

Turun yliopisto
University of Turku

KOETTU VAIKUTTAVUUS

Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahaston toiminta
apurahansaajien kertomana

Suvi Heikkilä

Turun yliopisto

Humanistinen tiedekunta

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Kulttuuriperinnön tutkimuksen oppiaine

Tohtoriohjelma Juno

Työn ohjaajat

Outi Tuomi-Nikula

Anna Sivula

Tarkastajat

Sari Karttunen

Simo Häyrynen

Vastaväittäjä

Simo Häyrynen

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tämä teos on akateeminen väitöskirja, ja kuvia on käytetty tieteellisessä tarkoituksessa. This publication is an academic dissertation and the illustrations are used for scholarly purposes.

Kannen kuva: Leena Hartman

Taittaja: Suvi Heikkilä

ISBN 978-951-29-7003-2 (Painettu)

ISBN 978-951-29-7004-9 (Verkkojulkaisu)

ISSN 0082-6995 (Painettu)

ISSN 2343-3205 (Verkkojulkaisu)

Juvenes Print, Turku, Finland 2017

Kiitos luottamuksesta

Satakunnan rahasto

Suomen Kulttuurirahasto

Turun Yliopistosäätiö

Oskar Öflunds Stiftelse

Tohtoriohjelma Juno

Satakunnan korkeakoulusäätiö

Turun yliopiston kulttuuriperinnön tutkimuksen oppiaine

TURUN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen ko., Kulttuuriperinnön tutkimus

HEIKKILÄ, SUVI: Koettu vaikuttavuus. Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahaston toiminta apurahansaajien kertomana.

Väitöskirja, 300 s.

Tohtoriohjelma Juno

joulukuu 2017

Tutkimus käsittelee kulttuurille apurahoja jakavien säätiöiden vaikuttavuutta. Vaikuttavuustutkimuksia on ollut tapana tehdä tilastotiedon avulla. Tilastotiedot kertovat kuitenkin enemmän säätiön toiminnasta kuin sen vaikutuksista. Säätiön kulttuurisen vaikuttavuuden sen sijaan tavoittaa kuulemalla kulttuurityöntekijöitä, jotka ovat olleet tekemisissä tuettujen hankkeiden kanssa. Päättökäytännön tutkimusaineiston on 72 Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahaston apurahansaajan teemahaastattelua.

Väitöskirjassa tutkin, millaisia merkityksiä apurahansaaja liittää apurahaan, sillä työskentelyyn ja toteutettuun hankkeeseen. Apurahansaajat kertovat omakohtaisista kokemuksistaan tuen ja hankkeidensa vaikutuksista sekä tuen tarpeesta.

Haastatteluaineiston aineistolähtöinen analyysi paljastaa samalla, millaisia indikaattoreita haastateltavat itse käyttävät puhuessaan säätiön ja apurahojen vaikuttavuudesta. Tutkimus tarjoaa näin työkaluja kulttuuria tukevien säätiöiden omien vaikuttavuusindikaattorien ja strategioiden laadintaan. Lisäksi se syventää tietoa säätiöiden toimintakentästä ja vaikutusmahdollisuuksista yleisesti. Tutkimus soveltuu apuvälineeksi tekemään päätöksenteosta yhä tietoisempaa vaikuttamista.

Säätiön vaikuttavuutta voi lisätä muun muassa parantamalla saavutettavuutta etenkin panostamalla tiedotukseen ja jalkautumalla kentälle. Selkeä profiloituminen ja riittävät apurahat auttavat apurahansaajia. Säätiön on hyvä myös aktiivisesti pohtia oman kulttuuritoiminnan tarvetta ja mahdollisuuksien mukaan pyrkiä parantamaan apurahataiteilijoiden ja -tieteilijöiden asemaa.

Säätiötoimijoiden olisi hyvä tiedostaa vastuunsa kulttuuripoliittisina suunnannäyttäjinä. Apurahat ovat paitsi tukipäätöksiä myös viesti: viesti tekijälle, että hänen toimintaansa arvostetaan sekä viesti yleisölle ja muille päättäjille siitä, mitä kulttuuria säätiön hoitokunta pitää arvokkaana.

Apurahat ovat olleet haastateltavien hankkeille elintärkeitä. Suurin osa hankkeista ei olisi toteutunut ilman apurahaa. Tämä johtuu paitsi konkreettisesta tarpeesta myös henkisestä kannustuksesta ja velvollisuudentunteesta. Kielteinen apurahapäätös koetaan lannistavana ja merkkinä siitä, ettei hanke ole toteuttamisen arvoinen. Apuraha mahdollistaa ammatinharjoittamisen, unelmien toteuttamisen ja tuo iloa tekijöille, osallistujille ja yleisölle. Monien positiivisten vaikutusten lisäksi apurahalla toimiminen koetaan muun muassa stressaavana, epävarmana ja työläänä.

Asiasanat: säätiöt, kolmas sektori, kulttuurin tukeminen, kulttuurinen vaikuttavuus, vaikutukset, vaikuttavuustutkimus, apurahat, kokemukset, kokemuksen tutkimus, kulttuuriperintö, kulttuuripolitiikka, kulttuuritoiminta, haastattelut, Grounded Theory, Suomen Kulttuurirahasto, Satakunnan rahasto.

UNIVERSITY OF TURKU

Faculty of Humanities, School of History, Culture and Arts Studies, Degree Program of Cultural Production and Landscape Studies, Cultural Heritage Studies

HEIKKILÄ, SUVI: *Living the Impact. A Grantee's Perspective on the Funding from the Satakunta Regional Fund of the Finnish Cultural Foundation.*

Doctoral dissertation, 300 pp.

PhD Programme Juno

December 2017

This is a study on the impact of grant-making cultural foundations in Finland. The impact studies have traditionally been made using statistics. However, statistics reflect more on the actions of a foundation than on its impact. The cultural impact of a foundation can be rather accessed through the experiences of culture producers who have been working with funded projects. Hence, the primary data of the study consists of 72 theme interviews of the grantees of the Satakunta Regional Fund of the Finnish Cultural Foundation. In the interpretation of the data I have applied the traditional methods of qualitative analysis such as Grounded Theory.

The study examines the kind of significance, meaning and bearings the grantees give to the foundation, the grants and grand-funded projects. The informants share their individual experiences regarding the received grants and the impact of their projects. In addition, the study reveals the kind of indicators grantees themselves use when referring to the impact. The study presents tools for cultural foundations to develop their own impact indicators and strategies. Furthermore, it deepens the knowledge regarding the foundation institution and its influential possibilities in general. The study can be used in decision-making to promote more conscious influencing.

The impact of a foundation can be augmented i.a. by improving the accessibility to grants and investing in publicity. For the grantee, a distinct profile and adequate grants are necessary. It is beneficial for a foundation to evaluate the necessities of its culture-promoting activities as well as its opportunities to promote the status of its grantees. Understanding their responsibility as cultural influencers is important for foundations: a grant given not only conveys what a foundation deems culturally valuable for the society, but it also stresses the importance of the work done by the cultural producer.

Informants interviewed stated the vitality of grants for their projects. The majority of said projects would have never come to fruition without them. The grants provided fundamental monetary help as well as encouragement and sense of responsibility toward the projects. A denied grant was reported as a demoralizing proof of the dispensable nature of the projects. Receiving a grant made it possible to practice one's profession, fulfilled a dream and gave great joy to the culture producer, participants and the audience. Besides the many positive impacts, at times working for a grant was reported to be stressful, uncertain and arduous.

Keywords: foundations, social economy, cultural impact, grants, experiences, cultural heritage, cultural policy, culture, interviews, Grounded Theory, the Finnish Cultural Foundation, the Satakunta Regional Fund.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	9
<i>Tutkimuksen aihe ja tavoitteet</i>	9
<i>Vaikuttavuustutkimus</i>	10
<i>Vaikuttavuus</i>	15
<i>Metodi ja aineisto</i>	24
<i>Tutkimuskysymykset</i>	29
1. Säätiö vaikuttajana	31
1.1 Säätiöt kulttuuripoliittisina toimijoina	31
<i>Säätiöt Suomessa</i>	35
1.2 Satakunnan rahasto	39
<i>Päättäjät</i>	39
<i>Säätiön ohjesäännöt</i>	42
<i>Hoitokunnan yleiset jakopoliittiset linjaukset</i>	42
<i>Nimikkorahastot ohjaavat toimintaa</i>	43
1.3 Säätiön toiminta	46
2. Koettu, kerrottu, kuultu	52
2.1 Apurahansaajien haastattelut	52
<i>Aineiston koostumus</i>	52
<i>Aineiston keruu</i>	55
<i>Haastateltavien valinta</i>	56
<i>Haastatteluista sopiminen</i>	57
<i>Haastattelutilanne</i>	59
<i>Haastattelun kulku</i>	61
<i>Litterointi</i>	66
2.2 Aineistolähtöinen analyysi	68
<i>Kokemuksen välittäminen</i>	68
<i>Grounded Theory</i>	71
<i>Metatason koodaus</i>	71
<i>Grounded Theory -menetelmän koodausvaiheet</i>	75
2.3 Etiikka ja etiketti	78
<i>Anonymiteetti</i>	78
<i>Valta</i>	79
<i>Positio</i>	82

3. Koettu säätiö	85
3.1 Säätiön tuntemus ja uskomukset	93
3.2 Saamisen syyt	102
3.3 Satakunnan rahasto apurahansaajan silmin	110
4. Koettu apuraha	121
4.1 Velvollisuus	129
4.2 Tunnustus, kannustus, lannistus	131
4.3 Meriitti	139
4.4 Haasteet	145
5. Koettu hanke	162
5.1 Konkreettinen mahdollistaja	162
5.2 Ajoitus	169
5.3 Vaikuttava kulttuuritoiminta	174
5.4 Onnistuminen	181
5.5 Hankkeen vaikuttavuus	187
5.6 Hankkeen aineettomat vaikutukset	201
Lopuksi: Satakunnan rahaston kulttuurinen vaikuttavuus	207
<i>Haastatteluaineiston soveltuvuus</i>	208
<i>Grounded Theory ja metatason koodaus</i>	211
<i>Satakunnan rahaston vaikutusmahdollisuudet</i>	212
<i>Vaikuttavuus ja sen indikaattorit</i>	215
Lähdeluettelo	222
<i>Tutkimusaineisto</i>	222
<i>Kirjallisuus</i>	225
Summary: Living the Impact	243
<i>Methodology</i>	244
<i>Research Data</i>	245
<i>Results</i>	246
Viitteet	248

JOHDANTO

Tutkimuksen aihe ja tavoitteet

Tässä väitöskirjassa tutkin kulttuurille apurahoja jakavien säätiöiden kulttuurista vaikuttavuutta apurahansaajien kokemusten kautta. Tapaussäätiönä on Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto. Tutkimuksen tarkoitus on syventää ymmärrystä säätiötoiminnan merkityksestä suomalaisessa kulttuuripolitiikassa ja laajentaa vaikuttavuuden tutkimusta yksilön kokemuksiin.

Kulttuurisella vaikuttavuudella tarkoitan säätiön vaikutuksia kulttuuriin ja kulttuurialan toimijoihin. Kulttuurin vaikutukset¹ sen sijaan ovat kulttuurisen vaikuttavuuden välillisiä vaikutuksia. Tutkimuksessani kulttuuri on muuttuva ja aikaan sopeutuva käsite. Termin ovat aikanaan määritelleet lahjoittajat ja säätiön toimijat tukemalla kulttuuriksi mieltämiään asioita. Satakunnan rahasto tuki aluksi kulttuuriin kuuluvina esimerkiksi käytännön maanviljelykohteita, talouselämää, ja myöhemmin vuosikymmeninä kulttuuriksi luettiin lähinnä taiteeseen, tieteeseen ja kulttuuriperintöön liittyvät alat. Luen tässä tutkimuksessa kulttuuriin kuuluviksi kaikki alat, joita Satakunnan rahasto on toimintansa aikana tukenut.

Kulttuuriperinnön tutkimusta tehdään usein kulttuuripoliittisten aiheiden parissa.² Oma väitöskirjanikin liikkuu kulttuuripolitiikan alueella, sillä säätiölaitos on merkittävä kulttuurin rahoittaja Suomessa. Säätiöt ovat osa kulttuuripoliittista koneistoa, jolla on valta määritellä ja arvottaa kulttuuria.³

Kulttuuriperinnön tutkijana olen kiinnostunut kokemuksista.⁴ Käytänkin vaikuttavuuden tutkimiseen etnologisia menetelmiä, kuten itse kerättyä aineistoa, haastatteluja ja havainnointia. Tulkin apuna käytän aineistolähtöistä analyysia. Vaikka kulttuuripoliittiset aiheet ja kokemukset kiinnostavatkin kulttuuriperinnön tutkijoita, ei säätiölaitosta tai kulttuurista vaikuttavuutta olla totuttu tutkimaan kulttuuriperinnön tutkimukselle tyypillisin metodein ja näkökulmin.

Kulttuuriperinnön tutkimus tarkastelee kulttuuriperintöä sosiaalisena ja poliittisena rakennelmana. Yksi alan tutkimuksen hallitsevimista nykyparadigmoista on nähdä kulttuuriperintö prosessina, jossa valintojen kautta liitetään symboliarvo sellaiselle aineelliselle perinnölle tai aineettomalle perinteelle, jonka koetaan kuvastavan yhteisön identiteettiä.⁵ Symboliarvo kiinnitetään ja irrotetaan sen mukaan, miten tulkinta historiasta muuttuu. Ihmiset oppivat uutta ja haluavat tietää erilaisia asioita tai säilyttää erilaisia todisteita menneisyydestään kuin aikaisemmin.⁶ Jokainen näistä menneisyyttä edustamaan valituista esineistä, asi-

oista, tavoista tai ilmiöistä kertoo ensisijaisesti nykyhetkestä — valitsijoista, heidän arvoistaan ja suhtautumisestaan tulevaisuuteen. Tämä kulttuuriperintöprosessi on usein julkista ja poliittisesti latautunutta toimintaa.⁷ Säätiötoiminta paitsi tukee kulttuuriperintöä on myös itsessään kulttuuriperintöä, joka on jatkuvassa muutoksen tilassa ja myötäilee ympäröivää yhteiskuntaa. Väitöskirjani pääpaino on tämän prosessin vaikutuksissa.⁸

Vaikuttavuustutkimus

Näkökulmani ja metodologiset valintani poikkeavat monessa suhteessa vaikuttavuustutkimuksen valtavirrasta. Tutkimukseni onkin myös metodologinen keskustelunavaus. Tässä väitöskirjassa säätiön kulttuurista vaikuttavuutta tarkastellaan rajatusta näkökulmasta: apurahansaajan kokemuksen kautta. Esitänkin tutkimuskysymykset vasta johdannon lopussa, sillä *vaikuttavuuden* ja *kokemuksen* yhdistävien kysymysten ymmärtämiseksi on syytä avata hieman tutkimusasetelmaa.

Vaikuttavuustutkimusta tuotetaan jatkuvasti useilla eri aloilla. Pelkästään taiteen ja kulttuurin sosiaalisista vaikutuksista on tutkimuksia yli 4 000 kappaletta.⁹ Kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimusta tehdään myös paljon, mutta se on suurimmaksi osaksi enemminkin käytännön työtä varten tuotettua vaikuttavuuden arviointia kuin tieteellistä tutkimusta.

Valtioneuvoston säättämä komitea selvitti uutta säätiölakiehdotusta varten vuonna 1975, mitä säätiölaitos tekee, mitä vaikutuksia sillä on ja miten sitä voitaisiin hyödyntää. Selvityksen mukaan tämä on ensimmäinen yritys kartoittaa säätiöiden vaikuttavuutta.¹⁰ Komitea yritti¹¹ lisäksi selvittää säätiöiden dynaamisuutta ja vallankäyttöä sekä julkisen vallan osuutta säätiöiden rahoituksessa.¹² Myös Maarit Manninen (2005) pyrki tarkastelemaan säätiölaitoksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta¹³ totuttua laajemmin.

Allan Tiitan käynnissä oleva tutkimushanke pyrkii kartoittamaan säätiöiden vaikutusta itsenäisyyden ajan Suomen tieteen ja korkeimman koulutuksen kehitykseen¹⁴. Vuosia 1917–1959 käsittelevä hankkeen väliraportti (2015) on selkeä katsaus säätiöiden tieteen apurahoista ja apurahapolitiikan muutoksesta, ja taustoittaa hyvin muun muassa Kulttuurirahaston linjauksia. Raportti tarkastelee laajan aineiston avulla säätiölaitoksen toimintaa, päättäjiä ja jaettuja varoja. Vaikuttavuuden osoittimena raportissa pidetään rahoituksen monipuolisuutta ja laajuutta. Vaikuttavuudeksi kerrotaan se, että säätiörahoitus on vauhdittanut monen tieteenalan kehitystä. Vaikuttavuudesta kertoi raportin mukaan säätiörahoituksen suuri osuus tieteen tuesta sekä se, että esimerkiksi Åbo Akademi ja Turun Suomalainen Yliopisto ovat säätiövaroin perustettuja. Sekä komitean ja Mannisen että Tiitan tutkimukset käsittelivät kuitenkin enemmän säätiön yhteiskunnallista ja taloudellista *roolia* ja *vaikuttamista* kuin *vaikut-*

tavuutta, eli ennemmin sitä, miten säätiölaitos toimii kulttuurin tukijana kuin sitä, mitä tästä toiminnasta seuraa. Poikkeuksena Tiitan esitys tiedettä tukevien säätiöiden suuresta kansallisesta vaikutuksesta läntisten yhteyksien säilymiselle kylmän sodan vuosina.

Suurin osa apurahoja myöntävistä tahoista teettää vaikuttavuuskartoituksia tarkastelemalla jakotilastoja. Yksi hyvä esimerkki tällaisesta vaikuttavuustutkimuksesta on vuonna 2009 Suomen Kulttuurirahaston Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporelta tilaama selvitys maakuntarahastojen apurahojen vaikuttavuudesta. Selvityksessä vaikuttavuus määriteltiin apuraho-toiminnan "*onnistuneisuutena*". Onnistuneisuutta tarkasteltiin vertaamalla hoitokunnan apurahapäätöksiä asetettuihin strategioihin.¹⁵ Säätiöiden vaikuttavuutta on tutkittu myös sen kautta, mistä se on saanut tukea ja miten sen saama tuki jakautuu. Tällaisissa tutkimuksissa yleensä esitellään tilastotietoa analysoimatta niitä tarkemmin.¹⁶ Tuoreemmissakin selvityksissä on yhä tapana käyttää tilastotietoa vaikuttavuuden jäljittämiseen.¹⁷ Kansainvälisellä tutkimuskentällä tilanne on samanlainen. Yli tuhannesta säätiötoiminnan vaikuttavuustutkimuksesta meta-analyysin tehneet Lisa Hehenberger, Anne-Marie Harling ja Peter Scholten (2015) saivat selville, että valtaosa vaikuttavuustutkimuksesta keskittyy yhä vain tuloksiin vaikutusten ja vaikuttavuuden sijaan.¹⁸

Perinteinen kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimus ei kerro vaikuttavuudesta. Jakopoliittisten linjausten sekä hakija- ja saajatilastojen tarkastelu näyttää, millaisia hankkeita säätiöt ovat tukeneet tai miten tuki on jakautunut aloittain, sekä miten jakovarot tai apurahojen keskiuus ovat kasvaneet. Tilastot kuvaavat hoitokunnan kokoonpanoa ja arvoja, jakopoliittisia linjauksia, hakupainetta, uusien nimikkorahastojen painotuksia, uusien kulttuurin alojen syntymistä, uusien toimijoiden ilmestymistä alueelle ja niin edelleen. Toisin sanoen ne tuottavat tietoa hoitokunnan työskentelystä, kulttuuripoliitikasta, valtion ja säätiön välisestä roolijaosta, vallitsevista arvoista ja vaikkapa siitä, mikä kunkin alan asema on ollut minäkin aikana. Tilastot kertovat enemmän itse säätiöstä ja siitä, minne varoja on suunnattu, kuin siitä, mitä varoilla on tehty, mitä merkityksiä näille teoille annetaan, mitä seurauksia tuella on ollut tai mistä syystä vaikutukset tapahtuvat niinkuin ne tapahtuvat. Tilastot antavat viitteitä jaettujen varojen vaikuttavuudesta, mutta eivät kerro siitä mitään.

2010-luvulla sekä akateemisella puolella että käytännön arviointityössä erilaiset vaikuttavuustutkimukset, -kartoitukset ja -selvitykset sekä metodologinen vaikuttavuuskirjallisuus ovat lisääntyneet voimakkaasti.¹⁹ Kun aloitin vaikuttavuustutkimuksen parissa vuonna 2008, aiheeni kannalta olennaisen tutkimustiedon löytäminen oli vaikeaa. Nyt vaikuttavuustutkimuksia tilataan ja tuotetaan alinomaan. Kansainvälisesti vaikuttavuustutkimuksen lisääntyminen on yhdistetty *uuden julkishallinnon* (new public management) kehittymiseen viime vuosisadan lopulla. Uudessa julkishallinnossa alettiin käyttää hyväksi markkinoiden ja yritysmaailman toimintatapoja, kuten kilpailutusta, tulosohtajasta ja

vahvaa johtamista. Huomio kiinnittyi julkisen ja julkisesti rahoitetun toiminnan taloudellisuuteen, tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen.²⁰

Muutos johtuu osittain myös *näyttöperustaisen päätöksenteon* (evidence-based policy-making) lisääntymisestä.²¹ Julkisen toiminnan näyttöperustaisuus merkitsee periaatetta, jonka mukaan julkisen toiminnan ja rahoituksen pitäisi perustua tutkittuun tietoon. Näyttöperustaisen päätöksenteon, ja sitä kautta vaikuttavuustutkimuksen nykyparadigman, merkkipaaluksi on nimetty vuonna 1973 julkaistu Jeffrey Pressmannin ja Aaron Wildawskyn teos *Implementation*. Pressmann ja Wildawsky esittävät *toimeenpanotutkimuksen* työkaluja ratkaisuksi edeltävän vuosikymmenen epäonnistuneeseen yhdysvaltalaiseen politiikan-tekoon. Keskeinen huomio teoriassa oli, että panosten ja tulosten lisäksi poliittisten toimien prosessissa on muitakin vaiheita. Teoria siirsi painopistettä poliittisen prosessin analysoinnista politiikan tuotosten analysointiin. Toimeenpanotutkimuksessa on myös tavallista, että ylhäältä päin suuntautuvan seurannan täydentäjänä käytetään ruohonjuuritason näkemystä. Näyttöperustainen päätöksenteko löi läpi Isossa-Britanniassa vuonna 1999 ja vähitellen 2000-luvun kuluessa puhe tutkimustiedon käytön tärkeydestä on arkipäiväistynyt julkisessa puheessa niin Suomessa kuin ulkomaillakin.²²

Vaikka näyttöperustaisuus on varmasti askel tiedostavampaan ja objektiivisempaan päätöksentekoon, se ei ole aivan ongelmaton. Jos rahoituksen saamisen edellytys on todistaa, että projekti on vaikuttava, ja todistustaakka on rahoitettavalla, todistusaineistoa voidaan yrittää tuottaa väkisin tai hätiköiden. Kaiken vaikuttavan toiminnan vaikuttavuutta ei ole mahdollista pakottaa indikaattoreihin tai helposti pureskeltavaksi todisteeksi. Arvioinnin tuottaminen tai valmiiden todisteiden etsiminen vaatii lisäksi resursseja.²³ Kulttuuripolitiikan tutkijat Eleonora Belfiore ja Oliver Bennett pitävät näyttöperustaisen päätöksenteon ongelmana subjektiivista vaikuttavuustutkimuksen tuottamista. *Evidence-based policy-making* -ideologia muuttuu helposti *policy-based evidence-making* -toiminnaksi, jossa politiikka ei perustu tutkimukseen vaan tutkimus perustuu politiikkaan. Tällöin kulloiseenkin agendaan sopivaa tutkimusta tuotetaan poliittisen päätöksenteon tueksi. He kertovat, että tutkimusten mukaan poliittiseen päätöksentekoon vaikuttavat käytettyä tutkimustietoa enemmän taustalla olevat asenteet ja uskomukset. Ihmisillä on taipumus uskoa sellaista todistusaineistoa, joka tukee heidän omia ajatuksiaan. Toisaalta on näyttöä myös siitä, että poliitikot käyttävät tutkimustietoa enemmän näkökulmien ja ideoiden saamiseen kuin päätöksentekoon. Tutkimustietoa käytetään siis toistaiseksi enemmän ongelmien paikantamiseen kuin niiden ratkaisemiseksi.²⁴

Vaikuttavuustutkimuksen lisääntyttä sen tutkimuskenttä on myös monipuolistunut. Vaikuttavuustutkimuksista on tehnyt kirjallisuuskatsauksen Satu-Mari Jansson (2014). Katsaus *Mittaamattoman arvokasta? Taiteen ja kulttuurin vaikutustutkimuksia ja -metodologioita*. käsittelee kulttuurin vaikutus-tutkimusten näkökulmia, teorioita, metodologioita ja kritiikkiä. Jansson luokit-

telee vaikuttavuustutkimuksia aiheen, rajauksen, menetelmien, indikaattoreiden ja tulosten mukaan. Katsaus keskittyy esittelemään tutkimuksia, jotka liittyvät taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja hyvinvointia koskeviin vaikutuksiin.

Kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimusta on tuottanut erilaisina kulttuuri-politiittisina arviointeina, selvityksinä ja tiedonkeruina erityisesti Taiteen edistämiskeskus sekä Cupore. Olli Jakonen (2016) on kirjoittanut kattavan kirjallisuuskatsauksen Cuporen tuottamasta kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimuksesta. Kirjallisuuskatsauksesta saa hyvän käsityksen siitä, millaisiin aihealueisiin vaikuttavuusarviointi on kohdistunut, millä tavalla vaikuttavuus on ymmärretty eri tutkimuksissa ja millaisia keinoja sen selvittämiseksi on käytetty. Nämä, kuten suurin osa vaikuttavuustutkimuksen nimellä kulkevista selvityksistä, eivät kuitenkaan ole tieteellisiä tutkimuksia, vaan lähinnä arviointeja, koottuja tietopaketteja ja käsikirjoja.

Vaikuttavuusarviointien ja -tutkimusten monipuolistumisen myötä on alkanut nousta puheenvuoroja, joissa tätä monipuolistumista halutaan hillitä ja hallita. Niissä halutaan yhtenäistää vaikuttavuustutkimuksen menetelmät, käsitteistö ja indikaattorit.²⁵ Vaikuttavuusarvioinneille yritetään luoda ohjeistuksia, malleja, työkaluja ja raamit, jotta tuotettava vaikuttavuustieto olisi vertailtavaa ja arviointityön tekeminen helppoa.²⁶

Yksi toistuva aihe vaikuttavuuskirjallisuudessa onkin ilmiön monimutkaisuuden ja sekavuuden korostaminen.²⁷ Vaikka *vaikuttavuus* on terminä sellainen, että se on mahdollista määritellä jokaista tutkimuskohdetta varten eri tavoin, ja vaikka sen tutkiminen koetaan vaikeana, ei se ole aiheena sen mahdottomampi kuin muutenkaan ihmisten toimintaan ja kulttuuriin liittyvät ilmiöt. Kuten Peter Dahler-Larsen viisaasti kirjoitti:

Sillä, että meidän tietomme vaikutuksesta on rajallinen, ei voida perustella sitä, että vaikuttavuuden arviointia olisi mahdotonta tehdä, vaan sitä, että on syytä panostaa nykyistä enemmän vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen.²⁸

Vaikka yhtenäistäminen saattaa helpottaa käytännön arviointityötä, tieteellisen tutkimuksen tulisi mielestäni vielä etsiä uusia menetelmiä ilmiön mahdollisimman monipuoliseen tarkasteluun. Sillä saattaa olla osuutta vaikuttavuusarvioinnin yhtenäistämisyhtymykseen, että niin monet vaikuttavuustutkimuksen kehittäjistä ovat erikoistuneet sosiaalialan tutkimukseen. Dahler-Larsenin mukaan sosiaalipoliittisen intervention ikuisuuskysymys on jännite standardointitavoitteiden ja yksilöllistämistavoitteiden välillä. Yksilöllistämisen kannattajat ovat sitä mieltä, etteivät toiminnan vaikutukset voi vastata yleistettävyyssuhteeseen, koska jokainen asiakas on erilainen.²⁹ Metodologisessa kirjallisuudessa

dessa tulisi korostaa, että niissä tarjotut työkalut ovat apuvälineitä eivätkä itse tarkoitus. Tutkijoiden tulisi myös hyväksyä yksittäisten vaikuttavuusteorioiden rajoitteet ilmiön täydelliseen kattavuuteen. Tärkeintä on tiedon tuottaminen. Ja vaikuttavuusilmiön eri osista voi tuottaa tietoa näkökulma kerrallaan.

Keskeisiä vaikuttavuustutkimuksen metodologisia teoksia ovat vuonna 2005 tulleet Huey-Tsyh Chenin käytännönläheinen oppi- ja käsikirja *Practical Program Evaluation. Assessing and Improving Planning, Implementation and Effectiveness*, sekä Peter Dahler-Larsenin *Vaikuttavuuden arviointi*, joka on osakäännös Peter Dahler-Larsenin ja Hanne Kathrine Krogstrupin *Nye Veje i Evaluering* -raportista (2003). Molemmat teokset käsittelevät pääasiassa sosiaali- ja terveysalan vaikuttavuustutkimusta. Niissä kuvataan arviointiprosessien käytäntöjä ja etenkin *teoreettinen vaikuttavuuden arviointi* -teoriaa (theory-driven evaluation approach tai theory-based-evaluation).

European Venture Philanthropy Association (EVPA) kokosi 27 vaikuttavuusarviointin asiantuntijaa hyväntekeväisyys- ja sosiaali-aloilta selvittämään vaikuttavuustutkimuksen yleisimpiä käytäntöjä. Asiantuntijat olivat käytännön työntekijöitä ja konsultteja sekä akateemisen maailman ja organisaatioiden edustajia. Hankkeen pohjalta julkaistiin vuonna 2015 Lisa Hehenbergerin, Anne-Marie Harlingin ja Peter Scholtenin käsikirja *A Practical Guide to Measuring and Managing Impact*. Tämä jo aiemmin mainitsemani tutkimuksen raportti sisältää yhteenvedon lähes tuhanteen vaikuttavuustutkimukseen käytetyistä menetelmistä, aineistoista, työkaluista ja indikaattoreista. Nämä tuhat vaikuttavuustutkimusta koskivat sosiaalialalla toimivia säätiöitä, ja ne kartoittivat yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Käsikirja esittää tulosten perusteella viisiportaisen vaikuttavuusarviointiohjeen.³⁰ Ohjetta laatiessaan tekijät huomasivat, että yllättäen vaikuttavuuden arvioinnissa ei usein ollutkaan tärkeintä arvon selvittäminen, vaan vaikuttavuusajattelun tuominen ylipäättään mukaan organisaation toimintaan. Tietoinen vaikuttaminen paransi toiminnan tehokkuutta.³¹ Tästä syystä heidän mielestään vaikuttavuusarviointin olisi mittaamisen lisäksi otettava huomioon vaikuttavuuden hallinta.

Suomalainen keskeinen vaikuttavuustutkimuksen metodologiaa esittelevä teos on Mervi Rajahongan selvitys *Vuorovaikutuksessa vaikuttamiseen. Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus. Caseja ja keinoja*. (2013). Rajahonka on kirjoittanut selvityksen ohjekirjaksi palvelutoimintaa tarjoavien kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoalojen yhdistysten vaikuttavuustutkimuksiin. Opasta varten Rajahonka on kartoittanut yhdistyksissä käytössä olevia vaikuttavuuden arvioinnin käytäntöjä. Hän on koonnut teokseen kolmannen sektorin organisaatioille soveltuvia vaikuttavuuden arviointimalleja ja strategianlaadintavälineitä, listannut indikaattoripankkeja ja havainnollistaa vaikutusten syntyprosessia esimerkkitarinoilla. Pekka Kettusen raportissa *Näkökulmia kulttuuripolitiikan vaikuttavuuteen* (2016) vuorostaan tarkastellaan vaikuttavuuden käsitettä sekä yleisesti että erityisesti

kulttuuripolitiikan alueella. Raportissa pohditaan kulttuuripolitiikan tuloksia ja niiden arviointia. Kettunen keskittyy lähinnä julkishallinnon kulttuuripolitiikkaan.

Vaikuttavuustutkimuksen nykyparadigmassa vaikuttavuuden määritelmä on laajentunut toimeenpanotutkimuksen teoriasta *vaikuttavuusketjuksi* (theory-of-change ja logic model) ja sen tutkimusta tehdään *tavoitesidonnaisesti*.

Vaikuttavuus

Vaikuttavuustutkimus on perimmiltään kausaalista selittämistä; siinä yritetään jäljittää syy–seuraussuhteita.³² Kuitenkin monet ilmiöt ovat yksittäisiä kontingenttejä asioita, kuten ihmisen evoluutio tai vaikkapa pudonneen maljakon pirstoutuminen, jotka toistuessaan tuottavat erilaisen lopputuloksen. Pertti Tötön mukaan vaikuttavuustutkimuksessa voi siksi käyttää kausaalisuhteiden *miksi?*-kysymysten lisäksi sekä konstruktionistien *miten?*-kysymyksiä ja teoreettisia arvauksia siitä, mikä syy voisi aiheuttaa seurauksen, että empiiristä näyttöä näiden arvausten paikkansapitävyydestä.³³

Vaikuttavuustutkimuksessa, jossa tutkija ei tee interventiota, vaan arvioi itse määrittelemiensä luokkien tai kysymysten kautta korrelaatioita, kausaalisia rakenteita selitetään teoreettisten päätelmien avulla. Tätä kutsutaan *kausaaliseksi mallintamiseksi*.³⁴ Tällaisesta Tötönkin puolustamasta empiristisestä ja korrelatiivisesta kausaalitutkimuksesta on kyse myös säätiötoiminnan vaikuttavuuden tutkimisessa. Säätiötoiminnan tarkastelussa on lisäksi kyse *generatiivisesta kausaliteetistä*, sillä se näkee vaikutusten tapahtuvan monimutkaisessa kontekstissa, jossa niiden taustalla on syyn lisäksi muita mekanismeja.³⁵ Töttö huomauttaa, että koska kaikkia kolmansia tekijöitä ei voida poissulkea ovat tutkimustuloksina selitetyt kausaalimallit tosia vain niiltä osin *”kuin tutkijan aineiston ulkopuolista maailmaa koskevat oletukset pitävät paikkansa”*.³⁶ Esimerkkinä vaikutusten verkosta toimii vaikkapa Satakunnan rahastosta ensimmäisen rahoituksensa saanut Pori Jazz -festivaali. Nykypäivän juhlaan ovat vaikuttaneet alkuperäisen apurahan lisäksi puuhamiesten into, festivaalin saama palaute ja näkyvyys, muut rahoittajat ja niin edelleen.

Kausaalisuhteiden tarkastelussa syyn ja seurauksen lisäksi kiinnitetään huomioita niin kutsuttuihin moderaattoreihin³⁷, jotka toimivat ikään kuin siltana tai porttina vaikutukselle. Ne ovat tekijöitä, jotka säätelevät kausaalisuhteen toteutumista, vahvuutta tai suuntaa.³⁸ Esimerkiksi säätiön jakama apuraha vaikuttaa tietyin ehdoin, ja eri ihmisiin eri tavoin. Näkökulmasta on kiinni tarkasteleeko säätiön toimintaa syynä vai moderaattorina. Tilannetta voisi tarkastella vaikkapa niinkin, että taiteilijan visio on syy ja säätiön apuraha moderaattori sille, toteutuuko konkreettinen teos vai ei.

Nämä vaikuttavuuden teoreettiset mallit voivat auttaa hahmottamaan vaikutuksia, mutta niillä ei kuitenkaan saada selitettyä kulttuurisen vaikuttavuus-

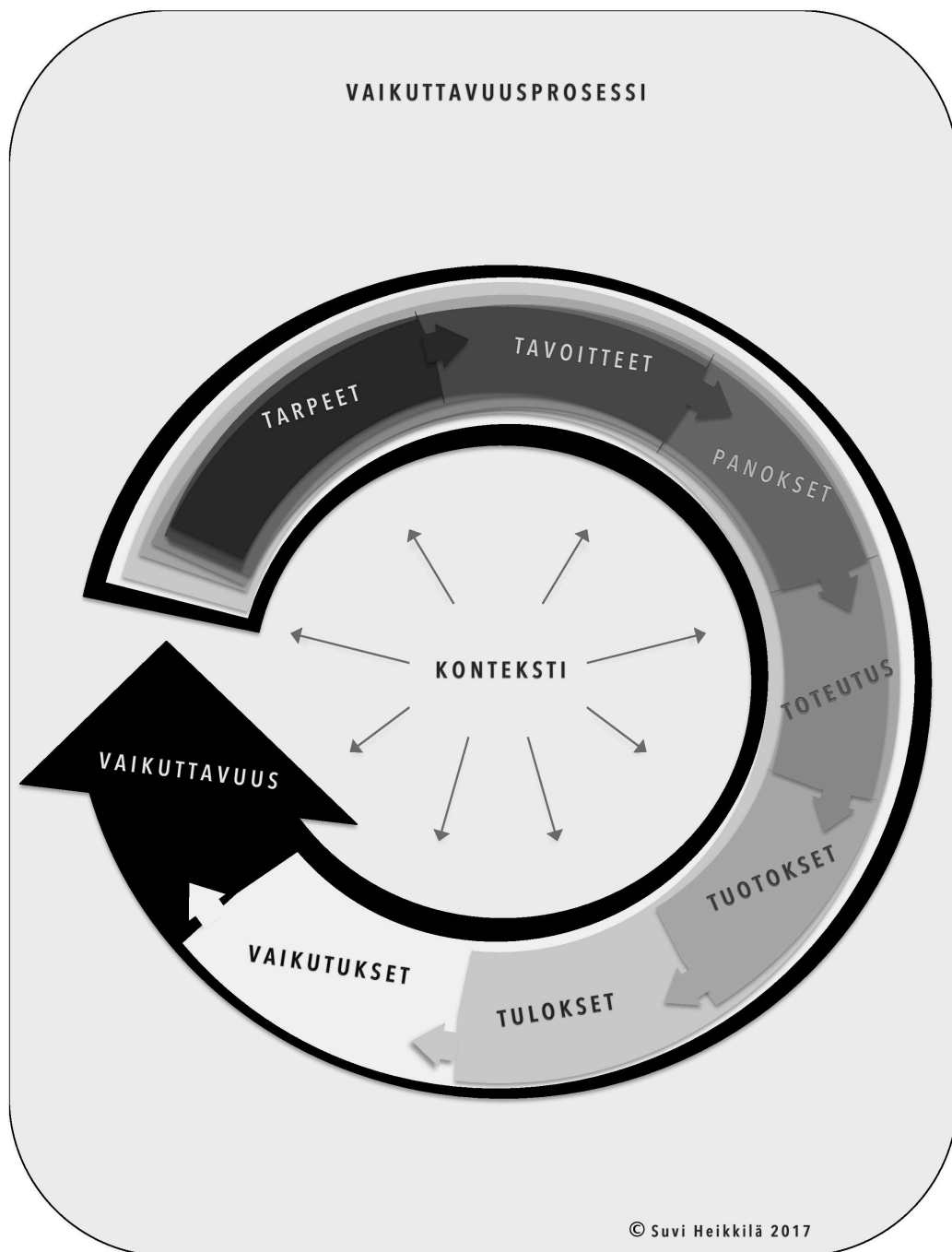
den ilmiötä. Peter Dahler-Larsenia mukaillen kulttuuripoliittinen kuten muukaan poliittinen toiminta on harvoin puhtaasti fyysisiä suureita. Sen sijaan ne ovat *"tietoja, toimintaa, symbolisia voimavaroja, mahdollisuuksia, joita tarjotaan erilaisille ihmisille, joilla on erilaisia valmiuksia ja mielipiteitä"*.³⁹

Vaikuttavuustutkimuksissa muodissa oleva *muutosteoria* (theory-of-change) on tapa analysoida sitä, miten ja miksi arvioinnin kohteena oleva toiminta vaikuttaa. Teoria on alunperin tarkoitettu toiminnan tehokkuuden arviointiin. Sitä käytetään strategioiden luomiseen, toiminnan kehittämiseen ja tulosten onnistuneisuuden analysointiin. Muutosteoriaa laadittaessa on tärkeää paitsi hahmottaa tarpeen/toiminnan ja tulosten/vaikutusten välinen syy-seuraussuhde myös esittää teoria siitä, miten tämä prosessi toimii.

Muutosteoriasa vaikuttavuus on ennen kaikkea prosessi. Vaikuttavuusprosessissa *tarpeista* syntyneet *tavoitteet* muutetaan *panosten* ja *toiminnan* avulla *tuotoksiksi* ja *tuloksiksi*. Tulokset vuorostaan johtavat *vaikutusten* kautta *vaikuttavuuteen*. Vaikuttavuuden prosessi esitetään ketjumuotoisena. *Vaikutusketjusta* on tehty lukuisia variaatioita, joista yksinkertaisin on neliosainen: panokset → toiminta → tuotokset → tulokset. Monimutkaisemmat versiot selittävät yksityiskohtaisesti prosessin vaiheita ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Oma kaavioni (Kaavio 1) kokoaa piirteitä useista eri tavoista piirtää vaikuttavuusketju.⁴⁰ Asettelin oman ketjuni kehäksi, sillä halusin korostaa vaikuttavuusprosessin jatkuvuutta, ja sitä, ettei vaikuttavuus koostu vain yhdestä irrallisesta syy-seuraus-tapahtumasta. Vaikuttavuutta kuvaisikin ketjua paremmin verkko, jossa useat vaikuttavuusketjut ja ketjujen ulkopuoliset tekijät limittyisivät ja yhdistyisivät. Vaikuttavuuden verkkomaisuus on hyvä pitää mielessä, mutta itsekin käytän vaikuttavuusketjua tulosten esittämiseen sen selkeyden tähden. Kehän keskelle merkitsin vaikutusprosessin ulkopuoliset tekijät, jotka vaikuttavat prosessin kaikissa vaiheissa: tarpeiden muuttamisessa tavoitteiksi, tavoitteiden muuttamisessa panoksiksi, panosten muuttamisessa toiminnaksi ja niin edelleen. Ulkopuolisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi sidosryhmät, toimintaympäristö tai moderaattorit.⁴¹

Ohjelmateoria (program logic model tai logic model) pitää sisällään yksityiskohtaiset määritelmät muutosteorian vaikutusketjun käsitteistä.⁴² Määritelmät vaihtelevat tutkimuksesta toiseen. Useimmiten *panokset* (inputs) pitää sisällään kaiken, mitä toimintaan investoidaan, kuten taloudelliset resurssit, aika ja työmäärä. *Toteutus* (activities) ovat kaikki konkreettiset toimet, joilla tavoitteita yritetään saavuttaa. *Tuotokset* (outputs) ovat konkreettisia toteutuksen tuottamia asioita. *Tulokset* (outcomes) ovat toiminnasta aiheutuneita muutoksia. Suurimmat erot ohjelmateorioissa ovat siinä, miten *vaikutukset* (effects) ja *vaikuttavuus* (impact) määritellään. Myös niiden kuvailuun käytettävät termit vaihtelevat sekä suomen kielessä että englannin kielessä⁴³. Toisille vaikutusketju loppuu vaikutuksiin ja prosessi kokonaisuudessaan on nimeltään *vaikuttavuus*. Toisille *vaikutukset* tarkoittavat tulosten aiheuttamien muutosten vaikutuksia,

Kaavio 1: Vaikuttavuusketju kehämäisenä prosessina, johon vaikuttavat ulkoiset tekijät. Kaavio: Useista eri lähteistä mukaillen Heikkilä 2017.

joista koostuu *vaikuttavuutta* pitkällä aikavälillä tai muiden tekijöiden myötävaikutuksesta.⁴⁴

Vaikuttavuuden jäljittämiseksi on ehdotettu selvitettäväksi lisäksi esimerkiksi sitä, mitä olisi tapahtunut ilman toimintaa (deadweight), onko vaikutus toteutunut pääasiassa jonkin toisen, toiminnan ulkopuolisen tekijät vuoksi (attribution), kuinka paljon vaikutus heikkenee ajan kuluessa (drop-off), ja syrjäyttääkö toiminta muun positiivisia vaikutuksia tuottavan toiminnan (displacement).⁴⁵

Muutosteoriaa ja ohjelmateoriaa on kritisoitu siitä, että ne yksinkertaistavat monisyisen ilmiön, sekä siitä, etteivät ne päde kaikkiin mahdollisiin vaikuttamistilanteisiin. Tutkija tai arvioija saattaa jättää huomiotta tärkeitä kaavion ulkopuolelle jääviä asioita. Todellisuudessa vaikutusketju ei myöskään ole esitetyllä tavalla suoraviivainen. Siinä on monimutkaisia palautemekanismeja, eikä aina ole selvää, mikä prosessissa on syytä ja mikä seurausta.⁴⁶ Jos arviointityössä osataan ottaa nämä rajoitteet huomioon, eikä teorioiden noudattamiseen suhtauduta liian jäykästi, ovat ne kuitenkin hyvä apuväline vaikuttavuusprosessin hahmottamiseksi.⁴⁷ Teorioiden ansiona voidaan pitää, että ne rohkaisevat katsomaan vaikuttavuutta tuloksia kauaskantoisemmin. Kun vaikuttavuustutkimuksessa otetaan huomioon sekä tulokset ja vaikutukset, että koko vaikuttamisen prosessi, saadaan selvitettyä toimijan vaikuttavuutta. On tärkeää pyrkiä *ymmärtämään* prosessia. Näin saadaan tuotettua arvokasta tietoa ilmiöstä ja sen syntyprosessista. Voidaan muun muassa vastata kysymyksiin, mikä vaikuttaa mihinkin, miksi, milloin, miten ja millä edellytyksin.⁴⁸

Vaikuttavuusketjua, ja vaikuttavuusverkkoakin, laajemmin vaikuttavuutta voisi potentiaalisesti tarkastella *kulttuuriekologian* kautta. Siinä kulttuuri-toimijoiden laajoja ja monimutkaisia vuorovaikutussuhteita tarkastellaan ympäristötieteiden keinoin taloustieteiden sijaan. Kulttuuri nähdään organismina, ei mekanismina. John Holdenin tutkimus *The Ecology of Culture. A Report commissioned by the Arts and Humanities Research Council's Cultural Value Project*. (2015) tarkasteli kulttuuria systeeminä. Aineistona hänellä oli 38 kulttuurialan toimijan haastattelut. Holdenin mukaan kulttuuri ja sen vaikuttavuus ovat sekavampia ja dynaamisempia kuin mitä lineaarisilla malleilla pystytään esittämään. Tutkimuksen tarkoituksena oli avata uutta näkökulmaa kulttuurin tutkimiseen. Holdenin toiveena olisi tulevaisuudessa kartoittaa systemaattisemmin kulttuurin sisäiset ja siihen vaikuttavat ulkoiset vuorovaikutussuhteet.

Useimmissa vaikuttavuustutkimuksissa ja metodologisissa oppaissa vaikuttavuus määritellään tavoitteiden kautta.⁴⁹ Vaikuttavuutta, toteutunutta toimintaa tai tulosten onnistuneisuutta verrataan tällöin ennalta asetettuihin tavoitteisiin. Tavoitesidonnaisessa vaikuttavuustutkimuksessa pidetään keskeisenä sen arvioimista, kuinka hyvin ja kuinka (kustannus)tehokkaasti tavoitteet ovat toteutuneet, ja kuinka hyvin vaikutukset vastaavat kohderyhmän tarpeisiin. Vain tällöin toiminnan katsotaan olevan onnistunutta.⁵⁰ Tällaisessa

tutkimuksessa tavoitteiden määrittely ja painopisteiden asettaminen vaikuttavat ratkaisevasti tutkimuksen metodologisiin rajauksiin.⁵¹

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan teettämässä vaikuttavuus-arviointioppaassa *Vaikuttava säätiö!* (2014) Liisa Suvikumpu, Päivi Tikka ja Pasi Saukkonen esittävät, että vaikuttavuus on aina ainoastaan tarkoituksellisen toiminnan tulos ja ainoastaan ne vaikutukset ovat merkityksellisiä, jotka on etukäteen kirjattu tavoitteisiin. Yksilölliset vaikutukset eivät kuulu heidän mukaansa vaikuttavuuden tutkimukseen.⁵²

Tavoitesidonnaisessa vaikuttavuustutkimuksessa on erityisen tärkeää, että arvioitavan toiminnan tavoitteet on konkretisoitu selkeiksi ja johdonmukaisiksi.⁵³ Usein kulttuuripolitiikan tavoitteet on ilmaistu laajasti ja joustavasti. Tavoitesidonnaista tutkimusta varten näistä väljistä strategisista tavoitteista tulisi laatia konkreettisempia odotuksia siitä, mitä vaikutuksia toiminnalta toivotaan.⁵⁴ Huey-Tsyh Chen on tässä asiassa tiukka. Hänen mukaansa sen lisäksi, että indikaattoreiden laatiminen on mahdotonta, ilman selkeitä tavoitteita toteutettu toiminta on tuskin tavoitteitaan saavuttanutkaan. Tällöin toiminnan arviointi on vain ajan ja resurssien tuhlausta.⁵⁵ Itse ajattelisin, että laveasti asetetut yleis-tavoitteet ovat monen kulttuuria tukevan organisaation toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia. Rajatummalle ajalle voi asettaa tarkentavia päämääriä ja arviointityötä varten voi tavoitteita täsmentää sidosryhmien ja toimijoiden kanssa räätälöidyillä indikaattoreilla.

Tavoitesidonnainen vaikuttavuustutkimus on käyttökelpoinen tietyn-tyyppiseen toimintaan arvioivaan tutkimukseen. Se vastaa rajattuun kysymykseen tavoitteiden saavuttamisesta. Se ei kuitenkaan vastaa kaiken vaikuttavuustutkimuksen tarpeisiin. Vaikuttavuustutkimus eroaakin vaikuttavuuden arvioinnista siinä, että tutkimus pyrkii selvittämään vaikuttavuusprosessia sen ymmärtämisen lisäämiseksi, ja arvioinnilla halutaan olevan välitön sovellettavuus arvioitavan kohteen toiminnan kehittämiseksi.⁵⁶ Siksi arvioinnissa on perustellumpaa määrittellä vaikuttavuutta tavoitteiden kautta. *Arviointi* on samalla tutkittavan prosessin arvon määrittämistä, *arvottamista*. Arvioinneilla osoitetaan, onko toiminta hyvää, arvokasta tai hyödyllistä.⁵⁷

Vaikuttavuuden tavoitesidonnainen kapea määrittelemineen on kuitenkin ongelmallinen monesta syystä. Jos vaikuttavuus on ainoastaan tavoiteltua muutosta ja tarkoituksellisen toiminnan tulos, katse suljetaan jälleen osalta vaikutuksista. Tällaisessa tutkimuksessa kartoitetaan vain ennalta odotetut suorat positiiviset vaikutukset, jotka on onnistuttu tuottamaan kustannustehokkaasti.

Pekka Kettunen on kritisoinut tavoitesidonnaista vaikuttavuusmääritelmää. Hän korostaa, että vaikuttavuustutkimukset eroavat perustavanlaatuisesti eri aihealueilla. Siksi esimerkiksi sosiaalialan metodit eivät ole suoraan siirrettävissä kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimukseen. Kulttuurin tukemisessa tavoitteiden ja tulosten välinen suhde ei ole yksiselitteinen. Kulttuuria halutaan kehittää, vahvistaa ja laajentaa, ja kulttuurin tekijöille halutaan antaa vapaat kädet luovan

toiminnan tuottamiseen.⁵⁸ Puhumattakaan siitä, kuinka kustannustehokkuus on mahdoton indikaattori kulttuurisen vaikuttavuuden yhteydessä. Toiminta voi olla onnistunutta ja vaikuttavaa, vaikkei sitä olisikaan osattu ennustaa tavoitteita laadittaessa. Tavoitteisiin tulisi muutenkin suhtautua kriittisesti, sillä ne eivät välttämättä vastaa tarpeita parhaalla mahdollisella tavalla. Täytyisi pohtia, miksi tiettyä vaikutusta ylipäätään pidetään tavoittelemisen arvoisena.

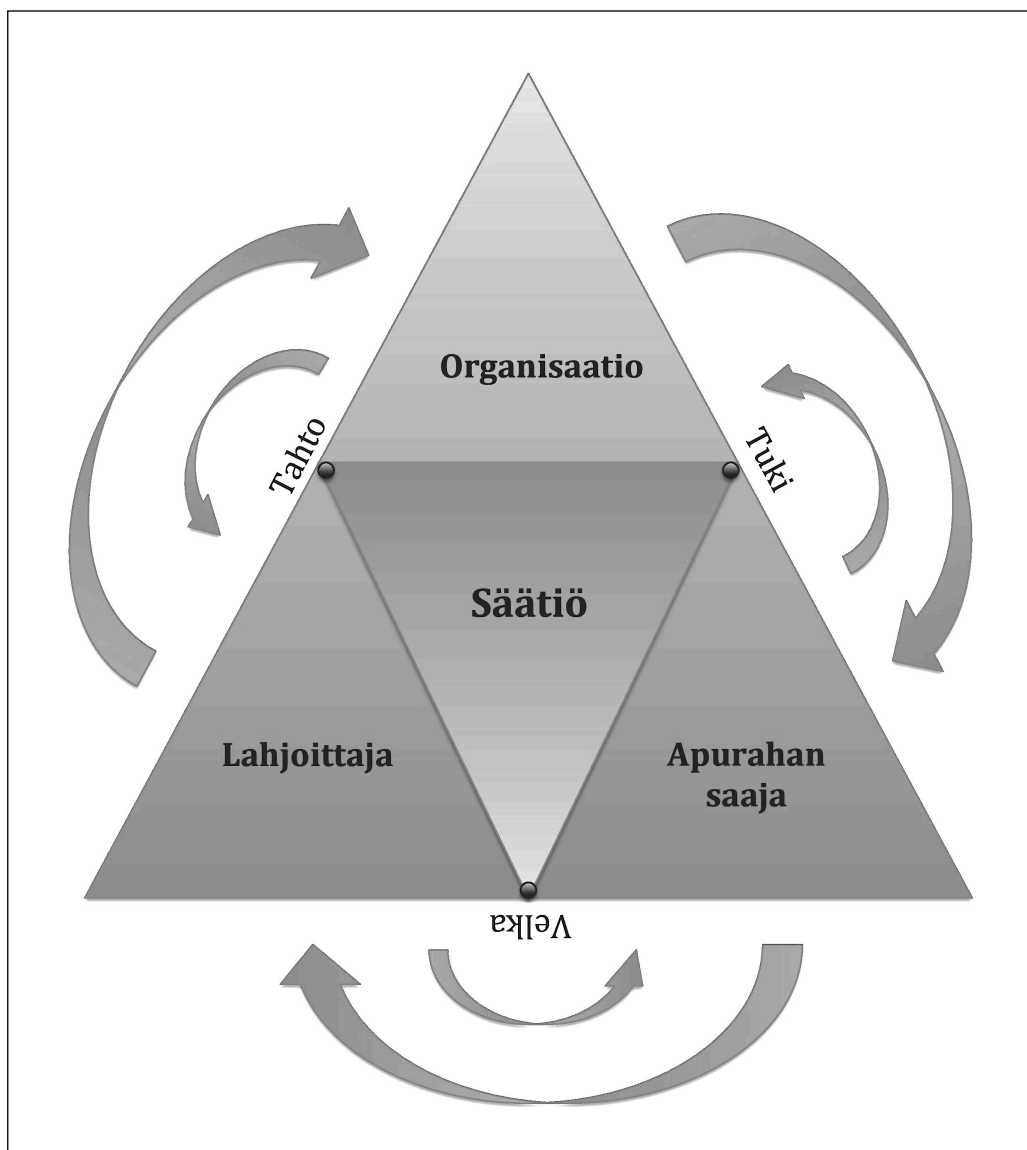
Itse ymmärrän vaikuttavuuden ehdottomasti ennemmin vaikutusten kokonaisuutena kuin tavoitteiden saavuttamisena. Muutkin kuin tavoitellut vaikutukset kuuluvat vaikuttavuuteen: suorat, epäsuorat, välittömät, viipyvät, tarkoitetut, yllättävät, toivotut, epätoivotut, myönteiset, kielteiset, yksilölliset, yhteisölliset. Myös *oheisvaikutusten*⁵⁹ (spillover) tutkimus on kulttuurintutkimuksen tärkeä osa-alue. Oheisvaikutuksia ovat esimerkiksi luovien alojen laajat vaikutukset yhteiskuntaan innovaatioiden, tuottavuuden, matkailun, muotoilun, koulutuksen, hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen kautta.⁶⁰ Ihmettelen jos kulttuuria tukeva organisaatio haluaa tietää vain ja ainoastaan ne vaikutukset, jotka ovat tavoitteiden valossa joko onnistuneet tai epäonnistuneet.

Satakunnan rahaston toiminnalle asetettu yleinen tavoite on *”maakunnallinen hengenviljelyn loisto”*. Tavoitteita on tarkemmin määritelty ohjesäännöissä, lahjoittajien ja testamenttaajien toiveissa, päättäjien jakopoliittisissa linjauksissa ja säätiölainsäädännössä. Otan tavoitteet huomioon siinä, että tutkin vaikuttavuutta toiminnan kohteen, apurahansaajien kautta. Toiminnalle asetetut tavoitteet auttavat myös ymmärtämään toimintaa ja sitä kautta vaikuttavuusprosessia. Toiminnan tarkoitus määrittelee myös osaltaan sen, minkälaisia kysymyksiä olen haastateltavilleni ja aineistolleni esittänyt. Oman tutkimukseni kannalta on kuitenkin valaisevampaa tutkia sitä, miten apurahansaajat itse määrittelevät vaikutukset ja vaikuttavuuden.

Tässä tutkimuksessa olen määritellyt vaikuttavuuden laajasti. Vaikuttavuus koostuu kaikista niistä vaikutuksista, jotka säätiön pääasiallinen toiminta on aiheuttanut. Tutkimukseni on myös käsitteistön puolesta aineistolähtöinen, joten suhtauduin vaikuttavuuteen tutkimuksen alussa avoimin mielin. En halunnut rajoittaa mahdollisuksiani ymmärtää ilmiötä rajaamalla määritelmää liian tiukasti. Suhtauduin vaikuttavuuteen liukuvana käsitteenä, sillä mielestäni oli hedelmällisempää pohtia missä määrin vaikuttavuutta oli, millaista se oli ja millä tavoin vaikuttavuutta tapahtui, sen sijaan, että olisin vain kysynyt, onko vaikuttavuutta? Tutkimuksessani apurahoja jakavan säätiön kulttuuriset vaikutukset perustuvat alkuehtoon, jonka mukaan jaettu rahallinen tuki muodostaa apurahansaajien kautta vaikutusten verkon.

Alustavaksi rajaukseksi vaikuttavuudelle asetin apurahansaajan näkökulman. Satakunnan rahaston toiminnalla on kuitenkin suoria vaikutuksia useaan suuntaan: lahjoittajiin, apurahan saajiin ja heidän hankkeisiinsa sekä hoitokunnan jäseniin.

Kaavio 2 kuvaa rahastoon liittyvien osapuolten suoria keskinäisiä vaikutuksia. *Lahjoittajalla* on vaikutus säätiön organisaatioon lahjoitusvarojensa kautta. Lahjoittajan tahto sekä mahdollistaa että suuntaa organisaation toimintaa. *Organisaatio* tarjoaa apurahansaajalle mahdollisuuden toteuttaa hankkeitaan lahjoittajien varoilla ja lahjoittajalle mahdollisuuden lahjoittaa varansa haluamaansa tarkoitukseen. *Apurahansaaja* tuo näkyvyyttä sekä organisaatiolle että lahjoittajalle, ja toimii molempien tahdon toteuttajana. Apurahansaaja vaikuttaa organisaatioon myös muun muassa luomalla hakupainetta. Lisäksi esimerkiksi lahjoituspäätöksellä ja säätiön toimijoiden sijoituspäätöksillä sekä apurahansaajan toiminnalla on vaikutuksia kaavion ulkopuolelle.

Kaavio 2: Säätiön vaikuttavuus. Kaavio: Suvi Heikkilä

Valitsin näkökulmaksi ruohonjuuritason vaikuttavuuskokemuksen, sillä vaikuttavuudessa on usein kyse myös subjektiivisesta käsityksestä vaikutuksen toteutumisesta. Kulttuurisen vaikuttavuuden ja kulttuurin vaikuttavuuden arvioinneissa on objektiivisten indikaattoreiden lisäksi tärkeää hyödyntää myös sidosryhmien⁶¹ subjektiivisia näkemyksiä avustusten vaikutuksista. Myös Geoffrey Crossick ja Patrycja Kaszynska (2016) korostavat kulttuurin arvottamista koskevan tutkimus-hankkeensa loppuraportissa yksilöllisen kokemuksen ensisijaisuutta kulttuurin arvon tunnistamisessa. He perustelevat tätä sillä, että kaikki kulttuurin vaikutukset eri yhteiskunnan alueille ovat aina sidoksissa yksilöiden kokemuksiin.⁶²

Tutkimukseni menetelmien valintaan vaikutti se, että halusin tavoittaa vaikutusten *laajuuden* (miten paljon on vaikuttanut) lisäksi sen *laadun* (millä tavoin on vaikuttanut), *voiman* (miten paljon on vaikuttanut) sekä kerrannais- ja oheisvaikutukset.⁶³

Vaikutusten *laajuudesta* kertoo se, kuinka laajaa aluetta tai joukkoa rahoitus on kosketanut. Tähän sopivia indikaattoreita voisivat olla esimerkiksi se, kuinka monta apurahaa on jaettu, tai se, miten suuren määrän yleisöä hankkeet ovat keränneet. Vaikutusten *laadun* kartoittamiseksi on selvitettävä, millaisia vaikutukset ovat olleet. Hyvä esimerkki säätiön toiminnan vaikutuksista on Satakunnan rahaston 2 000 markan apurahan avulla tuotettu ensimmäinen *Pori Jazz* -festivaali vuonna 1966⁶⁴. Tapahtumasta alkoi pitkä Pori Jazz -festivaali-perinne, jolla on edelleen muun muassa työllistävä vaikutus artisteihin ja vapaaehtoistyöntekijöihin. Festivaali on tuonut näkyvyyttä, vetovoimaa ja statusta paikkakunnalle. Lisäksi juhla vaikutti yksittäiseen katsojaan sekä hetkessä että pidemmällä aikavälillä.⁶⁵

Vaikuttavuuden *voiman* indikaattorit ovat niinikään laadullisia⁶⁶. Voiman indikaattori voi olla esimerkiksi tuen sopiva ajoitus, joka tehostaa apurahan vaikuttavuutta. 2 000 markkaa vastaavalla eurosummalla olisi Pori Jazz -festivaaliin tänä päivänä eri merkitys kuin 2 000 markan apurahalla oli vuonna 1966, jolloin juhla ei ollut vielä saanut muita rahoittajia ja toimi vapaaehtoisvoimin. Voimasta kertoo myös esimerkiksi se, koettiinko rahoitettu hanke onnistuneeksi ja mikä osuus rahoituksella oli onnistumiseen.

Kerrannaisvaikutuksissa vaikutusketjun jäljittäminen on vaativaa. Esimerkiksi kulttuurin yhteiskunnalliset vaikutukset ovat rahoituksen välillisiä vaikutuksia. Kerrannaisvaikutuksissa rahoittajan rooli vaikuttajana katoaa muiden muuttajien yhdistyessä vaikutukseen.

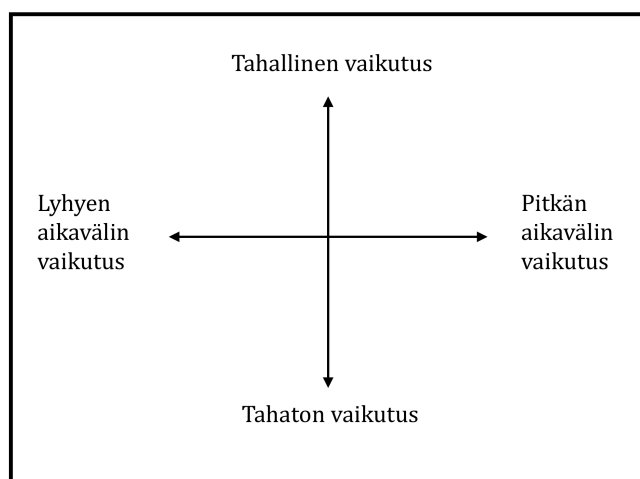
Laajan määritelmäni mukaan vaikuttavuutta on epäsuorasti myös pelkkä tieto säätiön olemassa olost ja potentiaalisesta turvaverkosta. Näin säätiö vaikuttaa myös niihin alueen toimijoihin, jotka eivät ole suorassa kanssakäymisessä säätiön kanssa.⁶⁷ Suuremmassa mittakaavassa samankaltaista suoraviivaisten vaikutussuhteiden ulkopuolista vaikuttavuutta on koko säätiölaitoksen rooli hyvinvointivaltiossa. Säätiölaitos on olemassa vastatakseen yhteiskunnan tarpeen

seen. Vaikuttavuutta voi tutkia lisäksi esimerkiksi mediasta tulkitsemalla diskursianalyysin keinoin, millä tavoin Satakunnan rahasto on tuotu esille, minkälainen konnotaatio sillä on tai missä kontekstissa ja kuinka näyttävästi säätiö mainitaan.⁶⁸

Vaikuttavuus on myös kaksisuuntaista.⁶⁹ Paitsi että rahoittaja vaikuttaa kulttuurin kenttään, kulttuurin kenttä vaikuttaa rahoittajaan. Säätiö ei vain mene maakuntaan ja vaikuta, vaan vaikuttavuus syntyy vuorovaikutuksessa vaikuttajan ja vaikutuksen kohteen välillä.

Vaikuttavuuden tarkastelussa hyödyllinen apuväline on Dennis McQuailin kehittämä *Mass Communication Theory*. Teoriassaan McQuail käyttää oheista nelikenttää median vaikutuksen mittareista (Kaavio 3). Kaavion tarkoitus on paikantaa vaikutuksen luonnetta. Vaikutus voi olla pitkäaikaista tai lyhytaikaista, tahallista tai tahatonta. McQuailin mukaan, mitä enemmän tutkittava vaikutus on asteikon kentässä *pitkäaikainen* ja *tahaton*, sitä vaikeampi sitä on todentaa ja mitata. Vaikka McQuail puhuukin mediatutkimuksesta, on malli sovellettavissa myös muuhun vaikuttavuuden tutkimiseen. Omassa tutkimuksessani pyrin tavoittamaan kaikki neljä vaikuttavuuden sektoria.

Vaikuttavuudesta tulee arvolatautunutta, kun vaikutuksista puhutaan *hyötyinä*, sillä hyödyn katsotaan indikoivan ainoastaan positiivista vaikutusta. 2000-luvulla kulttuurin hyödyllä tarkoitetaan usein tuottavuutta ja kilpailukykyä. Vaikuttavuustutkimuksessa arvottava jaottelu on ongelmallista sen kantaaottavuuden takia: *Hyvä-paha* jaottelu on paitsi polarisoiva ja keinotekoinen, myös näkökulmasidonnainen. Tutkimuksellisesti helpompaa on kuvailla vaikutuksia esimerkiksi luokittelulla *toivottu-ei-toivottu* tai *taloudellisesti tuottava-ei-tuottava-tappiollinen*. Omassa tutkimuksessani näkökulma on kuitenkin sidottu, joten vaikutuksia on tarkoituksenmukaista myös arvottaa.

Apurahansaajat itse nimeävät toiset vaikutukset positiivisiksi ja toiset negatiivisiksi.

Säätiötoiminnan kulttuurisen vaikuttavuuden laadun, voiman ja kerrannaisvaikutukset, pitkän ja lyhyen aikavälin vaikutukset, tahalliset ja toivotut sekä tahattomat ja ei-toivotut vaikutukset tavoitan parhaiten kuulemalla apurahan-saajia.

Kaavio 3: Vaikutusten nelikenttä. Kaavio: McQuail 2000.

Ensisijainen tutkimusaineistoni koostuu apurahansaajien teemahaastatteluista (72 kappaletta). Haastateltavat ovat Satakunnan rahaston apurahansaajia eri vuosikymmeniltä, eri aloilta ja eri paikkakunnilta. Heidän joukossaan on sekä yksityisiä kulttuurialojen toimijoita että yhdistyksen edustajia, sekä pienten kertaluonteisten apurahojen saajia että suurempien hankerahoitusten saajia, sekä ammattilaisia että harrastajia.

Haastatteluaineisto soveltuu vaikuttavuuden tutkimukseen siksi, että vaikka sen keruu on hidasta ja haasteellista, se on joustava tapa kerätä tietoa ilmiöstä, joka on monisäikeinen ja alati muuttuva. Haastatteluaineistoa analysoimalla saadaan lisäksi selville informantin oma määritelmä vaikuttavuudesta. Haastatteluaineiston heikkoutena on, että se antaa subjektiivisen kuvan tapahtumista. Kokemukset ovat aina henkilökohtaisia. Tästä syystä kokemuksen tutkimuksen luonteeseen kuuluu, että maailma näyttäytyy kaikille eri tavalla, joten *totuuksia* on aina useampia. Katri Otonkorpi-Lehtoranta ja Hanna Ylöstalo korostavatkin, että näiden koettujen totuuksien ristiriita asettaa usein keskeiseksi kysymykseksi: *”Kenen kokemus tulkitaan tiedoksi?”*⁷⁰ Haastattelemalla hankittu tieto perustuu lisäksi epäluotettavaan muistiin ja haastateltavan valikoimiin kertomuksiin. Haastatteluaineiston hyviä ja huonoja puolia käsittelen tarkemmin luvussa 2.

Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto valikoitui tutkimukseni tapaukseksi, kun kiinnostuin organisaation toiminnasta kirjoittaessani sille tilaushistorian ja tutkimuksen säätiön alueellisesta vaikuttavuudesta *Viisi vuosikymmentä vaikuttamista. Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto 1959–2009* (2010). Historiahankkeen aikana aloitin aineistonkeruun, jota sittemmin täydensin syväluotaavamman tutkimuksen tekemiseksi. Kerron tutkimusaiheen valinnasta tarkemmin luvussa 2.3.

Suomen Kulttuurirahasto on Suomen suurin laajasti kulttuurille, tieteelle ja taiteelle apurahoja jakava säätiö.⁷¹ Vuonna 1939 perustetun Kulttuurirahaston tehtävä on *”suomalaiskansallisen henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen”*.⁷² Sen erityispiirteenä on koko maan kattava maakuntarahasto-järjestelmä.⁷³ *Satakunnan rahasto* on yksi sen seitsemästätoista maakuntarahastosta. Maakuntarahastot toimivat omilla alueillaan autonomisesti soveltaen säätiössä yhteisesti sovittua peruslinjaa. Kukin niistä jakaa vuosittain satoja tuhansia euroja. Kulttuurirahaston kokonaisuudella on lisäksi lähes 800 epäitsenäistä nimikkorahastoa. Suomen Kulttuurirahasto kuuluu Euroopan keskisuuriin säätiöihin. Kulttuurirahaston omaisuus koostuu lähes 80 vuoden aikana saaduista lahjoituksista ja niiden sijoitustuotoista.⁷⁴

Rajasin haastateltavikseni apurahansaajat. Ensisijaisena tutkimuskohteena on siis myönnön kokemus ja myöntöjen kautta tarkasteltu kulttuurinen vaikuttavuus. Näkökulmaa voisi laajentaa jatkotutkimuksissa koskemaan myös

kielteisen apurahapäätöksen saaneita. Vaikka jotkut vaikuttavuustutkijat⁷⁵ pitävätkin tällaista koemenetelmän tapaista asetelmaa tarpeellisena, olen valinnut sen tilalta *kausaalisen mallintamisen* ja *realistisen arvioinnin*. Realistinen arviointi pyrkii kuvailemaan kausaalisuhdetta ja sen luonnetta yksityiskohtaisesti. Se sopii sellaisen ilmiön tarkasteluun, jossa konteksti vaihtelee tapauksesta toiseen. Realistisen arvioinnin teorian mukaan näin saadaan kartoitettua pitkän aikavälin muutoksia, ja pääteltyä millaisissa tilanteissa syntyy minkäkinlaisia vaikutuksia: *"what works for whom in which context"*.⁷⁶

Tutkimuksessani käsitellään kuitenkin myös kielteisiä päätöksiä ja tulokset ovat samansuuntaisia Pauli Rautiaisen kanssa. Rautiaisen tutkimus *"Emme ole voineet tänä vuonna..."* (2008) tarkastelee kielteisten taiteilija-apurahapäätösten vaikutuksia taiteelliseen työhön. Hanke oli Taiteen keskustoimikunnan teettämä selvitys valtion taiteilija-apurahajärjestelmän toimivuudesta. Rautiaisenkin tulokset perustuvat kokemuksen tutkimiseen, ja tutkimuksen asetelma onkin lähimpänä omaani.⁷⁷ Rautiainen on tehnyt myös tutkimuksen valtion taiteilija-apurahan saaneiden arvioista apurahojen taloudellisesta ja taiteellisesta merkityksestä. Myös Elina Jokisen kirjallisuuden väitöskirja *Vallan kirjailijat. Valtion apurahoituksen merkitys kirjailijoille vuosituhaten vaihteen Suomessa*. (2010) muistuttaa joiltakin osin omaa tutkimustani. Hän arvioi 200 kirjailijan kokemuksia valtion apurahoilla työskentelystä. Lisäksi Merja Heikkinen (2007) tarkasteli väitöskirjassaan valtion taidepoliittisen taiteilijatuken valtaa osallistua taiteilijan määrittelyyn. Virpi Minkkinen (1999) selvitti apurahan merkitystä valtion taiteilijatukea saaneiden taiteilijoiden työhön ja talouteen. Tieteen apurahansaajien kokemuksia keräsi yksiin kansiin Suomen Akatemia vuonna 2012. Kokemukset esitettiin teoksessa hanke-esittelyjen muodossa, eikä niistä tehty tarkempaa analyysia.⁷⁸ Oma tutkimukseni käsittelee kolmannen sektorin toimijaa ja tarkastelee vaikutuksia laajemmin kuin edellä mainitut.

Ensisijaisen aineiston lisäksi olen käyttänyt muitakin aineistoja. Media-aineisto⁷⁹ ja kirjallisuus ovat tutkimukseni tausta-aineistoja. Ne toimivat pohjana vaikuttavuuden tutkimukselle, joka tapahtuu kulttuurituottajien apurahalle antamien merkitysten kautta. Arkistomateriaali ja asiantuntijahaastattelut toimivat ensisijaisesti tutkimuksen lähteinä.

Arkistomateriaali koostuu Satakunnan rahaston pöytäkirjoista sekä Suomen Kulttuurirahaston ja Satakunnan rahaston toiminta- ja vuosikertomuksista. Arkistomateriaalin pohjalta olen analysoinut muutoksia apurahojen jaossa ja selvittänyt säätiön kasvua ja kehitystä sekä linjauksia. Aineiston avulla olen myös saanut luotua kuvan apurahansaajien ja -hakijoiden profiilista, apurahojen jakautumista aloittain, lahjoituksista eri aikoina sekä muutoksista hoitokunnan kokoonpanossa. Gale Miller kirjoittaa organisaatioiden asiakirjojen käyttämisestä tutkimusaineistona. Hänen mukaansa arkistoaineiston käytössä haastavaa on saatavuus ja luotettavuuden arviointi. Lisäksi tutkijan on vaikeaa tietää miten ja mihin tarkoitukseen dokumentit on luotu.⁸⁰ Satakunnan rahaston arkisto-

materiaalin tarkkuus ja määrä sekä kirjaamistavat ovat vaihdelleet vuosikymmenien kuluessa. Arkistomateriaali on kirjoitettu säätiölain velvoittamana rahaston toiminnan dokumentoimiseksi. En tiedä, onko dokumentoimista ajateltu materiaalin mahdollista käyttötarkoitusta. Dokumentoinnin ovat suorittaneet oman toimensa ohella työskentelevät rahaston asiamiehet, apunaan vuodesta 2005 toiminut sihteeri.

Asiantuntijahaastattelulla tarkoitetaan tutkimustilannetta, jossa informantti on valittu lähteeksi tietojensa, institutionaalisen asemansa tai muun osallisuutensa tähden.⁸¹ Asiantuntijahaastatteluni pitävät sisällään Suomen Kulttuuri-rahaston keskusrahaston yliasiamiehiä, Satakunnan rahaston asiamiehiä, ja puheenjohtajia sekä muita Rahaston edustajia ja asiantuntijoita.⁸² Asiantuntijahaastatteluilla olen ensisijaisesti hankkinut tietoa Kulttuurirahaston toiminnasta ja toiminnan taustoista.

Sekä asiantuntijoiden kertomukset että pöytäkirjamerkinnot ovat värittyneet kertojan tulkinnoista ja valinnoista, ja ovat alttiita inhimillisen muistin virheille. Myös informantin asema organisaatiossa ja toiminnan taustalla olevat jännitteet vaikuttavat kerrottuun.⁸³ Usein huomasinkin haastateltavieni muistavan tai tulkinneen jotkin yksityiskohdat toisin kuin ne pöytäkirjoissa tai muissa dokumenteissa on esitetty. Tietenkin myös arkistoidut ja painetut lähteet voivat olla väärässä. Tutkijana joudun joskus valitsemaan todennäköisimmän totuuden. Näistä lähteistä koottua tietoa ei kuitenkaan ole ollut mahdollista tavoittaa muilla keinoin. Sidoin käyttämäni aineistot keruuvaiheessa tutkimuspäiväkirjaan, johon kirjasin havaintojani aineistosta, sen keruusta ja kontekstista.

Olisin voinut valita aineistokseni myös *autobiografiset muistelukirjoitukset*, joissa etuna olisi ollut se, että muistelija rakentaa itse kertomuksensa.⁸⁴ Uskon kuitenkin, että vaikeatulkintaisen aiheeni vuoksi tällainen aineisto ei olisi toiminut. Jos yritin haastattelussa antaa enemmän tilaa vapaalle kerronnalle, haastateltavat hämmentyivät ja toivoivat tukea. He tulivat epävarmoiksi siitä, mitä odotan heidän kertovan. Haastattelun yksi vahvuus onkin siinä, että jos haastattelijalla onnistuu herättämään luottamusta, kuvaukset kokemuksista ovat rehellisiä, ja siinä, että hankalan ja abstraktin aiheen kohdalla on mahdollista tehdä täsmentäviä kysymyksiä. Strukturoidumman kyselyn laatimisessa olisi vuorostaan tarvittu tarkempaa ennakkotietoa ilmiöstä osuvien kysymysten laatimiseksi. Teoreettiset kysymykset tarkentuivatkin tutkimukseni aikana todistaen haastatteluaineiston olleen hyödyllinen valinta. Tutkimukseni tuloksia voidaan näin käyttää pohjana tulevien kyselyiden laatimisessa.

Apurahansaajat ovat velvollisia raportoimaan Satakunnan rahastolle apurahan käytöstä vuoden kuluessa apurahan maksamisesta. Satakunnan rahasto on säilyttänyt nämä raportit ensimmäisestä toimintavuodestaan lähtien. *Apurahakertomukset* ovat olleet vapaamuotoisia 2000-luvulle asti. Niiden laatimista ei ole ohjeistettu, joten aineisto on heterogeeninen. Toiset apurahansaajat kertovat kattavasti hankkeidensa toteutumisesta ja kuvaavat

hankkeensa vaikutuksia ja arvoa tekijälle ja alueelle, toiset ovat suurpiirteisesti tai lyhyesti todenneet apurahan tulleen käytetyksi myönnettyyn tarkoitukseen. Kertomusten liitteinä on silloin tällöin väitöskirjan tiivistelmä, lehtileikkeitä tai valokuvia. Aineistosta näkyy, että apurahansaajalle jäi usein epäselväksi, miksi selvitys kirjoitetaan ja mitä siihen kuuluisi sisällyttää. Niukimmat kertomukset olivat kuusisanaisia tai sisälsivät vain budjettilaskelman. Yksi kertomuksista on hankitun tuotteen hinta ja allekirjoitus repäistyllä ruutupaperin palasella.

Vuodesta 2007 selvitys on ollut mahdollista tehdä Kulttuurirahaston verkkopalvelussa, ja vuodesta 2010 selvitys on jätetty ainoastaan sähköisenä. Kaavakemuoto mahdollistaa tarkentavat kysymykset, jotka paitsi auttavat apurahansaajaa raportin laatimisessa myös antavat säätiölle mahdollisuuden kerätä tietoa. Vuonna 2009 apurahakertomuksiin lisättiinkin kysymyksiä apurahan ja hankkeen vaikuttavuudesta.

Analysoin kaikki Satakunnan rahaston arkistoimat vapaamuotoiset apurahakertomukset (noin 5 000 sivua) yhdessä keskusrahastolta käyttöni saamien sähköisten kertomusten (41 kappaletta) kanssa. Kertomuksista tutkin, millä tavalla niissä pohditaan säätiön, apurahan ja hankkeiden vaikuttavuutta ja miten tulokset eroavat haastatteluaineistooni perustuvista huomioista. Tämä näkökulma rajautui väitöskirjan ulkopuolelle. Suurin ero aineistojen välillä on se, että vaikka samoja teemoja sivutaan molemmissa, niitä on pohdittu syvemmin haastattelutilanteessa. Moni vihjaus ja sivuhuomautus olisi tullut ohitettua apurahakertomusaineistossa, ellen olisi haastattelujen ansiosta osannut kiinnittää niihin huomiota. Eri teemat saavat eri painoarvon riippuen aineistosta.

Etnologisessa tutkimuksessa haastatteluaineisto on osa laajempaa empiirisen aineiston kokonaisuutta.⁸⁵ Moniaineistollisuutta kutsutaan *aineistotriangulaatioksi*. Triangulaatio⁸⁶ toteutuu minulla aineiston lisäksi myös teorioissa ja menetelmissä. Sekoitin niin kutsuttuja *pehmeitä* ja *kovia* menetelmiä ja vertailin eri aineistonhankintatapoja toisiinsa tiedon tuottamisen näkökulmasta.⁸⁷ Moniaineistollisuus ja tutkijan *monipaikkaisuus*⁸⁸ kuuluvat kulttuurien tutkimukseen.

Käytän tutkimukseeni aineistolähtöistä analyysia nimeltä *Grounded Theory*. Aineistolähtöisyys on läsnä analyysissa omaksuminani näkemyksinä monella tasolla, tutkimuksen kohteena olevista ilmiöistä käsitteisiin ja keinoihin. Grounded Theory -menetelmä on tapa kerätä ja analysoida laadullista aineistoa sekä arvioida sen saturaatiota. Menetelmän syntyminen liittyy laajempaan laadullisten tutkimusmenetelmien yleistymiseen 1960-luvulla. Barney Glaser ja Anselm Strauss kehittivät menetelmän vastaliikkeenä amerikkalaisessa sosiologiassa tutkimuksessa vallalla olleeseen *deduktiiviseen tutkimusmetodologiaan*, jossa tutkimuksen tavoitteena on yleisen teorian verifiointi. Glaser ja Strauss halusivat sukeltaa tutkimusaiheisiin *aineistolähtöisesti* eli *induktiivisesti*. Induktiivisen teorianmuodostuksen prosessi on kehämäinen. Tutkija tekee havaintoja, joiden pohjalta muodostaa päätelmiä, joiden toimivuutta testaa tekemällä lisähavaintoja aineistosta tai täydentämällä aineistoa. Analyysia

tehdään siis jo samanaikaisesti aineistonkeruun kanssa. Tehdyt havainnot ohjaavat lisääaineistojen keräämistä ja lisääaineistot taas muokkaavat hypoteeseja. Analyysi muodostuu ikään kuin dialogissa tutkijan ja aineiston välillä. Aineisto kerätään kentältä, tutkimuskohteen luonnollisesta ympäristöstä havainnoimalla ja haastatteleamalla.⁸⁹

Analysointitavan heikkouksina on nähty se, että tutkijoiden arvot ja tutkimuksen konteksti vaikuttavat tutkimustuloksiin.⁹⁰ Tämä heikkous koskee kuitenkin todellisuudessa kaikkea tutkimusta. Harva humanistinen tutkimus pyrkiikään kuvaamaan objektiivista *totuutta*. Tieteen luonteeseen kuuluu epävarmuus ja erilaisten teorioiden ja määritelmien välinen jännite. Tieteessä vallitseva käsitys on *vallitseva*, ei *objektiivinen*.

Absoluuttinen objektiivisuus on menetetty jo siinä vaiheessa, kun tutkija on tehnyt rajauksia ja valintoja tutkimuksensa aiheesta. Tästä syystä korostan käsitteiden määrittelyä ja valintojen takana olevien prosessien läpinäkyvyyttä. Omassa analyysissäni tukeudun Grounded Theory -menetelmään eniten aineiston käsittelytavassa. Asennoitumiseni tutkimuskohteeseen on lähinnä fenomenologinen. Se poikkeaa straussilaisesta menetelmästä siinä, etten ajattele tutkimustulosteni kuvaavan *todellisuutta*, vaan uskon diskursiivisen ja sosiaalisen konstruktionismin lähestymistavan mukaisesti haastatteluaineiston olevan tietyllä tapaa oma todellisuutensa; Tutkimustulokset kertovat haastateltavien haastatteluhetkellään kokemasta todellisuudesta.

Valitsin aineistolähtöisen analyysin myös siksi, että se on työkaluna johdonmukainen ja tuntuu luonnolliselta, koska noudatamme samaa teoreettisen teemoittelun kaavaa arkisessa ajattelussamme jäsentäessämme ilmiötä: kategorisoidessamme ja luokitellessamme asioita sekä yrittäessämme ymmärtää niiden välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Prosessi muistuttaa tiedonmuodostuksen hermeneuttista kehää. Menetelmä helpottaa laajan aineistoni tarkkaa ja systemaattista, mutta luovaa, käsittelyä. Lisäksi aineistonkeruun ja analyysin vuoropuhelu oli hedelmällinen tapa päästä heuristisessa tutkimuksessa käsiksi myös yllättäviin teemoihin. Pidän Grounded Theory -menetelmää kuitenkin oman tutkimusaineistoni tarpeisiin nähden puutteellisenä, joten lisäsin siihen eräänlaisen esikoodauksen vaiheen, jota kutsun metatason koodaukseksi.

Luvussa 2.2 käsittelen tarkemmin pääaineistoni analyysia ja teorioita, joista otin vaikutteita. Vaikka luku 2 keskittyy primääriaineistoon, olen käyttänyt samoja humanistiseen tutkimusperinteeseen nojaavia periaatteita myös muihin aineistoihin.

Tutkimusetiikka on erottamattomasti läsnä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa.⁹¹ Jo tutkimusaihetta hahmotelleessaan tutkija joutuu tekemään ensimmäiset eettiset valintansa. Valinnat aiheen, kohteen, aineiston, menetelmien, tulkinnan sekä esitystavan ja -foorumin suhteen on syytä tehdä tietoisena näiden päätösten vaikutuksista. Miten tutkimukseni rajaus vaikuttaa ilmiön ymmärtämiseen ja tutkimustuloksiin? Miten aikaisempi käsitykseni ilmiöstä ohjaa valinto-

jani ja tulkintojani? Miten tutkimustuloksien raportointi voi vaikuttaa tutkimuskohteeseen? Rajaukseen ja tulkintaan vaikuttavat tutkijan arvot ja positio. Tutkimustuloksiin yhdistyvät tutkijan persoonan lisäksi henkilödynamiikka haastatteluissa (roolit), ympäröivä kulttuuri, yhteiskunta ja fyysinen toimintaympäristö (situaatio).

Tutkija ei voi koskaan olla täysin objektiivinen. Hän voi kuitenkin parhaansa mukaan yrittää tiedostaa tutkimuseettiset pulmakohdat.⁹² Tutkimusetiikkaan on laadittu virallisia ohjeistuksia⁹³, mutta lopulta tutkimusetiikka palautuu aina yksittäisen tutkijan henkilökohtaiseen oikeudentajuun ja moraalikäsitelyyn.⁹⁴

Oman toiminnan kriittinen arviointi on tärkeää erityisesti analysointivaiheessa, sillä tutkijalla on valta päättää, ketä tutkitaan, miten tutkitaan, ketkä pääsevät raporteissa ääneen, missä valossa äänen pääsevät esitetään ja millaisia merkityksiä tuloksille annetaan.⁹⁵ *Refleksiivisen paikantamisen* auki kirjoittaminen on tärkeää sekä lukijaa ajatellen että tutkijalle itselleen. Outi Fingerroos jakaa refleksiivisen paikantamisen neljään osaan: *itsereflektioon* (tutkijan sitoumusten auki kirjoittaminen), *metodologiseen reflektioon* (teorioiden, menetelmien ja käsitteiden auki kirjoittaminen), *epistemologiseen reflektioon* (kulttuurisen tiedonintressin auki kirjoittaminen) ja *ulkopuolisten sitoumusten reflektioon* (tutkimukseen vaikuttavien poliittisten tai valtaa käyttävien ulkoisten tekijöiden auki kirjoittaminen).⁹⁶

Antropologiassa informanttien näkökulma on nimetty *emic*-näkökulmaksi ja tutkijan *etic*-näkökulmaksi.⁹⁷ Joskus *emic* ja *etic* ovat ristiriidassa, jolloin tutkijan on pohdittava, edellyttääkö tulkinta haastatellun näkökulman asettamista ensisijaiseksi tiedon lähteeksi. Kulttuurintutkimuksessa ja sen lähitieteissä on tapana tarkastella maailmaa ensisijaisesti ihmisen ja tutkimuskohteiden näkökulmasta. Tätä kutsutaan *metodologiseksi dualismiksi*. Panu Raatikainen varoittaa kuitenkin tässäkin noudattamasta jyrkkää totuusrelativismia.⁹⁸ Hyvän tutkimusetiikan keskeinen päämäärä on olla aiheuttamatta vahinkoa tutkimuskohteelle tai informanteille. Tutkimuseettisiä kysymyksiä käyn läpi perusteellisesti haastatteluaineiston käsittelyyn liittyvässä luvussa 2.3.

Tutkimuskysymykset

Väitöskirjani tutkimuskysymys on:

Mikä on Satakunnan rahaston kulttuurinen vaikuttavuus?

Tähän vastaan seuraavien alakysymysten kautta:

1. Miten kulttuurille apurahoja jakava säätiö toimii vaikuttajana Suomessa?

Luvussa 1 kuvaan lyhyesti säätiölaitosta ja sen toimintaympäristöä. Tämä on tarpeen vaikuttavuusprosessin ymmärtämiseksi. Jotta voin selittää säätiön tavoit-

teiden, toiminnan ja tulosten muotoutumista, minun on kerrottava, mikä on säätiölaitos, ja mitkä ovat sen vaikutusmahdollisuudet. Lisäksi kerron, miten Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto on halunnut vaikuttaa kulttuuriin, mitä se on tehnyt vaikuttavuuden eteen ja miksi.

2. Miltä osin kokemuksen tutkimus ja haastatteluaineisto soveltuvat säätiön apurahatoiminnan vaikuttavuustutkimukseen?

Johdannossa avasin vaikuttavuustutkimuksen nykyparadigman puutteita sekä syitä siihen, miksi tutkimuksen näkökulmaksi valikoitui sidosryhmistä juuri ruohonjuuritason toimijat ja heidän kokemuksensa. Luvussa 2 avaan yksityiskohtaisesti haastatteluaineiston käyttöä ja analyysia, sekä niihin liittyviä haasteita. Luvun lopussa käsittelen anonymiteetin, vallankäytön ja monikasvoisen tutkijapositioni haasteita.

3. Miten Satakunnan rahaston apurahansaajat kokevat suomalaisen säätiölaitoksen ja Satakunnan rahaston vaikuttavuuden?

4. Miten Satakunnan rahaston apurahansaajat kokevat apurahojensa vaikuttavuuden ja minkälaisia merkityksiä he apurahiin liittävät?

5. Miten Satakunnan rahaston apurahansaajat kokevat apurahoilla tuotettujen hankkeiden vaikuttavuuden?

6. Millä kriteereillä Satakunnan rahaston apurahansaajat arvioivat vaikuttavuutta?

Luvut 3–5 käsittelevät apurahansaajien kokemuksia Satakunnan rahaston vaikuttavuudesta. Niissä kerrotaan, millaisia merkityksiä apurahansaaja liittää apurahaan, sillä työskentelyyn ja toteutettuun hankkeeseen. Apurahansaajat kertovat omakohtaisista muun muassa kokemuksistaan tuen ja hankkeidensa vaikutuksista, kohtaamistaan haasteista sekä tuen tarpeesta.

LUKU 1: SÄÄTIÖ VAIKUTTAJANA

1.1 SÄÄTIÖT KULTTUURIPOLIITTISINA TOIMIJOINA

Suomalaiset säätiöt ovat yksityisiä toimijoita, jotka syntyvät kansalaisten halusta tehdä yksityisin varoin ja ponnistuksin jotain yhteisön hyväksi. Niillä on suuri yhteiskunnallinen merkitys valtionhallinnon vastavoimana ja täydentäjänä. Kulttuurille apurahoja jakavat säätiöt harjoittavat itsenäistä kulttuuripolitiikkaa.

*Kulttuuripolitiikalle ja kulttuuripolitiikan tutkimukselle ei ole kattavia määritelmiä. Kulttuuripolitiikan tutkimus on monitieteinen tutkimusalue, jonka määritelmät, aiheet, käytännöt ja teoriat vaihtelevat näkökulmista riippuen.*⁹⁹ Kattavan kartoituksen kulttuuripolitiikan nykyparadigmoista ovat tehneet muun muassa David Bell ja Kate Oakley teoksessaan *Cultural policy* (2015). Katsauksessa he esittelevät, miten kulttuuri on ymmärretty ja mitä alueita on pidetty kulttuuripolitiikan piiriin kuuluvina eri aikoina. He tarkastelevat esimerkiksi jännitteitä korkeakulttuurin ja populaarikulttuurin välillä, marginaalikulttuurien käymää taistoa asemastaan kulttuurina, kulttuurimarkkinoita ja valtion harjoittamaa kulttuuripolitiikkaa, sekä sitä kuka tekee kulttuuripolitiikkaa ja miten. Erityisesti Bell ja Oakley tuovat esiin kulttuurien tutkimuksen vaikutusta kulttuuripolitiikan tutkimuksen keskusteluihin. Kulttuuripolitiikan historiaa ja nykypäivää sekä kulttuurin tutkimuksen vaikutuksia tutkimusperinteeseen tarkastelevat myös Adrienne Scullion ja Beatriz García artikkelissaan *What Is Cultural Policy Research?* (2005) sekä Miikka Pyykkönen, Niina Simanainen ja Sakarias Sokka toimittamassaan käsikirjassa *What about Cultural Policy? Interdisciplinary Perspectives on Culture and Politics* (2009).¹⁰⁰

Tämänhetkisen kulttuuripolitiikan tutkimuksen tärkeimmiksi tutkimussuuntauksiksi edellä mainitut kertovat ikuisuuskysymyksen *kulttuurin, politiikan ja kulttuuripolitiikan* määrittelemisestä¹⁰¹, kulttuuripolitiikan tutkimuksen tarpeen ja tulevaisuuden pohtimisen¹⁰², kulttuurin mittaamisen ongelmat¹⁰³, tilaan sidotun kulttuuripolitiikan¹⁰⁴, globalisaation¹⁰⁵ ja digitalisaation¹⁰⁶. Lisäksi, vaikka kulttuurin tarkastelu talouden välineenä on väistymässä, on se edelleen suosittu näkökulma.¹⁰⁷

David Bellin ja Kate Oakleyn (2015) mukaan kulttuuripolitiikkaa voi ajatella tekstinä, diskurssina, prosessina tai käytäntöinä. Risto Eräsaaren määritelmässä kulttuuripolitiikka on moniäänisten kulttuuristen lähtökohtien mukainen valikoima käytäntöjä ja rakennelmia¹⁰⁸. Hänelle kulttuuripolitiikka kuvaa arvoja ja periaatteita, jotka sääntelevät ja ohjaavat kulttuuritoimijoita. Se kuvailee ja säätää

sitä, mikä on yleishyödyllistä ja arvokasta.¹⁰⁹ Kulttuuripolitiikan tarkoitus on edistää kulttuurituotteiden ja -palvelujen luomista, välittämistä ja kulutusta. Julkisen kulttuuripolitiikan päämäärä on tukea kulttuurin kukoistamista ja taata sen saavutettavuus kansalaisille. Kulttuuripolitiikka syntyy poliittisten ja taloudellisten järjestelmien ja kulttuurituotannon risteyskohdassa.¹¹⁰

Kulttuuripolitiikan tutkimuksen voi lähtökohtaisesti jakaa kahteen näkökulmaan, yksilön näkökulmaan ja institutionaaliseen näkökulmaan. Käytännön työssä nämä näkökulmat sekoittuvat. Yksilön näkökulmasta kansalaisella pitäisi olla oikeus luoda, esittää ja kuluttaa kulttuurituotteita ja instituutionaalisesta näkökulmasta valtio haluaa kehittää yhteiskuntaa kulttuurin avulla.¹¹¹ Kulttuuripolitiikalla tarkoitetaan usein myös virallista sääntelyä, sisältäen tavoitteet, keinot, lainsäädännön, säätelyn, resurssit ja organisatorisia ratkaisuja.¹¹²

Anita Kankaan mukaan kulttuuripolitiikka tarkoittaa sekä kulttuuriin kohdistettuja käytäntöjä että monitieteistä opetus- ja tutkimusalaa.¹¹³ Kulttuuripolitiikan tutkija Simo Häyrynen määrittelee kulttuuripolitiikan kaksijakoisesti sääntelyksi, jossa rajattu asiantuntijajoukko 1) muotoilee käsityksensä kulttuurisista ilmiöistä ja olosuhteista ja 2) pyrkii parantamaan niitä johonkin omaksumaansa tarkoituksenmukaisuuteen perustuen.¹¹⁴ Kulttuuripoliittinen vallankäyttö voi olla myös epävirallista ja näkymätöntä.¹¹⁵

Valtion kulttuuripoliittisista linjauksista Suomessa päättää eduskunnan sivistysvaliokunta, valtioneuvoston kulttuuriministeri sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto.¹¹⁶ Lisäksi delegoitua valtionvaltaa harjoittavat esimerkiksi Museovirasto, Taiteen edistämiskeskus, Yleisradio ja Suomen Akatemia. Alueellisesti kulttuuria tukevat Maakuntaliitot, alueelliset Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, Taidetoimikunnat, kuntien kulttuuritoimet¹¹⁷ ja jotkin kulttuurilaitoksista¹¹⁸. Kulttuuria rahoittavat myös kansainväliset tahot, kuten Euroopan Unioni¹¹⁹, sekä yksityinen sektori.

Valtio on nyky-Suomessa kulttuurin suurin rahoittaja.¹²⁰ Valtion vastuulla on perinteisesti kaupallisen kulttuurin ulkopuolelle jäävän kulttuurin tukeminen. Häyrysen mukaan Suomessa valtiolla on suurin kulttuurin määrittelyvalta¹²¹, vaikkakin kulttuuripoliittista vallankäyttöä ja vaikuttamista tapahtuu myös epävirallisella tasolla.¹²² Kulttuuripolitiikan ytimessä on sen rahoituksen lisäksi myös valta myöntää valituille kulttuurituotoksille taideteoksen asema.¹²³ Kulttuurin luonteeseen kuuluu tietynlainen alisteisuus rahoittajille, kuten valtiolle, säätiölle tai kuluttajille. Erityisesti taiteilijat ovat kapinoineet julkisuudessa tätä alisteisuutta vastaan.¹²⁴

Kolmanteen sektoriin (eli *vapaaehtoissektoriin* eli *voittoa tavoittelemattomaan sektoriin*) kuuluvat Suomessa yhdistykset, järjestöt, säätiöt, yhteiskunnalliset liikkeet, uusosuuskunnat ja oma-apuryhmät.¹²⁵ Kolmannen sektorin organisaatioiden jakama kulttuurin tuki korostuu valtion jättämällä katvealueilla.

Näin, vaikka säätiö, järjestö tai yhdistys olisi riippumaton toimija, vaikuttaa valtionpolitiikka suoraan säätiöiden painotuksiin.¹²⁶

Kolmannen sektorin yhteiskunnallinen arvo ei ole kuitenkaan pelkästään taloudellinen vaan kansalaisten vapaaehtoisena yhteenliittymänä se myös vahvistaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja demokratiaa. Kansalaisorganisaatiot myös vartioivat kansalaisten etuja ja oikeuksia suhteessa viranomaisiin. Vapaaehtoissektoria on pidetty tärkeänä myös siitä syystä, että se on valtiota ja markkinoita herkempi vähemmistöjen tarpeille ja tukee yhteiskunnan huono-osaisia. Kolmannen sektorin organisaatioiden lukumäärä on ylivoimaisesti suurin *kulttuurin ja harrastustoiminnan* -kategoriassa. Suomen ominaispiirre on vapaaehtoisten poikkeuksellisen suuri osuus kolmannen sektorin toiminnassa sekä vahva itsenäisyys julkishallinnosta.¹²⁷ Sektorin toimijat eivät kuitenkaan ole yhtenäinen kulttuuripoliittinen voima, sillä siihen kuuluvat toimijat ajavat eri päämääriä.¹²⁸

Säätiöt ovat yksityisiä toimijoita, jotka palvelevat julkisia tavoitteita. Ne ovat itsenäisiä voittoa tavoittelemattomia organisaatioita, omaisuusmassoja, jotka uskottujen henkilöiden hallinnassa toimivat tietyn, säännöissä määrätyn tarkoituksen hyväksi.¹²⁹ Säätiöiden omaisuutta käytetään edistämään yleishyödyllisiä¹³⁰ tarkoituksia, kuten terveyttä, koulutusta, kulttuuria tai hyvinvointia, joko tukemalla muita toimijoita tai toimimalla itse. Useimmiten säätiöt jaotellaan toimintatavan mukaan apurahoja jakaviin, toiminnallisiin ja sekatyypin säätiöihin.¹³¹ Historiallisesti säätiöt olivat alun perin toiminnallisia: sairaaloita, orpokoteja, kouluja ja yliopistoja. Jako toiminnallisiin ja apurahoja jakaviin säätiöihin tuli 1800-luvun lopussa. Yhdysvalloissa yli 90 prosenttia säätiöistä on edelleen apurahaa jakavia. Euroopassa suurin osa on joko toiminnallisia tai yhdistelmätyyppisiä säätiöitä.¹³²

Kansainvälinen säätiöiden kenttä on pirstaleinen ja tutkimus- ja tilastotietoa on rajoitetusti. Säätiöt toimivat eri maissa erilaisissa historiallisissa, sosioekonomisissa, lainsäädännöllisissä ja poliittisissa toimintaympäristöissä. Myös *säätiön* määritelmä ja termistö vaihtelevat maittain.¹³³ Amerikkalaisia säätiöitä koskevaa kirjallisuutta on eniten. Esimerkiksi Rockefeller säätiö on tuottanut American Foundation Centerille valtavan julkaisusarjan *Grant Craft*, joka käsittelee säätiöiden apurahatoiminnan arviointia. Maanosien väliset erot ovat kuitenkin niin suuria, ettei näistä selvityksistä ole juurikaan hyötyä eurooppalaisen säätiölaitoksen ymmärtämiseen.¹³⁴

Eurooppalaisista säätiöistä saatavilla olevat kansalliset tai kansainväliset tilastotiedot eivät kata edes suurinta osaa säätiöistä.¹³⁵ Eurooppalaisista säätiöistä on hyvin vähän vertailukelpoista aineistoa, etenkin, jos tutkimus on keskittynyt jonkin tietyn alan tukijärjestelmiin, kuten esimerkiksi kulttuurin tukemiseen, tai säätiöiden yhteiskunnalliseen merkitykseen tai rooliin. Kansainvälinen säätiöiden ja yritysrahoittajien jäsenyhdistys European Foundation Centre (EFC) on yrittänyt kartoittaa Eurooppalaisia säätiöitä.¹³⁶ Säätiöiden yhteistyötä tukee myös

kattojärjestö Network of European Foundations for Innovative Cooperation (NEF).¹³⁷ Euroopassa toimii muutama säätiöiden toiminnan kehittämiseen keskittynyt tutkimuskeskus ja kattojärjestö. Alankomaissa toimiva Erasmus Centre for Strategic Philanthropy (ECSP) on keskittynyt ensisijaisesti kansallisten säätiöiden tutkimiseen ja elokuussa 2015 Englantiin perustettu yksikkö Oxford Centre for the Study of Philanthropy (OCSF) hakee vasta muotoaan. OCSF-tutkimuskeskuksen tarkoituksena on olla poikkitieteellisenä yhdyssiteenä ja tuottaa tietoa hyväntekeväisyyden roolista yhteiskunnassa ennen ja nyt. Saksassa toimiva European Venture Philanthropy Association (EVPA) toimii vuorostaan sosiaali- ja terveysalalla toimivien säätiöiden vaikuttavuudesta kiinnostuneiden toimijoiden kattojärjestönä. Muita kattojärjestöjä ovat muun muassa the International Society for Third Sector Research (ISTR) ja the Association for Research on Nonprofit Organisations and Voluntary Action (ARNOVA).

Suomalaista säätiötutkimusta on jonkin verran tuottanut säätiöiden etu- ja tukijärjestö Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta.¹³⁸ Viimeisimpänä se on tuottanut johdannossakin mainitun Allan Tiitan johtaman tutkimushankkeen säätiöiden vaikutuksesta itsenäisen Suomen tieteen, tutkimuksen ja korkeimman opetuksen kehittymiseen. Tutkimus on kansainvälisestikin poikkeuksellisen kattava tutkimus yhden maan tieteitä tukevista säätiöistä ja niiden kehityksestä. Se osoittaa yksityisten säätiöiden merkityksen Suomen julkishallinnon tiedepolitiikan täydentäjänä.¹³⁹

Eurooppalaisten säätiöiden heterogeenisyyden vuoksi voisi helposti sanoa, että ei ole olemassa yhtenäistä eurooppalaista säätiölaitosta. Kuitenkin eurooppalaiset säätiöt ovat perustavanlaatuisesti erilaisia kuin esimerkiksi amerikkalaiset säätiöt. Amerikkalaisella säätiölaitoksella on vahva varainkeruuperinne, jolla on merkittävä taloudellinen asema etenkin tieteen, mutta myös taiteen rahoittajana. Euroopassa on karkeasti arvioiden noin 300 000 organisaatiota, joiden nimi viittaa säätiöön. Tosin vain osa näistä täyttää yleishyödyllisyyden vaatimuksen, ja vuorostaan osa yleishyödyllisistä omaisuusmassaa hoitavista organisaatioista ei ole nimeltään säätiöitä.¹⁴⁰ The European Foundation Centre arvioi, että vuonna 2001 yleishyödyllisiä säätiöitä olisi ollut noin 62 000. Määrä voi kuitenkin olla paljon tätä suurempikin.¹⁴¹

Kulttuuriin vaikuttamisen lisäksi kulttuuripolitiikan tutkimus on kiinnostunut kulttuurin vaikutuksista. Kulttuurin vaikutukset ovat osaksi myös säätiölaitoksen tuen kulttuurisen vaikuttavuuden kerrannaisvaikutuksia. Käsittelen kulttuurin vaikutuksia Satakunnan rahaston välillisinä vaikutuksina apurahansaajien näkökulmasta luvussa 5. Kulttuurille on kulttuuripolitiikan tutkimuksessa annettu eri aikoina erilaisia merkityksiä. Ne kertovat yleisistä kulttuuripoliittisista tavoitteista, siitä, millaista kulttuuria ja minkälaisia kulttuurin vaikutuksia pidetään tavoiteltavana.¹⁴²

1960-luvulla kulttuuripoliittinen tutkimus keskittyi sosiaaliseen eriarvoisuuteen.¹⁴³ Ajateltiin, että koska kulttuuri syntyy ja ilmenee sosiaalisissa

vuorovaikutussuhteissa¹⁴⁴, kulttuurin sosiaalinen merkitys oli ensisijaisesti identiteetin rakentamisessa. Oletettiin, että tarjoamalla elämyksiä ja edistämällä luovuutta ja sivistystä, kulttuuri lujittaa alueellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja viihtyvyyttä.¹⁴⁵ Kulttuurin ajateltiin lisäksi yhdistävän eri sosiaaliluokkiin kuuluvia ja synnyttävän *sosiaalista pääomaa*¹⁴⁶.

1960-luvulla alkanutta sosiaalisten vaikutusten tutkimusta jatketaan yhä.¹⁴⁷ Tutkimuksissa yleisesti käytetty onnistuneen kulttuuripolitiikan mittari oli se, kuinka paljon suuri yleisö käytti kulttuuripalveluja ja osallistui kulttuuri-elämään.¹⁴⁸ Kulttuurin saavutettavuuteen liittyviä kysymyksiä ovat kulttuuristen kynnysten madaltaminen sekä fyysinen saavutettavuus.¹⁴⁹ Saavutettavuuden esteet voivat olla taloudellisia, alueellisia, henkisiä¹⁵⁰ ja sosiaalisia¹⁵¹.

1980-luvulla kiinnostuttiin kulttuurin taloudellisista vaikutuksista.¹⁵² Siitä lähtien on laskettu, paljonko kulttuuri maksaa, ja kuinka paljon tästä se maksaa takaisin. Oikeutusta kulttuurin rahoittamiseen alettiin hakea työllisyysvaikutuksista¹⁵³, ostovoiman kasvusta sekä kerrannais- ja oheisvaikutuksista. Tämä näkökulma oli erityisen suosittu 1980-luvun lopussa ja 1990-luvulla. Termi *vaikuttavuus* on tämän keskustelun tuote.¹⁵⁴ Kulttuurin taloudellinen arvostus kasvoi 2000-luvun alussa *luovan talouden*¹⁵⁵ käsitteen yleistyttyä, ja on nyt jo osin laantumassa.

1990-luvulla huomattiin, että taiteen tekeminen ja kulttuurin kuluttaminen vaikuttavat terveyteen, kiputuntemuksiin, suorituskykyyn ja mielialaan. Kulttuurielämysten ajateltiin lisäksi tukevan identiteettiä, ihmissuhteita, itseluottamusta, luovuutta, suvaitsevaisuutta ja osallisuutta.¹⁵⁶ Terveysvaikutukset ovat kiinnostaneet tutkijoita siitä lähtien, erityisesti fenomenologian ja hermeneutiikan alalla. Kansanterveys ja syrjäytymisen ehkäiseminen¹⁵⁷ nivoutuvat kulttuurin taloudellisiin vaikutuksiin ja yksilöiden terveys sosiaalisiin vaikutuksiin.

2000-luvun alun julkisessa puheessa kulttuurille annettiin mystinen arvo. Taiteen esitettiin rakentavan maailmankatsomusta ja sen kokemista verrattiin uskonnonkaltaiseen henkiseen oivaltamisen tilaan.¹⁵⁸ Kulttuurielämyksen sanottiin myös rikastuttavan elämää.¹⁵⁹ Kulttuuripolitiikassa alettiin kyseenalais-tamaan ajatusta, jonka mukaan kulttuurin rahoitus perustui ainoastaan sille annettuun välinearvoon. Kulttuurin haluttiin korostaa olevan arvokasta itsensä vuoksi.

Säätiöt Suomessa

Maailmanlaajuisesti säätiöt ovat hyväntekeväisyydellään alun perin huolehtineet peruspalveluista, muuttuneet hiljalleen uskonnon ja aatteiden harjoittamisen väyläksi ja lopulta hyvinvointivaltiota täydentäviksi instituutioiksi. Säätiölaitos on ollut tärkeässä asemassa hyvinvointivaltion kehityksessä tukemalla niitä alueita,

joihin valtion tuki ei ole vielä yltänyt. Suomeen säätiölaitos syntyi 1700-luvulla.¹⁶⁰ Sota, nousukausi, lama, puoluepolitiikka ja muut ympäristön tapahtumat ovat muokanneet paitsi itse säätiölaitosta ja sen asemaa myös kansalaisten asenteita sitä kohtaan.¹⁶¹

Säätiöjärjestelmät elävät suhteessa eri maissa vaikuttaviin toimintaympäristöihin ja kansalaisyhteiskuntakäsityksiin.¹⁶² Luctayart de Borms jakaa Euroopan säätiöt neljän kansalaisyhteiskuntamallin mukaan: anglosaksinen malli, Reinin malli, Välimeren malli ja pohjoismainen malli.

Anglosaksisen mallin ympäristössä säätiöt toimivat valtion kriitikkona ja uudistuksen tuojina edistäen monimuotoisuutta. Vapaaehtoistoimintaa on paljon ja yhteiskunnassa on alueita, jotka ovat säätiöiden vastuulla. Näissä valtioissa verotus ja lainsäädäntö rohkaisevat kansalaisia lahjoittamaan säätiölle. Yhdistynyt Kuningaskunta ja Yhdysvallat kuuluvat anglosaksiseen malliin. Reinin malliin kuuluvat Belgia, Saksa ja Alankomaat. Näissä maissa kolmannen sektorin organisaatiot ovat voimakkaita instituutioita, usein yritysten perustamia. Valtio on usein ulkoistanut niille yhteiskunnan palveluita, kuten terveydenhuoltoa ja koulutusta. Säätiöt ovat itsenäisiä toimijoita, joiden toiminta rahoitetaan julkisin varoin. Välimeren mallissa valtion ja kirkon roolit ovat voimakkaat. Näissä maissa hyväntekeväisyys on kirkon aluetta ja valtiolla on vahva asema markkinataloudessa. Kansalaisjärjestöt toimivat itsenäisinä organisaatioina ja niillä on tiukka poliittinen kontrolli.¹⁶³ Välimeren mallissa laki ei tue lahjoittamista ja vapaaehtoisuus koetaan uhaksi työllisyydelle.¹⁶⁴

Pohjoismaisessa mallissa valtiolla on vahva rooli, mutta protestanttisiin juuriin liittyen, yksityistä aloitteellisuutta pidetään positiivisena asiana. Vaikka mallissa on vahva hyvinvointivaltio, vapaaehtoistyötä harjoitetaan paljon. Kolmas sektori kukoistaa ja toimii valtiota täydentävästi; se identifioi tarpeet, tukee niitä ja valtio seuraa myöhemmin perästä. Lahjoittamista tuetaan verotuksessa kohtalaisesti¹⁶⁵ ja säätiöillä on vahva suhde valtioon.¹⁶⁶ Suomessa valtionhallinnon vaikutus säätiöihin ei olekaan pelkästään rajoittavaa ja epäsuoraa, vaan julkishallinto on myös tukenut säätiölaitosta.¹⁶⁷ Esimerkiksi säätiöpohjaisille taidelaitoksille julkinen tuki on ollut toiminnan elinehto.¹⁶⁸

Valtioiden lainsäädäntö vaikuttaa säätiöiden toimintamahdollisuuksiin. Vuonna 1918 Suomen itsenäistyttyä erityisen säätiölain säätäminen otettiin ensimmäisen kerran esille.¹⁶⁹ Lailla haluttiin varmistaa säätiölaitoksen tarkoituksenmukaisuus ja yleishyödyllisyys, ja saattaa säätiöt tarkemman valvonnan alaisiksi sekä perustaa säätiörekisteri. Samalla haluttiin laajentaa valtion tarkastustoimintaa koskemaan muitakin sivistys- ja taidelaitoksia. Keskeistä oli, että säätiön tuli olla hyödyllinen ja että säätiön perustamisella ei saanut kiertää perintöön liittyviä säännöksiä.¹⁷⁰ Suomen ensimmäinen säätiölaki astui voimaan 1.1.1931.¹⁷¹

Suomalaisia säätiöitä on Patentti- ja rekisterihallituksen (PRH) säätiörekisterissä¹⁷² noin 2 800. Näiden itsenäisten rekisteröityjen säätiöiden lisäksi Suomessa on kymmeniä tuhansia epäitsenäisiä säätiöitä.¹⁷³

Säätiörekisteriin merkitty säätiö on itsenäinen oikeushenkilö.¹⁷⁴ Väkilukuun suhteutettuna Suomessa on Euroopan kolmanneksi eniten rekisteröityjä säätiöitä.¹⁷⁵ Säätiöiden lukumäärä ei kuitenkaan kerro niiden aktiivisuudesta, omaisuusmassasta tai vaikuttavuudesta. Säätiöistä 84 prosenttia on Etelä- ja Länsi-Suomessa.¹⁷⁶ Säätiöiden tarkoitukset on osoitettu useimmiten kulttuuriin yleisesti, urheiluun tai nuorille. Tämä on jokseenkin poikkeavaa, sillä muualla maailmassa tuettavan kulttuurin ala on tapana määritellä tarkemmin. Noin 37 prosenttia suomalaisista säätiöistä tukee kulttuuria, tieteitä, taiteita, koulutusta tai sivistystä.¹⁷⁷

Suomalaiset kulttuurisäätiöt ovat yleensä itsenäisiä säätiöitä. Taloudellisesta vaikuttavuudesta kulttuurin alalla kertoo se, että vuonna 2012 pelkästään Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukuntaan kuuluvat 142 säätiötä tukivat suomalaista tiedettä, taidetta ja kulttuuria yli 330 miljoonalla eurolla.¹⁷⁸ Valtion kulttuuribudjetti samalle ajalle oli noin 432 miljoonaa euroa.¹⁷⁹

Säätiölaitoksen arvo ei ole pelkästään yhtä kuin sen jakamien varojen määrä. Kulttuuripoliittisen vallan jakaantumisen pitäisi ainakin teoriassa taata monipuolisemmat rahoitusmahdollisuudet. Tämä ei kuitenkaan aina pidä käytännössä paikkaansa, sillä ainakin vielä 1950-luvulla säätiöiden keskeiset toimijat vaikuttivat myös valtionhallinnon elimissä, ja samat asiantuntijat päättivät monen eri säätiön varoista¹⁸⁰. Lisäksi säätiötoimijat pitävät itseään valtioon nähden innovatiivisina, uudistusmielisinä, joustavina, luovina ja nopeasti reagoivina dynaamisina katalysaattoreina.¹⁸¹ Tämä on näkynyt juhlapuheissa ja säätiökirjallisuudessa lähes identtisenä kuvauksena jo ainakin yli kahdeksankymmenen vuoden ajan. 1930-luvulta asti on tehty selvityksiä, joissa näitä piirteitä on yritetty todentaa. Tosiasiassa kuitenkin ainakin 1970-luvulle asti useimmiten säätiöiden toiminta havaittiin käytännössä konservatiiviseksi ja varovaiseksi.¹⁸²

Tästä huolimatta säätiöllä on kuitenkin mahdollisuus rohkeisiin, itsenäisiin päätöksiin kevyellä koneistolla ja riskinottoon ilman poliittisia tai taloudellisia paineita. Tehdyistä päätöksistä ja toiminnan tuottavuudesta ei joudu vastuuseen äänestäjille, esimiehille tai osakkeen omistajille.

Säätiölaitoksella on mahdollisuus vaikuttaa yhteiskuntaan monin eri tavoin. Helmut Anheierin ja Siobhan Dalyn empiirinen tutkimus¹⁸³ tunnisti säätiöille viisi eri roolia. Näistä jokainen kertoo myös vaikuttavuudesta, sillä ne vastaavat tarpeeseen, sopivat tavoitteiksi ja sisältävät yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Anheierin ja Dalyn säätiöiden viisi roolia

1. *Täydentävä ja korvaava.* Säätiöt toimivat valtiota täydentävinä. Ne täyttävät yhteiskunnan tarpeita, jotka jäävät katveeseen julkishallinnon toimilta. Ne tukevat esimerkiksi kouluja ja sairaaloita. Valtion vastuualueiden jakaminen rajoittaa heidän autonomiaansa ja rooliaan arvonnisääjänä.
2. *Perinteiden ja kulttuurien säilyttäjä.* Usein säätiö varjelee häviämisvaarassa tai marginaalissa olevaa kulttuuria. Joskus tämä rooli aiheuttaa negatiivisia mielikuvia kulttuurisäätiöistä vanhanaikaisina ja uudistuskyyvyttöminä.
3. *Jakelukanava.* Säätiö suuntaa varoja rikkailta vähävaraisille. Rooli pohjaa säätiöitä edeltävien organisaatioiden, vakiefien, filantrooppiseen tehtävään.
4. *Sosiaalinen ja poliittinen toimija.* Säätiö on yhteiskunnallinen toimija. Säätiöiden autonomia takaa mahdollisuuden itsenäisiin linjauksiin. Se muun muassa edistää demokratiaa ja nostaa esiin kentän tarpeita.
5. *Innovaattori.* Ideaalitalanteessa säätiöt tuottavat innovaatioita, ottavat riskejä ja tukevat yritteliäisyyttä, kokeilevaa taidetta ja perustutkimusta.

Suomalaisen kolmannen sektorin sosiaalinen, poliittinen, taloudellinen ja kulttuurinen toimintasäde on laaja. Vaikka säätiölaitoksen hallinnassa on suuria omaisuusmassoja, on sen toiminnasta vain rajoitetusti rekisteripohjaista virallista tietoa ja tuskin lainkaan empiiristä tutkimusta.¹⁸⁴ Toiminnan optimoinninkin edellytyksenä olisi ymmärtää, mitä säätiöt käytännössä tekevät.¹⁸⁵ Tästäkin näkökulmasta tutkimukseni tuottaa tärkeää tietoa.

1.2 SATAKUNNAN RAHASTO

Päättäjät

Sekä maakuntarahastojen että keskusrahaston apurahatoiminnan juridinen vastuutaho on Suomen Kulttuurirahaston säätiö, jota johtaa yliasiamies. Satakunnan rahasto on siten *epäitsenäinen säätiö*. Kattosäätiön alla toimii lisäksi kannatusyhdistys. Kulttuurirahastolla on periaatteita, jotka koskevat myös maakuntarahastoja, mutta käytännössä maakuntarahastot määrittelevät itse apurahojensa jakopolitiikan ja toimintansa linjavedot. Satakunnan rahasto noudattaa lisäksi yleistä ohjesääntöä, perustamisidea ja esimerkiksi hyvää säätiötapaa.¹⁸⁶

Suomen Kulttuurirahasto perustettiin vuonna 1939 laajalla kansankeräyksellä ja se on sittemmin kerryttänyt varojaan suurlahjoituksilla ja onnistuneella sijoitustoiminnalla.¹⁸⁷ Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastojärjestelmä syntyi 1950-luvun desentralisaatiopolitiikasta¹⁸⁸, jolla yritettiin tasoittaa muutto- liikkeestä ja maaseutualueiden taantumisesta aiheutuneen rakennemuutoksen tuomaa alueellista ja kulttuurista epätasa-arvoisuutta. Koko maan kattavan maakuntarahastojärjestelmän isänä pidetään Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salosta¹⁸⁹. Kulttuurirahasto pystytti järjestelmän yhteistyössä Suomalaisuuden Liiton ja maakuntaliittojen kanssa.¹⁹⁰ Satakunnan rahasto perustettiin vuonna 1959.

Satakunnan rahaston päätökset tekee 11-jäseninen hoitokunta.¹⁹¹ Hoitokunnan jäsenet toimivat palkatta ja oman toimensa ohella. Hoitokunnan kokouksiin osallistuu lisäksi Kulttuurirahaston keskusrahaston edustaja. Satakunnan rahastolla on asiamies, joka yhdessä sihteerin kanssa vastaa toiminnan pyörittämisestä. Asiamies on toiminut vuosikymmeniä oman toimensa ohella, mutta Satakunnan rahasto on myös kokeillut 2010-luvulla Pirkanmaan rahaston kanssa yhteistä kokoaikaista asiamiestä. Hoitokunta tuli kuitenkin siihen tulokseen, ettei kokoaikaisesta asiamiehestä ollut tarpeeksi hyötyä.¹⁹²

Ohjesäännön mukaan hoitokunnan tulee koostua tieteen, taiteen, talouden ja yhteiskuntaelämän asiantuntijoista. Satakunnan rahaston hoitokunta koostui pitkään lähinnä yhteiskuntaelämän asiantuntijoista. Maakuntaliitoilla oli aina vuoden 2004 sääntöuudistukseen asti edustajien nimeämisoikeus maakuntarahastojen hoitokuntaan. Ennen sääntöuudistusta Satakuntaliitto¹⁹³ sai nimetä viisi jäsentä yhdestätoista hoitokunnan jäsenestä. Lisäksi Helsingin yliopiston Satakuntalainen Osakunta sai nimetä kaksi jäsentä.

Tosiasiassa hoitokunnan itsensä nimeämät jäsenet olivat usein myös maakuntaliiton entisiä tai sen aikaisia jäseniä. Puoluepolitiikan kerrotaankin aiheuttaneen kiistoja apurahojen jaossa etenkin 1980- ja 1990-luvuilla. Esimerkiksi hoitokunnassa tuolloin istuneen Suomen Kulttuurirahaston entisen

yliasiamiehen Paavo Hohdin mukaan Satakunnassa rahasto otettiin puoluepolitiikan jatkoksi voimakkaammin kuin missään muualla.¹⁹⁴

Aluksi hoitokunnassa istuivat henkilöt, jotka toivat toiminnalle uskottavuutta tai auttoivat varainhankinnassa. Tuolloin kokoonpanoon valittiin alueen kärkipoliitikkoja, kaupungin- ja kunnanjohtajia sekä muita maakunnan silmäätekeviä, kuten teollisuus- ja liikelaitosten johtajia ja joidenkin lahjoittajien tahojen edustajia.¹⁹⁵ Kun jakovarot kasvoivat 1990-luvun lopulla, Kulttuurirahasto halusi maksimoida apurahojen vaikuttavuuden tukemalla suurempia hankkeita ja jakamalla pidempiä työskentelyapurahoja. Tämä vaati hoitokunnalta suurempaa asiantuntijuutta kulttuurin aloilta. Vuoden 2004 jälkeen hoitokuntaan ei enää valittu uusia jäseniä ulkopuolisilla mandaateilla, ja jäsenten ja puheenjohtajien valinta on perustunut kokonaan kulttuurialojen, eli tieteen ja taiteen asiantuntijuuteen.

Satakunnan rahaston hoitokunnan päätöksentekoprosessi on muuttunut. Toiminnan alkuvuosikymmeninä ainoastaan kolmihenkinen työvaliokunta kävi läpi kaikki apurahahakemukset, ja laati hoitokunnalle jakoehdotelman, jonka perusteella päätökset tehtiin.¹⁹⁶ Kulttuuriasiantuntijuuden lisääntyttyä jokainen hoitokunnan jäsen on tutustunut ensisijaisesti oman alansa hakemuksiin ja laatinut niiden perusteella ehdotuksen apurahansaajiksi. Tämän jälkeen työvaliokunta, johon kuului yleensä neljästä viiteen asiantuntijaa, kokosi ehdotuksista alustavan listan, jonka pohjalta hoitokunta neuvotteli yhdessä lopulliset apurahansaajat. Tässä koko päivän kestäneessä hoitokunnan kokouksessa tehtiin yleensä vielä monta muutosta. Lopulliset päätökset olivat kollektiivisia, vaikka hakemukset arvioikin ensimmäisessä vaiheessa yksittäinen asiantuntija.¹⁹⁷

Vuonna 2012 asiamiesvaihdoksen myötä Satakunnan rahasto yhdenmukaisti päätöksentekoprosessinsa Pirkanmaan rahaston kanssa. Kulttuurirahasto halusi samana vuonna demokratisoida päätöksentekoa niin, että jokaisen hakemuksen arvioi useampi asiantuntija. Ensimmäiset toimintavuodet hoitokunta oli käyttänyt ulkopuolisia asiantuntijoita jakopäätösten apuna.¹⁹⁸ Käytäntö kuitenkin poistui muutamassa vuodessa ja oli harvinaista¹⁹⁹ aina siihen asti, kunnes 2010-luvulla hoitokunnan ulkopuolisten asiantuntijoiden konsultointi jälleen yleistyi²⁰⁰ ja on nyt muutaman vuoden ajan ollut pakollinen osa prosessia. Nyt hoitokunnan asiantuntijoille osoitetut hakemukset lukee säännönmukaisesti hänen lisäkseen kullekin aihealueelle etukäteen nimetty ulkopuolinen asiantuntija. Hoitokunnan jäsenet konsultoivat tarvittaessa myös muita hoitokunnan jäseniä, esimerkiksi jos kyse on poikkeusteollisesta tai -taiteellisesta hankkeesta.²⁰¹

Koko Kulttuurirahastossa on lisäksi tiukennettu jääviyssäännöstöä. Hakemuksia ei oteta lainkaan käsittelyyn korjautumattomien jääviyksien osalta, eli esimerkiksi lähisukalaisuus hoitokunnan jäsenen estää hakemisen Kulttuurirahastolta. Korjautuvien jääviyksien kohdalla hakemuksen käsittelee

joko toinen hoitokunnan jäsen tai sovittu toinen ulkopuolinen asiantuntija. Jääviys on korjautuva esimerkiksi silloin, kun hakija on oma ohjattava.²⁰² Hakijan oikeuksia parannettiin myös siten, että kaikki hoitokunnan jäsenet pääsevät nyt halutessaan lukemaan kaikkien alojen hakemukset yhteisestä tietokannasta. Uudistuksen jälkeen päätöksentekoprosessissa jäi yksittäiselle asiantuntijalle vain vähän valtaa.²⁰³

Käytännöt elävät uusien ideoiden ja toimijoiden mukana. Vuonna 2017²⁰⁴ päätöksentekoprosessi on seuraava:

1. Asiamies käy läpi kaikki hakemukset, poistaa niistä puutteellisesti täytetyt ja jaa loput hoitokunnan jäsenille heille osoitetun vastuualueen mukaisesti.
2. Hoitokunta pitää valmistelevan kokouksen, jossa sovitaan hakemusten käsittelyn yhteiset periaatteet. Yleinen ohjeistus koskee esimerkiksi apurahojen suuruutta ja teemahakuja sekä apurahojen jakautumista tieteen, taiteen ja muiden kulttuuri-hankkeiden välillä. Myös apurahojen jakautumista mies- ja naisoletettujen välillä seurataan.
3. Hoitokunnan jäsen kuulee ennalta määrättyä ulkopuolista asiantuntijaa sekä konsultoi halutessaan muita hoitokunnan jäseniä. Heidän näkemystensä ja oman arvionsa pohjalta hän laatii esityksen vastuualueidensa apurahansaajiksi.
4. Hoitokunnan jäsenet keskustelevat esityksistään työryhmissä. Työryhmissä on kahdesta kolmeen jäsentä läheisiltä asiantuntijusaloilta. Työryhmä voi koostua esimerkiksi kolmesta jäsenestä, joiden vastuualueet ovat tekniikka ja luonnontieteet, lääketiede sekä kauppatiede. Jokainen työryhmä vastaa yhteensä 10–15 hakualasta. Työryhmä käy yhdessä läpi kaikkien jäsentensä esitykset apurahansaajiksi.
5. Hoitokunnan jäsenet lähettävät esityksensä asiamiehelle, joka tekee niistä listan sovittaen apurahat nimikkorahastoihin tai yleisrahastoon.
6. Työvaliokunta käsittelee alustavan esityksen. Työvaliokunnassa istuu edustaja jokaisesta työryhmästä sekä asiamies ja sihteeri. Työvaliokunta saattaa vielä muokata esitystä kokonaisuuden kannalta mielekkääksi ja rakentaa sitten hoitokunnalle ehdotuksen apurahansaajista.
7. Hoitokunnan pääkokouksessa kaikki hoitokunnan jäsenet saavat vielä kommentoida kokonaisuutta ja halutessaan nostaa esiin hankkeita työvaliokunnan laatiman listan ulkopuolelta.
8. Satakunnan rahaston apurahapäätökset vahvistetaan keskusrahastossa.

Säätiön ohjesäännöt

Satakunnan rahaston perustajat pitivät tärkeänä *"tiedemiesten ja muiden kulttuurityön suorittajain"* pitkäaikaisten työsuunnitelmien turvaamista. Ohjesäännön mukaan rahaston periaatteena on, että myönnetyn tuen tulee olla riittävän suuri takaamaan taloudelliset mahdollisuudet luovaan työhön. Tuen myöntäminen tapahtuu hakemuksesta ja se on tarkoitettu ensisijaisesti nuorille. Kriteereiksi ohjesäännössä mainitaan työn kannattavuus ja täysipainaisuus.²⁰⁵

Satakunnan rahaston ohjesääntö määrittelee säätiön tehtäväksi jakaa apurahoja ja palkintoja Satakunnan henkisen ja taloudellisen elämän vilkastuttamiseksi, tuoda monipuolinen kulttuurielämä, taide, tutkimustoiminta, opiskelumahdollisuudet, kulttuurikeskustelut ja -kilpailut lähemmäksi satakuntalaisia sekä luoda taloudellisia edellytyksiä suomalaisen kulttuurielämän monipuolistamiseen ja maakunnalliseen aloitteellisuuteen.²⁰⁶

Satakunnan rahasto toteuttaa tarkoitustaan lisäksi omalla kulttuuri-toiminnalla. Alussa oma kulttuuritoiminta oli toiminnan merkittävin muoto. Sitä mukaa, kun maakunnan kulttuuritoimijat lisääntyivät, säätiö siirtyi aloitteen-tekijästä tukijaksi.²⁰⁷ 2000-luvulla säätiö on aktivoitunut jälleen myös omaan toimintaan, kuten seminaareihin ja Wozzeck-oopperaan²⁰⁸, joita on toteutettu Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistyksen maakuntarahastojen omaan kulttuuritoimintaan tarkoitettulla tuella.

Perustamisaikoihin hoitokunnassa keskusteltiin siitä, että säätiö ei yksin voinut saavuttaa ohjesäännössä nimettyjä korkeita tavoitteita, vaan Satakunnan kulttuurielämän nostattamisen uskottiin riippuvan rahoitettavien *"luovien yksilöiden tarmosta, pienryhmien itsenäisestä toimeliaisuudesta sekä ideoiden rohkeudesta"*. Satakunnan rahaston tehtävä oli toimia näiden kulttuurityön perusainesten tukijana ja palvelijana²⁰⁹.

Hoitokunnan yleiset jakopoliittiset linjaukset

Hoitokunnan jakopoliittiset linjaukset ovat muuttuneet yllättävän vähän vuosien saatossa. Toiminnan alkuvaiheen linjauksista on olemassa tarkkaa tietoa, sillä hoitokunnan käymät keskustelut löytyvät yksityiskohtaisesti pöytäkirjoista. Jo ensimmäisinä vuosina hoitokunta linjasi, etteivät sosiaaliset syyt saaneet olla jakoperusteena. Tästä huolimatta sosiaaliset perusteet vaikuttivat joissakin tapauksissa päätöksentekoon. Puoltavana tekijänä saattoi olla esimerkiksi se, että hakija elätti suurta perhettään yksin, tai se, että vaikka kilpailevat hakijat *"omasivat korkeammat tieteelliset ansiot"*, niin koska *"kumpikin on muihin hakijoihin verrattuna hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa ja hyvin palkatussa ansiotyössä"*, hoitokunta myönsi apurahan eräälle nuorelle hakijalle. Hoitokunta piti tärkeämpänä tukea sellaista, jolle apurahalla on suurempi taloudellinen

merkitys. Perustelussa viitataan myös rahaston ohjesääntöön, jonka mukaan tulisi tukea erityisesti nuoria eteenpäin pyrkiviä hakijoita.²¹⁰

Yleisistä linjauksista tärkein on yhteys maakuntaan. Tämä tarkoittaa sitä, että hakija asuu tai toimii maakunnassa, tai hanke liittyy Satakuntaan. Myös syntyperäiset satakuntalaiset voivat hakea maakuntarahastosta, vaikka asuisivat jo muualla.

Maakuntarahastojen perustamisesta asti Kulttuurirahastolla on ollut yhteinen linjaus, että apurahoja ei myönnetä perusopintoihin eikä pro gradu -tutkimuksiin, vaan ainoastaan jatko-opintoihin ja tutkimustyöhön. Myöskään julkisyhteisöt eivät voi hakea apurahaa. Hoitokunta saattaa evätä apurahan myös sen takia, että hakija on saanut suuren apurahan jostakin toisesta säätiöstä samana vuonna tai että hakemuksesta puuttuu tarkka tutkimussuunnitelma tai suositukset. Apurahaa ei voi saada kahdesta maakuntarahastosta samana vuonna. Alueellisesta tasa-arvopyrkimyksestä kertoo se, että eräässä apurahassa puoltavana tekijänä oli se, että apurahansaaja oli sinä vuonna hakijoista ainoa kuvanveistäjä, joka toimi maaseudulla.²¹¹

Hakemuslomakkeessa on kysytty suosituksia ja aikaisempia apurahoja vuodesta 1962 lähtien. Keskusrahasto on toimittanut hakemuslomakkeet alusta saakka, ja niihin on tullut muutoksia lähes vuosittain. Tieteen hakijat liittivät alkuvuosina hakemukseen huomattavasti enemmän suosituksia kuin taiteen alan hakijat. Vuosien 1959–2009 hakemuksissa tieteen hakijoista 82 prosentilla oli suosittelevia siinä, missä niitä oli taiteen hakijoista 61 prosentilla.²¹² Tieteen hakijoista oli saanut aikaisemman apurahan jostain 46 prosenttia ja taiteen hakijoista 57 prosenttia.²¹³

Apurahojen jako perustuu luottamukseen, joten säätiö ei ole koskaan perinyt apurahoja takaisin. Hoitokunta on kuitenkin linjannut, että mikäli apurahansaaja jää kiinni vilpistä tai ei lähetä loppuraporttia, hän ei saa apurahaa jatkossa.

Satakunnan rahastosta on mahdollisuus hakea monivuotista apurahaa, mutta hoitokunta ei ole toistaiseksi sellaista vielä jakanut. Apurahaa on jaettu peräkkäisinä vuosina, mutta ei ilman erillistä hakemusta. Hoitokunta ei ole halunnut sitoutua useammaksi vuodeksi yksittäiseen hankkeeseen ilman mahdollisuutta seurata edistymistä.²¹⁴ Kulttuurirahaston keskusrahasto sen sijaan on jakanut useampivuotisia apurahoja.

Nimikkorahastot ohjaavat toimintaa

Satakunnan rahaston jakovarat koostuvat lahjoitusten tuotoista ja keskusrahaston osoittamista lisävaroista. Keskusrahaston lisävarat ovat olleet elintärkeitä etenkin taloudellisten kriisien aikoina. Alkuun lahjoituksia kerättiin ahkerasti liike- ja teollisuuslaitoksilta. Myös yksityishenkilöt osoittivat varoja rahaston käyttöön.

Taulukko 1: Satakunnan rahaston nimikkorahastot

1971	Satakunnan Säästöpankki-yhdistyksen rahasto	Yleinen tarkoitus. Koostuu erillislahjoituksista.
1973	Aili Nurmisen rahasto	Ensisijaisesti fysiikan ja meteorologian alan naistutkijoille väitöskirjojen tekemiseen ja toissijaisesti edellä mainittujen alojen opintoihin.
1974	Teresia Lönnströmin rahasto	Satakunnan talouselämän kehittämiseen tähtäävään tieteelliseen tutkimukseen ja sen tulosten soveltamiseen käytäntöön sekä luovan toiminnan edistämiseen tuotannon, koulutuksen, työnsuojelun, terveyden- ja sairaanhoidon sekä viihtyisyyden eri aloilla. Rahasto voi myös jakaa apurahoja taiteiden edistämiseksi ja tukea vanhusten ja lasten asemaa.
1978	J.W. ja Emma Suomisen rahasto	Lääketieteelliseen tutkimukseen ja kansanterveystyön edistämiseen Satakunnassa.
1981	Kirsti Hollmingin rahasto	Ensisijaisesti nuorten naisten tieteelliseen tutkimustyöhön.
1981	Paavo ja Jenni Sallisen rahasto	Terveydenhoitoalalla pitkään palvelleiden henkilöiden opinto- ja virkistysmatkojen tukemiseen sekä lääketieteelliseen tutkimustyöhön, jossa etusijalle asetetaan tuberkuloosin ja erilaisten hengityselinsairauksien tutkimus.
1984	Satakunnan Osuus-pankkien rahasto	Yleinen tarkoitus.
1985	Tellervo Tyynismaan rahasto	Satakuntalaisen musiikkitoiminnan kehittämiseen.
1988	Maire Gullischenin rahasto	Satakuntalaisen taidetoiminnan ja Satakunnassa järjestettävän kansainvälisen kuvataidenäyttelytoiminnan tukemiseen.
1988	Ennu Virtasen rahasto	Pohjoissatakuntalaiseen kirjallisuuden, taiteen ja yhteiskuntatieteen, erityisesti kunnallishallinnon tutkimukseen.
1991	Kaisu ja Antti Ravanin rahasto II	Erityisesti klassisen musiikin korkeakouluopintoihin, mutta myös kemian ja lääketieteen tutkimukseen.
1991	Linnea Elgin rahasto	Yleinen tarkoitus.
1993	Aili ja Rudolf Jäfsin rahasto	Lääketieteen, ensisijassa kirurgian tutkimukseen sekä sairaanhoitoalalla toimivien sairaanhoitajien erikoiskoulutukseen.
1993	Aili ja Erkki Tuuloksen rahasto	Satakuntalaisen kulttuurityön tukemiseen, ensisijaisesti lääketieteelle ja siihen liittyville tutkimusaloille.
1995	Kaarina Vaalannon rahasto	Yleinen tarkoitus.
2005	Pirkko ja Riitta Virannon rahasto	Yleinen tarkoitus.

Vuonna 1964 järjestettiin valtakunnallinen keskusrahaston organisoima suurkeräys, jonka tuotto käytettiin maakuntarahastojärjestelmän vakauttamiseksi.²¹⁵

Satakunnan rahasto alkoi vastaanottaa suuria yksityisiä lahjoituksia ja testamentteja 1970-luvulla. Osa lahjoittajista halusi perustaa nimikkorahaston. Nimikkorahasto on lahjoittajan nimeä kantava säätiön alainen rahasto, jolla on oma ohjesääntönsä rahojen jakamiseen.²¹⁶ Nimikkorahastojen painopisteillä on suuri vaikutus koko maakuntarahaston apurahapolitiikkaan, sillä suuri siivu vuosittain jaettavista varoista on korvamerkitty jakovuoroissa olevien nimikkorahastojen osoittamaan tarkoitukseen. Satakunnan rahaston nimikkorahastot ovat painottuneet säveltaiteen ja lääketieteen tukemiseen. Satakunnan rahasto sai vuonna 1971 ensimmäisen nimikkorahastonsa, Satakunnan Säästöpankkiyhdistyksen rahaston. Vuonna 1973 Satakunnan rahasto sai ensimmäisen testamenttilahjoituksensa, josta perustettiin Aili Nurmisen rahasto.²¹⁷ Satakunnan rahaston historian merkittävimmän suurlahjoituksen teki raumalainen teollisuusneuvos Teresia Lönnström vuonna 1974. Tämä uusi nimikkorahasto kaksinkertaisti jaettavat varat.²¹⁸

1.3 SÄÄTIÖN TOIMINTA

Vaikka maakuntarahastojen resurssit olivat alussa vaatimattomia²¹⁹, olivat ne taiteen tukemiselle suuri edistysaskel. Valtion tuki taiteille oli 1960-luvulla heikkoa verrattuna muihin kulttuuripolitiikan haaroihin kuten tiede- ja koulutuspolitiikkaan. Valtion tukitoimet koskivat lisäksi ainoastaan ammattitaiteilijoita. Taiteen tuki jakautui epätasaisesti myös aluepoliittisesti, sillä taiteilijoista lähes 70 prosenttia asui Uudenmaan läänissä ja 10 prosenttia Turun ja Porin läänissä. Etelä-Suomessa taiteilijoista asui hieman alle 90 prosenttia ja ulkomailla kaksi prosenttia.²²⁰ Satakunnan rahaston perustaminen maakuntaan oli tässäkin suhteessa vaikuttavaa. Apurahojen jaon ohella Satakunnan rahasto tuki taiteita osallistumalla aktiivisesti taidepolitiikkaan järjestämällä seminaareja ja näyttelyitä.²²¹

Kulttuurin tukijärjestelmiä kehitettiin 1970-luvulla koko maassa. Valtion kulttuurille antama tuki kasvoi tuolloin yksityisten säätiöiden tukea suuremmaksi.²²² Valtion kasvava vastuu kulttuurista muutti säätiöiden roolia. Satakunnan rahastossa tämä näkyi siinä, että sen pääasiallinen tehtävä oli aikaisemmin kulttuuritoiminnan olemassaolon turvaaminen, mutta nyt säätiö alkoi keskittää tukensa uutta luovan toiminnan tukemiseen ja muilta yhteiskunnan tukitoimilta syrjään jääville aloille. Yleisesti Suomen säätiölaitoksen tuki kohdistui tuolloin vielä pääosin tieteellisten tutkimusten rahoittamiseen. Satakunnan rahasto oli tässä maakuntarahastojen joukossakin poikkeuksellinen, sillä se jakoi enemmän taiteille kuin tieteille. Vastaanottamiensa suurlahjoitusten avulla Satakunnan rahasto selvisi vuosikymmenen puolen välin öljykriisin aiheuttamasta nopeasti syvenevästä lamasta.²²³

1980-luvulla Satakunnan rahaston jakovarat lähes viisinkertaistuivat ja se sai entistä tukevamman jalansijan maakunnassa. Kulttuuritoimintalaista²²⁴ johtunut kuntien tuen kasvu ja uusien nimikkorahastojen perustaminen mahdollistivat entistä laajemman toiminnan. Samanaikaisesti alueelle ilmestyi uusia kulttuurin rahoittajia.²²⁵ Esimerkiksi valtio alkoi jakaa viisitoistavuotisia taiteilija-apurahoja varttuneempien taiteilijoiden pitkäjänteiseen taiteelliseen työskentelyyn.²²⁶ Säätiöllä ei ollut enää entisenlaista painetta omaan kulttuuritoimintaan, joten se alkoi tukea maakunnasta nousevaa kulttuuri-toimintaa ensisijaisesti apurahoin.

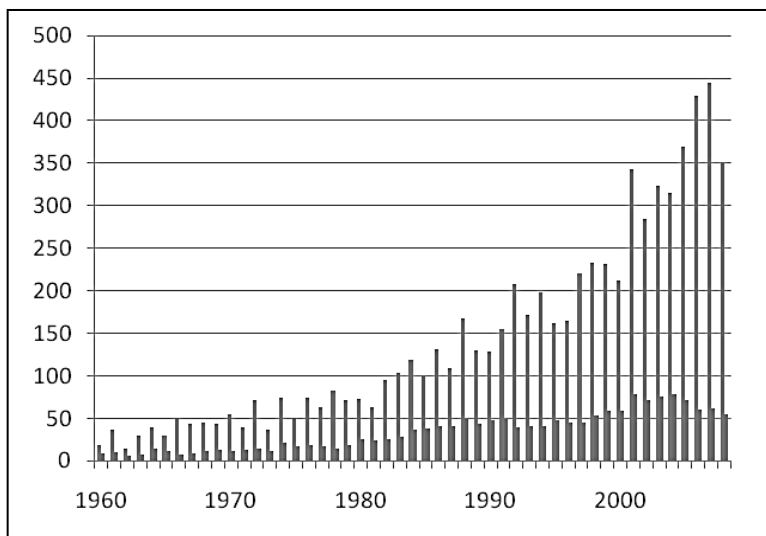
Taiteiden osuus apurahoista oli tieteitä suurempi aina 1990-luvulle asti. 1980-luvulta lähtien maakunnan asutuskeskuksiin oli vähitellen syntynyt useiden tieteenalojen korkeakouluyksiköjä, jotka myöhemmin yhdistyivät Porin yliopistokeskukseksi ja Satakunnan ammattikorkeakouluksi. Tutkijakoulujen perustaminen ja tieteen julkisen rahoituksen kehitys uuden kansallisen yliopistopolitiikan myötä johtivat siihen, että Satakunnan rahasto alkoi saada tasokkaita tieteen apurahahakemuksia.²²⁷

Jakotilastoista näkee, että tieteenalat hallitsivat apurahoja lähes koko 1990-luvun. Taiteen apurahoja ei niinkään vähennetty, mutta tieteille jaettiin entistä enemmän. Apurahaa jaettiin enemmän erityisesti lääketieteille, teknisille tieteille ja kasvatustieteille.²²⁸

Satakunnan rahasto on tehnyt 2000-luvun alussa strategisen linjauksen pyrkiä pitämään taiteiden ja tieteiden välinen suhde mahdollisuuksien mukaan tasasuuruksena, mikäli hakemusten määrä ja laatu sen sallivat.²²⁹ Tieteen apurahat ovat olleet kuitenkin keskimäärin suurempia kuin taiteen apurahat.

1990-luvun alun syvä taantuma laski sekä tieteen että taiteiden valtion tukea. Myös kuntien talous oli vaikeuksissa.²³⁰ Kulttuurirahaston piirissä oltiin myös huolestuneita toimintamahdollisuuksien kaventumisesta uuden yhtiö-verotusjärjestelmän²³¹ astuttua voimaan. Säätiöiden tuloverovapaus kuitenkin säilyi. Apurahat olivat edelleen saajilleen verovapaita eikä tieteen tukemiseksi tehtyjen lahjoitustenkaan kohtelu muuttunut peloista huolimatta. Säätiöiden osakesijoituksista saamien osinkotulojen sen sijaan pelättiin laskevan, sillä Suomen valtio ei ollut varautunut hyvittämään niitä yleishyödyllisille yhteisöille toisin kuin muualla Euroopassa.²³² Talouskriisistä kuitenkin pelastuttiin. Tämä oli suurimmaksi osaksi Kulttuurirahaston Huhtamäki Oyj:n osakkeiden ansiota²³³.

Satakunnan rahaston talous oli 1990-luvun lamaan asti kasvanut tasaista vauhtia. Lamavuosiinakaan rahaston toimintamahdollisuudet eivät juuri heikentyneet suurien testamenttilahjoitusten ja keskusrahaston voimakkaan tuen ansiosta. Laman varoittamana Kulttuurirahasto keskitti koko organisaationsa varallisuutensa yhteiseen sijoituspooliin, ja 2000-luvun alussa keskusrahaston ostamat Nokian osakkeet moninkertaistivat myös Satakunnan rahaston jakovarot.²³⁴

Kaavio 4: Satakunnan rahaston apurahan hakijat ja saajat 1959–2009.
Kaavio: Suvi Heikkilä 2010.

Omaisuuuden huomattava kasvu synnytti Suomen Kulttuurirahaston keskusrahastossa ajatuksen jakopoliittisesta linjauksesta jakaa entistä suurempia summia harvemmille hakijoille. Satakunnan rahasto tarttui tähän linjaukseen hanakasti. Vaikka Satakunnan rahaston jakovarat ovat kasvaneet vuosi vuodelta, ei apurahan saaminen maakunnassa ole helpottunut. Kilpailu on kovaa ja hakemukset laadukkaita. Jaettavien varojen lisääntyttä, jakopoliittisten linjausten monipuolistuttua ja Satakunnan rahaston tultua yhä tunnetummaksi, on hakijoiden määrä noussut (kaavio 4 sivulla 47).²³⁵

Vuodesta 1998 Satakunnan rahasto on jakanut keskusrahaston osoittamaa rahaa lasten- ja nuortenkulttuurin tukemiseen.²³⁶ Suomen Kulttuurirahaston 60-vuotistaipaleen kunniaksi se alkoi järjestelmällisesti tukea peruskoululaisten kulttuuritoimintaa. Ajatuksen taustalla on kunnioitus Suomen Kulttuurirahaston alkupääomaa keränneitä koululaisia kohtaan.²³⁷ Satakunnan rahasto otti lasten- ja nuortenkulttuurin yhdeksi tärkeimmäksi painopistealueekseen.²³⁸ Satakunnan rahasto on esimerkiksi myöntänyt maakunnallisesti merkittävän hankkeen 30 000 euron apurahan toistuvasti lastenkulttuurille, vuosina 2007 ja 2009.²³⁹

Suomen Kulttuurirahasto on myöntänyt maakuntarahastoilleen lisäksi avustusta *maakunnallisesti merkittävien hankkeiden* rahoittamiseen.²⁴⁰ Maakunnallisesti merkittävät hankkeet (taulukko 2) saavat kärkihankkeina suurimman summan, mutta erityinen merkitys niillä on siinä, että nostamalla nämä hankkeet esiin hoitokunta viestii sitä, minkä tyyppisiä hankkeita säätiö haluaa tukea, ja millaista toimintaa hoitokunta pitää erityisen merkittävänä.

Apurahojen lisäksi Satakunnan rahasto on jakanut tunnustuspalkintoja (taulukko 3 sivulla 50) satakuntalaisen kulttuurin hyväksi tehdystä työstä. Tunnustus jaetaan hakemuksetta ohjesäännön mukaan *”merkittävien ja kauaskantoisten saavutusten johdosta tieteen, taiteen tai muun kulttuurityön alalla.”* Se on tunnustus *”eheästä, pitkäaikaisesta, uutterasta ja menestyksellisestä toiminnasta jollakin kulttuurielämän saralla.”*²⁴¹ Myös palkinnot sisältävät viestin hoitokunnan linjauksista. Omassa tutkimuksessani haastattelen vain apurahan saaneita.

Taiteen apurahoja ovat dominoineet kuva- ja säveltaiteet. Vuosien 1959–2013 välillä molempiin jaettiin 37 prosenttia kaikista taiteen apurahoista. Osuuksien erotus on hyvin pieni. Noina vuosina kuvataiteet saivat kaksi apurahaa enemmän. Näyttämötaiteille jäi 17 prosenttia kaikista taiteen apurahoista ja kirjallisuudelle 9 prosenttia. 35 prosenttia kaikista apurahoista on myönnetty työskentelyyn, 34 prosenttia hankkeeseen (produktio/näyttely/konsertti) ja 24 prosenttia opintoihin.²⁴²

Kuvataiteet²⁴³ hallitsivat Satakunnan rahaston taiteen apurahoja 1960-luvulla²⁴⁴ ja 1970-luvulla kuvataiteen osuus lähenteli jo puolta kaikista taiteen apurahoista. Näyttämötaiteen²⁴⁵ ja säveltaiteen osuudet olivat 1960-luvulla lähes samansuuruiset. 1980-luvulla kuvataiteiden osuus laski 40–45 prosentista 38 prosenttiin. Näyttämötaiteiden osuus vakiintui alkuvuosien 24 prosentin jälkeen

Taulukko 2: Satakunnan rahaston maakunnallisesti merkittävät hankkeet

2002	20 000 €	FT Outi Tuomi-Nikula ja työryhmä	Perinteisen käsityön taitajat Satakunnassa -hankkeen dokumentointiin, elvyttämiseen ja tuotteistamiseen
2006	20 000 €	FT Kari Uotila ja työryhmä	0–1500 jKr. Euran, Köyliön ja Eurajoen alueen viljelyn ja asutushistorian post doc -tutkimukseen
2007	30 000 €	Satakunnan Monikulttuurisuusyhdistys	Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten musiikkiharrastusten tukemiseen Satakunnassa
2008	30 000 €	VTT Timo Aro	Satakunnan kaltaisten taantuneiden alueiden väestönkehitykseen vaikuttamista käsittelevään post doc -tutkimukseen
2009	30 000 €	Tuulimyllyn Puhaltajat	Satakunnan lasten ja nuorten orkesteritoiminnan kehittämiseen
2009	30 000 €	FM Hilka Viitala ja työryhmä	Lento yli Selkämeren -dokumenttielokuvan tuottamiseen
2010	30 000 €	Perinnelaivayhdistys Ihana	Satakuntalaisen purjehdusperinteen elvyttämiseen ja nuorten aktivoimiseen meriperinteen jatkajiksi

14 prosentin paikkeille. Kirjallisuuden osuus sen sijaan kasvoi asteittain 7 prosentista 13 prosenttiin. 1990-luvulla säveltaiteet saivat jo kuvataiteita enemmän apurahoja.²⁴⁶

1980-luvulla kuvataiteen hakemuksia on kuitenkin tullut enemmän, 44 prosenttia. Säveltaiteen hakemuksia oli 31 prosenttia kaikista taiteen hakemuksista. Ero oli 1990-luvulla tätäkin suurempi; Kuvataiteen osuus oli tuolloin 46 prosenttia ja säveltaiteen osuus 29 prosenttia taiteen hakemuksista. Säveltaiteiden osuuden kasvuun vaikuttikin hakupaineen sijaan uusien, säveltaiteille kohdistettujen nimikkorahastojen perustaminen. Kuvataiteiden suurempaan osuuteen 1980-luvun apurahoissa on saattanut vaikuttaa myös hoitokunnan kokoonpano.²⁴⁷

Taideteollisen korkeakoulun liittyminen Porin yliopistokeskukseen alkoi näkyä taiteen apurahoissa 1990-luvun lopulla. Näyttämötaiteiden osuus laski 2000-luvulle saakka. Sen sijaan säveltaiteiden osuus on kasvanut tasaisesti. Taiteiden apurahoja hallitsivat kuva- ja säveltaiteet, joiden osuus oli suunnilleen yhtä suuri. Kolmasosa taiteen apurahoista jaettiin puoliksi kirjallisuuden ja näyttämötaiteiden kesken.

Satakunnan rahasto jakoi 1960-luvulla tieteen apurahat luonnontieteille, yhteiskuntatieteille ja humanistisille tieteille. Lääketieteet saivat yhden apurahan.²⁴⁸ Hoitokunta käsitteli myös muutaman hakemuksen teknisistä

Taulukko 3: Satakunnan rahaston tunnustuspalkinnot

1964	Ohjaaja-näyttelijä Salli Karuna-Unho	Tunnustuspalkinto
1969	Taidemaalari Into Linturi	Tunnustuspalkintona Satakuntalaisesta taiteesta Satakuntalaiselle taiteilijalle
1972	Kapellimestari Leevi Rantalaiho	Tunnustuksena teatterin kapellimestareina suoritetusta ansiokkaasta työstä
1974	Johtaja Ilmari Kause	Tunnustuksena lounais-Satakunnan kasvillisuuden tuntemusta ja levinneytyä koskevasta arvokkaasta tutkimustyöstä
1974	Taidemaalari Kosti Koskinen	Tunnustuksena taiteilijana ja taiteen opettajana Satakunnassa suoritetusta arvokkaasta työstä
1975	Lehtori Arvo Räikkönen	Tunnustuksena Satakunnassa musiikinopettajana, orkesterin- ja kuoronjohtajana sekä säveltäjänä tehdystä ansiokkaasta työstä, Teresia Lönnströmin rahastosta
1978	Näyttelijä Martti Lahtinen	Tunnustuksena teatteritaiteen ja Porin teatterin hyväksi tehdystä ansiokkaasta ja monipuolisesta työstä
1979	Talousohjaaja Ritva Tuulos	Tunnustuksena satakuntalaisen perinnekulttuurin hyväksi tehdystä ansiokkaasta työstä
1981	Opetusneuvos Liisa Mattila-Oukari	Tunnustuksena koko maakuntaa kattavasta monipuolisesta kulttuurityöstä
1982	Kirjailija, FM Tauno Koskela	Tunnustuksena Rauman murteen säilyttämiseksi ja raumalaisen kulttuurin vaalimiseksi tehdystä arvokkaasta työstä
1984	Professori Kalevi Piha	Ansiokkaasta toiminnasta kauppatieteellisen täydennyskoulutuksen ja tutkimuksen aloittamiseksi Satakunnassa
1989	Rehtori Timo Lepistö	Tunnustuksena ansiokkaasta toiminnasta teknillisen korkeakouluopetuksen kehittämiseksi Satakunnassa
1989	Tanssitaiteilija Jorma Uotinen	Tunnustuksena ansiokkaasta toiminnasta tanssitaiteen kehittämiseksi Satakunnassa
2005	Professori Unto Salo	Satakunnan menneisyyden tulkitsemisesta ja kulttuurin edistämisestä
2007	Filosofian kandidaatti Raimo Hakila	Tunnustuksena hänen harrastuspohjaisesti toteuttamastaan pitkäaikaisesta merkittävästä työstä maakunnallisella ja kansallisella tasolla uudenlaisten näkökulmien ja toimijaverkostojen luomisessa luonnonarvojen kestävään käyttöön liittyen
2008	Hallintot. tohtori Martti Sinisalmi	Tunnustuksena hänen työstään Porin kaupunginjohtajana ja Porin yliopistokeskuksen ensimmäisenä johtajana
2009	Rakennusarkkitehti Kalle Saarinen	Satakuntalaisen rakennusperinnön puolustajalle ja ainutlaatuisen Vanhan Rauman kehittäjälle

tieteistä ja kasvatustieteistä, mutta ei myöntänyt apurahaa näille aloille. 1970-luvun tieteiden apurahat jakautuvat humanististen tieteiden, luonnontieteiden, yhteiskuntatieteiden ja lääketieteen kesken siten, että humanistiset tieteet ja luonnontieteet saivat yhteensä 73 prosenttia apurahoista.

Humanistiset tieteet saivat 1980-luvulla suurimman lohkon Satakunnan rahaston tieteiden apurahoista. Luonnontieteet saivat aikaisempaa vähemmän apurahaa. Lääketieteen jakovarat kasvoivat J. W. ja Emma Suomisen rahaston ja Paavo ja Jenni Sallisen rahaston perustamisen jälkeen. 1980-luvulla Satakunnan rahaston lääketieteelle jakama osuus tieteiden apurahoista nousi 9 prosentista 22:een. 1990-luvulla sen osuus oli yli kaksinkertainen verrattuna muihin tieteenaloihin.

1980-luvulla maakuntaan asettuneet uudet korkeakoulutason opintomahdollisuudet näkyivät nopeasti tilastoissa. Erityisesti tekniikan ja kasvatustieteen hakemusten määrä nousi huomattavasti.²⁴⁹ Myös yhteiskuntatieteiden apurahoja jaettiin edelliseen vuosikymmeneen verrattuna yli kaksinkertainen määrä. 1990-luvulla näiden alojen osuus jatkoi kasvamistaan ja teknisistä tieteistä tuli nopeasti yksi eniten tuetuista aloista.

Satakunnan rahaston tieteiden apurahat jakautuivat aikaisempaa tasaisemmin 2000-luvulla, kun humanististen tieteiden apurahat alkoivat jälleen lisääntyä. Yli kolmasosa tieteiden apurahoista jaettiin humanistisille aloille. Tähän vaikutti yhteiskunnan muun tuen kohdistuminen niin kutsuttuihin koviin tieteisiin, talouskasvua ja kansallista innovaatiojärjestelmää tukevaan tutkimukseen teknis-luonnontieteellisille aloille ja soveltavaan tutkimukseen.²⁵⁰ Kulttuuri-rahasto on tästä syystä ilmoittanut painottavansa apurahoja perustutkimukseen ja kansalle kulttuurisesti tärkeään humanistis-yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen.²⁵¹

Alueellisessa jakautumisessa hakemusten ja saajien suhde on ollut samansuuntainen läpi vuosikymmenten. Luonnollisesti apurahoja myönnettiin eniten Poriin ja Raumalle, koska myös hakijoita oli näistä keskittymistä eniten.

Naisten osuus kaikista yksityisistä apurahansaajista oli 1960-luvulla noin viidennes.²⁵² Hakijoissakin naisia oli miehiä vähemmän, vain 18 prosenttia. Naishakijat olivat suurimmaksi osaksi taiteilijoita. Naispuoliselle tutkijalle myönnettiin 1960-luvulla apuraha vain kaksi kertaa, vuosina 1968 ja 1969. Kuitenkin vuonna 1966 jopa seitsemän naista oli hakenut tieteiden apurahaa.²⁵³ Yhdistysten osuus hakijoista oli kauttaaltaan noin kymmenys.

Suomessa akateemisesti koulutettujen naisten määrä on lisääntynyt jatkuvasti 1950-luvulta nykypäivään. Satakunnan rahaston naispuolisten hakijoiden ja saajien osuudet tieteiden apurahoissa ovat kasvaneet yhteiskunnan muutostakin jyrkemmin. Naisten osuus apurahan hakijoista nousi 1970-luvulla 36 prosenttiin. Apurahansaajina naiset ovat kasvattaneet osuuttaan tasaisesti niin, että 1990-luvulla naisia oli apurahansaajista jo liki 60 prosenttia.²⁵⁴

LUKU 2: KOETTU, KERROTTU, KUULTU

2.1 APURAHANSAAJIEN HAASTATTELUT

Aineiston koostumus

Tutkimusaineistossani on 72 Satakunnan rahaston apurahansaajan teemahaastattelua. Satakunnan rahasto on myöntänyt heille yhteensä 172 apurahaa. Teemahaastattelu tarkoittaa sitä, että, toisin kuin strukturoidussa haastattelussa, kysymysten järjestys ja muoto vaihtelevat haastattelusta toiseen. Vapaamuotoisena se muistuttaa luonnollista keskustelutilannetta. Haastattelutilanteessa käytän haastattelurunkoa, jossa on lista aihepiireistä, joita haluan käsitellä.²⁵⁵ Teemahaastattelun rikkautena on haastateltavan vapaampi puhe, joka korostaa kokemuksellisuutta ja yksilöllisiä tulkintoja sekä paljastaa sen, miten haastateltava itse määrittelee käsitteitä.

Vaikka rajatumpi aineisto olisi ollut helpompi analysoida, päätin kerätä aineiston, joka kattaa monipuolisesti erilaisten apurahansaajien kokemuksia. Etsin aineistosta yleisempää, jaettua kokemusta.²⁵⁶ Lisäksi säätiön toiminnan monipuolisuus on yksi vaikuttavuuden ulottuvuuksista.

Haastattelemistani apurahansaajista naisia on 26, miehiä 27 ja yhteisön tai yhdistyksen edustajia 19 (joista miehiä 9 ja naisia 10). Satakunnan rahaston ensimmäisen toimintavuosikymmenen, vuosien 1959–1969, apurahansaajista tavoitin ainoastaan 18 ja haastattelin heistä kaikki. 1970-luvulla saatuja apurahoja on aineistossani 19, 1980-luvulla saatuja 31, 1990-luvulla saatuja 29, 2000-luvulla saatuja 54 ja vuosien 2010–2013 aikana saatuja apurahoja 23. Haastateltavat ovat eri paikkakunnilta²⁵⁷, myös Satakunnan ulkopuolelta. Haastateltavien saamien apurahojen suuruus on vaihdellut vuoden 2013 euroiksi muunnettuna 2 000 eurosta 30 000 euroon. Informantit ovat sekä tieteen ja taiteen ammattilaisia että niiden harrastajia.

Vain yhden apurahan oli saanut 32 haastateltavaa eli 44 prosenttia haastateltavista. Kaikista Satakunnan rahaston apurahansaajista 77 prosenttia on saanut apurahan vain kerran. Eniten apurahoja nostaneet kaksi haastateltavaa ovat saaneet apurahan Satakunnan rahastosta kahdeksan kertaa²⁵⁸. Tämä on myös suurin saatu määrä apurahoja kaikista Satakunnan rahaston apurahansaajista. Kaikkiaan neljä henkilöä on nostonut kahdeksan apurahaa. Haastateltavat ovat saaneet keskimäärin 2,4 apurahaa ja Satakunnan rahaston kaikki saajat keskimäärin 1,4 apurahaa. Haastateltavien keskiarvoa nostaa edellä mainitut

usein apurahan saaneet kaksi henkilöä, sekä se, että useammin saanut henkilö on myös aineistovarannossa useampaan kertaan, jolloin todennäköisyys hänen haastateltavaksi valikoitumiseensa kasvaa. Haastateltavan apurahojen välillä oli pisimmillään 43 vuotta, mutta keskimäärin apurahaa saatiin 5,8 vuoden välein. 18 apurahoista oli saatu edellistä apurahaa seuraavana vuonna.

Oheiseen taulukkoon (taulukko 4) olen koonnut sekä haastatteluissani käsiteltyjen että kaikkien Satakunnan rahaston toiminta-aikana myönnettyjen apurahojen aloittaista jakautumista. Taulukossa vertaillaan aineistoja apurahojen kappalemäärillä, sillä pitkällä aikavälillä muuttuneet jakopoliittiset linjaukset tekevät euromääräisestä vertailusta kelvottoman.

Taulukon tarkoitus on auttaa sen hahmottamisessa, miltä osin haastatteluaineistoni aloittainen jakauma poikkeaa kaikkien 54 vuoden aikana jaettujen apurahojen jakaumasta.

Taulukko paljastaa, että haastateltavikseni on valikoitunut joka alalta enemmän useamman apurahan saaneita kuin kokonaisvarannossa. Tekniset tieteet sekä lääketiede ovat aliedustettuina aineistossani. Taiteilijoita sen sijaan olen haastatellut tieteilijöitä enemmän, vaikka apurahansaajissa heitä on vähemmän. Haastateltavia etsiessäni pyrin haastattelemaan eri aloja mahdollisimman monipuolisesti, mutta aineistosta tuli yllättävän yhtenevä varannon kanssa.

Taulukko 4: Apurahojen aloittainen jakautuminen						
	Haastatteluaineiston apurahansaajat			Kaikki Satakunnan rahaston apurahansaajat		
	Saajat	Apurahat	Apurahaa/hklö	Saajat	Apurahat	Apurahaa/hklö
Tieteet yhteensä	30	59	2	803	1080	1,34
Humanistiset tieteet	17	38	2,2			
Luonnontieteet	5	8	1,6			
Yhteiskuntatieteet	7	9	1,3			
Lääketieteet	1	1	1			
Taiteet yhteensä	42	113	2,7	613	818	1,33
Säveltaiteet	15	33	2,2	222	285	1,28
Kuvataiteet	17	56	3,3	178	282	1,59
Näyttämötaiteet	6	19	3,2	118	138	1,17
Kirjallisuus	2	6	3	61	73	1,2
Lastenkulttuuri	2	2	2	34	40	1,18

Haastateltavissa, kuten Satakunnan rahaston apurahansaajissa muutenkin, on eniten humanististen tieteiden sekä sävel- ja kuvataiteiden edustajia. Tämä vaikuttanee tuloksiin.

Satakunnan rahasto on jakanut vain vähän apurahoja kirjallisuuteen, joten myös omassa aineistossani oli vain vähän kirjallisuuden alan apurahansaajia. Valtion tuen merkityksiä kirjailijoille tutkineen Elina Jokisen tutkimuksen mukaan valtiollinen apurahajärjestelmä onkin kirjailijoiden pääasiallinen tukija. Se on merkittävä paitsi yksittäisen kirjailijan elämän myös koko kirjallisuusinstituution toiminnan kannalta. Hänen esittämänsä tulokset apurahojen koetuista vaikutuksista ovat samansuuntaisia omien tulosteni kanssa.²⁵⁹ Näin voisi päätellä, ettei kirjailijoiden pieni edustus aineistossani vaikuta oleellisesti tutkimustuloksiin.

Apurahojen alan koodaamiseen olen käyttänyt haastatteluaineistossani yksinkertaistavaa jaottelua humanistiset tieteet (hum), luonnontieteet (luon), yhteiskuntatieteet (yht), lääketieteet (laak), säveltaiteet (sav), kuvataiteet (kuv), näyttämötaiteet (nayt), kirjallisuus (kirj) ja lastenkulttuuri (last). Jako tuntuu paikoin aika karkealta, sillä esimerkiksi kuvataiteet pitävät sisällään aloja taidekäsitöistä ja designista valokuvataiteeseen. Kasvatustieteet ja tekniset tieteet olen tässä sijoittanut yhteiskuntatieteisiin.

Päädyin tähän jaotteluun, koska, ensinnäkin, Satakunnan rahaston arkiston luokitukset eivät ole pysyneet yhtenäisinä vuosien 1959–2013 välillä, ja toiseksi, mikä tärkeämpää, liian tarkat alatunnisteet vaarantaisivat haastateltavieni anonymiteetin. On paljon paljastavampaa kertoa haastatelleensa erästä 1990-luvulla apurahaa nostanutta sirkustaiteilijaa kuin niputtaa hänen apurahansa näyttämötaiteisiin. Monitieteisissä ja -taiteisissa hankkeissa olen ensisijaisesti luokitellut hankkeen rooliltaan vahvemman alan kategoriaan. Jos tämä dominanssi ei ole ollut pääteltävissä, olen käyttänyt harkintani mukaan muita indikaattoreita, kuten päähakijan alaa.

Haastatteluaineistoni kattaa viisi prosenttia kaikista Satakunnan rahaston apurahansaajista, yhdeksän prosenttia sen jakamista apurahoista ja häviävän pienen osan Satakunnan kulttuurialoilla toimivista potentiaalisista hakijoista.

Satakunnan rahaston apurahansaajajoukossa on hyvin erilaisia apurahansaajia. Vuoteen 2014 mennessä Satakunnan rahasto oli jakanut yhteensä 1 898 apurahaa. Niiden joukossa ei ole kahta samanlaista hanketta. Jotkut hankkeet tai tekijät ovat saaneet samaan tarkoitukseen useamman apurahan, mutta jokainen näistäkin apurahoista on osoitettu hankkeen eri vaiheisiin, joten varoilla on tehty uusia asioita. Jokainen apuraha, jokainen hanke ja jokaisen hankkeen vaikutukset on koettu eri tavalla. Haastatteluaineistoa kerätessäni huomasin nopeasti, että apurahoilla toteutetuilla asioilla ja niiden toteuttajilla on hyvin vähän yhteisiä ulkoisia piirteitä.

Vaikka edellä vertaan käyttämäni aineistoa varannon kanssa, tarkoitukseni ei ole ollut kerätä mahdollisimman edustavaa otantaa, vaan tarkastella aineistoa nimenomaan laadullisin menetelmin. Apurahansaajan subjektiivista kokemusta ei ole tarkoitus mitata ja tasapäistää, sillä hankkeet eivät ole verrattavissa keskenään. Aineistoni voisi pikemminkin ajatella koostuvan kerrottujen kokemusten yksiköistä, jotka kattavat joukon saajien apurahalleen antamia merkityksiä. Tästä näkökulmasta aineisto ei enää näyttäydykään yhtä heterogeenisenä, vaan sieltä on nostettavissa yhteneviä teemoja ja elementtejä, joilla tutkimuskysymyksiin on mahdollista vastata kuvailemalla ilmiötä. Haastatteluaineiston ulkoisten piirteiden heterogeenisyys on huomioitava kuitenkin esimerkiksi siinä, että erilaiset taustat vaikuttavat siihen, mitä informantit kertovat, mistä ja miten he haluavat puhua, sekä siihen, miten he itseään ilmaisevat.

Edellä tekemäni vertailu kertoo enemmän aineiston valikoitumisen luonnollisuudesta kuin edustavuudesta. Tämä on tärkeää, sillä haastateltavien valinta suuntaa väistämättä haastatteluja tiettyihin teemoihin.²⁶⁰ Vaikka teemahaastattelurungon kysymykset sisältyvät kaikkiin haastatteluihin, on tutkijoilta kysyttävä hieman erilaisia kysymyksiä kuin taiteilijoilta ja työskentelyapurahan saaneilta eri kysymyksiä kuin hankerahoitetuilta tai yhdistyksiltä. Jokainen haastattelutilanne on omanlaisensa.

Aineiston keruu

Aineiston keruu tapahtui vuosina 2009–2014. Keräsin kahdessa osassa ensimmäisen aineistoni, jota käytin myös Satakunnan rahaston historiahankkeen vaikuttavuustutkimuksessa. Vuonna 2009 haastattelin yhteensä 19 apurahansaajaa, maaliskuussa 7 ja heinä-elokuussa 12. Näissä haastatteluissa keräsin vaikutusten lisäksi apurahansaajien mielikuvia rahastosta, joten ne olivat hieman laajempia, kestoltaan keskimäärin tunnin mittaisia²⁶¹. Vuoden 2012 tammi-, helmi- ja maaliskuussa täydensin materiaalia 16 haastattelulla, ja vuodenvaihteessa aloitin keruun kolmannen kierroksen, joka jatkui tasaisesti reilun vuoden verran. Keräsin tuona aikana loput 37 haastattelua. 72 haastattelun kestojen keskiarvo on 42 minuuttia.

Keruukierrokset mahdollistivat sen, että aineiston kokonaisuuslaatu parani. Keräys tapahtui viiden vuoden jännteellä. Tämä viisi vuotta kohdistuu tutkijana kehittymiseni kriittisiin vuosiin. Kasvoin kielitieteiden kandidaatista kulttuuriperinnön tutkimuksen jatko-opiskelijaksi ja tämä kehitys näkyy myös aineistossa. Aineisto on kehittynyt kierrosten ansiosta myös siksi, että jo kierrosten välisinä aikoina työstin edellisen kierroksen aineistoa. Kysymykset tarkentuivat ja teemat kristallisoituivat. Minulla oli myös aikaa pohtia kysymysten

tarkoituksenmukaisinta muotoa ja reagoida analyysivaiheessa tulkintavaikeuksia tuottaneisiin informaatioaukkoihin.

Tutkimuspäiväkirjastani näkyy, että silloin, kun haastatteluissa oli ollut pidempi tauko, ja oli aika ryhtyä jatkamaan aineistonkeruuta, minut valtasi nuorelle tutkijalle tyypillinen nollatutkimuspelko. Henkinen suvantovaihe sai pohtimaan, olivatko tulevat tutkimustulokseni itsestään selviä. Heti ensimmäisten haastattelujen jälkeen aloin kuitenkin aina puhkua uutta intoa. Haastateltavieni kertomuksilla oli sittenkin merkitystä. Joidenkin tarinoiden puhuttelevuus sai minut jälleen uskomaan, että vaikuttavuuden tasoa, jota jäljitän, ei voida saavuttaa millään muilla menetelmin. Siksi tulokset ovat tärkeitä.

Haastateltavien valinta

Haastateltavien valintaan vaikuttivat edellä mainittujen seikkojen lisäksi alueellinen ja ajallinen edustavuus. Päätin haastatella kaikkia tavoitettavissa olevia toiminnan alkuvaiheen apurahansaajia ja sen lisäksi halusin haastattelujeni koskevan vähintään kahtakymmentä apurahaa jokaiselta vuosikymmeneltä. Päätin, etten haastattele tunnustuspalkinnon saajia. Tunnustuspalkinnon saaminen eroaa luonteeltaan tutkimukseni näkökulmasta liikaa itse haetusta ja saadusta apurahasta.

Haastateltavat valitsin käymällä läpi apurahansaajalistoja. Alkuvuosien saajat kävin järjestelmällisesti läpi nimi kerrallaan. Jännittävää oikean henkilön etsimisestä teki se, että usein apurahansaajista ei ollut listassa muuta tietoa kuin nimi, paikkakunta ja arvo-, ammatti- tai virkanimike. Apurahojen tarkoitukset oli lisäksi usein osoitettu *”kotimaiseen työskentelyyn”*. Yllätyksekseni suurin osa oikeista henkilöistä löytyi hakukoneen tai numerohakupalvelun avulla, jopa silloin, kun nimi oli yleinen. Joskus jouduin soittamaan muutamalle samannimiselle ennen kuin puhelimeen vastannut tunnustautui Satakunnan rahaston apurahan vastaanottajaksi. Naineita naisia löysin jopa *”Anneli Turku näyttelijä”* -tyyppisillä hakusanoilla. Metsästys kysyi paikoin mielikuvitusta. Yhden haastateltavan yhteystiedot löysin niin, että sain hakukoneella vain yhden osuman: hänen ottamansa valokuvan erään yhdistyksen sivuilla. Otin yhteyttä yhdistykseen, joka ohjasi soittamaan eräälle aikaisemmalle jäsenelleen, joka tunnisti haastateltavan ja välitti haastattelupyynnön ja yhteystietoni hänelle. Osa alkuvuosikymmenten apurahansaajista oli kuollut ja muutama liian huonossa kunnossa osallistuakseen haastatteluun.

Ensimmäinen havaintoni syntyi jo tätä varhaista aineistoa haaliessani. Moni etsimistäni henkilöistä löytyi helposti juuri siitä syystä, että he olivat tehneet niin merkittävän uran, että he ja heidän saavutuksensa erottuivat selkeästi Internetin tietovirrasta. Heistä oli eniten hakukoneen osumia. Tieteilijät olivat emerituksia ja taiteilijat maineikkaita ja näkyviä. Havainnosta ei voi päätellä, oliko Satakunnan

rahasto jo varhain tunnistanut lahjakkuudet, vai oliko rahaston tuki ja tunnustus antanut uralle potkua. Pidän ensimmäistä todennäköisempänä, mutta haastateltavien kertomusten mukaan myös jälkimmäinen on mahdollinen.

Saajalista on niin laaja, että tunnistin usean nimen taiteilijoiden ja tieteilijöiden joukosta. Pyysin kuitenkin haastateltaviksi yhtälailla henkilöitä, joiden nimiä en ollut kuullut aikaisemmin tai joiden löytäminen oli vaikeampaa. Muutaman haastateltavan tunsin entuudestaan. Tuttujen haastattelu on haastavaa. Toisaalta rento ja teemahaastatteluun sopiva vapaamuotoinen ja keskustelunomainen ilmapiiri tuovat omat etunsa, toisaalta haastattelut helposti ajautuivat keskusteluihin, jotka innoittivat minut itsenikin jakamaan ja vertailemaan kokemuksia apurahan saamisesta. Muutamassa tapauksessa olimme jo epävirallisesti keskustelleet aiheesta ennen haastateltavaksi kutsumista. Haastattelijan ja haastateltavan raja saattoi näin hieman hämärtyä. Pyrin kuitenkin odottamaan, että haastateltava kertoi ensin itse oman kokemuksensa, ennen kuin toin esiin omiani. Nämä henkilöt uskalsivat kertoa minulle omista kokemuksistani eriäviäkin kertomuksia.

Jyrki Pöysä pitää sopivana sitä, että haastattelijä itsekin ryhtyy kertojaksi, etenkin, jos se edistää keskustelun luottamuksellista sävyä. Tämä tulee kuitenkin ottaa huomioon haastattelun analyysissa.²⁶² Sen sijaan esimerkiksi Paul Thompson on jyrkästi sitä mieltä, että tutkija ei saa esittää omia tietojaan, mielipiteitään tai kokemuskertomuksiaan. Hän korostaa, että haastattelu ei tarkoita keskustelua tai mielipiteiden vaihtoa.²⁶³

Pertti Alasuutari muistuttaa, että luottamuksellinen ja rento ilmapiiri ei automaattisesti tarkoita parempaa aineistoa kuin muodollinen keskustelu, vaan aineiston arvo riippuu kysymyksenasettelusta.²⁶⁴ *"Purkavatpa yksilöt sydäntään kuinka rehellisesti tahansa, heidän kertomansa ei sinällään kelpaa tutkimustulokseksi".*²⁶⁵

Aineistoa litteroidessani kiinnitin huomiota myös siihen, kuinka sain omiin kokemuksiini ulkopuolisemman otteen käsitellessäni niitä haastatteluvuorovaikutuksen näkökulmasta. Kahdessa haastattelussa tuttuuden raja ei ollut riittävä rentoon ilmapiiriin mutta liiallinen tämän rentouden luomiseksi. Tunsimme luultavasti molemmat olomme yhtä kiusaantuneiksi ja tämä jäykkyys kuuluu myös ääninauhalla.

Haastatteluista sopiminen

Sovin haastatteluista puhelimitse. Lähes kaikki suostuivat haastatteluun välittömästi. Jotkut haastateltavat suostumisestaan huolimatta kyseenalaistivat kokemuksensa soveltuvuutta tutkimukseen. Suostumista saattelivat huomautukset epäilystä heidän kokemustensa tuomaan lisäarvoon tai sisällölliseen riittävyyteen: *"Tottakai voit minua haastatella, mutta ei kai sillä [apurahalla] nyt niin isoja vaikutuksia ollut".*

Myös tohtoroitumisen perinteitä ja merkityksiä kasvatustieteiden väitöskirjassaan tutkinut Anni Peura teki vastaavan havainnon informanttiansa reaktioista muistelukirjoituspyyntöön.²⁶⁶ Jotkut informanteistani empivätkin hetken ennen suostumistaan, jos eivät olleet kokeneet hankettaan onnistuneeksi tai uskoivat, etteivät muistaneet apurahaa. Peura tulkitsi tämän johtuvan haastateltaviensa pyrkimyksestä olla hyviä informantteja.²⁶⁷

Kieltäytymisiäkin tapahtui. Tulkintatavasta riippuen, kahdeksan haastateltavaksi kutsuttua kieltäytyi haastattelusta. Näistä viisi luokittelisin aktiivisiksi kieltäytymisiksi ja kolme passiivisiksi. Aktiivisista kieltäytymisistä yksi johtui vakavasta sairastumisesta. Toinen sanoi vapisevalla vanhuksen äänellä yksinkertaisesti: *"Valmistuin tohtoriksi. En muista apurahaa enkä sen vaikutuksia. Olen jo vanha."*, ja sulki puhelimen. Kolme kieltäytymisistä johtui siitä, että henkilöt eivät halunneet kertoa epäonnistuneiksi kokemistaan hankkeista. Yksi kieltäytyi niin jyrkästi, että en nähnyt sopivaksi kertoa enempää tutkimuksestani. Sen sijaan kaksi pahoitellen kieltäytynyttä suostui haastatteluun vastattuani, etten etsinyt pelkästään kokemuksia onnistumisista, vaan halusin kuulla kaikenlaiset kertomukset, jotta voisin ymmärtää, mitä apurahan saaminen saajille merkitsee. Kerroin myös, että minulle arvokkainta tutkimusaineistoa ovat mahdollisimman aidot ja rehelliset kuvaukset apurahakokemuksista. Nämä kaksi haastattelua kuuluvatkin aineistoni väkevimpään tarinoihin. Harkitsematta suostuneet haastateltavatkaan eivät tietenkään puhuneet pelkistä onnistumisista ja kiitollisuudesta.

Passiiviseksi kieltäytymiseksi kutsun sellaisia, jotka sanoissaan suostuvat, mutta teoissaan eivät. Yksi muusikko suostui haastatteluun, mutta haastattelutilanteessa kieltäytyi osallistumasta vastaamalla kuivasti ja vihamielisesti. Pian haastattelun alkamisen jälkeen, hän alkoi tuohtuneesti ojentaa minua positivistisella tieteenfilosofiallaan arvostellen tutkimusasetelmaani. Hän kertoi minulle näkemyksiään oikean tieteen validiusvaatimuksista ja siitä, kuinka vaikutuksia on mahdotonta tavoittaa ilman laboratorio-olosuhteita. Yritin avata hänelle lyhyesti oman alani tutkimustraditiota, mutta tulkitsin vuorovaikutuksen sulkeutuneen ja lopetin haastattelun epäonnistuneena. Lasken passiiviseksi kieltäytymiseksi myös kaksi henkilöä, jotka suostuivat haastatteluun, mutta eivät kuitenkaan saaneet järjestettyä haastattelulle aikaa. Toinen heistä oli tuntemani taiteilija, joka oli kertonut minulle hyvinkin kiihkeästi apurahatyöskentelyn haasteista ja vaikutti innostuneelta osallistumaan tutkimukseen. Olin saanut vaikutelman, että hän koki osallistumisen eräänlaisena vaikuttamis-mahdollisuutena. Sovimme haastattelun, mutta hän ei saapunutkaan paikalle, eikä ole sittemmin vastannut minulle puhelimeen. Tieto passiivisen kieltäytymisen syistä olisi arvokasta, mutta on samalla vaikeasti saavutettavaa.

Kieltäytyminen haastattelusta on vaikeaa. Haastatteluun osallistuminen voi tuntua epämiellyttävältä, vaivalloiselta tai turhanpäiväiseltä. On mahdollista, että haastateltavissani on sellaisia, jotka olisivat halunneet kieltäytyä, mutta eivät

kehdanneet tai hennoneet. Haastattelijana tällaista on kuitenkin vaikea tunnistaa ja loppujen lopuksi vastuu suostumisesta ei voi olla kenelläkään muulla kuin haastateltavalla. Jyrki Pöysä sitoo haastattelusta kieltäytymisen valtanäkökulmaan ja muistuttaa, että kieltäytyminen ei aina ole sosiaalisesti tai kulttuurisesti mahdollista, ja haastattelupyynnö voidaan tulkita eräänlaisena veloitteena pyynnön sijaan.²⁶⁸ Haastattelijana voin yrittää tehdä kieltäytymisestä helpompaa, mutta varsinkin aiheeni tähden, moni voi kokea olonsa kiittämättömäksi kieltäytyessään, vaikka ymmärtäisivätkin, etten ole säätiön edustaja.

Jenny Graham, Ini Grewal ja Jane Lewis tarkastelivat 50 britannialaisen haastateltavan kokemuksia tutkimuksiin osallistumisesta. Heidän mukaansa osallistumispäätöksiin vaikutti usko vaikuttamismahdollisuudesta ja kuulluksi tulemisesta sekä halu kokea jotain uutta ja erilaista. Lisäksi osallistuttiin, jos tutkimusaihe miellettiin tärkeäksi tai sellaiseksi, josta itsellä oli kokemusta tai sanottavaa. Muutamat osallistuivat kansalaisvelvollisuudesta tai tutkijan ilahduttamiseksi.²⁶⁹

Haastattelutilanne

Annoin haastateltavien itse valita, missä haastattelu olisi heille vaivattominta. Käytännössä tällaisia paikkoja olivat haastateltavan koti, työpaikka tai jokin yleinen paikka, kuten kahvila. Muutamalle haastateltavalle tarjosin kahvit ja pientä purtavaa, mutta usein varsinkin miespuoliset varttuneemmat haastateltavat halusivat tarjota minulle. Tulkitsin tämän johtuvan sekä siitä, että he arvasivat minun olevan vähävarainen nuori tutkijanalku, että siitä, että he käyttäytyivät eräänlaisen herrasmiesetiketin mukaisesti. Mielestäni tarjoaminen tällaisessa tilanteessa viestii, että haastateltava pitää haastattelutilannetta enemmän tapaamisena kuin tutkimustilanteena, jossa he odottaisivat haastattelupalkkioksi minun tarjoavan.²⁷⁰ Paikan valinta ei tuntunut vaikuttavan haastateltavien vastauksiin tai rentoutumiseen.

Olin etukäteen päättänyt tehdä haastattelut perinteisesti kasvokkain nauhurin kanssa, mutta 15 haastateltavaa toivoi puhelinhaastattelua, kaksi Skype-näköpuheluhaastattelua ja kolme vastasi haastatteluun kirjallisesti. Näillä aineistoilla on kullakin omat ominaispiirteensä.

Kasvokkain haastatellut vaikuttivat yrittävän kovemmin keksiä vastauksia ja pohtia teemoja syvällisemmin kuin puhelimitse haastatellut. Ehkäpä, koska olimme nähneet enemmän vaivaa paikalle saapumiseen. Tällaiset haastattelut myös kestivät pidempään. Tunnelma oli lämpimämpi ja intiimimpi. Tarve miellyttää saattaa olla suurempi kasvotusten. Kasvokkain tehdyissä haastatteluisa tapahtui enemmän toistoa. Puhelimitse haastateltavat vastailivat ytimekkäämmin ja pureksitummin. Toisaalta juuri puhelimitse minulle kerrottiin

kaikkein arkaluontoisimmista asioista, kuten vilpistä. Synneistään on helpompi avautua silloin, kun ei tarvitse katsoa kuulijaa silmiin.

Haastateltavat tuovat usein tapaamiseen jotakin oheismateriaalia, kuten lehtileikkeitä ja apurahalla tuotettuja teoksia. Niissä sisällöllisesti on harvoin tutkimustulosten kannalta lisäarvoa, mutta ne elävöittävät kertomuksia. Oleellisinta on kiinnittää huomio siihen, miksi haastateltava haluaa näyttää juuri nämä muistot, mitä hän niillä haluaa kertoa, miksi hän on ne säilyttänyt ja miksi ne tulevat hänelle mieleen apurahasta. Myös muutama puhelimitse haastateltu oli kaivanut oheismateriaalia esiin, luki niistä lainauksia ja kertoi muistelleensa jo edellisenä päivänä tapahtumia. Haastateltavan sitoutuminen tapaamiseen ei siis riippunut haastattelumenetelmästä.

Haastattelualustojen erityispiirteet vaikuttavat enemmän vastaushalukkuuteen kuin vastausten sisältöön, sillä siinä, mitä kerrottiin, ei ole suuria haastattelu muodosta johtuvia eroja, mutta siinä, miten kerrottiin, on laadullisia eroja materiaalin runsaudessa ja kerronnan vapaudessa. Kokemusten kerronnan syvyys ei kuitenkaan ole suoraan johdettavissa haastattelun pituuteen. Kerronnallisesti sekä niukoissa että runsaissa muisteluissa on ollut olennaista tietoa.

Useita kokemuksista en olisi saavuttanut, ellemme olisi tavanneet kasvokkain. Kasvokkain tehdyissä haastatteluissa haastateltava saattaa puhua pitkäänkin sellaisista aiheista, jotka eivät suoraan liity tutkimukseeni aiheeseen tai haastateltavalle esittämiini kysymyksiin. Kiertotien kautta haastattelu kuitenkin eteni tutkimuskysymysten kannalta keskeisiin teemoihin, jotka eivät ehkä muuten olisi nousseet esille. Pidempien haastattelujen työstäminen on työläämpää, mutta sieltä löytyneet yllättävät aarteet ovat juuri se syy, miksi tämän aineiston päätin kerätä.

Kirjalliset vastaukset eroavat aineistona eniten. Kirjoittaminen auttaa hahmottamaan, hallitsemaan ja kuvaamaan kokemukset kokonaisuuksina. Haastattelussa kertomusta ohjailevat selkeämmin tutkijan tavoitteet.²⁷¹ Olen kuitenkin rinnastanut nämä aineistot, ja sisällytin keruutavan analyysissä käyttämiini metatason koodeihin. Saamani kirjalliset vastaukset ovat kattavia ja vaikuttavat rehellisiltä ja avoimilta. Kirjalliset vastaukset vaativat haastateltavalta suurempaa panostusta, ja niihin olikin nähty vaivaa.

Vastavuoroinen asemointi²⁷² tarkoittaa, että haastattelutilanteen onnistumiseksi kummankin osapuolen on hetkellisesti omaksuttava konvention mukainen rooli eli asemoida itsensä ja toisensa. Haastattelun aikanakin roolit voivat vaihdella.²⁷³ Analyysivaiheessa kaikkiin asemointiakteihin on kiinnitettävä huomiota. Ensimmäinen asemointi tapahtuu jo haastattelusta sovittaessa.²⁷⁴ Pyrin luomaan haastattelutilanteesta mahdollisimman luontevan, sillä teemahaastattelujen onnistuminen riippuu eniten haastattelijan henkilökohtaisista ominaisuuksista, joihin on vaikea vaikuttaa.²⁷⁵ Uskon onnistuneeni luomaan rennon, mutta asiallisen ilmapiirin, jossa haastateltavat puhuvat vapautuneesti.

Tutkimusasetelmani tähden on vaarana, että haastateltavat asemoivat minut säätiön edustajaksi.²⁷⁶ Opin kuitenkin alustamaan haastattelun niin, että haastateltavat pitivät minua puolueettomana ja ulkopuolisena tutkijana. Kun aloitin aineistonkeruun kirjoittaessani Satakunnan rahaston historiaa, minua pidettiin enemmän rahaston edustajana ja minulle puhuttiin eri tavalla.²⁷⁷ Monet lähettivät kauttani terveisiä rahastolle tai kun kysyin viimeisen kysymykseni, *"Haluaisitteko vielä sanoa jotain?"*, he kiittivät rahastoa. Kun opin korostamaan oikeita asioita ja olin itsekin tietoisempi asemastani, minulle alettiin puhua eri tavalla. Tätä kutsutaan tietoisien asemoinnin strategiaksi.²⁷⁸ Kyse on pienistä vihjeistä, mutta muutos on huomattavissa, kun sitä osaa tarkkailla.

En osaa arvioida, kuinka paljon muutos asemoinnissa on muuttanut vastauksia, mutta myös ensimmäisen keruuni alustuksessa korostin erityisesti anonymitteettia yrittäessäni varmistaa haastateltavan ymmärrystä tilanteesta ja asemista. Edellä mainitun britannialaistutkimuksen haastatelluille oli tärkeää, että tutkija esiintyi puolueettomasti, eikä arvioinut tutkittavan mielipiteitä.²⁷⁹ Myös Pöysän mukaan tavalla, jolla keskustelutilanteen ulkopuolisia tahoja käsitellään, voi viestiä paljon omasta asemastaan, itsestään ja suhtautumisesta haastateltavaan.²⁸⁰

Aineistossa ei näy viitteitä siitä, että kertomuksia olisi kaunisteltu enemmän ensimmäisessä keruussa. Yhdyn Eeva Jokisen mielipiteeseen, jonka mukaan tutkimushaastateltavat suhtautuvat vakavasti haastattelutilanteeseen ja pyrkivät rehellisyyteen. Hänen havaintonsa mukaan haastateltavilla on samanaikaisesti pyrkimys kertoa tapahtumista mahdollisimman totuudenmukaisesti ja antaa itsestään myönteinen kuva.²⁸¹ Minun tutkimukseni kohdalla haastateltavat saattavat korostaa hankkeensa vaikuttavuutta ja apurahan merkitystä ja yrittää antaa itsestään rehellisen, kiitollisen ja ahkeran kuvan.

Haastateltavat käyttäytyivät minua kohtaan pääosin kohteliaasti, avuliaasti, ystävällisesti ja kannustavasti. Monet kokeneemmat tieteilijät halusivat tukea ja kannustaa tutkimustani ja osa taiteilijoista suhtautui minuun vaikuttamisväylänä. Uskon, että tämä tunne mahdollisuudesta vaikuttaa säätiöiden toimintaan sai informantit kertomaan avoimemmin myös apurahoilla toimimisen varjopuolista.

Haastattelun kulku

Kirsi Lumme-Sandtin mukaan haastateltavat alkavat jo ensimmäisen yhteydenoton aikana muodostaa käsitystä siitä, mitä heiltä odotetaan. Siksi on tärkeää kertoa avoimesti tutkimuksen tarkoituksesta. Se, mitä tutkimuksesta kertoo, tuottaa kuitenkin niin kutsuttuja mallivastauksia.²⁸² Tuntiessaan kysymyksenasettelun, haastateltava voi alkaa tiedostamattaan tuottamaan vastauksia, joita olettaa haastattelijan haluavan kuulla.

Haastattelijan on vaikeaa tunnistaa mallivastauksia. Yksi merkki saattaa olla se, että haastateltava myötäilee kaikessa ilman, että perustelee vastauksiaan. On helpompi olla johdattelematta henkilöä, joka puhuu laajasti ja spontaanisti. Jyrki Pöysä uskoo, että myötäillen kerrotun tunnistaa niukemmasta ilmaisusta.²⁸³ Vähäpuheisuus ei kuitenkaan automaattisesti ole merkki myötäilystä. Ihmisillä on eri tavat kommunikoida. Toiset ajattelevat selkeästi ja ilmaisevat itseään napakasti. Myötäilevä lyhytsanaisuus voi olla myös merkki siitä, että haastateltava luulee kyseessä olevan kyselytutkimuksen, ja yrittää sen takia vastata helposti tulkittavasti. Esimerkiksi yksi puhelimesta haastattelemani informantti vastaili aluksi hyvin niukkasanaisesti ja vasta, kun hän totesi yhteen kysymykseen, että: *"Tää on niit.. nää on hirveen vaikeita vastata niinkun täsmällisesti, että mä ymmärrän, et sä varmaan ruksaat rasteja ruutuun siellä, mutta sanotaan nyt sitten, että riitti."*²⁸⁴, ymmärsin, että hän odotti minun haluavan kyllä tai ei -vastauksia. On tärkeää viestiä selvästi olevansa puolueeton, odottavansa rehellisiä mielipiteitä ja pohdintaa. Tässä korostuu kysymyksenasettelun merkitys.

On myös hyvä muistaa, että haastateltavat ovat aikuisia ihmisiä, jotka ovat tottuneita keskustelijoita ja jotka eivät aina pelkää kertoa omia mielipiteitään. Varsinkin, kun en esiinny autoritäärisenä tutkijana. Tutkimuksen teoriaa käsittelevän kirjallisuuden perusteella haastateltavista saa usein vastakkaisen, aliarvioidun kuvan.

Muutamalla haastateltavalla on niin vahvat ennakko-odotukset siitä, millaisia kysymykset tulisivat olemaan, että he vastaavat aivan toisiin kysymyksiin, kuin mitä minä esitän. Esimerkkinä tästä toimii haastateltava, jota on samana keväänä käynyt haastattelemassa toinen tutkija samankaltaisesta aiheesta. Huomaan hänen toistavan edelliseen tutkimukseen antamiaan vastauksia, jotka eivät liity omiin kysymyksiini.

Kerroin jo haastattelusta sopiessani lyhyesti tutkimuksestani, haastatteluaineiston käytöstä ja anonymiteetin periaatteesta, mutta kertaan nämä vielä lyhyesti haastattelun alussa. Lisäksi pyydän lupaa haastattelun äänittämiseen. Vain kaksi haastateltavista toivoo, etten käyttäisi nauhuria. En kysy syytä kieltäytymiseen, jotta en anna sellaista vaikutelmaa, etten kunnioittaisi heidän toivettaan. Muut suhtautuvat nauhuriin mutkattomammin kuin haastatteluaineiston keruuta koskeva kirjallisuus antaa odottaa. Sikke Leinikki teki väitöstutkimuksen pätkätyöläisten urakerronnasta. Hänen kokemuksensa on, että haastateltavat kiinnittävät kovastikin huomiota nauhoittamiseen, varmistavat, että kaikki heidän puheensa tulevat nauhalle ja kohdistavat osittain puheensa nauhurille.²⁸⁵ Minulla on erilainen havainto. Haastateltavani eivät kiinnitä nauhuriin juurikaan huomiota luvan antamisen jälkeen. Myös Kirsi Lumme-Sandtin mielestä haastateltavat unohtavat äänittämisen nopeasti, jopa sellaiset, jotka arastelevat sitä aluksi.²⁸⁶

Kerron heti luvan saatuani, että nauha on vain minun käyttööni, muistutan, että haastattelu on edelleen anonyymi, ja selitän, miksi nauhoittaminen on

tärkeää. Nauhoittamalla saa havainnoitua parhaiten paikan päällä vuorovaikutusta ja haastateltavan tunnetiloja, koska huomiota ei tarvitse jakaa muistiinpanojen kirjoittamisen kanssa. Intensiivisempi läsnäolo rohkaisee haastateltavaa kertomaan avoimemmin. Nauhoituksen avulla haastattelutilanteeseen voi palata aina uudelleen analyysin edetessä. Tämä mahdollistaa jälkikäteen syntyneiden teorioiden tarkistamisen aineistosta. Nauhojen kuuntelu useaan otteeseen takaa myös sen, että haastateltava tulee mahdollisimman hyvin ymmärretyksi.

Nauhoittaminen vaikuttaa olevan monelle haastateltavistani tuttu ja luonteva osa haastattelutilannetta. Kirsi Lumme-Sandtin mukaan se, vaikuttaako nauhoittaminen vastauksiin, riippuu paitsi haastateltavan sosiaalisesta asemasta ja ammattitaustasta myös siitä, ovatko he tottuneet puhumaan nauhurille.²⁸⁷ Digitaalisen nauhoittamisen arkipäiväistyminen on saattanut vaikuttaa siihen, että yhä useampi on tottunut puheensa nauhoitukseen. Suurin osa kantaa nykypäivänä taskussaan puhelimen lisävarusteena sanelinta ja videokameraa. Leinikin haastateltavat vapautuivat ja muistivat asioita paremmin nauhurin sulkeutumisen jälkeen.²⁸⁸ Omat haastateltavani eivät kiinnitä mitään huomiota nauhurin sulkemiseen.

Ainoastaan kaksi haastateltavista — tulkintani mukaan kommunikatiivisena eleenä — katsahtaa kertomuksensa arkaluonteisessa kohdassa nauhuriin pysähtyen arvioimaan anonymiteettiä, osoittaakseen minulle ajatelleensa nauhoitusta ja päätyvänsä sitten luottamaan minuun ja nauhuriin, jatkaen sitten kertomustaan.

Mielestäni enemmän kuin nauhurin käyttö, haastateltavia hämmentää haastatteluaineiston käyttö lupa. Kun aloitin historiaprojektin, noudatin yliopiston silloista ohjeistusta kirjallisen käyttöluvan pyytämisestä. Haastateltavat allekirjoittivat tallennetun haastatteluaineiston käyttöluvan kahtena kappaleena, joista toisen kappaleen liitin aineistoon ja toisen kappaleen jätin haastateltavalle. Lupalapun oli tarkoitus toimia todisteena siitä, että olen pyytänyt haastateltavalta luvan äänitteen käyttöön. Lomakkeessa ilmoitin muun muassa, että haastateltavalla on oikeus halutessaan perua lupa. Ajattelin, että lomake toimisi samalla muistutuksena haastateltavalle siitä, minkälaiseen tarkoitukseen haastatteluaineistoa käytän.

Huomasin nopeasti, että suurin osa haastateltavista reagoi luvan allekirjoittamiseen varautuneesti ja saattoi alkuun vastailla siksi sulkeutuneemmin. Lakkasin jakamasta lomaketta haastateltuani Suomen Kulttuurirahaston keskusrahaston lakiasioista vastaavaa asiamiestä²⁸⁹. Hän neuvoi lopettamaan lomakkeen käytön sen tähden, että sillä ei ollut lainopillista perustetta, ja se saattoi jopa johtaa haastateltavaa uskomaan virheellisesti, että lupa olisi virallinen ja sitova, tai että se jotenkin siirtäisi vastuun aineiston käytöstä haastateltavalle. Olin samaa mieltä ja helpottunut, kun sain tukea päätökseen jättää pyytämättä allekirjoitusta. Nuorena opiskelijana en vielä tiennyt, mitkä käytännöt olivat har-

kinnanvaraisia ja noudatin siksi kuuliaisesti auktoriteettieni suosituksia. Myöhempien haastattelujen lupa sisältyy suullisena nauhoitettuun aineistoon.

Haastattelun pääasiallinen tarkoitus on kysyä apurahansaajilta itseltään, millaisia vaikutuksia heidän kokemuksensa mukaan apurahalla on ollut heille, ja heidän hankkeilleen, sekä millaisia vaikutuksia heidän arvionsa mukaan hankkeilla on ollut heille, muille, alueelle tai alalle. Koska tutkittava ilmiö on monimuotoinen ja tutkimustapa uusi, pidän erityisen tärkeänä, että haastateltava kertoo ilmiöstä mahdollisimman vapaasti omin sanoin, eli myös omien määritelmiensä kautta.

Vapaamuotoinen kertomus antaa hedelmällisimmän pohjan sen tarkasteluun, miten haastateltava itse rakentaa vaikuttavuuskertomusta. Teemahaastattelurunkoa laatiessani pohdin, miten haastateltavat osaavat kertoa apurahojensa vaikutuksista mahdollisimman vähällä ohjauksella. Lähdin ajatuksesta, että lisään ohjausta asteittain haastattelun edetessä sen mukaan, miten paljon tulkitsem haastateltavan tarvitsevan tukea.

Esitän yksinkertaisia ja neutraaleja kysymyksiä, sellaisia jotka inspiroivat haastateltavaa käsittelemään tutkimusongelman kannalta olennaisia teemoja.²⁹⁰ Kysymysten muotoilussa korostan muistelua ja kokemuksellisuutta yrittäen näin saada haastateltavat uskaltautumaan kuvaamaan henkilökohtaisia mielipiteitään ja tuntemuksiaan.²⁹¹ Rohkaisusta huolimatta haastateltava etsii merkkejä siitä, pitääkö haastattelijan kertomuksen suunnasta.²⁹²

Haastattelijä voi kannustaa ja motivoida haastateltavaa puhumaan vapaasti esittämällä avoimia kysymyksiä. Huomasin, että avoimet kysymykset tuottavat vieläkin vapaampaa kerrontaa, jos ne muotoillaan muotoon: *"Mitä tapahtui, kun sait päätöksen apurahasta?"* tai *"Kuvaile hankkeen vaikutuksia."*, sen sijaan, että kysyisi: *"Mitä vaikutuksia apurahalla ja hankkeella oli?"* Rohkaista voi myös niin kutsutulla heijastavalla kuuntelulla. Tämä tarkoittaa, että haastattelijä vastaa informantin puheeseen toistaen, vahvistaen ja varmistaen ymmärtämisen.²⁹³

Aloitin haastattelun kysymällä sellaisia kysymyksiä, jotka virittävät haastateltavaa muistelemaan saamiaan apurahoja ja niillä rahoitettuja hankkeita, sillä apurahasta saattaa olla aikaa kymmeniä vuosia. Samalla kerään tietoa niistä apurahoista, joiden käyttötarkoituksesta ei myöntölistoista tai arkiston stipendiaattikertomuksista löydy tietoja. Ennen 1990-lukua saadut apurahat ovat niin pieniä, että jotkut haastateltavat eivät aluksi usko muistavansa niitä, mutta hetken keskusteltuamme, tapahtumista alkaa nousta muistikuvia.

Kun tunnelma on viritetty, lähestyn itse asiaa, vaikuttavuutta. En määrittele käsitettä, ellei haastateltava sitä erikseen kysy, sillä toivon vastausten ilmentävän sitä, miten haastateltava itse määrittelee vaikuttavuuden. Lähtöolettamuksenani on, että säätiön jakamalla apurahalla on vaikutus, oli se sitten kuinka pieni tahansa. Osa apurahansaajista kertoi pohtineensa tuen vaikutuksia jo ennen tietoa haastattelusta. Apurahansaamisen vaikutuksia olivat pohtineet etukäteen

esimerkiksi ne, jotka toimivat itse jossakin apurahoja jakavassa hallituksessa sekä ne, jotka olivat niin kutsuttuja ammattihakijoita tai joille apuraha oli ollut erityisen huomionarvoinen.

Musta tuntuu, että nää [vaikutukset] on ollu semmosia, jotka on tullu tässä vuosien varrella useamman kerran muisteltua ja ajateltua. [29Mhum60]

Pidän mahdollisena, että apuraha on voitu kokea myös merkityksettömänä tai sen vaikutukset voivat olla muitakin kuin positiivisia. Haastattelua varten tein itselleni luettelon vaikutuksista, joiden päättelin olevan mahdollisia. Haastatteluaineiston karttuessa ja kokemuksia kuultuani lista kasvoi. Ennakkokäsitykseni ohjasivat kysymysten suuntaa siten, että mikäli vaikutusten vapaassa kuvailussa näistä teemoista ei kerrottu oma-aloitteisesti, kysyin niitä suoraan. Etukäteen laaditut kysymykset auttoivat minua jäsentämään sitä, mihin itse toivoin löytäväni vastauksia. Pidän mieleni kuitenkin valppaana sen suhteen, etten asettanut liikaa ennakko-odotuksia kerrottaville teemoille, jotten oletuksillani ja tulkinnoillani rajoittaisi aineiston potentiaalia. Tämän luonteisessa tutkimuksessa en voi ennen haastattelua tietää tarkalleen, mitä tietoa tulen löytämään.

Haastateltavan ja haastattelijan käsitykset siitä, mikä on tutkimuksen kannalta oleellista, eroavat toisistaan. Siksi myöskään haastateltavan tehtävä ei ole ohjata haastattelua. Vapaalla kerronnalla tarkoitan sitä, että *vapaus* tapahtuu pääosin sille asettamissani rajoissa. Anna Rastasta lainatakseni: *"Olipa tavoitteena uusien teorioiden kehittäminen tai vanhojen koettelu, ohjaavat tutkimusta aina tietyt pelisäännöt ja tutkijankin intressit. Tutkimusteksteissä tulkinnot ovat viime kädessä aina tekstin kirjoittaneen tutkijan tulkintoja. Ne eivät ole luettavissa eivätkä nouse suoraan aineistosta vaan syntyvät monivaiheisen analyysin tuloksena"*²⁹⁴

Osa täsmentävistä kysymyksistä on kehittynyt matkan varrella. Esimerkiksi olen huomannut, että kysyessäni *"Oliko apuraha riittävä?"*, luon ennakkoletuksen siitä, että säätiö on saattanut myöntää liian pienen summan. Olen muuttanut kysymyksen muotoon *"Oliko apuraha sopivan kokoinen?"*, joka voi viitata yhtä lailla esimerkiksi ylimitoitettuun tai hakijan itsensä väärin arvioimaan summaan. Näyttää siltä, että kysymyksen uusi muoto ei muuta vastausten sisältöä, mutta se on saattanut vaikuttaa siihen, mieltääkö haastateltava minut objektiiviseksi.

Kysymyksiä karsiutuu ja uusia syntyy. Kaikilta haastateltavilta ei siten kysytä samoja kysymyksiä ja kaikkia tärkeäksi osoittautuneitakaan teemoja ei käsitellä jokaisessa haastattelussa. Jotkut kysymykset osoittautuivat liian vaikeiksi. Sain eräänä päivänä aineistoa tulkitessani niin kutsutun *kuningasidean*. Miksi en kysyisi apurahansaajilta suoraan heidän määritelmäänsä vaikuttavuudelle, sen sijaan, että yritän päätellä sitä itse. Ajattelin, että johdattamalla haastateltavan tietoiseksi omasta määritelmästä, auttaisin häntä

jatkokysymyksissä arvioimaan apurahojen henkilökohtaisia vaikutuksia. Opin, että idea avoimesta, määrittelemisen paljastavasta kysymyksestä ei toimi käytännössä, jos muotoilen sen suoraksi kysymykseksi. *”Mitä vaikuttavuus teidän/sinun mielestänne/si tarkoittaa?”* on tällainen. Siihen häkeltymättä vastaavia on kaksi. Hekin kuvaavat termiä niin yleisellä tasolla, että vastaus ei paljasta mitään. Tämäkin täytyi kokeilla.

Daniel Bertaux on luonut *saturaation* käsitteen, jonka mukaan aineisto on kylläinen, kun sen määrä riittää tuomaan esiin sen teoreettisen peruskuvion, mikä ilmiöstä on mahdollista luoda. Hänen mukaansa saturaatiota ei voi saavuttaa ellei ole selvillä siitä, mitä aineistostaan hakee.²⁹⁵ Kun aloitin tutkimuksen, suunnittelin kerääväni 50 haastattelua. Vielä 72 haastattelun jälkeenkin jokainen niistä tuo ilmiön kuvailuun tähtäävään aineistoon lisäarvoa. Saturaation alkuperäinen tarkoitus ei sovellu merkitsemään aineiston riittävyyttä. Samoin kuin edustavuuden käsite, myöskään kysymys saturaatiosta ei ole keskeinen muistitiedosta ja kokemuksesta koostuvassa aineistossa.²⁹⁶ Uuden haastateltavan kokemukset tulevat aina olemaan erilaisia kuin edellisillä.

Haastateltavalle esitetyt kysymykset ja aineistolle esitetyt kysymykset tarkentuvat koko prosessin ajan, kun tutkimukseen käytetään aineistolähtöistä otetta. Tällaisen tutkimuksen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi on tärkeää, että aineistoa analysoidaan ja tulkitaan myös aineiston keruuvaiheessa.

Litterointi

Haastattelujen litteraatiot muodostavat tekstimuotoisen empiirisen muistitietoaineiston. Haastattelujen litterointi auttaa tutustumaan materiaaliin, hahmottelemaan aineiston koodausta ja muodostamaan alustavia tulkintoja.²⁹⁷ Käytännössä litteraatio ei ole koskaan niin täydellistä, ettei nauhojen uudelleenkuuntelua tarvittaisi.²⁹⁸ Litteraatiokin sisältää tutkijan havaintoja ja valintoja.²⁹⁹ Litterointi parantaa kuitenkin analysointimahdollisuuksia muun muassa mahdollistamalla kielenkäytön hienovireisen tarkastelun.³⁰⁰ Litteroin haastattelut sanatarkasti pelkkien sisältöreferaattien sijaan, sillä halusin säilyttää koodausvaiheeseen mahdollisimman paljon informanttien omasta ilmaisusta. En kuitenkaan merkinnyt puhenopeutta, äänenpainoja tai äänensävyjä muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Sen sijaan kirjasin esimerkiksi murteet, naurahdukset, pidemmät tauot, sanoissa sekoamiset ja muusta kerronnasta poikkeavan tunteikkaat tai erityisen painokkaat ilmaisut. Muutamasta haastattelusta jätin kirjaamatta osan jatkuvasti toistuvista manereista (*niinkun* ja *öö*), koska niiden käyttö oli enemmän tapa kuin viestintäkeino tai merkki esimerkiksi tunnetilasta tai epäroinnista.

Kuten edellä mainitsin, aineistossani on kolme kirjallista vastausta. Lisäksi kaksi haastateltavista ei antanut nauhoituslupaa. Näistä haastatteluista kirjoitin

muistiinpanot itse haastattelutilanteessa ja tarkemman kuvauksen välittömästi haastattelun jälkeen. Aineistossa on myös kaksi haastattelua, joiden aikana nauhuri on lakannut äänittämästä kesken haastattelun. Alkuosan jälkeen litteraatio ei ole sanatarkka.

Tässä teoksessa lainaamissani esimerkeissä kieli on siivottu ja tarpeettomat täytesanat ja änkytykset on poistettu lukemisen helpottamiseksi. Lauseen pääjuonesta poikkeavien sisällöltään epäolennaisten tai toistoa sisältävien sivuhuomautusten poisto on merkitty esimerkkeihin hakasuluilla ja kolmella pisteellä: "[...]".³⁰¹

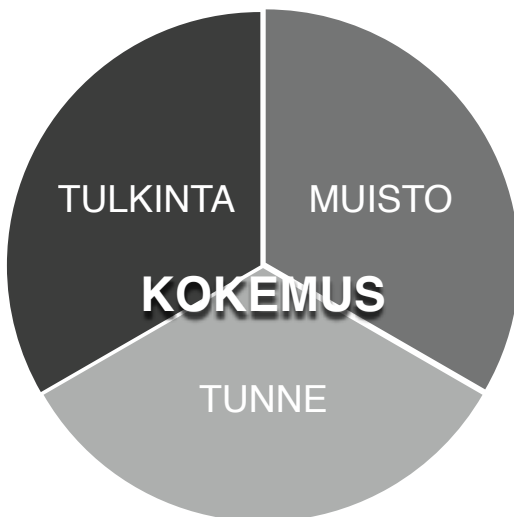
2.2 AINEISTOLÄHTÖINEN ANALYYSI

Kokemuksen välittäminen

Kokemus on mahdollista määritellä monella tapaa. Kokemuksilla voi viitata esimerkiksi henkilökohtaisiin elämäntapahtumiin ja tunteisiin, tai arkisiin tapahtumiin ja niiden tulkintoihin.³⁰² Kokemukset koostuvat tässä tutkimuksessa muistoihin liitetystä tunteesta ja tulkinnoista (kaavio 5). Caroline Ramazanoglu ja Janet Holland saattaisivat lisätä tähän muitakin tasoja, esimerkiksi tietoisuuden sosiaalisesta olemassaolosta, kehollisuuden ja arvomaailman, jonka kautta kokija arvottaa tapahtumia.³⁰³ Minun määritelmässäni ne ovat taustatekijöitä sille, miksi ihminen tulkitsee, muistaa ja tuntee tietyllä tavalla. Siksi en lisännyt niitä kaaviooni.

Vaikka sanon tutkivani apurahansaajien kokemuksia, todellisuudessa tutkin sitä, mitä he *kertovat* kokeneensa.³⁰⁴ Minun ei ole mahdollista koskaan päästä käsiksi oikeisiin kokemuksiin. Kokemuksen siirtymiseen vaikuttaa se, miten haastateltava tulkitsee kokemaansa, miten haastateltava muistelee kokemaansa, mitä haastateltava muistaa haastatteluhetkessä, miten minä tulkitSEN hänen kertomaansa, sekä mitä hän jättää kertomatta. Tuija Saresman mukaan *”heti, kun alamme kuvata kokemuksiamme, menetämme kielellistämisen prosessissa aina jotakin ja lisäämme jotakin. Kokemuksemme eivät siten ole pysyviä eivätkä henkilökohtaisia: ne syntyvät ja muotoutuvat suhteessa omiin tulkintoihimme ja toisiin ihmisiin sekä ympäröivään maailmaan”*. Saresman referoima Teresa de Lauretis pitää kokemuksia jopa niin sosiaalisesti rakennettuina, ettei hänen mukaansa yksilöllisiä kokemuksia ole olemassa, vaan *”olevaisuus”* syntyy kokemuksista ja niiden kautta. Kokemusta tarkastellaankin nykyään prosessina, eikä lopputuloksena.³⁰⁵

Myös haastattelu tilanteena ja asetelmana vaikuttavat siihen, *mitä* ja *miten* haastateltavat kertovat. Kerrotun sisältöön vaikuttavat myös haastattelutilanteen ulkopuoliset asiat, kertomisen tavat, henkilö-

Kaavio 5: Haastateltavan kokemus koostuu muistosta, tunteesta ja tulkinnasta.

Kaavio: Suvi Heikkilä.

dynamiikka ja monet muut tekijät.³⁰⁶ Näin, kuten kysyttäessä myös kerrottaessa tapahtuu valintoja, uudelleenjärjestelyä ja yksinkertaistamista.³⁰⁷ Anni Peura totesi osuvasti: *"Kysyminen on haastattelijan valinta, kertominen on haastateltavan valinta"*.³⁰⁸

Haastattelua täytyy analyysissa lähestyä vuoropuheluna³⁰⁹, sosiaalisena tilanteena, missä haastattelija ja haastateltava luovat merkityksiä yhdessä. Kuten muissakin vuorovaikutustilanteissa, myös haastatteluissa osallistujilla on roolit ja odotuksia toisiaan kohtaan. Haastateltava pyrkii suhteuttamaan kertomansa oletamiinsa odotuksiin kiinnostavuudesta, asiallisuudesta ja kerrotun oleellisuudesta. Siksi kertomuksen analyysissakin on otettava huomioon, mihin odotuksiin kertoja ajattelee olevansa vastaamassa.³¹⁰

K: Oliko ajoitus hyvä silloin uran alkupäässä?

V: Kyllä se oli minusta hyvin tärkeä juuri! Sitä juuri ajattelin eilen, kun ajattelin, että varmaan kysytte, niin ajattelin, että kyllä se oli hyvin tärkeä juuri, että sen sai ikään kuin ennen aikojaan. Että ensinnäkin se piristi, kannusti. Hyvin voimakas kannustus syntyy siitä. Ja sit se toisaalta teki mahdolliseksi semmosen niinku tavallaan isomman askeleen, kun mitä ilman sitä. Ja se iso askel oli juuri tää [työväline]. Että toisin sanoen hyvin [laadukas työväline], hyvin kallis [työväline] ja sit taas toisaalta niin hyvin tärkeä. Ensiluokkainen työväline. M!

K: Ja hyvä, että alusta asti [oli työväline] mukana sitten.

V: Se on kyllä musta todellakin hyvin tärkeä asia. [29Mhum60]

Kaikki koettu koetaan aina jostakin käsin: naisena tai miehenä³¹¹, nuorena tai vanhana, humanistina tai luonnontieteilijänä³¹². Yksilön kokemukset ja niistä kertominen ovat sidoksissa tietyn aikakauden henkeen ja mahdollisuuksiin.³¹³ Esimerkiksi 1960-luvulla apurahan opintomatkaan saaneille ei maailma ollut yhtä avoin kuin tänä päivänä. He kuuluivat *sodan ja vähäisen koulutuksen sukupolveen*³¹⁴ ja apurahan tuoma mahdollisuus osallistua taiteilija- tai tutkijavaihtoon saattoi olla ainutkertainen elämän aikana. Haastateltavan mainitsevat asiat, toimijat, kriittiset käänteet ja tilannekuvaukset riippuvat haastateltavan asemasta, henkilöhistoriasta ja tapahtumakulkuihin liittyvistä jännitteistä.

Haastateltavat sensuroivat sanomisiaan myös sen tähden, että kaikkea ei ole sopivaa sanoa ääneen. Huomasin, että haastateltavat kärsivät huonoa omaa tuntoa, kun he arvostelevat säätiötä tai apurahaa, tai kun he kertovat apurahalla työskentelyn haasteista. Esimerkiksi yksi haastateltava otti jälkikäteen yhteyttä ja pyysi, että poistaisin haastattelusta ne osuudet, joissa hän kertoo työskentelyapurahan pienuuden tuomista ongelmista, ettei kuulostaisi kiittämättömältä.

Moikka vielä. Jotain taisin narista apurahan pienuudesta. Tiedän kyllä hyvin, ettei sitä myönnetä sosiaalisin perustein, joten ei sitä kohtaa kannata noteerata..

[70Nkuv900010]

Kun vakuutin ymmärtäväni, että samanaikaisesti voi tuntea kiitollisuutta ja myöntää haasteet, sain kuitenkin luvan käsitellä aineistoa kokonaisuudessaan. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten haastateltavat sensuroivat sanomisiaan. Haastateltavat pohtivat, mikä tuntemus on suotavaa jakaa, tai mitä he ylipäättään saavat tuntea.³¹⁵

Kritiikin antaminen koetaan kiusallisena ylipäättään. Tämä näkyy esimerkiksi naurahduksina, mutinana tai lisääntyvinä täytesanoina.

K: Niinkun tääkin sun kaveri, joka petty kovasti, kun ei saanut sitten niitä vehkeitä.

V: Niin.. ja just tälläi.. että siis ja.. näin pois päin. Se vois, tota, olla sellanen niinkun, koska se on siis... se on siis tota, se on vähän, se apuraha on kuitenkin pieni, ja sitten se, että sit joku henkilö voi kokonaan niinkun.. öö.. siis jotenkin se, et kenelle tahan-sa, joka saa sen apurahan, niin ihan varmasti, tota, tulee ongelmia niinku näitten vakuutusten ja työkkärin kanssa ja kaikki tämmöset näin, niinkun, tota, et se on sit niinkun semmonen vähän. Se ei oo niin hyvin määritelty se työsuhde.. ja näin, et jos niinkun niitä.. jos olis mahdollista, niin niitä apurahoja niinkun työsuhteen kalta-si. [71Mluon0011]

Mä sitten lopulta, kun sä sanoit, että tätä ei niinku, tää on anonyymi siis sillä tavalla, että ei se nyt niin kauhean väliä oo, vaikka käyttäskin, mutta en mä nyt halua tässä yhteydessä miksikään pirusikaan heittäytyä, mutta haluan tuoda julki sen, kun kerran tämmöstä tutkimusta teet, niin tänkin puolen asiasta, ettei se aina oo niin auvoista, että täytyy ottaa monta asiaa huomioon. [46Mkuv80]

Jotkin haastateltavat myös naurahtelevat vaivaantuneesti ja takeltelevat silloin, kun kertovat epämiellyttävistä aiheista, kuten vilpistä, epäonnistumisesta, rahan tarpeesta tai kehuvat itseään ja saavutuksiaan.

Tulkintaan kokemuksista vaikuttavat lisäksi tulevaisuuden odotukset ja tarve tehdä tarinasta eheä. Vaikka apurahan vaikutus olisi teoriassa muuttumaton, se koetaan jälkikäteen sitä vaikuttavammaksi mitä tyytyväisempiä hankkeen lopputulokseen ollaan. Sanotaan myös, että ajallisen etäisyyden kasvaessa muistikuvat vääristyvät, aika kulta muistot. Toisaalta on mahdollista, että laajemmasta perspektiivistä kokonaiskuva hahmottuu paremmin. Mitä kauemmin tapahtumasta on, sitä paremmin erottuvat olennaiset ja poikkeukselliset käännekohtat.

Grounded Theory

Grounded Theory -menetelmä (jatkossa GT-menetelmä) on aineistolähtöisen analyysin työkalu, jonka avulla aineisto luokitellaan kategorioiksi helpottamaan jäsentämistä, vertailua ja keskeisten teemojen tunnistamista. Päädyin käyttämään menetelmää, sillä se helpottaa suuren aineiston käsittelyä ja valittujen teemojen tarkastelua omina kokonaisuuksinaan. Menetelmän ideana on kerätä kaikki yhteen teemaan, esimerkiksi suositusten pyytämiseen tai onnistumisen arvioimiseen, liittyvät tarinat yhteen. Laajasta aineistosta saa objektiivisemman käsityksen tiettyyn teemaan liittyvien kokemusten luonteesta, mikäli niitä on mahdollista tarkastella myös itsenäisenä kokonaisuutena. Aineiston teemojen painottumisten visualisointi saattaa esimerkiksi herättää uusia kysymyksiä, joihin voi sitten syventyä laajemmin. Lisäksi menetelmä paljastaa teemojen välisiä suhteita ja yhteyksiä.

Teemojen yhteen kokoaminen antaa viitteitä myös kokemusten yleisyydestä. Haluan korostaa, etten kuitenkaan käytä menetelmää perustellakseni havaintoja niiden yleistettävyydellä. Kulttuuriperinnön tutkimuksen tutkimusperinteeseen kuuluu ennemminkin ilmiön kuvaileminen ja selittäminen kuin yleispätevien totuuksien etsiminen.

GT-työkalulla haluan eliminoida sen mahdollisuuden, että tulkintani perustuisivat omien kokemusteni suodattamaan tuntumaan, joka minulle on syntynyt haastattelutilanteessa. Menetelmää käyttämällä voin antaa laajassa aineistossa kaikille haastateltavilleni samanarvoisen *äänen*. Ilman objektiivisuutta vahvistavaa apuvälinettä, niiden haastateltavien kokemukset korostuvat, jotka ovat olleet mielipiteineen mieleenpainuvampia tai joita olen ymmärtänyt syystä tai toisesta paremmin.

Yksittäisten haastattelujen kohdalla olen tulkinnut aineistoa herkkyydellä, mutta kokonaisuutena tulkitson sitä, tai näitä tekemiäni herkkiä tulkintoja, objektiivisesti käyttämällä ne GT-koneiston läpi. Tämä tarkoittaa sitä, että en noudata menetelmää orjallisesti. Käyttämäni laadullisen aineiston pakottaminen määrälliseksi aineistoksi koodamalla on ongelmallista. Jos irrotan kerronnan osaset asiayhteydestään, ne menettävät osan tulkintaan vaikuttavista huomioista. Ratkaisin tämän puutteen lisäämällä menetelmään yhden työvaiheen lisää.

Metatason koodaus

Lisäsin GT-menetelmään sen koodausvaiheita edeltämään herkän tulkinnan vaiheen. Kutsun sitä tässä tutkimuksessa metatason koodausvaiheeksi.

Halusin tarkastella aineistoa kokonaisuutena ja ottaa myös jokaisen koodatun otteen kontekstin huomioon koodaamisesta huolimatta. Lopputuloksena GT:llä koodattuihin otteisiin sisältyi metamerkintöjä, kommentteja ja

metakoodoja, joista selviää otteesta tekemäni tulkinta kontekstissaan, asiayhteys, otteen sijainti haastattelussa, muualta saatu asiaan liittyvä informaatio, kerronnan tapa sekä tarvittaessa muita huomioita. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ennen varsinaista koodaamista analysoin ja tein tulkintoja jokaisesta haastattelusta kokonaisuutena, omana yksikkönään, ja kirjoitin metakoodit ja huomioni hakasulkeisiin tekstin yhteyteen.

Metakoodauksen kommentteihin kirjoitin tulkintojani sekä sellaisia haastattelussa esiin tulleita asioita, jotka vaikuttavat otteen tulkintaan. Haastattelujen analyysissä otin huomioon myös kenttätyötilanteessa syntyneet havainnot³¹⁶, jotka olin kirjannut tutkimuspäiväkirjaan³¹⁷. Tutkimuspäiväkirjan osuus varsinaisessa analyysissä on näkymättömämpi kuin haastattelupuheen. Havainnointini ei ollut strukturoitua; en käyttänyt minkäänlaista havainnointirunkoa.

Olen kiinnittänyt huomiota tutkimuspäiväkirjaan kirjaamissani muistiinpanoissa esimerkiksi siihen, miten haastateltavat puhuivat, miten tulkitsin heidän non-verbaalista viestintäänsä, mikä yllätti, mikä haastattelussa oli hyvää ja missä voisin parantaa. Kirjasin ylös informanttien kanssa haastattelujen ulkopuolella käymiäni keskusteluja sekä omia tuntemuksiani ja alustavia tulkintojani. Näiden muistiinpanojen tarkoitus oli toimia ennemminkin tulkinnan apuvälineenä ja muistin tukena kuin analysoitavana aineistona. Olen tehnyt muistiinpanoja sekä välittömästi havainnoidessani että myöhemmin, esimerkiksi iltaisin haastattelujen jälkeen, toisinaan myös usean päivän kuluttua. Sisällytin tutkimuspäiväkirjani havaintoja metakoodaukseen merkitsemiini tulkintoihin.

Metakoodaamisessa kiinnitin huomiota esimerkiksi siihen, mistä haastateltavat kertoivat spontaanisti, ensimmäisenä, toistuvasti tai painokkaasti. Tarkastelin paitsi kertomusten pituutta, tunteellisuutta ja yksityiskohtaisuutta myös ilmaisutapoja. Seuraavassa esimerkki spontaaniuden asteen merkitsemistä metakoodein:

Metakoodit spontaaniudesta:

Spontaanit

SP1: Spontaani = Haastateltava ottaa teeman esille oma-aloitteisesti ilman johdattelua.

SP2: Toisto, painotus = Haastateltava palaa aiheeseen oma-aloitteisesti ilman johdattelua.

Epäsponsaanit

ESP3: Innostunut kyllä, *"tottakai"*, *"ehdottomasti"* = Haastateltavan vastaustapa antaa ymmärtää, että hän on vahvasti tätä mieltä tai että hän on jo aikaisemmin ajatellut teemaa ja on tyytyväinen, että se nousi esiin.

ESP4: Neutraali kyllä = Vastaustavasta ei voi päätellä kokemuksen vahvuutta.

ESP5: Tavallaan/osittainen kyllä = Haastateltava on osittain eri mieltä tai on epävarma.

ESP6: Kielteinen kyllä = Haastateltava vaikuttaa olevan eri mieltä tai ohittaa kysymyksen tarkoituksellisesti.

Esimerkki 1: [SP2 KANNUSTUS] Ja jos sulle tulee nyt jotakin, ni soita ja kysy. Jos nää nyt kerran on anonyymejä, mullahan ei nyt oo ku pelkästään hyvää sanottavaa. Ni mähän oon äärimmäisen siis tota kiitollinen. Siis näistä. Koska tää on vaikuttanu koko lailla mun elämäni, koko lailla nää kaikki, siis koko mun elämäni, ei pelkästään niinku tähän. Ja sitten taas antanut niinku ehkä rohkeutta ottaa seuraavia haasteita heheheh haasteita sitten, että, tota, jos mää nyt sitten saan heh tän oman jutun tästä vielä johonki kuosiin, ni sitten mä oon tosi onnellinen. [56Ysav00]

Esimerkki 2: [ESP3 TUNNUSTUS] Kyllä siinä ehkä enemmänkin, kun rahallinen tuki, niin enemmänkin on niinku tämmönen tunnustuksellinen puoli siin oli. Ainakin minulle tärkeempi, että.. Huomattiin, että siinäkin vois olla tekijä, joka tarvii tälläsen apurahan. Elikkä se [merkitys] on se tavallaan tunnustuksellinen enempi kuin mikään taloudellinen tuki. [41Mkuv70]

Merkityksellisten teemojen tunnistamiseen hain lisäksi tukea ja innoitusta muun muassa *kerronnallisen aineiston analyysista*³¹⁸ ja *lähiluvusta*³¹⁹. Suullisen kertomuksen tutkimuksessa käytettyjä välineitä voi joiltain osin hyödyntää myös haastattelujen sisältämien kertomusten analysoimisessa. Ei ole yhdentekevää, miksi kertomus kerrotaan tietyssä vaiheessa ja mihin tarkoitukseen kertomusta käytetään.

Narratiivisessa analyysissa voidaan tutkimusaihetta lähestyä esimerkiksi erilaisten kertomisen tapojen kautta käyttämällä Gérard Genetten *kertomuksen kolme eri ulottuvuutta*.³²⁰ Genette erottaa kertovan tekstin (litteroitu haastattelu) kerronnan kontekstista (tilanne, hetki, vuorovaikutus) ja tarinasta (tarina kerronnan taustalla). Narratiivinen analyysi auttaa tunnistamaan eri tekstityyppejä: *kertomuksia* (kokemuksellinen), *kronikoita* (luettelo tapahtumista), *selityksiä* ja *kuvauksia*.³²¹

Klassinen lähestymistapa kerronnallisen aineiston jaottelussa on *tarinatyyppiluokittelu*. Kevin Murrayn länsimaisen perinteen neljä juonityyppiä ovat *komedia*, *tragedia*, *romanssi* ja *satiiri* eli ironia. *Sankaritarina* on romanssi, jossa hyvä voittaa pahan ja päähenkilö herättää ihailua. Tragediassa sankari ei onnistu voittamaan pahaa ja päähenkilö herättää myötätuntoa. Komediasa jokin ristiriita kärjistyy konfliktiksi, jonka laukeamisen jälkeen tuloksena on harmonia ja päähenkilö haluineen ja heikkouksineen herättää sympatiaa. Satiirissa päähenkilö rikkoo sosiaalisia rajoja ja herättää ympäristössä hämmennystä.³²² Haastateltavat kuvasivat uraansa, hankkeitaan ja työskentelyään muun muassa sankaritarinoiden ja tragedioiden kautta ja joissain tapauksissa hankkeidensa erityisyyttä satiirin keinoin.

Oman elämän kuvaaminen *selviytymiskertomuksena* tai jopa sankarikertomuksena on yleinen tapa jäsentää ja tulkita kokemuksia. Selviytymiskertomuksen esittäjä kuvaa elämäänsä vaikeuksien voittamisen, kestäminen tai tasapainon saavuttamisen näkökulmasta. Oman toiminnan korostamisen sekä esteiden ja uhkien voittamisen on katsottu olevan tyyppillistä miesten selviytymiskertomuksille, ja vaikeusten ja kärsimyksen kestäminen pakon naisten selviytymiskertomuksille.³²³ Molempia kertomustyypppejä, kärsimystarinoita ja sankaritarinoita oli omassa aineistossani suhteellisen paljon, varsinkin varttuneemmilla informanteilla. Usein ne liittyivät epäonnistuneisiin hankkeisiin. Tulkitsen asian niin, että tuntemattomalle ei haluta heti alkaa tehdä tiliä epäonnistumisista, ja että epäonnistumiselle halutaan nähdä jokin tarkoitus. Sankarikertomus selittää epäonnistumista tai vie huomion siihen liittyvistä negatiivisista tunteista.

Muutama haastateltava välttelee hankkeesta puhumista epäonnistumisen takia. Hän ei halua muistella tapahtumaa. Aina kun palaan aiheeseen, vastausinto laantuu ja sanat tyrehtyvät, mutta haastateltava intoutuu silminnähden, kun saa aiheen käännettyä taas muulla rahoituksella toteutettuun onnistuneeseen hankkeeseen ja sankarikertomuksiin. Epäonnistuneiden hankkeiden kuvauksissa usein korostetaan omien tekojen ainutlaatuisuutta ja merkityksellisyyttä hankkeesta erillisinä tärkeinä asioina tai epäonnistumisesta löydetään positiivisia puolia. Ei haluta sanoa ääneen, että hanke ei toteutunut, vaan vastataan vaikkapa kuvaamalla hankkeen sivutuotteena poikineita hankkeita.

Sankarikertomukset saattavat olla yleisiä myös sen takia, että etenkin haastattelutilanteessa, jossa käsitellään informantin elämäntyötä tai intohimojen kohdetta, korostuu kertojan itsensä jalustalle korottaminen. Ihmiselle on tärkeää nähdä oma elämänsä ja tekemisensä merkityksellisenä, ehkä jopa poikkeuksellisen merkityksellisenä. Kertomuksesta pyritään rakentamaan kokonainen, ja kun tarinan alku ja loppu ovat tiedossa, siihen liittyvä toiminta näyttäytyy päämäärätietoisena ja merkityksellisenä. Myös hankkeet, joihin haetaan apurahaa vaativat usein tekijäkseen henkilöä, joka on innovatiivinen ja aloitteellinen. Se, että ylipäätään lähtee hakemaan apurahaa tai tekemään hanketta, mihin vaaditaan

apurahaa, ja se, että onnistuu myymään ideansa, kysyy näitä ominaisuuksia. Myönnetty apuraha kertoo vuorostaan siitä, että myös hoitokunta näki hankkeen potentiaalisesti ja hedelmälliseksi. Ulkopuolinen näkemys hankkeen merkittävyydestä tukee näin haastateltavien kokemusta. Yksi apurahan vaikutuksista onkin apurahansaajan merkityksellisyyden kokemus. Se, että haastateltava kuvaa hankettaan sankaritarinana, kertoo hankkeen tärkeydestä hänelle. Haastateltavilla oli taipumusta korostaa oman hankkeensa poikkeuksellista vaikuttavuutta myös jollekin tietylle yhteisölle, tai alalle, maakunnalle tai alueelle. Tällaista kokemuksen vahvuutta on vaikea mitata, mutta sen olemassa olo on hyvä huomioida. Haastateltavat kokivat tärkeiksi myös hankkeet, joihin ei oltu myönnetty apurahaa. Tällaisten voimakkaiden kokemusten kerronnallisuus yhdisti haastattelemani apurahansaajia.

William Labov ja Joshua Waletzky tekivät huomion³²⁴, että yleinen ilmaisutapa on kertoa muodossa *mitä ei tapahtunut*. Tällöin kertoja esittää kesken kertomuksensa vaihtoehtoisen, usein häiritsevän juonenkulun, joka ei tapahtunut. Catherine Kohler Riessman kutsuu tätä *hypoteettiseksi kertomukseksi*. Hänen mukaansa syvät viestit löytyvät toteutuneen ja mahdollisen välimaastosta. Hypoteettinen kertomus on tehokeino, jolla puhuja korostaa hetken tärkeyttä ja kokemuksellisuutta sekä varmistaa viestin ymmärtämisen, mutta se on myös ikkuna kertojan odotuksiin ja asenteisiin. Kuvatut tapahtumattomat asiat paljastavat usein enemmän kertojan ajattelusta kuin myönteiset lauseet.³²⁵

Metatason koodauksessa myös *odotusanalyysi* ja *käännekohtien paikantaminen* auttoivat tunnistamaan merkityksiä kohtia. Odotusanalyysillä viitataan puheen odotusrakenteeseen ja sen murrokseen kertomuksen käännekohdissa. Odotuksen osoittimia³²⁶ ovat epätavallisuutta tai poikkeavuutta enteilevät ilmaukset, jotka kiinnittävät yleisön huomion varoittamalla etukäteen kertomuksessa tulevista erityisistä kohdista (*"Kuule, et uskokaan!"*).³²⁷ Odotuksen osoittimia on luonnollisesti enemmän haastatteluaineistossa kuin hiotummassa kirjoitetussa aineistoissa, siksi haastatteluaineisto on monipuolisempaa analysoinnin kannalta.³²⁸ Käännekohdat taas ovat voimakkaasti mieleen painuneita tapahtumia, risteyskohtia, jotka olivat prosessin kannalta ratkaisevia. Elämäkertatutkimuksessa puhutaan narratiivisesta paksuudesta, vahvuudesta tai jälkiä jättävästä kokemuksesta eli epifanista.³²⁹

Grounded Theory -menetelmän koodausvaiheet

Kun olin merkinnyt haastattelukohtaiset tulkintani metakoodein litteroituun aineistoon, aloitin aineiston koodaamisen varsinaisen GT-menetelmän mukaisesti. Straussin ja Corbinin koulukunta³³⁰ jakaa tutkimusprosessin kolmeen vaiheeseen: aineiston *avoimen koodauksen* (open coding), *pitkittäiskoodauksen* (axial coding) ja *valikoivan koodauksen* (selective coding) *vaiheisiin*.

Avoimen koodauksen vaiheessa loin aineistosta nousevista³³¹ teemoista kategorioita³³². Nämä kategoriat syntyivät aineistolle esittämieni analyttisten kysymysten perusteella. Analyttiset kysymykset eroavat tutkimuskysymyksistä ja teemahaastattelujen kysymyksistä³³³. Esimerkiksi *"Mitä on apurahojen vaikuttavuus?"* on tutkimuskysymys ja *"Minkälaisia vaikutuksia apurahalla on Teidän mielestänne ollut?"* on haastattelukysymys. Analyttisiä kysymyksiä ovat *"Miten haastateltavat itse määrittelevät vaikuttavuuden?"*, *"Millaisia metaforia haastateltavat käyttävät apurahasta ja sen merkityksestä?"*, *"Missä yhteydessä haastateltava kuvaa vaikuttavuutta?"* ja *"Mitä vuorovaikutuksessa tapahtuu vaikuttavuudesta puhuttaessa?"*.

Aineistolähtöisessä analyysissä ei tutkimuksen alussa vielä tarvita tarkkaa tutkimuskysymystä, vaan ainoastaan aihe, jota halutaan tarkastella.³³⁴ Analyttiset kysymyksetkin tarkentuvat vasta aineistoon tutustumisen jälkeen, kun tutkijalle alkaa muodostua käsitys siitä, millaista puhetta aineisto sisältää. Aineistoa täytyi siis kerätä jonkin verran, ennen kuin kategoriat alkoivat hahmottua. Kuten edellisessä luvussa kuvasin, avoimen koodauksen vaiheessa tärkeäksi metodiksi osoittautui omien ajatusteni ja tulkintojeni testaaminen kentällä. Tämä on tyypillinen työskentelyperinne etnografisessa tutkimuksessa. Aineistojen tulkinta ja hypoteesit alkavat muovautua jo kenttätöyvävaiheessa.³³⁵

Jo haastatteluja litteroidessani kiinnitin huomiota aineistossa toistuviin aiheisiin ja muokkasin alustaville tutkimuskysymyksille rakentunutta luokittelusuunnitelmaa. Toisaalta taas siirsin syrjään sellaiset teemat, jotka osoittautuivat vähemmän tärkeiksi. GT-menetelmän termein aineistoni täsmentyi tällä tavalla avoimesta otannasta teoreettiseksi otannaksi.³³⁶

Tässä vaiheessa rakensin käsitekarttoja, joihin sijoitin haastateltavien apurahalle antamat merkitykset, vaikuttavuuden eri ilmenemismuodot sekä sellaisen puheen, joka ilmensi haastateltavien kokemuksia vaikuttavuudesta. Käsitekartat auttoivat hahmottamaan vaikuttavuuden laajuutta ja sitä missä vaikuttavuutta tapahtuu, sekä suhteuttamaan teemoja toisiinsa nähden.

Tutkimusasetelman kannalta on tärkeää, että tunnistin jo metakoodauksen vaiheessa ne teemat, kokemukset, tapahtumat ja määritelmät, jotka ovat haastateltaville itselleen merkityksellisiä. Nämä sekä usein toistuvat teemat ja käsitteet nostin omiksi kokonaisuuksikseen tarkempaa syventymistä varten. Analysoin yksittäisten käsitteiden, kuten *apurahan*, *vaikuttavuuden* tai *Suomen Kulttuurirahaston* sekä niiden vastineiden kontekstin ja konnotaatiot. Samoin jaoin omiksi kokonaisuuksikseen tiettyjä teemoja, kuten kateutta ja kiitollisuutta, koskevat otteet.

Vaikka jo tällainen yksittäisten käsitteiden käytön tarkastelukin on hedelmällistä, seuraava koodausvaihe mahdollisti vieläkin kehittyneemmän analyysin. Avoimen koodauksen vaihetta seurasi pitkäaikskoodaus. Ryhmittelin kategorioista yhtenäisiä kokonaisuuksia ja loin niille suhdekartaston. Analysoidessani materiaalia tein lisäksi oman kategorian merkitystiheille aiheille.

Pitkittäiskoodauksen vaiheessa aineisto muotoutuu näin uudelleen abstraktimmaksi käsitteiden verkostoksi.³³⁷ Kategorioiden yhdenmukaisuuksien ja suhteiden lisäksi on etsittävä poikkeamia.³³⁸ Pitkittäiskoodaus on tutkimusprosessin kannalta tärkeä, koska tarkoituksena ei ole vain luetella aineiston sisältöä teemoittain, vaan tehdä aineistosta tulkinta. Tämä ei onnistu ilman suhteiden paikantamista ja johtopäätösten tekemistä. Analyysivaiheen tehtävä on saada aineistosta irti sellaista, mitä pelkistä suorista lainauksista ei löydy.³³⁹ Pitkittäiskoodaukseen kuuluu poikki- ja osa-aineistollinen analyysi. Poikkiaineistollinen analyysi etsii toistuvia rakenteita ja teemoja koko aineistosta ja osa-aineistollinen keskittyy yksittäisten tapausten perusteella tehtyihin havaintoihin.³⁴⁰ Keskeinen ero osa-aineistolliseen analyysiin ja metatason koodausvaiheen välillä on, että metatason koodaus pitää huolen siitä, että käsiteltävän aineiston tekstiotteet sisältävät alusta asti jokaisen yksittäisen haastattelun kokonaisuudesta tehdyn analyysin havainnot.

Viimeinen vaihe on valikoiva koodaus. Pitkittäiskoodauksen aikana luodun suhdekartaston perusteella etsitään tutkimuksen ydinkategoria, jonka kautta muut kategoriat sulautuvat yhteen. Nämä kategoriat ovat näkyvimmin esillä työssäni käsittelylukuina, alalukuina ja niissä esiin tuotuna teemoina. Siinä, miten ne ovat muotoutuneet ja järjestäytyneet. Käsittelyluvuissa esitetyt huomiot ja tulkinnat kätkevät sisäänsä GT-menetelmän monet lopullisessa teoksessa näkymättömät työvaiheet. Valikoivan koodauksen vaiheessa rakennetaan lopuksi aineistosta tehtyjen havaintojen pohjalta teoria. Tällainen kokoava, aineistolähtöinen teoria on GT-menetelmän tavoite.³⁴¹

2.3 ETIIKKA JA ETIKETTI

Anonymiteetti

Esitän tutkimustulokseni niin, että haastatellut apurahansaaajat pysyvät anonymyineina. Tutkimukseni rajauksesta johtuen joidenkin informanttien kohdalla jo vähäisetkin vihjeet saattavat johtaa haastatellun tunnistamiseen.³⁴² Satakunnan rahaston apurahansaaajat ovat julkista tietoa ja osa aloista niin pieniä tai keskeiset toimijat niin harvalukuisia tai tunnettuja kollegoiden, paikkakuntalaisten ja rahoittajien keskuudessa, että anonymisointi rajoittaa tulosten esittämistä.³⁴³ Suurin osa haastateltavista ei ole kiinnostunut siitä tunnistetaanko heidät vai ei³⁴⁴, ja jotkut jopa toivovat saavansa henkilökohtaisen äänensä ja tarinansa kuulluksi³⁴⁵.

Mullon se etu, että mä voin joka paikassa jo nimellä arvostella, koska mullei oo enää mitään menetettävää. Mä oon jo hehe mä oon niin iäkäs, että olen sitä mieltä, että kaikki, mitä sanoo, saa julkaista. Kannatan suurta avoimuutta muutenkin.
[37Nkuv708000]

Päätin noudattaa yhteneväistä anonymisoitua linjaa läpi aineiston.

Koska usein pienilläkin tunnistetiedoilla on mahdollista tunnistaa haastateltava, haastattelukoodit koostuvat neljästä ympäripyöreästä merkitsijästä:

KOODIAVAIN:

haastattelun juokseva identifikaationumero

nainen (N) /mies (M) / yhdistys (Y)

tieteet (hum/luon/yht/laak) / taiteet (kuv/sav/nayt/kirj)

vuosikymmenluku/-luvut, jolloin apuraha/apurahoja on saatu

Esimerkiksi *29Mhum60* tarkoittaa 29. haastattelemani apurahansaaaja, mies, humanisti, saanut apurahan tai apurahoja 1960-luvulla, ja *37Nkuv708000* tarkoittaa 37. haastattelemani apurahansaaaja, nainen, kuvataiteilija, saanut apurahoja 1970-, 1980- ja 2000-luvuilla.

Käyttämissäni elävöittävässä esimerkeissä olen korvannut tunnistamista vaarantavia sanoja, tunnistetietoja, henkilöiden nimiä, vuosilukuja ja paikannimiä kattokäsittein tai samaa tarkoittavin sanoin, ja merkinnyt vaihdetut sanat hakasuluin. Hakasuluin olen myös lisännyt puuttuvia sanoja kontekstin ymmärtämiseksi. On mahdollista, että tästä huolimatta haastateltavan lähipiiri

saattaa tarkalla luennalla tunnistaa tai olla tunnistavinaan tapahtumakulut. Epävarmoissa tapauksissa olen hyväksyttänyt lainaukset kertojalla.

Suorat lainaukset ovat välttämättömiä tulosten kuvaamiseksi. Sen lisäksi, että niiden kautta lukijan on mahdollista arvioida tekstin tulkintaa ja päästä kiinni kerronnan tunnelmaan, ne ovat olennainen osa etnografista perinnettä. Vaikka julkaistu tutkimus edustaa tutkijan näkemystä ilmiöstä, on tutkimuksen tarkoituksena korostaa tutkimuksen kohteena olevien näkökulmaa ja kokemuksellisuutta, sekä merkityksellistää heidän todellisuuttaan.³⁴⁶

Halusin painottaa nimettömyyttä ja luottamuksellisuutta haastateltaville, koska haastateltavien on näin helpompi tutkiskella kokemuksiaan rehellisemmin, erityisesti esittäessään kritiikkiä tai kuvatessaan kohtaamiaan haasteita sekä rahoitukseen että kentällä työskentelyyn liittyen.³⁴⁷ Jenny Graham, Ini Grewal ja Jane Lewis (2007) selvittivät, että haastateltavien mielestä arkaluonteisia, henkilökohtaisia ja ahdistavia aiheita oli oikeus käsitellä tutkimuksessa silloin, kun he pitivät tutkimusaihetta tärkeänä, heitä oli informoitu hyvin etukäteen haastattelussa käsiteltävistä aiheista ja kun heille oli kerrottu oikeudesta olla vastaamatta. Heidän tutkittavansa kertoivat viestineensä haluavansa vaihtaa aihetta puhumalla harhaanjohtavasti tai korostetun ylimalkaisesti.³⁴⁸

Valta

Haastattelutilanteessa korostuu haastattelijan valta informanttien ja käsiteltävien teemojen valitsijana. Kuitenkin myös haastateltavalla on valtaa, ja oikeuksia. Hänellä on oikeus tulkita omaa elämäänsä omista lähtökohdistaan sekä päättää mitä kertoo ja miten.

Yksi eettisesti ongelmallinen tilanne on, kun tutkijalle kerrotaan tietoa *off the record*. Haastateltava huomauttaa kertovansa arkaluonteisesta teemasta luottamuksellisesti ja haastattelun ulkopuolella. Tällainen tabu on muun muassa vihjailu puoluepolitiikan ohjaamista apurahapäätöksistä Satakunnan rahaston hoitokunnassa 1980-luvulla. Aihe nousi esille sekä asiantuntija- että apurahansaajahaastatteluissa. Haastateltavien reaktiot paljastavat aiheen olevan arkaluontoinen, mutta merkityksellinen. Ongelmaksi nousee myös se, että puoluepoliittinen lataus tuntuu keskittyvän lähinnä yhteen tunnistettavissa olevaan henkilöön. Kyseinen edesmennyt henkilö ei itse salannut poliittista aktiivisuuttaan vaan esiintyi vahvoine mielipiteineen myös julkisuudessa. Uskonkin, että poliittista leimautumista on alettu pelätä vasta myöhemmin, tai voi olla, että hänen puoluepoliittiset yhteytensä ovat tabu enemmän muille kuin hänelle itselleen. Lisäksi, säätiön mainetta kiivaasti varjelevat henkilöt voisivat tulkita tiedon haitalliseksi, jos huolimattomasti jättäisin mainitsematta, että kyseessä on jo mennyt jakso säätiön historiassa, paikassa ja ajassa, jolloin puoluepolitiikka oli muutoinkin vahvasti läsnä yhteiskunnassa.

Joitain tutkimuksen kannalta mielekkäitä tietoja olen myös saanut, kun muissa yhteyksissä tapaamani henkilöt ovat tutkimusaiheesta kuultuaan alkaneet kertoa luottamuksellisesti kuulleitaan asioita. Vaikka en voi käyttää näitä kertomuksia tutkimuksessani tuloksina, ne vaikuttavat osaltaan siihen, miten aineistoa tulkitsen ja millaisella varauksella saamiini muihin tietoihin suhtaudun ja miten niitä esitän eteenpäin.

Tulkintojen tekeminen vaatii enemmän eettistä pohdintaa silloin, kun käsitellään arkaluontoisia aiheita. Tutkijana kyseenalaistan jatkuvasti sen, mitä ja miten tutkija saa kertoa, tai jopa sen, miten tutkija saa tulkita. On haastavaa esittää objektiivisesti huomioita haastateltavien sellaisista mielipiteistä, jotka ovat ristiriidassa omien arvojeni kanssa. Tällaisia huomioita tehdessä on ylipäänsä vaikea luottaa omaan tulkintaan, ja koen helposti huonoa omaatuntoa, jos ajattelen haastattelevan olevan jossain asiassa *väärässä*.

Liika analyttisyys voi olla huonokin asia. Oma tulkintaa voi kyseenalaistaa loputtomasti. Vaikka se, mitä sanotaan, ei aina vastaa sitä, mitä oikeasti ajatellaan, on ymmärrettävä, että tällaisessa skeptisyydessä piilee ylianalysoinnin vaara. Ylianalysointia voi tapahtua myös silloin, kun etsitään merkityksiä sieltä, missä niitä ei välttämättä ole. Puhuja ei aina valitse sanojaan tarkkaan, joten täytyy olla varovainen, ettei anna sanavalinnoille ja kielikuville liikaa painoarvoa. Haastattelutilanteessa puheenvuoroon käytetään paljon vähemmän aikaa kuin sen litteraation syväanalyysiin. Yhtäältä kielikuvat ja sanavalinnat kertovat paljon, toisaalta ne eivät välttämättä kerro mitään. Joskus haastateltava voi käyttää väärää sanaa vahingossa, ilman että se on *freudilainen lipsahdus*, tai hän voi tarkoittaa jotain muuta kuin mitä sanoo.

Tästä huolimatta joskus rivien välistä voi lukea asenteita, joita haastateltava ei sanoisi ääneen. Esimerkkinä toimii yhteiskunnassa havaitsemani ilmiö, jossa apurahatyöskentely rinnastetaan köyhäinapuun tai kerjuuseen. Sanalla *apurahatutkija* on joissain yhteyksissä negatiivinen konnotaatio. Tätä tukevat myös haastateltavien kokemukset. Usein tätä rinnastusta ei sanota suoraan, mutta siihen vihjataan.

Seuraavana on esimerkki sellaisesta vihjeestä, josta tämän tulkinnan voisi tehdä. Yhteisölle apurahaa nostanut haastateltava, joka on myös itse toiminut eräässä kulttuurin apurahoista päättävässä elimessä, vaikuttaa ylpeältä siitä, ettei ole milloinkaan itse *"tarvinut"* henkilökohtaista apurahaa, koska on aina ollut niin *"työorientoitunut"*³⁴⁹. Eikö apurahalla tekeminen ole työtä? Seuraavasta lainauksesta välittyy myös asenne, ikään kuin apurahan saisivat sellaiset, jotka eivät *pärjää* tai joiden ei mielestään pitä *pärjätä itte*.

Mä olin, mä olen ollut siis äärettömän huono hakemaan näitä apurahoja, kun mää oon sen sortin kansalainen ollut, että mun mielestäni pitää pärjätä itte. [...] Niin

siin on tullu jotenkin semmonen, et miksi minä itselleni, koska mä oon pärjänny.
[68Ysav90]

Siltä osin tämä pitää tietysti paikkansakin, että harvoin apurahoja haetaan pelkästään tunnustukseksi vaan tarpeeseen.

Tein tulkintani jo haastattelutilanteessa, mutta en pitänyt asian suoraan kysymistä sopivana. Voi myös olla, että jos haastateltavalta kysyisi asiaa suoraan, hän ei myöntäisi asennetta, koska mielipide ei ole poliittisesti korrekti.

Tutkimusetiikan ikuisuuskysymys on, kenellä on valta tulkita. Haastateltavan tulkinta, haastattelijan tulkinta ja tutkijan tulkinta voivat kaikki muuttua ajan kuluessa. Esittääkö tutkija siis julkaisussaan lopullisen tulkinnan? Vaikka tutkimus itsessään edustaa viime kädessä tutkijan näkökulmaa, etnografisessa tutkimusperinteessä tutkimuskohteiden kokemuksilla ja tulkinnoilla on keskeinen asema.

Matti Hyvärinen (2002) on sanonut, että tutkija itse on tärkein mittari tulkintojensa takana. Hän näkee, että vaikka haastattelutilanteessa tutkijan ja tutkittavien puhe olisi samanarvoista, tutkijan ääni on julkaistussa tutkimuksessa joka tapauksessa hallitseva. *”Jos ei olisi, kyse ei olisi hänen tutkimuksestaan”*. Hän pitää dialogisuutta ja hierarkisten suhteiden häivyttämistä kuitenkin tärkeänä paradigmatena. Hänen mukaansa dialogin tehtävänä ei kuitenkaan ole *”tasa-arvoisen utopian”* saavuttaminen, vaan näyttää totuuden ja tulkinnan suhteellisuutta.³⁵⁰

Tutkijan ja informantin lisäksi valtaa on joskus myös tutkimuskohteella. Suomen Kulttuurirahasto omistaa osan tutkimusaineistostani: arkistoaineiston, apurahojen käyttöselvitykset ja asiantuntijuuden. Säätiön laaja ja laadukas arkistoaineisto ei ole julkista, vaan se on kerätty säätiön omaan käyttöön. Luvan saaminen aineiston tutkimuskäyttöön ei ole itsestäänselvyys. Kulttuurirahasto on hyvin tarkka maineestaan ja haluaa suojella huolellisesti esimerkiksi lahjoittajiaan koskevia tietoja.

Ilman Kulttuurirahaston avoimuutta ja kiinnostusta yhteistyöhön en olisi pystynyt tutkimustani tekemään. Sekä Satakunta-arkistossa, että Suomen Kulttuurirahaston arkistossa Helsingissä olen saanut korvaamatonta apua ja ystävällistä kohtelua. Kulttuurirahasto tai Satakunnan rahasto eivät ole yrittäneet vaikuttaa tutkimukseni sisältöön millään tavoin, siitäkin huolimatta, että toinen työni ohjaajista, kulttuuriperinnön tutkimuksen emeritaprofessori Outi Tuomi-Nikula, on istunut Satakunnan rahaston hoitokunnan puheenjohtajana vuosina 2009–2015. Työskentelyäni on helpottanut se, että minulta on toivottu objektiivisuutta ja avoimuutta, eikä väitöstutkimustani ole yritetty sensuroida tai kontrolloida muillakaan tavoin.

Kenen mielipide ratkaisee siinä, minkälaiset tutkimustulokset vaikuttavat organisaation julkisuuskuvaan ja miten? Millaisten asioiden kertominen aiheuttaa

tutkimuskohteelle haittaa? Uskon, että Kulttuurirahaston kohdalla herkkä maineen menettämisen pelko saattaa aiheuttaa tällä hetkellä siihen sen suurimman tahrn. Kulttuurirahastoa pidettäisiin vähemmän etäisenä ja elitistisenä, jos sen toiminta olisi läpinäkyvämpää ja se hyväksyisi pienet erehdykset osana historiaansa. Vaarana on tietysti aina, että suuri yleisö ei osaa suhteuttaa tapahtunutta yksittäistä vahinkoa kaikkiin 78-vuotisen historian aikana tehtyihin hyviin päätöksiin. Mutta kaunisteleeko tutkijan eettinen koodisto totuutta liikaa, ja jos, niin eroaako tämä jotenkin muusta tutkijan käyttämästä vallasta, esimerkiksi hänen rajatessaan tutkimusaihetta oman subjektiivisen käsityksensä mukaan siitä, mikä on tärkeää ja mikä ei? Julkisuuskuvan luomiseen rahastolla on kuitenkin omat väylänsä, ja näkisin, että tutkimustulokset hyödyttävät kaikkia osapuolia eniten ollessaan mahdollisimman moniperspektiivinen kuvaus ilmiöstä. Kun tutkimuskohteena on yksityinen organisaatio, kuten säätiö, on kuitenkin aina erikseen punnittava kuinka oleellisia esiin nousseet arkaluontoiset teemat ovat tutkimuskysymyksen kannalta.

Positio

Suomen Kulttuurirahasto ja sen Satakunnan rahasto ovat sekä tutkimukseni kohteita että sen rahoittajia. Olen saanut Satakunnan rahastolta yhteensä 2,5 vuotta työskentelyapurahaa ja Suomen Kulttuurirahaston keskusrahastolta yhden vuoden työskentelyapurahan. Tutkimustani ovat myös rahoittaneet Oskar Öflunds Stiftelse kolmen kuukauden apurahalla, Satakunnan Korkeakoulusäätiö kahden kuukauden apurahalla ja Turun yliopiston tohtoriohjelma JUNO kahden kuukauden apurahalla. Lisäksi olen saanut tohtorikoulutusaikani matka-apurahoja ja stipendejä. Olen siis myös apurahansaaja.

Suhteeni tutkimusaiheeseen on monimutkainen. Kiinnostukseni aihetta kohtaan syntyi kirjoittaessani historiaa Satakunnan rahastolle. Vaikka historia oli tilaustyö³⁵¹, minua kehoitettiin tuottamaan autenttinen tutkimus säätiön historiasta ja sen kulttuurisesta ja alueellisesta vaikuttavuudesta. Hankkeesta poiki nykyinen tutkimukseni. Aiheeseen tutustuttuani nimittäin kiinnostuin kulttuuriin vaikuttamisesta ja säätiöistä kulttuuripoliittisina toimijoina. Erityisesti minua kiehtoi se, miten Kulttuurirahaston ja Satakunnan rahaston synty ja vaiheet nivoutuvat niin moniin elämän ja yhteiskunnan alueisiin ja menneisyyden tapahtumiin, sekä siihen, miten erityislaatuinen tämä organisaatio on.

Vaikka tutkimuksen kohde (Suomen kulttuurirahasto ja sen Satakunnan rahasto) sekä sen taustalla oleva tema (kulttuurille apurahoja jakavien säätiöiden vaikuttavuus) ja aineisto valikoituivat vaikuttavuustutkimuksen tarpeiden mukaan, ovat väitöskirjani tutkimuskysymykset, säätiöiden tarkasteleminen kulttuuriperintönä sekä vaikuttavuusmittareiden ihmislähtöinen ja kulttuurin arvoa pohdiskeleva näkökulmani valikoituneet omasta

uteliaisuudestani ja arvomaailmastani, eivätkä heijasta alkuperäisen toimeksiantajan intressejä. Nykyinen tutkimukseni ei ole tilaustyö, vaikka sen toteuttamiseen onkin myöhemmin hakemuksesta myönnetty apurahaa.

Kuitenkin, koska olen tutustunut organisaatioon ensisijaisesti juuri lahjoittajien tahdon, perustajien uhrausten ja kulttuurityöntekijöiden intohimojen kautta, näyttäytyy se minulle ihmistensä näköisenä. Kulttuurirahastosta luotu tarina ja sen pyyteettömiltä vaikuttavat päämäärät ovat edesauttaneet luottavien tunteideni kiinnittymistä tutkimuskohteeseen. Tämänkaltainen tarkastelu saattaa vääristää käsitystä tarinan suuruudesta.³⁵² Tarkoin suojellun maineen takana on paljon työtä, ja vaikka mikään ei ole mustavalkoista, Kulttuurirahaston toiminnan tarkoitus sopii yhteen omien arvojeni kanssa.

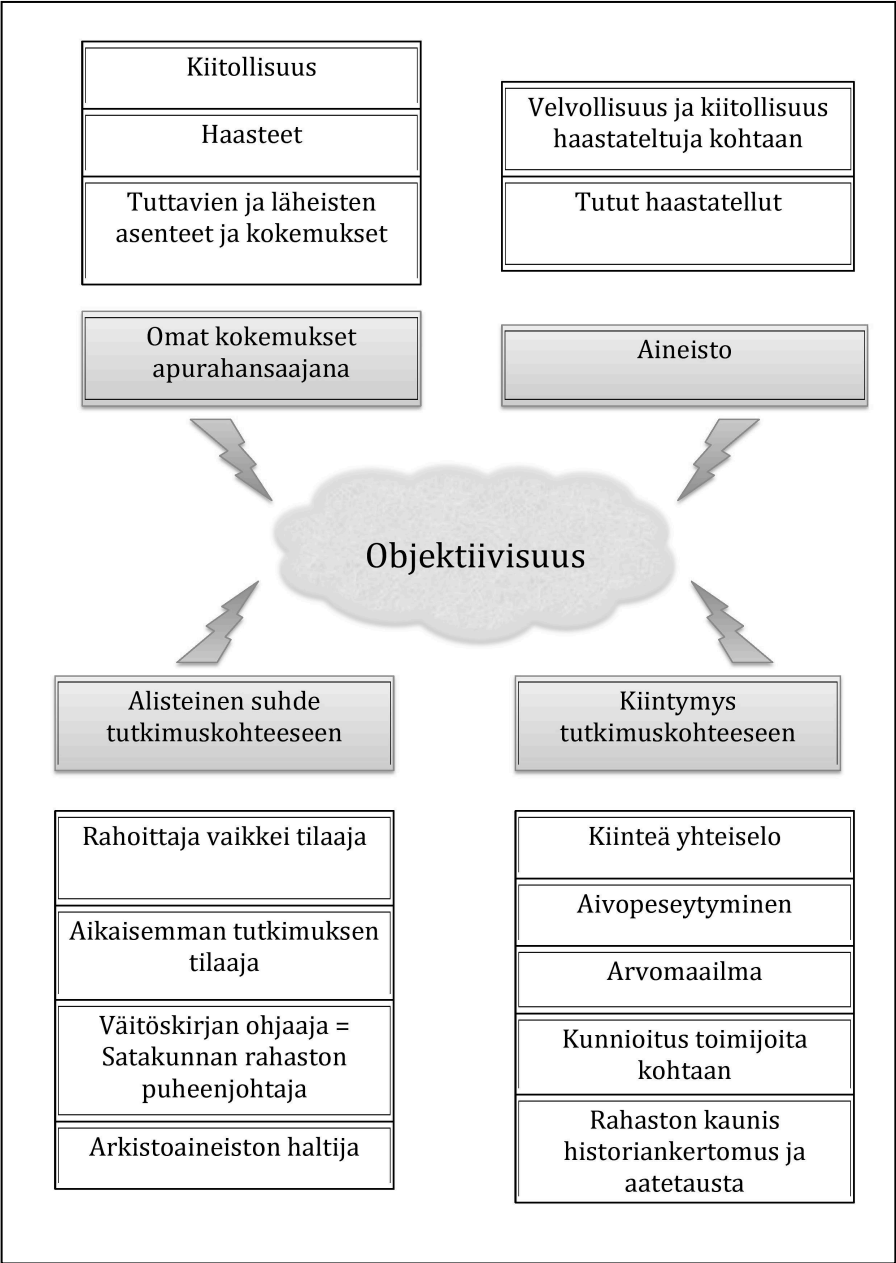
Aloitin tutkimuksen jo ennen kuin olin itse saanut apurahaa. Säätiötoiminta, kulttuurin rahoitus ja apurahatyöskentely kuuluivat minulle vieraaseen maailmaan (epic perspective). Omat kokemukseni apurahansaajana vaikuttavat osaltaan ymmärrykseeni säätiöiden toiminnasta (emic perspective). Positiiviset kokemukseni ja kiittollisuuteni nostavat tahtoa välittää viestiä säätiön toiminnan merkityksellisyydestä ja kokemani apurahalla työskentelyn haasteet heijastuvat tulkintoihini informanttien kokemuksista. Apurahansaajuus myös auttaa minua informanttien syvemmässä ymmärtämisessä. Esimerkiksi jo ennen omakohtaista kokemusta kirjoitin apurahan olevan muun muassa tunnustusta ja kannustusta. Bussimatalla ensimmäiseen apurahanjakotilaisuuteen kuitenkin hämmästyin huomattessani, että tämän todellakin tuntuu tunnustukselta ja on kannustavaa! Tästä siis haastateltavat ovat puhuneet. Siten, aluksi havainnoin aihetta ulkopuolisena, ja vasta prosessin aikana tutustuin siihen myös sisältä päin. Tietty ulkopuolisuus kuitenkin säilyi koko matkan ajan, koska olin aloittanut tutkimuksen ennen osallisuutta.

Matti Hyvärisen (1994) mielestä, omat kokemukset tuottavat herkkyyttä tunnistaa ongelmat, mutta vaarana on, että ne samalla estävät laajemman näkökulman. Hän väittää, että tutkija ei voi kysyä aineistoltaan kysymyksiä, joita ei ole kysynyt itseltään.³⁵³ Panu Raatikainen (2004) näkee, että, kun tutkija on osa tutkimuskohdettaan, samankaltaisuus ja yhteenkuuluvuus tutkittavien kanssa voi olla hyödyksi, merkityksetöntä tai vaikeuttaa kokonaisuuden ymmärtämistä, joten tutkittavaan ryhmään kuuluminen ei takaa ymmärtämistä.³⁵⁴ Tutkijan onkin löydettävä sopiva tasapaino ollakseen tarpeeksi etäällä havainnoidakseen ilmiötä ulkoapäin, mutta pystyäkseen samalla eläytymään tarpeeksi ymmärtääkseen.

Michael Quinn Patton muistuttaa, että absoluuttinen objektiivisuus ja arvotyhjiö ovat mahdottomia, ja niihin pyrkiminen on arveluttavaa, koska tieteen tarkoitus on perimmiltään inhimillinen ja tutkimuksen teko on sosiaalinen tapahtuma. Hän puhuisikin mieluummin tutkimuksen neutraaliudesta, luotettavuudesta tai autenttisuudesta.³⁵⁵

En voi koskaan ymmärtää toisen henkilön kokemusta tai tulkita hänen viestiään absoluuttisen oikein. Kuitenkaan en voi jäädä pyörimään tähän kehään,

jos haluan tutkia kokemuksia. Tyydyn toteamaan, että harhatulkinnat ovat mahdollisia ja haastateltava on voinut valita kerrottavakseen tarinan, joka ei ole kaikkien kriteerien mukaan tosi. Olen päättänyt ottaa haastateltavien kertomukset vastaan sellaisina kuin he ovat valinneet ne kertoa. En pyri arvailemaan kertojien tarkoitusperiä tai puheen todenperäisyyttä.

Kaavio 6: Positioon vaikuttavat tekijät. Kaavio: Suvi Heikkilä.

3. KOETTU SÄÄTIÖ

Haastateltavien mukaan kulttuurin rahoitusmahdollisuudet Suomessa ja varsinkin maakunnassa ovat monipuolistuneet paljon 1960-luvulta. Silloin ei juurikaan löytynyt rahoitusta kulttuurille yksityiseltä eikä julkiseltakaan sektorilta (6)³⁵⁶. Apurahat olivat nimellisiä ja niitä saivat vain harvat (6)³⁵⁷. Tosin tuolloin kilpailukin oli vähäisempää. Kilpailun koetaan kasvaneen huomattavasti 1980- ja 1990-luvuilla ja yhä kiihtyneen sen jälkeen (4)³⁵⁸. Samalla, kun kulttuurin rahoitus on monipuolistunut, se on myös monimutkaistunut.

Siihen aikaan maailma oli hyvin erilainen, että ei ollut EU:ta eikä tätä EU-tutkimus-rahakilpailua ollenkaan. Se oli eräässä mielessä paljon selkeempi tai vähän yksinkertaisempi se maailma. Et ne oli ne tietyt apurahat, jota haettiin, ja sit oltiin tosi onnellisia, kun saatiin joku. Että nykypäivä on tosiaan aivan erilainen. [...] Mä nimenomaan luulen, että se kilpailu on kasvanut aivan hirveesti. [40Nluon7080]

Tämänhetkinen taloudellinen taantuma aiheuttaa huolta monissa haastateltavassa. He kertoivat, että kireä rahoitustilanne näkyy niin julkisessa tuessa kuin yksityiselläkin sektorilla (3)³⁵⁹. Kun julkinen tuki uhkaa loppua³⁶⁰, hakupaine ja kilpailu säätiöiden rahoituksesta kasvavat. Samanaikaisesti pienet säätiöt jakavat vähemmän rahaa, koska niiden sijoitukset eivät tuota riittävästi.³⁶¹ Yliopistojen yksityistäminen on vaikeuttanut tieteilijöiden asemaa ja tutkimusrahoitusta (2)³⁶². Taantuma näkyy haastateltavien mukaan myös yksityisten varakkaiden mesenaattien tukemishalukkuuden laskuna.³⁶³ He kertovat rahoituksen tarpeen samanaikaisesti kasvaneen kulttuurialoilla. Taiteilijoita ja tieteilijöitä valmistuu haastateltavien mielestä liikaa työpaikkoihin ja rahoitukseen nähden (3)³⁶⁴. Kulttuurin kysynnän ja kulttuuriyhdistysten aktiivisuuden ajatellaan lisääntyneen, ja toimijoita aloilla ajatellaan olevan enemmän, mitä pidetään toisaalta ilahduttavana asiana, mutta toisaalta näin myös tuen tarvitsijoita on enemmän (2)³⁶⁵.

Mä olen ollut siinä onnellisessa asemassa, että silloin oli paljon vähemmän taiteilijoita, kun mä olen ollut siinä nuoruuden iässä ja alkukeski-iässä. Silloin enemmän satttiin ja ihmiset myöskin hankki taidetta. Ja mikä nyt on aivan hirvittävän suuri ero, niin silloin 1960- ja 1970-luvulla, ja vielä 1980-luvulla, julkiset laitokset osti paljon taidetta. [...] Aikalailla kaikki noi terveystasemat sairaalat ja pankit ja yleensä

kaikki tälläiset julkiset toimistot, virastot ja kuntien kaupunkien laitokset osti. Ja se oli hirveen hienoa. [37Nkuv708000]

Yksi haastateltavista kertoo, että vaikka hänen alansa perusrahoitus on noussut viime vuosina, kulut ja palkat ovat nousseet vieläkin enemmän, joten kokonaistilanne on huonontunut. Rahoitusmahdollisuuksissa on hänen mielestään myös yhä alueellista epätasa-arvoa³⁶⁶, sillä pääkaupunkiseudulla ja asutuskeskuksissa julkinen tuki on suurempaa pienemmillä meriiteillä. Hän kuvailee yhteisön ammattitaiteilijoiden tehneen työtä vuosikymmeniä *"näkkileivällä"* ja ilmaiseksi.³⁶⁷

Kolme haastateltavaa vertaa suomalaista kulttuurin rahoitusta muiden tuntemiensa maiden tilanteeseen. Kansainvälisessä vertailussa Suomen tilanne näyttyy hyvänä, erityisesti nyt, kun apurahansaaajien sosiaaliturvaa on parannettu³⁶⁸. Sitä pidetään vahvuutena, että Suomessa yksityinen tuki on kulttuurin suoraa julkista tukea täydentävä, eikä valtion kulttuurin tuki painotu kolmannelle sektorille annettuihin verohelpotuksiin, kuten Yhdysvalloissa. Yksityisen sektorin tukeen nojaava järjestelmä nähtiin epävakaampana ja herkempänä taloudellisille suhdanteille.³⁶⁹

Se Suomen kunniaks täytyy sanoo, että Suomessa on säätiöitä paljon, siis pieneen asukasmäärään nähden. Ja juuri se, että jos on osottanut lahjakkuutensa, niin kyllä varmasti löytyy apurahoja. Siis se on erinomaisen hieno asia. [22Msav60]

Apurahat ovat aivan elintärkeitä. En tiedä, miten muuten tieteen ja taiteen tekijät rahoittaisivat hankkeitaan. Virkoja, toimia ja niin edelleen on hyvin rajoitetusti, eivätkä ne ainakaan lisäännä tulevaisuudessa. Apurahat ovat kulttuurielämän potkuri. Luulen, että niiden merkitys ajan myötä vain kasvaa. [12Nhum00]

16 haastateltavaa uskoo, että suurin osa apurahoista suuntautuu kohdistetulle eliitille, tai päättäjien puoluetovereille ja tutuille³⁷⁰. Tämä nähdään myös osittain ymmärrettävänä, koska päättäjät itse toimivat ja ovat verkottuneita kentällä.

Se on kyllä aika raadollista hommaa se jakaminenkin. Huonolla hakemuksella ei voi yleensä pärjätä ollenkaan, mutta kun hyviä hakemuksia on niin paljon, niin siinä sitten kyllä aika lailla merkitsee myös, tunnenko hänet vai hehe en. En mää usko, että näissä [asiantuntija]lausuntojen antajissa semmosia on, jotka varsinaisesti torpedoimaan rupee kenenkään yrityksiä. Tuskin on, mutta kyllä suosikki voi olla misä tahansa maailman asiassa. [62Yhum900010]

Toiset haastateltavat pitävät säätiöiden erityisominaisuutena nimenomaan puolueettomuutta ja objektiivisuutta (3)³⁷¹. Säätiöistä myös ajatellaan, että ne eivät rahoittajina aja omaa etuaan tai tarvitse hankkeesta hyötyä, kuten näkyvyyttä tai tuottoa (3)³⁷². Juuri tästä syystä säätiörahoitus on elintärkeää sellaisille aloille ja hankkeille, jotka eivät tuota välitöntä taloudellista voittoa, vaan joiden arvo on muualla. Katveessa ovat haastateltavien mielestä erityisesti humanistiset alat, perustutkimus ja taide (11)³⁷³. Samasta syystä säätiö on paitsi mahdollistaja myös turvaverkko³⁷⁴.

Haastattelujen perusteella näyttää siltä, että kulttuurihankkeiden ja -toiminnan rahoitus saadaan useimmiten monesta eri lähteestä. Rahoitus on pirstaleista, katkonaista ja epävarmaa (5)³⁷⁵. Vain hyvin harvoin yksityisen sektorin tukija on pitkäjänteinen ja luotettava. Tällöin kulttuuritoimijat voivat suunnitella toimintaa pidemmällä tähtäimellä ja rauhallisin mielin, ja muut rahoituslähteet ovat mukava lisä ekstrahankkeille³⁷⁶. Eräs haastateltava kuvaa suurimman osan kulttuuritoiminnasta elävän kuin "*veitsi kurkulla*"³⁷⁷. Rahoitusta on haettava monista lähteistä siitäkin huolimatta, että tuen saaminen esimerkiksi Satakunnan rahastosta olisi todennäköistä. Hanke voi olla korkealaatuinen, maakunnallinen ja tärkeä, ja silti sen järjestäjien on odotettava rahoituspäätöksen saamiseen asti, ennen kuin hankkeen rattaat voidaan työntää kunnolla pyörimään (7)³⁷⁸. Kun edellinen rahoitus on kunnossa, on jo haettava seuraavan vuoden tukia (4)³⁷⁹. Varsinkin toimintansa vakiinnuttaneet yhdistykset toivoisivat pitkäjänteisempää tukea (5)³⁸⁰.

Yleensäkin yhdistyksissä varainhankintaa pidetään kauheen työläänä. Ja kun rahaa haetaan oikeesti toiminnan ylläpitämiseen, niin aina täytyy satuilla joku kohdeavustus. Jos laittaa, et toiminnan ylläpitämiseen, niin ei koskaan tuu mistään mitään. [...] Et jos kerran Kulttuurirahastolta rahaa irtoo, kun sieltä hakee, niin voi saada isohkonkin summan kohdeavustusta, olis paljon arvokkaampaa, et yhdistys voisi rakentaa sen varaan, et sieltä joka vuosi tulee vaikka 400 euroa. [5Ysav708090]

No, meillon niin vakiintunut toiminta, että mää voisin ajatella jopa sellasta pitempiaikaista sopimusta, [...] koska se on äärettömän stressaavaa hakee joka ikinen vuosi. [...] Et se olis vähän kauaskantosemmaks mietitty se juttu. [...] Siihen menee ihan hirveesti aikaa ja energiaa ja työtunteja siihen hakemiseen, hakemiseen, hakemiseen. [3Ykuv0010]

[Hakeminen] on tosi raskasta työtä. [...] Tää on hirveen raskasta tää homma. Ja selvitykset, se on ylisuurta. Että jotenkin must tuntuu, että kun mää teen hakemuksia, kymmeniä, kymmeniä, kymmeniä vuodessa ja selvityksiä, niin [...] kun olis siis ees se esimerkiks yks varma vakuutus. [...] Onhan tää, varsinkin kun näillä budjeteilla tehdään, niin jumalattomasti työtä. [13Ynayt900010]

Yhdistykset kaipaivat mahdollisuutta hakea hankerahoituksen tilalta yleistä toiminta-avustusta. Se helpottaisi toiminnan ja hankebudjettien suunnittelua ja rahoitushakua. Jos yhdistyksellä on paljon toimintaa, suunnitelmat limittyvät, ja kuitenkin rahoituspäätökset tulevat tiputellen ja usein viime tingassa. Hankkeiden toteutuminen riippuu monista seikoista, niiden rahoitus koostuu pisaroista ja suunnitelmat elävät. Usein kuitenkin jo hakuvaiheessa on pystyttävä erittelemään rahoitusosuudet ja tarkat aikataulut. Joskus hankkeita tai niiden osia on mahdotonta erottaa toiminnan kokonaisuudesta erillisiksi budjettisuunnitel-mikseen (4)³⁸¹.

Myös Virpi Minkkisen selvityksessä käsiteltiin apurahansaajien mielipiteitä apurahajärjestelmän toimivuudesta. Lähes 40 prosenttia hänen tutkittavistaan piti apurahan hakemista hankalana, mutta kaikkineen apurahajärjestelmä koettiin toimivaksi ja tarkoituksenmukaiseksi.³⁸²

Joillekin haastateltavistani hakemuksen tekeminen on helppoa (4)³⁸³, mutta usein se koetaan työlääksi. Varsinkin uransa alkupäässä olevat jännittävät ja stressaavat hakua, jopa ahdistuvat siitä, ja kuluttavat hakemuksensa hiomiseen paljon aikaa ja energiaa, se *"vie paukkuja"*, on *"iso rutistus"* ja *"vittumaista puuhaa"* (16)³⁸⁴.

Menee viikko varmaan aina yhdessä hakemuksessa. [...] Semmonen sähläys. Se on ihan täysin semmosta, et... Sit miettii, että muistiko kaikki ja sit kaikis on vähän erilaiset ne ohjeet, niin täytyy eri asioita lähettää sinne ja mahdollisesti just kaikkia leimattuja papereita, otteita opintorekisteestä ja kaikkii sellasii. [69Nhum10]

Sitäkin jähkailtiin jonkun aikaa, että haetaanko ollenkaan, kun pelkästään harrastajayhdistyksen hakemuksen täyttäminenkin on aika työläs. [...] Se [hakeminen] ei nyt oo kenenkään ominta aluetta. Että pari vuotta se oli vähän tyhjäkäynnillä, mutta mää kyllästyin siihen ja sanoin, et nyt täytyy tehdä hakemus ja nyt aletaan tekeen töitä. [58Yluon10]

Hausta johtuva stressi ja jännitys, ja saamisen tuoma helpotus ja riemu korostuvat, kun tämä kontrasti esitetään selviytymistarinan muodossa. Seuraavassa esimerkissä haastateltava yrittää välittää tunteen, joka hänellä on hakiessaan apurahaa. Työmäärä yllättää vuodesta toiseen, oma osaaminen hakijana epäilyttää. Hän uskoo kilpailun olevan niin kovaa, että tekstin muotoilu tai luonnonvoimien väliintulo voivat ratkaista apurahan saamisen. Nousevana toimintana peruskonflikti vahvistuu, kun haastateltava saa hakemuksen turvallisesti perille, jossa odottaakin konkreettinen todiste saamisen mahdottomuudesta. Loppuratkaisuna tarinalle on kuitenkin iloisena yllätyksenä saatu apuraha.

Mä oon kauheesti nähny vaivaa sen hakemuksen eteen. Joka kerta oon aatellu, et siit vanhasta on jotain hyötyä ja et vois käyttää ainakin pohjana sitä vanhaa, mut kyl mä oon sitten joka kerta pääteny tekemään sen koko jutun uudestaan. Ja jotenkin ihan kauheesti pätkäilly ja yrittäny sovittaa niitä, [...] et ne menis kauniisti ne rivit sit siin. [...] Et millai ne nyt tulostuu ja kuin mont välilyöntii täytyy olla, että ne luvut menis alekkain. [...] Et oon yrittäny tehdä sen äärimmäisen hyvin. Ja just siel Satakunnan rahastossa, mä muistan, kun sit sato, kun mää ekakerran vein sen sinne. Mää yritin sitten, ettei se kastuisi se hakemus. Ja sit se oli kummiskin vähän niinkun kastunut sateessa matkalla se. Ja must oli kamala, et se kirjekuorikin, et voi voi nyt se vähän kastui. Ja sit siel oli semmonen valtava sammio. Siel Satakunnan rahaston eteisessä oli semmonen niinku saavi, mihin se piti sit laittaa, ja siin kohtaa tuli semmonen, et ei oo mitään toivoo saada. Joku tällönen saavillinen hakemuksia. Ja sit se tuntu tosi kivalta, et sit sielt saavillisesta hakemuksia sit valittiin. [67Nhum00]

Hakemisessa työläintä on hakujen volyymi (9)³⁸⁵; On haettava usein ja paljon, jotta jostain saisi. Jaakko Suominen kuvaa tutkijoiden tilannetta niin, että yhtä saatua rahoitusta kohden tutkija on joutunut kohtaamaan vuosittain useita kielteisiä rahoituspäätöksiä. Hylättyjä hakemuksia ja tutkimussuunnitelmia tai niihin käytettyjä työtunteja ei kirjata tilastoihin, vaan ne vain *”jäävät tieteentekemisen mustaan laatikkoon, joka on täynnä tuntematonta pimeää ainetta”*.³⁸⁶

Suomen Kulttuurirahaston ja Satakunnan rahaston hakemis- ja raportointikäytäntöjä sekä niistä tiedottamista kiitellään selkeiksi, johdonmukaisiksi, toimiviksi ja joustaviksi (19)³⁸⁷. Satakunnan rahaston raportointikäytännössä haastateltavat ovat erityisen mielissään siitä, ettei raporttiin täydy liittää kuitteja tai tarkkaa tilinpitoa vaan riittää, että apurahansaaja kertoo, mihin avustus on käytetty ja miten hanke on onnistunut. Erityisesti sellaisten hankkeiden kohdalla, joissa on useampi eri rahoittaja, alkuperäisten kuittien liittäminen olisi hankalaa. Niitä tarvitaan lisäksi yhdistyksen omassa kirjanpidossa. Satakunnan rahasto on myös suhtautunut ymmärtäväisesti äkillisiin muutoksiin.

Ihanin juttu tässä apurahassa, tai ei nyt ihanin, mutta sellanen, että mää ajattelin, että ”jes!” oli, kun sitä ei tarvinnut käyttää myöntövuoden aikana, jos tulee sellanen tilanne, että ne projektit, jota on suunnitellu, ei toteudukaan, vaan tulee tilalle uusi projekti. [...] Esimerkiks viime kesänä viis viikkoo ennen, kun [yhteistyötahon] piti saapuu, niin hän sano, että emmä tulekaan, jos ette maksa mulle lentolippuja. [...] Et sen rahatilanteen voi ihan sitte kattoo, et kuinka paljon me saadaan muita apurahoja sille vuodelle. [...] Se on siellä sitten seuraavan alkuvuoden turvana se muutama

tuhat euroa, että pystytään maksamaan vuokrat ja projektikustannukset ja materiaalikustannukset ja nämä. [...] Et se oli mun mielestä aika ihanaa. [3Ykuv0010]

Semmonen, mitä yleisesti taiteen kenttä arvostaa Satakunnan rahastos, on se, et se on positiivises mieles helppo raha. Tarkotan, et sitä ei oo missään nimes helppo saada, mut sitä on helppo käsitellä. Se pystyy mahdollistamaan asioita, mitä esimerkiksi näil EU-rahoil ei pysty mahdollistamaan [...] EU-rahoissa on kauheen tarkat säännöt, et mitkä on maksukelposia kuluja. Ja sit siinei tarvi sitä likviditeettiä, et ne antaa vaikka sen koko summan kerralla tilille ja sit sä pystyt sen käyttään. Sitä ei anneta jälkikäteen. [72Ykuv0010]

Kokeneet tieteilijät näkevät säätiöiden apurahahaut kevyinä, sillä he vertaavat niitä kansallisiin ja kansainvälisiin rahoitushakuihin, kuten Suomen Akatemian hakuihin ja EU-rahoituksen hakemiseen, jotka ovat vaativampia, *”jumalattoman raskaita”*³⁸⁸ ja *”aivan karmeeta, raskaita ja raakaa”*³⁸⁹. Aloittelevalle tieteilijälle onkin tärkeää harjoitella hakemista säätiöiden hauissa, ja saada säätiörahoitusta alkupotkuksi meriittien ansaitsemiseen, jotta Akatemiahaku onnistuisi myöhemmin.

Säännöllinen hakeminen ja sen tuomat rutiinit helpottavat hakemista, mutta usein säännöllisesti hakeva myös kokee turhautuvansa, joutuessaan lähettämään samoja tietoja vuodesta toiseen ja pitämään huolta hajallaan olevista epäsäännöllisistä eri säätiöiden hakuajoista. Muutama haastateltava, joka hakee *työkseen* (10)³⁹⁰ apurahoja, on sitä mieltä, että alati muuttuvasta rahoittajien viidakosta on vaikeaa löytää sopivat säätiöt, koska kapeat ja tiukkaan rajatut tarkoitukset sulkevat usein heidän yhdistyksensä haun ulkopuolelle (4)³⁹¹. Itselle sopivien apurahojen hakumahdollisuuksien selvittäminen tuntuu hankalalta. Eräs apurahansaaja kertoo, että tästä johtuen he *”joutuvat roikkumaan julkisen tuen varassa, joka on hyvin pientä ja kilpailtua. Joskus saa ja joskus ei, et vuosittain vaihtelee se määrä. Ja yleensä ei saa sitä [summaa] mitä hakee”*.

Eri rahoittajien hakuajat kasautuvat, mikä tekee hakemisesta kiireistä ja sekavaa. Hakutavat eroavat ja hakemuksiin pyydetään erilaisia tietoja ja liitteitä, joiden hankkimiseen tarvitaan useampaa eri henkilöä, kuten kirjanpitäjää, rahastonhoitajaa tai puheenjohtajaa. Tämä tekee hakemisesta työlästä. Sähköiset hakujärjestelmät ovat osaltaan helpottaneet asiaa (5)³⁹². Jokaisen hakemuksen kirjoittamiseen menee useampi päivä, vaikka hakemukset tehtäisiin samaan hankkeeseen tai toimintamuotoon.³⁹³ Apurahojen säännöllisen ja määrätietoisen hakemisen koetaan vievän liikaa resursseja varsinaiselta työltä (8)³⁹⁴. Silloin, kun apurahaa ei saa, sen hakemiseen käytetyt tunnit ovat menneet hukkaan (3)³⁹⁵.

Haastateltavat ilmaisevat sen olevan tärkeää, että Suomessa toimii eri tavoin profiloituneita rahoittajia (11)³⁹⁶ ja että linjaukset on ilmoitettu selkeästi, jotta

hakija tietää, mistä kannattaa hakea mihinkin hankkeeseen³⁹⁷. Haastateltavat ovat pääsääntöisesti sitä mieltä, että kun toiset rahoittajat jakavat pieniä avustuksia suurelle joukolle, on hyvä, että on olemassa myös rahoittaja, joka on linjannut jakavansa suuria apurahoja harvemmille (23)³⁹⁸. Molempia toimijoita tarvitaan kipeästi. Satakunnan rahaston lisäksi alueella toimii vain vähän rahoittajia, joilla on mahdollisuus tukea suurta hanketta. Useimmiten haastateltavien hankkeiden tai toiminnan tukemiseen on osallistunut useampi rahoittaja³⁹⁹, kuten toinen säätiö (38)⁴⁰⁰, yhdistys (6)⁴⁰¹, EU (4)⁴⁰², valtio (11)⁴⁰³, kunta (16)⁴⁰⁴, taidetoimikunta (15)⁴⁰⁵, seurakunta (5)⁴⁰⁶, yritys (5)⁴⁰⁷ tai laitos (19)⁴⁰⁸. Kulttuurihankkeisiin tai -toimintaan käytetään usein omaa (34)⁴⁰⁹ tai lainattua (6)⁴¹⁰ rahaa sekä ilmaistyötä (17)⁴¹¹, ja joskus osan kuluista saa katettua jäsenmaksuilla tai myynnillä (19)⁴¹².

Siihen aikaan ei ollut opintotukia vaan opinnot tehtiin velaksi. Olin kyllä tosi onnekas, kun minulla oli varakas mies. Työskentelin myös opintojen ohella ja sillä sitten rahoitin opintoja. [32Nsav60]

Mut se opettaminen on ollu se päätukijalka, minkä varas on uskaltanu riskeerata, et jos toiminta olis pelkkien tämmösten apurahojen ja myyntien varassa, niin kyl se sit ohutta olis. Tai siis sanottaisko, että riskinottokyky olis huomattavast pienempi. [...] Kun on pitäny perhettäkin elättää ja lapsia ja kaikkee muuta. Ja et se on lähes kaikil taiteilijoil niinku se, et on pakko jotakin muuta tehdä, et pystyy tätä touhuu pyörittämään. [...] Yks tosi tärkeä tukijalka on ollu [kansallinen suuryritys]. [...] Alusta alkaen [yritys] osti mult paljon ja ulkomaillekin vei eri maihin tuliaisina, ja sit siel on semmosii isoi töitä pääkonttorissa. [...] Mut kyl mä oon paljon pistäny sillai, et tää [Satakunnan rahaston] tuki on ollu enemmänki sellast symbolista, et omiaan täs on joutunu koko ajan laittamaan likoon. [60Mkuv70809000]

Haastattelujen perusteella on harvinaista, että taiteilija pystyy elättämään itsensä taiteensa myynnillä tai järjestämään yhdistyksensä toimintaa pelkästään lipputuloilla ja jäsenmaksuilla, mutta niillä pystyi usein kattamaan osan kuluista⁴¹³. Erityisesti jos kyseessä on erityistaito, rajatumpi kohdeyleisö tai harvinaisempi ala, koetaan rahoituksen saaminen markkinoilta hankalaksi. Myyntiin vaikuttavia tekijöitä ei osata ennustaa ja riskit ovat suuria. Myös sellainen taide, josta yleisö on kiinnostunut, ei välttämättä ole tuottoisaa. Esimerkiksi erään haastateltavan mukaan vain hyvin harvalla suomalaisella on varaa ostaa taideteoksia kotiinsa, eikä julkisia tilojakaan ole loputtomasti. Näyttelytoiminnan, kiertueiden ja konserttien järjestäminen on kallista, joten tulot jäävät pieneksi, vaikka taide menisikin kaupaksi (9)⁴¹⁴.

Aika harva taiteilija tulee toimeen omalla työllään sinänsä, siis tilauksilla. Jotkut huiput tulevat ja jotkut kirjailijat tulevat, mutta ehdottomasti enemmän tehdään sitten tämmösenä puoliharrastuksena. [...] Tällähän lailla kaikki tieteen tekijätkin tekevät. Minähän olen kirjoittanut väitöskirjan pääasiassa yötoinä. [7Mhum00]

[Näyttelyn järjestäminen] on tosi kallista. Se on erittäin kallistouhuu, et ei apurahal saa, kun murto osan siitä. Ja jos käy sitä vielä sil taval, et näyttelystä saa esimerkiksi pakkiinsa, et ei se myykään juur mitään, niin silloin se koko tappio tulee sen taiteilijan niskaan. [...] Helsingissäkin tämä näyttely tarkoittaa käytännössä katsoen sitä, että kaikki työt menee ilmaiseksi sinne. Parhaat työnsä menettää ja siitä ei jää käytännössä katsoen mitään muuta, kun se tekemisen ilo. [...] Et mikään semmonen business ei oo missään tapauksessa näyttelytoiminta, mutta sitä on vaan pakko harrastaa. [60Mkuv70809000]

Talkootyöllä on haastateltavien hankkeille valtavan suuri arvo. Moniin hankkeisiin haetaan ja saadaan rahoitusta toteuttamisesta aiheutuviin kuluihin, mutta varsinaiselle työlle tai ansiomenetykselle ei lasketa korvausta. Talkoolaiset suostuvat ilmaistytöön osallistumisen ilosta ja tuotteen toteuttamisen halusta. Ilmaistytötä tekeväälle apurahan merkitys tunnustuksena korostuu (4)⁴¹⁵. Talkootyötäkin kuvataan usein selviytymiskertomusten keinoin. Apuraha esitetään haastatteluissani yleensä sivuroolissa, esimerkiksi tarinan taustaa aineistona tai apuvoimana tavoitteeseen pääsemisessä. Eräs haastateltava kertoo iloitsevänsä suunnattomasti siitä, miten paljon hankkeessa palkatta pitkää päivää työskennelleet yhteisön jäsenet oppivat hankkeen aikana, sitoutuivat, näkivät vaivaa itsensä kehittämiseen ja lopulta ylittivät itsensä ja saivat suuren onnistumisen kokemuksen.⁴¹⁶ Toinen haastateltava päätti viedä loppuun laitoksen leikkausten takia lopetetun tutkimuksen omalla ajallaan ja omakustanteisesti, koska tiesi tulokset niin ainutkertaisiksi. Osan hankkeen kuluista hän sai katettua Satakunnan rahastolta saamallaan apurahalla.⁴¹⁷

Semmoset ihmiset, jotka on jossain toisella alalla, mistä he saa kohtuullista palkkaa, tulis tekemään tätä työtä, mikä se työmäärä on, mitä joutuu tekeen koko ajan vapaa-ajalla, niin sanotulla vapaa-ajalla, niin lopettais tän työn viikossa. [33Msav00]

[Taiteilijat] ei saa edes matkakorvauksia. Eikä minkäänlaista kahvetta ja pulla saa siis. [...] Et ilman talkootyön osuutta, niin eihän tulis mitää, et lipputulot ei piisaisi. [...] Lavasteita yritetään tehdä mahdollisimman vähällä, kierrätysmateriaaleista hyvin paljon. [...] Ilman talkootyötä sais pistää pillit pussiin. [...] Täs [yhdistystoiminnassa] on niin paljon sellasta, että ku se porukka tekee syrjäkylänsä, ni siinä ei lasketa tunteja, eikä kysyä palkkaa, eikä mitään. Siihen ollaan myöskin valmiit satumaan jopa varojakin, omasta pussista. [15Ynayt9010]

Talkootyöläisiä motivoikin toimimaan muut asiat kuin raha, useimmiten tekemisen ilo. Yksi haastateltavista koki hakemisen vaivalloisempana kuin ilmaistyon⁴¹⁸. Osalle ilmaistyon tekeminen on taakka, josta ei uskalla päästää irti, koska näkee toimintansa niin tärkeänä alan tai alueen kannalta. Eräs haastateltavista kertoo tragedian elämäntyöstään, joka on menossa pilalle, koska hän ei voi löytää jatkajaa, joka olisi valmis tekemään yhtä paljon töitä ilmaiseksi. Hän uskoo, että ilman häntä hänen taiteenalanensa on vaarassa kadota Satakunnasta, ja että myös paikallisten alalla toimivien elanto on riippuvainen hänen tekemästään ilmaisesta työstä.⁴¹⁹

Suomalaisen säätiölaitoksen monipuolinen, ja tärkeäksi ja verrattain toimivaksi kuvailtu kulttuurin tukijärjestelmä ei ole tehokas hakijan näkökulmasta. Säätiöiden tuki on merkittävää kulttuurihankkeille, mutta sen luonteesta johtuen kulttuuritoimijoille aiheutuu paljon työtä ja huolta, joka koetaan ylimääräiseksi. Varoja ei myöskään riitä kaikille, ja niillekin, joille tukea riittää, varainhankinta on usein kaoottista ja hajanaista. Satakunnan rahaston käytäntöjä pidetään kuitenkin vähemmän kuormittavina verrattaessa useimpiin muihin säätiöihin.

3.1 SÄÄTIÖN TUNTEMUS JA USKOMUKSET

Osa haastateltavista tuntee Suomen Kulttuurirahaston ja Satakunnan rahaston hyvin. He osaavat kertoa jotain sen historiasta tai toimintaperiaatteista (7)⁴²⁰, mistä rahaa on tullut säätiölle (4)⁴²¹, keitä hoitokunnassa on istunut tai minkälaisia jakopoliittisia linjauksia hoitokunnalla on ollut (10)⁴²². Yksi haastateltavista on ollut jopa itse koululaiskerääjänä Kulttuurirahaston vuoden 1964 suurkeräyksessä. Keräyksestä jääneet muistot ovat hataria, mutta osallistumisen ansiosta hänelle on jäänyt mieleen esimerkiksi perustamisvuosi 1939⁴²³.

Osa apurahansaajista ei tiedä Satakunnan rahastosta juuri mitään (5)⁴²⁴ tai he sekoittavat sen muihin toimijoihin (5)⁴²⁵, kuten taidetoimikuntaan (2)⁴²⁶ tai Alfred Kordelinin säätiöön⁴²⁷. Joillakin saajista on mielikuva, että Kulttuurirahasto tai Satakunnan rahasto liittyvät julkishallintoon (2)⁴²⁸. Tämä johtui osittain säätiön nimen yleisluonteisuudesta⁴²⁹. Henkilön nimeä kantava instituutio mielletään helpommin yksityiseksi toimijaksi. Kasvot voivat kuitenkin tulla myös alueellisuudesta:

Joskus oon saanu jotakin pieniä stipendejä, missä on joku nimi aina. Jossakin eri yhteyksissä kuin näissä, mutta ne on aika hauskoja sellaset niinkun, joku satanen hehe ja sit on saanu niinku joltain henkilöltä, joka on jo kuollut [...] Mutta tää oli ehkä enemmän sitten kuitenkin sellanen kasvottomampi, paitsi, että se on niinku tää alueellinen säätiö. [69Nhum10]

Eräs haastateltavista, joka ei ollut ollut vastuussa yhteisön varainhankinnasta vielä apurahan saamisen aikoihin piti Satakunnan rahastoa erittäin vieraana:

Myönnän, että vaik mä oon nyt kuullu kyseisen rahaston nimen, ni mä en oo vieläkään varma, et onkse Satakunnan rahasto vai Satakunnan Kulttuurirahasto, vai mikä se sit lopulta on, kun tunnettavuus on mun mielest tosi huono. Tiedän, et semmonen on olemassa, ja sielt on joskus jotain saatu, et oon kuullu nimen ennen. [...] Et tähän päivään mennessä en varmasti tienny edes Satakunnan kulttuurirahast- kun mä sanon Satakunnan kulttuurirahaston, Satakunnan rahaston edes oikeeta nimee. Et Suomen Kulttuurirahaston oon tienny. Mut se taas on ollu niin kaukainen, ettei sielt oo osannu rahaa hakee, mut nyt mä tiedän, et sil on aluetoimintaa Satakunnassa, et se on sama asia, ettei se oo vaan jonkun, jotain Porilaisten pelleylyä. [...] Mä oon elättäny itteeni kulttuurialal neljä vuot [paikkakunnalla], enkä määkään tän tarkemmin tiedä, et mikä se on, ennen tätä päivää [...] Et kyl, et kyllä sieltäkin varmaan haettais, kun vaan tiedettäis, että semmonen on olemassa. Et, jos ottaa vaikka kymmenen [paikkakuntalaista] viistoist kaksikymmentä vuotiasta tota muusikkoo tai muuten kulttuuriharrastajaa, niin kyllä kymmenestä ehkä kolme on

kuullu ja yks osaa ehkä kertoo vähän tarkemmin et mikä se on. Et se tietämys on aika heikkoo. Mun käsityksen mukaan. [5Ysav708090]

Tää Kordelinin säätiö on yks niist apurahoist eikö ookki? [15Ynayt9010]

Koska Satakunnan rahaston nimessä ei ole yksittäisen henkilön nimeä, sen kasvot haetaan säätiön edustajista tai lahjoittajista. Kaikille apurahansaajille säätiön kasvoilla ei ole merkitystä. Suurelle osalle haastateltavista tärkeintä ei ole, mistä raha tulee, vaan se, että sitä ylipäättään tulee. He keskittyvät ainoastaan hankkeen toteuttamiseen (18)⁴³⁰.

Ne, jotka rahaa saavat, niin ne panevat sen lompakkoon ja käyttävät. Se on sitten siinä. [62Yhum900010]

Kahdelle haastateltavista riittää tieto, että varat eivät ole peräisin sellaisesta lähteestä, jota he eivät voisi moraalisesti tai eettisesti hyväksyä⁴³¹. Osa haastateltavista kuitenkin pitää tärkeänä sitä, että Satakunnan rahaston varat ovat juuri yksityisten henkilöiden lahjoittamia (8)⁴³².

[Rahan lähde kiinnostaa] ainakin siinä tapauksessa, että jos sillä rahalla on joku tämmönen hyvä tausta, [...] et kuuluu semmoseen tietynlaiseen tarinaan. Et Kulttuurirahastostakin se mielikuva, mikä on, että ylioppilaat kiertää keräämässä suunnilleen niinku ovelta ovelle sitä rahaa, niin se on eri saada sellasesta rahastosta. [...] Mä juttelin yhden [kollegan] kanssa, joka oli kieltäytynyt hakemasta tietyltä [ulkomaiselta säätiöltä]. [...] [Hän] ei hakenut, koska hän tiesi, että niiden tausta on semmonen, että [...] hyvin vois sanoo tämmösiin moraalisesti ei niin päivänvaloa kestävien kytkösten takia saanu kerättyä sen omaisuutensa, niin hän ei halunnut mitään sellasta, joka on ns. likaista rahaa. Ja kyl se vaikuttaa, et kyllä mullakin, et jos mä sain [perustajan nimeä kantavan säätiön] rahoitusta niin kyllähän mä viimeistään siinä vaiheessa, kun mä olin saanu sen, niin vähän tutustuin, et mikä tyyppi on. [...] Et jos esimerkiks tulis jostain nimikkorahastosta, [...] niin mä haluaisin tietää, että ketä nää tyypit on, tai kuka tää tyyppi on, kenen nimikkorahasto tää on. [...] Mutta et en tiedä kiinnostaako se kaikkia. Tuskimpa. [64Mhum00]

Kyllä se [raha] pitäis tuntua nyt erilaiselta [kun se tulee lahjoittajalta].
[37Nkuv708000]

Oman nimikkorahastosta saadun apurahan lahjoittaja kiinnostaa erityisesti vain viittä haastateltavista⁴³³, lisäksi kolme mainitsee lukeneensa lahjoittajasta

apurahan mukana tulleesta esitteestä⁴³⁴ ja kaksi kertoo olevansa jokseenkin kiinnostunut lahjoittajasta, mutta ei kuitenkaan muista esitettä⁴³⁵.

No se [nimikkorahasto] ei tullu selville siitä [stipendikirjasta]. [...] Se olis kyllä kiinnostanut, jos se olis ollu siinä saatavilla, mutta ei kuitenkaan niin paljon, että olis lähteny itte kaivamaan sitä tietoo. [71Mluon0010]

Kyllä mä sillon selvittelin sitä, että kuka. Oliko se semmonen kauppaneuvos, mutta ei se kyllä sillai jäänyt mieleen, että kyllä se ihan kiitosta on vaan. [42Nyht7080]

Jonkin verran lahjoittajan merkitystä saajalle voi arvioida siitäkin, miten hyvin haastateltavalle on jäänyt mieleen oman apurahansa lahjoittaja. 14 haastateltavaa muistaa oman apurahansa nimikkorahaston lahjoittajan⁴³⁶. Kolme haastateltavaa muistaa saaneensa jostain nimikkorahastosta, jonka tarkoituksen he muistavat, mutta eivät lahjoittajan nimeä⁴³⁷. 18 haastateltavaa ei muista apurahansa nimikkorahastoa⁴³⁸. Haastateltavien joukossa on ulkomaakuntalainen apurahansaaja, joka sai apurahan lähes 40 vuotta aikaisemmin, eikä muista kunnolla, mitä apurahalla teki, mutta muistaa nimikkorahaston lahjoittajan välittömästi⁴³⁹. Toinen apurahansaaja ei muista kunnolla apurahansa vuotta tai summaa, mutta muistaa elävästi lahjoittajan nimen sekä tunteet, jotka apurahan saaminen ja jakotilaisuuteen osallistuminen aiheuttivat. Lahjoittaja jäi hänelle mieleen siitä syystä, että hän leikitteli ajatuksella itselleen tuntemattomasta lahjoittajasta:

Sekin oli sit viel hauska, et sit mä rupesin miettiin, et mimmonenhan nainen on ollu [lahjoittaja] hehe. [...] Olen kyllä sitä ajatellu, että mimmonen vanhapiika se oli, että kuinka monta kissaa sillä oli hehehe suurin piirtein. [...] Jos mä en olis sitä just tältä pohjalta sillon hetkellisesti leikillisesti ajatellut, niin enhän mä ois muistanu sitä nimee nyt. [36Nkuv00]

Useimmiten lahjoittaja on jäänyt mieleen silloin, jos nimikkorahasto on jollakin tapaa erityinen. Eräälle haastateltavalle lahjoittaja jäi mieleen, koska hän tietää olleensa ensimmäinen nimikkorahastosta apurahan saanut⁴⁴⁰. Myös Aili Nurmisen rahaston tiukat jakokriteerit ovat jääneet mieleen siitä jaettujen apurahojen hakijoille ja saajille⁴⁴¹. Lahjoittajat muistetaan myös julkisuudesta (5)⁴⁴² tai henkilökohtaisista suhteista (2)⁴⁴³, tai siitä, että lahjoittajat ovat apurahansaajien kanssa samoilta paikkakunnilta kotoisin (3)⁴⁴⁴. Yksi haastateltavista muistelee pitkään lahjoittajaa, jonka nimikkorahastosta on saanut useamman apurahan. Hän uskoo, että apuraha on myönnetty hänelle osin siitä syystä, että lahjoittaja oli kotoisin samalta paikkakunnalta. He olivat ystäviä ja tapasivat säännöllisesti. Lahjoittaja oli tukenut taiteilijaa myös suoraan ostamalla taidetta. Haastateltava

tunsi myös toisen Satakunnan rahaston nimikkorahastojen lahjoittajista.⁴⁴⁵ Metatason koodausvaiheessa huomasin, että lahjoittajia muistellaan ilmaisutavaltaan tunteellisesti ja heidät kiinnitetään tarinan käännekohtiin.

Mää tunsin tän [nimikkorahaston lahjoittajan] ja sitten mää tiesin hänen elämäkertansa ja hän on elämänsä ajan [ollut uhrautuvainen], hän kuoli sitten. [...] Sillon [kun sain apurahan] mulla oikein niinku sillai lämpimästi ja pitkään ajattelin sitä ihmistä ja tuota sen työtä, ja ajattelin, että tää on siis aivan käsittämättömän hieno ja semmonen velvoittavakin asia nyt, että hän on tämmösseen halunnu tukea myöskin meidän, siis välillisesti, tätä meidänkin toimintaa. [...] Varmaan jakajat tietää ja monethan varmaan tunteekin jopa suorastaan, sukua taikka tätä henkilöä, ja ellei nyt oo kauheen leipääntynyt, niin luulis, että ne kyllä [ajattelee lahjoittajaa], mutta voihan se olla, että ainakin jonkinmoisen lämpimän ajatuksen lähettää sille henkilölle. [...] Musta se on, siis kertakaikkiaan, se on niin suurenmoista, että kyllä nyt ainakin toivois, että ihmiset jotenki muistais. Sil taval jotenki niinku kiitollisena suorastaan. [37Nkuv708000]

No ihan tästä [lahjoittajasta] haluaisin sen verran sanoa, että minusta se oli niin upeeta, että [...] hirveen hieno idea, että hän säätiöi sen omaisuutensa tähän tarkoitukseen. Se oli musta aivan upeeta. Ja mulla kävi sitten älyttömän hieno mäihä, kun sitten tein väitöskirjaa, ja menin [pääkaupunkiseudulle töihin], [...] niin mun [työkaveri] oli ollut tän [lahjoittajan työkaveri]. [Paikkakunnalta]. Ja se oli niin upeeta, koska hän oli sit sellanen silta meidän välillä, ja hän kerto sitten aivan loistavia juttuja [lahjoittajasta]. Oli oikein topakka täti. Oli aivan upeeta ja sitten hirveen hieno sattuma, että näin kävi. [...] Ja tietysti sitten vielä naisena. Ainahan naiset on vähän siellä lasikaton alla, niin olihan sekin poikkeuksellista, että nimenomaan naisille tarkotettua rahaa, ni se oli musta tosi hienoo kanssa. [40Nluon7080]

Erään haastateltavan ensimmäinen Satakunnan rahaston apuraha oli yleisrahastosta, ja hän kertoo olleensa hieman pettynyt ja kateellinen kuultuaan kollegansa apurahasta, joka oli nimikkorahastosta. Kun hän sai seuraavana vuotena toisen apurahan, joka oli nimikkorahastosta, tuntui se *”kutkuttavalta”*. Hän ei osaa kuitenkaan selittää miksi.⁴⁴⁶

Satakunnan rahastossa toimivat hoitokunnan jäsenet tunnetaan vielä huonommin kuin lahjoittajat. Joillakin haastateltavista on tai on ollut hakustrategiana tarkistaa, keitä apurahasta on päättämässä (7)⁴⁴⁷. Asiasta ollaan kiinnostuneita lähinnä sen tähden, että saadaan käsitys hoitokunnan mahdollisesta myöteämielisyydestä. Vaikka hakemukset räätälöidään rahoittavan tahon mukaan, kukaan ei käytä aktiivisesti hyväkseen tietoa päättäjien henkilökohtaisista mieltymyksistä. Myöskään varsinaista lobbausta ei harrasta

kukaan haastateltavista. Muutama yhteisön edustaja toivoo kuitenkin saavansa hoitokunnan osallistumaan tilaisuuksiinsa (8)⁴⁴⁸.

Kaksi haastateltavaa näyttää olettavan, että hoitokunta seuraa hyvinkin aktiivisesti, mitä rahoitetulle hankkeelle tai apurahansaajalle tapahtuu jatkossa⁴⁴⁹. Viisi haastateltavaa vuorostaan näyttää ajattelevan, ettei hoitokuntaa juurikaan kiinnosta apurahojen kohtalo⁴⁵⁰. Yksi heistä epäilee, ettei hoitokuntaa varsinaisesti kiinnostanut hänen hankkeensa edes tuesta päätettäessä, vaan että hän sai apurahan, koska oli sopiva hakija⁴⁵¹. Kolme heistä toivoi hoitokunnalta suurempaa kontrollia kanssataiteilijoidensa ja -tieteilijöidensä rahankäyttöön⁴⁵². Yksi haastateltava mainitsee kolmesti haastattelun aikana uskovansa, että hoitokunta ei ollut kiinnostunut apurahan käytöstä enää päätöksenteon jälkeen. Hänelle todiste tästä oli se, ettei loppuraportoinnille ollut tiukkoja kriteereitä.⁴⁵³

Apurahansaajat uskovat, että hoitokunnan kokoonpanolla on vaikutusta jakopäätöksiin (8)⁴⁵⁴. He pitävät tärkeänä, että hoitokunnassa istuu oman alan (8)⁴⁵⁵ tai alueen (5)⁴⁵⁶ ihminen. Kymmenen apurahansaajaa painotti erikseen luottavansa hoitokunnan päätöksiin ja asiantuntemukseen⁴⁵⁷ ja seitsemän osoitti sympatiaa vaikeiden jakopäätösten tekemiseen⁴⁵⁸.

Ne on vaikeita asioita. Onneks ei tarte päättää apurahoista. [37Nkuv708000]

Sit tavallaan ymmärtää sit niitä jakajia, että eihän nekään tee sitä pahuuttaan, että kaikki eivät saa. Hakemuksii paljon ja mahdollisuus rahanjakoon ton verran, niin yhtälö on selvä, et jonkun täytyy tehdä valintoja ja se on heidän tehtävä. Eikä se välttämät heillekään oo helppo sitten. [36Nkuv00]

Ja kyllä mä toisaalta sitten luotan sit taas näihin, siihen hallintokuntaan liittyneitä, jotka on ne ihmiset, että ne pystyy sieltä, ne on ammatti-ihmisiä, ne kyllä pystyy blokkamaan sieltä ne, jotka on oikeesti sen rahan tarpeessa, ja mitä he halua niinku tuoda julki. [57Nsav80900010]

Satakunnan rahaston hoitokunta tekeekin vuosittain korvauksetta suuren määrän työtä. Paine ja vastuu ovat suuria, eikä työ ole aina palkitsevaa, sillä he saavat usein osakseen kritiikkiä⁴⁵⁹.

Joissakin haastatteluissa nousee esille luottamuksen puutetta hoitokuntaa kohtaan. Osa mielipiteistä vaikuttaa ristiriitaisilta, mutta haastateltavat puhuvatkin eri aikoina toimineista hoitokunnista ja linjauksista. Kuten säätiö, myöskään siitä muodostetut mielipiteet eivät ole staattisia. Epäluottamusta aiheuttivat epäilykset suhteilla jaetuista apurahoista sekä puoluepolitiikan vaikutuksesta jakopäätöksiin.

Sekä asiantuntija- että apurahansaajahaastatteluista nousee spontaanisti esille näkemys, jonka mukaan 1970- ja 1980-luvulla Satakunnan rahaston toiminta olisi ollut puoluepoliittisesti latautunutta⁴⁶⁰. Seitsemän haastateltavaa uskoo puoluepolitiikan vaikuttaneen Satakunnan rahaston apurahojen jakoon⁴⁶¹. Haastateltavien mielestä varsinkin kuvataiteissa apurahat jaettiin lähinnä vasemmistolaisille. Hoitokunnassa istuikin tuolloin eräs julkisuudessakin vahvoista poliittisista kannanotoistaan tunnettu henkilö. Yksi haastateltavista pitää aihetta niin tärkeänä, että haluaa puhua siitä heti ensimmäisenä haastattelun alkaessa. Hänen mukaansa 1970-luku oli yleisesti ottaen tukahduttava monelle taiteilijalle juuri tämän kentän puoluepoliittisesti latautuneen ilmapiirin takia. Hän kertoo, että taiteilijaseuroista ei savustettu ulos pelkästään oikeistolaisia, vaan myös hänen kaltaisansa puoluepoliittisesti neutraalit taiteilijat. Taiteen arvo tuntuu hänestä olleen tuolloin ensisijaisesti sen tekijän puoluepoliittisessa kannassa.⁴⁶² Tosin puoluepolitiikan sekoittumista jakopäätöksiin epäillään myös 2010-luvulla:

Mut ei ollu mitään toiveitakaan saada apurahaa hehe munkin tilanteessa, [...] kun mää en ollu mitenkään poliittisesti asennoitunu. [...] Tämä [eräs tunnettu taiteilija] kyllä hehe sehän on kauhean kiihkee. Sehän on [kritisoinut] [...] hyvin tiukasti sitä, että täälä vielä tota tietyt piirit saa kaiken tuen. [37Nkuv708000]

Ja sit toinen asia mihin mä oon kiinnittänyt huomioo, niin tuol kulttuuripuolella samat ihmiset usein kuule näit apurahoja, et eikö nää sit hae esimerkiksi tämmöset nuoret lahjakkaat muusikot. [...] Ja sit miettii välillä, että Satakunta nyt on tämmönen hyvin demarivoittonen, niin kyl siel tuntuu välillä, että poliittinen juttu painaa tässä jotenkin. [...] Vaikee tietysti sanoo, koska ei oo itte jakamassa, mut siel on demareita ja vasemmistoliittolaisii aika paljon, että jakaako ne vähän keskenään. [54Nkasv9000]

Seitsemän haastateltavaa mainitsee uskovansa, että Satakunnan rahaston apurahoja on jaettu suhteilla⁴⁶³. Viisi eri haastateltavaa epäilee, että suhteista hoitokunnan jäseniin on saattanut olla hänelle itselleen hyötyä apurahan saamisessa⁴⁶⁴, vaikkakaan kukaan heistä ei usko sen olevan ensisijainen syy.

Kyllä kiitokset annan silloselle [mentorille], joka oli silloessa [...] Kulttuurirahaston [hoitokunnassa] nii jutuissa mukana, että hän varmaan oli puolesta puhunut sitten lämpimästi, että sain sen rahan. [50Nsav8010]

Hiukan semmonen tunnetila tulee, että siellä oli semmosii henkilöitä, jotka tunsivat mun. [27Mlaak60]

Mua vaivas se, kun mulla oli sellanen olo, että kun haki Satakunnan rahastosta, niin siin oli [tuttavan] sormet pelissä. [...] Kun se on siel päättämässä, niin et se pystyy vaikuttaan siihen, ketkä saa. [...] Ja sit mulla oli koko ajan sellanen olo, et mää haluaisin ihan omilla ansioillani saada, et mä en haluu, et saa vaan siksi, et se on mun [tuttavani]. Ja sit mä sain sielt [toiselta rahoittajalta], ja eikö siel ollu sit just hehe sinä vuon et [sama tuttava] [...] oli sit just sinä vuonna jollakin tavalla mukana myös siinä, et sit jäi vielä epäselväks se, et mahtokohan se sit vaikuttaa siihen sittenkin viel, et mä sain. [67Nhum00]

Neljä apurahansaajaa uskoo, että hoitokunnan jäsenen tunteminen ei vaikuta jakopäätöksiin⁴⁶⁵. Yksi apurahansaaja piti hoitokunnan jäsenen tuntemista esteenä apurahalleen huonojen henkilökemioiden tähden:

Sitten, kun [hoitokunnan jäsen], tää mun [tuttavani], tuli vetämään tätä Satakunnan rahastoo, ni mää tiäsin, että mun on aivan turha hänen aikanaan anoa enää mitään. [...] Toi [toinen hoitokunnan jäsen] kannusti kyllä, että mää hakisin sillan. [...] Emmää hakenu, kun mää kuulin, että [hoitokunnan jäsen] meni sinne. Hän oli mua kohtaan niin pirullinen. [...] Mä jätin sitten kesken [hankkeen]. [...] Emmää viittiny alkaa sitä vaivaa nähä. Kun me oltiin vihamiehiä [hoitokunnan jäsenen] kanssa. Loppuun asti, kunnes hän lähti eläkkeelle. [1Mhum8090]

Kulttuurirahaston linjauksen mukaan hoitokunnan jäsenen läheinen tunteminen on este hakemiselle tai saamiselle⁴⁶⁶. Suomen Kulttuurirahasto valvoo tiukasti esteellisyysperiaatteen⁴⁶⁷ noudattamista. Säätiö jopa kiristi käytäntöjään vuonna 2014 niin, että oma mentori tai väitöstyön ohjaaja ei saa olla tekemässä päätöstä apurahasta. Jääviyssääntö on asetettu suojelemaan hakijoiden tasavertaista kohtelua, mutta siinä on myös oma haasteensa. Ongelma korostuu sitä mukaa, mitä pienemmällä alalla tai alueella säätiö toimii. Hoitokunnassa istuvaksi asiantuntijaksi on pyritty valitsemaan mahdollisimman keskeinen kulttuurialalla toimiva henkilö. Mitä keskeisempi toimija on, sitä suuremman osan hakijoista hän tuntee läheisesti.

Haastateltavien joukossa on neljä apurahansaajaa, jotka eivät ole jossain vaiheessa voineet hakea jääviysongelmien takia⁴⁶⁸. Yksi heistä ei voinut hakea Kulttuurirahaston tai maakuntarahaston apurahoja vuosikymmeniin hänen lähi-sukulaisensa ollessa töissä säätiössä. Hän kertoo, että jääviysperiaatteet ovat vaikuttaneet koko sukuun, jossa on paljon potentiaalisia hakijoita:

Oli semmonen tilanne, että mun [lähisukulainen] oli pitkään [töissä säätiössä toisessa maakuntarahastossa]. Ja niillä oli semmonen sääntö, että sukulaiset ei saanut anoa apurahoja. [...] Mun suvussa [...] on paljon [taiteilijoita] ja sitten kauhean ra-

joittavaa sit, kun se on iso merkittävä apurahojen myöntäjä ja [...] sitten [lähisukulainen] olisko ollu varmaan siellä pari kolmisenkymmentä vuotta siellä. Niin me ei yksinkertaisesti voitu anoa sieltä. Ja silloinkin, kun mä sain tän yhden apurahan, niin siitä nousi pieni häly, ja oli jopa vaarassa, että se peruutettiin, mutta kuitenkin sitten täällä puolsi sitten tämä Satakunnan rahaston hallintokunta sitä. [37Nkuv708000]

Toinen haastateltava kertoo yhteisönsä kohtaamasta ongelmasta hänen ottaessaan vastaan hoitokunnan jäsenyyden. Yhteisö ei voinut enää hakea Satakunnan rahastosta. He ratkaisivat asian niin, että yhteisön yhteistyökumppani haki apurahat yhteishankkeille.

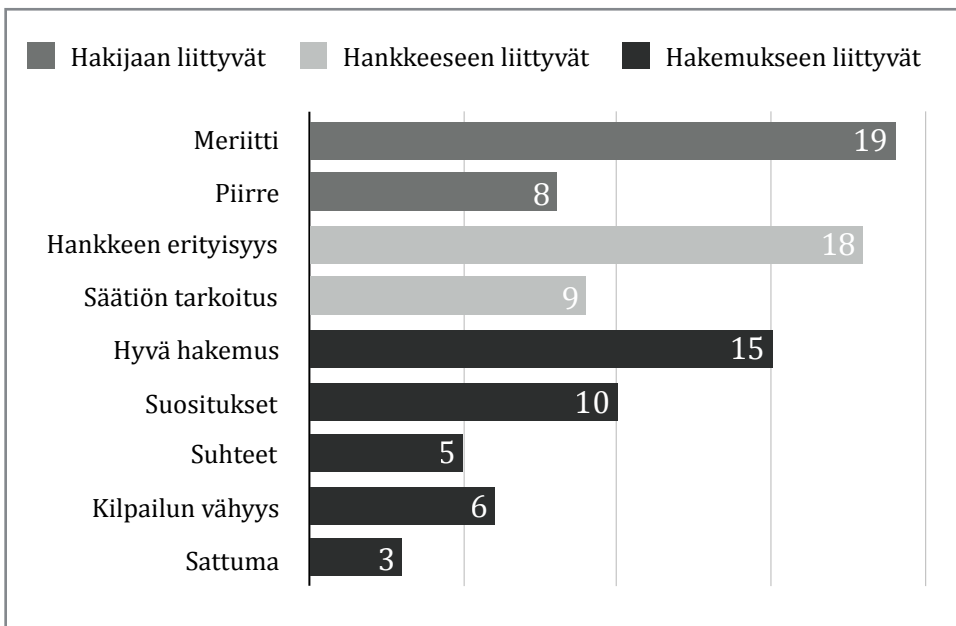
Just tää [yhteistyöyhteisön puheenjohtaja] [...] haki [yhteistyöyhdistyksen] nimissä tämän apurahan tai useampiakin kertoja hakenut. [...] Onksillä ollut vaikutusta se, että mä olen vetänyt kotiinpäin? Sitä en osaa sanoa, mut... Kotiinpäin siis sillä tavalla, että kun oon itse ollut työntekijänä tai tässä näin. Vähän tällänen keskustadi-lemma, että myöntää apurahan, jossa itse on myöskin saajana, mutta koska mä sain aina itse [työnantajalta] palkan, niin siinä vaiheessa mul oli ihan hyvä omatunto, mä katsoin, että tämä apuraha ei koske sitä. Vaikka tietysti välillisesti voi sanoa, että voi olla, että joku [hanke] ois jäänyt tekemättä kuitenkin. [68Ysav90]

Yleisesti ottaen säätiön tuntemus on siis yllättävän vähäistä aktiivistenkin hakijoiden keskuudessa. Säätiön profiilin, lahjoittajien ja hoitokunnan jäsenten tuntemus on tärkeää tai erityisen tärkeää vain pienelle osalle haastateltavista.

3.2 SAAMISEN SYYT

Apurahansaajat pohtivat usein kielteisten ja myönteisten päätösten taustalla olevia syitä. Haastatteluaineistossa on 92 tilannetta, jossa haastateltava viittaa syihin, joiden usko on oman apurahansa tai apurahojensa saamisen taustalla.⁴⁶⁹ Lisäksi 17 haastateltavaa esitti yhteensä 30 syytä niihin kertoihin, jolloin eivät olleet saaneet hakemaansa rahoitusta⁴⁷⁰. Saamisen uskotaan yleisimmin johtuvan hakemiseen liittyvistä syistä (39). Apurahan syyksi kerrotaan taidokas hakemus (15), hyvät suositukset tai arvostetut suosittelijat (10), kilpailun vähyys tai puuttuminen (6), suhteet hoitokuntaan (5) tai sattuma (3). Näitä syitä pidetään myös useimmiten tärkeimpänä tai ainoana syynä (13). Hankkeeseen ja hakijaan liittyvät syyt ovat yhtä yleisiä (27). Hankkeeseen liittyviä syitä ovat se, että hankkeen uskotaan sopivan säätiön tarkoitukseen (9) sekä usko hankkeen erityisyyteen ja tärkeyteen (18), kuten siihen, että se täyttää alalla olevan aukon (7) olemalla esimerkiksi uraa uurtava tai aluetta rikastuttava. Usko hankkeen erityisyyteen kerrotaan tärkeimmäksi tai ainoaksi syyksi neljä kertaa. Hakijaan liittyviä syitä ovat hakijaan itseensä liittyvä piirre (8) kuten lahjakkuus (2), ahkeruus (2) asiantuntemus (2), rohkeus tai sinnikkyys, tai hakijan aikaisemmat ansiot (19).

Kielteisestä päätöksestä syytettiin useimmiten päättäjiä (11). Päätös saattoi myös olla oma vika (4), hankkeen vika (2)⁴⁷¹, systeemin vika (1)⁴⁷², suosittelijan vika (1), maailman vika (1)⁴⁷³ tai huonoa tuuria (1). Neljä haastateltavaa selitti

*Kaavio 7: Apurahan saamisen syyt apurahansaajien uskomuksissa.
Kaavio: Suvi Heikkilä.*

päätöstä osoittamatta syyllistä. Heidän mielestään apurahojen luonteeseen kuuluu se, että on haettava monta kertaa (1), säätiön tuen ei kuulukaan olla ylläpitävää (1) tai että rahoja ei riitäkään kaikille (2). Tuskaeisimpia tuntuivat olevan ne haastateltavat, jotka kokivat epätietoisuutta (5) kielteisen päätöksen syistä.

Jos tulee negatiivinen päätös, niinku mulle on tullu, niin sitä aina kyseenalaistaa, et oliko täs mitään järkeä, ja oliko mun hakemus huono, ja olenko minä huono, ja oliko tutkimukseni huono ja se on niinkun iso asia. [67Nhum00]

Vääjämättä rupee vertaileen. Et määkin muistan joskus [...] samas jaos [paikkakunnalle] tuli jotain, ja sitten tietysti itse alko miettiä, et jos tommonen porukka sai tohon tarkotukseen, niin miksen mää sit saanu, vaik tää on näin paljon hienompi. Et vaik määkään en oo siis sil taval kateellinen tai katkera, niin vääjämättä siin kohtaa, kun sä näät sen listan, niin siinä kohtaa tulee. Se on tottakai inhimillinen reaktio, et harmittaa, et miks noitten typerä idea sai rahaa, ja mun ei saanu, vaikka se nyt tietysti se ajatus tuli ja meni, et ei siihen tietysti jääny vellomaan. [36Nkuv00]

Päätäjien syyttäminen saattoi katkeroittaa. Jotkut haastateltavat ovat sitä mieltä, että he olisivat ansainneet enemmän tukia⁴⁷⁴. Muiden saamat apurahat saattavat tuntua epäoikeudenmukaisilta, jopa silloin, kun haastateltavat itse eivät olleet hakeneet toivomiinsa kohteisiin apurahaa tai haluamansa suuruista summaa⁴⁷⁵. Päätäjät eivät ymmärtäneet hankkeen arvoa (1), pitivät haastateltavaa meriiteistä huolimatta liian vanhana (3), paikkakuntaa vääränä (1), puolisoa tai hakijaa liian varakkaana (2) tai ajattelivat hakijan saavan riittävästi tukea muualta (3). Yksi haastateltava uskoo, etteivät he saaneet, koska hoitokunta muutti jakopolitiikkaansa niin, etteivät he myöntäneet enää yhteisöille, vaan ainoastaan yksityisille taiteilijoille⁴⁷⁶.

Kun 80-vuotias hakee, niin luullaan, ettei se sitten mitään enää pysty tekemään. [...] Ajattelen vaan, että tämän hankkeen olisi pitäny ideologisesti olla lähellä Kulttuurirahastoa, mutta sitten tietysti heillä on ehkä jotakin, siis varmasti noudatetaan tiettyjä tavoitteita ja suunnataan rahaa sen mukaan. [...] Sieltä tuli sellanen lyhyt ilmoitus, että ei ole myönnetty. [...] Määrä on aina ahdas verrattuna siihen hakijoiden määrään, sen kyllä ymmärtää. Mutta tämä teos [on merkittävä] semmosella tasolla, ettei semmosta ole aikasemmin tehty ja sen pitäis olla yleisen kulttuuripoliittisen intressin kohteena. Kun en mä muuta pyytäny, kun kolmea tuhatta euroa. En mä sitä itselleni pyytäny mitään, vaan pelkästänsä tähän ja hiukan materiaalikuluja, kun joudun suhteellisen kalliita [aineistoja] ostamaan. [7Mhum00]

Vielä pitäis antaa tämmöselle veteraanillekin. Tavallaan näkyä tunnustus siitä pitkästä pitkästä työstä tällä alalla. Nii semmosta siellä ei oo, et mää en oo ainakaan huomannu. Mää oon kerran anonu nyt tässä kymmenen vuoden aikana. [...] Mää aattelin, että kun mää nyt oon näin kauan tehny, et [...] vielä tääl Satakunnas tehny. [...] Että taiteilija ei mikskään mee, et vanhempanakin. [...] Kuvataiteis on se ehkä, et aatellaan, et ne nuoret tarttee, nuoret tarttee. [...] Mulla on sellanen tilanne, että katotaan, että kyllä se pärjää, kun se on vanhempi, ja tämmöst kaikkee mää kuulen. Ei se siit oo. Kun mää oon niin paljo tehny Suomen mittakaavassa taidetoiminnan eteen, että vähintään mulle kuuluis joku Pro Finlandia, että mää oon pitäny hiukan tätä maaseudun lippuu ylhällä korkeekulttuurille, mutta enhän mää millään saa, kun mää en tunne ketään siä Helsingis. [11Mkuv6080]

Me koitettiin olla hehe suomalaiskansallisen kilttejä, rehellisii siinä mielessä, että oli vuosii jollon me ei tarvittu [myönnettyä tukea], sillon me ei nostettu. Et toiko se sitten sellasen asenteen myöntävässä päässä, että ei ne enää tarviikkaan. [24Ysav60]

Oma syy on joko meriittien puuttuminen (1) tai hakemuksen laatu (3). Hakemus on voitu tehdä hosuen, siihen ei oltu ehditty hakea suosittelijaa tai hakemuksen laatimisen aikaan ei ollut vielä ollut tarpeeksi kokemusta, jolloin siitä ei tullut tarpeeksi taidokas.

Joskus saaminen on yllättänyt siitä syystä, että hankkeen ei uskottu saavan (5). Haastateltavat olivat uskoneet, että aihe ei ollut tarpeeksi mediaseksikäs (2), etteivät he olleet entuudestaan tuttuja päättäjille (2) tai heillä ei ollut suosittelijoita.

Anni Peura teki väitöstutkimuksessaan *Tohtoriksi tulemisen tarina* (2008)⁴⁷⁷ huomion, että sattuman tai onnen osuutta ei yleensä käytetä selittämään omaa menestystä tai lahjakkuutta. Hän huomauttaa, että kuitenkin juuri hyvä kriittisesti ajoittunut tuuri voi olla tärkeä tekijä ratkaisevan askeleen ottamiseksi. Peuran aineistossa sattumaa selityksenä akateemiselle menestykselle käyttivät vain miehet, vaikka aikaisemmin tämä oli esitetty tyypillisenä akateemisille naisille.⁴⁷⁸ Hän pohdiskelee, että naiselle ei olisi niin soveliaista kuin miehelle myöntää halunneensa menestystä, ja että sattumaan vetoaminen voisi olla keino vaatimattomasti välttää puhumasta omasta lahjakkuudesta⁴⁷⁹. Omassa aineistossani vain muutama haastateltava pitää apurahaansa onnenkantamoisena:

Siitä voin olla kiitollinen, että mulla on ollu hirveen hyvä tuuri [painokkaasti sana tuuri] saada näit tämmösiä. [34Mnayt60]

Ois voinu olla, että sama hakemus, sama suosittelija erityisesti, jos ois ollu joku vuosi vähän eri ihmiset päättämässä, niin sehän ois voinu kaikki jako mennä ihan toisin. [36Nkuv00]

Ei ihmeelle mittää mahda. [26Mluon60]

Yleisimmin haastateltavat selittävät apurahan saamistaan aikaisemmilla ansioillaan. He luottivat hoitokunnan arviointikykyyn ja omien meriittiensä voimaan.

[Yhteisön] status on ollu [paikkakunnalla] ihan käsittämättömän korkee, [...] jossain sillai ihan niinku ooh! [...] Mä luulen et oikeestaan perusteena sille, et rahaa on saatu aika hyvin, niin on nimenomaan, et se on menny niin päin, et kun status on ollu hyvä, niin on pystytty näyttämään, et on ollu kilpailumenestystä, matkoilla menestystä, kunniaa, et arvoa Suomelle ja suomalaiselle tekemiselle, niin sitä kautta on tullu taas myös tukijoille [motivaatiota rahoittaa]. [5Ysav708090]

Se on niinku semmonen ehkä tuki pitkäaikasest työskentelyst tai semmonen huomionosoitus. [...] Mäkin kuitenkin vein Satakuntaa ja tätä [paikkakuntaa], Satakuntaa eteenpäin, niin hekin onneks tajus sen, että täs tehdään niinku koko Satakunnan eteen töitä. [...] [Ensimmäisen apurahan saadessani] Sit mä pystyin heti näyttämään, et jaha, et tos taitaa olla nyt semmonen hevonen, mihin kannattaa pistää rahaa. [...] [Toisen apurahan kohdalla] Mä olin näköjään sitten kynteni näyttäny. Siel oli ne arvostelut oli niin hyviä, että puhuttiin Suomen nuoresta lupauksesta Helsingis ja kaikkii tämmösii niin sitten. No tietenkin taideväki seurasi niitä, niin siit tuli sitä uskottavuutta. [...] Sitten maakunnassakin nähtiin, et kyl tol kaverilla taitaa olla sit kykyä, että autetaan sitä eteenpäin. [60Mkuv70809000]

Mää oon varmaan hoitanu hommani sen verran hyvin aikasemminkin, et kyl mää luotan, et mää saan sen. [...] Mä luotan itteeni ja uskon siihen, mitä mää haluun tehdä ja tuun tekemään, ja sit mä yritän tehdä sen tavalla tai toisella, mut et niinku reilulla pelillä. [...] Mun mielestä ne, jotka niitä papereita kattoo tai niistä asioista päättää, ni mun mielestä se on niitten vastuulla. [...] Mun CV puhuu mun puolesta. [...] Mun mielest on parempi, kun rehellisesti vaan, et täs on fakta ja se ei siit muutu, ootsä mitä mieltä tahansa. [2Mnayt00]

Saavutukset välitetään tiedoksi päättäjille hakemuksessa, johon on liitetty suositukset. Vaikka lausunnot eivät ole pakollisia, niiden vaikutus erityisesti tieteen hakemuksissa on huomattava⁴⁸⁰. Myös osa apurahansaajista uskoo suositusten osuuteen saamisessa.

Ihan näin hiukan vain kärjistäen voi sanoa, että minun esimiehelläni oli hyvin terävät kyynärpäät. Hän raivasi minulle apurahoja ensin alkuvaiheessa. [61Mhum60]

Siinähan on tämä suosittelijakohta, niin siihen mul oli semmonen [arvovaltainen henkilö], [...] et jos hän on sanonut jotain niin hienoa. Tai sitten, et onks he sit vai-kuttuneita tavallaan siitä, et ku [tällä henkilöllä] on ollu laittaa niit titteleitä, että en tiedä. [36Nkuv00]

Ei ole yhdentekevää kuka suosituksen antaa. Suosittelijassa on tärkeää nimenomaan alan asiantuntijuus. Suosittelijan tulee lisäksi olla perehtynyt hankkeeseen. Suosituksen antaminen tarkoittaa sitä, että suosittelija takaa suositeltavan kykenevän hankkeen suorittamiseen. Puoltavan suosituksen saaminen ei ole itsestäänselvyys, sillä suosittelija asettaa vaakalaudalle myös oman maineensa. Tavan mukaista ei ole kirjoittaa negatiivista lausuntoa, vaan lähtökohtaisesti, jos suosittelija suostuu kirjoittamaan lausunnon, se on positiivinen. Positiivisen lausunnonkin voi tosin kirjoittaa monella tavalla. Suositukset ovat yleensä ylitsepursuavan ylistäviä, joten hillitty lausunto tulkitaan helposti negatiiviseksi.⁴⁸¹

Joillekin suositusten hakeminen on ollut hankalaa. Kun hakemuksia laaditaan useita vuodessa, myös suosituksia täytyy pyytää useita vuodessa. Suositusten laatijat ovat kiireisiä ja voi tuntua epämukavalta vaivata heitä.

Joskus niitä suosittelijoita tarvii ihan kohtuuttoman paljon, että jotenkin tulee sellainen olo, että täytyy vaivata ihmisiä, kun niillon varmaan tosi kiire, sellasilla, jotka niitä voi tehdä. Että kyllä se on sellasta turhauttavaa. Nyt sain tämmöseltä paikalliselta henkilöltä tosi hienon suosituksen. Se näytti sen. Mutku se oli sitten taas tällänen kunnallinen ihminen. Kun sen tarttis olla yliopiston sellasii meritoituneita ihmisiä näissä arvioinneissa, että se ei auta vaikka kuinka korkeassa arvossa ois se henkilö. Kun on kuitenkin aika suppee [paikkakunnalla], ne ketä tuntee sillai, että kehtaa kysyy, ja oma toinen ohjaaja ei ole ehkä vielä niin korkeessa, että ei oo mikään professori tai tämmönen, se on vähän hankalaa. [69Nhum10]

Mut sit he [suosittelijat] oli niin kiireisii, et ku mää sanoin, et lähettäkää mulle suositukset, niinku et mä kirjotan ne sit, mut et se jäi ja jäi ja jäi ja sit lopuks mul rupes tulee aikaraja eteen ja muuta, ni tartti lähettää se ja saada se homma hoidettua, nii mää jätin ne suositukset si pois. Toivottavasti se ei ratkase sitä asiaa, mut emmää usko. [2Mnayt00]

Jotkut haastateltavat uskovat, että suosittelijalla on liikaakin valtaa (3)⁴⁸². Yksi haastateltavista jopa kertoo kohdanneensa sabotaasia.

Miekin oon hakenu tosiaan monta vuotta, niin mietin sitä, että oisko se sitten ollu turhaa, että onko se aina laittanu sinne alimmaksi vai onkse laittanu ollenkaan niitä suosituksia, kun jotakin sellastakin kuulin, ettei ollu tullu sillon edellisenä vuonna ollenkaan. [69Nhum10]

Hyvä tekijä ja suositteelijat eivät kuitenkaan riitä. Apurahansaaajat uskovat, että apuraha jaetaan usein sen perusteella, kuinka tärkeä hanke on kyseessä. Muutama jopa uskoo, että vain sillä on merkitystä (2)⁴⁸³.

Se, et näit on saanu näin moneen erilaiseen tämmöseen ihan erityylyiseen [hankkeeseen], ni mun mielestäni tää ei oo todellakaan niinku mun oman egoni ympärillä pyörimistä, että ei ei niinku todellakaan. [...] Ja onhan näillä ollu ihan mieletön julkisuus, jos ajatellaan, että kyllähän näillä me ollaan saatu tosi paljon julkisuutta Satakuntaan ja nimenomaan [paikkakunnalle], että jopa valtakunnallisesti ja vähän ylitte rajojen. [56Ysav00]

Mut nähtävästi se, että samasta aihepiiristä oli toinenkin ja helsinkiläisen hakemus, niin sit se autto saamaan sen apurahan. Että tää on mun spekulatio, että muuten ei tahtonut oikeen mikään lähtee liikkeelle [paikkakunnalla] asuessa. [42Nyht7080]

Saamisen syissä hankkeen erityisyys on ensisijaisesti sen maakunnallinen merkitys (9). Tämä saattaa liittyä haastateltavien ennakko-odotuksiin *maakuntarahaston* toiveista hanketta kohtaan. Kuten edellä todettu, säätiön nimellä on merkitystä siihen, miten apurahansaaajat sen profiloivat. Hankkeen kerrotaan olevan maakuntaa rikastuttava tai tuovan sille näkyvyyttä. Hankeen kuvataan olevan poikkeuksellisen merkittävä (5), aihepiiriltään yleisesti kiinnostava (4), tutkimuksessa uusi näkökulma tai taiteessa uudenlainen toimintamuoto (7), sen kysyntä tai tarve on pystytty perustelemaan (2) tai sitä kuvataan erityisen ajankohtaiseksi (1).

Myös hankkeen erityisyys ja toteuttamiskelpoisuus pitää kuitenkin osata myydä päättäjille hakemuksessa. Luultavasti tästä syystä hakemus on niin suuressa osassa saamisen syiden pohdintaa.

No, mullon semmonen kuva, että ne tukee hyviä hankkeita ja hyvin perusteltuja hankkeita, ja et on kyl aika vaikeetakin saada apurahaa. Et he myöntää kyl isoihin hankkeisiin. Sinne ei kannata kyllä millään pilipalihakemuksella sitten lähteekään kyllä. [...] Et vaikee saada, mut et hyvät hakemukset kyllä saa. [8Ykuv00]

Kolme haastateltavaa antaa syyksi sen, että hakemus oli hyvä, ilmoittamatta erikseen sitä, mitä hyvästä hakemuksesta on kiittäminen⁴⁸⁴. Seitsemän haastateltavaa

kertoo osanneensa laatia hyvän hakemuksen⁴⁸⁵, osanneensa myydä hankkeen vakuuttavasti⁴⁸⁶, olleensa huolellinen⁴⁸⁷, nähneensä kovasti vaivaa hakemisen eteen⁴⁸⁸ tai olevansa ylipäättään taitava kirjoittaja⁴⁸⁹. Yksi haastateltava kuvaa hyvässä hakemuksessa olleen lisäksi tarkka, selkeä, pureskeltu suunnitelma⁴⁹⁰.

Kun mä olen [ammattikirjoittaja] ja ollut pitkään, niin sillä varmaan on merkitystä siinä hakuvaiheessa. Että joku, jolla voi olla 58 kertaa parempi [hanke] ja tarvitsis ja olis ansiokkaampi suunnitelma, mut jos ei se raukka parka sit osaa kirjottaa niin hyvin, kun mä, niin silläkin saattaa olla merkitys. Sekä siinä jo siinä hakuvaiheessa, ja sit vielä tässä [raportissa] mä pystyin hehe selittämään itseni ihan niinku siitä tilanteesta kunniallisesti loppuun. Että näilläkin on merkitystä. Mikä tietysti taval- laan on väärin. [36Nkuv00]

Kuusi informanttia sai ratkaisevaa apua hakemuksen laatimiseen. Yksi haastateltava kertoo saaneensa hyvät vinkit väitöskirjansa ohjaajalta⁴⁹¹. Viisi haastateltavaa antaa ansion hyvästä hakemuksesta sille, että sen laati heidän puolestaan joku toinen, ammattilaiskirjoittaja tai tottunut rahoituksen hakija⁴⁹².

Eräs haastateltava kertoo, että hänen hakemuksensa ja raporttinsa on aina laatinut hänen puolisonsa, joka kirjoittaa ammatikseen. Hän kokee hakemisen helpoksi, sillä on riittänyt, että hän ilmoittaa puolisolleen minne hakemuksen tarvitsee ja mitä tietoja siitä täytyy löytyä. Puoliso on sitten osannut asetella sanat niin, että hakemuksesta on tullut *hieno*. Haastateltava uskoo, että sillä, että hakemukset ja varojen käytöstä laaditut raportit ovat olleet *valtavan hyviä* ja taitavasti kirjoitettuja, on ollu suuri vaikutus sille, että hänelle on myönnetty useita apurahoja. Hän kokee, ettei itse osaa kirjoittaa, ja kertoo olevansa erittäin kiitollinen puolisonsa avusta. Toinen haastateltava haki apurahaa pelkästään puolisonsa painostuksesta. Puoliso oli tottunut apurahanhakija, joka ideoi hankkeen ja kirjoitti Satakunnan rahastolle hakemuksen haastateltavan nimissä. Rahaa ei käytetty luvattuun tarkoitukseen. Haastateltava häpeää tapahtunutta.

Hän oli niin sanottu [ammattihakija], hänellä oli sana hallussa. [...] Hänellä oli niitä työpaikkoja ja projektejakin vaikka kuin paljon, ja hän oli todella hyvä täyttään kaikkia näitä anomuksia, että hän osas niinkun maalailla kaikennäköistä. Se oli yks miks se löi läpi, koska hän osas tehdä sen niin hyvin. No, kyllä se on tärkeitä, jos joku hakee semmosta uraa, että osaa muotoilla sen sillä tavalla, että jos ei oo todel- lisuuspohjaa, niin on ainakin hienosti kirjoitettu. [...] Mä koin sen hiukan nolona, että mä olin vähän sillai niinkun ahdistunut siitä rahasta. [46Mkuv80]

Neljä haastateltavaa ajattelee, että kentällä on hakemiseen liittyen paljon hiljaista tietoa, joka ei ole kaikkien saatavilla ja siksi hakeminen onnistuu paremmin, jos saa tukea mentorilta⁴⁹³.

Se mikä oli erikoista, minkä tiesi sitten vaan kokeneemmat tieteen harjoittajat, että siihen oltais tarvittu suosituksia. [...] Kuulemma ilman suosituksia ne ei olis mennyt läpi, vaikkei sitä missään kohta edes esiin tuotu. Mun tietojeni mukaan se on nykyäänkin täysin samanlaista: On tietoa, mutta sitten on hyvin paljon hiljaista tietoa, mitä ei edes haluta jakaa. [19Nyht00]

Kaiken kaikkiaan saamiseen liittyvästä pohdinnasta käy ilmi, että apurahanhakijat ovat usein riippuvaisia ulkoisesta avusta, mentoreista, suosittelijoista ja päättäjistä. Hyvien hakemusten kirjoittaminen vaatii taitoa ja kokemusta. Tosin kokemuksestakaan ei ole hyötyä silloin, jos ei tiedä mitä tekee väärin. Haastateltavat toivovat tästä syystä suurempaa läpinäkyvyyttä päätöksentekoon (8)⁴⁹⁴. Kielteinen päätös olisi myös helpompi hyväksyä, jos sen syy olisi tiedossa.

Mä en välttämättä säätiöltäkään silleen tarvi, että mun tarttis tietää, että kuka nyt näyttää näin ja mistä syystä, mutta edes se, että tietäs, että miten se hakemusten käsittely tapahtuu siellä, että onko siellä joku yks asiantuntija, joka lukee vai onks siellä useempia. Miten siit keskustellaan. Et olis edes käsitys siitä, että miten se hakemus siellä arvioidaan, niin se ikään kun helpottas sen hyväksymistä, että tuleeko rahaa vai ei. Et jos on täysin, et me ei sanota mistään mitään eikä paljasteta, niin siit tulee sellanen olo, että onko tää kuinka mielivaltaista tää näitten rahoitusten myöntäminen. [64Mhum00]

Mut on siin se, et taidetoimikunnan jäsenet niinku tietää, et ketä sielä on, et sit voi niitä kirotta, et ei sekään puoltanu mua ikänä hehehe. [...] Mut Satakunnan rahastosta, että kuka siäl on se vaikka [paikkakunnan] edustaja. Et sitä ei tiä. [...] Mää haluaisin joskus tietää, että mitä [hakemuksella] siälä oikeen tehdään, ja kuinka niitä katoetaan, ja kuinka se päätetään, että päättääkö sen yks. [...] Että ku joskus tietäis, että miks hän saa ja miks mä en saanu. Mutta sekin on tietty, kun niitä hakijoita on nii paljon, et tulee vaan se tyly paperi, et ei. Tällä kertaa ei riittänyt ja tästä ei voi valittaa ja muuta ei sit tule. [9Nkuv708090]

Mun mielestä mul pitäis olla se oikeus, et he pystyy selittämään, et minkä takii tämmönen tyyppi sai tämmösen tekemiseen, jos mä en saanu. [36Nkuv00]

Satakunnan rahastossa päätöksiin johtaneet keskustelut tapahtuvat salassa. Ensimmäisinä vuosina hoitokunnan keskustelut apurahapäätöksistä olivat julkisia ja ne kirjattiin pääkohdittain muistioihin. Hyvin nopeasti hoitokunta otti tavaksi pitää kokoukset suljetuin ovin. Katsottiin helpommaksi, ettei apurahapäätöksiin johtaneita keskusteluja saatettaisi julkisuuteen⁴⁹⁵. Päätösprosessin yksityiskohtien suojaaminen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden nimettömyys helpottaa

päätöksenteossa vaadittavaa rohkeutta ja priorisointia. Säätiön linjausten mukaan tarkoituksena on jakaa riittäviä summia tasapuolisen jakamisen sijaan.⁴⁹⁶

Antti Hannulan, Kai Kilpisen ja Torsti Lakarin säätiön hallinnon ja juridiikan käsikirjassa⁴⁹⁷ pidetään toiminnan avoimuutta verovapaan ja yleishyödyllisen säätiön moraalisenä velvollisuutena. Heidän mukaansa säätiöitä pidetään salamyhkäisinä ja suljettuina, ja tätä mielikuvaa vastaan olisi taisteltava avoimuudella ja rehellisyydellä. Hannula, Kilpinen ja Lakari kehottavat säätiöitä suurempaan läpinäkyvyyteen, kuin mihin niillä on juridinen velvollisuus⁴⁹⁸. He huomauttavat, että julkisessa keskustelussa säätiön yksityinen luonne usein unohtuu, ja säätiöihin kohdistuu siksi vääriä odotuksia julkisuuden suhteen.⁴⁹⁹

Avoimuus lisää luottamusta. Euroopan komission raportissa *Giving more for research in Europe* monikansallinen asiantuntijaryhmä selvitti, että maissa, joissa kolmannen sektorin toiminta on säädetty läpinäkyvämmäksi, yleisö kunnioittaa sitä ja luottaa siihen enemmän.⁵⁰⁰

3.3 SATAKUNNAN RAHASTO APURAHANSAAJAN SILMIN

Muutama omista haastateltavistani kokee Satakunnan rahaston salamyhkäiseksi. Heidän mielikuvassaan moni sellainen tieto on pimennossa, joka todellisuudessa löytyy helposti. He eivät ole yrittäneet etsiä tietoja oma-aloitteisesti. Esimerkiksi kolme haastateltavaa arvostelee säätiön pimittävän tietoa siitä, keitä hoitokunnassa istuu⁵⁰¹, vaikka tieto löytyy säätiön Internet-sivuilta. Kotisivuilla löytyvät myös muun muassa jakolinjaukset, apurahat, hakuohjeet, nimikko-rahastot ja historia.⁵⁰²

Satakunnan rahastoa pidetään arvostettuna (6)⁵⁰³, objektiivisena (3)⁵⁰⁴, täsmällisenä (2)⁵⁰⁵ sekä arvokkaana ja juhlavana (8)⁵⁰⁶. Haastateltavat esittävät nämä positiivisina attribuutteina.

Mun mielest aika juhlava, mutta ei missään nimes huonos mieles, et ei elitistinen eikä etäännyttävä, ja toisaalta saa ollakin vähän juhlava. Perinteinen. Ollut kauan. Arvostettu tekijä. Se juhlavuus tulee siihenkin liittyen. Se juhla oli niin hieno, et tottakai siitäkin tulee sitten semmosta juhlavuutta. Nää kaikki logot ja sivut niin niist tulee niinku sellast juhlavaa. [3Ykuv0010]

Juhlallinen! Et kun sai kuulla jo, että oli myönnettykin, niin se oli hiiieno. Ja sit kun oli se tilaisuuskin semmonen, et! Mut sit kuitenkin, kun aattelee sitä heidän käytäntöä ja sitä, että anon, perustelen, siel on ihmiset, jotka päättää, et onkse anomus tarpeeks hyvä ja sillai, ni sit se on kuitenkin kauheen käytännönläheinen. [...] Musta sillä on nimenomaan positiivinen maine. [4Ylast00]

Edellä mainitut ovat luonteeltaan kuitenkin tietyllä tavalla etäisiä piirteitä. Tästä huolimatta vain kaksi haastateltavaa pitää Satakunnan rahastoa negatiivisessa mielessä jäykkänä ja vaikeasti lähestyttävänä⁵⁰⁷ tai etäisenä ja elitistisenä⁵⁰⁸.

Se on jotenkin hirveen etäinen. Mä en ollut aikaisemmin edes tajunnut, että sieltä voi hakea ihan tavallisetkin ihmiset rahaa. Tuntui, että me vähän niinkuin uhmattiin sitä, kun meillä oli sellainen elitistinen näkemys siitä. Mutta sitten kun se Paula [Satakunnan rahaston asiamies] puhui siellä [infotilaisuudessa] silloin, niin tuntui, että se kannusti ihmisiä hakemaan sieltä ja että hän yritti kyllä murtaa sitä [näkemystä elitistisenä säätiönä]. Nyt se on varmaan muuttunut, että me oltiin siinä ensimmäisessä muutosaallossa. Mutta kyllä se sellainen linnake on ylipäätään se Suomen Kulttuurirahasto ja Satakunnan rahasto. [18Ynäyt00]

Merkkeinä Satakunnan rahaston nauttimasta arvostuksesta ajatellaan olevan esimerkiksi se, että se on ollut kulttuuripoliittinen suunnannäyttäjä muille⁵⁰⁹ sekä

se, että korkea-arvoiset henkilöt ovat suostuneet kirjoittamaan suosituksia rahastolle ja että muut apurahansaajat ovat olleet arvostettuja⁵¹⁰. Usein arvostus kumpuaa saajalistasta tehdystä havainnosta, että säätiö jakaa monipuolisesti (11)⁵¹¹ tärkeille hankkeille (4)⁵¹². Yksi arvostuksen lähde on säätiön arvomaailma. Säätiön ajatellaan ymmärtävän korkeakulttuurin, kuten klassisen musiikin arvon (2)⁵¹³ ja tukevan kulttuuria sen itseisarvon perusteella vaikuttavuus-indikaattoreiden sijaan (3)⁵¹⁴.

Mielikuvat säätiöstä perustuvat paitsi oman saamisen tuottamiin mielikuviin ja omaan havainnointiin myös mediaan (10)⁵¹⁵ ja kentällä liikkuviin kertomuksiin (16)⁵¹⁶.

Varmaan se ensitieto tuli sieltä [vuosijuhlasta] silloin. Varsinaisesti missään mun ystävä- ja tuttavapiirissä ei juurikaan oo henkilöitä, jotka olis hakenu tai saanu. Sit-ten tietysti [sanomalehdistön] kautta uutisoidaan niitä, jos on tullu meidän paikka-kunnalle, niin kyllä sit tuntuu, että sillon tällön useastikin [paikkakunnalle] kuitenkin useampiin tarkotuksiin tulee. [...] Tietysti tuntuu, että sielt saa helpohkosti ja saa isosti, mutta ehkä se sit johtuu just vaan siit mun omasta kokemuksestani, et sielt mä oon saanu, ja sit mä olen päättäny, et kaikki saa ja saa hyvin, ja et Taidetoi-mikunta on niuhu ja sielt ei saa, ku mää en oo saanu. Et ehkä se tulee just tästä omasta kokemuksesta, eikä perustu mihinkään muuhun, kun mutuun. [36Nkuv00]

Toisaalta Satakunnan rahastoa arvostetaan, koska se jakaa suuria ja kilpailtuja apurahoja⁵¹⁷. Toisaalta säätiötä arvostetaan siksi, että se on helpommin lähestyttävä ja sieltä on suurempi mahdollisuus saada kuin kansallisilta toimijoilta (15)⁵¹⁸.

Säätiön satakuntalaisuus on haastateltaville tärkeää (18)⁵¹⁹. Säätiön korkea arvostus johtuu useimmiten alueellisuudesta. Tämä saattaa nousta haastatteluissa esiin osin siitä syystä, että se on nimeä myöten säätiön tunnistettavin erityispiirre. Usein alueellisuuden arvoa myös perustellaan. Säätiön satakuntalaisuudella voi olla apurahansaajalle esimerkiksi sellainen merkitys, että se tulkitaan symboliseksi tunnustukseksi hankkeen tai toiminnan maakunnallisesta arvostuksesta.

[Apuraha] on ollut erittäin merkittävä sekä tukena että sit myöskin semmosena symbolisena, että siin on tuntenu itekin tekevänsä Satakunnan eteen työtä, että ei se apuraha ei se koskaan oo menny hukkaan, vaan se on aina poikiintunu Satakun-taan kuitenkin. [60Mkuv70809000]

Mää oon varmaan jotenkin niin tällänen nurkkapatriootti, et kyl se jotenkin mulle jotakin merkkää, et se on just Satakunnan rahasto. Et, en mä tiedä, jotenkin vaan

niinkun.. en mä tiedä.. jotenkin joku tämmönen kotiseuturakkaus tai tällänen siin on. Semmonen et sit enssijasesti hakeekin sieltä oman alueen rahastosta. Et jos siellä on rahaa saatavissa, ni yrittää sieltä ensimmäitteeks. [66Nhum0010]

Tämä Satakunnan rahasto, niin sil mää annan kaikkein eniten arvoa. Nii. Se johtuu juur siitä, et tua, se on satakuntalainen, mää olen satakuntalainen. Ja sitten mää jollakin taval arvostan sitä, kun se on Kulttuurirahaston osa. [...] Mä joskus sanon, että mää olen tehny [paikkakuntaa] tutuks ympäri Suomee ja vähän muuallakkii, kaikis kirjastois hangost petsamoon on mun kirjani. [55Nkirj900010]

Olis kiva, kun Satakunnan rahasto jakaa niitä apurahoja, ni kun on Satakunnassa syntynyt ja täälä Satakunnas pysyny! Ni eikö siitä voitais joskus palkita?! Että kun on Satakunnas tehny uransa, ettei oo lähteny tonne, ja sitte ku alkaa menee huonosti, ni sit palaa tänne. Mun mielest sekin on vaatinu ihmiseltä, et on täälä pysyny ja jaksanu tehdä täälä. [9Nkuv708090]

Paikallisen kulttuurin tuen uskotaan kehittävän aluetta ja identiteettiä (5)⁵²⁰ ja esittävän kulttuurivarojen kasautumista pääkaupunkiseudulle (3)⁵²¹. Yksi haastateltava esittää tämän auttavan säilyttämään alueen elinvoimaisena:

Sanoisin sillä tavalla, että Satakunnan olemassaololle, menestykselle on hyvin keskeistä se, että onnistutaan satakuntalaisen kulttuurin rakentamisessa, ja se edellyttää tiettyä yhteisyyttä ja tunnetta satakuntalaisuudesta. Identiteettiä. Identiteettihän on sitä, että tuntee kuuluvansa johonkin, joka on arvokasta. Tätä kaikki ihmiset tarvitsevat. [...] Ihmisen sanoisinko lajina tehtävä on rakentaa kulttuuria ja se koskee myös ihmisyyhteisöjä ja ihmisiä, jotka toimii yhteisöissä. Mää sanoisin, että tämän kulttuurin rakentamisen edistäminen, on rahaston tärkein tavoite. Se koskee silloin yksilöä, se koskee yhteisöä. Näin mä sen ajattelisin. [7Mhum00]

Kaksi haastateltavaa nostaa esille mielikuvansa Satakunnan rahaston Pori-keskeisyydestä.⁵²² Pohjois-Satakuntalainen haastateltava kokee alueensa taiteilijat yleisesti ottaen satakuntalaisten ja pirkanmaalaisten tukien väliinputoajiksi, ja eräs raumalainen apurahansaaja kertoo raumalaisten yhdistävän satakuntalaisuuden liiaksi Poriin.

Varmaan probleemi on aika paljon nimessä, koska Raumalla kaikki mikä liittyy Satakuntaan, niin on yhtä kuin Pori. Ja se on Raumalla edelleen turn off. Edelleenki. [...] Se Satakunta monesti koetaan jopa vastenmielisenä asiana. [...] Tääl on voimakas lounaissuomalainen identiteetti, vielä voimakkaampi raumalainen identiteetti

ja Satakunta on aina edustanu täällä sitä pakollista pahaa. Että johonki on pakko kuulua, niin ollaan nyt sitten Satakuntaa, vaikkei yhtään huvittais. Et enemmän tää on kulttuurisesti ja sosiaalisesti paljon enemmän Turkuun päin. Et, noh, silloin historiallinen yhteys, et Satakunnast päin on tai Porista päin on aina kyykytetty pienempää, ja jatkuu edelleenkin. Ihan sairaanhoitolaitoksesta alkaen. Et ei raumalaiset loputtomasti anna kusettaa itteensä. [...] Varmaan tärkeetä, jos haluais imagoa nostaa Raumalla, nii sen pitäis tulla tänne ja olla olemassa. Mutta käytännössä kaikki, mikä on Satakunnassa, niin kyl se sit on aina Porissa. [...] Mä luulen, et se raha menee sit kumminkin helpommin Pohjois-Satakuntaan. Vaikkei sillä mitään todellisuuspohjaa oiskaan. [...] Niin kauan, kun se Satakunta siellä [nimessä] on, niin samat asennevammat täällä on. Se on surullista, koska siin moni raumalainen nukkuu onnensa ohi. [5Ysav708090]

Mää en oo ihan varma, että hakeeko tää pohjone ulottuvuus tarpeeksi. Että tottakai meist tuntuu, että se on Pori-keskeistä ja Rauma-keskeistä, mutta meidän oman yhdistyksen kohdalta ja omien hakujuttujen, [...] niin emmää ainakaan koe, että olis millään lailla [aluepoliittista]. Tarpeeks hyvin perustelee, et jos asia kerran on aiheellinen, niin se et [jos] hakee, varmaan sais niinku enemmän. Useemmat tahot. [15Ynayt9010]

[Pohjois-Satakunnassa] on hirveesti hyvii tekijöitä, mutta niiden alueellinen identiteetti on jotain ehkä muuta, kun mitä meil täällä päin Satakuntaa on, että ne ei niin vahvasti koe tai lähde mukaan semmosein Satakuntaa koskeviin hankkeisiin [...] [Yhteistyökumppaneiksikin] niin on vaikee sieltä saada ihmisii mukaan, koska ne just helpolla lähtee kallistuun sinne Pirkanmaan puoleen sitten. [72Ykuv0010]

Vaikka maakuntarahaston satakuntalaisuus on suurimmalle osalle haastateltavista positiivinen asia, sen nimi siis saattaa etäännyttää paitsi kasvottomuudellaan myös aluepoliittisista syistä. Maakuntarahastojärjestelmän synnyn takana vaikuttava tasa-arvoinen aluepolitiikka näkyy edelleen säätiön toiminnan tavoitteissa. Hoitokunta on koko säätiön toiminnan ajan halunnut korostaa Satakunnan rahaston olevan koko maakunnan rahasto, joten esimerkiksi vuosijuhat, joiden yhteydessä apurahat jaetaan, järjestetään eri paikkakunnilla. Samasta syystä Satakunnan rahasto on pyrkinyt kutsumaan hoitokuntaansa henkilöitä koko maakunnan alueelta. Kun verrataan hakijoiden ja saajien paikkakuntia, näyttää siltä, että alueellinen tasa-arvo toteutuu. Apurahoja jaetaan vuosittain ympäri Satakuntaa. Apurahoja kuitenkin haetaan vain vähän suurempien asutuskeskusten ulkopuolelta.⁵²³ Toisaalta voidaan olettaa, että myös suurin osa potentiaalisesti tuettavasta toiminnasta tapahtuu suurimmissa asutuskeskuksissa.

Alueellinen tasa-arvo saavutetaan parhaiten siten, että joka puolelta Satakuntaa on yhtäläiset mahdollisuudet hakea apurahaa. Tämä onnistuu parantamalla säätiön tiedotusta ja madaltamalla kynnyksiä hakea. Pelkkä hakuilmoitus suurimmissa lehdissä ei riitä, jos lukija ei koe olevansa ilmoituksen kohdeyleisöä. Saantimahdollisuuksista tiedottamista olisi tarpeen tehostaa etenkin näillä alueilla, missä Satakunnan rahasto koettiin etäiseksi. Mediakanavissa voi lisäksi painottaa alueellisen tasa-arvon pyrkimyksiä sekä päätöksenteossa, vuosijuhlien pitopaikoissa että päättäjien valinnassa. Tämä edistää aitoa saavutettavuutta. Hakemuksia tulee maakunnasta tasaisemmin silloin, kun säätiö koetaan omaksi.

Kentällä leviävät tarinat vaikuttavat siihen, haetaanko apurahoja vai ei. Haastatteluaineistostani pistin merkille, että apurahan hakemiseen ja säätiön toimintaan ja päätöksentekoon liitetään paljon uskomuksia. Periaatteessa tutkimukseni kaikki havainnot ovat enemmän tai vähemmän havaintoja uskomuksista. Esimerkiksi mielikuvat hoitokunnasta tai lahjoittajista perustuvat usein epäviralliseen tietoon ja kentällä kuultuun. Tarkoitukseni ei ole tutkia, mihin haastateltavien mielipiteet pohjautuvat. Jatkotutkimuksessa olisi kuitenkin mielenkiintoista tutkia, minkälaiset myytit leviävät sekä mitä kentällä uskotaan ja miksi, tai mitä myyttejä liittyy apurahansaamisen- ja säätiötoimintakerronnan taustalle. Osa sitkeistä uskomuksista aiheuttaa haittaa kulttuurityöntekijöille.

Vanhentunut tai väärä tieto voi estää apurahojen haun sellaisissa tilanteissa, missä sitä olisi mahdollista saada. Kävi esimerkiksi ilmi, että yllättävän monella haastateltavista on käsitys, ettei Satakunnan rahastosta saa hakea kuin joka toinen tai kolmas vuosi (10)⁵²⁴ tai että sama henkilö voi saada apurahan vain kerran (1)⁵²⁵.

Et tässä tietysti pari vuotta menee, ettei kannata hakee sieltä samasta paikasta ainakaan, kun nyt tuli tää isompi apuraha. [8Ykuv00]

Kyllä sitä aina melkein haettiin, mutta onhan se nyt selvää, että jos yhtenä vuonna sai neljä tonnia, niin turha sitä oli toisena vuonna mennä hakeen, että ei sitä saanu ainakaan. Pieniä välejä piti pitää. [39Mkuv7080]

En kysynyt, mistä tämä uskomus on peräisin, mutta kaksi haastateltavista kertoo kuulleen asiasta maakuntarahaston entiseltä asiamieheltä⁵²⁶ ja kaksi on päätellyt asian sen perusteella, että hakukaavakkeessa kysytään aikaisempia apurahoja⁵²⁷.

Se Paula Ovaska, joka silloin joskus oli tää asiamies, sano silloin aikoinaan, ettei kannat hakea, ku kolmen vuoden välein, ja sitä mä oon noudattanu. [55Nkirj900010]

Joskus jonku kans ihmeteltiin sitä, että kun joku yks ja sama henkilö saa perättäisin vuosin, vaikka niis on joku semmonen kysymys ollu ainakin niis kaavakkeis, ennen, et *”viimeiset kolme vuoden aikana saadut apurahat”*, et ne pitäis laittaa sinne kaa-vakkeeseen. [44Nkuv708000]

Muita vastaavia syitä, miksi haastateltavat ovat jättäneet hakematta ovat esimerkiksi se, että joku neuvoi, etteivät yhdistykset voineet hakea⁵²⁸, siksi, että he olivat ymmärtäneet, ettei samaan hankkeeseen voi saada kahta kertaa eli jatkorahoitusta ei myönnetä (2)⁵²⁹, tai koska väitöskirjaan myönnetään enimmillään kolme vuotta rahoitusta (2)⁵³⁰, tai koska he uskoivat, että miehillä on paremmat mahdollisuudet saamiseen, joten avioparin mies ei hakenut lainkaan, jotta vaimolla olisi mahdollisuus saada⁵³¹.

Haastateltavat jakavat kentällä vallitsevana tietona esimerkiksi ohjeita siitä, miten kuuluu hakea. Yksi haastateltava kertoo huolellisuutta opettavan tarinan hakijasta, joka oli ottanut hakemukseensa mallin toisesta hakemuksesta, johon oli unohtanut muuttaa tiedot⁵³². Kaksi haastateltavaa uskoo, että hakemuksessa ei kannata olla täysin totuudenmukainen, jos se tekee suunnitelmasta monimutkaisen. Heidän mukaansa haettavan kohteen tulee olla tarkka ja kohdistettu, ja hakemuksen selkeä, vaikka joutuisi sitten vähän *sepittämään* (2)⁵³³. Kaksi haastateltavaa uskoo, että täytyy hakea tarvitsemaansa suurempaa summaa⁵³⁴ ja kaksi muuta, että parhaat mahdollisuudet saada on silloin, kun anoo vaatimattomampaa summaa⁵³⁵. Todellisuudessa Kulttuurirahaston nykylinjauksena on, että apurahat pyritään jakamaan sen suuruisina kuin niitä on haettu, jotta hankesuunnitelma olisi myös mahdollista toteuttaa kokonaisuudessaan.⁵³⁶

Nämä joskus sisäistetyt ohjeet istuvat tiukassa, vaikka ajat, päättäjät ja linjaukset muuttuvat⁵³⁷. Kulttuurialalla toimivat jättävät strategisesti hakematta ja neuvovat hyvässä uskossa muita toimimaan samoin. Osa toimijoista ei hae, koska uskoo olevansa väärältä paikkakunnalta tai ymmärrettyään säätiön vaatimukset väärin⁵³⁸. Samaan aikaan toiset jättävät hakematta, koska lannistuivat kielteisestä päätöksestä, joka on voinut olla pienestä kiinni. Hakea kannattaisi kuitenkin mahdollisimman usein, koska toistuva hakeminen kertoo hakijan aktiivisuudesta sekä rahoituksen tarpeesta. Varsinkin pienillä aloilla hakupaineen luominen on koko alaa hyödyttävä. Kolme haastateltavaa kertoo mainostavansa Satakunnan rahaston hakuaikoja kollegoilleen ja alaisilleen tämän takia⁵³⁹.

Koko ajan [kysyn alaisilta], että oottekste muistanu hakee, että nyt on Kulttuurirahaston haku ja nyt on se ja se, että nyt haette. Että mitä enemmän me pystytään näyttämään Satakunnasta, että täällä on hakemuksia, niin sitä paremmin saadaan. Mää painan niille päälle, kun noita-akka koko ajan. Kun ei nää nuoret, ei ne ajattele sitä ollenkaan. Mää tuon hakemukset niille, ja kerron et mitä anotaan, ja anot ittelles

nyt apurahaa, ja teen niille valmiiksi, että kun ei ne oikeen tiedä, et mitä ne tekis. Et kyl mää yritän kaikin puolin kyl tehdä sitä [alan] tunnettavuutta. [13Ynayt900010]

Niiltä osin, kun haastateltavat viittaavat tietoon kentällä liikkuvana tietona, uskomukset ovat useimmiten peräisin jostain epämääräisestä lähteestä (10)⁵⁴⁰, kuten *kuulin jotain juttua*⁵⁴¹, *mä satun tuntee joitakin juttuja*⁵⁴², *joku mulle sano*⁵⁴³, *mulle annettiin ymmärtää*⁵⁴⁴, *mullon ollu koko ikäni vähän semmonen käsitys, että*⁵⁴⁵, *kaikki on tietäny*⁵⁴⁶ ja *joskus jonku kans puhuttiin*⁵⁴⁷. Myös kollegoilta saatetaan saada tietoa rahoittajista (3)⁵⁴⁸ ja esimieheltä tai muulta kokeneemmalta oman alan toimijalta siitä, että mistä kannattaa hakea milloinkin⁵⁴⁹ ja miten hakemus kuuluu tehdä (3)⁵⁵⁰. Satakunnan rahaston entinen pitkäaikainen asiamies Paula Ovaska mainitaan nimeltä neljän haastatellun kohdalla⁵⁵¹. Hiljaisen tiedon kerrotaan juontuvan myös omasta kokemuksesta päättäjänä (9)⁵⁵². Uskomukset ovat usein myös oman päättelyn tulosta: hakemuksista pääteltyä (3)⁵⁵³, hoitokunnan kokoonpanosta pääteltyä (1)⁵⁵⁴ tai jakopäätöksistä pääteltyä (5)⁵⁵⁵.

19 haastateltavaa kertoo seuraavansa apurahansaajia sanomalehdistä tai Internetistä⁵⁵⁶. Vain yksi haastateltava kertoo, ettei seuraa saajia lainkaan⁵⁵⁷, toista kiinnostavat vain oman alan apurahat⁵⁵⁸ ja kolmas silmäilee saajat vain silloin, kun on itse hakenut⁵⁵⁹. Eräs haastateltava seuraa jakamista aktiivisesti ja jopa säästää lehtileikkeet kaikkien vuosien saajista, vaikkei olisi itse hakenutkaan⁵⁶⁰. Oman alan saajia seurataan lähinnä strategisista syistä (4)⁵⁶¹ tai mielenkiinnosta⁵⁶².

Haastateltavista 15 on kuullut Satakunnan rahastosta ensimmäisen kerran säätiön tiedotuksesta ja 9 puskaradion kautta. Yksi haastateltava ei muista, mistä on saanut ensitiedon, mutta haluaa kertoa tarinan. Tarina alkaa konditionaalissa, mutta jatkuu varmemmin.

En osaa sanoa edes, miksi hain sitten Satakunnan rahastosta sitä. Saattoi olla näin, että jonaki päivänä, niin siihen aikaan oli vielä semmonen lehti kuin Uusi-Suomi, niin minulle tuli Uusi-Suomi silloin, ja voi olla hyvin, että olen aukassu aamulla Uuden-Suomen, ja siellä on lukenut Satakunnan rahasto julistaa nämä haettaviksi satakuntalaisille tutkijoille tai mitä siellä on ollut, ja mä oon aatellut, että: *"Noh! Mää oon porilainen, minäpä haenkin!"* Ja niin siinä sitten kävi, että lähetin tän hakemuksen ja [esimieheni] kirjoitti sitten suosituksen, ja minä en sitten suositusta nyt vielä nähnyt enkä löytänyt mistään, mutta kyllä siitä varmaan on minulla kopio olemassa, tai en ole nyt varma onko, ehkä ei olekaan. Koska siihen aikaan ei kopiokoneita ollutkaan vielä. Että ainoa, mikä olis, niin olis kalkkeeripaperilla. Ja sellasta minulla ei varmaan voi olla, koska ei hän minua pyytänyt sitä puhtaaksi kirjoittamaan sitä lausuntoa. Mutta kyllä mä muistan sen lukeneeni, että kyllä hän antoi minun lukea sen kyllä. Kovin hyvä. [29Mhum60]

Seitsemän haastateltavaa kertoo huomanneensa hakuajasta kertovan lehti-ilmoituksen⁵⁶³, yksi lukeneensa hakumahdollisuudesta työpaikkansa ilmoitustaululta⁵⁶⁴, kaksi etsineensä itse paikallisia rahoittajia⁵⁶⁵ ja neljälle on säätiön edusta- ja vinkannut apurahoista henkilökohtaisesti⁵⁶⁶.

Se oli aika jännä sillai, et mä näin sen ilmoituksen, niin mul tuli niinku heti semmonen olo, et hei, et nyt vois olla semmonen mahdollisuus. [...] Ja oltiin ihan hirveen yllättyneitä sit ku se tuli. jotenkin sitä ajatteli, et ei siält kuitenkaan mitään tule. Ja kyl vaan tuli. [...] Olen nähny niit [lehti-]ilmoituksii ennenkin, mut en ollu ajatellu, et ne koskis niinku mua mitenkään, et sit vaan, kun tarve tuli, niin luin sen sitten varmaan tarkemmin, et sillai se ei ollu ennestään tuttu. [...] Kyl mul varmaan oli jonkinmoinen kuva siitä, et nuoret ja lapset saa sit erikseen, mut jotenkin mää sit vaan ajattelin, et johonkin teatteriin varmaan tai johonkin tällasiin harrastuksiin ja tällai, mut en mää ollu ajatellu, että sitä vois tällai niinkun anoo koulujen kerhoihin, ennen kun luin sen sit tarkemmin ja ajattelin, et kokeillaan. [...] Sen jälkeen se kuva on tavallans vast tullu. Et se on tosi upee juttu, et on tullu. [...] Sit se tilaisuus siellä oli niin hieno ja sit ihan oikeesti, et saa tähän arkipäivään, et saa tämmösseen käytännön toimintaan. [4Ylast00]

Kun sit ajattelin, että haluan tehdä, eikä ollu mahdollisuutta yksinomaan laittaa siihen omaa rahaa, niin sit mä vaan ylipäättään katsoin sil taval lehtiä ja ilmoituksii, et sen mä varmaan ihan ensimmäisenä vaan satuin näkemään oikeaan aikaan, jaa et tämä on paikka, josta voi hakea. Sillon siihen aikaan en ainakaan muista, että ois ollu näitä maakuntakiertueita sillä asiamiehellä, että ne on tullu sitten myöhemmin. [36Nkuv00]

Kahdelle haastateltavalle on avainasemassa Satakunnan rahaston järjestämä hakuinfo⁵⁶⁷. Eräs haastateltavista muistaa myös osallistuneensa Satakunnan taidetoimikunnan järjestämille kulttuurialan rahoituskoulutuspäiville Harjavallassa Emil Cedercreutzin museossa, jossa myös Satakunnan rahasto oli esittäytymässä. Hän kokee tilaisuuden olleen erityisen antoisa ja nimenomaan hakemisen käytännön kysymyksiä valaiseva.⁵⁶⁸ Paitsi että tilaisuuksista saa käytännön neuvoja, ne myös madaltavat hakukynnystä ja parantavat saavutettavuutta. Epävarmuus hakutaidoista aiheuttaa stressiä. Kun huonosta tai vääränlaisesta hakemuksesta ei saa palautetta, hakija ei tiedä, mitä tekee väärin ja saattaa toistaa virhettä vuosikaudet turhaan⁵⁶⁹. Kaikilla ei ole kokenutta mentoria valmentamassa hakemuksen laatimisessa.

Kolme haastateltavaa on sitä mieltä, että ensitieto ei ole tullut mistään, koska kaikkihan Satakunnan rahaston ovat aina tunteneet⁵⁷⁰. Viidelle apurahan hakemista on suositellut kollega tai tuttu⁵⁷¹ ja yhdelle vinkannut esimies⁵⁷².

Yks semmonen [taiteilija] tämä nainen, joka kotirouvana teki näitä silloin tällön, niin hän kehotti, että haepa sieltä apurahaa itsellesi. Että hän oli käynyt muutama vuosi sitten siellä [ulkomailla] ihan tämmösellä kanssa matkalla. Ja minä siitä kehotuksesta sitten, että ei se ota jossei annakaan. Ja niin sit, ku tuli, niin mitäs siitä, että toteutuu tämmönen unelma hehe. [34Mnayt60]

Yksi haastateltava kertoo, että hänen alallaan apurahamahdollisuuksista ei puhuta. Hänellä on käsitys, että niitä haetaan, mutta ei tietoa siitä, että mistä, milloin ja miten. Hän kokee, että hänen työyhteisöstään puuttuu tällainen *yhteisöllinen tsemppi*. Hän ei ole kuullut kenenkään koskaan puhuvan Satakunnan rahastosta.⁵⁷³

Hakuohjeet ovat keskeinen osa tiedottamista. Kulttuurirahasto on julkaissut niitä vuodesta 1993, vuodesta 1999 myös Internetissä. Ohjeiden tarkoituksena oli auttaa suuntaamaan hakua säätiön strategisia päämääriä kohti. Jo 1990-luvulla huomattiin ohjeiden julkaisemisen kasvattaneen halutusti muun muassa hankkeisiin haettuja summia, hakemusten määrää sekä *post doc* -tasoisten tutkimusten hakemuksia.⁵⁷⁴ Myös ilmaisun muoto tai se, mitä jätetään kirjoittamatta ohjaavat hakua. Esimerkiksi lomakkeen hakualaluettelo voi hyvinkin ohjata hakemusten muotoilua. Poikkitaiteellisissa ja monitieteisissä hankkeissa saatetaan valita sellainen ala, jossa uskotaan olevan edullisimmat kilpailuasetelmat tai hakemusta ei jätetä, jos omaa alaa ei löydy listasta. Ohjeissa ja lomakkeissa havaittuja puutteita on paikattu ja tekstiä selkiytetty vuosittain.

Kolme haastateltavaa hakee Satakunnan rahaston apurahaa siksi, että on itsestään selvää, että sieltä kuuluu hakea, kuten kaikilta muiltakin potentiaalisilta rahoittajilta⁵⁷⁵. Yksi haastateltava kertoo, että hän valitsi sopivan säätiön tarkoin, eikä siksi edes hakenut muualta⁵⁷⁶. Yleisin syy hakemiseen juuri Satakunnan rahastosta on se, että haastateltava uskoo, että hänellä on mahdollisuus apurahan saamiseen (18)⁵⁷⁷, johtuu se sitten siitä, että hanke sopii satakuntalaisena ja huomionarvoisena (8)⁵⁷⁸ säätiön tarkoitukseen (2)⁵⁷⁹ tai koska itse asuu (5)⁵⁸⁰ tai on kotoisin (4)⁵⁸¹ Satakunnasta. Yksi haastateltava kertoo, että kynnys hakemiseen oli matala, koska hän tiesi hoitokunnassa istuvan niin monta hankkeelleen myötämielistä jäsentä⁵⁸², ja toinen, että hän luotti saamiseen, koska oli aikaisemmin saanut helposti ja oli ollut tyytyväinen säätiöön⁵⁸³. Mielikuvat apurahan saavutettavuudesta ovat siis tärkeitä.

Me todettiin, että tässä meillon parhaat mahdollisuudet, koska tää on maakunnallinen hanke, ja tällä on maakunnallista käyttöä tällä meidän aineistolla, että kyl me sit päädyttiin, että ei haettu muualta. [58Yluon10]

Kun nää on nimenomaan tämmösiä satakuntalaisia hankkeita, satakuntalaiseen kulttuuriin liittyviä, että ajattelin, että se on se ensimmäinen taho, jonka pitäis tukea näitä. [53Mkuvhum8090]

Yksi haastateltava haki Satakunnan rahastosta, koska haku osui sopivaan aikaan alkuvuodelle, jolloin syksyn kiireet oli ohitettu ja lähestyvä kevät teki energisemmäksi⁵⁸⁴. Toinen haastateltava haki taktikoiden. Hän piti kirjat sukulaistensa luona Satakunnassa, jotta voisi hakea satakuntalaisista säätiöistä, joissa hänen alallaan on pienempi kilpailu kuin nykyisen asuinmaakuntansa rahastossa.⁵⁸⁵

Näkisin, että ratkaisu sekä Satakunnan rahaston kasvottomuuteen että potentiaalin optimaaliseen saavuttamiseen ja haitallisten uskomusten oikaisemiseen ja päivittämiseen, on säätiön edustajan, kuten asiamiehen tai puheenjohtajan, aktivoituminen kentällä. Asiamiehen sanomisten painoarvosta kertoo vuosia sitten liikkeelle pannut jo vanhentuneet ohjeet, jotka yhä elävät sitkeästi. Säätiön edustajan on jalkauduttava maakuntaan ja osallistuttava kulttuuritapahtumiin. Se parantaa säätiön arvostusta ja lähestyttävyyttä ja lisää kulttuurialoilla toimivien tietoa mahdollisuuksista. Näin säätiön edustajalla on tärkeä rooli vaikuttavuuden lisäämisessä. Alueellinen vaikuttaminen viestii kulttuurityöntekijöille, että he ovat tärkeitä, ja yhdistää kulttuurialojen toimijoita. Alueellinen vaikuttaminen parantaa saavutettavuutta ja valjastaa kaikki alueen resurssit käyttöön.

4. KOETTU APURAHA

Grounded Theory -menetelmään lisäämäni metatason koodausvaihe paljastaa, että apuraha kietoutuu laajaan tunteiden kirjoon: iloon⁵⁸⁶ ja onnellisuuteen⁵⁸⁷, ylpeyteen⁵⁸⁸, huonoon omaantuntoon⁵⁸⁹, kiitollisuuteen⁵⁹⁰, häpeään⁵⁹¹, yllätykseen⁵⁹², hämmennykseen⁵⁹³, kateuteen⁵⁹⁴, pettymykseen⁵⁹⁵, huojennukseen⁵⁹⁶, paineisiin⁵⁹⁷ ja jopa pelkoihin⁵⁹⁸ ja ahdistukseen⁵⁹⁹.

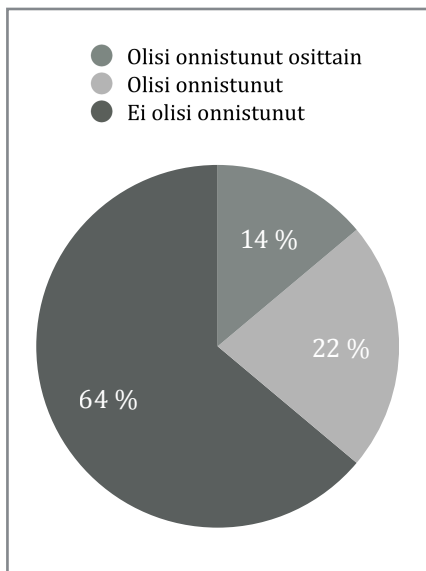
Kyllä se on tosi merkityksellinen ollu! Että monet on kysyny, että onko se nyt niin kivaa, mut kyl se on! Se on ollu kauheen hiano sit, ku on saanu, ja sit on ollu kauhee pettymys, kun ei oo saanu. Ja kyl täytyy sanoo, että mää pidän tätä Satakunnan rahaston apurahaa merkityksellisempänä. Mää oon niitä paremmin saanu sitte sieltä [taidetoimikunnalta], mutta ei ne mitään hevin isoja oo. [...] Se kaks kuukautta, ku oli tehny, se apuraha-aika, niin se kauheesti rohkasi mua tekemään kaikkii kokeiluja. Ja sen kokee, et ku mullon ny apuraha, nii mää ny työskentelen ja mää en tee nyt sit muuta. Mut sit, ku vähä aikaa kulu, niin sit taas huomas, et se oli niin hyvää tehny se apuraha, et ois ollu kiva, ku ois ollu viäl se toinen kaks kuukautta. Se olis ollu kiva. [9Nkuv708090]

Jollakin tavalla, kun se apuraha on aina niin vähissä, niin se tuntuu jollakin tavalla sellaselt rangaistukselta semmonen, et kun koko aika, et ei oo rahaa ja semmost, ni sit ku sitä tulee, sitä tulee kerralla paljon, niin se tuntuu kyl tosi ihanalta. Tuntuu, et tulee semmonen ihan niinkun ihmismäinen olo. [...] Ja sen kokee sit semmosen niinku arvostuksen, et kyl se tuntuu sit semmoselt arvon osotukselt. [67Nhum00]

Jokainen kerta, kun apurahaa saa, se on pieni ihme. Ei ole koskaan ollut itsestään selvää. Vaikka paljon haetaan, silti joka kerralla siitä on yhtä ilahtunut ja yllättynyt. [63Nhum00]

Minä olenkin hyvin onnellinen. Mulla on edelleenkin se [apurahalla hankittu työväline]. Vaikka tietysti on! Mä voin kohta hakee sen esille. Se on vaikuttava. [29Mhum60]

36 haastattelussa kerrottiin yhden tai useamman kerran, että hanke tai hankkeet eivät olisi onnistuneet lainkaan ilman Satakunnan rahastolta saatua apurahaa.⁶⁰⁰ 10 haastattelussa hanke tai hankkeet eivät olisi toteutuneet ilman säätiöiden

*Kaavio 8: Olisiko hanke onnistunut ilman apurahaa?
Kaavio: Suvi Heikkilä.*

apurahoja kokonaisuutena, joista Satakunnan rahaston apuraha oli vain osa, tai että ilman Satakunnan rahaston apurahaa hanke olisi toteutunut ainoastaan, jos avustuksen olisi saanut joltain toiselta säätiöltä.⁶⁰¹ 10 haastattelussa kerrottiin, että hanke tai toiminta olisi toteutunut vain osittain ilman apurahaa⁶⁰². 16 haastattelussa mainittiin yhden tai useamman kerran, että hanke tai hankkeet olisivat toteutuneet ilman apurahaa.⁶⁰³

Ohessa olevassa piirakkakaaviossa 8 on esitetty (1) haastattelut, joissa on kerrottu, että hanke tai hankkeet eivät olisi onnistuneet ilman apurahaa tai apurahoja, (2) haastattelut, joissa hanke olisi onnistunut osittain sekä (3) haastattelut, joissa hanke tai hankkeet olisivat onnistuneet myös ilman apurahaa. Myös tämä kaavio on suuntaa antava, sillä kaikista erillisistä hankkeista ei ole tietoa haastateltavan mielipiteestä. Haastateltavien tulkinnat *toteutumisesta* ja *onnistumisesta* myös vaihtelivat keskenään, tai jopa saman haastattelun aikana.

K: Olisitko saanut tehtyä hankkeen ilman apurahaa?

V: En! Tai sanotaan, että olis ainakin tiukkaa tehnyt. Ei, kyl se kyl siit ois varmasti... sit ois järjestäny muuten rahoituksen, et olis ehkä tarvinnu ottaa vähän lainaa tai jotain muuta. Mut kyl se ilman muuta niin helpotti. [...] [Myöhemmin:] No olis se saattanut toteutuu, mut kyl se aina on sellanen hyvä lisä. Ja sit se on semmonen symbolinen kannustus. Et se symbolinen kannustus on vähintään yht tärkeä kun se raha. [60Mkuv70809000]

Kyl se raha oli ratkaseva tekijä, koska silloin matkustaminen ei ollu ihan helppoa ja perheelläni ei ollut sellasia mahdollisuuksia lähettää ulkomaille noin vaan opiskelemaan. Niin kyllä se oli erittäin tärkeä. [...] [Myöhemmin:] niin no kyl se sitten jostain raha olis tottakai löytyny, koska se oli se olennaisin asia lähteä opiskelemaan [ulkomaille] tän kyseisen [mestarin] kanssa ja ilman muuta se olis sitten jostain se raha kaivettu, koska se oli sovittu asia, että sinne mennään. Mutta tietenkin tämä sitten helpotti ihan ymmärrettävistä syistä. [22Msav60]

Tämä on hyvä esimerkki niistä ongelmista, minkälaista tietoa monivalintakyselyillä ja kaavakkeilla ei tavoiteta. Näitä *kyllä tai ei* -vastauksia enemmän tilannetta valottavat vastaukselle annetut perusteet ja tapausten taustatiedot.

Koska apurahat on jaettu laajalla aikavälillä, on huomioitava, että osa apurahoista on ollut vaatimattomia ja osa huomattavan suuruisia. Jos apuraha on ollut pieni, sen osuus hankkeen toteutumisen kannalta on voinut olla konkreettisesti epäolennainen. Tosin, tällaisissakin tapauksissa haastateltava on voinut pitää apurahaa ratkaisevana onnistumiselle, jos se on tullut kriittisellä hetkellä tai on tuonut tarvittavan henkisen tuen⁶⁰⁴. Yksi haastateltava kertoo, että pieni apuraha oli suuri tunnustus aloittelevalle kirjailijalle. Sen ansiosta hän innostui kirjoittamisesta niin paljon, että hän olisi tehnyt kirjansa ilmankin rahoitusta⁶⁰⁵. Erään haastateltavan mielestä kielteinen päätös olisi ollut merkki siitä, ettei hanketta olisi kannattanut toteuttaa, joten pieni apuraha oli suoraan yhteydessä hankkeen toteutumiseen⁶⁰⁶. Joissakin tapauksissa hanke on voinut toteutua siksi, että Satakunnan rahaston pienen pesämunan ansiosta käyntiin saatu toiminta on voinut saada lisärahoitusta muualta.

Emmää usko. Emmää usko, et nää kaks hanket olis onnistunu ilman apurahaa. Emmää usko siihen. [...] Olis ollu hirveen vaikeeta. Mul on semmonen käsitys, et ensin on haettu Kulttuurirahastolta, ja katsottu, että mitä sieltä saadaan, ja sen jälkeen ollaan vasta käyty [kaupungin] pakeilla ja katsottu mitä kaupungilta saadaan. [59Yluon8090]

V: Kyllä siinä aika paljon just vaikutti se, että kun mä sain sen apurahan, niin mä yleensä lähdin sitä tekemään. Se oli semmonen suurempi homma, että ehkä ei olis tullu tehtyä.

K: Toisaalta, jos teillä oli jo ennen tätä ollut sellanen intohimonen näkemys siihen, että pitäis [saada tehtyä tällainen hanke] niin olisko se ollu, että olisitte kumminkin tehnyt sitä jo ilmankin tätä apurahaa, vai?

V: Joo-o, en tiedä. En mä usko. En mä usko, että mä tommoseen hommaan olisin lähtenyt. [53Mkuvhum8090]

V: Niin, kyllä mä sitä työtä olisin tehnyt ilman tätäkin, mutta kyllä se ratkasevasti vaikutti ja oli pontimena siihen, että mä vielä enemmän sain keskittyneeks siihen. Kyllä sillä tämmönen ehdottoman kannustava merkitys oli. Nimenomaan semmose-na mä sen koin.

K: Että se rahallinen tuki siinä ei ollut niin tärkeä kun tää?

V: Ei. Ei. Eikä se niinkun kokonaisuudessa todellakaan ollut niin merkittävä [summana], että sen takia yksinomaan olisi siihen lähtenyt, taikka että sen varassa olis voinut toimia, mutta se oli tämmönen niinkun tavallaan julkinen kannustus siihen ja sillä tavalla tarpeellinen ja merkittävä. [35Mkuv70]

Kolme haastateltavaa uskoo, että rahoitus olisi järjestynyt muualta⁶⁰⁷ tai he olisivat maksaneet hankkeen kulut itse. Yksi haastateltava perustelee uskoansa hankkeen toteutumiseen sillä, että hanke kuvasti ajan henkeä niin hyvin, että se olisi toteutunut väistämättä ennemmin tai myöhemmin, ilman apurahaa myöhemmin. Hanke oli ainutkertainen ja ennenkuulumaton, mutta 1960-luku oli kypsä hankkeen kaltaiselle marginaalikulttuurille, sillä kulttuurielämä roihahti vuonna 1966 koko maassa. Apurahan saaminen kuvastaa hänen mielestään hyvin ajan henkeä. Silloin, kun hanke sai apurahaa, ala ei ollut arvostettu, ja Satakunnan rahasto oli näin edelläkävijänä, etulinjassa arvottamassa tätä marginaalialaa.⁶⁰⁸

Vain yhdeksälle apurahansaajalle apuraha ei ollut millään tavalla ratkaiseva hankkeen toteutumiselle.⁶⁰⁹ Neljä heistä kertoo, että apuraha toi helpotusta taloudelliseen paineeseen ja auttoi hetkessä.

Sillä rahalla sain kuitenkin sitten ostettua [materiaalia] ja opiskeluun se meni, sillä tavalla, että tarpeeseen se toki tuli. [32Nsav60]

No olishan se varmaan jostain sitten se raha nipistetty, mutta kyllähän toi oli ilman muuta ihan tosi hyvä juttu siihen siinä vaiheessa, ettei se niinkun kiristänyt taloutta. [50Nsav8010]

Se mahdollisti sen, että sen minkä sai normaalisti palkastaan, niin ei sitä tarvinnut käyttää tähän taiteelliseen työskentelyyn ja jäi elämiseen sitten sillä lailla enemmän rahaa siltä osin. [41Mkuv70]

Viiden haastateltavan päättäväisyys ja intohimo toimintaan on niin suurta, että he uskovat esteiden voittamiseen.

Olis. Kun mä lähdin siitä, että tää työ on saatava tehtyä. [28Mhum60]

No kyllä mä sisulla olisin sen sit valmiiks silti tehny, mutku mä nytkin oon joutunu tietysti aina käyttään kaikki lomat siihen, niin kyl se hirveesti helpotti. [54Nkasv9000]

Mä olin hyvin sitoutunut ja innostunut sen [aiheen] kanssa ja kehitin ja loin sitä sisältöä. Olisin tehnyt sitä ihan yhtä vimmatusti ilman tätäkin, mutta tää oli tietysti sitten hyvä lisä siinä työssä. [35Mkuv70]

Kyl mä niin optimistinen sitten siinä vaiheessa olin, tai mua oli rohkastu niin paljon sit rupeamaan. [...] Että mää olisin saattanut alottaa sen kumminkin sitten, riippumatta siitä, tuliko juuri tämä stipendi. [31Mhum70]

Jotkut halusivat painottaa sitä, että apuraha ei ollut suinkaan se tärkein syy siihen, että hankkeita on, vaan kaikkeen toimintaan tarvitaan ensisijaisesti se yksilön intohimo. Raha yksin ei tuota toimintaa.

Jos mää en ois saanu sitä apurahaa ja tehny tätä hanket, ni nää ihmiset ei ois välttämät koskaan tavannu. [...] Tavallaan se aina lähtee siitä, että jollakin on sellanen idea, ja on joku sellanen henkilö, mikä vie sen idean väkisin läpi. [72Ykuv0010]

Et se [toiminnan] määrä ei oo siitä pelkästään rahasta kiinni, vaan se on myös sit siitä taiteellisesta kunnosta, että on jotain, mitä mennä esittää. [5Ysav708090]

K: Olisko tää kansainvälisyys toteutunut ilman apurahaa?

V: Kansainvälisyys ei olis toteutunut ilman [minua]. Se on ensimmäinen asia, koska siinä vaiheessa [...] mulla oli kaikki nää yhteydet, ja sitte mää tulín vasta [paikkakunnalle]. Eli mää toin tänne tän kansainvälisyyden ja sitten onneks kiitos avustusten niin ne pystyttiin yhdistämään. [13Ynayt900010]

Kun hanke olisi toteutunut vain osittain, se olisi toteutunut huonompi-laatuksena⁶¹⁰, pienemmässä mittakaavassa⁶¹¹ tai se olisi pitkittynyt⁶¹². Monessa toiminnassa ideana on, että kulttuuria tuotetaan niin pitkälle kuin resurssit riittävät. Tällöin toiminta on suoraan kytköksissä varojen määrään.

Se [apuraha] oli aivan välttämätön [varsin painokkaasti]. Ei olis voinut tehdä niin hyvää työtä, jos ei [apurahalla hankittu työväline] olis ollut koko ajan käytettävissä. [29Mhum60]

Kai mää sit maalannu olisin, mutta emmää sit näitä isompia töitä, niin ei ne ois toteutunut. [...] No ei olis kyl ollu [varaa materiaaleihin], että kyllä sillä valtava merkitys on ollu. Sillä on tosi suuri merkitys ollu. [9Nkuv708090]

No ei [olisi toteutunut] niin tehokkaasti ja nopeesti. [...] Ja meillä on tosiaan iso perhe ja tulot ei ollut kummoset, niin oli se sillä lailla rasite, vaikka sitten sai olla kuu-kausitöissä, niin kyllä se ilman muuta autto asiaa. Ainakin se nopeutti sitä ehdottomasti. [40Nluon7080]

Jos mä haen vaikka näyttelyn tekemiseen, ja jos sitä nyt tarvittais vaikka 3 000 euroa, ja sit mä saan jonkun 1 500 euroa, mikä tarkoittaa sit sitä, että mää voin todellakin tehdä vain puolet siitä suunnittelemastani. Ajattelin, et teen sit niin, että teen sit niin paljon, kun se raha riittää. [...] ja sitten ne, joihin ei se raha riittänyt, kun ne ei

ymmärtäneet antaa mulle riittävästi, mää vaan vedän siihen kohtaan maalarinteipillä, että tähän tulee tämmösen kokonen työ, niin paljon, kun on niitä puuttuvii [teoksia] ja sit sen näyttelyn nimi olis sit yksinkertaisesti ”apurahanäyttely”. [36Nkuv00]

Apurahan kuvattiin olevan useimmiten kuitenkin toteutumisen kannalta *elintärkeä, välttämätön, aivan keskeinen* tai *aivan ratkaiseva*. Rahoitusta ei olisi saatu muualta⁶¹³ tai omat yksityiset varat eivät olisi riittäneet⁶¹⁴ hankkeen toteuttamiseen. Esimerkiksi yksityisnäyttelyn⁶¹⁵ tai yhteisöllisesti tärkeän tapahtuman⁶¹⁶ järjestämistä pidettiin kohtuuttoman kalliina pelkin yksityisin varoin maksettavaksi.

Ilman näitä ei toiminnasta mitään olisi tullut. Ei ei ei mitään semmosia lähteitä ole olemassa, mistä ois voinut saada niin paljon rahaa kuin tarvittiin. [62Yhum900010]

Ainakin se [soittimen hankkiminen] olisi sitten viivästynyt, jos olisin joutunut keräämään sitä rahaa muualta. Ja varsinkin sellainen summa! Lukiolaispojalle siinä on sellainenkin vaikutus, että tavallaan laskee, että uskooko itseensä tarpeeksi, että kannattaako mun neljä kesää poimia mansikoita. Siinä täytyy olla tosi vahva usko myös siihen, että se uhraus kannattaa. [51Msav9000]

Kuusi haastateltavaa perustelee apurahan välttämättömyyttä toteutumiselle sillä, että ilman työskentelyapurahaa hankkeen toteuttamiselle ei olisi yksinkertaisesti riittänyt aikaa tai energiaa⁶¹⁷.

Ilman työskentelyapurahaa moni teos jäisi toteuttamatta, kun aika menisi muussa palkkatyössä. [...] Ei olisi [toteutunut ilman apurahaa]. Mikään noista. Ei ainakaan tyylikkäästi ja asianmukaisesti. Olen hirmu kiitollinen Satakunnan rahastolle. Ilman apurahaa olisin yrittänyt hoitaa näyttelyt itse, omista varoista, mikä olisi ollut heti pois esim. lasten elintasosta. [70Nkuv900010]

Jos ei olis tommost rahoitusta, ni enhän mä pystys tekemään mitään väitöskirjaa, en mä vois millään. Ei mul ainakaan onnistuis minkään työn ohes. En mä jaksas iltasin tehdä, sit ku viäl on pienii lapsii, ni ei siit tulis yhtään mitään. [65Nhum10]

Mullon se tilanne, että mun pää ei riitä. Mä en pysty tekeen sitä samaan aikaan tän työn kanssa. Tää viä multa siis niin hirveesti energiaa. [...] Toiset tekee niinku samaan aikaan ja pyörittää perhettä ja kaikkee, mut että mä voin sanoo suoraan, että multa se ei nyt kyllä onnistu. [57Nsav80900010]

No jos mä en olis saanu tätä plus muita, siis se on huomattava koko ajan, että se yksin ei olis siihen riittänyt, mut niinku osana muuta rahoitusta, niin jos mä en ois tämmösii saanu, niin en mä varmaan koskaan olis sitä väitöskirjaani tehny, että kyllä se oli ihan ratkasevan tärkeä asia. En mä olis jaksanu oman työni ohella, se oli sen verran vaativa aihe. [47Mhum80]

Joskus apuraha on ollut ratkaiseva henkisesti. Esimerkiksi yksi haastateltava kertoo, että hankkeen aloittaminen oli niin suuri taloudellinen riski, että tuen saaminen osaan kuluista antoi rohkeuden lähteä yrittämään. Ilman tätä henkistä tukea hän ei olisi aloittanut hanketta.⁶¹⁸ Toinen haastateltava kertoo, että apuraha tuli silloin, kun hän teki työtään viimeisillä voimillaan ja oli juuri lopettamassa uskonpuutteessa. Hän sanoo, että ilman henkilökohtaista apurahaa hän olisi ehdottomasti irtisanoutunut työstään.⁶¹⁹

Haastateltavan on kuitenkin mahdotonta tietää täysin varmasti, mitä olisi tapahtunut ilman saatua apurahaa. Jaakko Suominen on pohtinut tutkimusartikkelissaan *Hankehakujen ja rahoituksen ohjaava vaikutus. Omaan arkistoon perustuva retrospektiivinen toimija-analyysi*. omien Suomen Akatemian hankehakemustensa kielteisten päätösten vaikutuksia hänen suunnittelemlleen hankkeille ja uralleen. Epäonnistumiset hauissa johtivat siihen, että suunnitellut suuret hankkeet eivät toteutuneet sellaisenaan. Niiden valmistelemiseen tehty työ ei kuitenkaan mennyt kokonaan hukkaan, sillä ne vahvistivat yhteistyösuhteita sekä toivat uusia ideoita ja tutkimusnäkökulmia. Joskus hankkeen tutkimusidea toteutettiin pienempimuotoisempana, tai siitä poiki muita tutkimushankkeita, julkaisuja, tapahtumia tai verkostoja. Suominen mukaan pieleen menneillä hakemusprosesseilla on myös hyötyjä ja niistä voi oppia paljon. Hakemusten tekeminen on sosiaalista toimintaa, joka joko *"hitsaa yhteen tutkimusryhmää ja yhteistyöverkostoja"* tai paljastaa, ettei yhteistyö kyseisten toimijoiden kanssa suju. Myös se on Suominen mukaan hakemuksen teon hyvä puoli, että tutkija joutuu jatkuvasti päivittämään tietämystään viimeisimmästä tutkimustiedosta ja ajankohtaisista keskusteluista. Positiiviset puolet eivät kuitenkaan ole riittäviä siihen, että ne yksin motivoisivat jatkuvaan hedelmättömään hakemiseen.⁶²⁰

Haastatteluaiineistossa on 32 kertomusta siitä, kun haastateltava on jäänyt ilman apurahaa⁶²¹. Näistä 16:ssa kerrotaan, mitä hankkeelle kielteisen päätöksen jälkeen tapahtui: 8 hankkeista ei onnistunut lainkaan⁶²², 1 onnistui osittain⁶²³ ja 7 onnistui⁶²⁴ ilman tätä kyseistä apurahaa. Onnistuneet hankkeet oli pelastanut *kuin ihmeen kaupalla* muualta saatu rahoitus⁶²⁵ tai ne oli jouduttu maksamaan omasta pussista⁶²⁶.

Voin kertoa omasta kokemuksestani, että hain viime vuoden lopulla, silloin kun täällä apurahat olivat haettavissa, niin hain tämmöseen [hankkeeseen] apurahaa. En itselleni, vaan [henkilön] palkkaukseen. [...] Ja minähän teen sitä aus liebe auf kunst.

En minä saa siitä mitään rahaa. Enkä mä itse tarvitsekaan rahaa, mutta tarvitsen rahaa saadakseni aputyövoimaa töihin, joihin mää en itse pysty. [...] Siinäkin mää olen sitten joutunut käyttämään omia eläkevaroja jonkun verran. Ehkä sanotaan tässä runsaan vuoden aikana ainakin 1 000 euroa. Kyllä se eläkeläisten rahoissa tuntuu. [7Mhum00]

Enkä mä ole enää mittään mistään anonu. Mää en pyytele keneltäkään, kun tääl on nihkeetä kaikki ollut... kustannus puoli siinä... Että jos ei Satakunnassa tosiaan löydy mitään julkisia varoja tämmöseen, niin mää järjestän sit itte. [...] Kyl se on ollu semmonen aukko, ettei mittään tämmöstä [hankkeen kaltaista toiminaa] ole. Mä oon sitä pitäny kauheen tärkeenä ja sen takia mää oon ollu niin itsepäinen heh. [53Mkuvhum8090]

Se meni ihan väärinpäin se koko juttu, et sitä [hanketta] ruvettiin tekemään, vaikei ollu rahotuksesta mitään selvyyttä, ja sit siit kävikin, loppujen lopuks mä jouduin maksamaan ite kaikki viulut siit sit. En mää saanu siihen mistään rahotusta. Menin koko Suomen valtion edustajana, Satakunnan edustajana, niin mä maksoin ite sen sitten. [...] Eikä se ollut halpakaan. [60Mkuv70809000]

Kolme haastateltavaa kertoo hankkeidensa näivettyneen tai olevan vaarassa näivettyä rahoituksen loppumisen jälkeen⁶²⁷. Erään haastateltavan suurhanke oli valtava menestys ja yleisö ja yhteistyötahot toivoivat hankkeesta uusintoja, mutta koska yhteisö ei saanut lisää rahoitusta, hanketta ei pystytty jatkamaan.⁶²⁸ Kaksi haastateltavaa kertoo, etteivät he ole pystyneet tekemään tutkimustaan niinä aikoina, jolloin rahoitusta ei ole ollut.⁶²⁹

Must sekin on Kulttuurirahastolt lyhytjälkeistä, et jos ne haluaa maakunnast väitöskirjoi, ni mun mielest niit kannattaa rahottaa se kolme vuot putkeen, ku sillon niit tulee. Jos sä rahotat [väitöskirjaa] vuoden, ja sit sä jätät sen jälkeen sen tutkijanalun tyhjän päälle, niin usein sit se väitöskirja jää, koska sun pitää joko lähteä työelämään tai sit sä epätoivosesti koitat saada jostain jotain. [...] Että jos mulla ois ollu se apuraha, niin mä olisin saanu ne artikkelit kirjoitettua. [...] Ja mitä enemmän sit etäännyy myös tästä maailmasta täältä [yliopistosta], niin sitä vaikeempaa se on [jatkaa myöhemmin]. [20Nhum0010]

Eräs haastateltava pohtii, että hänen hankkeistaan ne, joihin on suurempi intohimo tai vahvempi visio, toteutuvat myös ilman ulkopuolista rahoitusta, vaikkakin sitten hitaammin. Toiset hankkeet, joihin ei sisälly samanlaista itsevarmuutta, jäävät, mikäli rahoitusta ei myönnetä. Rahoituksen osuttua kohdalle näistä riskihankkeistakin on saattanut kasvaa jotain suurta tai ne ovat saattaneet johtaa tutkimusta uusille urille.⁶³⁰

4.1 VELVOLLISUUS

Syyt siihen, miksi hankkeen toteutuminen oli apurahan ansiota, ovat siis sekä henkisiä että aineellisia. Usein myös apurahan henkinen puoli, toisin sanoen kokemukset ja tunteet, ovat henkilökohtaisesti tärkeitä vaikuttavuuden mittareita.

Usein velvollisuus tai tulosvastuu on tärkeä osatekijä hankkeen loppuunsaattamiseksi⁶³¹. Apurahansaajalle luvatus työn tekeminen kunnolla on omantunnon ja kunnian kysymys. Vaikka säätiön velvoittama loppuraportti olisi jo aikaa sitten jätetty, apurahansaajan tunnollisuus ja rehellisyys saavat pinnistelemaan toivottomaltakin vaikuttaneen hankkeen onnistumisen eteen⁶³².

Sen takii on yrittäny tehdä sitä sit kauheesti täs, edistyä sen rahan edestä, et ois puhdas omatunto ainakin siin suhtees, et olen sit tehny sen eteen, kun oon saanu.

[67Nhum00]

Se oli se alkusysäys sen väitöskirjan tekemiselle sillä lailla, et kyl mä olin sitä alotellu pikkase tavallaan, mut sit se oli semmonen, et nyt ihan oikeesti tää täytyy nyt tehdä, koska tässä on rahoitusta. [...] Ehkä ei kaikki ajattele sitä niin velvottavana, mut kyl mä ite ajattelen. [64Mhum00]

Siis oishan se nyt noloo, et jos sen [apurahan] on ny hakenu, eikä oikeesti tekiskää sitä koskaa. Ja sit ne lukee viäl joka paikas julkisestiki, ja sit ei ikin sais mitää valmiiks. Paitsi sen rahan myöntäjän taholt, mut mun mielest niinku tälle ihan yleisestikin, ni on semmonen paine. [65Nhum10]

Mä luulen, et jos mä en ois saanu väitöskirjaan apurahaa, niin tavallaan yks hyvä väitöskirja jäis tekemättä. Että nyt, kun mä oon tehny sitä sen vuoden verran, niin se kynnys kyl siihen nytten, että jätäksmää sen, [...] niin kyl se on huomattavasti korkeempi. Ja tottakai siin on myös sellanen, et jotenkin kokee myös vähän velvollisuut siitä, että mä oon sen vuoden apurahan saanu, ja jos siit ei tuu mitään, ni sit se on myös itelle vähän epäonnistuminen. [20Nhum0010]

Tilanteissa, joissa hanke olisi muutoin jäänyt vastoinkäymisten tähden tai rahoituksen puutteessa kesken, saa velvollisuudentunne työskentelemään palkatta tai käyttämään omat säästöt hankkeen toteuttamiseksi sovitulla tavalla.

Se tavallaan pistää taiteen tekijät mahdollittamaan rakoon, jos annetaan pieni siivu. Kuitenkin halutaan toteuttaa se työ ja se maksaa sitten, niin siinä helposti taiteilija tekee sitten liika ilmasta työtä tai jää velkoihin. [...] Ja se on ihan kauheeta, ku näin

pienillä tuilla sä joudut sitoutumaan ja sitouttamaan muita, ja se on ihan pelottavaa.
[13Ynayt900010]

Joillekin epävarmuus säätiön odotuksista tuotti ahdistusta tai velvollisuudentunne saattoi jopa estää hakemasta apurahaa.

Siis kyllä mä sen koin kannustuksena ja sillä tavalla, että ihan ok. Mut mua vähän se ahdisti, että sitten oli se velvollisuus tehdä jotakin, enkä mä nyt tiennyt, että miten se sitten menee, että mitä siinä pitää sitten raportoida lopuksi, että pitääkö olla todella jotakin sellasta niinku kouriintuntuva. [46Mkuv80]

Mä en sit oikeen uskalla hakeekaani, kun mä aattelen, et jos se antaa, ja mun pitää pitää näyttely, ja sit mul tulee kauhee stressi ja paine täs viel vanhal iäl, ni mää aattelen, et hakekoon nuoremmat niit sitten. [44Nkuv708000]

Sama velvollisuus muuttaa joissakin tapauksissa hankkeen sisältöä. Rahoitushakemuksia tehdessä hankesuunnitelmat muokataan usein rahoittajan painopisteiden mukaisiksi. Kun sitten Satakunnan rahasto myöntää hankkeelle rahoituksen hakemuksesta, jossa tuotteen sisältö on kerrottu aiottua satakuntalaisemmaksi, haluaa apurahansaaja lunastaa lupauksensa. Eräs haastatteleman kirjailija kertoo joutuneensa kirjoittamaan teoksensa sisällön suurelta osin uusiksi, kun rahoituspäätöksen saapuessa kirjan teksti oli elänyt eri suuntaan kuin mitä hän oli suunnitelmassaan esittänyt⁶³³. Myös muut hakijat ovat sovittaneet hankettaan satakuntalaisemmaksi hakiessaan rahoitusta Satakunnan rahastolta⁶³⁴. Tässäkin mielessä maakuntarahasto toteuttaa alueellista tarkoitustaan. Yleinen käsitys haastateltavilla vaikuttaa olevan, että maakuntarahasto odottaisi rahoittamiltaan hankkeilta, että ne koskisivat maakuntaa laajemmin kuin paikallistasolla. Säätiö tukee kuitenkin hankkeita myös sillä perusteella, että ne toteutetaan Satakunnassa tai satakuntalaisen toimesta. Kaikkien hankkeiden ei ole oltava maakunnallisia.

Haastateltavat kokevat huonoa omaatuntoa silloin, jos hanke ei onnistunut, tai sen sisältö on muuttunut, ja joskus jopa silloin, kun kaikki on mennyt suunnitellusti. Huonoa omaatuntoa ja häpeää tunnetaan joskus myös aiheesta. Kaksi haastateltavaa kertoo suoraan käyttäneensä tarkoituksellista vilppiä⁶³⁵. Toinen heistä selittää tarinan eheäksi ja toinen on vuosia kärsinyt huonoa omaatuntoa.

Se oli ex-vaimon [idea]. Hän oli tämmönen oikeen ekspertti hakeen kaiken maailman rahotuksia joka asiaan. Tämmöstä. Ilmasta rahaa, vähän niinkun sosiaaliavustusta ja tota noin. Minä en siitä tykänny koko hommasta, mutta lähdin siihen niin-

kun mukaan ja me tehtiin joku matka niinku johonkin [ulkomaille]. Huvimatka. Niinku sitten muka tutkittiin [aihetta]. Että tottahan sitä rahaa ottaa, kun sitä saa. Että tämmänen juu. Että kyllä se oli niin, että ei siitä mitään kunnon tuloksia tullut. Tämä on totuus. [46Mkuv80]

K: Sanoit, että et käyttäny sitä ihan siihen tarkoitukseen, mihin se oli myönnetty se apuraha.

V: Kun mä hain todellakin [hankkeeseen] ja sitten tuli tapahtuneeksi niin, että ostin [omakotitalon] ja sitten tietysti kaikki rahat meni siihen ostamiseen ja siihen remonttiin, ja sit tietysti aattelin, että ahaa, tuolla on joitakin euroja ikään kuin käytössä, että miten mä pystyn tekemään tästä remontista taiteellista toimintaa. [...] Sitten sujuvasti selitin, eikä siitä ollu sitten mitään seuraumuksia, et hyvin kävi, että rahaa ei pyydetty palauttamaan. [...] Tavallaan se [hanke] on edelleen siellä olemassa, mutta nyt sitten monestakin syystä [on loppunut]. [...] Periaattees kaikki on mahdollista edelleenkin, et heti kun mä voitan lottovoiton, ni sitte rupee [olemaan toimintaa jälleen]. [36Nkuv00]

Eheäksi selittäjä tiedostaa yhtäältä, että ei toiminut ihan oikein käyttäessään rahat muuhun kuin niille osoitettuun tarkoitukseen. Toisaalta hän onnistui mielestään selittämään asian omaksi edukseen myös säätiön näkökulmasta. Voikin olla, että myös vilppiä tehneet haluavat uskoa tehneensä loppujen lopuksi oikein. Erona edelliseen vilppi-esimerkkiin, tämä taiteilija haki alunperin oikeaan tarkoitukseen, mutta kun käyttikin rahat henkilökohtaiseen menoonsa, sävelsi selityksen jälkeen päin. Lisäksi, hän uskoo, että vaikka apurahan alkuperäinen tarkoitus ei toteutunut, varoilla tehty hankinta poiki muuta kulttuuritoimintaa.

4.2 TUNNUSTUS, KANNUSTUS, LANNISTUS

Hoitokunnan antama jakopäätös on apurahansaajille kuin liikennevalojen punainen tai vihreä valo. Se voi joko kannustaa tai lannistaa hakijaa.

Se oli hyvä lähtölaukaus ja henkilökohtainen kannustin, että mä siirryn uuteen kaupunkiin ja uuteen työhön ja nyt lähdetään sitten tekemään tällasia uudenlaisia hankkeita. Se [apurahan] hyöty on ollu semmonen ikään kun positiivinen signaali, et joo, et saa tunnustuksen, että hyvä et sä teet tällasia, ja että tutkitte tätä aihepiiriä. Että se on enemmän tällanen symbolinen ja henkinen hyöty. Enssijasesti.

[64Mhum00]

No kyllä se [apurahan suurin merkitys] nyt vaan lähinnä on se, että sen saa tehtyä. Et kyllähän se koetaan kannustavana, että on rahaa myönnetty. Että kyllä se nyt tietysti nähdään myönteisenä, että se kertoo myös näitten päättäjien suhtautumisesta asiaan. Jotenkin pidetään tärkeänä tai ainakin, että ollaan pystytty vakuuttamaan tämä tärkeys. [58Yluon10]

85 prosenttia (61/72)⁶³⁶ haastateltavista pitää erittäin tärkeänä tai tärkeimpänä apurahan merkityksenä sen symbolista arvoa. Apuraha on heille ensisijaisesti tunnustusta tai kannustusta. Metatason koodauksesta näkyy, että 42 haastateltavaa kertoo tästä merkityksestä spontaanisti jo ennen kuin ehdin sitä heiltä kysyä.⁶³⁷

Ilman muuta siinä oli se, että oli tullut noteeratuksi. Että vaikka [summa] on iso raha, tai oli silloin opiskelijalle, niin kyllä sillä apurahalla oli merkitys siinä, että sen ylipäättään sai. Siis tuli tunnustetuks. [43Mkirj70]

Se on aika isos merkitykses se, ku tietysti täälä mettäs olhaan ja mettäs tehrähän, niin se on se semmonen... On siinä psykologinen ote, et siinon niinko koko yhdistykselle ja porukalle, joka tekee ja kökkää, ku kuitenkin se suurin panos, mistä se tulee, ni tulee talkootyöstä. Nii talkoolaisille sillä on kauheen iso merkitys. Elikkä se on vähän niinku tunnustus. Noteeratahan joksiki. [15Ynayat9010]

Myös Virpi Minkkisen selvityksessä taiteilijatuen merkityksestä taiteilijoiden työhön ja talouteen todettiin apurahojen olevan paitsi taloudellisesti merkittäviä myös tunnustusta ja kannustusta.⁶³⁸

Omista haastateltavistani vain viisi⁶³⁹ ei pidä apurahan symbolista arvoa tärkeänä heille itselleen. Yhdelle heistä ajatus on niin vieras, ettei hän ensin

ymmärrä, mitä tarkoitan kysymyksellä apurahasta tunnustuksena. Hän näkee tunnustuksina säätiölle lähetetyt positiiviset suositukset, ei niinkään itse apurahapäätöksiä.⁶⁴⁰ Myös toinen heistä näkee suositukset suurempana tunnustuksena kuin apurahapäätökset. Hän suhtautuu apurahiin käytännönläheisesti, ei tunneperäisesti. Hän näkee apurahat enemmän työllä ansaittuna kuin symbolisena ilmauksena.

Nooh, tietenkin se oli sillä tavalla tunnustus, että, et niin niin, olin tehnyt hyvää työtä pro gradu vaiheessa ja siltä pohjalta saatettiin sitten tota väkevin termein suositella. [61Mhum60]

Eräälle informantille apuraha ei tunnu tunnustukselta, koska hän kokee, ettei ennen työn valmistumista ole aihetta tunnustukseen.

Ehkä se oli se taloudellinen tuki tässä vaiheessa [merkityksellisempi], kun ei kuitenkaan vielä oo sitä näyttää sitä varsinaista työtä. [69Nhum10]

Tunnustus on arvostuksen osoitus, julkinen kiitos tai rohkaisu jatkamaan, merkki siitä, että hakijaan uskotaan. Apuraha motivoi⁶⁴¹ ja helpottaa riskinottoa⁶⁴². Se, että joku on huomannut ponnistelut, auttaa jaksamaan työskentelyssä. Joskus tunnustus on jopa ratkaissut uravalinnan⁶⁴³. Tunnustus merkitseekin monia eri asioita. Eräs haastateltava kertoo, että vaikka apurahat ovat konkreettisestikin elintärkeitä taiteilijoille ja tieteilijöille, sekä ryhmille että yksittäisille toimijoille, ja vaikka yksilötasolla apurahan saaminen voi olla *ihan leivästä kiinni*, ovat apurahat hänen mielestään ensisijaisesti tärkeitä juuri tunnustuksena talkootyöstä ja henkilökohtaisista uhrauksista.⁶⁴⁴ Toinen haastateltava korostaa, että jaettuja varoja tärkeämpiä alueen kulttuurin elinvoimaisuudelle ovat intohimosta tuottavat kulttuuritoimijat. Heidän innostuksensa ylläpitämiselle pienetkin tunnustukset ovat tärkeitä.⁶⁴⁵

Vaikuttavuusprosessin ymmärtämiseksi on olennaista tietää, miten vaikutukset syntyvät ja mitkä asiat toimivat vaikuttavuuden moderaattoreina, toisin sanoen, miksi esimerkiksi tunnustus on toiselle apurahansaajalle suurempi ja tärkeämpi kuin toiselle. Se, kuinka suurena tunnustus koetaan, riippuu esimerkiksi luottamuksesta hoitokuntaan, apurahan suuruudesta, kilpailun määrästä tai säätiön profiilista. Myös haastateltavan uskomukset saamisperusteista⁶⁴⁶ ja hoitokunnan paneutuneisuudesta⁶⁴⁷ vaikuttavat siihen, miten henkilökohtaisesti he tunnustuksen ottavat. Arvostettuna pidetyn tahon julkinen arvostuksen osoitus on tärkeää⁶⁴⁸.

Kun apuraha tällä tavalla annetaan julkisessa tilaisuudessa, se tämä henkinen arvo on vähintään yhtä suuri kuin se materiaalinen arvo, koska se on tunnustus, että hänet on noteerattu saamaan tämmösen. Ainakin itse ajattelen, että se voi olla vieläkin tärkeämpi se tunnustus. [7Mhum00]

Marginaalikulttuurille säätiöiden tuki on erityisen tärkeää myös siitä syystä, että julkinen tunnustus nostaa alan arvoa⁶⁴⁹. Myös silloin, jos kokee itsensä muutoin altavastaavaksi tai epätodennäköiseksi saajaksi, apuraha tuntuu arvokkaammalta⁶⁵⁰.

Sill oli merkitystä jatkossa, että jokin tämmönen, joka koettiin korkeakulttuurin linnakkeeksi, antoi rahaa. Sillä voitiin sitten todistaa, et hei kyl tää on [oikeaa kulttuuria]. [...] Kyl me jotakin oltas tehty joka tapauksessa, mut se oli semmonen tunnustus, joka innosti, se tuli niin sanotulta viralliselta taholta. [...] [Apurahan tärkein merkitys oli] juuri se tunnustus ja kannustus, että se koettiin tunnustukseks, vaikka se ei ollut julkishallinnon, mut Kulttuurirahasto nyt koettiin viralliseksi, hyvin viralliseksi tahoks. [24Ysav60]

Mä oon äärimmäisen kiitollinen tästä. Katson, et sitä työtä arvostetaan. Mä teen kuitenkin aika paljon marginaalityötä. Aika usein nää, mitkä rahastoista saa, niin eihän ne mitään tämmöst populäärikulttuuria yleensäkään tee, ni kyllähän se nimenomaan antaa semmost henkistä pääomaa jatkaa, että mä oon nyt oikeella tiellä. Must on aina niin upee päästä näihin rahastojen [tilaisuuksiin] hakeen sitä [apurahaa], et heh, et se jotenkin ihan nostaa maasta. Ni. Et sitä työtä niinku arvostetaan ja tämmöseenkin voidaan antaa sitä tukee. [57Nsav80900010]

Apurahan symbolista arvoa lisää myös säätiön ja sen tilaisuuksien juhlavuus. Useampi haastateltava kuvaa sitä, miten juuri vuosijuhla oli se tarinan käännekohta, jossa he tunsivat apurahan vaikuttavana tunnustuksena⁶⁵¹. Se saattoi johtua muiden saajien statuksesta⁶⁵² tai heidän hankkeidensa merkittävydestä⁶⁵³, tai juhlapuheista ja erityismaininnoista⁶⁵⁴, säätiön edustajien kommenteista⁶⁵⁵, tai vain yleisestä arvokkaasta tunnelmasta⁶⁵⁶.

Ittekään sitä tunnustus asiaa ei oikein tajunnu ennen kun sitten vast, ku mä menin sinne hakemaan sitä apurahaa ja [arvovaltainen henkilö] tuli siihen sit, et voi että, et saaks mä halata sua, kun on niin hieno juttu, et sä sait tän apurahan. [...] Nii et kyllähän se sit on semmonen tunnustuskin tietenkin siitä, että on tehny hyvää työtä. Ja siin vaihees mun ohjaaja sano myös, et se on ollu parhaimpia tutkimussuunnitelmia, mitä hän on aikoihin luku. [20Nhum0010]

Sehän oli hienoo sillon, kun sillon oli vielä juhlavuosi, elikkä sillon oli isot pippalot. [...] Se oli kumminkin se eka [apuraha]. Se tuntu jotenkin niinkun kauheen hienolta. Hehehe. Ja tottakai, olihan noi toisetkin [apurahat]. Se on aina tietysti iso raha, min-kä saat. [66Nhum0010]

Vuosijuhlaa pidetään pääasiassa tyylikkäänä ja vaikuttavana tilaisuutena⁶⁵⁷. Eräälle haastateltavalle vuosijuhla oli niin hieno kokemus, että se poiki idean yhdistyksen omasta säätiöstä⁶⁵⁸. Kulttuurirahasto onkin halunnut tehdä juhlistaan vaikuttavan. Osittain tämä johtui siitä, että puuhamiehet ottivat mallia vuosijuhlaperinteeseen osakuntien ja Helsingin yliopiston vuosijuhlalta, joka oli säätiön perustamisen aikaan huomionarvoinen kulttuuri- ja seurapiiritapahtuma. Osittain juhlalla on haluttu tuoda arvokkuutta toimintaan ja järjestää mahdollisuus lahjoittajien, päättäjien ja apurahansaajien tapaamiseen.⁶⁵⁹

Kaksi apurahansaajaa ei pidä Satakunnan rahaston juhlaa erityisen arvokkaana. Toiselle heistä juhla tuo mieleen koulun kevätjuhlan⁶⁶⁰ ja toinen pitää juhlaa verrattain yksinkertaisena, vaikkakin mukavana ja asiallisena tilaisuutena⁶⁶¹. Kolmelle haastateltavalle juhla oli ahdistava tai jännittävä, ja siten osittain epämiellyttävä tapahtuma. Yksi heistä pitää juhlaa hauskana kokemuksena, kun pääsi tapaamaan muita apurahansaajia. Hän kuitenkin jännitti juhlaa etukäteen, koska hän ei tiennyt, mitä juhlassa häneltä odotetaan ja miten sinne kuuluu pukeutua.⁶⁶² Myös toista heistä juhla jännitti, mutta edellistä enemmän. Hän pelkäsi kompastuvansa korkokengissään joutuessaan kävelemään lavalle noutamaan apurahaa.⁶⁶³ Kolmas muistelee vuosijuhlia arvokkaina tilaisuuksina, jollaiset ovat aina ahdistaneet häntä. Arvokkaat tilaisuudet, kuten hänen omien näyttelyidensä avajaiset, tuntuvat hänestä pahalta, sillä hän ei halua olla huomion keskipiste. Hän ei toivo taiteilijana näkyvyyttä, vaan mahdollisuutta keskittyä puurtamaan omaa työtään. Hän on kuitenkin aina osallistunut vuosijuhliin, sillä se on kohteliasta ja kuuluu asiaan.⁶⁶⁴

Eräs haastateltava kokee, että jos lahjoittaja on tunnettu merkkihenkilö tai alalla ansioitunut, tekee se apurahasta suuremman tunnustuksen, sillä apuraha rinnastaa saajan tähän merkkihenkilöön.

Kyllä sitä [että on saanut apurahan] sillä tavalla arvostetaan varmasti, koska se on maakunnan sitten joku merkkihenkilö, joka on tämän lahjoituksen tehnyt, niin kyllä siinä saattaa olla kannustava vaikutus, että kokee sitten, että tää on niinkun hiukan enemmän, kun että se tulis sitten jostain Helsingistä se raha. Että oisko siinä semmonen ajatus, että jollakin tavalla minut rinnastetaan tähän henkilöön. [68Ysav90]

Apuraha on aina tunnustusta sen koosta riippumatta. Kuitenkin silloin, kun apuraha on pieni, sen konkreettinen vaikutus on usein pienempi, jolloin henkinen

arvo korostuu⁶⁶⁵. Myös suuret ja erityisesti poikkeuksellisen kokoiset apurahat koetaan vahvasti tunnustuksena ja luottamuksen osoituksena⁶⁶⁶.

Kyl se niinku täytyy sanoo, et kyl se raha, se raha merkitsee. Mut kyllähän se tossa tapauksessa erityisesti myöskin oli tunnustus, koska se oli kuiteski suht merkittävä raha siihen aikaan. Puhutaan, et se oli huomattava rahasumma. [...] Kun siihen on saatu Kulttuurirahastoltakin apurahaa, niin kyllähän se tunnustus on, et pääsee tämmösten kärkihankkeiden joukkoon. Kyl mä sen muistan, et sitä pidettiin sillon hyvin huomattavan osoituksena. [59Yluon8090]

Kun apurahaa pidetään erityisen kilpailtuna ja harvinaisena, myös sen saaminen on suurempi saavutus.⁶⁶⁷

Kyllä se oli tunnustus ja kannustus. Ja kyl sen verran on apurahoja tullu haettua, että kun se apuraha osuu kohdalle, niin se on erittäin hieno asia. Emmä sano, että se yllätyksenä tuli, koska me oltiin mun mielestä kyllä ansaittu se omalla työllämme. Oltiin sit jo tehty työryhmänä paljon täällä meidän omalla alueella töitä, et kyl mä sen näkisin tällasena tunnustuksena ja kannustuksena kyllä. [8Ykuv00]

Apuraha on symbolisesti verrattavissa palkintoon silloin, kun se on ollut vaikeampaa saada. Se erottelee, nostaa apurahansaajan muita korkeammalle erityisasemaan. Kulttuuria ja sen tekijöitä arvotetaan rahoituspäätösten kautta näin myös apurahansaajien näkökulmasta. Tätä ajatusmallia kuvastavat muun muassa sellaiset haastateltavat, jotka arvostelevat säätiötä siitä, etteivät ole saaneet apurahaa saavutuksistaan, vaikka eivät ole anoneet avustusta⁶⁶⁸, sekä sellaiset apurahansaajat, jotka häpeävät saamiaan apurahoja ja siitä johtuvaa erityisasemaa⁶⁶⁹. Eräs haastateltava, joka sai poikkeuksellisen suuren apurahan kärkihankkeena, kertoi järkyttyneensä avattuaan myöntökirjeen. Hän ei voinut ymmärtää, että tätä suurta pottia ei ollut myönnetty *oikealle taiteilijalle*, vaan hänelle, joka ei vielä pitänyt itseään niin ansioituneena. Apuraha tuntui todella isolta tunnustukselta ja kannustukselta ja oli kaikin puolin tärkeä. Mutta kaiken ilon keskellä häntä myös hävetti.⁶⁷⁰

Tunnustusten jakaminen on ollut vallanpitäjien tapa suunnata ihmisten toimintaa haluttuun suuntaan, kertoa, mitä piirteitä ja minkälaista toimintaa arvotetaan⁶⁷¹. Tällaisesta valtiollisesta aineettoman palkitsemisen tarpeellisuudesta on sisällissodan jälkeen aina ajoittain käyty kiivasta keskustelua.⁶⁷² 1700-luvun alusta palkintoja ovat jakaneet lisäksi yleishyödylliset kolmannen sektorin toimijat⁶⁷³. Matti Klingen mukaan kaikella palkitsemisella on tarkoituksena sekä nostaa palkitun statusta että sitoa hänet lahjan antajaan kiitollisuudella.⁶⁷⁴

Apurahan ajoituksella ja kohdistuksella on suuri osuus siinä, kuinka arvokkaana sitä pidetään. Myös pieni apuraha saattaa olla äärimmäisen tärkeä. Erityisen suurina tunnustuksina tai kannustuksina mieleen painuivat lisäksi ensimmäiset apurahat⁶⁷⁵, uran alkuun sijoittuneet apurahat⁶⁷⁶ sekä apurahat, jotka olivat tulleet yllätyksinä⁶⁷⁷.

Sen mä muistan, kun se tuli se päätös, niin mä olin ihan niinkun, mä olin ihan niinku et... Mä olin ihan seitsemännes taivaas! Mä olin ihan, et, herran jestas, et mä oon oikeesti saanu noin paljon rahaa, et se oli tosi... Se ei enää tuntunut niin sit super-super hienolta seuraavin vuosin, kun se ensimmäinen vuosi oli jotain niin sellasta, et jummi jummi. [...] Just se ensimmäinen kerta oli, se oli kyl niinku sellanen. Se oli kyl aina hienoo kyllä. Onhan se hienoo. [...] Itellekin toi ensimmäinen, niin kyllähän siinä on sellanen kannustus, et se kyl varmaan potkii aika hyvin sitten eteenpäin. Siit saa oikeesti semmosta poltetta. [...] Mutta tutkimuksen muissakin vaiheissa se rahoitus on tärkeä. [66Nhum0010]

Kyllä mun mielestä [pitäis tukea uran alkupäässä], että saatas näitä nuoria sitten innostumaan. Joku pienikin avustus siinä vaihees vois olla tosi tärkeä. Että ihan se kannustava. [...] Mä muistan vieläkin, kun mä sain graduun stipendin ja se oli aika niinkun yllättäen. Ei ollu valtava summa, mutta kun se tuli yllättäen köyhälle opiskelijalle, niin mä olin NIIN onnellinen. Mä vieläkin muistan sen. Että joku tämmönen pikkunen asia sitten, niin se voi olla tosi tärkeä. [40Nluon7080]

Mä olin siis ylipäättään siis aivan yllättynyt siitä, et mä sain. [...] Se oli varmaan sitten heidän mittapuunsa mukaan ihan sieltä alapään avustuksii, mut mulle se oli niinku ihan, et. Ku se tuli se tieto, et mä saan sen summan, niin mä aattelin, et ei voi olla totta, että miten ne antaa mulle noin paljon rahaa, hehe, niin se oli ihan niinku aito, aito tunne. [36Nkuv00]

Yhdelle haastateltavalle apurahasta teki vaikuttavan se, että hän sai sen poikkeuksellisen nuorella iällä⁶⁷⁸. Toiselle apurahan tärkeys liittyy sen täydelliseen ajoitukseen. Apuraha tuli *"siihen saumaan, jollon mä vaan odotin, et mä saisin sen verran taloudellist pohjaa, että mä uskaltaisin lähteä pois virastani, kun mieli palo tutkimustyöhön"*⁶⁷⁹. Kolmannelle arvokkain apuraha on se, jonka hän on saanut Satakunnan rahaston kaikkien aikojen ensimmäisessä jaossa. Hän pitää apurahaa tästä syystä kulttuurihistoriallisesti merkittävänä.⁶⁸⁰ Neljännelle arvostuksen osoitus oli tärkeää, koska muutettuaan eräälle satakuntalaiselle paikkakunnalle 1980-luvulla hän oli kohdannut työkuvioissa itselleen yllättävää ja aivan uudenlaista sukupuolisyrintää.⁶⁸¹ Viidennelle apurahan erityismerkitys syntyi sosiaalisesta kontekstista, siitä että hänen sukunsa oli hänestä ylpeä, koska hän oli ensimmäinen, joka oli näin ansioitunut taiteilija.

Semmosen muistan, että appiukko oli ylpeä siitä, että saatiin sukuun ensimmäinen tällainen apuraha. Se oli tärkeää. Että olin suvun ensimmäinen. Minulle se vaikutus oli nimenomaan se, että se oli tunnustusta. [Menestynyt henkilö] on minun pikkuveljeni, että myöhemmin on tullut paljonkin palkintoja perheelle. [...] Ajoitus oli oikeen hyvä. Tuli oikeen mukavaan saumaan. Että se on ollu minulle justinsa. Mut niinkun sanottu, se oli mulle henkisesti tosi tärkeä. Se oli jotakin mun omaa, ja mä oli saanut sen mun omilla ansioilla, ja mä olen saanut sen tunnustuksena. Että se oli kyllä hyvin kannustava ja yllättäväkin. Ei sitä osannut odottaa, että itse voisi saada. [32Nsav60]

Se, miten hyvin apuraha on jäänyt haastateltavan mieleen, saattaa kertoa jotain sen merkityksestä hänelle. En nähnyt odottamaani yhteyttä muistamisen ja apurahan koon tai ajalliseen välimatkan apurahan saamisesta tai haastateltavan iän välillä. Muistamisella tuntui olevan enemmän yhteyttä siihen, kuinka vaikuttavaksi apurahan saaminen oli koettu. Apuraha jäi mieleen paremmin, jos se on saatu kriittisellä hetkellä tai se on koettu vahvasti tunnustukseksi. Jotkut muistelevat hyvinkin yksityiskohtaisesti vuosikymmeniä sitten sattuneita tapahtumaketjuja⁶⁸². Toiset, nuoretkaan haastateltavat, eivät osaa palauttaa mieleensä edellisen vuosikymmenen tapahtumia, tai eivät edes muista saaneensa joitain apurahoista, tai osaa eritellä, mitä muutama vuosi aikaisemmin saadulla apurahalla on ostettu⁶⁸³. Tämä korostuu silloin, kun haastateltava on saanut paljon apurahoja eri paikoista tai hän on hallinnoinut samanaikaisesti useita hankkeita⁶⁸⁴. Toisin sanoen apurahan symbolinen merkitys pienenee, kun niiden saaminen on yleisempää.

Apurahan symbolisen merkityksen tärkeyden varjopuoli on siinä, että kielteisellä päätöksellä on usein yhtä suuri henkinen vaikutus kuin myönteiselläkin päätöksellä. Vaikka kielteinen päätös ei kerro suoraan hoitokunnan mielipiteestä hakijan osaamiseen, hakemuksen tasoon tai hankkeen toteuttamiskelpoisuuteen, se saa hakijan refleктоimaan syitä rahoitushaun epäonnistumiselle⁶⁸⁵. Vaikka haastateltava tiedostaisi kilpailun määrän ja muut mahdolliset päätökseen vaikuttaneet tekijät, hän saattaa silti pitää säätiön päätöstä osaamisensa tai ideoidensa laadun mittarina.

Kielteinen päätös on pettymys⁶⁸⁶. Se lannistaa⁶⁸⁷, turhauttaa⁶⁸⁸, katkeroittaa⁶⁸⁹ ja masentaa⁶⁹⁰. Eräälle haastateltavalle kielteinen päätös laukaisi työuupumuksen⁶⁹¹ ja toinen haastateltava luopui alasta⁶⁹². Kielteinen päätös on myös kolaus itsetunnolle⁶⁹³ ja herättää kateutta niitä kohtaan, jotka apurahan ovat saaneet⁶⁹⁴.

Pauli Rautiaisen Taiteen keskustoimikunnalle tekemä tutkimus (2008) apurahanhakijoista, jotka ovat jääneet ilman valtion taiteilija-apurahaa vuonna 2006⁶⁹⁵ käsittelee useitakin omaa tutkimustani sivuavia teemoja⁶⁹⁶. Tutkimuksessaan Rautiainen on tutkinut apurahan merkityksiä apurahan saajalle, sekä sitä,

miten hakija kokee apurahan hakuprosessin. Tutkimuksen tulokset tukevat havaintojani, vaikka rahoituslähde on valtio ja apurahojen suuruusluokka on pääosin pienempi.

Rautiaisen tekemän kyselyn perusteella kielteinen apurahapäätös masensi, ahdisti, lannisti ja *vitutti*. Monen vastaajan kohdalla henkiset vaikutukset johtivat pitkäaikaiseen työkyvyn alenemiseen tai täydelliseen lamaantumiseen. Myös Rautiaisen lainaama valokuvataiteilija piti kielteistä päätöstä epäluottamuslauseena, joka *”ei voi olla vaikuttamatta itsetuntoon ja joka herättää kyseenalais-tamaan oman työn arvoa ja mielekkyyttä”*.⁶⁹⁷ Rautiaisen tutkimuksessa kielteisten päätösten psyykkisten vaikutusten todettiin koskettavan suurta joukkoa taitelijoita ja joillekin sen tuottaman pettymyksen tunteen käyneen psyykkisesti ylivoimaiseksi.⁶⁹⁸ Apurahan epäamisestä johtuvat konkreettiset vaikutukset olivat pienempiä kuin henkiset vaikutukset. Suurin osa onnistui rahoittamaan työskentelynsä muulla tavoin.⁶⁹⁹ Enemmistö (56 prosenttia) joutui apurahan puuttuessa muuttamaan suunnitelmiaan, mutta vain 4 prosentilla työskentely estyi täysin.⁷⁰⁰ Apurahan puuttuminen vaikutti eniten mahdollisuuksiin käyttää tuotanto- tai markkinointiorganisaatioiden palveluita.⁷⁰¹ Kaikki kielteisen päätöksen negatiiviset vaikutukset kohdistuivat voimakkaimmin naistaiteilijoihin.⁷⁰² Keskeisin Rautiaisen huomio oli, että valtion taidetoimikuntalaitoksen myöntämän tuen rooli oli taloudellisesti hyvin vähäinen ja sen suurin vaikutus oli sen meriittiarvossa ja henkisessä kannustuksessa.⁷⁰³

4.3 MERIITTI

33 apurahansaajaa kertoo pitävänsä apurahoja meriittinä⁷⁰⁴. Haastateltavista 8 ei pidä apurahaa erityisenä ansiona⁷⁰⁵. 13 haastateltavaa pitää tärkeänä, että apurahat on merkitty ansioluetteloon⁷⁰⁶ ja yksi heistä on jopa kehystänyt stipendikirjoja seinälleen⁷⁰⁷. Apurahat nähdään merkinä siitä, että saaja on tehnyt jotain huomionarvoista ja että *jotakin on tehty oikein*⁷⁰⁸.

Apurahat on selkeitä näyttöjä. [...] Kyl ne [työnhaussa] merkitsee! Se on aika jännä. Ja kun aattelee itteenikin [työnantajana], niin kyllä mää oon noihin ton tyyppisiin kumminkin sit kiinnittänyt huomioo, kun ei niit ihan tyhjästä saa. [23Nyht60]

CV:ssäni näkyy pitkä lista apurahoja, eri instansseja, mist on saanu, ni kyllä se sillon merkki on siitä, että jotakin on tehny oikein, koska niitä saa. [33Msav00]

Kyllähän se [apuraha] lasketaan [meriitiksi]. Onhan se siellä CV:ssä, niin sehän osoittaa taiteilijan saamaa luottamusta, ja kyllähän sillä on suuri merkitys. Just tää että häneen on luotettu, että hän on ansiokas tekijä ollut. [37Nkuv708000]

Muutama haastateltava tuo esiin Kulttuurirahaston erityismerkityksen apurahan myöntäjänä. Koska säätiötä pidetään arvostettuna, sen päättäjiä asiantuntevina ja lisäksi kilpailun tiedetään olevan kovaa, on sieltä saatu apuraha myös suurempi meriitti.⁷⁰⁹ Kaksi haastateltavaa mainitsee, että myös apurahan koko vaikuttaa siihen, kuinka suuri meriitti se on⁷¹⁰. Myös uskomukset jakoperusteista vaikuttavat siihen, miten suurena meriittiä pidetään. Eräs haastateltava sanoo, että apuraha on merkki siitä, että saaja on hyvä, sillä säätiörahoitusta ei jaeta suhteilla.⁷¹¹

Yksi haastateltava uskoo Kulttuurirahaston apurahapäätösten vaikuttavan yleisemminkin suunnannäyttäjänä muille rahoittajille:

[Kulttuurirahasto] on täysin suvereeni. Mittakaavaltaan ja apurahojen suuruudessa sekä sitten myös ihan ikään kuin poliittisen linjan antajana, eli mitä rahoitetaan ja mitä ei rahoiteta. Koska kyllä on hyvin tyyppillistä, kun vuosittain katsoo apurahojen saajien nimiä, [...] jos sä oot saanut Kulttuurirahastolta, niin todennäköisyys siihen, että sä saat [muista alan säätiöistä], niin se kasvaa aina. [19Nyht00]

Haastateltavat uskovat apurahan saamisen olevan alkusysäys rahoituksen saamiseen jatkossa⁷¹². Aikaisemmat apurahat ovat ikään kuin suositus, merkki siitä, että hakijaan on luotettu. Muun muassa tästä syystä he pitävät säätiö-

rahoituksen profiloitumista väitöskirjantekijöihin ja taiteilijoilla uran alkuun hyvänä asiana.⁷¹³

Satakuntalaisille aloitteleville väitöskirjantekijöille Satakunnan rahasto on melkein pä ainoa mahdollisuus saada rahoitusta. Kun kannukset ensin on ansaittu, toisin sanoen työ on edistynyt hyvin, on mahdollisuus saada rahoitusta muualtakin. Ennen kaikkea siis aloitteleville ja vielä tuntemattomille tieteentekijöille ja taiteilijoille rahasto on elintärkeä. [12Nhum00]

Mä ajattelen, et vaik mä oisin tehny saman suunnitelman, ja sillä samalla suosittelijalla sen hakemuksen, mutta jos mulle ois niitä [toisen säätiön] apurahoja, niin todennäköisesti mä en olis saanu. Et kyl mä nään että vaikeinta, on se ensimmäisen saaminen. [...] Ja sit, jos mä en olis saanu sitä ensimmäistä apurahaa, niin sitä ensimmäistä näyttelyä ei olis koskaan ollu myöskään [ja muut ansiot olisivat olleet vähäisemmät.] [36Nkuv00]

15 haastateltavaa uskoo arvostuksensa lisääntyneen apurahan saamisen johdosta.⁷¹⁴ Tällä tarkoitettiin arvon nousua muiden silmissä, ammatillisen statuksen nousua, sekä uskottavuuden ja tunnettavuuden lisääntymistä.

Uskon, että, sanoisinko, vaikutusvaltainen yleisö arvostaa tätä [apurahaa]. [7Mhum00]

Kun julkastaan ykskin niistä suuremmista apurahoista, niin kyllähän se lisää luotamusta sen tekijän töihin, niin museot ostaa, yksityiset ostaa. Jos kerran todetaan, että hänet on havaittu hyväksi. Yksinkertaisesti. [37Nkuv708000]

Se tuo nimenomaan uskottavuutta ja sit semmosta niinku laatustatusta, tiäksää? Semmosta ihan varmasti monessa tapauksessa ansaittuukin arvonnousuu. [...] Jos jotku on arvioinu asian, jotka osaa arvioida, niin kyllähän se selvä asia on, et se on [...] ihmisten mielessä, et okei nuokin on noteerannu tän. [59Yluon8090]

Eihän se oikeesti mene niin, että se tekis sen taiteen paremmaksi, että sä olet saanu apurahan, mutta niin ihmiset arvottaa. [36Nkuv00]

Kun apurahaa ei pidetty erityisenä ansiona, se johtui siitä, että niitä verrattiin hakemuksetta myönnettyyn tunnustuspalkintoon⁷¹⁵, ne olivat kaukaisia asioita⁷¹⁶ tai itse hanketta pidettiin tärkeämpänä ansiona⁷¹⁷. Joskus apurahasta haluttiin vain pitää pientä profiilia, koska pelättiin kateutta⁷¹⁸ tai ei haluttu kerskua⁷¹⁹.

Enkä mä hehkuta sitä ihmisille silleen, et hei mä sain rahaa, mä sain rahaa. [...] En mää silleen lähe tuulettaa tonne ympäri, et mullon rahaa. Mielummin hehkutan sit sillä, et mä oon käyny koulutuksen tai saanu jotain aikaseks. [2Mnayt00]

Lehdistöaineiston perusteella vaikuttaa siltä, että Satakunnan rahaston apuraha on arvostettu meriitti, sillä se mainitaan muiden uutisten, kuten elämäntyöstä tai hankkeista kertovien juttujen⁷²⁰ yhteydessä myös sellaisissa tapauksissa, joissa apurahan myöntämisestä on jo useita vuosia aikaa. Säätiön asemasta kertoo myös se, että yhteys siihen on usein mainittu saavutuksina henkilökuvissa ja kuolinilmoituksissa. Se, että on apurahansaaja, entinen hoitokunnan jäsen⁷²¹ tai lahjoittaja, merkitsee jotain. Se kertoo ihmisestä, hänen taidoistaan tai arvomaailmastaan. Käsittelin Satakunnan rahaston medianäkyvyyttä, sen muutosta ja laatua tarkemmin Pro Gradu -tutkimuksessani *Kulttuurinen vaikutavuus*⁷²².

23 apurahansaajaa kertoo apurahan tuoneen näkyvyyttä⁷²³. Hieman yli puolet heistä kuitenkin arvioi, että apurahasta saatu näkyvyys on ollut pientä (12)⁷²⁴. 11 informantin mielestä näkyvyys on käytännössä olematonta⁷²⁵. Näissä tapauksissa lähinnä tutut ja kollegat ovat huomanneet apurahansaajan nimen sanomalehdessä tai netissä julkaistussa listassa.⁷²⁶

Niistä on maininta, mutta en usko, että kovin paljoo vaikutti [näkyvyyteen] ainakaan, että siinä mielessä ei niillä nyt niin kauheesti leuhkittu. En minä ainakaan. [...] Kyllähän ne aina huomaa, että kuka saa, kun yleensä kollegat on kans anonu, niin tarkkaan ne sitä seuras, että kuka saa. [...] Kyllähän kaikki taiteilijat sen tiesi Satakunnan alueella sitten. [...] Semmoset, jotka oli potentiaalisia apurahansaajia, niin kyl ne sen tiesi tarkkaan, että kuka on saanut ja kuka ei. Siihen aikaan niitä seurattiin aika paljon. [39Mkuv7080]

Nimi oli molemmilla kerroilla lehdessä ja muistan, että ekalla kerralla joku kaverin isä tai joku tällöinen sattumatuttu oli bongannu ja onnitteli. [51Msav9000]

Kun nehän julkastiin lehdessä sillon, niin sillä tavalla jotku ihan semmoset puolitutut oli kiinnittänyt huomioo. [69Nhum10]

No kyl ihmiset sen kummasti huomaa. [65Nhum10]

Vaiks tällöinen itelle on kauheen iso juttu, niin ei se sit silleen kuitenkaan oo [tuonu juurikaan näkyvyyttä]. [66Nhum0010]

Satakunnan rahaston apurahansaajille näkyvyydessä merkittävin väylä on sanomalehdistö: Satakunnan Kansa ja Länsi-Suomi, sekä jotkut paikallislehdet. Haastateltavien mielestä näkyvyyteen vaikuttaa se, jos apuraha on suuri summa, eli niin kutsuttu kärkihanke,⁷²⁷ tai jos toimittaja on poiminut saajan esimerkiksi apurahahankkeista⁷²⁸. Juttu huomataan etenkin, jos se on päässyt etusivulle⁷²⁹ tai siinä on ollut kuva saajasta⁷³⁰. Kaikki apurahat eivät tuo näkyvyyttä. Toimittajilla on valta nostaa esille ne apurahansaajat ja hankkeet, joita he pitävät tarpeeksi mielenkiintoisina esiteltäviksi. Eräs haastateltava, joka sai poikkeuksellisen suuren apurahan jakovuoden kärkihankkeena, kertoo, että hän oli yrittänyt saada toimittajia kiinnostumaan uutisesta, mutta mediahuomio jäi maininnan tasolle⁷³¹. Poikkeuksellinen apurahakaan ei siis automaattisesti tuo näkyvyyttä.

Kuusi apurahansaajaa mainitsi muutoksesta lehdistön linjauksissa⁷³². He kertoivat, että aikaisemmin apurahojen jakaminen ja saaminen ylitti uutiskynnyksen paremmin, ja se pääsi usein etusivullekin. He uskovat, että silloin ihan tavallinen kansakin oli kiinnostunut siitä, minne apurahoja jaettiin.

Siihen aikaan, 1970-luvullakin vielä, oli aika paljon ihmisiä, jotka seuras taidetta ja, sanotaan, ymmärsi sitä. Ihan tavalliset ihmiset. Ja ne seuras tietysti kans, että kuka saa apurahoja ja ketkä ei. [...] Lehdetkin on vähentänyt niitä sivumääriä, niin ei sinne mahdu niin paljon niitä kulttuuriosia. [39Mkuv7080]

Yksi haastateltavista korostaa, että nykyihmisen on vaikea ymmärtää, mitä näkyvyys lehdessä tarkoitti vielä muutama kymmentä vuotta sitten. Mitä kauemmas taaksepäin mennään, sitä suurempi vaikutusvalta lehdistöllä oli, ja sitä suurempi painoarvo oli myös näkyvyydellä. Näkyvyys ei siis ole nykyään pienempää vain laskennallisesti, vaan myös painoarvoltaan.

Ne asiat on muuttunu hirveesti mun elämäni aikana. Sitä on välil vaikee asettaa siihen kehykseen, täitsää, tommosii asioita ennen nyky maailmaa ja nyky tiedotusta. Sillon se, et joku asia ylitti uutiskynnyksen ja siit tehtiin iso juttu lehteen, Satakunnan Kansaan, kaikkiin lehtiin, ni se oli ihan toista luokkaa kun nyt. Siit saatettiin puhua enemmänki aikaa, et joku lehtijuttu oli, oliko se hyvä vai huono. [...] Sill oli isompi vaikutus. Et, jos nyt joku pukkaa jonku tommosen [hankkeen], ni tuskin siin saa edes lehtii paikalle, tai sit joku laittaa johonki lehteen maininnan. No, varmasti nykin, jos joku vastaavanlainen juttu olis saanu Satakunnan Kulttuurirahastolt ison apurahan, ni se vaikuttas siihen sen näkyvyyteen, tottakai, se vaikutti sillonki. Sillon ollu iso merkitys. [59Yluon8090]

Luonnollisesti silloin, kun lehti oli pääasiallinen media, myös siinä esiintyvät uutiset olivat huomioarvoltaan suurempia. Säätiön perustamisesta lähtien siitä

uutisoitiin aktiivisesti. Aikaisempina vuosikymmeninä se oli esillä lehdistössä näyttävästi, koska säätiö järjesti vielä tuolloin omia kulttuuritapahtumia. Lisäksi Satakunnan rahastosta on uutisoitu Kulttuurirahaston keräykseen ja lahjoituksiin liittyen. Uutisointi keskittyi niin paljon säätiön kulttuuritapahtumiin, että apurahansaajat saivat ensimmäisen kerran erityishuomiota Satakunnan Kansassa vasta vuonna 1973 kun säätiö oli toiminut jo 14 vuotta. Tätä ennen apurahan-saajista oli lehdissä julkaistu vain lista, ja mahdollisesti yhteisvalokuva, mutta nyt haastateltiin lisäksi muutamaa apurahan saaneen hankkeen edustajaa. Edelleen myös kulttuuripäivät ja taidenäyttely olivat kuitenkin näkyvästi esillä. Vuodesta 1984 on ollut perinteenä haastatella kolmea tai neljää apurahansaajaa saajaluetteloiden julkaisemisen yhteydessä. Lehtiaineistosta näkyy, että säätiön huomioarvo vähentyi sen jälkeen, kun toiminnan painopiste muutettiin 1990-luvun alussa kulttuuritoiminnasta apurahojen jakamiseen.⁷³³

Yhdeksän haastateltavista sanoo, ettei pidä apurahan saamaa julkisuutta tärkeänä⁷³⁴. Yksi heistä kertoo syyksi sen, ettei paikallisuutisilla ole vaikutusta uraan Suomen mittakaavassa⁷³⁵. Neljän haastateltavan mielestä heillä on muutenkin näkyvyyttä niin paljon, ettei apurahasta saatu maininta nosta heidän statustaan.⁷³⁶

Joillekin apurahasta saatu näkyvyys on kuitenkin tärkeää.

Minusta se olis aika upee, jos he ottais kärkihankkeeksi [minun alani] yks vuosi, ja ne esimerkiks tukis meidän markkinointia ja meidän jotain kiertuetta Suomeen. Ja että me saatais esimerkiks mennä Helsinkiin. Tänne on tosi vaikee saada toimittajia Helsingin Sanomista. Kaikki kunnia paikallis- ja maakuntalehdille, mutta jos sua ei näy Helsingin Sanomissa niin sua ei oo olemassa. [...] Meillei oo varaa mennä sinne. Se olis kyllä hienoa, jos he pystyis tukemaan meitä, niinkun just tämmöstä, että vois Satakunnan taide näyttäytyä. [...] Se olis kyl mun mielestä aika lahja kyl Satakunnan taiteelle. [13Ynayt900010]

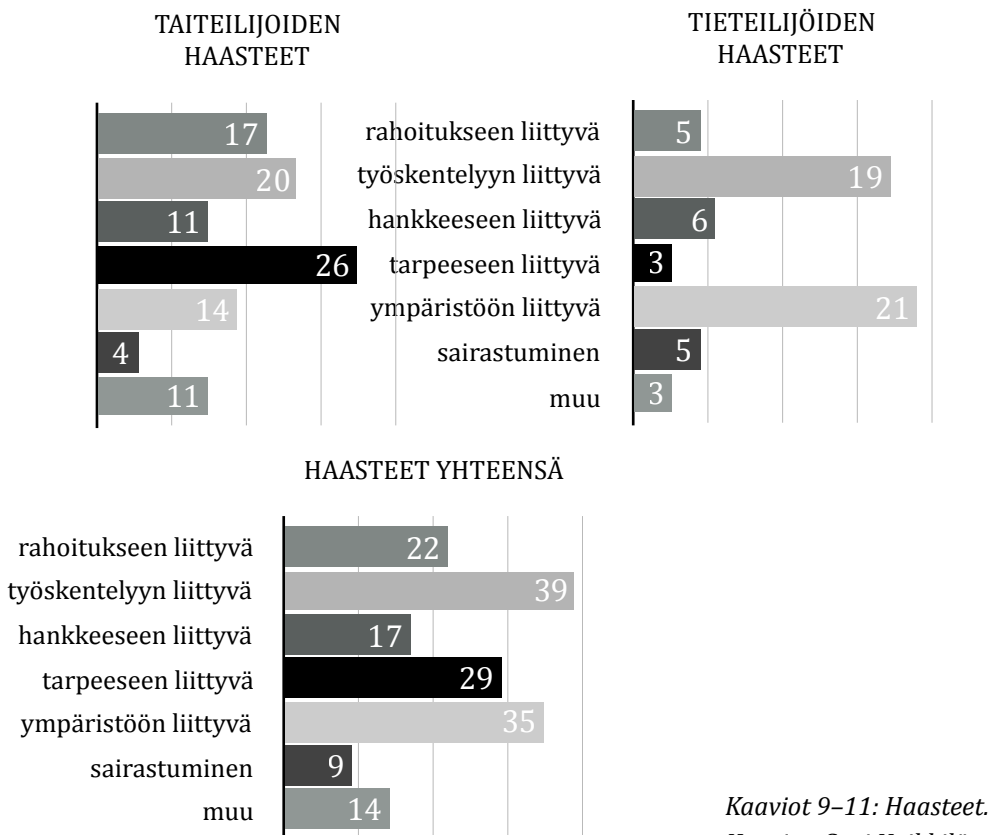
Sillä tavalla [näkyvyydellä] saattaa olla merkitystä, et joku ihminen ajattelee, että se lisää jonkun ihmisen, siis tämän taiteen, kiinnostavuutta. Että joku saattaa kiinnostua hänen teoksistaan. [...] Se voi olla ehkä suurempi merkitys kuin se rahallinen merkitys. [...] Mä luulen, että sitä ei voi millään mitata, että mitenkä tärkeetä se on. [37Nkuv708000]

Apurahasta saadun näkyvyyden voidaan uskoa lisäävän myyntiä⁷³⁷ tai poikia uusia hankkeita⁷³⁸. Jotkut kokivat näkyvyyden henkisenä kannustimena⁷³⁹. Yksi haastateltava haluaa painottaa sitä, että ilmaistyötä tekevälle talkooporukalle näkyvyys on tärkeä palkka uhrauksista⁷⁴⁰. Haastateltavien mielestä apurahasta saatu näkyvyys voi lisäksi herättää kiinnostusta toimijaa, alaa, tai jopa aluetta, kohtaan.

4.4 HAASTEET

Apurahan positiivisten vaikutusten lisäksi haastateltavat kohtaavat myös apurahaan liittyviä haasteita. Aineistossa on yhteensä 165 kuvausta haasteista. Näistä 103 on taiteilijoiden kertomia ja 62 tieteilijöiden kertomia. Haasteista kertoo 50 haastateltavaa, 34 taiteilijaa ja 16 tieteilijää. Eniten haasteita sisältävä haastattelu sisältää 21 kuvausta haasteista.⁷⁴¹ Taiteilijoista 87 prosenttia kuvasi haasteita, tieteilijöistä 53 prosenttia.⁷⁴² Haastekuvauksia on eniten (48) humanisteilla. Kuvataiteilijoilla kuvauksia haasteista on 39, säveltaiteilijoilla 35, näyttämötaiteilijoilla 25, yhteiskuntatieteilijöillä 8, lastenkulttuurihankkeen edustajilla 5, lääketieteilijällä 3 ja luonnontieteilijällä 2.

Haastatteluaineistossa työskentelyyn liittyviä haasteita kuvataan yhteensä 39 kertaa. Näistä haasteista kertovat sekä tieteilijät (19) että taiteilijat (20). Tieteilijöille suurin työskentelyyn liittyvä haaste on työn pätkittäisyydestä johtuvat taloudelliset vaikeudet (12) ja epävarmuus (10). Nämä aiheuttavat velkaantumista⁷⁴³, stressiä⁷⁴⁴ ja keskittymisvaikeuksia⁷⁴⁵.

Kyllä mä sen tiesinkin ihan omasta perheestäni, omista vanhemmista, että sirpaleista ja vaikeeta se on, jos lähtee tekemään perustutkimusta. [42Nyht7080]

Apurahalla työskenteleminen on *kapea leipä*⁷⁴⁶ ja se ei ainoana tulonlähteenä riitä elämiseen⁷⁴⁷, varsinkaan, jos hankkeessa on muita kuluja, kuten seminaarimatkoja tai materiaali- ja työvälinehankintoja⁷⁴⁸.

[Tutkimuskuluja] ei oo oikeen voinu tulla. Kun me ollaan tarvittu se siihen elämiseen, että mä tota kannettavaa tietokonettakin, kun se on jostain tietokonekellarista, semmonen käytettynä ostettu ja siit on näyttö pimeenä ja sit se on kytketty toiseen näyttöön, jonka mun poikani pihisti työpaikaltaan sellasen jonkun vanhan näyttön, ja sit mä ostin siihen näppäimistön ja sit se oli semmonen viritelmä, jost kokoaajan niinku odottaa, että koska se hajoaa. Ja sit mä ostin tulostimen sillon, kun mä sain tän uuden apurahan. Nyt mullei oo ollu varaa ostaa siihen mustetta, et se on niinku menny niin tähän elämiseen, et ei oo ollu varaa panostaa tähän, puhumattaan jostain seminaarimatkoista. [67Nhum00]

Kyllähän se on silleen sen minimipalkan, etteihän oikeesti duunis kukaan semmost palkkaa saa. [...] Mä budjetoin sen rahan niin, et mä laitoin tietyn summan itselleni matkabudjettiin ja sit mul oli kirjanhankkimisrahoja, tarvike ja tälläsii näin. Ja sit siitä, kun mä miinustin ne kaikki, ni sit mä sain jonku kuukausipalkan, mikä oli kyl sit huomattavasti pienempi, kun se puoltoist tonnii, mikä sielt ehkä tulis sit muuten. Varmaan joku yheksän sataa. [20Nhum0010]

Kun mä oon tehnyt kotona nytten, kun on ollu apuraha, mulla ei oo mittään työhuonetta, niin se on ollu vähän hankalaa, kun täällä on tosi epäergonomista kaikki. Siinä [keittiön pöydän ääressä] itse asiassa oon kirjottanu, niin se on jotenkin matala ja tulee selkäoireita kauheesti ja kaikkee. Tarttis panostaa siihen. Ja sit, kun mulla tietokone on semmonen räyskä ollu, [...] ne [ilmaiset] ohjelmat sitten ei oo samalla tasolla, ja sit kun lähettää jollekin jonkun version, niin sit sivunumerot ja kaikki heittää. [69Nhum10]

Arjen ja työn sovittaminen on myös hankalaa, jos työskentely tapahtuu kotoa käsin⁷⁴⁹. Luovaa työtä ei aina pysty tekemään kiinteillä työajoilla ja kotona työ on aina läsnä ja mielessä⁷⁵⁰.

Kyl se, mikä on toisaalta apurahakaudes, niin [...] on se kyl tosi ärsyttävääkin, ku sä oot tavallaan sä oot koko ajan töissä, tai sit sä et oo ollenkaan töissä, miten sen ikinä sit kukin haluaa aatella, mut ei oo semmost selkeätä, et mitä nyt tehdään. [...] Ja sit,

ku se ei oo sellasta kaheksast neljään duunii, ni sit ku sä meet taas takas sinne oman työpöytäs ääreen tekemään jotain mikä liittyy siihen väitöskirjaan hehe se on kyl haaste. [20Nhum0010]

Lapsi- ja koiraperheissä kotona työskentely saattaa aiheuttaa yllättäviäkin haasteita:

Mulla oli kirjallisuutta semmosessa pussissa, mikä oli tossa lattialla, niin sit hän oli käynyt virtsaamassa sen pussin kylkeen ja oli kastunut sieltä ne alimmat kirjat. [...] Ja sit nää [koirat] häiritsee. Nää harrasti sellasta, että ne tuli tuijottamaan minua sillai viereen. Se oli tosi häiritsevää hehe. Heitäkin varmaan häiritsi, kun mä olin kotona. [69Nhum10]

Toisaalta kotoa työskentelyssä on hyvätkin puolensa. Esimerkiksi yksi haastateltava kertoo säästävänsä lähes 300 euroa kuukaudessa työmatkoista⁷⁵¹ ja toinen kertoo lasten päivähoitomaksujen olleen pienemmät⁷⁵².

Haastateltavistani 27 on ollut poissa muista töistä hankkeen takia tai työskentelyapurahan saamisen vuoksi.⁷⁵³ Kolme heistä kertoo joutuneensa pätkimään apurahakautensa pieniin osiin. Yhdellä ei ollut mahdollisuutta irtautua virastaan kuin ihan pieniksi jaksoiksi kerrallaan⁷⁵⁴, toiselle apuraha ei riittänyt elämiseen, joten hänen täytyi aina välillä tehdä muita töitä⁷⁵⁵, ja kolmannella äitiysloma katkaisi apurahakauden⁷⁵⁶.

Vaikka ulkopuolinen rahoitus pienentää kulttuuritoimijaan kohdistuvaa riskiä, myös apurahalla työskentelyn aloittaminen saattaa olla riski, varsinkin jos hanke vaatii muusta työstä irtautumista ja apuraha on pienempi kuin totuttu elintaso. Apuraha ei täysin korvaa virkavapaudesta aiheutuvaa ansionmenetystä. Lisäksi apurahalla elämiseen liittyy tietynlaista epävarmuutta. Usein apuraha on kuitenkin ainut mahdollisuus hankkeen toteuttamiseen.

Sen takia mää en pystynyt tässä hiljattain yhtä toista projektia alkamaan, koska en mä voinu jättää yhtäkkiä [virkatyötä]. Mulla menee kaikki eläkeoikeudet ja muut, jos mää pari vuotta tai vuoden olen pois. [...] Kuitenki se stipendi on niin paljo pieni, ettei sillä käytännössä elä koko aikaa. [...] Apurahalla tekevä, joutuu jatkuvalla syötöllä hakemaan niitä, että pystyy elämään. Ja sitten perhe kärsii kuitenkin kokoajan, mitään ei jää säästöön ja ylimäärästä et pysty hankkimaan. [...] Epävarmaa aina. Sen takia mäkin lähin tänne [paikkakunnalle], kun mä sain viran täältä, en mää uskalta- nu tonne [pääkaupunkiseudun toimipaikkaan] jäädä [mielenkiintoisiin hankkeisiin] [...] pätikätyöhön, mutta monet teki, mä tiedän et monet teki. Mut mä oon tässä vuosien myötä huomannu, että monet, kun jäi sinne roikkumaan, niin pettyivät ja muut-

tivat ammattia kokonaan. Monet mun opiskelutoverit joutuivat muuttamaan ammattia. [1Mhum8090]

Ongelmana onkin, että pätikätyön varaan jäävän ainoa uhka ei ole vain lähitulevaisuudessa, vaan myös pitkässä tähtäimessä. Vaikka nuorena pärjäisikin pätikätyöstä toiseen, vanhemmiten työnsaanti vaikeutuu. Kilpailu myös pätikätyöpaikoista on kovaa, ja hakijan täytyy olla dynaaminen ja ajan hermoilla. Vaikka apuraha on meriitti, ei vuosikymmenten ura apurahojen ja pätikätoiden varassa välttämättä olekaan yhtä arvostettua kuin pitkäjänteinen ura arvostetuissa viroissa tai työnimikkeillä. Apurahalla työskentely ei myöskään aikaisemmin kerryttänyt eläkettä⁷⁵⁷, eikä siihen kuulu esimerkiksi työterveyspalveluja⁷⁵⁸.

Työn pätikittäisyys saattaa aiheuttaa velkakierteen, kun apuraha- ja pätikätyöjaksojen välissä maksettu työttömyyskorvaus ei riitä pakollisiin kuluihin. Kun sitten uudesta apurahasta maksetaan työttömyysjakson aikana kerääntynyt velka, ei apuraha riitä koko kaudelle, ja niin noidankehä on valmis. Eräs yksinhuoltaja kertoo tästä taloudellisesti mahdottomasta tilanteesta seuraavasti:

Mä sain sit, en ansiosidonnaista, vaan ihan sit sitä peruspäivärahaa, joka oli tosi pieni. Me ei oikeen eletty sillä, et sit me kitkuteltiin täs välis ihan sillai, et ei pärjätty oikeen ollenkaan. Saatiin toimeentulotukeakin ja velkaannuin ja kaikkee. Ja sit mä hain sitä apurahaa taas ja sain. [...] Sit oon koko vuoden miettiny, et mitä mä teen sit vuoden lopulla, kun ne rahat loppuu, koska mä en voi saada sitten työttömyyskorvaustakaan ennen kun sit vasta [kun apurahakausi loppuu]. [...] Samanlaises pulas me oltas osin oltu, jos mä olisin ollu mis tahansa pienipalkkases työssä, tai sit pelkästään työttömänä, niin olis ollu viel enemmän pulassa. [67Nhum00]

Sikke Leinikki selvitti valtiotieteellisen tiedekunnan väitöskirjassaan *Pelon ja toivon välissä. Pätikätyöläisen urakerronta*. (2009) jälkimodernille yhteiskunnalle tyypillisen pätikätyön vaikutuksia korkeasti koulutettujen ammatilliseen identiteettiin, työyhteisöön kiinnittymiseen ja uran kehittymiseen.⁷⁵⁹ Hänen mukaansa pätikätyön yksi vaaratekijä onkin juuri jäädä tällaiseen loukkuun. Uran alkuvaiheessa tehty pätikätyö voi vaikeuttaa vanhempana työn saantia. Epävakaasta työurasta aiheutuu lisäksi stressistä johtuvia terveyshaittoja, kuten sydän- ja verisuonitautia, sokeritautia, ylipainoa ja kohonnutta verenpainetta sekä psyykkisiä sairauksia.⁷⁶⁰ Lisäksi pätikätyöläiset kokivat uupumusta ja ulkopuolisuutta ja heillä oli usein vaikeuksia elämänhallinnassa⁷⁶¹. Epävakaa työelämä aiheutti työttömyyden pelkoa, joka alensi riskinottokykyä myös muilla elämänaaloilla. Pätikätyöläisen on yhä uudelleen lunastettava paikkansa ja todistettava osaamisensa työelämässä.⁷⁶² Suomalaisessa kulttuurissa työ ja

ammatti ovat keskeisiä elämänarvoja, joiden kautta ihmiset määrittävät itseään. Työelämässä vallitseva epätasapaino vaikuttaa siten sekä identiteettiin että perusturvallisuuden tunteeseen.⁷⁶³ Suomessa määräaikaisuus kohdistuu erityisesti nuoriin korkeakoulutettuihin naisiin, jotka myös kokevat määräaikaissuuteen liittyvän epävarmuuden rankempana kuin muut vertailuryhmät.⁷⁶⁴

Toisaalta Leinikki löytää pätkätyöläisyydestä myös positiivista. Määräaikaisuus synnyttää itsenäistä ammatillista toimijuutta ja kehittää taitoja, kuten kykyä reflektoida ja joustaa. Pätkätyöläisyyteen liittyvät päämäärätietoisuus, itseohjautuvuus ja ammatillinen identiteetti, joka nousee työlle asetetuista toiveista ja tavoitteista palkkatyön sijaan.⁷⁶⁵ Pätkätyöläiselle itselleen määräaikaisuus voi tarjota keinon rytmittää työ muuhun elämään sopiviksi jaksoiksi. Se saattaa lisäksi laajentaa sosiaalista verkostoa ja tuoda monipuolisempaa kokemusta ja laajempaa näkemystä alasta.⁷⁶⁶

Myös taiteilijat puhuvat apurahalla työskentelyyn ja pätkätyöläisyyteen liittyvästä epävarmuuden tunteesta ja henkilökohtaisten riskien ottamisesta (9)⁷⁶⁷. Se aiheutti heissä stressiä⁷⁶⁸, pelkoa⁷⁶⁹ ja ahdistusta⁷⁷⁰.

[Taiteilijana oleminen on] yks maailman kuluttavimmist töistä. Sä tavallaan koko ajan yrität tehdä entistä parempii ja parempii hakemuksii, ja sit sää et kuitenkaa välttämät saa ja paha mieli kuitenkin sit aina tulee. [...] Jos hakis sitä pääelinkeinoo siitä rahotuksesta, niin se olis todella kuluttavaa. [36Nkuv00]

Haastateltavien taiteilijoiden mielestään työskentely on sirpaleista ja sekavaa.⁷⁷¹ Rahat on vaikea saada riittämään⁷⁷² ja yhteisön vastuuhenkilölle on pelottavaa sitouttaa työntekijöitä epävarmaan rahoitukseen ja ilmaistyyöhön⁷⁷³. Työskentelyyn liittyviä haasteita ovat myös työn yksinäisyys⁷⁷⁴, arjen pyörittämisen aiheuttamat häiriöt keskittymiseen⁷⁷⁵ ja hankaluudet oman taiteen esille saamisessa⁷⁷⁶. Varsinkin haastattelemani kuvataiteilijat puhuvat siitä, miten tuottava taiteilija joutuu useimmiten tekemään taiteensa ohessa muita töitä tullakseen toimeen.⁷⁷⁷

Ympäristöön liittyvistä haasteista kerrottiin 35 kertaa. Näistä haasteista kertominen on yleisempää tieteilijöillä (21) kuin taiteilijoilla (14). Nämä haasteet koskivat yhteiskunnan tukijärjestelmien ja apurahojen yhteensovittamista (14) ja yhteiskunnan asenteita (6), apurahalla työskentelevän asemaan työyhteisössä (2) sekä lähiympäristön asenteita (14).

Apurahapätkillä työskentelevä joutuu usein hyödyntämään yhteiskunnan tukijärjestelmiä. Ongelmat kansaneläkelaitoksella⁷⁷⁸, työvoimatoimistossa⁷⁷⁹, verotoimistossa⁷⁸⁰ ja sosiaalitoimessa⁷⁸¹ kertovat siitä, että virastoissa ei aina tiedetä, miten apurahatyöhön tulisi suhtautua. Usea haastateltava on saanut sekavaa

ohjeistusta tietämättömiltä viranomaisilta. Epäselvät käytännöt aiheuttavat huolta ja stressiä.

Ne rupes epäileen, et mä oon saanu yhtä aikaa sitä työttömyyskorvausta ja apurahaa, mikä ei sillai ollu, et mun piti jollakin tavalla todistella sitä, et mille ajalle se oli sopinut, tai että muuten perimme teiltä takaisin, mitä olemme maksaneet. Ja sit se oli ihan hirvee vähän aikaa, kun mä pelkäsin, et mult menee työttömyyskorvaukset takaisin, mut ei ne sit periny. [...] Ne ei tiedä mitkään työvoimatoimistot eikä tämmöset kaikki. Se [apurahaan liittyvä byrokratia] on ihan vieras asia niille. Jossain Kellassa ja kaikis, niin joutuu ain selittään. Et on ain jotenkin outolintu. Ja ain saa pelättä, et joku vaanii niskassa. Joku, et mä joudun maksamaan jotain kauheesti takaisin ja nyt on menny jotain väärin. Ittel on ainakin ollu sellanen olo. [67Nhum00]

Eräällä haastateltavalla Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA), minne apurahansaaja maksaa apurahastaan sosiaaliturvan, tulkitsi apurahakauden jatkuvan äitiyslomasta huolimatta, mikä aiheutti ongelmia⁷⁸². Toinen kertoo, että äitiysraha oli jäänyt kollegalta pieneksi, koska apurahaa ei oltu laskettu ansioksi⁷⁸³. Kolmannelta haastateltavalta aiottiin evätä työttömyystuki jatko-opiskelijastatuksen vuoksi⁷⁸⁴.

Vuodesta 2009 yli neljän kuukauden henkilökohtaiset työskentelyapurahat velvoittavat apurahansaajan vakuuttamaan itsensä MELA:n eläke-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutuksella. Nämä lakisääteiset vakuutusmaksut ovat noin 15 prosenttia työskentelyapurahan määrästä. Apurahansaaja on itse velvollinen huolehtimaan näiden vakuutusten ottamisesta ja maksamisesta.⁷⁸⁵ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että 21 000 euron apurahasta on maksettava jälkikäteen eläkelaitokselle 3 150 euroa.

Laskun suuruus on tullut joillekin apurahansaajille yllätyksenä⁷⁸⁶. Lisäksi apurahansaajan on muistettava ilmoittaa verotoimistolle apurahasta, sillä se on osittain veronalaista tuloa. Tuloverolain (1535/92, 82 §) mukaan muiden kuin julkishallinnon antamat apurahat ja palkinnot ovat veronalaista tuloa siltä osin kuin vuoden aikana saatujen apurahojen yhteenlaskettu määrä ylittää valtion taiteilija-apurahan vuotuisen määrän, joka vuonna 2015 oli 20 070,89 euroa. Veronalainen apuraha on ilmoitettava sen vuoden tulona, jolloin se on ollut nostettavissa, mikä saattaa aiheuttaa sekaannusta vuosituloista, koska esimerkiksi Satakunnan rahaston apurahat jaetaan vuoden puolivälissä. Esimerkiksi ajalle 1.6.2015–31.5.2016 myönnetty apuraha saatetaan laskea kokonaisuudessaan vuoden 2015 tuloksi, jolloin alkuvuonna mahdollisesti saadusta toisesta apurahasta on maksettava tarvittavaa enemmän veroa.

[Eläkemaksu] on ihan kauhee. Se on ollu kans koko ajan täs semmonen kauhun aihe, et mist mä sit kiskon sen rahan, et sit menee luottotiedot. [67Nhum00]

Vaikka MELA-maksu tuottaakin päänvaivaa apurahansaajille, se on kuitenkin askel parempaan suuntaan apurahansaajan oikeuksissa. Apurahalla työskentelijän asemaan on tullut vähitellen parannuksia, mutta hyvin paljon on vielä matkaa. Jo 1970-luvulla erään haastateltavan professori neuvoi, että apurahaa ei kannattanut tavoitella ensisijaisena elantona, paitsi pienemmän kuukausiansion takia erityisesti myös sen tähden, että se ei kerryttänyt eläkettä. Haastateltava on kiitollinen tälle *viisaalle miehelle* järkeväksi osoittautuneesta neuvosta.⁷⁸⁷

Koska byrokratian käytännöt ovat vaihtelevat ja epäselvät, aiheuttaa apurahojen kanssa toimiminen ja työn päätettäisyys usein ylimääräistä asioiden hallinnoimista, *säättämistä*.⁷⁸⁸

Ja sitten, kun mä kävin sitä [yhteisölle myönnettyä] apurahaa pokkaamassa sieltä, [...] ja sit rupesin autos kattoon, ni se oli myönnetty mulle henkilökohtaisesti, mutta kohdennettu sen hankkeen toteuttamiseen. Elikkä se oli työskentelyapuraha. [...] Ja sit mää soitin Laakkoselle sillan, et miks tää on mulle, kun mä en halunnu sitä itel- leni. Sit se tulee mun verotukseen, mun henkilökohtasiin apurahoihin ja mä ajatte- lin, et siit tulee ongelmia, mut apurahalautakunta oli sit, sano, et se kulminoituu niin minuun, et he halus myöntää sen minulle henkilökohtaisesti. Mä maksoin sit sellä- senaan [taustaorganisaatiolle] sen mun apurahani. [72Ykuv0010]

Mä enstiks kerkesin siihen [hankkeeseen] puolpäiväseks, ja kun siin [työskentely- apurahan ohella] ei sais kun 25 prosenttia tehdä muuta työtä. [...] Ja sit seuraavan kerran [kun hain apurahaa], mä sit mainitsin sen siel ihan rehellisesti [...] ja sit siit [normaalista vuoden työskentelyapurahan määrästä] tiputettiin sit vähän. [...] Mut että, must tää apurahan saaminen on liittyny just semmoseen ahdistukseen, et sit mä oon pelänny sitä, et multa peritään sitä sitten takasin ja semmonen, et olenko nyt jotenkin petoksella tässä. [...] Vaiks se kyl edisty koko ajan se mun tutkimukseni, et silt kannalt heillei oo ollu huomautettavaa. [67Nhum00]

Eräs luonnontieteilijä kertoo, että hänen laitoksellaan johtajat suunnittelevat koko työryhmän rahoitukset kollektiivisesti, niin, ettei kellekään koituisi ylimääräistä haittaa apurahakaudesta. Palkalliset kaudet ja apurahat pyritään jaksottamaan niin, että mahdolliset ansiosidonnaiset työttömyysajan tuet tai äitiyslomar rahat eivät alentuisi, ja että kaikilla olisi tasapuolisesti alempipalkkaisia apurahakausia ja korkeapalkkaisia työsuhteita. Apurahat ovat silti tärkeitä, sillä ne mahdollistavat aina yhden työntekijän tulon. Apurahalla tekevä työryhmän jäsen on hankkeen rahoitukselle suuri apu.

Työnantajalta joko kuluu 40 000 euroa tai sitten se työntekijä tyytyy siihen 22 000 euroon. Tavallaan. Siinäähän on ihan älytön säästö just sille työnantajalle. Mutta mä nyt puhun yksittäisestä tieteen sektorista, koska [tälle alalle] rahatusta on hirveen

hyvin saatavilla, niin tää on varmaankin poikkeus. Käytännössä kaikki, mitä mää tiedän, niin ne apurahat suunnitellaan yhdessä työnantajan kanssa, et se aina liittyy siihen työsuhteeseen, joka on jo olemassa. [...] Ja sit on epävirallisia sopimuksia, että jos joku tienaa vähemmän, kun se on apurahalla, niin sit sen apurahakauden jälkeen hän saa jotakin kompensatiota siitä. Semmosii tiedän muutaman ainakin. [...] Kun puhutaan yliopiston tutkimusryhmistä, joilla on jo ison mittakaavan rahotusta, ja se palkanmaksu tapahtuu yliopiston kautta, niin niillä apurahoilla on aika pieni rooli ja ne vaan sotkee niitä työntekijöitten oikeuksia. Mut toisaalta sitten kaikki raha on tervetullut. Tämmönen pieni ristiriita. [...] [Olisi parempi, jos olisi niin, että] se tulis samalla tavalla palkkana, että sit ne työntekijät ois oikeutettuja juttuihin, ja että täl- lästä keinottelua [...] ei tarvis tehdä. [...] Apurahoja pidetään tosi paljon heikompa- na. Niit ei oikeestaan haluta käyttää, [...] että [tutkija] saisi samat oikeudet kuin työntekijä. Ei tuu eläkettä ja sitten työkkärin kanssa on ongelmia ja näin pois päin. [71Mluon0010]⁷⁸⁹

Apurahatutkijoiden asema on epätasa-arvoinen tiedeyhteisössä.⁷⁹⁰ Tämä siitäkin huolimatta, että apurahansaajien ja työsuhteessa olevien tohtorikoulutettavien väitöskirjat tuottavat yliopistolle yhtä paljon tulorahaa⁷⁹¹. Asema vaihtelee huomattavasti eri yliopistojen ja tutkimuslaitosten kesken⁷⁹². Usein apurahatutkijoilta puuttuvat työsuhteen edut, kuten käyntikortit, tuetut seminaari- ja koulutusmatkat, työterveyshuolto, työpiste ja siihen liittyvät palvelut, kuten tietoliikenne-, posti-, tulostus- sekä kirjasto- ja tietopalvelut, sekä ennen kaikkea työyhteisön tuki, joka muodostuu siitä, että saa toimia yhteisön täysivaltaisena jäsenenä ja tavata kollegoita päivittäin. Apurahatutkijat saattavat joutua maksamaan työpisteestään jopa satoja euroja kuukaudessa. Tai vaihtoehtoisesti yliopisto saattaa vaatia apurahalla työskenteleviltä tutkijoilta yleiskustannuslisää, työhuonevuokraa, opetusta tai muuta työpanosta vastineeksi mahdollisuudesta työskennellä yliopiston tiloissa⁷⁹³. Joskus tutkimuksen kulut vievät osan työskentelyyn osoitetusta apurahasta. Lisäksi esimerkiksi ammattiliitoissa apurahakaudet eivät kerrytä ansiosidonnaista päivärahaa.

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta on yrittänyt aktiivisesti parantaa apurahatutkijoiden asemaa. Vuonna 2012 se teetätti yliopistoyhteistyöryhmällä ohjeistuksen *yliopistositoumuksesta*, jolla parannettaisiin apurahansaajien asemaa sekä tutkijanuran, säätiöiden ja apurahojen arvostusta. Säätiörahoitusta yritettiin saada houkuttelevaksi niin tutkijan kuin yliopistonkin näkökulmasta. Säätiön, hakijan ja yliopiston välisen sitoumuksen tarkoitus on taata apurahatutkijalle samanlaiset tilat, laitteet ja palvelut kuin muillakin laitoksen tutkijoilla. Sitoumusta varten tutkijan on hankittava yliopiston suostumus hankkeelleen ennen apurahan hakemista. Säätiön puolesta tämä tarkoittaa sitä, että henkilökohtaiseen apurahaan liitetään suoraan yliopistolle osoitettu korvaus, *yleiskustannuslisä*, jolla katetaan yliopistossa työskentelevän apurahatutkijan

aiheuttamia kuluja. Kyseessä on huomattava tulonsiirto säätiöiltä yliopistoille.⁷⁹⁴ Toistaiseksi yliopistot ovat suhtautuneet yliopistositoumukseen karsaasti⁷⁹⁵ ja se on kohdannut myös kritiikkiä. Suomen akateemisten tutkijoiden yhdistys (SATY) arvosteli sopimusta siitä, että apurahatutkijaa kohdellaan kulueränä, vaikka esimerkiksi Helsingin yliopisto ansaitsi vuonna 2013 vähintään 85 000 euroa väitöskirjaa kohden, ja sopimuksen kautta apurahatutkijat toisivat yliopistolle 1600 euroa vuodessa saamistaan palveluista ja työtiloista.⁷⁹⁶

Erään haastateltavan mielestä tieteilijöiden kesken esiintyy lisäksi alakohtaista epätasa-arvoa. Siinä missä humanisti elää vielä tohtoritasolla pienillä apurahoilla, kovissa tieteissä saadaan jo kuukausipalkkaa.⁷⁹⁷

Myös taiteilijoiden asemassa on epätasa-arvoisuutta. Toisilla taidealoilla, kuten arkkitehtuuri ja näyttämötaiteet, on enemmän mahdollisuuksia vakituisiin työsuhteisiin, jolloin myös sosiaaliturva on taatumpaa. Heikoimmassa asemassa ovat vapaat taiteilijat, erityisesti vapaat kuvataiteilijat. Heille henkilökohtaiset apurahat ovat pääasiallinen taiteen tekemisen mahdollistaja. Säätiöltä työskentelyapurahaa saavilla taiteilijoilla on ollut 1990-luvulta lähtien suurempi vuosiansio kuin valtion apurahaa saavilla.⁷⁹⁸ Haastattelemani taiteilijat eivät kuitenkaan puhuneet taiteilijoiden keskenäisestä epätasa-arvosta alueellista epätasa-arvoa lukuunottamatta. He olivat enemmän huolissaan taiteen asemasta yhteiskunnassa yleensä. He näkivät, että heidän työllään oli suuri vaikutus yhteiskuntaan, ja toivoivat, että tämä huomioitaisiin suuremmalla taiteen tuella. Usein rahoituksen puute ja arvostuksen puute rinnastettiin automaattisesti toisiaan vastaaviksi käsitteiksi.⁷⁹⁹ Myös muutama tieteilijä toi esiin kohtaamansa arvostuksen puutteen⁸⁰⁰.

Haasteet muualla yhteiskunnassa korostavat säätiön apurahan arvoa⁸⁰¹. Vastoinikäymisiä vasten tunnustus tuntuu suuremmalta. Koetaan tärkeäksi, että edes joku arvostaa.

Sit siin [apurahassa] oli semmonenkin merkitys, kun [...] jopa junalipuista siihen aikaan ei saanu opiskelija-alennusta kahden opiskelupaikkakunnan välillä. [...] Siihen aikaan ei saanu mitään ilmasta rahaa, et kaikki oli lainarahaa. [...] Niin se, et kun mä sain Satakunnan kulttuurirahastolta apurahan, niin se oli valtavan iso juttu sillai henkisesti, kun joku niinku arvosti [kovin painokkaasti sana arvosti] sitä, että opiskelee. [...] Nuoret pystyy nyt opiskelemaan niin, et niil on sitä ilmasta opiskelutukea ollu vaiks kuin kauan nyt jo, että jos aattelee sitä omaa ikäluokkaakin, että kaikki on pitäny ottaa lainana ja niin pois päin, ni kyl se mun mielestä ihan kivaa ollu, et minunkin ikäisilleni annetaan sitä, et jossain elämänvaihees on muutama kuukaus aikaa opiskella niin, että sitä taloudellisesti tuetaan. Se on ollu tosi iso juttu. [54Nkasv9000]

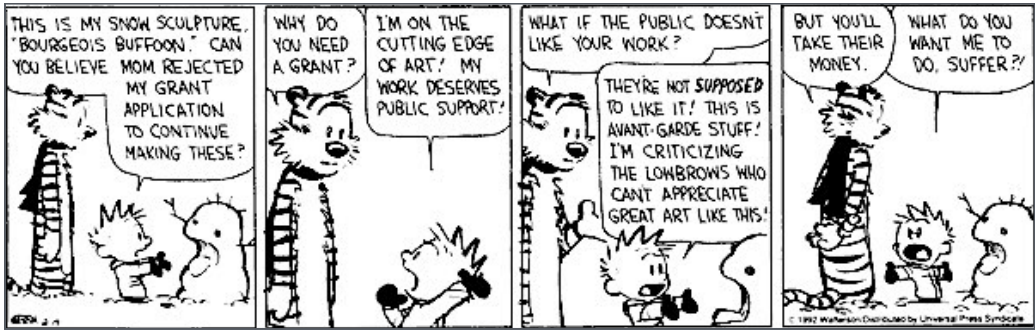
Jotkut haastateltavat ottavat esille yhteiskunnan alentavat mielikuvat apurahansaajista (6)⁸⁰². Julkisessa keskustelussa apuraha usein rinnastetaan sosiaaliapuun tai kerjuuseen. Ilmapiiriä kuvastaa hyvin tapaus, kun vuonna 2015 kirjallisuuden Finlandia-voittaja Laura Lindstedt käytti kiitospuheelle varatun ajan yhteiskuntakritiikkiin. Lindstedt arvosteli muun muassa hallituksen uusia linjauksia ja veronkiertäjien suojelua⁸⁰³. Puhe aiheutti kuohuntaa ja kirjoittelua niin lehdissä, blogeissa kuin sosiaalisessa mediassakin. Lindstedtin kannanottoa ei arvosteltu niinkään sen sisällön takia, vaan keskustelun keskiöön nousi se, onko apurahataiteilijalla oikeutta arvostella valtionhallintoa tai hyväosaisia. Säätiöiden ja apurahojen verohelpotuksista hyötynyt ei saanut arvostella veronkiertäjiä. Koneen säätiöltä apurahaa saanut ei saanut arvostella hyväosaisia tai niin kutsuttuja *nettoveronmaksajia*, joiden kustannuksella taiteilija työtään teki. Yksi keskustelun haara keskittyi kiistelemään siitä, kuuluisiko apurahoja myöntää lainkaan. Toisaalta on hyvä, että kulttuurin arvosta puhutaan, mutta tämä kyseinen keskustelu paljasti jälleen sen, miten vähän apurahoista ja säätiöistä tiedetään. Mukana keskustelussa oli myös journalisteja, tieteilijöitä ja kansanedustajia.⁸⁰⁴

Nettoveronmaksajana vain meinaa hieman kismittää, että koko uransa erilaisten julkisrahoitteisten ja verovapaudesta nauttivien säätiöiden tukien hakemiseen perustanut henkilö kehtaa julkisesti hyökätä niitä ihmisiä vastaan, jotka omalla työllään ja maksamillaan veroilla rahoittavat tämän apurahataiteilijan harrastukset. (Eduskuntavaaliehdokkaan Tere Sammallahden blogi-kirjoitus.)⁸⁰⁵

Populaarikulttuuri peilaa hyvin näitä ympäristöstä välittyviä asenteita, mitä haastateltavat puhuvat. Käytän esimerkkinä kaunokirjallisuuspätkää ja muutamaa sarjakuvaa. Kirjailija Tuomas Kyrö parodioi kirjassaa *Kerjäläinen ja jänis* yleistä väärinkäsitystä, jossa apurahat sekoittuvat julkisen järjestelmän tukiin:

Työttömyyskorvauksilla saatais huomattavasti kerjäämistä ennakoidumpaa ja helpompaa tuloa. Teidän kaltaisille Euroopan kutosdivarin miehille ja naisille hankitaan sosiaaliturvatunnus, joka on salakuljetusalus suoraan työkkärimasseihin, toimeentulotukiin, eläkkeisiin, mitä näitä nyt on, opintotuki, asumistuki, ansiosidonnainen. Kulttuurirahaston ja Kordeliinin säätiön apurahat. Kun ihminen on pelkkä numero tietokoneella, sillä numerolla voi rahastaa loputtomiin.⁸⁰⁶

Lassin ja Leevin alkuperäisversiossa⁸⁰⁷ Lassin äiti on hylännyt hänen apurahahakemuksensa ja hän on tuohtunut, koska uskoo taiteensa ansaitsevan julkista tukea. Leevi huomauttaa, että suuri yleisö ei välttämättä pidä hänen taiteestaan, johon Lassi vastaa, ettei heidän ole tarkoituskaan pitää hänen teoksistaan, jotka kritisoivat juuri heidän ymmärtämättömyyttään suurta taidetta kohtaan. Lassi

esiintyy tässä itsekkäänä taiteilijana, joka vaatii julkisia varoja samalla suhtautuen alentuvasti veronmaksajiin.

Toisena osuvana sarjakuvaesimerkkinä käytän suomalaisen pilapiirtäjä Markku Mäkelän kahta apurahansaajaa esittävää kuvaa⁸⁰⁸. Molemmat teokset esittävät apurahataiteilijat taitamattomina ja laiskoina. Ensimmäisessä kuvassa annetaan ymmärtää, että muhkeimmat apurahat menevät sellaisille taiteilijoille, joita tavallinen yleisö ei ymmärrä ja arvosta, joiden työ on hutiloitua, halpaa ja mahdollisimman outoa. Toisessa kuvassa apurahakirjailija tekee töitä vain kerran vuodessa: silloin, kun apurahahaut ovat päällä. Muun ajan epäsiisti ja alkoholi-soitunut kirjailija ilmeisesti laiskottelee.

Osa haastateltavista kertoo pistäneensä merkille yhteiskunnallisen keskustelun apurahalla työskentelevistä. Muutama selitti havaintojaan läheistensä huomautusten kautta:

Jossain nettikeskustelus törmäsin sellaseen, et joku kommentoi että apurahatutkijat on ihan yhteiskunnassa tota roikkujia ja riistäjiä, ja säätiötoiminta, jotku säätiöt. [...] Ja sit ne apurahansaajat ei maksa veroja, niin ne on niinku ihan turhaa roskasakkii. [...] Tietyissä piireissä täytyy vähän varoo, että mitä sanoo. [...] Se on tota hehe pummi-syrjäytyjä. [...] Ja mä tiedän, et sit ku mä viän noi [lapset] päiväkotiin, ni kyl-lähän ihmiset rupee sit täs naapurustos, ni mähän oon ihan hirvee ihminen. [...] Viä puolpäiväsesti pari päivää viikos päiväkotiin, ni onhan se nyt kumma ja sit viäl, ku mä tuun kotiin takasin ni... Oonhan mä ihan hirvee. [...] Kyl ihmiset sen [apurahan] kummasti huomaa ja sukulaisetkin onnitteli ja oli kateellisii. Huomaa, et muilla ihmisiillä on vähän, et ne ei tiedä, mikä se apuraha on. Mun [sukulainen] pisti Facebookis viestin, sillon kun mä sain, et onnea apurahasta, mihis aiot käyttää? Hehe. Et hän aatteli, et se on semmonen ylimääränen tunnustus mielummin niinku joku Finlandia-palkinto. [Kun vastasin hänelle, että se on vuoden palkka,] sit se oli vähä sil-lai, et vastas, et ai jaah, et varmaan heti päivitteli siellä, että tienaakse niin vähän hehehe. Jos ei oo koskaan ite [työskennellyt apurahalla], nii monet aattelee, et saa tälläsen hieman shoppailurahaa. [65Nhum10]

Kyllähän se [apurahan saaminen] ulkopuolisen silmissä sitä statusta nostaa. Siis sehän on ihan selkeetä. Että jos nyt sitten haluaa sitä semmosta, että ihmiset sut niinku jollakin tavalla huomaa ja muuta, ni kyllä tätä kautta huomataan. Mutta siin on sitten myöskin toinenkin puoli, et kyllä mää muistan sen sillon *krhm* just sillon kun mä sain sinne [opintomatkalke] *huoh* sitä opiskeluapurahaa, ni sitten, ku oli joku uus takki päällä, ni kyllä mulle suoraan tultiin sanoon, että aijaa, että toi onki niin kallis, mutta ku sä saitkin sen apurahan. Et siis tulee tämmönen tietynlainen niinku kateellisuus tulee siinä. Ja se näkyy joissakin. Ja sitten heti, jos sä käyt jossakin, matkustat tai jossakin, se liitetään sit aina: No nythän sul on rahaa. Siis kyllä mä oon ihan suoraan saanu tämmösiäkin kommentteja ja mä oon todennukki sit siihen,

että näistä jokaisesta apurahasta annetaan selvitys ja ne katsotaan, ja koittanu selittää, että mihin sen on sitten saanu. Mut mää oon saanu ihan yksittäisii huomautuksii joistakin tämmösisit ihan naurettavista pienistä asioista, että muistan kerran tosiaan, et kun mulla oli joku uus mokkatakki päällä, että jolla ei oo mitään tekemistä tämän kans, mut kuinka ollakaan, niin se sattu sit just oleen samana päivänä suunnilleen tai siinä kun oli lehdessä ollu, ni aijaa, no niin juu, et ku sä saitki sen. Et ihmisillä ei mun mielestäni oo ihan tarkkaa tietoo siitä, että nää on tosi kontrolloituja. [57Nsav80900010]

Näitä kahta haastateltavaa tuntuu häiritsevän yhteisön kielteiset asenteet apurahansaajia kohtaan, tiedonpuute ja harhakäsitykset apurahan luonteesta ja apurahalla toimimisen käytännöistä. Molemmat haluavat muiden ymmärtävän, että työskentelyapuraha on palkankaltaista rahaa, jopa normaalia pienempi tienesti, eikä ylimääräistä palkintorahaa. He haluavat lisäksi korostaa, että tämän palkan eteen on tehtävä tosissaan töitä, ja ettei kotona työskentely ollut laiskottelua. Molemmissa toiveissa harhakäsityksen korjaamiseen lienee takana kateuden kohtaamisen pelko.

Apurahansaajat kuvaavat ympäristönsä reaktioita niin hyvässä kuin pahassakin. Onnittelut muistettiin, mutta moni kertoi myös kohtaamastaan kateudesta⁸⁰⁹.

Hahaha hahaha, no kateutta nyt on aina, mutta en mä oo siitä joutunu mitenkään kärsimään, että... kyllä on iloisia iloisia ihmisiä on, jotka tulee, että onpa hienoa, että saat, mutta on kyllä semmosiakin jotka hehehe kääntää hehehe päänsä pois kun näkee. [45Nkuv8090]

Mutta oonhan mä joskus saanu kuulla jonkun kommentin, että verorahoilla työskentelet, mutta mä olen jättäny sen omaan arvoonsa sen kommentin hehehe. [66Nhum0010]

Haastateltavat kokevatkin tällaisissa tilanteessa tarvetta todistella apurahan käyttööän.

Nehän julkastiin lehdessä silloin. Niin sillä tavalla jotku ihan semmoset puolitutut oli kiinnittänyt huomioo, että jaaha, et ne aattelee, että se on niinku sellanen vau, että nyt toi sai semmosen kauheen rahasumman hehehe niin ne ei niinku huomioi sitä, että mie en oo töissä hehe sinä aikana, niin ne aattelee, että se on niinku ylimäärästä sellasta niinkun palkintoa, että sen oon vähän huomannu sillä tavalla, että on täytyy vähän selittää, että etten oo sitten töissä. [...] Mut sekin on ollu just silleen, että vaaaaauuuu, että ei tarvi olla töissä, hehe. [69Nhum10]

Se oli toisaalta ihan kauheen noloo, nyt kun mä viimeks sain sen apurahan, niin mun [sukulainen] ajo autol, huuteli mul auton ikkunasta, et hän näki, et mä sain apurahan ja jotakin, et voi miten hienoo, ja jotakin niinku silleen ihailevasti, ja sit mä tietysti tälläsen niinku [satakuntalaisen], kun täällä vähätellään kaikkee, niin huusin sit sille, että ei se mihinkään riitä hehehehe. Ja sit ku se kuulosti siltä, et ei kunnioittas tätä ollenkaan. Kun mä tarkotin sitä, et oikeesti se on niinku palkka, et mä oon suhtautunu siihen sillai, et se on palkka siit mun tutkimustyöstä, et jos sen jakaa koko vuodelle. Kun ihmiset aattelee, et se on jotakin ylimäärästä rahaa, niin oishan se tosi iso, et jos tulee 20 000 ylimäärästä, mutta kun sillä pitää elää se vuosi. [67Nhum00]

Eräs haastateltava kertoo kohtaamastaan kateudesta yksityiskohtaisesti. Hän kokee, että kateuden takia hänen kollegansa ja esimiehensä sabotoivat hänen hankkeitaan. Tämä kitka työyhteisössä on yksi syy siihen, että hän haluaa tehdä hankkeensa työsuhteen ulkopuolella. Työyhteisössä kohdattu paine on katkerointavaa ja lannistavaa.⁸¹⁰ Myös toinen haastateltava kertoo, miten rankkaa on, kun työyhteisö ei tue ja työpaikalla on kateutta, kiristelyjä ja *klikkejä*. Hänelle tämä korostaa apurahan tärkeyttä, kun näin edes jostain saa henkistä tukea.⁸¹¹

Kun sit [taustainstituutiossa] mä voin kuule ihan suoraan sanoa, että ei täällä kuule oma [työyhteisö] tue. Esimerkiks nyt, kun mä oon saanu näit [apurahoja] tähän [hankkeeseen], ni mä voin sanoo ihan yhden käden sormilla, kuinka moni on mua edes onnitellut verbaalisesti. [...] Mut mähän saan kaikista muualta, mutta en täältä sisältä, niin mähän saan tosi paljon palautetta, millä sit niinku jaksaa, mut et tää [apuraha] on sellanen julkinen palaute ja arvostus. [57Nsav80900010]

Haastatteluaineistossa tarpeeseen liittyvistä haasteista kerrotaan yhteensä 29 kertaa. Näitä haasteita kuvaavat taiteilijat (26) huomattavasti tieteilijöitä (3) enemmän. Tieteilijöiden tarpeeseen liittyvät kuvaukset liittyvät siihen, miten hankalaa heidän oli toimia ennen apurahan saamista⁸¹². Nämä kertomukset kerrottiin apurahan arvon korostamiseksi. Yksi heistä kertoo esimerkiksi selviytymistarinan vaikeasta elämäntilanteesta, jolloin taloudellisesti oli tiukkaa ja lapsi oli tulossa. Tulevaisuus tuntui epävarmalta, kunnes hän sai apurahan.⁸¹³

Myös taiteilijoiden tarpeissa korostuu rahoituksen tärkeys. Näyttelyiden⁸¹⁴, konserttien⁸¹⁵, kiertueiden⁸¹⁶ ja muun toiminnan⁸¹⁷ järjestäminen on kallista. Ne ovat kuitenkin välttämätön osa toimijuutta, sillä taide täytyy saada esille, jakaa yleisön kanssa ja tuoda mahdollisten ostajien tietoisuuteen.

Konsertin järjestäminen tulee hirvittävän kalliiksi. Tosi nimekkäät laulajat saavat salit täyteen syrjäseudullakin, mutta esimerkiksi kirkkoon ei voi myydä lippuja ja

silloin tulot jäivät vapaaehtoisten ohjelmien myyntiin. Täytyy ajaa pitkät matkat ja yöpyä hotellissa, ja jos ei ole yleisöä, menettää rahaa. [32Nsav60]

Kuvataiteessa taiteilija kustantaa itse kaikki kulut galleriavuokrasta kutsuihin ja kuljetukseen ynnä muuhun sellaiseen. Kohdeapurahat menevät oikeastaan kokonaan ihan muille kuin taiteilijalle itselleen. Ilman kohdeapurahaa näyttelyt olisivat hyvin kalliita toteuttaa. Kuvataiteilijan on välttämätöntä saada mahdollisuuksia esitellä teoksiaan, ja jos näyttelypaikan saa, niin kulut on tietty pakko hoitaa. Ne saattavat olla tuhansia euroja. [70Nkuv900010]

Konsertin pitäminen muusikolle on se asia, mihin se opiskelu tähtää. Että ne on kyllä hyvin tärkeitä asioita. Se on pikkusen rinnastettavissa siihen, että taidemaalari sisäisesti rakentaa jonku vision jostain taulusta, ja jos se jättää sen tekemättä, niin silloin se jää vaan hänelle itelleen hänen mieleensä. Niin että se on se varsinainen työ sitten se, että maalaa sen taulun ja sama juttu, siis varsinainen työn tulos, minkä on tehnyt musiikissa, on se, että esittää konsertissa sen, mitä on oppinu. Eli täs mielessä ne on hyvin tärkeitä asioita. Samal hetkellä, kun esittää jotakin, niin siitä myöskin vapautuu silloin siitä asiasta, mitä sillä hetkellä sen teoksen parissa on opiskellu, ja silloin pääsee ihan niinkun eteenpäin, että se on aina sellanen porras, mistä pääsee nousemaan seuraavalle. [22Msav60]

Taiteen esille saaminen on haaste, paitsi välittömien kulujen, myös muiden esteiden takia. Levytyshankkeet olivat vielä 1990-luvulla harvinaisia ja vaivalloisia. Myös levyjen myyminen oli vaikeaa, koska hinnat olivat korkeampia.⁸¹⁸ Muutenkin taiteen myyminen on hankalaa ja epävarmaa. Eräs kuvataiteilija, jonka työstömenetelmät ovat poikkeuksellisen hintavia, kertoo, ettei töitä myymällä voi kattaa edes näyttelyn kuluja, saaticka sitten elättää itseään. Markkinat tällä erityisalalla ovat pienet, eikä koskaan voi luottaa siihen, että taidetta menee kaupaksi, vaikka panostaisi kalliiseen näyttelyyn.⁸¹⁹

Konserttoinnissa pelkkä raha ei ole esteenä taiteen esille tuomiseen. Konserttien järjestäminen on erityisen haastavaa aloittelevalle muusikolle⁸²⁰. Ennen kuin on kokemusta, konserttimahdollisuuksia ei saa, ja ennen kuin pääsee konsertoimaan, kokemusta ei kerry.

Tänä päivänä päästä esiintymään on vaikeeta. Se on ihan erilaista, kun meikäläinen oli 15-vuotias. Silloin, jos oli orkesteri, tai olit hyvä soittaja, niin sul oli aina töitä. Tänä päivänä se ei ole ollenkaan selvä. Että nyt tulee meillekin ammattiopiskelijoita, tommosii kaksikymppisiä, millä on todella vähän kokemusta soittamisesta elävän yleisön edessä, mikä on ihan hämmästyttävää, kun mä olin siihen mennessä jo tehnyt viis vuotta jo koko ajan sitä. Konsertointi olis nuorien kohalla tosi tärkeitä. Sil

taval saa ovia auki. [...] Kilpailu on niin kovaa. Voin ottaa esimerkin siitä, että mä tunnen muutamia näitten sinfoniaorkestereitten intendenttejä tässä maassa, niin että kysymys, et mulla ois tämmönen konsertto, että voitasko tällänen jossain vaiheessa esittää, niin joo, että lähetä tänne vaan, mutta kaks vuotta on vähintään jono, jos se menee taiteellisesta toimikunnasta läpi. Se on lähtökohta. Kilpailu on niin kovaa, orkestereita on niin vähän ja säveltäjiä niin paljon. [33Msav00]

Maailma on niin muuttunut. Nykyään ei pidetä enää niin paljoa konserttejakaan kuin silloin. Se on hyvin harvinaista. Sitten on tietysti nämä, jotka ovat menneet jonnekin ulkomaille. Mutta se edellyttää kyllä sitä, että menee ulos tästä maasta ja luo siellä sitten uraa. Mutta täällä Suomessa se on aika mahdotonta. [...] Kansainvälisten konserttitoimiston kirjoihin pääseminen edellyttää aika paljon. Että kyllä se niin vaativaa on. [30Nsav60]

Rahoitukseen liittyvistä haasteista kerrotaan haastatteluaineistossa 22 kertaa. Taiteilijat kuvaavat näitäkin haasteita yleisemmin (17) kuin tieteilijät (5). Rahoitukseen liittyvät haasteet olen käsitellyt jo aikaisemmin. Ne liittyvät hakemiseen, rahoitustilanteeseen, kovaan kilpailuun ja kokemukseen, että olisi ansainnut enemmän apurahoja tai tukea.

Hankkeeseen liittyviä haastekuvauksia on 17. Taiteilijoiden kuvauksia niistä on 11 ja tieteilijöiden 6. Suuria vastoinkäymisiä (7) ovat hankkeen kaataneet vaikeudet⁸²¹ tai sankarikertomukset suurten vaikeuksien voittamisesta⁸²². Pienemmät haasteet (10) sisältävät häiriötekijöitä⁸²³, viivästyksiä⁸²⁴, yllätyskuluja⁸²⁵, ongelmia yhteistyökumppaneiden kanssa⁸²⁶, rahoituskatkoksia⁸²⁷ ja aikatauluttamisongelmia⁸²⁸. Lisäksi tieteilijät pitivät haastavina byrokratiaa⁸²⁹ ja arkaluontoisen tutkimusaiheensa saamaa vastustusta⁸³⁰.

Muut (14) mainitut haasteet ovat apurahaan liittymättömiä haasteita, kuten yleinen kentän tapahtuma ja tilanne, tai elämän muilla alueilla tapahtunut vastoinkäyminen, kuten ristiriidat, avioero tai sopeutumisvaikeudet paikkakunnalle. Muita haasteita ovat myös haasteet, joilla ei ole suoraan tekemistä apurahan saamisen kanssa, kuten oma tai läheisen sairastuminen, työpaikan ongelmat, ongelmat rahoituksen saamisessa yleensä tai ristiriidat toisten toimijoiden kanssa. Sairastumisesta kerrottiin 9 kertaa. Muutamaan otteeseen sairastuminen liittyi hankkeeseen: hanke peruuntui⁸³¹ tai viivästyi⁸³², tai sairaus haittasi⁸³³ tai esti⁸³⁴ työskentelyn.

Se on kauheen suuri työ, kun terveys on niin heikko, et mä olen sitten tehnyt sen mukaan, mitä on jaksanu. Siinä se nyt on pari kolme vuotta jo ollut työn alla, vähän kerrallaan. [53Mkuv8090]

No olisin mä pystynyt [saamaan apurahakaudella enemmän aikaan], jos en mä olis ollu koko ajan ihan kipee. Mä en tajunnu siin vaihees, et olis voinu hakee jotain sairaslomaa jostain, et mul meni se vähän niinku sillai tulokset. Mut sain mä sen yhden artikkelin valmiiks ja julkastavaks. Ja sit toisen artikkelin käsikirjotuksen. Ni kai mä sit jotain teinkin, vaikke nyt tälleen tuntuu, et mä vaan makasin mut tota... kai mä sit jotain tein. [65Nhum10]

Haasteista huolimatta, ja joskus juuri siksi, apurahaa kuitenkin halutaan ja arvostetaan.

Pätkittäisyys ja epävarmuus ja rahojen pienuus. Mut jossei niit sit olis niit apurahoi, niin sit se ois ihan mahdotonta. Et sit sitä ei voisi tehdä ollenkaan. [67Nhum00]

Apurahalla on siis enemmän hyviä kuin huonoja puolia. Haasteet ovat kuitenkin tärkeä tutkimusalue. Kun tieto apurahansaajien kohtaamista vaikeuksista ja epätasa-arvosta sekä haitallisista asenteista lisääntyy, niitä on myös mahdollista aktiivisesti torjua.

5. KOETTU HANKE

5.1 KONKREETTINEN MAHDOLLISTAJA

Vaikka vaikuttavuuden kuvaus aloitetaan yleensä kertomalla henkilökohtaisesta kokemuksesta, monet hankkeet eivät olisi toteutuneet nimenomaan ilman rahallista tukea. Kuten edellisen luvun alussa kerroin, apurahan osuus toteutumisesta arvioitiin useimmiten ratkaisevaksi. Kuitenkin vain neljä haastateltavaa kertoo, että apuraha kattoi hankkeen kulut kokonaisuudessaan⁸³⁵. Usein apuraha oli pieni osa hankkeen tai toiminnan rahoituksesta⁸³⁶. Se saattoi silti olla suurin yksittäinen⁸³⁷ tai ainoa ulkopuolinen tuki⁸³⁸, tai suuresta kokonaisbudjetista kriittinen puuttuva osuus⁸³⁹.

Kun katotaan kokonaiskuvaa, niin se on pieni osa, mutta joka ikinen euro, mitä tulee, on merkittävä. Joka ikinen euro. [3Ykuv0010]

Apurahaa kuvaillaan sekä suureksi⁸⁴⁰ että pieneksi⁸⁴¹ riippumatta siitä, mikä sen suuruus tai käyttötarkoitus on ollut. Samasta summasta samana vuonna toinen puhuu suurena ja toinen pienenä. Tulkintaan vaikuttavat saajan odotukset sekä hänen käsityksensä apurahan ideasta. Toinen vertaa apurahaa palkkaan⁸⁴², suurempiin apurahoihin⁸⁴³ tai kokonaiskustannuksiin⁸⁴⁴, toiselle apuraha on ylimääräinen lisä⁸⁴⁵ tai palkinto, eikä sillä ole keskeistä roolia elannon tuojana⁸⁴⁶.

K: Miltä se tuntu se apurahan saaminen?

V: Se tuntu 4 000 markalta. Valtavan isolta. [43Mkirj70]

Viisi haastateltavaa muistelee saaneensa suuremman apurahan kuin mitä he hakivat⁸⁴⁷. Tämän ei kuitenkaan pitäisi olla mahdollista, sillä säätiön linjaus on ollut myöntää enimmillään sen verran, mitä on haettu. Säätiö on pyrkinyt myöskin jakamaan tarpeeksi suuren apurahan, jotta suunnitellut hankkeet voidaan oikeasti myös toteuttaa.⁸⁴⁸ 14 haastateltavaa korostaa erikseen, että ollakseen vaikuttava apurahan on riitettävä hankkeen toteuttamiseen.⁸⁴⁹

Pienempi apuraha ei auta varsinaisesti itse asiassa, mutta se on vähän niinkun palkinto tai tunnustus, että se antaa vähän semmost itseluottamusta. Kyllä mää enemmän kallistuisin siihen, et tuettaisiin merkittävillä summilla merkittävää tieteellistä

ja taiteellista toimintaa, että sen avulla todella voi tehdä sitä, eikä vaan niin, että mennä kerran hyvin syömään. [47Mhum80]

Jollekin se pienikin tuki voi olla todella tärkeä, että se riippuu niin siitä projektin luonteesta. Pitää olla myös niitä, jotka myöntää niihin pienempiin. [...] Mutta jos palataan tähän tieteentekijän apurahaan, niin ei sil oo mitään hyöttyä siitä, et se saa sen tuhat euroa. Se voi olla pari viikkoo koton tekemäs, jos sitäkään. tai jos yhdistys saa kolmesataa sieltä ja viissataa täältä, niil summil ei tehä mitään. [3Ykuv0010]

Apurahan kokee riittäväksi tai sopivan kokoiseksi 33 haastateltavaa⁸⁵⁰. Heistä 10 sanoo, että mikä summa sitten myönnetäänkin, se pannaan riittämään⁸⁵¹. Apurahan vaikutukset ovatkin usein suoraan verrannollinen laatuun⁸⁵² tai laajuuteen⁸⁵³.

Minkä suurunen se apuraha onkin, niin se on merkittävä, koska sillä on pystynyt sen x-määrän aikaa omistautumaan sille työlle. Tää [suuri] apuraha ei ole sen merkittävämpi kun ne pienemmät apurahat, se vaan se merkittävyys on jatkunut pitemmän aikaa. [38Mkuv70809000]

27 haastateltavalle apuraha ei ollut riittävä⁸⁵⁴. Kun apuraha ei ole riittävä, se kattaa vain osan kuluista⁸⁵⁵ tai auttaa toteuttamaan vain osan hankkeesta⁸⁵⁶. Vain kolmella haastateltavalla Satakunnan rahastolta apurahan saanut hanke kaatui tai loppui kesken rahoituksen riittämättömyyden takia⁸⁵⁷. Usein rahanpuute korvataan henkilökohtaisista säästöistä, lainaamalla ja talkootyöllä. Eräs haastateltava huomauttaa, että vaikka apuraha ei ole riittävä koko hankkeeseen, on se silti tärkeä, sillä ilman sitä toimintaa ei pystyittäisi järjestämään ollenkaan⁸⁵⁸.

Työskentelyapurahan riittämättömyys on suuri henkilökohtainen haitta, koska lisäelantoa on kiellettyä ansaita samanaikaisesti muusta työstä. Sellaiset työskentelyapurahansaajat, joiden perheessä on toinen hyvin tienaa elättäjä⁸⁵⁹ tai joiden elanto tulee muualta⁸⁶⁰, pitävät summaa riittävänä.

Se tietysti riippuu kauheen paljon ihmisen elämäntilanteesta. Et kyl se niinkun nippa nappa riittää. Et mul on tietysti ny se hyvä puoli, kun mullon puoliso, joka sit kans tienaa, ettei oo silleen tyhjän päällä. [66Nhum0010]

Mä mietin, et jos olis vaik joku yksinhuoltaja ihminen, ni millai semmonen [pärjäis]. Mä pärjään ihan hyvin, kun meil on kaks, ketkä tekee töitä, ni mullahan siitä jää ihan kivasti käteen, mut jos olis perheen ainut toimeentulo, ni en tiä pystyskö. [65Nhum10]

Riittäväksi työskentelyapurahan kokevat myös ne, jotka pitävät luonnollisena, että uraansa aloittelevalla kuuluukin olla pieni toimeentulo.

Niukka se mielummin oli, mutta riittävä, kun olin tottunut elämään 1950-luvun kulutustasolla. Kyllä sillä pärjäs ihan hyvin. [...] Et kyl yleensä niukkuudessa se tutkimuksen tekijä elää. [61Mhum60]

No ei kai apurahat oo koskaan riittävät, niit saa kulumaan maailmas miten paljon vaan. Mut kuten sanottu, siinä vaihees opiskelevalle, niin ei kai siihen kauheen isoja apurahoja kannatakaan antaa, koska ei viel oo kannuksia näytetty. [27Mlaak60]

Työskentelyapuraha koetaan riittämättömän suuruiseksi silloin, jos on yksinhuoltaja⁸⁶¹, jos tutkimuksesta aiheutuu kuluja⁸⁶², tai jos on perheellinen ja asuntolainallinen⁸⁶³ apurahansaaja. Työskentelyapuraha koetaan myös niin niukaksi, ettei talous kestä, jos tulee yllättäviä kuluja⁸⁶⁴. Yksi haastateltava huomauttaakin, että vaatii rohkeutta jättää leipätyö ja jäädä työskentelyapurahalle⁸⁶⁵. Apurahansaajat ovat kuitenkin valmiita kärsimään väliaikaisesta niukkuudesta saadakseen mahdollisuuden työskentelyyn.

21 haastateltavalle apurahalla on erityinen merkitys hankkeen tai toiminnan alkuunpanijana⁸⁶⁶. Apuraha oli *alkukipinä*⁸⁶⁷, *alkusysäys*⁸⁶⁸, *lähtölaukaus*⁸⁶⁹ ja *liikkeelle panija*⁸⁷⁰. Neljä haastateltavaa kertoo, että ilman käynnistys-apua, koko hanketta tai toimintaa ei olisi voitu toteuttaa⁸⁷¹. Apurahat auttoivat yhteistyötä lähtemään lentoon⁸⁷², henkilökohtaista uraa ja kokonaan uudenlaista tyyllilajia syntymään⁸⁷³, perustamaan taidealan yrityksen, joka on edelleen yli kymmenen vuoden jälkeen toiminnassa⁸⁷⁴, valmistelemaan ja kokeilemaan innovatiivista toimintaa⁸⁷⁵ ja polkaisemaan käyntiin kunnianhimoisia suurhankkeita⁸⁷⁶.

Minulle se oli kyllä semmonen, että ura on nyt lähtenyt liikkeelle, että tämä on nyt sitten osa sitä, että ensin assistentuuri ja sitten tämmönen stipendi ja kyllä mä muistan tavattoman onnellinen olleeni siitä kyllä ja huojentunut myöskin. [...] [Vaiikutuksista tärkein] oli se, että se sijottu siihen alkuvaiheeseen ja kannusti ja teki mahdolliseksi tuon tommosen isomman lähdön. [29Mhum60]

Nimenomaan sillon, kun tämä [apurahan saaminen] ratkes, niin mä lähdin systemaattisesti siihen. Se oli ollut mun mielessä, että tämä tarttis tehdä, mutta kyllä se oli niin, että tää oli se selvä ponnin siinä sen käynnistymisessä. [35Mkuv70]

Varsinkin tutkimushankkeissa juuri tämä apurahan ajoittuminen käynnistämisen vaiheeseen oli tärkeää⁸⁷⁷. Toisaalta on tärkeää auttaa hankkeita myös loppuunsaattamisessa⁸⁷⁸.

Mun mielestä nimenomaan just semmonen [oli tärkeää, että] alkuvaiheessa joku rahasto, oli se sitten Kulttuurirahasto tai joku toinen rahasto, uskaltaa rahottaa aiheutta, mikä on ehkä hyvinkin poikkitieteellinen. [...] Ja se, että se on niin alkuvaiheessa, että ei oo ehtiny tehdä muuta kun tutkimussuunnitelman, niin mun mielestä se on ihan hirveen tärkeä, koska siinä vaiheessa sitä apurahaa tarvitaan. [...] Ja toki varmaan sit kans se vaihe, kun sä olet viimeistelemäs sitä, et sä pääset työelämästä pois siinä aikaa. Mun mielestä se alku ja loppu on se kaikista tärkein. [20Nhum0010]

Jos saa heti alkuun, ni varmaan ne, ketä ne arvioi osaa nähdä, et tää on nyt semmonen, mikä tulee saamaan aikaseks. Se tekee sen, et semmonen hyvä tutkimus käynnistyy. Mikä ehkä muuten sit niil jää se hyvä tutkimus, jolla ehkä ois jotain vaikutusta, ni tekemäti, jos ne ei saa siihen alkuun heti sitä. Ja sit taas loppuvaiheessa on se, et se sitten tosiaan valmistuu, eikä jää kahdekskymmeneks vuodeks roikkumaan johonki pöytälaatikkoon. [65Nhum10]

Käynnistysapu on siitä tärkeää, että säätiö ottaa riskit tekijöiden harteilta⁸⁷⁹. Apuraha antaa pienelle yhteisölle tai yksityishenkilölle rohkeutta lähteä yrittämään innovatiivisten ja kunnianhimoisten hankkeiden toteuttamista, kun osa investoinneista on katettu.

Pakko ottaa riskejä, et syntyy jotain uutta. Mutta sitten taas se riski jollekin pienelle organisaatiolle on liian iso, et sen takii tarvis olla siellä joku just tukemassa. [...] Jos tapahtuma on elinkelpoinen ja hyvä, se pyörittää itse itsensä, jos ihmiset on realistisia budjetoinnissa. Mutta siltä varalta, että käy huonosti, varsinkin ulkoilmaan perustuvissa tapahtumissa, niin silloin tarvitaan tukea. Ei sen tarte olla suoraa rahaa, mutta sen tarttee olla tietoisuus siitä, että ei joudu omasta taskustaan sitten maksamaan sateen takia. [24Ysav60]

Nää on antanu itselle sellasta rohkeutta lähtee [vaihtoon ulkomaille], että on saanu [apurahaa], että kun en mää oo kotoo koskaan saanu mitään [rahallista apua]. [...] Ja sit [apuraha on antanut mahdollisuuden] tehdä jotakin ihan luovaa uutta. Näähän antaa semmosen [turvan], et sä voit kokeilla jotakin uutta, mitä ei oo ikänä tehty. [57Nsav80900010]

30 haastateltavaa kertoo apurahan vaikutukseksi mahdollisuuden keskittyä tutkimukseen tai taiteelliseen työskentelyyn⁸⁸⁰. Työrauhaa pidettiin välttämättömänä luovalle työlle.

Kyllähän se on tää kuvio, että jos on koko ajan kiire tai hässäkkä tai muu, niin kyllähän se luovuus [kärsii]. [...] Pää rasittuu silleen, et se on koko ajan informaatioo täynnä ja se menee tukkoon. Sun täytyy pystyy ihan nollata ja kattella pilviä ja miettiä asioita ihan rauhassa. Sit rupee tulemaan. Toki pitää tehdä jossakin vaiheessa se työ, mutta se vaatii semmosen rauhattumisen, ettei pää tilttaa. Mulla ainakin noi apurahakuviot on nimenomaan sen just mahdollistanu. [33Msav00]

Kyllähän maalauksia pystyy maalaan sitten ajan kanssa, mutta silloin pysty jatkuvasti ja se on tehokkaampaa, jos saa jatkuvasti tehdä, eikä hypätä toisesta toiseen koko ajan. Siinä säilyy jonkinlainen ajatus ja sitten ne ideat voi siirtää edellisestä työstä seuraavaan. [39Mkuv7080]

Hanke, varsinkin tutkimustyö, pitkittyy, jos sitä tehdään vain työn ohella⁸⁸¹. Joskus hankkeen toteuttamista ilman työrauhaa pidetään suorastaan mahdottomana⁸⁸². Tällöin apurahalla on selkeä konkreettinen vaikutus: työtä saa vietyä eteenpäin⁸⁸³.

Tämä ei ole sellainen ammatti, että olisi erikseen päivätyö ja tämä olisi sitten vaan lisäksi. Että ei voi olla ollenkaan niin. Tämä vie kokonaan. Tämän täytyy olla kokonaisvaltaista. Ei tästä tuu mitään, että olis sivutyönä tai harrastuksena! [30Nsav60]

Se menee sit sillai, et päivät on töissä ja yöt kirjottaa, pitää joskus nukkua. Ei se onnistukaan ihan oikeesti sen asian tekeminen. Jos haluaa ruveta oikee tekemäl tekee, ni siihen tarttee syventyy nii paljon. Ei se onnistu muuten. [2Mnayt00]

Minusta se on oikeesti tärkeää, et jos joku antaa elämästään monta vuotta siihen, että antautuu sille tekemiselle, niin moni ei pysty tekeen työn ohessa niin vaativii tutkimuksii, mitä monet näistä apurahansaajist tekee, niin hän pystyy keskittymään siihen sen apurahan voimin. Et olkoon se kolme kuukautta tai kolme vuotta, niin onhan se aina eteenpäin tieteellisessä elämässä. [3Ykuv0010]

Töistä irtautuminen auttaa lisäksi etenemään uralla, kun on aikaa tehdä tutkimusta ja mahdollisuus matkustaa keräämään tutkimusaineistoa⁸⁸⁴, verkottua seminaareissa⁸⁸⁵ tai kehittää itseään kursseilla⁸⁸⁶.

Että akateemisessa maailmassa eteenpäin pääsis, [...] niin on aivan välttämätöntä saada semmosta rahoitusta, että ei ole koko ajan kiinni opetuksessa taikka paperien hoitamisessa. [...] Ja sitten jossakin tapauksessa juuri se, että pääsee vaikkapa, niinkun mun kohdallani, niin liikkumaan [vieraassa maassa] laajalti [keräämässä tutkimusaineistoa]. [61Mhum60]

Työskentelyapurahalla pystyy toteuttamaan sellaiset työt, mitä on suunnitellut jo kauan⁸⁸⁷. Esimerkiksi eräs yksinhuoltaja tieteilijä suunnitteli tutkimustaan kymmenen vuotta pääsemättä kirjoittamaan. Saatuaan apurahan hän osasi ottaa kaiken irti arvokkaasta tutkimusajasta.

En ollut päässyt kirjottamaan, niin se rykäsy oli sitten hyvin selvä. Mut se oli hauskaa ja se oli jännittävää ja sitten kovin niinkun vastuuttomasti, tavallaan, että en ottanut mitään niinkun paineita. [42Nyht7080]

18 haastateltavaa kertoo, että apurahan tärkein vaikutus on siinä, että pääsee tekemään tiedettä tai taidetta, ja että pääsee tuottamaan kulttuuria⁸⁸⁸. Tärkeämpää kuin toiminnan vaikutukset on itse tekeminen. Apurahansaajille on tärkeää, että he saavat tehdä oman alansa töitä⁸⁸⁹.

On pakko päästä itte tekeen musiikkia, on pakko päästä soittaan. Tiätsä? Et niinku nyt kesällä oli konsertteja ja muuta, niin se on ihan hirveet, jos sä oot muusikko ja sä et pääse itte tekeen musiikkia. [57Nsav80900010]

Eräs kuvataiteilija kertoo itsensä elättämisen omalla työllään lisäävän ihmisarvoa⁸⁹⁰. Toinen haastateltava pääsi toteuttamaan apurahan avulla pidempiaikaisen haaveensa⁸⁹¹. Muusikko kertoo yhdistyksensä mahdollisuudesta myöntää apurahan avulla vapautuksia osallistumismaksuista vähävaraisille lapsille⁸⁹².

Satakunnan rahaston apurahaa kuvattiin osuvasti *"mahdollistajaksi"*.⁸⁹³

20 haastateltavaa kuvaa apurahan tärkeimmäksi vaikutukseksi sen tuomaa taloudellista helpotusta⁸⁹⁴. Vain viidelle heistä taloudellinen vaikutus oli suuri⁸⁹⁵.

Mutta sitten esim. tossa mun tapauksessa tämmönen soitinhankinta, niin se [apurahan tärkein vaikutus] on ollu, no ihan tää niinkun puhdas rahallinen merkitys. [...] Kyllä se on oikeestikin aika iso raha, vaikka se on tosi pieni summa verrattuna siihen, mitä [joidenkin toisten soitinten muusikot] tarttis soitinhankintoihin. Että onhan sillä ollut ihan semmonenkin merkitys, sellanen ihan konkreettinen mahdollistaja. Ja aika merkittävässä osassa uraa. Ehkä just se, että onhan nyt kollegoissa paljon semmosia, että jos perheestä löytyy ylimääräisiä pelimerkkejä, niin sitten sillä ei oo niin paljon väliä, mutta ainakin mulla sillä on ollu ihan semmonen tosi merkittävä ihan konkreettinen merkitys. [51Msav9000]

Neljälle taloudellista vaikutusta korostavalle haastateltavalle apurahassa parasta on se, etteivät hankkeen kulut jääneet itselle maksettavaksi, se, ettei kulttuurin

tuottamisesta tarvitse maksaa⁸⁹⁶. Lopuille yhdelletoista apurahan vaikutus oli pieni konkreettinen hyöty⁸⁹⁷. Se *”helpotti hetkeksi taloudellista painetta”*⁸⁹⁸, oli *”kiva lisä”*⁸⁹⁹ tai pieni *”lisäjyvä”*⁹⁰⁰.

Mä teen sen, minkä mä teen, riippumatta siitä apurahasta. [...] Että ei tää apuraha oo vaikuttanu yhtään [taiteellisen työn sisältöön]. Kyl se meni ihan laskujen, sanotaan nyt ihan suoraan, että laskujen maksamiseen. [...] Oli niin huonot talousnäkömät kaikin puolin, vielä huonommat, kun nyt, että se meni kyllä ihan niihin. [46Mkuv80]

Eeeiii sillä mulle varmaan kauheen suuria merkityksiä muuta, mutta toki siihen työskentelyyn, että pystyy sit tarvikkeita hankkimaan sillä rahalla. Mutta eihän se minulla enää vaikuttanu mitään tämmösiin kriteeripisteiden hankkimiseen tai muuhun. Mä olin silloin kuitenkin jo [taiteilijaseuran] jäsen. [41Mkuv70]

Toisin sanoen apurahan taloudellisen vaikutuksen merkitys tuntuisi paradoksaalisesti korostuvan symbolisen vaikutuksen merkitykseen verrattuna sellaisilla apurahansaajilla, joiden apurahalla ei ole ollut suurta taloudellista vaikutusta. Tämä johtuu siitä, että he ovat pitäneet apurahaa koon takia myös pienempänä meriittinä, tunnustuksena, kannustuksena tai velvoitteena. Niillä sen sijaan, jotka kokevat pienenkin apurahan eleenä, apurahan vaatimaton koko korostaa sen symbolista merkitystä, koska sen konkreettinen vaikutus on pienempi. Toinen edellisistä tuloksista tehtävä huomio on se, että selvästi pienemmälle joukolle apurahan tärkein tai ainoa merkitys on sen taloudellinen vaikutus. Vaikka raha on oleellinen asia toiminnan toteuttamisessa, sillä on kokijalle lisäksi muita merkityksiä.

5.2 AJOITUS

Vaikuttavuuden katsotaan riippuvan elämäntilanteesta. 21 haastateltavaa määritteli apurahan vaikuttavuutta sosiaalisten perusteiden ja taloudellisen tuen tarpeen kautta⁹⁰¹. Vaikka Satakunnan rahaston virallisten linjausten mukaan apurahat jaetaan taiteellisen ja tieteellisen laadun perusteella, arvottavat apurahansaajat vaikuttavuutta sen mukaan, kenelle sama summa on suurempi. Toisaalta laajemmassa kontekstissa myös Satakunnan rahaston päättäjät ottavat huomioon taloudelliset seikat. He nimittäin pyrkivät jakamaan erityisesti sellaisille aloille, joihin on muualta vaikeampi saada rahoitusta, kuten esimerkiksi humanistisille aloille ja innovatiivisiin hankkeisiin. Jotkut haastateltavista toivovat, että apurahan jako perustuisi taiteellisen laadun ohella myös taloudellisen tuen tarpeeseen⁹⁰².

Et hiukan tarkemmin katottais sitä, et onks toi nyt sitte kuvataiteilija, taikka mitä se on tehny. Jos se on ollu vaikka hammaslääkärinä ja sitte se kuitenkin sais luokitella ittensä [taiteilijaksi], niin kyllä siinä hiukan on sellanen fiilis, [...] että minkälainen tarve. Että sitäkin arviois vähän sitä tarvetta, että jos tää hammaslääkäri tienaa muutenkin, niin sitte se vois tienata etukäteen vähän ja sitte pitää virkavapaata. Ja sitte apurahat menis sellasille, jotka oikeesti tarvii sitä elämiseen. [11Mkuv6080]

Että kyllä siinäkin on hyvää ottaa huomion se, kuka sitä rahaa oikeasti tarvitsee. Tietysti täytyy antaa ansioiden mukaan, mutta sellaisille, jotka tekevät jo valmiiksi rahaa, ei ole niin tärkeää antaa. [32Nsav60]

Joskus harmittaa semmoset tietyt, jotka on saanu apurahaa, kun tietää että noi ei sitä tarte, ja ne saa sitä kuitenkin jostakin muualta, että kyllä joskus tulee sellanen olo, että miks noi sai. [56Ysav00]

Myös silloin, kun jakoperusteeksi ei ehdoteta sosiaalista perustetta, apurahan arvo määritellään usein tarpeen kautta. Vähävaraisuus tai huono elämäntilanne tekivät apurahasta tärkeämmän⁹⁰³.

Summa ei ollut suuri, mutta tuli erittäin kriittisellä hetkellä. Juuri valmistuneet vastanaineet nuoret, joilla lapsi tulossa. Tiedossa oli rahoittaja seuraavasta vuodesta eteenpäin, mutta juuri sillä hetkellä ei. [31Mhum70]

Sillon, ku mä sain sen, nii mä olin eronnu just ja mulla oli kaks tollasta teini-ikästä lasta siinä, [...] niin sillon se raha kyl tuli kaikin puolin hyvään tarpeeseen, kun taloudellisest oli vähän heikommal. [44Nkuv708000]

Se oli semmonen taivaan lahja kyllä. Meillä oli kaks pientä lasta ja kolmatta odotettiin. [...] Kun tosiaan oltiin tämmönen nuori perhe, jolla oli hyvin pienet tulot, niin tuo oli hyvin merkittävä raha, vaikkei se ton enempää ollutkaan. [50Nsav8010]

Jälkikäteen aatellen, noi on ollu kyllä paljon ratkasevammalla hetkellä, nää apurahat, koska sillai ihan opintojen alussa ja kotona asuvana, niin mitkään ajatukset, että käyn töissä ja säästän tai otan oman pankkilainan, niin ne on paljon kaukasempia, kun sit mä olin jo [aikuinen toisen hankkeen aikaan]. [51Msav9000]

Myös tasapuolisuuden periaate nousee esille muutamissa haastatteluissa jakoprustetoiveissa⁹⁰⁴.

Ja sit se, että joskus on kiinnittänyt huomioo, et samalle ihmisel on annettu perätäisin vuosin aina, niin se herättää kyl monessakin ihmetystä ja vähän närää, että miks tua saa nyt noin ja mää en saa, vaik oon hakenu mont vuot peräkkäin, niin mä en saa mitään. Et se on minun mielestäni sellanen epäkohta, että ne vois kyl kattoo siellä hiukan, ettei ne ny antais sitten samoille. [44Nkuv708000]

Säätiön näkemys on kuitenkin se, että halutaan tukea lahjakkaita tekijöitä ja niitä, joihin uskotaan. Ensisijaisesti apurahat jaetaan hankkeen toteuttamismahdollisuuksien ja merkittävyyden perusteella. Säätiöiden ei tarvitse noudattaa samanlaista tasa-arvoisuuden periaatetta kuin vaikkapa julkishallinnon. Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies ja entisen säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan toimitusjohtaja Paavo Hohdin sanoin:

Tää kaikki perustuu siihen, että uskotaan johonkin. Säätiörahaahan ei myönnetä sillä perusteella, että se kuuluu jollekin, vaan se myönnetään sillä perusteella, että joku haluaa myöntää jollekin. Joku uskoo johonkin ja myöntää sen sen takia. Täs on se perustavanlaatuinen ero tähän julkiseen valtaan, ja se pitää säilyttää.⁹⁰⁵

Grounded Theory -menetelmän metatason koodaus paljastaa, että haastateltavat puhuvat apurahan ajoituksen tärkeydestä spontaanisti. Suurin osa haastateltavista pitää tärkeänä sitä, että apurahat suunnattaisiin nuorille ja uran alkuun (26)⁹⁰⁶.

Nuoret runoilijat on yhtä köyhiä, kun on aina ollut, tosin ehkä taustat on nykyisin vähän toisenlaisia kuin ne on ollu, mutta kaiketi sinne on syytä pistää. Siis ei kannata palkita niitä, jotka on jo muutenkin palkittu. [43Mkirj70]

He ovat tätä mieltä erityisesti siitä syystä, että alkutaipaleella kannustuksen painoarvo on suurempi, ja että nuorilla taloudellinen tilanne on usein huonompi.

Seitsemän haastateltavaa⁹⁰⁷ huomauttaa, että myös varttuneemmat taiteilijat ja tieteilijät tarvitsevat apurahoja. Heistä kolme pitää nuorten apurahoja⁹⁰⁸ ja kaksi varttuneempien tekijöiden apurahoja⁹⁰⁹ tärkeämpänä. Kaksi haastateltavaa sanoo lisäksi, että varttuneempien toimijoiden apurahojen tulisi olla suurempia⁹¹⁰.

Kun mä oon tullut iäkkäämmäks, niin mä oon aatellut, että oikeesti mun ei enää kuulu saada. Mä haluisin, että nuoret sais, koska nuorilla on niin paljon vaikeempaa alkaa tätä ammattia harjottamaan. Mä olen ollut siinä onnellisessa asemassa, että silloin oli paljon vähemmän taiteilijoita, kun mä olen ollut siinä nuoruuden iässä. [37Nkuv708000]

Sitä nuorena arvosti sitä, että pystyy hakemaan ja saamaankin jotain. Ja sitten taas se tuntuu epäreilulta, että jos on valmistunut ja on ammatissa ja saavuttanutkin jotain, niin jos silloin ei tuettais lainkaan, että kyllä se mun mielestä on tärkeitä joka tasolla, että löytää ne joille voi jakaa. [52Nsav0010]

Itselleni merkityksellisin on ollut tämä viimeisin työskentelyapuraha. Vaikka kaikki saadut apurahat ovat mahdollistaneet paljon, niin nyt taiteilijan urani tässä vaiheessa keskittymisen merkitys taiteen teolle on ollut suurinta. Usein tuetaan nuoria uransa alussa olevia lupaavia tekijöitä, se on tietysti tärkeää, mutta voi olla jopa merkittävämpää tukea taiteilijaa uran keskivaiheilla. Tuloksena voi olla erityisen laadukasta taidetta. [70Nkuv900010]

Uran eri vaiheissa onkin erilaiset tarpeet, joita ei välttämättä voi verrata toisiinsa. Yksi haastateltava ehdottaa, että veteraanit ja nuoret kilpailisivat rahoituksesta eri sarjoissa.⁹¹¹ Eräs toinen haastateltava perustelee ajoituksen merkitystä nuorille ja varttuneemmille sillä, että kannustavalla tutkimusapurahalla uran alussa voi olla suurempi henkilökohtainen vaikuttavuus. Se voi olla sysäys päätökselle lähteäkö urallaan tutkijaksi vai muihin töihin. Sen sijaan tutkimuskentän kannalta rahoituksen vaikuttavuus voi olla tehokkaampaa suunnattuna kokeneemmille tutkijoille, jotka pystyvät tuottamaan laadukasta tutkimusta nopeammin ja helpommin. Hän uskoo, että nuoremmat tutkijat ovat myös valmiimpia tekemään tutkimusta ilmaiseksi.⁹¹²

Suuntaus jakaa nuorille uran alkuun on ollut Kulttuurirahastossa vallalla kauan⁹¹³. Vuonna 2001 maakuntarahastoille suunnatussa kyselyssä apurahojen painottamista nuorille tieteen ja taiteen tekijöille kannatettiin lähes yksimielisesti. 1990-luvulla apurahansaajien keski-ikä oli kuitenkin noussut 34 vuodesta 39:ään⁹¹⁴. Tämä johtui siitä, että apurahojen suuruuden kasvu houkutteli hakijoiksi enemmän myös varttuneempia kulttuuritoimijoita. Tosin varttuneempien hakijoiden osuus kasvoi tasaisesti kaiken kokoisten apurahojen suhteen.⁹¹⁵ Nuoriin on haluttu panostaa siksi, että heidän uskottiin tuovan Suomeen uutta

tietoa ja taitoa. Haluttiinkin tukea järjestelmällisesti ulkomaisia opintoja, ”lupaavia luomisvoimaisia pyrkimyksiä” sekä aloja, jotka muussa apurahatoiminnassa ovat syystä tai toisesta jääneet vaille tukea.⁹¹⁶

Nuoriin painottaminen ei siis säätiön puolesta johdu ensisijaisesti sosiaalisista perusteista tai siitä että erityisesti vain nuoria haluttaisiin kannustaa, vaan pragmaattisista syistä. Satakunnan rahasto on pyrkinyt parantamaan tiedettä ja taidetta yleisesti, ei yksittäisten henkilöiden elämäntilannetta. Siksi jakoperusteet liittyvät hankkeisiin, joiden uskotaan olevan vaikuttavia, sekä tekijöihin, joiden uskotaan pystyvän toteuttamaan hankkeet. Olli Järvinen kiteytti tämän säätiön näkökulman Kulttuurirahaston vuosijuhlapuheessaan vuonna 1989:

Rahaston panostus kohdistuu laatuun. Tarkoiton siis sitä, että rahasto pyrkii löytämään sellaisia stipendiaatteja, jotka kykenevät löytämään uutta. [...] Kulttuurin huippusuoritukset edellyttävät pitkää arjen aherrusta, ja sitä aherrustahan rahasto juuri rahoittaa – mutta ensi sijassa ei palkita menneestä vaan tulevista. [...] On jokseenkin helppo löytää ansioituneita stipendiaatteja, mutta paljon tärkeämpää on löytää sellaisia nuoria stipendiaatteja, jotka eivät vielä ole ansainneet kiistämättömiä kannuksiaan, mutta joihin asiantuntija silti päättää uskoa.⁹¹⁷

Suomen Kulttuurirahasto ja sen maakuntarahastot ovat näkyviä toimijoita, joten apurahojen jako on julkinen kannanotto siihen, mitä pidetään tärkeänä kulttuurin alalla. Säätiöt institutionalisoivat kulttuuria samalla tavoin kuin muutkin kulttuuripoliittiset toimijat, kuten taidemuseot, taidetoimikunnat ja vaikkapa Suomen Akatemia. Eräs haastateltavista kokee, että vaikka Kulttuurirahastolla on valtaa, sen tulisi noudattaa muiden instituutioiden määritelmää taiteesta. Ilmeisesti hänen mielestään uskottavampi kulttuurin määritelmä syntyy muualla:

Koska nää on kuitenkin, siis huoh, että nää ei oo mitä tahansa kaupungin avustuksia tai mitä joku antaa muutamia satoja tai tällai, ni ne pitäis olla hyvin perusteltuja omassa lajissaan. Musta Jorma Uotinen on sanonu hirveen hyvin, et tänä päivänä on sekotettu tää puuhastelu ja harrasteleminen taiteeseen, et pitäs erottaa kunnolla, että mitkä on ammatti-ihmisiä, jotka tekee taidetta. Ei kaikki tee, jotka puuhastelee ja harrastelee, ni ei se oo heti taidetta. Ja mun mielestäni täs on maakuntarahastoilla tärkeä rooli, että niitten pitää erottaa tässä, että ketkä puuhastelee. Jos ne haluaa tukee harrastustoimintaa, ni sillon ne laatii siitä tämmösen [erillisen hakualan], kun on ollu lastenkulttuuri. [...] Siel on ollu tämmösii miksauksii välillä, ja niistä mä en oo tykänny. [57Nsav80900010]⁹¹⁸

Jakotilastojen valossa Satakunnan rahasto ei näytä asettaneen jyrkkää arvojärjestystä huipputaiteen ja -tieteen ja yleissivistävän ja saavutettavan kulttuuri-

toiminnan välille. Molemmille jaetaan. Jo vuonna 1964 Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salonen totesi Satakunnan rahaston järjestämässä Taiteilijaseminaarissa, että:

On tietysti oikein, että taiteilijat halveksivat ns. Markkina-taidetta, ”käsinmaalattua” täysin arvotonta tusinatavaraa, jota Suomen kotien seinillä on vielä liian paljon. Mutta jos ennakkoluulot kohdistuvat ei-kaupalliseen harrastajataiteeseen ja johtavat amatöörien harrastelun vieroksuntaan, ollaan jo harhateillä.⁹¹⁹

Eräs apurahansaaja näkee, että säätiön ensisijainen tehtävä ei ole yrittää vaikuttaa kulttuurin sisältöön tai suunnata sitä, vaan taata, että lahjakkailla tekijöillä on toimintamahdollisuudet, riippumatta toiminnan sisällöstä. Hänellekin monimuotoisuutta tärkeämpää on huippujen tukeminen.⁹²⁰

Kaksi haastateltavaa, molemmat ammattimuusikoita, kertoo pitävänsä tärkeänä, että myös harrastajia tuetaan. Toinen heistä on huomannut positiivisen muutoksen säveltaiteen apurahoissa. Hän kertoo, että ennen apurahoja jaettiin lähinnä klassiseen musiikkiin, ulkomaisiin opintoihin ja instrumentteihin. Nyt ovat lisääntyneet viihdemusiikin hankkeet ja pienten yhteisöjen ruohonjuuritason hankkeet ja koululaisille suunnattu musiikkitoiminta.⁹²¹ Toisen mielestä suurin tarve kulttuurin alalla on niillä yhdistyksillä, jotka tekevät ”*sitä hiljasta työtä*”. Huippukulttuurin sijasta tulisi hänen mielestään tukea matalan profiilin nuorten ja aikuisten harrastamista, mahdollistaa heidän toimintansa. Hän suosisi sitä, että säätiöt näin jakaisivat nykysuuntauksen vastaisesti useammille vähemmän. Hän näkee, että hänen paikkakunnallaan nuorien lahjakkaiden kulttuurinharrastajien on vaikeaa löytää vetäjiä ja tiloja toiminnalleen. Näistä harrastajista kuitenkin versovat ne tulevat huiput.⁹²²

5.3 VAIKUTTAVA KULTTUURITOIMINTA

Satakunnan rahastolla oli perustamisestaan 1980-luvulle asti omaa kulttuuritoimintaa. 1960-luvulla oli maakunnassa vielä hyvin vähän muita kulttuuritapahtumia, joten säätiön vuosijuhlansa yhteydessä järjestämät kulttuuripäivät eri puolilla Satakuntaa olivat merkittäviä tapahtumia. Riippuen isäntäpaikkakunnan toimintaedellytyksistä kulttuuripäivät sisälsivät konsertteja, matineoita, kulttuuripoliittisia keskustelutilaisuuksia, näyttelyitä ja teatteri-iltoja. Varsinaisessa vuosijuhlassa esiintyi paikallisia taiteilijoita ja tieteilijöitä, jotka usein olivat apurahansaaajia. Taide-esitykset juhlassa ovat olleet esimerkiksi musiikki-, tanssi- tai lausuntaesityksiä. Juhlaesitelmän pitäjiksi kutsuttiin tieteen tai muun kulttuurialan asiantuntijoita. Vuosijuhlan oheistapahtumat jäivät 1970-luvulla asteittain pois niin, että ainoastaan Satakuntalaisen kuvataiteen näyttelyä, järjestettiin 1980-luvulle asti. Oheistapahtumat kantoivat vuoteen 1978 nimitystä *Satakunnan kulttuuripäivät*, vaikka oheistapahtumia olisi ollut enää ainoastaan yksi, Satakuntalaisen kuvataiteen näyttely tai jokin konsertti.⁹²³

1980-luvulla Satakunnan rahasto muuttui lopullisesti tekijästä tukijaksi. Säätiössä tehtiin linjaus tukea omien kulttuuritoimien sijasta maakunnasta nousevia kulttuuritoimijoita. Tämä suuntaus heijastelee koko Kulttuurirahastossa tapahtunutta muutosta. Opetusministeriön ja valtion taidetoimikuntalaitoksen roolin kasvu kulttuuripoliittisena aloitteentekijänä lienee yhtenä syynä Kulttuurirahaston oman kulttuuritoiminnan loppumiseen, mutta myös rahaston kasvaessa pieneltä henkilökunnalta ei liennyt voimavaroja aktiivisen kulttuuritoiminnan ylläpitämiseen.⁹²⁴ Jos maakunnassa on jokin aktiivinen kulttuurikoordinaattori, esimerkiksi maakuntaliitto tai jonkin kunnan tai kaupungin kulttuuritoimi, ei maakuntarahastolla ole yhtä suurta painetta omiin kulttuuriprojekteihin.⁹²⁵ 2000-luvulla Kulttuurirahaston keskusrahastossa on jälleen kasvanut kiinnostus omaan kulttuuritoimintaan. Kulttuurirahasto on kannustanut maakuntarahastojaan kulttuuritoimintaan ja muun muassa masinoinut kansalliset Myrsky ja Kirjatalkoot -hankkeet.⁹²⁶

Haastatteluaineiston perusteella Satakunnan rahaston omasta kulttuuritoiminnasta tärkein on ollut *Satakuntalaisen kuvataiteen näyttely*. Ensimmäinen Satakuntalaisen kuvataiteen näyttely pidettiin Porissa 30.10.–1.11.1959 ja viimeinen Raumalla 29.10.–14.11.1982.⁹²⁷ Taidenäyttelyn korkeasta laadusta vastasivat eri taiteilijaliitoista saapuneet tuomarit. Taiteilijat saivat lähettää tuomaroitaviksi kolmesta viiteen työtä. Noin neljännes töistä valittiin näyttelyyn. Tilaisuus keräsi paljon yleisöä ja sitä seurattiin mediassa huolellisesti.⁹²⁸

Taidenäyttelyn saama suuri huomio toi myös negatiivista kritiikkiä. Vuonna 1977 Satakuntalaisen kuvataiteen näyttely sai ensimmäisen kerran huonoa kritiikkiä osakseen. Satakunnan Työn ja Uusi Aika -lehden kriitikkojen mielestä taiteen laatu oli huonoa ja näyttelystä puuttuivat kovat tekijät⁹²⁹. Heikki Horila

kirjoitti Satakunnan Kansassa, että *”Taiteelliset kannuksensa ansainneet taiteilijat eivät tunnu olevan enää kovin kiinnostuneita ottamaan osaa laajoihin kokoomanäyttelyihin ilmeisesti taloudellisista syistä. [...] Suuri yleisö näkisi mielellään maakuntansa kuvataiteen voimakkaan ja laajan yhteisesiintymisen. Ammattilaiset pelkäävät, ja osin syystä, hukkuvansa sunnuntaimaalareiden ja kansalaisopisto-
laisten suuriin laumoihin.”*⁹³⁰ Kriitikkojen mielestä Satakunnan rahaston kuvataiteen näyttely ei siis tuntunut tarpeeksi perinteikkäältä. Taidenäyttely sai arvostelua osakseen myös vuosina 1978⁹³¹, 1979⁹³² ja 1982⁹³³, jonka jälkeen Satakunnan rahaston hoitokunta päätti, ettei taidenäyttelyä enää pidettäisi.

Muitakin syitä Satakuntalaisen taiteen näyttelyn lopettamiseen oli. Tilaisuuden järjestäminen pienemmille paikkakunnille oli hankalaa sopivien tilojen puutteen vuoksi. Tämä rajasi näyttävän vuosijuhlan pitopaikan paikkakunnille, joissa mahdollisuudet sen järjestämiseen olivat olemassa.⁹³⁴ Satakunnan rahaston vuosijuhlissa 1978 Valtion kuvataidetoimikunnan puheenjohtaja Raimo Heino esitti, että yhteisnäyttelyiden monista eduista huolimatta yksityisnäyttelyn oli todettu olevan taiteilijan kannalta edullisinta. Hänen mielestään yhteisnäyttelyssä taiteilijan näkemys ei pääse samalla tavalla esiin kuin yksityisnäyttelyssä, jossa taiteilija saa herkemmin tunnustusta ja hyväksyntää, ja jossa liikkui myös potentiaalisia ostajia. Suuresta yleisöstä huolimatta taiteilijat eivät aina saaneet Suomen taiteilijaseuran määrittelemää näyttelykorvausta töittensä luovutuksesta ja kuljetuksista aiheutuneisiin kuluihin. Lisäksi vanhemmat taiteentekijät eivät kovan karsinnan takia enää tarjonneet töitään yhteisnäyttelyihin, joista oli tullut nuorempien taiteilijoiden esiintymistilaisuuksia.⁹³⁵ Satakunnan rahaston hoitokunta katsoi, että virallisten tuomareiden jurytystaksat ja matka- ja majoituskulut olivat liian suuria näyttelyiden järjestämisen hyötyyn nähden. Nämäkin varat haluttiin käyttää mieluummin apurahoihin.⁹³⁶ Myös tarve yhteisnäyttelyille näytti pienentyneen, sillä maakuntaan oli perustettu vuonna 1981 Porin taidemuseo, jo toinen modernin taiteen museo, ja uutena toimijana Satakunnassa oli Turun ja Porin läänin taidetoimikunta. Lisäksi kunnat olivat ryhtyneet jakamaan palkintoja ja järjestämään kilpailuja kulttuurin eri aloilla⁹³⁷.

Satakuntalaisen kuvataiteen näyttelystä puhuu spontaanisti seitsemän kuvataiteilijaa haastattelemastani seitsemästätoista. Kaikille heistä taidenäyttelyyn osallistuminen on ollut henkilökohtaisesti tärkeää⁹³⁸. Lisäksi puhuin näyttelystä kahden kuvataiteilijan kanssa, jotka eivät olleet itse osallistuneet näyttelyyn, mutta pitivät näyttelyä hyvänä ideana⁹³⁹.

Ku ennen oli ain tää Satakunnan rahaston jakotilaisuus, ni Satakunnan rahasto järjesti näyttelyn ja se oli kauheen kiva. Sillai on ainaki muuttunu, että sellast ei enää oo. [...] Noille nuorille taiteilijoille se on kauheen tärkeä tapahtuma. Mun mielest se oli kauheen hieno juttu. Ainakin mulle se merkitsi ihan kauheesti. Niin, se on muuttunu [säätöön toiminnassa] negatiiviseen suuntaan. [...] Vaikka sinne pääsystä oli

kova kilpailu, niin kyllä se positiivisena asiana mulle on jäänyt mieleen. [...] Kyllä se ainakin sellasta julkisuutta toi, kato, ku oli aina kaks kriitikkoa, että palautetta sai sitten kritiikin muodossa. [9Nkuv708090]

Kulttuuripäivillä oli se Satakuntalaisen taiteen näyttely, niin Satakunnan rahasto järjesti, kato, se oli aina Kulttuuripäivät oli, kato, se otsikko. Ja sitte oli ne näyttely ja luettelo painettiin ja se oli, taiteilija tuns iittens joksikin. [...] Kun mää sain sen apurahan [samoilla Kulttuuripäivillä] ja siel oli väkee niinku meren mustanaan ja ihmiset tuns olevansa. [11Mkuv6080]

Kuvataiteilijat muistavat näyttelyyn osallistumisensa hyvin ja kertovat näyttelystä innostuneesti. Osa heistä on saanut töitään näytille useammankin kerran. Oma ensimmäinen näyttely on kahdelle haastateltavalle jäänyt erityisen hienona kokemuksena mieleen⁹⁴⁰. Näyttely on haastateltaville tärkeä, koska se on ollut näytön paikka nuorelle taiteilijalle⁹⁴¹. Ilman sitä olisi ollut vaikeaa päästä esille ja saada nimeä⁹⁴² ja yksityisnäyttelyn rakentaminen olisi ollut kallista ja stressaavaa⁹⁴³. Näyttelyyn pääseminen oli myös tunnustus⁹⁴⁴. Lisäksi näyttely on tuonut paljon näkyvyyttä⁹⁴⁵ varsinkin siitä syystä, että se oli Kulttuuripäivien yhteydessä suuresti markkinoitu tapahtuma ja yleisöä oli paljon. Yksi haastateltavista kokee, että taidenäyttely toi enemmän näkyvyyttä kuin apurahan saaminen, koska se oli suurempi meriitti ja siitä uutisoitiin näkyvämmiin lehdistössä. Lisäksi näyttely lisäsi hänen mielestään taiteilijan uskottavuutta ja sen kautta pääsi tärkeiden henkilöiden tietoisuuteen, jolloin jatkossa sai myytyä töitään helpommin.⁹⁴⁶

Kaksi haastateltavista piti näyttelyä tärkeänä siitä syystä, että tästä jurytetystä näyttelystä saadut pisteet olivat tärkeitä taiteilijaseuraan pääsemiseksi⁹⁴⁷. Tosin yksi myöhemmin haastateltava taiteilija oli muistavinaan, että maakunnalliset näyttelyt eivät keränneet pisteitä⁹⁴⁸. Eri taiteilijaseuroilla on voinut olla eri aikoina tässä erilaisia käytäntöjä.

Kaksi haastateltavista korostaa, että sillä on suuri painoarvo, jos näyttely on Satakunnan rahaston kaltaisen arvovaltaisen tahon järjestämä. He uskovat, että suuri yleisö kiinnostuu tapahtumasta helpommin kuin silloin, jos näyttelyn on järjestänyt joku irrallinen taiteilijaryhmä. Säätiön läsnäolo tuo uskottavuutta.⁹⁴⁹ Viisi haastateltavaa painottaa myös jurytyksen merkitystä. Pelkkä näyttely ilman arvioivien asiantuntijoiden seulontaa ei ole samanlainen meriitti tai yhtä vaikuttava kokemus tai yhtä arvokas tapahtuma. Kriitikoilta saatua palautetta pidetään tärkeänä.⁹⁵⁰ Yksi heistä korostaa, että jurytys on tärkeämpää itse taiteilijoille kuin yleisölle⁹⁵¹.

Kun oli nuori ja oikeestas tarjos ensimmäist kertaa tämmöseen jurytettyyn näyttelyyn, niin kyl se tuntu kivalta. [...] Ja kyllähän se ain tietysti vieläkin mukavalt tun-

tuu, jos johonki tämmöseen jurytettyyn näyttelyyn, mis on vähän taso parempi, niin jos niihin saa töitensä. [44Nkuv708000]

Satakuntalaisen kuvataiteen näyttelyä pidetään tärkeänä myös siitä syystä, että siellä sekä toimijoiden että yleisön on mahdollisuus saada katsaus siitä, mitä alueen taiteessa tapahtuu.⁹⁵² Yksi kuvataiteilija uskoo sen parantaneen tällä tavalla maakunnallista yhteisöllisyyttä.⁹⁵³

Mä oon kokenut sen niin kauhean suurena puutteena, ihan niinkun iskuna vastoin taiteen kasvoja, kun rahasto lopetti ne näyttelyt, ne oli minusta niin tärkeitä tämmöset maakunnalliset. Aina vuosittain näki ja yleisö näki, mitä maakunnassa taiteessa tapahtuu, et ne oli minusta niin tärkeitä. Nyt ei oo mitään tämmöstä, missä sais kokonaiskuvan, mitä täkäläisessä taiteessa tapahtuu. Et kyllä se, minust, se oli niin kova takaisku, että! Että ehdottomasti, kyllä täytys, vaikka edes joka toinen vuosi saada joku tämmönen. [53Mkuvhum8090]

Seitsemän kuvataiteilijaa uskoo, että näyttelylle olisi edelleen tarvetta⁹⁵⁴. Yksi kuvataiteilija ei ota kantaa nykytilanteeseen, koska ei koe tuntevansa kentän tilannetta tarpeeksi hyvin⁹⁵⁵. He toivovat, että säätiö jatkaisi näyttelyn järjestämistä. Jos säätiöllä ei ole resursseja näyttelyn järjestämiseen, he pohtivat, että sitä voitaisiin järjestää harvemmin⁹⁵⁶ tai jonkun muun arvovaltaisen instanssin toimesta⁹⁵⁷. Taiteenalaa, jota tuodaan esille, voitaisiin myös vaihdella⁹⁵⁸. Kaksi haastateltavista uskoo, että koska taiteilijat ovat tottuneet tekemään paljon talkootyötä, pelkkä tilan ja ilmoittautumisenkin järjestäminen olisi jo suureksi avuksi. Taiteilijalle tärkeintä on saada töitään esille.⁹⁵⁹

Kyllä taiteilija tuo omat työnsä ja ovat pystyttämässä raivoisasti paikalla. [...] Kyllä hän kaikki taiteilijat aina toivoo näitä näyttelymahdollisuuksia. Sehän on niinku se a ja o, et saada töitä esille. Sehän on ihan hirveen vaikeeta. Et kyl varmasti [on tarvetta Satakuntalaisen kuvataiteen näyttelylle]. [45Nkuv8090]

Näyttelyn ja apurahojen lisäksi Satakunnan rahasto voisi käyttää muitakin tapoja tukea kuvataidetta. Yksi haastateltava heittää ideoina ilmoille Kulttuurirahaston Pohjavirta-hankkeen Pohjanmaalla⁹⁶⁰ ja läänintaiteilija Taru Anttilan aluenäyttelyn Lönnströmin taidemuseossa Raumalla. Pienemmin resurssein olisi mahdollista esitellä apurahoja saaneet taiteilijat esimerkiksi teoskatalogein tai levittämällä videomateriaalia apurahalla järjestetyistä näyttelyistä⁹⁶¹. Toinen kuvataiteilija ideoi apurahaan rinnastettavissa olevasta puoliavoimesta studiotyöskentelytilasta, jossa taiteilijat voisivat työskennellä ja yleisö käydä vierailulla ostamassa taidetta.⁹⁶²

Mikäli Satakunnan rahasto päätyisi pitämään taidenäyttelyä, sen olisi oltava jurytetty huolella järjestetty ja markkinoitu tapahtuma, etteivät resurssit mene hukkaan. Vaikka perinnettä ei elvytettäisikään, voisi olla aiheellista asettaa kuvataiteilijoiden töitä näytteille vuosijuhlassa, esiintyvähän siellä usein apurahan saaneet muusikot ja tieteilijätkin.⁹⁶³

Haastateltavat eivät usko, että lehdistön antama kritiikki tai yleisön puute olisivat olleet hyvä syy perinteen lopettamiselle. Yksi haastateltavista hämmästyy kuullessaan syyn. Hän muistelee näyttelyiden olleen yleisömenestyksiä. Hän epäilee, että säätiön edustajilla on saattanut olla epärealistiset käsitykset sen suhteen, mikä on taidenäyttelyssä hyvä kävijämäärä. Hänen mielestään avajaisissa sali oli aina täynnä ihmisiä ja aina, kun hän itse kävi näyttelyissä, yleisöä oli paljon, ja se oli kiinnostunut.⁹⁶⁴ Toinen haastateltava muistuttaa, että kävijämäärää ei saisi tuijottaa vaikuttavuuden mittarina, vaan tärkeintä on, että taiteilijat pääsevät esille. Hänen mukaansa taidenäyttelyissä käy aina vähän yleisöä, ellei taiteilija ole poikkeuksellisen nimekäs tai ellei vierailijoiksi saada koululaisryhmiä. Vaikka kävijämäärä olisi näennäisesti pieni, on käyminen erittäin tärkeää sille yleisölle, joka näyttelyssä käy. Lisäksi sisään eksyy aina myös uutta yleisöä.⁹⁶⁵

Kulttuurirahaston keskusrahaston maakunnallisia soittimia ja kansallista soitinpankkia⁹⁶⁶ pidetään periaatteessa hyvänä ideana, vaikka toteutus saakin osakseen kritiikkiä. Eräs yhteisön jäsen sai soittimen lainaksi, muttei ollut tyytyväinen sen laatuun. Soittimessa oli hänen mielestään ruma ääni. Hän pitää myös ongelmana sitä, ettei sama soittimen koko sovi kaikille soittajille. Lisäksi rajattu käyttöaika on hänen mielestään huono asia. Hän epäilee, että soittimen valitsija ei ole ollut tarpeeksi asiantunteva tai sitten soittimeen ei oltu budjetoitu riittävästi. Hänen mukaansa, jos soitin ei ole kunnollinen, siitä ei ole mitään hyötyä. Hän ehdottaa, että Satakunnan rahasto voisi hankkia oman soittimen maakunnallisten soitinten rinnalle.⁹⁶⁷ Toinen haastateltava harmittelee sitä, ettei hänen instrumenttiaan löydy soitinpankista⁹⁶⁸. Kolmas haastateltava oli tyytyväinen kokemukseensa soittimen lainasta. Hän pitää soitinlainaa yhtä tärkeänä itselleen kuin saamaansa apurahaa. Hänelle lainattu soitin toi näkyvyyttä, oli ansioksi ja kannusti⁹⁶⁹.

Instrumenttien hankinnan tukemista pidettiin tärkeänä työskentelyn ja konserttitoiminnan rahoittamisen rinnalla. Seitsemän säveltaiteilijaa pitää instrumentteihin suunnattuja apurahoja hyvänä tukimuotona, koska soittimet ovat *"tuhottoman kalliita"* mutta välttämättömiä⁹⁷⁰. Kolme heistä on sitä mieltä, että instrumentti- tai vastaavissa työvälinehankinnoissa auttaminen on säätiön vaikuttavinta toimintaa⁹⁷¹. Soitinapurahoja pidettiin hyvinä myös siksi, että ne ovat selkeä käyttökohde⁹⁷² ja että monet arvokkaista soittimista säilyttää arvonsa, jolloin soittimeen annetun apurahan vaikutus kantaa pitkälle⁹⁷³.

Yhdelle haastateltavista aihe on haastattelun kantavin teema. Hän ei itse ole tarvinnut apurahaa instrumenttiin, mutta puhuu tuntemiensa muusikoiden kokemuksista. Hän kertoo ymmärtävänsä, että soittimeen tarvittava apuraha on

niin suuri, että samalla rahalla voisi tehdä paljon muutakin, mutta yksittäiselle muusikolle apuraha voi olla ainut mahdollisuus saada koskaan soitinta. Ilman hyvää soitinta ei saa hankittua kunnollisia meriittejä, ja ilman meriittejä ei pääse harjoittamaan ammattia ja ansaitsemaan rahaa soittimen ostoon. Nuoren on vaikeaa saada soittimen hankintaan pankkilainaa, joka vastaa suuruudeltaan asuntolainaa. Takaajia on vaikeaa saada ja vakuutuksetkin ovat kalliita. Lisäksi vaikka apurahaa saisi, se harvoin voi olla niin suuri, että se kattaisi koko soittimen, jolloin omarahoitusosuuden puuttuessa soitin voi jäädä apurahasta huolimatta hankkimatta.⁹⁷⁴

Kyllähän ne monet sitten ottaa sadantuhannen euron lainoja. Sitten yrittää jotenkin epätoivosesti maksaa sitä takasin. Koska nyt esimerkiksi, vaikka jos orkesteriin hakee sellistit ja soittaa siellä proveissa omilla soittimillaan, niin jos sulla on huono sello, niin ei se kuulosta miltään, vaikka sä olisit hyvä soittaja. Että se instrumentti on tosi tärkeä. [...] Sit ei saa töitäkään, jos sullei oo kunnan soitinta. [...] Mä uskon, että ne jotka sieltä sitä soittimen ostamiseen hakee, niin ne hakee sitä ihan tosis-
saan. Että harvalla sitä nyt on ihan takataskussaan tai harvan vanhemmillakaan on semmosia summia. [49Ysav80]

Mulle toi [soittimeen saadun apurahan] merkitys, että sen on saanu tommosessa uran vaiheessa, siis aika pienenä vielä, niin on paljon isompi kuin, jos mä olisin saanut sen kahdeksi kuukaudeksi tai kolmeksi kuukaudeksi työskentelyapurahan joskus myöhemmin. Et näin väittäisin. [...] Mää oon sitä mieltä, että nää soitinhankin-
nat ei oo ollenkaan huono tapa laittaa rahaa myöskään apurahan myöntäjän kannal-
ta ja semmosen kontrolloinnin kannalta. Siinä on semmonen todella selkee tuote,
että se on joka suhteessa yksinkertasta. Että, suunnitelma, saan 8 000 euroa ja ostan
sillä bassoklarinetin ja sitten vuoden päästä tulee kertomus, että sain rahan ja ostin
tämmösen. Se on kuitenkin ammattilaisillekin semmonen, että harvalla työssäkäy-
välläkään nyt on tuhansia euroja irtaimia tämmösiin juttuihin. Että siinä on niinkun
selkee käyttökohde, jossa yleensä on jotain järkeä. [51Msav9000]

Viisi haastateltavaa on sitä mieltä, että Satakunnan rahaston tulisi keskittyä pelkästään apurahojen jakoon ja jättää tekeminen alueen kulttuurityöntekijöille⁹⁷⁵. Kolme haastateltavaa näkee sen säätiön aktiivisena kulttuuritoimin-
tana, että hoitokunnan jäsenet haistelevat maakunnassa olevia tarpeita ja tarvit-
taessa aktivoivat toimijoita ja rahoittavat heidän toimintaansa, sekä tekevät
säätiötä saavutettavammaksi.⁹⁷⁶

Mun mielestä on ollut hienoo Kulttuurirahastolta, että siellä on aktiivisesti etsitty uu-
denlaisia rahoitusmuotoja ja aihepiirejä, joita halutaan tukea. Että sillä tavalla on
aktiivisesti [toimittu], että ei vaan, että hakekaa nyt jotain, että me annetaan mitä

annetaan, vaan sillai että säätiö on itse aktiivinen. [...] Se on hyvä, että on jotain linjaa, ja se tekee siitä toiminnasta mun mielest vaikuttavamman, et on tietty politiikka minkä mukaan ne toimii. [64Mhum00]

Minust molempia tarvitaan kyllä [sekä omaa kulttuuritoimintaa että apurahojen jakoa], koska se on yksilöistä aika paljon kiinni. On semmosia kulttuurin ideoijia ja luojia, jotka toimii yksin parhaiten, jotka vie eteenpäin jotain. Sillon he tarvitsevat apurahan. Mut jos on ilmassa jotain, jota moni vähän kaipaa, niin sillon minust on ihan hyödyllistä kyllä, että Kulttuurirahaston kaltainen elin kattoo, että tossa on mahdollisii toimijoita tohon projektiin, ja herättää kysymyksen esimerkiks, että voittekste ajatella, että tämmönen kimpaprojekti toteutettais. Se vaatii vaan tietysti Kulttuurirahastolta aikamoista aktiivisuutta, et tajuaa ja kuuntelee. [24Ysav60]

Kuvataiteen näyttelyiden ja soitinhankintojen lisäksi informantit esittivät muitakin ideoita Satakunnan rahaston omaksi kulttuuritoiminnaksi. Haastateltavat toivoivat säätiön järjestävän konsertteja⁹⁷⁷ tai muita kulttuuritapahtumia⁹⁷⁸, olevan innoittajana ja yhdyssiteenä yhteistyölle alueen muiden taiteilijoiden kanssa⁹⁷⁹ tai auttavan markkinoinnissa⁹⁸⁰ ja verkottumisessa aloitteleville muusikoille konserttitoimiston tapaan⁹⁸¹. Samoin kuin kuvataiteissa, myös säveltaidetahtumien täytyisi olla korkeatasoisia, jotta ne olisivat riittävä meriitti ja veisivät taiteilijaa uralla eteenpäin. Tällaisten konserttien arvo olisi siinä, että ne kehittävät nuorta taiteilijaa ja antavat esiintymiskokemusta ja potkua uralle⁹⁸². Sen lisäksi, että konsertit ovat taiteilijalle itselleen tärkeitä, ne säteilevät eteenpäin ja ulospäin, kuluttajille⁹⁸³. Myös kokeneemmalle muusikolle konsertit ovat tärkeitä. Konsertoiminen ylläpitää omaa ammattitaitoa ja mahdollistaa oman ammatin harjoittamisen, sekä ennenkaikkea sen musisoinnin, mikä on ollut aikoinaan keskeisin motivaatio alavalintaan.⁹⁸⁴

5.4 ONNISTUMINEN

Yksi haastatteluissa useimmin käytetty vaikuttavuuden indikaattori on hankkeen onnistuminen. 32 haastateltavaa luonnehtii onnistuneeksi yhtä tai kaikkia hankkeistaan⁹⁸⁵. 8 haastateltavaa kertoo hankkeen onnistuneen osittain⁹⁸⁶ ja 13 haastateltavaa pitää yhtä tai useampaa hankettaan epäonnistuneena⁹⁸⁷.

Kertoessaan hankkeen onnistumisesta haastateltavat tulevat määritelleeksi onnistumista monin eri tavoin. Onnistumisen kriteereistä yleisimmät ovat työn valmiiksi saattaminen, siinä edistyminen tai konkreettinen tuotos (13)⁹⁸⁸. Tähän viitataan joskus myös vastattaessa kysymykseen apurahan vaikuttavuudesta:

Minun mielestäni [apuraha] aina sillon on vaikuttava, kun siitä työstä, projektista ynnä muusta tulee valmis. [54Nkasv9000]

Eräs haastateltava vastaa kirjallisessa vastauksessa kysymykseen hankkeen onnistumisesta pohtien mittareiden asettamisen vaikeutta. Hänelle mittareita ovat sekä oma kehitys että hankkeen saama palaute ja näkyvyys. Yksi onnistumisen kriteeri on hänelle myös korkea laatu, minkä saavuttamisessa rahoituksella on keskeinen osuus.

Hmm. Miten esim. näyttelyn onnistumista voi mitata? Lehtijutuilla, kävijämäärillä, myydyillä teoksilla, kiittävillä kritiikeillä, vai sillä, että on itse tavoittanut jotain taiteellisessa työskentelyssä ja se tulee näkyviin juuri teosten asettamisessa esille? Kuvataiteen maailmasta ulkopuolisen voi olla hankala arvottaa sitä laatua tai tasoa jolla työtä tehdään. Mikä on kehitystä? Tai mikä on edes hyvää? Itse painotan eniten omaa kehittymistä ja eteenpäin menoa taiteellisessa työskentelyssä. Toiseksi näyttely onnistuu jos siitä jää jäljelle kritiikkejä, arvioita, artikkeleita. Näyttelyt jäävät usein elämään teksteinä. Jos näyttelystä ei saa kritiikkiä, voi tuntua, ettei jäljelle jää mitään. Nyt kun esim. HS on vähentänyt kritiikkeen määrää, moni taiteilija pettyy kun näkyvyys jää niukemmaksi. Näyttelyt ja apurahakaudet onnistuvat myös siten, että asiat voi hoitaa ammattimaisesti: laadukasta valokuva- ja kutsumateriaalia toimittamalla, fiksusti tiedottamalla, ajoissa tehden, teokset viimeistellen. Tämän kaiken mahdollistaa rahoitus ja aika. [70Nkuv900010]

Lopputuloksen laadun kautta selittävät onnistumista myös neljä muuta haastateltavaa⁹⁸⁹. Onnistumisen muita kriteereitä ovat se, että hanke etenee suunnitellusti (3)⁹⁹⁰, että se saavuttaa odotetut vaikutukset (1)⁹⁹¹, että hankkeeseen varattu raha riittää toteuttamiseen tai se on käytetty tehokkaasti (3)⁹⁹², ja että hankkeen aikana tuotettu saadaan kaupaksi (2)⁹⁹³.

Siis toi [toinen instrumentti] oli paljon onnistuneempi vielä projekti, että sen sain hyvinkin sitten sillä apurahalla ostettua. Sillon ne loput puuttuvat sataset meni jostain omista säästöistä sitten. [51Msav9000]

Kahdeksan haastateltavaa käyttää onnistumisen perusteena yleisön tai osallistujien määrää ja laatua⁹⁹⁴. Kuusi heistä pitää yleisömääräänsä poikkeuksellisen suurena.⁹⁹⁵

Mä muistan aina, kun ne sano sieltä, että ne niinku vähän armosta anto sen [esiintymispäivän]. Ne sano siellä, että ei täällä kukaan [tiettyinä päivinä] ei kukaan konserttiin tuu. [...] Ja sitten ne oli ihan ihmeissäs, et ei niil oo koskaan ollu tällai, et [tiettyinä päivinä], et heil oli melkein tuhat ihmistä, se alakerta oli ihan täys. Ne sano moneen kertaan, et heil ei oo ikänä ollu mitään tämmöstä. [56Ysav00]

Seminaarit on sit semmoset, jotka on saanu huomiota. Seminaareissa on kolmesataa kuulijaa, se on melkoinen määrä. Nytkin ja viime vuonna, kun oli [aihe] teemana niin kyllä siellä satakunta kuulijaa oli, ja [juhluvuonna] viime vuonna, niin siellä oli kuulijoita kyllä satakunta ainakin. Jos ajattelee tämmöisen seuran sanoisinko kuulijamääriä, niin ei ne Helsingissä ollessaan suurempia ole sielläkään, että kyllä se on saanut näkyvyyttä ja myös maakunnan ulkopuolella. Seminaariin tultiin Vaasasta asti ja Helsingistä tietysti ja Turusta. [6Yhum6070]

Määrän lisäksi yleisön laajuutta pidetään merkinä onnistuneesta tapahtumasta. Se, että yleisöä tai osallistujia on saapunut paikalle pidemmän matkan takaa, muualta Satakunnasta, Suomesta tai jopa ulkomailta, on haastateltavien mielestä meriitti (4)⁹⁹⁶. Kaukaa tullut yleisö kertoo haastateltaville sekä tapahtuman saamasta näkyvyydestä että sen vetovoimasta, joka houkuttelee vieraat näkemään vaivaa paikalle saapumisen eteen. Erään haastateltavan mielestä kaukaa saapuvat osallistujat ovat merkki toiminnan tarpeellisuudesta⁹⁹⁷.

Merkkinä onnistumisesta on viidelle haastateltavalle yleisöltä tai osallistujilta saatu positiivinen vastaanotto⁹⁹⁸. Yleisömäärä ja sen tyytyväisyys on palkitsevaa ja kannustaa toimintaan⁹⁹⁹. Yleisön positiivinen palaute kerrotaan useimmiten sitä kautta, että hankkeeseen on pyydetty jatkoa (4)¹⁰⁰⁰. Onnistumista perustellaankin usein myös sen kautta, että hanke jatkui tai siitä poiki jotain (7)¹⁰⁰¹.

Haastattelujen perusteella yleisön huomion lisäksi median huomio on onnistumisen merkki (7)¹⁰⁰². Etenkin kansainvälistä huomiota pidetään merkille pantavana (3)¹⁰⁰³.

Toisen [tapahtuman] jälkeen, amerikkalainen [lehti], joka on [alan] tämmönen pitkäikäisin, kymmenii vuosia jo ilmestyny, johtava [alan lehti], kirjoitti, kun mä lähe-

tin sinne pienen jutun englannin kielellä, ne kirjoitti siellä, ja sit saatiin ulkomaisii kontakteja. Ja vuos sen jälkeen [tunnettu populaarikulttuurin lehti], niin siel oli ker-
ran vuodessa [alalle pyhitetty] osasto, ihan semmonen 10 sivunen, missä oli kautta
maailman [alaa]. Tää oli [1960-luvulla], niin jo siinä lueteltiin [tapahtuma] Euroo-
pan toisiks tärkeimmäks [alan tapahtumaksi]. Se oli ihan hurja se alku, se meni yli
meidän päämme sitten. Ja silloli sillon Suomes tarve, kun ei ollu mitään. [24Ysav60]

Kuvataiteilijalle kriitikon antama positiivinen arvio on todiste onnistumisesta
(2)¹⁰⁰⁴. Myös muu erityishuomio on onnistumisen mittari. Esimerkiksi eräs
haastateltava perustelee onnistumistaan muun muassa sillä, että hanke nostetaan
edelleen esille juhlapuheissa¹⁰⁰⁵.

Kahdeksan haastateltavaa perustelee hankkeen onnistumista myös sitä
kautta, että se on ollut henkilökohtaisesti vaikuttava kokemus¹⁰⁰⁶. Onnistuminen
määritellään tällöin henkilökohtaiseksi onnistumiseksi. Hanke on voinut vaatia
esimerkiksi itsensä ylittämistä tai riskinottoa (2)¹⁰⁰⁷. Eräs haastateltava kertoo
olevansa ylpeä siitä, että teki tutkimuksen, jonka aiheen valitsi täysin omasta
halustaan, eikä sen perusteella, mille on helppoa saada rahoitus¹⁰⁰⁸. Onnistumisen
kokemuksen tuo myös suuren mittasuhteen hanke, joka on ollut täysin oma idea ja
itse suunniteltu ja toteutettu (2)¹⁰⁰⁹.

Se lähti mun omist intresseist ja siitä, et mä sain puhuttua ihmiset sen taakse ja mä
sain rahatuksen sille ja itelleni työpaikan ja sit mä tein sen jutun ja sillai mä oon
ilonen, että se mun visio onnistu ja nyt se elää edelleen ja menee omii reittejään.
[72Ykuv0010]

Onnistumiseen kerrotaan vaikuttaneen rahoituksen lisäksi oma intohimo
aiheeseen¹⁰¹⁰, kova työ¹⁰¹¹, osaaminen ja sinnikkyys¹⁰¹², tarkka suunnittelu¹⁰¹³ ja
pyrkimys mahdollisimman korkeaan laatuun¹⁰¹⁴. Onnistumiseen olivat syynä
myös hankkeen ainutlaatuisuuden tuoma huomio¹⁰¹⁵, onnistunut ajoitus, joka sopi
yhteen maailman ajankohtaisten tapahtumien kanssa¹⁰¹⁶, aikaisemman hankkeen
tuoma positiivinen näkyvyys¹⁰¹⁷, onnenkantamoinen¹⁰¹⁸ ja alalla esiintynyt suuri
tarve, johon hanke vastasi¹⁰¹⁹.

Se onnistu ideana uskomattoman hyvin, koska kun Suomes oli paljon [...] muusikoi-
ta, jotka [harjoittivat toimintaa], mutta joilla ei ollut tilaisuutta [harjoittaa toimin-
taa], elättivät tanssimuusikoina kaikki itseään. Niinkun me valittiin tää [sopiva
ajankohta], niin ne tuli melkein kaikki muusikot tänne ja se sana tämmösestä tilai-
suudesta levis hetkessä ja lehdillä oli [kriitikoita], jotka oli kaikki täällä, että me saa-
tiin se hetkessä liikkeelle. [24Ysav60]

Kun hanke onnistui vain osittain, se viivästyi (4)¹⁰²⁰, työskentelyjakson aikana ei saatu aikaiseksi niin paljoa, kun oli suunniteltu (2)¹⁰²¹, hankkeen osa oli epäonnistunut (1)¹⁰²² tai hankkeesta ei seurannut toivottua vaikutusta (2)¹⁰²³. Vaikutusten puute vaivasi esimerkiksi tieteilijää, joka oli optimistisen kannustuksen johdosta lähtenyt tutkijaksi, mutta kokee tutkintonsa turhaksi, koska valmistumisen jälkeen työtilanne oli muuttunut¹⁰²⁴.

Epäonnistuneista hankkeista puhuu kaunistelematta kymmenen kolmestatoista haastateltavasta, jotka kokivat hankkeensa epäonnistuneeksi. Suurin osa suhtautuu neutraalisti epäonnistumiseen. Jotkut tunsivat siitä lannistuneisuutta¹⁰²⁵ tai häpeää¹⁰²⁶. Yksi haastateltava sanoo, ettei onnistumisella ole mitään merkitystä, koska säätiötä eivät kiinnosta tulokset¹⁰²⁷.

En mä nyt siitä [epäonnistumisesta] niin hirveesti oo kärsiny, että joskus sitä niinku miettii, että, aijaa että, no olishan se ittelle ollu mukava [saada valmiiksi] mutta että ei se... Emmä sitä niin kauheesti sitten [mieti]. [23Nyht60]

Se [lisansiaattityö] ei onnistunut. Se on semmonen musta pilkku minun tutkijanurallani. Silloin elämässä tuli niin paljon muutoksia, [...] että se jäi kesken. [42Nyht7080]

Epäonnistuneiksi koetuistakin hankkeista jotkut haastateltavat pyrkivät löytämään hopeareunuksen. Yksi haastateltava kuvailee rahoitettua vuotta onnistuneeksi siinä suhteessa, että vaikka hanke ei todennäköisesti tule koskaan toteutumaan, työskentelystä poiki muuta ja se kasvatti.¹⁰²⁸ Myös kaksi muuta haastateltavaa korostaa oppineensa ja kehittyneensä tutkijana epäonnistuneen hankkeen aikana.¹⁰²⁹ Suuremman hankkeen parissa työskennellyt haastateltava kertoo hankkeen epäonnistuneen, koska se ei tuottanut haluttuja tuloksia, eikä toteutunut tarvittavassa laajuudessa. Hänen mukaansa hankkeessa oli kyllä kova yritys, mutta siihen ei saatu sitoutettuja oikeita ihmisiä. Hän kääntää epäonnistumisen voitoksi:

Se on varmasti ollu onnistunu sen takia, että jollei sitä olis tehty, niin olis jääny helposti semmonen kuvitelma, et se [hankkeen toteuttaminen] on rahasta kiinni. Tiäksää? Et vaikse tavallans se havainto on, tai siis sanotaan, et se on negatiivinen, mut kuitenkin, et havaitaan, et tää ei välttämättä ole rahasta tämä kiinni, niin sen tiedon saaminen on edellyttäny kyl sitä, et on ollu mahdollisuus [yritää toteuttaa hanketta]. [59Yluon8090]

Eräs haastateltava aikoo edelleen toteuttaa vuosikymmeniä sitten muun rahoituksen puutteessa kaatuneen hankkeen. Hanke oli tuolloin useamman

tekijän yhteishanke, johon haastateltava teki oman osuutensa. Muut suuren hankkeen tekijät eivät saaneet tai välttämättä hakeneetkaan osuuksilleen rahoitusta, eikä heidän motivaationsa riittänyt hankkeen toteuttamiseen. Haastateltava toteutti oman osuutensa perusteella pienemmän tuotteen ja jäi haaveilemaan suurhankkeen loppuun viemisestä omin voimin. Apurahan aikana hän sai hankittua hankkeeseen tarvittavan korvaamattoman materiaalin. Hän pitää hanketta niin tärkeänä alueen ja jopa Suomen kulttuurille, että on työskennellyt aiheen parissa intohimoisesti ja rahoituksetta, *”koska mää olen kauheen ittepäinen”*.¹⁰³⁰

Epäonnistuminen on niin epämiellyttävä aihe kolmelle haastateltavalle, että he eivät halua puhua siitä tai välttävät sanomasta asiaa suoraan¹⁰³¹. Yksi heistä vastailee aiheeseen liittyviin kysymyksiin niukkasanaisesti ja mutisee, ettei hanke valmistunut, koska *”asiat vähän hajos käsiin”*¹⁰³².

Toinen heistä korostaa sitä, miten onnistuneita hänen muut hankkeensa olivat, miten iloinen hän on näistä hankkeista, ja miten vaikuttavia näihin onnistuneina pitämiinsä hankkeisiin saadut apurahat ovat olleen. Aina kysyessäni tietystä hankkeesta, hän vastaa epämääräisesti ja vältellen ja kääntää huomion onnistuneisiin hankkeisiin. Pätkittäin aihetta sivuten selviää, että apurahalla tuotettu materiaali on edelleen haastateltavan hallussa ja hän pitää sitä ainutlaatuisena, mutta suunniteltua tuotetta ei syntynyt, eikä todennäköisesti tule syntymäänkään. Tämä välittyy kertomuksesta epäsuorasti, sillä hän välttelee sanomasta sitä, ettei hanke toteutunut. Hän kertoo, että hankkeella oli vaikutuksia ja apurahalla oli vaikutuksia, mutta ei nimeä niistä yhtäkään.¹⁰³³

Kolmannella heistä on kaksi epäonnistunutta hanketta. Hankkeet olivat epäonnistuneita, koska ne eivät toteutuneet eikä niillä saavutettu toivottuja vaikutuksia. Toisesta hankkeestaan hän sanoo selvemmin, että se kaatui rahoituksen puutteeseen ja siihen, että tarvittava paikallinen yhteistyötaho oli liian pieni. Lisäksi haastateltava sairastui vakavasti, mikä viivytti hanketta. Hän kuitenkin kääntää lopputuloksen osittain positiiviseksi. Apuraha käytettiin suuren hankkeen sellaiseen osa-alueeseen, josta syntyi sivutuotteena kulttuuri-historiallisesti alalle tärkeän aineiston konservointi. Vaikka kokonaisuutena hanke kariutui, osuudessa, johon apuraha oli osoitettu, tehtiin paljon töitä. Hanke sai julkistuksen yhteydessä kansainvälistä huomiota ja olisi onnistuessaan ollut haastateltavan mukaan huomionarvoinen kulttuuriteko. Hankkeen toteuttaminen epätäydellisenä olisi kuitenkin ollut isku organisaation maineelle, joten se kuoletettiin.¹⁰³⁴

Toinen hänen epäonnistuneista hankkeistaan oli aloitettu suuremmalla henkilökohtaisella intohimolla ja vahvalla visiolla. Luultavasti tästä syystä haastateltavan on vaikeaa puhua sen epäonnistumisesta. Haastateltava hehkuttaa ideaa ja hankkeen ainutlaatuisuutta ja alueellista merkittävyyttä. Hanke olisi tuonut Suomen kulttuuriin jotain aivan uutta ja mullistavaa. Haastateltava kertoo yksityiskohtaisesti hankinnoista, omasta roolistaan verkostoituneena puuha-

miehenä, idean synnystä, yhteensattumista sekä vastustuksesta ja sen voittamisesta. Epäonnistunut lopputulema nousee esille vasta sivulauseessa haastattelun loppupuolella. Varsinaisesti haastateltava ei puhu epäonnistumisesta, vaan kiertelee vastausta ja puhuu asian vierestä ja sekavasti. Hän kertoo, mitä yli kymmenen vuotta aikaisemmin puuhattu hanke vaatisi jatkuakseen. Hän vaihtaa puheenaiheen muihin saavutuksiinsa ja verkostoihinsa. Apuraha oli tarkoitettu hankkeen käynnistämiseen, mikä olikin hankkeen onnistunut osio. Apurahalla tehty kartoitusmatka oli haastateltavalle vaikuttava kokemus, ja hän kuvailee yksityiskohtaisesti siellä näkemäänsä ja oppimaansa. Haastateltavan on kuitenkin vaikeaa kertoa, miten hankkeessa lopulta kävi. Vasta puhuttaessa toisesta hankkeesta haastateltava mainitsee yhtäkkiä, että hanke ei tule toteutumaan, koska aika on ajanut siihen liittyvästä tekniikasta ohi. Sitten hän taas nopeasti vaihtaa puheenaihetta lapsensa saavutuksiin ja omiin nuoruuden kokemuksiinsa vieraassa maassa.¹⁰³⁵

5.5 HANKKEEN VAIKUTTAVUUS

Hankkeille annetut merkitykset vaihtelevat. Toiset arvottavat vaikuttavuutta yhteisön kannalta, toiset itsensä näkökulmasta. Vaikka vaikuttavuuspuhe sekä tutkimuksissa että käytännön arviointityössä liitetään yleensä yhteisölliseen näkökulmaan, hankkeen yhteisöllisiä vaikutuksia käsitellään vain 43 haastattelussa¹⁰³⁶ siinä, missä henkilökohtaisia vaikutuksia esitetään 60 haastattelussa¹⁰³⁷. Osittain tämä johtuu haastatteluaineiston henkiökohtaisesta luonteesta. Myös kysymyksenasettelu¹⁰³⁸ on saattanut vaikuttaa jakaumaan. Haastateltavista kuusi ei esitä hankkeelle mitään vaikutuksia¹⁰³⁹. Kaksi heistä vastaa kysymyksestä, ettei hankkeella ollut vaikutusta¹⁰⁴⁰. Muut keskittyvät kuvaamaan apurahan vaikutuksia, eivätkä hankkeen vaikutukset nouse esille. Yksi haastateltava on sitä mieltä, että apurahalla tai hankkeella ei ole muuta vaikutusta kuin auttaa säätiötä toteuttamaan tarkoitustaan¹⁰⁴¹.

Yhteisöllisistä vaikutuksista erottui neljä kategoriaa. 18 haastateltavaa tuo esille hankkeen alueelliset vaikutukset¹⁰⁴², 23 haastateltavaa kertoo hankkeen vaikutuksista tieteissä¹⁰⁴³ ja 14 muualla kulttuurinaloilla¹⁰⁴⁴ sekä 20 hankkeen vaikutuksista yleisöön tai osallistujiin¹⁰⁴⁵.

Hankkeen alueelliset vaikutukset ovat aineistossa suurimmaksi osaksi Suomen¹⁰⁴⁶, Satakunnan¹⁰⁴⁷, paikkakunnan¹⁰⁴⁸ tai tapahtumapaikan¹⁰⁴⁹ näkyvyyden ja tunnettavuuden lisäämistä muualla Suomessa¹⁰⁵⁰ ja ulkomailla¹⁰⁵¹.

Ehdottomasti [paikkakunta] tiedetään maailmalla nykyään, että tänne on tullut [kulttuurinala] pysyäkseen, jäädäkseen ja kehittyäkseen ja niin eteenpäin. Että kyllä [yhteisö] on pystynyt rakentamaan tosi vahvaa työtä ja täältä on tullut kokoajan erittäin hyviä nuoria [taiteilijoita]. Niin esiintyviä taiteilijoita kuin opetuksen puolelle. Suorastaan hämmästyttävän paljon. [13Ynayt900010]

Mää oon ite ollu sellases tilanteessa, että oon keskustellu Saksassa Lapin sodan veteraanin kanssa ja se tiesi Suomesta neljä asiaa, niistä kolme liittyy Raumaan. Yks oli pitsi, yks oli [yhteistyöyhteisö] ja yks oli [oma yhteisö], ja tää neljäs asia oli sitten Perkele, jonka se ties Suomesta, siis muisti. Elikkä ne oli ne neljä. Et, se et Raumalta on [yhteistyöyhteisö] ja [oma yhteisö] voinu reissata Eurooppaan ja tehdä, niin tottakai se on aika hieno. Et monesti se on juurikin näin, et ei jossain Saksassa tai Euroopassa kukaan tiedä, mikä on Rauman Lukko tai mikä on Porin Ässät, mutta ihan varmaan tietää Pori Jazzit ja Raumalla vastaavat kulttuuritoiminnot mitä tääl on. [5Ysav708090]

Ja sitten toisaalta siihen voi kyllä sanoa myös, että kun se on hieno [tapahtumapaikka], mutta surkeassa paikassa, niin nämä seminaarit on ollut semmosia, jotka on

tuonu sinne väkeä. Että niissä on yleensä ollu toistasataa paikalla molempina päivi-
nä. Vastaavaa ei oo ollu sitten ihan helposti Satakunnassa koottavissa.
[62Yhum900010]

Kolme haastateltavaa kertoo, että heidän hankkeensa tai toimintansa ovat profiloineet aluetta kyseisen kulttuurialan paikkakuntana tai maakuntana¹⁰⁵². Joidenkin hankkeet ovat myös vahvistaneet maakunnan vetovoimaa muulla tavoin¹⁰⁵³, kuten esimerkiksi potentiaalisesti nostamalla alueen imagoa ja taloutta yhdistämällä maakunnan suuria instituutioita yhteiseen hankkeeseen:

Ei se [hanke] meikäläisen uraan oikeestaan paljo vaikuta, mutta tietysti siin on se, että jos tämä saadaan onnistumaan tämä tän alan yhteistyö. Jos se onnistuu, ja ne löytää toisensa ja yhdistää voimansa, niin silloin tää apuraha on maksettuna monin verroin. Silloin se edistää tätä länsirannikon voimaa. Yhtenäistää tän länsirannikon.
[16Ysav00]

Joskus tämä alueen vetovoiman lisääminen on ollut epätoivottua. Esimerkiksi yksi hanke veti oman yleisönsä lisäksi paikkakunnalle tapahtuman houkuttelemaa nuorisoa *vellomaan* ja *yöpymään kaupungin puistoissa*. Tämä aiheutti sekä viranomaisten että päättäjien negatiivista suhtautumista tapahtumaa kohtaan, *minkä vuoksi oli napit aika paljon vastakkain*.¹⁰⁵⁴

Viisi haastateltavaa kertoo hankkeensa työllistäneen alueen toimijoita¹⁰⁵⁵. Kolme haastateltavaa uskoo hankkeensa parantaneen alueen koulutusmahdollisuuksia¹⁰⁵⁶. Kuusi haastateltavista piti hankkeensa tärkeänä vaikutuksena kansansivistystyötä ja kulttuurikasvatusta¹⁰⁵⁷. Yksi hanke on haastateltavan mukaan lisäksi lisännyt dialogia eri kansanryhmien välillä¹⁰⁵⁸.

Tieteen aloilla tutkimushankkeita on tapana perustella yhteisöllisen vaikuttavuuden kautta. Usein esimerkiksi rahoitushakemuksissa ja tutkimussuunnitelmissa pyydetään pohtimaan tutkimuksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ja sovellettavuutta. Varmaankin tästä syystä haastatteluissa tieteilijät käyttävät näitä vaikuttavuuden indikaattoreita hankkeidensa vaikuttavuuden selittämiseen. Tieteellisen hankkeen vaikuttavuus on haastateltaville siinä, että se tuo uutta tietoa (11)¹⁰⁵⁹ tai uuden näkökulman (3)¹⁰⁶⁰ tärkeäksi koetusta aiheesta, ja että sen tuottama tieto on sovellettavissa (13)¹⁰⁶¹ ja vaikuttaa sitä kautta yhteiskuntaan.

Hankkeiden joukossa on ajankohtainen tabuja käsitellyt tutkimus¹⁰⁶², tutkimuksia, jotka vaikuttivat aikanaan kansalliseen aluepolitiikkaan¹⁰⁶³, maankäyttöön¹⁰⁶⁴, asennetyöhön¹⁰⁶⁵, ja opetuksen sisältöihin¹⁰⁶⁶, sekä tutkimus, joka on poikanut 30 vuoden aikana *aika paljonkin teollisuutta ja sillä lailla vaikuttanut Suomen elinkeinoelämää*.¹⁰⁶⁷ Yksi tieteilijä teki lääketieteen

hankkeessaan tieteellisen läpimurron, jolla oli pitkään alalla hallitseva asema ja käytäntö on edelleen käytössä, vaikka teknologian kehitys on osittain syrjäyttänyt sen¹⁰⁶⁸. Kolme haastateltavaa korostaa hankkeidensa olleen kansainvälisesti merkittäviä, paljon viitattuja tutkimuksia, joilla on ollut vaikutus oman alansa tieteenharjoittamiseen¹⁰⁶⁹. Seitsemän haastateltavaa kertoo hankkeensa tulosten tai aineistojen poikineen muiden tieteilijöiden tekemiä jatkotutkimuksia¹⁰⁷⁰. Viidelle haastateltavalle on tärkeää, että heidän hankkeensa on dokumentoinut viime tipassa katoamisvaarassa ollutta tietoa tai perinnettä¹⁰⁷¹.

Mulla oli sillä tavalla onni, että vanhoja 1900-luvun alussa ja jopa 1800-luvun lopussa [eläneitä informantteja] oli pilvin pimein vielä elossa, he olivat sanotaan 75–80 -vuotiaita ja mä olin viime hetkellä siellä. Et mää keräsin aineistoa ja sain hyvän kuvan siitä, mitä tämä [yhteisö ja ilmiö] oli. Kun siellä kävin useamman kerran sitten myöhemminkin, niin mä aattelin, että jos mä olisin kymmenen vuotta ollut myöhemmin yrittämässä, niin se olis ollu rippeet enää jäljellä. Se oli viime hetkellä. [61Mhum60]

Osa haastateltavista pitää sitä epäkohtana, että kulttuuria ja tutkimusta täytyisi aina pystyä perustelemaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kautta. Tämä teema saattaa nousta esiin herkemmin nyt, kun suomalaiseen kulttuuripolitiikkaan ja ajan henkeen kuuluu vaikuttavuuspuhe, johon liittyy vaatimus tuottavuudesta ja nopeista vaikutuksista.

Vaikuttavuus on tällä hetkellä yksi tiedepolitiikan keskeisimmistä käsitteistä. Sekä Suomen Akatemia että Tekes ovat jo vuosia yrittäneet jäsentää ja asettaa mittareita vaikuttavuudelle. Yleisimmin vaikuttavuutta tarkastellaan kovien tieteiden, teknologian ja innovaatiotoiminnan näkökulmasta. Tuloksia ovat tällöin uusi osaaminen, ideat, menetelmät, ongelmanratkaisumallit, ja mitattavia yksiköjä artikkelit, patentit, uudet tuotteet, tuotantoprosessit ja palvelut. Tavoitteena tieteelliselle toiminnalle ovat yritykset, liiketoiminnan kasvu sekä teollisuuden kannattavuuden, tuottavuuden ja kilpailukyvyn paraneminen. Tiedepoliittisessa päätöksenteossa unohdetaan välillä, että tieteen vaikutukset toteutuvat usein pitkällä aikajänteellä eivätkä välttämättä ole ilmeisiä.¹⁰⁷² Tämä tuo erityisesti perustutkimukseen ja humanistisille aloille sekä taiteisiin painetta perustella olemassa olonsa ja rahoituksensa oikeutusta.

Toisaalta mua ärsyttää, että nykyään painotetaan kauheesti, että kaikella täytyy olla niinku se hyöty. [...] Jos aattelee, että uuden tiedon tuottaminen ois se minun lähtökohta siinä, [...] mut sit ku aina laitetaan, että mitä siitä on paikkakunnalle hyötyä tai mitä on sille ja tälle. Ko eihän aina tieteellisessä tutkimuksessa oo. Kun sitähan voi tutkia vaikka jotakin rock lyriikoita tai jotakin tälläsi, niin mitä yhteiskunnallista hyötyä siinä sit loppujenlopuks. [69Nhum10]

Muuhun kulttuurin alalle vaikuttaneet hankkeet useimmiten täyttivät aukkoa kentässä ja toivat alueelle tai alalle uutta toimintaa (7)¹⁰⁷³ tai olivat muuten ainutlaatuisia ja merkittäviä (6)¹⁰⁷⁴. Hankkeet olivat lisäksi vastauksia kentältä nousevaan tarpeeseen (4)¹⁰⁷⁵. Hankkeet vaikuttivat kulttuuriin kehittämällä sitä ja kouluttamalla korkeatasoisia ja monipuolisia ammattilaisia (2)¹⁰⁷⁶, jakamalla tietotaitoa eteenpäin (1)¹⁰⁷⁷ ja nostamalla alan asemaa (2)¹⁰⁷⁸.

Ja sitten siitähän lähti [alan] musiikin aseman parantaminen samalla, et se on enemmänkin selkeästi [hankkeen], paljonkin [hankkeen] ansioo, koska moneen vuoteen ei ollu muuta tilaisuutta Suomessa, missä suomalaiset [alan] muusikot kuulivat elävänä [kansainvälistä] lähinnä [alan musiikkia], niinkun se silloin oli. Ja B, kasvatti myös [tämän marginaalimusiikin] yleisöä. [24Ysav60]

Vaikka edellisessä lainauksessa haastateltavan hanke nosti alueella marginaalikulttuurin asemaa, informantti kertoo pitävänsä oman hankkeensa vaikutusta osana suurempaa *zeitgeistia*. Siihen kuuluu sekä apurahan saaminen ja se, että toimintaa ylipäättään oli, myös hankkeen onnistuminen ja aseman nouseminen. Satakunnan rahasto oli kuitenkin edelläkävijä antamassa tätä arvostusta marginaalialalle rahoittaessaan hanketta. Hanke on yksi ensimmäisistä tämän suuntauksen ilmiöistä, mutta kuvastaa aikaansa ja syntyi 1960-luvun kulttuurimurroksen kontekstista.

Osallistujiin ja yleisöön vaikuttaneiden hankkeiden indikaattoreissa korostuu saavutettavuus ja ilon tuominen. Erityisesti sitä pidettiin vaikuttavana, jos toiminnan vaikutusten kohteena olivat lapset ja nuoret (7)¹⁰⁷⁹ tai jokin erityisryhmä, kuten maahanmuuttajat, vähävaraiset, vammaiset, sairaat tai vanhukset (5)¹⁰⁸⁰. Erään yhdistyksen edustaja kertoo, että hankkeeseen osallistuneille lapsille ja nuorille oli tärkeää esille pääseminen, tutustuminen taiteilijoihin, kansainvälinen verkottuminen sekä kielitaidon ja rohkeuden kehittyminen. Osallistujat oppivat paljon muista maista ja maailmasta koulun seinien ulkopuolella. He pääsivät lisäksi itse tuottamaan taidetta ja saivat sille näkyvyyttä.¹⁰⁸¹ Toisen hankkeen organisoija järjesti erityislapsille arvokasta kulttuuritoimintaa. Tärkeintä oli ylipäättään se, että hankkeen lapset pääsivät harrastamaan jotakin. Se ja esiintyminen toivat itseluottamusta ja rohkeutta osallistujille. Lapset ja taustaorganisaatio saivat näkyvyyttä, joka toi tietoutta heidän kohtaamistaan haasteista ja purki ennakkoluuloja. Harrastustoiminnan vaikutukset osallistujiin ovat haastateltavan mukaan monitahoiset.¹⁰⁸² Kolmas haastateltava kuvaa kasvattajan ja nuorisotyöntekijän roolia kulttuuritoimintansa tärkeimmäksi merkitykseksi:

Vaikka periaattees toimitaan kulttuurialalla, ni se suurin merkitys kuitenkin [yhteisöllä] on ollu aina se kasvattajan ja nuorisotyöntekijän rooli. Se on toiminu sellasel-

la saralla, mis pääsee tekemään aika voimakkaitakin interventioita nuorten elämiin kasvatuksellisesti. [...] [Yhteisö] on ollu semmonen, et se tarjoo sellasen herrasmiehen pohjakoulutuksen, mikä tietyl taval pitää paikkans varmaa vieläki, et ku on pienest saakka esiintyny semmosis paikois, mis on tarvittaes osannu olla, niin sit siit on vastaavasti hyötyy muualla. Se, et sen toiminta on pysyny sellasena, et se on tarjonnu lapsil ja nuorille tota kaikkea, niin on edellyttänyt sen, että sen tuki on pitäny ol vankkaa. [5Ysav708090]

Eräässä hankkeessa vuorostaan osallistuneet maahanmuuttajalapset saivat tukea oman identiteettinsä rakentamiseen. He olivat kokeneet rasismia ja saivat hankkeesta voimaa ja rohkeutta esimerkiksi puhua äidinkieltään. Lisäksi hankkeen kautta he pääsivät tekemään yhteistyötä suomenkielisten lasten kanssa. Haastateltava näkee, että hanke avarsi asenteita ja loi pohjaa tulevaisuuden aikuisten suvaitsevaisuudelle.¹⁰⁸³

Myös toisen yhteisön hankkeessa tärkein vaikutus oli nuorten osallistujien identiteetin vahvistuminen ja itsetunnon kasvu sekä kokemusten karttuminen. Haastateltava kertoo, että tämä vuorostaan aiheutti kulttuuritoiminnan laadun nousun.

Jos nyt aattelee tätä [yhteisölle] tullutta apurahaa, niin mää luulen, että se oli yks semmonen, joka sitten vapautti. Että nuoret kokivat sen sitten tällä tavalla, kun he kasvo vähän isommaks ja tuli tämä ulkomaalaisuus siihen, et me päästiin keikoille. Me ollaan kierretty nyt vissiin viistoista Euroopan maata, niin se anto semmosta, että jokainen nuori tunsu itsensä niinkun maalta tulleenä niin eurooppalaiseks kansalaiseks ja oli itsetunto ihan kohdallaan. Ja se alko erittäin voimakkaasti nousta se kvaliteetti ja sillä tavalla. [68Ysav90]

Lasten lisäksi aikuiset osallistujat saivat hankkeista paljon. Hankkeisiin osallistuneet verkostoituivat (3)¹⁰⁸⁴ ja saivat kokemusta ja oppia (6)¹⁰⁸⁵ sekä arvokkaita kokemuksia (6)¹⁰⁸⁶ ja näkyvyyttä (5)¹⁰⁸⁷. Esimerkiksi laajassa yhteistyöhankkeessa osallistujat saivat haastateltavan mukaan yhteisöllisyyden tunteen lisäksi lukuisia työtilaisuuksia, paremman toimeentulon ja mahdollisuuden tehdä haluamaansa työtä. Hanke toi heille niin paljon tunnettuutta, että nykyään *"heit kuullaan asiantuntijoina ja heitä halutaan"*.¹⁰⁸⁸

Erään yhteisön hankkeen aikana keskenään verkostoituneet osallistujat perustivat oman yhdistyksen hankkeen loputtua. Näin he pystyivät hakemaan rahoituksia ja apurahoja virallisesti yhteisönä. Yhdistys on sittemmin tuottanut kahdesta kolmeen tapahtumaa vuodessa. Jäsenet tapaavat kuukausittain pohtimaan taiteen tuottamista, antamaan palautetta toistensa töistä ja vahvistamaan ammatti-identiteettiään.¹⁰⁸⁹

Toisen yhteisön hanke toi ulkomaisille osallistujille haastateltavan mukaan pitkäikäisen varannon uusia inspiraatioita, virikkeitä, kokemuksia, verkostoitumista, innoitusta sekä oppia uusista työskentelytavoista. Yksi osallistujista tekee edelleen vuosien jälkeen tiivistä yhteistyötä satakuntalaisten taiteilijoiden kanssa, jotka ovat myös käyneet vastavierailuilla ulkomailla.¹⁰⁹⁰ Kolmannen yhdistyksen kansainvälisessä hankkeessa suomalaiset osallistujat rohkaistuivat puhumaan englantia ja kehittivät itseään. Haastateltava iloitsee siitä, että osallistujat ylittivät itsensä ja sitoutuivat hankkeeseen.¹⁰⁹¹

Se, mistä mää iloitsin, että kun meil oli semmosia kuorolaisia, jotka ei ikänä puhunu englantia, ni kuule, kaikki piti osata ulkoo, ni kuule, toiset meni saunaankin hehe niitten hehe niitten laulujen kanssa. Ja kun ne oli saunassakin, ni kuule, ne opetteli niitä englannin kielisiä ja väänsi niitä ja niitten lapset opetti niitä ääntään niitä. Se siis se ilo, et miten ne, tiätsä, ne oli ihan uskomattoman hyvin siel lavalla. Siis, et miten se imi. Ne oli aina valmiita tuleen ja hirveen pitkiä harjoituksia ja ei ne mitään palkkaa siit saanu. [56Ysav00]

Kulttuurin saavutettavuus on vaikuttavuuden indikaattorina myös silloin, kun haastateltavat korostavat toiminnan tuomista ympäri maakuntaa ja pienemmille paikkakunnille. Yksi haastateltava on sitä mieltä, että kirjallisuus on esittäviä taiteita vaikuttavampaa, koska se saavuttaa pitkällä aikavälillä suuremman yleisön. Vaikuttavuus kestää vuosia sen sijaan, että koskettaisi vain esityksessä läsnäolevaa yleisöä hetkessä.¹⁰⁹² Saavutettavuutta on myös osallistumiskynnysten madaltaminen. Esimerkiksi eräässä hankkeessa tavoitteena oli saada sellainen kansanosa kiinnostumaan ja nauttimaan korkeakulttuurista, joka ei yleensä ennakkoluulojen vuoksi löydä itseään yleisöstä.¹⁰⁹³

Kolme haastateltavaa pitää hankkeensa vaikutuksena sitä, että se tarjoaa jotain, joka kiinnostaa yleisöä.¹⁰⁹⁴

Täl on äärimmäisen laaja merkitys myöskin ihan kaikille niin sanotusti tavallisille ihmisille, koska kaikkia kiinnostaa se [aihe]. Mähän saan hirveesti, tälläkin hetkellä, nytkin yks tuli oven taakse jonkun lapun kans kysymään jostakin [hankkeesta hankitusta tiedosta]. [...] Mää uskon, et tää kiinnostaa kaikkia ihmisiä siis tosi paljon, eikä pelkästään ammatti-ihmisiä. [57Nsav80900010]

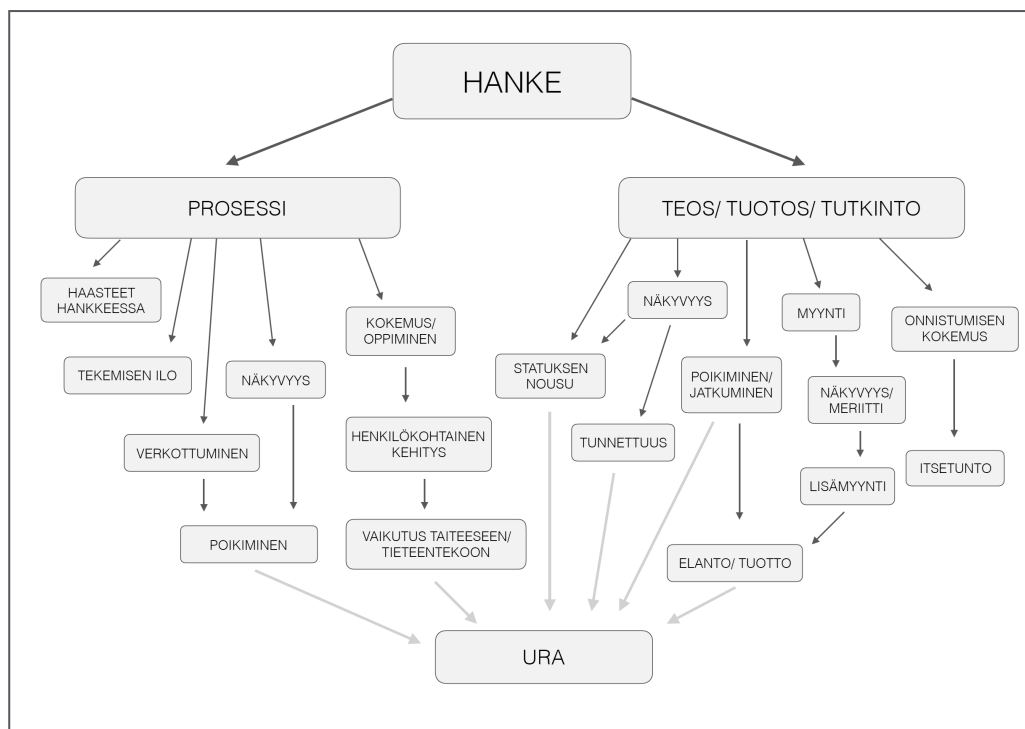
Haastateltaville oli tärkeää, että he pääsivät koskettamaan yleisöä ja antamaan elämyksiä (5)¹⁰⁹⁵.

Nää on ollu sellasia, että näist on sitten iloittu ja annettu käyttöön. Et näist on niin paljon ollu iloa, ettei pelkästään minulle tai meidän porukoille. Että kyllähän tää

aika laajaa toimintaa on ollu kaikkienensa, että ihan tosiaan Keski-Eurooppaan asti on tehty. [57Nsav80900010]

Sitten sä pystyt tekeen jotain sellasta, joka tavottaa erilaisia ikäryhmiä. Mieti tätä [hankettakin]. Meillähän oli koululaisnäytäntöjä ja kaikkii, tietsä. Ja ymmärtsä, että jotku yläkoululaiset, ne yläastelaiset silloin, ni ne itki sielä [esityksessä]. Siis sehän oli aivan hiljaa. Se oli aivan tukossa siälä, ja tietsä kuule, että jotku yhdeksäsluokkalaiset itkee siitä, et ne liikuttuu siitä, niin silloin mun mielestäni me tavotetaan jotakin sellast ihan erilaista ryhmää. [56Ysav00]

Hankkeen henkilökohtaiset vaikutukset tulevat sekä hankkeen tuloksesta että itse prosessista. Alla olevaan kaavioon 12 olen koonnut haastatteluaineistossa esiintyvät hankkeiden vaikutukset. Kaaviosta ei näy haastateltavien vaikutuksille antamia merkityksiä. Aineistossa korostuvat vaikutuksista nousseet tunteet, kuten ilo, ylpeys, onnistumisen kokemus ja tyytyväisyys, sekä tekijöiden henkilökohtaiset kokemukset ja henkilökohtainen kasvu.

Kaavio 12: Hankkeen henkilökohtaiset vaikutukset. Kaavio: Suvi Heikkilä.

Kun kysyn, onko hankkeella ollut vaikutusta uraan, vain 24 haastateltavaa vastaa hankkeen vaikuttaneen hänen uraansa jollain tavoin¹⁰⁹⁶. Kuitenkin piirtämässäni kaaviossa vaikutukset uraan ovat pääosassa. Tämä johtuu siitä, että kaavion vaikutuskategoriat ovat omia luokituksiani, jotka ovat syntyneet Grounded Theory -työkalun valikoivan koodauksen vaiheen aikana. Kaaviossa pitkittäiskoodauksen aikana luodun suhdekartaston perusteella löysin tutkimuksen ydinkategoriat, joiden kautta muut kategoriat sulautuivat yhteen. Kaavion luokitukset perustuvat analyttisiin kysymyksiin eivätkä haastattelukysymyksiin.

Hankkeen vaikutukset kulttuurityöntekijöiden uraan ovat välillisiä. Haastatteluissa vaikutukset uraan tulkittiin hankkeiden valmistumisen suorina vaikutuksina. Suurimmalla osalla edellämainituista myönteinen vastaus johtuu siitä, että hanke liittyy väittelemiseen tai muun tutkinnon suorittamiseen, jolloin yhteys uraan on ilmeisempi.

Haastateltavista kuusi uskoo, että tutkinnosta on ollut hyötyä uralle¹⁰⁹⁷ ja kahdeksan uskoo, että tutkinnosta ei ollut sanottavaa hyötyä¹⁰⁹⁸. Neljä haastateltavaa uskoo, että tutkinnosta on ollut jopa haittaa¹⁰⁹⁹. 1960-luvulla väitellyt haastateltava on sitä mieltä, että tohtorin tutkinto merkitsi silloin harvinaisempana enemmän kuin nykyään¹¹⁰⁰. Toiselle 1960-luvulla lääketieteistä väitelleelle oma tutkinto toi työpaikan ulkomailta, mutta hän on skeptinen nykyisten väitöskirjojen vaikutuksesta. Hänen mielestään niitä tehdään liikaa siihen nähden, että tohtorin tutkintoa tarvitaan hänen alallaan vain silloin, kun haetaan tiettyä virkaa. Lääketiede tarvitsee tutkimuksia, mutta haastateltavan mukaan niiden ei välttämättä tarvitsisi olla väitöskirjoja. Hän uskoo, että monelle lääketieteen alalla väittelevälle tutkinto on turha, sillä palkka ei akateemisella alalla ole yhtä suuri kuin kliinisellä puolella, jonne monet heistä sijoittuvat valmistumisensa jälkeen.¹¹⁰¹

Oikeestaan vaan ne, jotka on todella päteviä tutkijoita, niin niille löytyy tutkimusellist jatkouraa. [...] Kai niist [väitöskirjatutkimuksista] ain jotain hyötyä on näil henkilöil, en mä sitä sano. Muttet sitten opettajaks, lääketeollisuuteen, johki tämmöseen, sinänsä ei tän väitöskirjan kannalta ihan relevanttiin alaan, joutuu lähtemään. Et sääliks käy niitä FD:itä jotka joutuu sitten väitöskirjan jälkeen kattomaan, että mistä se leipä tulee. [27Mlaak60]

Yksi haastateltava kertoo, että kun hän 1970-luvulla aloitti hankkeensa *"tohtorit vietiin käsistä ja ne saivat [alan] professuureja jo ennen valmistumistaan"*. Kun hän itse lopulta valmistui, *"tohtoreita oli liikaa ja tutkinto täysin turha"*.¹¹⁰² Muille tutkinnosta ei ole hyötyä, koska palkka ei nouse¹¹⁰³, tutkintoa vastaavaa työtä ei löytynyt¹¹⁰⁴ tai ura jatkui muille poluille¹¹⁰⁵. Hankkeella on voinut olla myös negatiivisia vaikutuksia tai haittaa. Valmistuminen voi olla pelottavaa¹¹⁰⁶ tai sitä voidaan viivyttellä, koska siitä uskotaan olevan haittaa työllistymiselle¹¹⁰⁷. Tällöin

tutkimuksen tekoa motivoi enemmän itse tutkimus ja tieteen tekeminen kuin tutkinto.

Täytyy olla jonkunlainen hullu, et [tekee väitöstutkimuksen]. Enimmäkseen must tuntuu, et siinei oo todellakaan mitään järkeä. [...] Mä en oikeestaan edes haluaisi mitään akateemistä uraa ja sit must tuntuu, että se on aika mahdotonta, et ei semmost vois saada. Ja sit, et nyt, kun mä oon hakenu [töitä], ni se oli pikemminkin, et on ylikoulutettu. [67Nhum00]

Mää sanoisin kahtajaksoisesti, että se, että minust tuli tohtori, oli pieneks aikaa merkitystä, mun työni kannalta ja mulle itellenikin. [...] En oo jaksanut sit lähteä yliopistokarrieriin tekemään. [...] Uraa se ei varsinaisest edistänyt. Et se työ, mis mä nytten olen, niin sillä ei oo mitään merkitystä sen kannalta, mutta muitten. Eli tää tutki sellasta aihetta, että mulle tärkeintä ei ollut ura, karrieeri, vaan se, et mä sain tutkia sen aiheen loppuun ja se on merkinnyt mulle paljon. Opin valtavasti sen prosessin aikana. [47Mhum80]

Hankkeen muita haittoja uralle on ollut se, että tulenarka tutkimusaihe suututti yhteistyötahoja ja poltti siltoja¹¹⁰⁸, tai että työn vastuullisuus ja työnantajan vaatimukset ovat kasvaneet ilman palkankorotusta¹¹⁰⁹. Yksi haastateltava kertoo, että varsinainen tutkinto ei ole vaikuttanut uraan, mutta hankkeen aikana oppimaansa hän on päässyt hyödyntämään. Tutkimusaihe on lisäksi suunnannut hänen uraansa. Tätä haastateltava ei pidä positiivisena eikä negatiivisena asiana. Toisaalta hänestä on hyvä, että häneen otetaan edelleen yhteyttä aiheen asiantuntijana, mutta toisaalta väitöskirjan aihe leimaa tutkijaa liikaa. Vuosikymmenien jälkeenkin hänen uskotaan tietävän lähinnä vain väitöstutkimukseensa liittyvistä teemoista.¹¹¹⁰

Myös kuusi muuta haastateltavaa kertoo hankkeen suunnan uraa tai toimintaa¹¹¹¹. Yksi heistä uskoo, että väitöskirja antaa suuntaa sille, minkä aiheiden pariin uusi tutkija lähtee. Hänen mielestään tohtoriksi väittelemisen vaikutti oleellisesti siihen, kuinka tosissaan hänet otetaan. Heti väittelemisen jälkeen näkyi suuri ero jatko-opiskelija-aikaan verrattuna. Hänet haluttiin esimerkiksi yhteistyöhön eri hankkeisiin mukaan aivan uudella tavalla. Yliopiston ulkopuolella arvostus nousi, mutta hän oli pettynyt siihen, että yliopiston sisällä valmistumista ei huomioitu odotetusti. Palkka ja työsopimus pysyivät samana. Hänen mielestään erityisesti yliopiston tulisi arvostaa tohtorintutkintoa.¹¹¹² Myös 1960-luvulla väitellyt humanisti koki arvostuksensa nousseen tutkinnon myötä. Hän pääsi *”sisälle näihin kuvioihin ja pystyin keskustelemaan tasavertaisesti muitten kanssa”*.¹¹¹³

Tutkinto auttoi kuitenkin neljää haastateltavaa pääsemään haluamalleen alalle töihin¹¹¹⁴.

Mun kohdallani [apurahan] suuri vaikutus on ollut se, että paljon oon tehnyt ja hyödyntänyt monin eri tavoin tutkintoani. [...] Valmistumisella on ollut todella suuret vaikutukset, koska sen kautta olen saanut töitä. Sitten olin [alan virassa] ja [instituution johtajana], mihin en olisi ilman diplomia päässyt. Olen tehnyt kovasti myös kansainvälistä toimintaa. [32Nsav60]

Tutkinto myös poikii lisätöitä, kutsuja esiintymään ja ottamaan kantaa (4)¹¹¹⁵. Tutkimuksen aikana hankitut tiedot ovat välittyneet suoraan opetukseen tai työntekoon (5)¹¹¹⁶, ja sitä kautta opiskelijoiden painotuksiin (2)¹¹¹⁷.

Kun mä sain ton lisensiaattityöni valmiiksi, niin mul tuli aika monesta yliopistosta luenointipyyntöjä. [...] Kyl se on opetuksen sisältöön vaikuttanu [...] ja työn sisältöön se on vaikuttanu, elikkä mulla on enemmän tutkimusmenetelmiä nyt opetussessani, mä ohjaan enemmän opinnäytetöitä ja sit mull on annettu ylempien AMK:ien opetusta. [54Nkasv9000]

Neljä haastateltavaa painottaa sitä, että apurahalla toteutettu hanke oli käännekohta uralle lähtemisessä tai pääsemisessä¹¹¹⁸. Kuvataiteilijan kansainvälinen toiminta, joka on tunnusomaista koko uralle, lähti liikkeelle Satakunnan rahaston rahoittamasta matkasta. Matkalla tapahtunut tapaaminen poiki näyttelyn kolmannessa maassa, joka poiki näyttelyn neljännessä maassa, ja niin edelleen.¹¹¹⁹ Yhteiskuntatieteilijälle apurahalla tuotettu hanke aiheutti elämään käännekohdan. Onnistumisen kokemus innosti tutkijanuralle.¹¹²⁰ Näyttämötaiteilijan uralle hankkeella oli suuri vaikutus. Hän kurssitti itselleen apurahalla kapean erityisosaamisen, jonka ansiosta hänelle on riittänyt töitä. Hän verkostoitui ja pääsi kansainvälisille areenoille ja jatkokouluttautumaan.¹¹²¹

Ilman niitä [apurahoja] mää en ois tässä tilanteessa, missä mä nyt oon. Niinku sillä työuralla. Mää oon menossa nyt [elokuvan] kuvauksiin. Ilman niitä kursei mää en olis menos [elokuvaa] tekemään, koska mää en ois oppinu tietty juttuja tai luonu tiettyjä ihmissuhteita. Että sen takii. Tai moni muu leffa, mitkä on isoi juttuja ja levinny kolmeen kymmeneen maahan, niin mä [olen mukana] niissä isoissa kuvissa, niin, enhän mää ois niissä, ellen mää ois saanu sitä apurahaa, enkä päässy koulutetaan itteeni. Mä siis mietin tätä asiaa ihan justiin, ihan viikko pari sitten, kun tuli mieleen tää näin tää ylipäätään tää hakuasia, niin mietin sitä, et miten se on mennä se kuvio, että silloin ajat sitten hakenut ja tehny noit koulutuksii, ja sit siit on jääny kouluttajalle hyvä kuva musta, ja sit se on pyytänny keikoille ja ihan keikoilla tutustunut toisiin tyyppeihin, jotka on taas pyytänny keikoille ja tekemään heidän kans ja on päässy eteenpäin. [2Mnayt00]

33 haastateltavaa kertoo hankkeen poikineen jatkohankkeita¹¹²², kuten esitelmää, artikkeleita tai kirjoja (10)¹¹²³, alan töitä (8)¹¹²⁴, taidenäyttelyitä, konsertteja ja muuta kulttuuritoimintaa (10)¹¹²⁵ sekä uusia tutkimushankkeita (6)¹¹²⁶. Poikiminen on monille hankkeen tärkein vaikutus.

Siinä mielessä se oli mun mielest kauheen tärkeä, että se lähti liikkeelle, että se sit poiki tämän seuraavan jutun siemenenä tälle kirjalle. Se on ihan tommonen sarja, missä pallo pistää toisen liikkeelle. Ja siinä mielessä kauheen tärkeä oli ainakin minulle sitten se apuraha. [53Mkuvhum8090]

Se apuraha on poikunut moneen suuntaan ja minun kohdallani satakertaistanut vaikutuksen ja henkisesti ollut todella tärkeä. [32Nsav60]

12 haastateltavan hanke sai jatkoa tai jatkuu edelleen¹¹²⁷. Satakunnan rahaston apurahalla tuotettu hanke antoi näissä tapauksessa alkusysäyksen pitkäkestoiselle toiminnalle. Joidenkin hankkeiden saama suuri suosio sai jatkamaan hanketta (4)¹¹²⁸ tai laajentamaan sitä maakunnalliseksi tai kansainväliseksi (3)¹¹²⁹. Hankkeet saatiin vakautettua myös sen tähden, että päättäjät ja muut rahoittajat huomasivat ne tärkeäksi (3)¹¹³⁰.

Ne on kyl niin innostuneit, et on hieno kattoo! Ja [lapsille] sit tää [kerhotoiminta] on tullu semmoseks automaattiseksi, että tämmönen kuuluu olla, ja jos se loppuis niin... [...] Jotenki me oltiin nii tyytyväisii siihen, et. Nytku sä kysyt, et koska se oli, niin sitä rupes oikeen miettiin, et hetkonen, et siit on tosissaan niin paljon jo aikaa. On kuitenkin pystytty pyörittämään sen jälkeen, et se oli kumminkin varmaan sit sellainen potkasu sitten liikkeelle sille, että tää on hyvä ja tää on tarpeellinen ja vanhemmilt tulee kokoajan sellast viestii, et pitäs olla enemmän tällasii. [4Ylast00]

Joissakin tapauksissa hankkeet ovat olleet esimerkkinä muiden toimijoiden vastaaville hankkeille (4)¹¹³¹. Erään kansainvälisillä areenoilla esitetyn hankkeen ulkomailla kopioitu konsepti on ollut yleisömenestys omassa maassaan jo monta vuotta¹¹³². Toisen pilottihankkeen ideoijaan ollaan oltu yhteydessä eri puolilta Suomea, kun häneltä on tarvittu apua vastaavan toiminnan suunnitteluun muissa maakunnissa.¹¹³³ Kaksi haastateltavaa kertoo, että heidän hankkeensa nosti alan profiilia paikkakunnalla niin, että se houkutteli alan taiteilijoita alueelle¹¹³⁴.

Jotkut hankkeet poikivat myös rahaa. Eräällä haastateltavalla hanke on aloittanut edelleen toimivan yritystoiminnan. *"Se vaikuttaa ihan tänä päivänäkin ihan tosi voimakkaasti."*¹¹³⁵ Toisen haastateltavan hankkeen aikana syntynyt teos tuottaa edelleen rahaa Sanaston kautta¹¹³⁶. Poikipa erään hankkeen tuotot 1980-luvulla oman pienen rahastonkin, josta jaetaan edelleen apurahoja tukemaan yhdistyksen tarkoitusta.¹¹³⁷

19 haastateltavaa pitää hankkeen yhtenä vaikutuksena verkostoitumista muihin alan toimijoihin.¹¹³⁸ Nämä verkostot ovat usein tärkeitä uran ja ammatillisen kehityksen kannalta. Jopa yksittäisestä tapaamisesta voi poikia jotain henkilökohtaisesti merkittävää.

[Ulkomailta yhteisnäyttelystä] sitten kehkeyty semmonen kirjeenvaihto, kun mä kysyin [ulkomaisen erityisen kuuluisan taideinstituution] ihmisiltä, että onks siellä yhtään suomalaista [teosta] siellä kokoelmissa ja he sanoivat, että joo, heil on yks. Ja hehehe, ja tota sit mä kysyin, et voisko mun [teos] tulla kysymykseen, ja joo että lähetä kuvia tänne, ja sit mä lähetin ja sit ne valitsi sielt yhden. Niin mulla on nytten CV:ssä, et mulla on yks [teos] tuolla [kuuluisan instituution] kokoelmissa. [...] Ja sit on tullu tämmösiä kontakteja muitakin. [45Nkuv8090]

28 haastateltavaa kertoo hankkeen tuoneen näkyvyyttä¹¹³⁹. Hankkeen tuomaa näkyvyyttä pidetäänkin tärkeämpänä kuin apurahan tuomaa näkyvyyttä. Vain neljä heistä on sitä mieltä, että näkyvyys oli vähäistä tai merkityksetöntä¹¹⁴⁰. Yksi haastateltava pitää hankkeesta saamaansa näkyvyyttä yllättävänä verrattuna samasta aiheesta tekemänsä väitöskirjan näkyvyyteen:

Kyllä voi sanoa, että oudossa järjestyksessä meni, että usein väitöskirja johtaa siihen, että ihmiset tulee tunnetuksi, mutta mää olin tullut jo tunnetuksi itse asiassa tällä [apurahalla maksetun seminaarimatkan] esitelmällä. [...] Se herätti aika paljon huomiota se esitelmä. Minä hyökkäsin kiivaasti kahta semmosta tunnettua tutkijaa vastaan, jotka nauttivat suurta arvontantoa semmosina asiantuntijoina, joita ei voi kumota. Mutta minä nuorena niin tein kaikkeni kaataakseni kummankin mielipiteet. Ja tunnetteko [kuuluisan henkilön]? Niin [kuuluisa henkilö] oli kuulijana siellä ja tuli sanomaan minulle, että ne tulevat hirttämään teidät. Se on hauska muisto, joo, kyllä. Tää sano, että se oli hyvä esitelmä, ne tulee joskus hirttämään teidät hehe. [...] Ja sen jälkeen sitten minulle tuli kutsuja pitää esitelmiä. En ollut vielä väitellyt enkä ollut professorikaan, mutta sain sitten kutsun ja kävin pitämässä luentoa [ulkomailla] ja [ulkomailla] ja [ulkomailla] ja monessa paikassa. [Aiheen] tutkimus, se on erikoisala, joka paikassa oli tietysti tällaisia tutkijoita, jotka halusivat sitten tutustua enemmän tai lähemmin. [29Mhum60]

Haastateltavat kertovat saaneensa hankkeen kautta näkyvyyttä lehdistössä (16)¹¹⁴¹, televisiossa (4)¹¹⁴², radiossa (4)¹¹⁴³ ja internetissä (1)¹¹⁴⁴. Lisäksi näkyvyydeksi laskettiin näyttelyissä kävijöiden (5)¹¹⁴⁵ ja muun yleisön (8)¹¹⁴⁶ huomio. Huomion kansainvälisyyttä korostaa kuusi haastateltavaa¹¹⁴⁷.

Ja sitten kaikki neljä uutiskanavaa. Teeveen kaikissa neljässä TV-kanavien uutisis oltiin. Heh. On se ihan valtava juttu. Siis sinänsä nyt jälkeensä. Ja sit muutaman vuoden pääst me televisioitiin se vielä. Että TV2 teki sen sitten ja se on nyt kahtena

[vuotena] näytettiin ulos. [...] Mutta eihän sitä nyt tajunnu. Enhän mä nyt tätä voinu ymmärtää, et se niinku lähti tämmöseen. Ja sitten vielä, että joku teevee kakkonen tekee siitä! [...] Ja sitten se vietiin [ulkomaille] ja se televisioitiin siellä. [...] Niin kyl-lähän nää on ollu isoja juttuja. [56Ysav00]

En osannut odottaa [niin laajaa huomiota]. Et se oli ehkä ihan super hyvä asia. Siinä. Et mähän soitin ite Satakunnan Kansan kulttuuritoimitukseen, kun se hanke oli vast käynnistymässä. [...] Kun olin huomannu, et ne ei oo kirjottanu [alasta] mitään. Sit kun mä soitin kulttuuritoimitukseen, et onks teil joku ongelma, kun hehe te ette kirjoita [alasta] ja he sit, et heillei oo asiantuntemusta. [...] Ja sit mä ehdotin, et vois-ko ne tehdä tämmöst sarjaa. [...] Ja sit kulu pari viikkoo ja [toimittaja] soitti, et hän on koittanu soittaa, kun he ajatteli alottaa tälläsen sarjan hehehehee sarjan siitä. [...] Ja sillon lanseerauksen yhteyteen tuli viel isot jutut, et kyl me saatiin ihan tosi paljon niinku ihan päämedias huomioo. [...] Se oli ihan älyttömän isot koko sivun kulttuuri-sivun jutut jokasest [hankkeen osallistujasta]. Että ne tekijät on saanu kyl tosi paljon, mikä sitten näkyy siinä, et ne on saanu tän hankkeen aikana ja sen jälkeen valtakunnallisia tunnustuksia. [...] Ja nyt ku he lähti [ulkomaille], ni sielt sit sanottiin, et [ulkomaisessa kaupungissa] on 3 000 kulttuuritapahtumaa vuorokaudessa ja siellä esimerkiks [lehti] mikä on heiän tämmönen iso lehti, kirjotti semmosen ison jutun heiän kulttuurisivuilleen siitä [hankkeesta]. Ja siel oli muutenkin tosi monet mediat ollu tosi kiinnostunu, mikä on ihan käsittämätöntä. [72Ykuv0010]

Kuusi haastateltavaa kertoo, että näkyvyys on tuonut uskottavuutta ja nostanut statusta¹¹⁴⁸. Erään yhdistyksen edustaja näkee, että hankkeen julkisuudessa antama kuva loi yhdistykselle profiilin ja omanlaisensa valtakunnallisen aseman. Tällä oli hänen mukaansa *”erittäin suuri merkitys”*.¹¹⁴⁹

Yksi haastateltava pitää hankkeen tuomaa julkisuutta elintärkeänä uuden toimijan jatkuvuudelle. Onnistunut mediahuomio oli hyvää mainosta ja kannusti jatkamaan. Se toi varsinaisen tieteenalan lisäksi hankkeen koskemaan taiteen alaa tunnetuksi.¹¹⁵⁰ Erään kuvataiteilijan mielestä lehtijutuilla on erityinen tarkoitus taideteosten jättämisessä eloon. Media-aineisto on konkreettinen jälki tapahtumasta¹¹⁵¹.

Näkyvyydellä voi olla myös negatiivinen vaikutus. Yksi haastateltavista kertoo ahdistuvansa mediahuomiosta häiritsevissä määrin. Hän kuvailee itseään ujoksi henkilöksi, joka ei halua olla esillä tai edustustehtävissä. Hänelle esiintymiset esimerkiksi radiossa ovat *”ihan kyllä järkyttävii”*.¹¹⁵² Hänellä on myös huonoja kokemuksia toimittajien kohtelusta:

Sillä tavalla seurannu, miten toimittajat ottaa tiettyä, niin siinä täytyy olla aika varovainen, ettei ne sitten kärjistä. Kun on tollanen aihe ollu esimerkiks ku mulla, niin ne vois helposti kärjistää sieltä jotakin semmosii juttuja. [...] Sillon kun oli tää [tee-

ma], niin joku toimittaja soitti [lehdestä], mää aattelin, että jee minun tutkimuksesta tehään juttu ja kerroin sille kaikkea, lähetin otteita ja kaikkea sellasta ja sit katoinkin niin se oli sellanen otsikko [joka oli tutkimusta väheksyvä] hehehehehehe. Ai kiva, et tää on joku hupi. Hehehe, se oli oikeen uran tähtihetki. Siitä lähtien mua on alkanu ärsyttään kaikki. [69Nhum10]

Kolme haastateltavaa pitää näkyvyyttä tärkeänä, koska he uskovat sen tuovan yleisöä paikalle¹¹⁵³. Kaksi kuvataiteilijaa kertoo näkyvyyden lisäävän myyntiä¹¹⁵⁴. Joskus taas päinvastaisesti myynti tuo näkyvyyttä.

Kyllä ne [teokset] jonkin verran on näkyvyyttä tuonut, kun kuulin, että [arvovaltainen henkilökäin] oli valinnut yhden semmoisen työn omaan työhuoneensa seinälle. [...] Ja sit [julkisuuden henkilö] osti yhden niistä töistä ja paljon lehdet kirjoitti hänestä, niin se yleensä aina kuvautti itseensä sen yhden taulun edustalla. Taulu oli taustalla ja hän sitten istui siinä sohvalla. [39Mkuv7080]

Edellä lainattu kuvataiteilija kertoo, että myydyt teokset laskevat muiden kuluttajien kynnystä ostopäätökseen, varsinkin, jos ostaja on tunnettu henkilö. Myydyt teokset ovat hänen mukaansa lisäksi meriitti taiteilijalle. Hän kokee *"noloksi jutuksi"* sen, jos kukaan ei haluaisi ostaa hänen taidettaan. Yhteensä kahdeksan haastateltavaa nimeää hankkeen vaikutukseksi tuotteidensa myynnin¹¹⁵⁵ tai toiminnan tuoton¹¹⁵⁶. Myynti merkitsee sekä *"välttämätöntä toimeentuloa"*¹¹⁵⁷ ja turvaa siitä, *"ettei tarvitse mennä ihan nahkoinens"*¹¹⁵⁸, että *"mukavasti kutkuttavaa"* tunnetta, kun omat työt menevät kaupaksi¹¹⁵⁹.

5.6 HANKKEEN AINEETTOMAT VAIKUTUKSET

Haastateltavien tunteet eivät välity ainoastaan sanoissa, vaan myös kertomisen tavassa, ja siinä, miten paljon niiden osuutta korostetaan. Erityisesti näitä merkitystiheitä kohtia esiintyy silloin, kun kuvataan hankkeen indikaattoreita, vaikkakin myös apurahan saamiseen liittyviä tilanteita kuvataan tunteikkaasti. Yksi haastateltava huudahtaa puhelimeen ilahtuneena heti asiani esiteltyäni: *"Ensimmäinen apurahani!"*¹¹⁶⁰

Apurahalla 1960-luvulla tehty opintomatka on vaikuttanut syvästi haastateltavaan, jos hän nauraa vedet silmissä melkein koko haastattelun ajan muistellessaan matkalla tapahtuneita sattumuksia.¹¹⁶¹ Kokemuksen henkilökohtaisesta vaikuttavuudesta kertoo myös se into, millä toinen haastateltava päivittelee projektin yllätyksellisesti kasvaneita mittasuhteita ja kuvailee haasteiden voittamista, kimmelluksia, tunteiden kirjoja ja onnistumista.¹¹⁶²

Se on, kun ammattilainen osaa katsoo sitä, että miten se toimii ja miten vähällä saada katsomosta nauru irti, kun tälläsillä pienillä tilanteilla. Siinäkin oli sellanen kohta, yhdessä näytelmässä mitä me katottiin, missä oli sitten oikeen tämmönen tuhti tuhti rouva, jolla oli miesihailijoita, [...] ja sitten siellä oli tytär oli sellainen lauta nainen, nuori lauta nainen. [...] Ja se likka aina katto sen äitinsä rintoja ja sit omaansa koitti ja nauratti yleisöä sillä. Ja äidillä on noin uhkeet muodot ja miehet katto sen hehehehe hehehe [ess] äiti oli [ess] heheheehe päällä ja se oli niin mahdolluttoman, se oli parasta komediaa, mitä näki ja sit se oli vielä semmosta, että niin liikuttavaa, että siinä meni jo pikkasen sitä tota [röhönaurua] hehehe et hehehe tässä justinsa kerron oli matkalla ollu mukana, mitä olin teatterilla töissä niin oli mainio, kun hän sano, et mainio, kun mä sitten kerroin, että hän sano sit, et häntäkin naurattaa ja sanonu jossakin teatterissa yhtäläisyyksiä niin aina tulee mieleen, että kuinka hieno se reissu meil oli. Elämyksiä, elämyksiä! [34Mnayt60]

Usein haastateltaville itse työn tekeminen tai hankkeessa mukana oleminen on yhtä tärkeää tai tärkeämpää kuin hankkeen saavuttama tulos (16)¹¹⁶³. Itsensä toteuttaminen, luominen ja tekemisen ilo (13)¹¹⁶⁴ sekä yhdessä toimiminen ja kokemusten jakaminen (8)¹¹⁶⁵ tekivät hankkeista heille tärkeitä, samoin kuin tunne saavutuksesta (3)¹¹⁶⁶ ja itsensä ylittämisestä (6)¹¹⁶⁷ tai ilo onnistumisesta (2)¹¹⁶⁸.

Haastateltavat arvottavat korkealle mahdollisuutta tehdä rakastamaansa työtä. Hankkeen arvo on heille ammatin harjoittamisessa (6)¹¹⁶⁹ ja intohimon toteuttamisessa (5)¹¹⁷⁰ sekä pidempiaikaisen haaveen toteuttamisessa (1)¹¹⁷¹.

Tällä tavalla [tämä yhteisö] sitten kasvo loppujen lopuksi aika nopeasti. Mää olin ihan tavattoman onnellinen. Taikka sanotaan näin, että huomasin yhtäkkiä, että ei

tämä elämä täällä [Satakunnassa] olekaan niin kurjaa. Se nousu, mikä nuorissa tapahtu ja kuinka paljon nuoret anto voimaa ja vastasivat siihen. [68Ysav90]

Mä oon ollut kyllä ihan hirveen ahkera, että mä oon tehnyt ihan kauheesti näitä, tätä aamusta iltaan tätä työtä. Ja se on ollut niin kiintoisaa, että se on ollut mieluisaakin, mutta sitten täytyy sanoa, että kyllä se on ollu ihan välttämätöntäkin, kun on täyty-nyt saada tilaisuuksia tuoda niitä näyttelyitä ja toimeentuloa sitten sitä kautta. [37Nkuv708000]

Mä jotenkin siinä innoissani lähdin, kun nyt kunto siinä vaiheessa oli jo aika huono, olin käyny sydänleikkaukset ja muuta, ja kumminkin mä jotenkin innostuin siihen. [...] Mut sieltähän ilmeni kauheen paljon kaikenlaista, mistä mää en sit tiennytäkään ja se vei ja vei ja se laajeni ja laajeni, siinä tuli kauheesti paljon sellasta uutta. [53Mkuv8090]

[Hankkeessa on tärkeää se,] että me kaikki päästään soittaan sitä hienoo musiikkii, että se on niinku itelle semmonen tosi kiva projekti, että saa toteutettuu, saa opeteltua uudet teokset ja sitten esitettyä ne ihmisille. [52Nsav0010]

Tässä työssä, kun opettaa oppilaita, niin sitä omaa soittotaitoahan ei siinä niin kauheesti tarvi välttämättä. Niin tää tämmönen [hankkeessa] soittaminen tai muu konsertointi, niin se ylläpitää sitä varsinaista koulutusta, mikä on silloin saatu. [...] Voisin kuvitella, että kaikki, jotka Sibelius-Akatemiaankin lähtee opiskelemaan, niin kyllähän niillä se oma soittaminen on se vahva motivaatio siihen. Että aika harva varmaan pitää tähtäimenään sitä, että pääsee opettamaan pikkuoppilaita sitten joskus, hehe, että kyllä se niinkun oma sellanen taiteilijan ura siinä semmonen [pää-tarkoitus]. Vaikkei Suomessa nyt ihan taiteilemalla elä kovinkaan moni, että ei Suomessa oo montakaan [alan muusikkoa], jotka nyt ihan pelkällä soittamisella [saisi toimeentulon]. [50Nsav8010]

Eräälle apurahansaajalle hanke oli yllättäen elämää mullistava, jännittävä ja mukaansatempaava tutkimustyö. Aihe osoittautui niin hedelmälliseksi ja mielenkiintoiseksi, että hän suoritti väitöstutkimuksen kuvailemassaan flow-tilassa poikkeuksellisen nopeasti hyvin arvosanoin. Hankkeesta poiki innostus, joka sai suuntautumaan tutkijan uralle.¹¹⁷²

Mä luulin, et se on jo selvitetty juttu ja kuntien ukkojen hanke, mut mä en yhtään ymmärtänyt, että siinä on mukana [mielenkiintoisia ilmiöitä]. Se oli niinkun niin mukaansatempaava se arkistovaihe. Huomas, heräs kysymyksiä ja sitten uutta ai-

neistoa ja sitten taas uusia kysymyksiä ja taas! Siitä tuli sellanen hyvin jännittävä tutkimusprosessi. [...] Se meni sit niinkun olis runoo kirjottanu. [...] Se on ollu antosaa. Pääs kirjottamaan mielenkiintosesta asiasta. [...] Pääsin kehittelemään omia tutkimusintressejäni. [...] Siinä on koko aika jotain opiskeltavaa. [...] Et se on ollu antosaa, että mä menin sellaselle teoreettiselle kentälle viimesessä luvussa, ja se hirvitti kauheesti. [...] Tavallaan mun elämä on ollu hirveen kirjavaa, että mitä on tapahtunut. Pääs kirjottamaan mielenkiintosesta asiasta ja tavallaan otti jotenkin, miten nyt yks tutkija voi ottaa jonkun tutkimusalan haltuunsa, niin se onnistu. Ja kaikki niinkun hirveen vastuuttoman niinkun uteliaan mielen alla. Sen jälkeen mulla alko helpottaa tutkijana, kun en enää ollut niin kauheen vastuullinen ja vakava. [42Nyht7080]

Taiteen ja tieteen tekeminen onkin haastateltaville tärkeä itseilmaisun kanava. Luomisprosessi on parhaimmillaan oma sulkeutunut koskematon maailmansa, tuottajan oma tila. Toisaalta kulttuurin tuottaminen yhdessä muiden kanssa on erityinen sosiaalinen tilanne, joka lisää yhteenkuuluvuutta. Kun tuotoksen pääsee vielä jakamaan yleisön kanssa, sekä tuottaja että yleisö saavat iloa, positiivista energiaa ja osallisuuden kokemuksia.

29 haastateltavaa kertoo hankkeen vaikutukseksi henkilökohtaisen kehityksen¹¹⁷³. Sellaista ovat muun muassa ammattitaidon paraneminen ja uuden oppiminen (20)¹¹⁷⁴ sekä itsensä kehittäminen (16)¹¹⁷⁵. Parhaimmillaan uuden oppiminen on nautinnollinen kokemus¹¹⁷⁶. Opintomatka toi eräälle kuvataiteilijalle perspektiiviä oman taidesuuntauksensa monipuolisuudesta ja matkalta tuotu henkinen kasvu vaikutti suoraan tuotosten sisältöön¹¹⁷⁷. Näyttelijä, joka oli tutustumassa ulkomailla teatterimaailmaan, toi mukanaan tietotaitoa sekä omaan työskentelyynsä että suomalaisen teatteritekniikkaan¹¹⁷⁸. Haastavat hankkeet ja itsensä likoon laittaminen ovat osa joidenkin apurahansaajien kasvua ammatillisuuteen.

Jos tiivistää jotenkin, niin kyllä nää apurahat on koko ajan ollut sitä, että ne on mun omaa muusikkouden kehittämistä ollut tavalla tai toisella. Kaikki. [...] Tää [apurahojen erilaiset käyttötarkotukset] kuvastaa itse asiassa aika hyvin meikäläistä, kun mä oon tämmönen musiikin sekatyöläinen, sanotaan all around, et mä teen niin paljon erilaisii asioita musiikin parissa, joskus hirvittääkin, mutta aina mä oon selvinny, hahaha. [...] Mä tykkään siitä, että tilanteet vaihtuu, musiikkityylit vaihtuu, joutuu laittaa itensä likoon, ja pitää ammatittaitoa yllä koko ajan tavalla tai toisella. [33Msav00]

Sehän on aivan päätön tämmönen, että enhän mä tajunnu sitä ollenkaan, että sitten vielä, kun heh joku sano, että mää oon tuottaja ja hehe mä en ees tiennyt, mitä se tarkoittaa. Hehehehe hehehehe. Että hehe mikä on niinku tuottaja hehe. [...] Sehän oli ihan hullua. Mä kaiket yöt vastailin sähköposteihin ja tein niitä, ja sit mulla oli

kaks puhelinta koko ajan taskussa. Mut että sehän on se viisaus, et yks pitää langat käsissä. Et sen jälkeenhän mä osaisin nyt toimia tuottajana. [56Ysav00]

Yksi apurahansaaja uskoo, että onnistunut hanke vaikuttaa hänen lapsiinsa. Itsensä ylittäminen tuo lapsilta arvostusta ja rohkaisee esimerkillään lapsiakin yrittämään haastavia asioita:

Mun tapauksessa on ollu myös [vaikutus] mun lapsiin. Et semmost vaikuttavuutta on ollu, et, no ylipäättään se, et kun mun lapset aattelee, et kun mää oon näis tietoteknisis taidois ja muis aika avuton, ja ne on parempii, ja ne joutuu mua neuvomaan. Sit niil on täst väitöskirjastakin semmonen ajatus, et kyl he sit, jos äitikin pystyy, niin kyl he sit ainakin pystyy tekemään väitöskirjaa. Niin et sit apurahaakin. Niin ehkä tää kuitenkin sit seuraavaan polveen on semmonen, et hekin ajattelee, et kyl he, et jos äitikin on voinut saada apurahan, niin kyl hekin sit ainakin voi saada. [...] Hehe. Semmonen vaikuttavuus ollu tohon seuraavaankin polveen. [67Nhum00]

Neljä haastateltavaa sanoo uran alkuun sijoittuvien seminaarimatkojen olevan tärkeitä ammattitaidon kehittymiselle¹¹⁷⁹. Verkostoitumisen lisäksi seminaareista saa varmuutta omalle aiheelle ja saa tutkimuksensa tutkijayhteisön tietouteen. (2)¹¹⁸⁰ Lisäksi seminaarimatkat ovat tärkeitä nuorelle tutkijalle, jotta saa kokonaiskuvan akateemisesta alasta ja käsityksen siitä, mistä tutkijanurassa on kysymys (2)¹¹⁸¹.

Tämmönen iso kansainvälinen konferenssi niin on jossain elämän alkuvaiheessa tutkijanuran alkuvaiheessa niin äärettömän tärkeä. [...] Ei sinne sitten minun mielestäni enää kannata niitä vanhoja narreja lähettää stipendeillä ja apurahoilla, mutta niitä nuoria kiipijöitä kannattaa lähettää, ne löytää sieltä valtavasti tärkeitä ihmisiä, joiden kanssa ne ystävystyy ja harrastaa tieteellistä kanssakäymistä ja se on tosi tärkeä. Tosi tärkeä vaihe, semmonen, minun mielestäni. [29Mhum60]

12 haastateltavaa arvosti hankkeessaan kokemuksensa karttumista¹¹⁸². 11 haastateltavaa koki kasvaneensa henkisesti hankkeen aikana¹¹⁸³. Haastattelemani säveltaiteilija lähti nuorena miehenä maailmankuulun mestarin oppiin ulkomaille. Kesä oli hänelle hyvin tärkeä siitä syystä, että hänellä oli mahdollisuus todella keskittyä työntekoon ja harjotella ja opiskella musiikkia. Matkan hän kokee kuitenkin käänteentekeväksi toisesta syystä. Hänen kunnioittamansa mestari teki häneen suuren vaikutuksen. Haastateltava luettelee pitkät pätkät merkittäväksi henkilöksi ja ihmelapseksi kuvailemansa mestarin huikeita saavutuksia. Mestari oli musiikin lisäksi paneutunut edistyksekkääseen filosofiaan ja henkisen maailman teorioihin, jotka vakuuttivat nuoren muusikon. Haastateltava omaksui kesän aikana mestarin eksoottisen maailmankatsomuksen ja siksi pitää matkaa

mullistavana koko elämälleen. Matka merkitsee haastateltavalle myös suurta muutosta *"uudenlaisessa kulttuuriympäristössä ja toisenlaisessa kielimaailmassa ja ilmastomaailmassa. Kaikki on tottakai hyvin merkittävää, silloin, kun on nuori ihminen, nuori mieli. Ensimmäisiä pitempiaikaisia ulkomaanmatkoja niin se on tottakai tavattoman avartavaa myöskin."*¹¹⁸⁴

Ulkomaanmatka muutti myös toisen haastatellun elämän suunnan:

Toinen mitä se tutkimustyö mulle anto, se oikeestas kaikist isoin asia, oli se, et mä oon asunu toistakymment vuot perheeni kans [ulkomailla]. Et se avas tien [ulkomaille] ja toi rakkaaksi sen tietyn kulmakunnan [ulkomailta], mis mä sitten sain olla tutkijana toistakymment vuotta siellä. Ja se on ehkä se suurin vaikutus mulle henkilökohtasesti ollu, että mulla on kaks kotiseutua täl hetkellä. [47Mhum80]

Heidän lisäksi kymmenen muutakin apurahansaajaa kertoo hankkeen olleen aivan erityinen kokemus¹¹⁸⁵. Monille heistä kokemuksen tarjosi juuri ulkomaanmatka. Ulkomaanmatkalla pääsee irti omasta ympäristöstään ja näkemään, mitä maailmalla on. Erilainen maailma, vieras kulttuuri ja vanhat traditiot tekivät vaikutuksen haastattelemaani säveltaiteilijaan. Hän on vakuuttunut siitä, että näitä asioita ei voi oppia Suomessa, vaan ne on koettava. *"Se on semmosta, mitä ei voi tuoda, se pitää hakee."*¹¹⁸⁶

Alaluvun alussa lainattu 1960-luvulla opintomatalla ollut näyttelijä muistelee nostalgisesti jännittävää ja mieleenpainunutta kokemustaan. Matka oli henkisesti niin vaikuttava ja maalaispojalle niin poikkeuksellinen tilaisuus, että se on painunut lujasti mieleen. Haastateltava muistaa tarkasti tapaamiensa henkilöiden nimiä ja sattumuksien yksityiskohtia matkalta. Mieleen ovat jääneet muun muassa matkakohhteessa kummastuttanut edullisuus, tavatut arvovaltaiset henkilöt ja paikallisten teattereiden edistykselliset tekniikat. Haastateltava koki ja näki parin viikon matkalla niin paljon, että kertoo edelleen muistelevansa säännöllisesti nuoruudessa tehtyä matkaa.¹¹⁸⁷

Se oli kauheen antosa reissu sillä tavalla, että kun tällänen maalaispoika hehe pääsee tollaselle matkalle, niin se tuntu niin mahtavalle että! [...] Se oli kyllä, se oli kyllä, ei sitä matkaa unohda koskaan. Se oli niin! Mää tiedän semmonen maalaispoika, hehe, ei ollut maailmassa käynyt, että se oli sellanen ensimmäinen, että sitä ennen en ollut kun Kööpenhaminassa asti käynyt Tanskassa. Oikeen semmonen suuri elämys, että mä olen monta kertaa muistellut niitä tapauksia ja kaikkea, mitä siellä tapahtu. [34Mnabt60]

Matkalla haastateltava oppi kauniin asian ihmisyydestä. Hän kertoo, miten paljon se on avartanut, kun on oppinut, että olkoon ihminen missä päin maailmaa vaan ja kielitaidottomana, hän saa aina apua muilta. Matka oli antoisa paitsi

ammattillisesti myös siitä syystä, että se ajoittui mielenkiintoiseen historialliseen hetkeen.

Kun niillä oli siellä se kansannousu tapahtunut just. [...] Oli miliisit sitten vartioimassa, että katsokaa, kuinka teidän elämäne on täällä turvattu. Että joka paikassa oli vartijat. [...] Asuin keskellä kaupunkia vilkkaan pääkadun varrella, niin oli kovin lämmin, niin ikkuna oli raollaan. Sillon alko kuuluun kauhee naurunremakka. Oikeen siis niin mahdoton naurunremakka ja sitten mää menin, kun oli paksut seinät vanhassa rakennuksessa, ni makaamaan siihen ikkunalaudalle ja aukasin ikkunan ja katoin sinne kadulle. Ja se oli katu täynnä ihmisiä ja kauheeta naurua ja taputuksia siellä. Ja sit mä rupesin katsomaan, niin hehe siellä lenteli kaks kanaa ja miliisi yritti ottaa niitä kiinni ja toisen kaulassa oli kuulemma lappu, että jossa luki [poliitikko] ja toisen hehe [valtionpäämies] hahahahahaha. Se oli poliittinen mielenosoitus ja se kesti aika pitkään, kun se ei meinannu saada millään niitä kanoja kiinni. [...] Mä sanon, että oli se onni, että se oli heti se matka sen jälkeen, vuos sen jälkeen kun se oli tapahtunu. Kaikin puolin. Kun se oli se tarkkailu vielä niin kovaa siellä. Sit oli vielä hyvä, kun tota sato vettä! Yhtenä päivänä. Me käytiin siellä juutalaisten hautausmaalla, ku se on nähtävyys. Kaikin puolin. Ja siel sit naiset laitto leuan alta huivin kiinni, ja kun me tultiin sieltä hautausmaalta ulos, niin paikalliset alko syljeskellä päälle. Opas tuli äkkiä sitten, että äkkiä huivi pään takaa kiinni leuan alta, teitä pidetään ryssinä, jos leuan alta huivi kiinni. [34Mnayt60]

Vastaavanlainen kokemus oli myös toisella haastateltavalla.

Se oli sellainen kesä, että sinä kesänä juuri sillä viikolla kuin lähdin sinne [ulkomaiseen kaupunkiin], venäläiset panssarit ajoivat [maa 1:n] kaduilla. [...] Ja siellä oli silloin jännittävä fiilis. [Maa 1] oli naapurivaltio. Kyllä. Minun piti mennä junalla [maan 1] kautta. Jouduin vaihtamaan junareitin läpi [maa 2:n]. Niin pitkä matka. [...] Joo se oli hyvin jännittävä aika ja kiihkeä. Kyllä. [29Mhum60]

Ulkomaanmatkat olivat monilta osin henkilökohtaisesti vaikuttavia ja edistivät kansainvälistä verkostoitumista. Näillä henkilökohtaisilla kokemuksilla on ollut vaikutusta taiteen ja tieteen sisältöön, ja mahdollisesti myös suomalaiseen yhteiskuntaan. Esimerkiksi tieteitä tukevia säätiöitä tutkivan Allan Tiitan raportin mukaan säätiöiden rahoittamilla tutkijavaihoilla oli suuri kansallinen vaikutus *"siihen kylmän sodan aikaiseen toimintaan, jolla saatiin säilytettyä Suomen länsimainen yhteiskuntajärjestelmä Neuvostoliiton poliittisesta ja taloudellisesta painostuksesta huolimatta"*.¹¹⁸⁸

Haastatteluaineistossa korostuvat kokemuksellisuus, tunteet ja henkilökohtaisten vaikutusten pohdiskelu. Vaikuttavilla kokemuksilla, ammattitaidon ja osaamisen karttumisella, rakkaan työn tekemisellä, osallisuudella ja itseilmaisulla on tutkimuksessa käytetyn metodin valossa suuri osuus siihen, kuinka merkittävänä apurahat ja hankkeet koetaan.

LOPUKSI: SATAKUNNAN RAHASTON KULTTUURINEN VAIKUTTAVUUS

Väitöskirjassani tarkastelin Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahaston vaikuttavuutta apurahansaajien kokemusten kautta. Säätiö on siten tutkimukseni kohde, kulttuurinen vaikuttavuus on tutkimukseni aihe ja kokemus on tutkimukseni metodi. Nämä näkökulmat yhdistämällä väitöskirjani ottaa kantaa vaikuttavuustutkimuksen nykysuuntauksiin.

Vaikka vaikuttavuuden tutkimusta tehdään paljon, sen metodologiset ja teoreettiset perinteet hakevat vielä muotoaan. Vaikuttavuustutkimus ja käytännön arviointityö ovat useimmiten rajoittuneet joko toiminnan ja sen tuotosten ja tulosten esittelyyn tai tavoitesidonnaiseen toiminnan arviointiin. Jakotilastot kertovat kuitenkin enemmän säätiöstä itsestään ja sen roolista kuin säätiön apurahojen vaikutuksista, niillä toteutetuista hankkeista ja hankkeiden vaikutuksista. Kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimukseen ei myöskään sovellu vaikuttavuuden määrittäminen toiminnan tehokkuuden tai tuottavuuden kautta. Kulttuuritoiminnassa arvokasta ovat esimerkiksi myös laatu, monipuolisuus ja saavutettavuus.

Suurin osa vaikuttavuustutkimuksen nimellä kulkevista selvityksistä on arviointeja tai käsikirjoja. Tällä hetkellä on muodikasta kehittää yhteneväisiä metodologisia ohjeita ja määritelmiä arviointimenetelmien standardoimiseksi. Monista malleista, kuten muutosteoriasta, saakin hyviä työkaluja arviointityön tarpeisiin. Yksinkertaistavat rajatut mallit ja määritelmät sekä rohkeisuus niiden eksklusiiviseen käyttöön kuitenkin estävät vaikuttavuustutkimusta kehittymästä.

Vaikuttavuuden arvioinnin metodologiset kysymykset liittyvät sekä vaikutusketjun mallintamiseen että tulosten mittaamiseen ja kausaliiteetin todentamiseen. Sen sijaan tutkimuksia, jotka pyrkivät kausaalisuhteiden osoittamisen lisäksi ymmärtämään vaikuttavuuden prosessia, on vielä vähän. On tärkeää tuottaa tietoa siitä, miten ja millä edellytyksillä vaikuttavuutta tapahtuu. Säätiön kulttuurisen vaikuttavuuden prosessin ymmärtämiseksi on otettava huomioon se, miten hoitokunta yrittää vaikuttaa ja minne apurahoja jaetaan, sekä se, mitkä ovat vaikuttavuuden mekanismit.

Väitöskirjani kuvaa vaikuttavuusprosessia monipuolisesti. Se tuo näkyväksi koko vaikuttavuusketjun:

1. kulttuurin tekijöiden *tarpeet* ja säätiön toimintamahdollisuudet
2. hoitokunnan asettamat *tavoitteet* ja jakolinjaukset
3. *panokset* eli asiantuntijuuden, talkootyön ja lahjoitetut varat
4. *toteutuksen* eli Satakunnan rahaston tiedotustoiminnan, oman kulttuuritoiminnan ja apurahojen jaon, sekä säätiölaitoksen roolin

5. *tuotokset* ja *tulokset* eli Satakunnan rahaston strategioiden onnistuneen täytäntöönpanon ja varojen siirron, sekä säätiölaitoksen yleisen merkityksen kulttuurin rahoittajana ja kulttuuripoliittisena voimana
6. Satakunnan rahaston suorat, epäsuorat, välittömät, viipyvät, tahalliset, tahattomat, yllättävät, toivotut, epätoivotut, myönteisiksi koetut, kielteiseksi koetut, yksilölliset ja yhteisölliset *vaikutukset* sekä kerrannais- ja oheisvaikutukset.
7. *vaikuttavuuden* laajuuden, laadun ja voiman.

Määrittelin vaikuttavuuden ja vaikutukset totuttua laajemmin, ja otin huomioon myös muut kuin positiiviset ja tarkoitukselliset vaikutukset. Tämä on tärkeää vaikuttavuuden tutkimisessa. Esimerkiksi yllättävät vaikutukset saattavat olla loppupeleissä ennakoituja tai tavoiteltuja vaikutuksia merkittävämpiä, ja kielteiseksi koetut vaikutukset kertovat paljon säätiön toiminnasta ja antavat arvokasta tietoa sen kehittämiseksi.

Saattaa olla, että muodikas vaikuttavuuden tavoitesidonnainen määritelmä vastaa esimerkiksi kulttuuri- ja sosiaalipoliittisten vaikuttavuuskartoitusten tarpeisiin. Tieteellinen vaikuttavuustutkimus on kuitenkin luonteeltaan erilaista kuin poliittisia päämääriä tukemaan tuotettu arviointityö. Ilmiötä kuvaava ymmärtämiseen tähtäävä tutkimus ei voi olla kiinnostunut vain tavoitteiden toteutumisesta. Jatkotutkimuksen kannalta vielä kehitteillä oleva Holdenin kulttuuri-ekologian teoria, jossa kulttuurisia ilmiöitä lähestytään organismeina mekaniismien sijaan, voisi tarjota tuoreen näkökulman ja arvokkaita työvälineitä kulttuurisen vaikuttavuudenkin dynaamisten ja monimutkaisten vuorovaikutussuhteiden tarkasteluun.

Vaikuttavuusprosessin ymmärtämiseksi selvitin, mitä olisi tapahtunut ilman apurahaa, ja erityisesti miksi apuraha vaikutti tai ei vaikuttanut, sekä mitkä muut tekijät vaikuttivat hankkeen toteutumiseen ja onnistumiseen. Tavoittamalla lähes 60 vuotta sitten apurahan saaneita informanteja onnistuin selvittämään lisäksi, miten säätiön toiminnan vaikutukset ovat kestäneet aikaa, ja mitä kauaskantoisia vaikutuksia toiminnalla on ollut.

Haastatteluaineiston soveltuvuus

Väitöstutkimuksessani käytin kulttuuriperinnön tutkimuksen menetelmiä kulttuuripoliittisen ilmiön tarkasteluun. Valitsemillani menetelmillä, kokemuksen tutkimuksella, haastatteluaineistolla ja aineistolähtöisellä analyysillä, sain kartoitettua vaikuttavuutta poikkeuksellisen syväluotaavasti. Onnistuin niiden avulla paitsi tuottamaan uutta tietoa aihealueesta myös tuomaan uusia näkökulmia teoreettisen vaikuttavuustutkimuksen keskusteluun. Tutkimukseni antaa haastatteluaineiston ansiosta lisäksi hyvän kuvan kentällä vallitsevista

mielikuvista, tunnelmista ja uskomuksista. Metodologisissa valinnoissani keskeistä on yksilölähtöisyys.

Yksi lähestymistapani haasteista on siinä, että apurahansaajien kokemukset ja mielipiteet vaihtelevat keskenään. Samankin henkilön tulkinnat voivat muuttua ja olla ristiriitaisia jopa haastattelun aikana. Tämä johtuu siitä, että todellisuus koetaan harvoin tarkkarajaisena ja mustavalkoisena. Asioissa on aina monta puolta.

Kokemuksen tutkimisessa on vaarana, että tuloksista unohdetaan kokemusten monimuotoisuus. Kokemuksen tutkimusta kritisoivat pitävät ongelmallisena myös oletuksia kokemusten aitoudesta ja alkuperäisyydestä. Henkilökohtaista kokemusta ei tulisikaan tulkita kyseenalaistamattomaksi todisteeksi yleispätevästä totuudesta. Kokemuksen tutkimuksen tarkoituksena ei ole ainoastaan järjestää ja referoida aineistoa, vaan analysoida kerrottua kriittisesti. Tuija Saresman mukaan kokemus ei ole tutkimuksessa teoreettisen vastakohta, vaan lähtökohta teoreettisille kehittelyille. Kokemuksista tulisi hahmottaa käsitteellisellä tasolla laajempia yhteyksiä, kuten kokemuksen suhteita ja syntyoloja.¹¹⁸⁹

Saresma kysyy lisäksi, *”kuinka paljon tutkijalla on oikeus analysoida informantin kokemuksia?”* ja jatkaa:

Henkilökohtaisen kokemuksen lumo on vahva, eikä omien tai haastateltavien kokemusten autenttisuutta mielellään kyseenalaisteta. Onko aitoihin kokemuksiin kuitenkaan mahdollista päästä käsiksi tutkimuksessa — onko ylipäänsä olemassa pysyviä kokemuksia?¹¹⁹⁰

Vaikuttavuuden jäljittämisessä haastatteluaineiston avulla on huomioitava, että informantti ei välttämättä tunnista kaikkia vaikutuksia. Joskus taas haastateltava saattaa nähdä vaikutuksia myös siellä, missä niitä ei ole — etenkin kun tietää tutkijan etsivän vaikutuksia. Apurahansaajat voivat niin ikään tulkita hankkeidensa vaikutuksia ylioptimistisesti.

Haastateltavilla on tarve kokea apurahansa ja hankkeensa tärkeiksi ja erityisiksi, ja toimintansa merkitykselliseksi. Usein hanketta kuvataan sankarikertomuksena. Idean synty, intohimo, vastustuksen voittaminen ja suuret vaikutukset ovat osa narratiivia. Haastatteluista ilmenee, että informantit eivät korosta hankkeensa vaikuttavuutta ja oman roolinsa osuutta vain vakuuttaakseen rahoittajaa, vaan he myös itse haluavat uskoa tehneensä jotain poikkeuksellisen suurta. Tämä halu on myös se syy, joka on alunperin motivoinut hänet tuottamaan hankkeen; Haastaviin ja kunnianhimoisiin yrityksiin ei olisi ryhdytty ilman uskoa niiden merkittävyydestä. Näin tulkitsisin sankarikertomusten kuvastavan myös intohimoa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö hankkeen ainutlaatuisuus voisi myös pitää paikkaansa. Puolueettomamman mielipiteen hankkeen potentiaalista on aikanaan antanut säätiön hoitokunta arvioidessaan hankkeen toteuttamis-

kelpoisuutta. Kokemuksen tutkimisessa oleellisinta on kuitenkin se, mitä merkityksiä kokija antaa hankkeelle.

Vaikka tutkimukseni kuvaa säätiön kulttuurista vaikuttavuutta poikkeuksellisen kattavasti, ei tälläkään näkökulmalla voida tavoittaa vaikuttavuutta täydellisesti: kaikista näkökulmista ja kaikista määritelmistä käsin. Vaikuttavuus on tässä tutkimuksessa rajattu käsittämään apurahansaahan kokemat vaikutukset. Vaikuttavuuden kuvaus ei siten pidä sisällään kaikkia apurahasta ja hankkeesta seuranneita vaikutuksia, saatika kaikkia Satakunnan rahaston toiminnan kauaskantoisia vaikutuksia. Vaikka informantti osaisi analysoida vaikuttavuutta perinpohjaisesti, ei hänellä edes ole pääsyä kaikkiin vaikutuksiin. Vaikutukset jatkavat elämäänsä yleisössä, kollegoissa ja ympäristössä. Säätiön, apurahan ja hankkeiden kokonaisvaikutus on myös rajallinen. Säätiö yksin ei muuta yhteiskuntaa.

Yksilölliset vaikutukset ja henkilökohtaiset kokemukset ovat kuitenkin hyvä lähtökohta kulttuurisen vaikuttavuuden prosessin ymmärtämisessä ja vaikutusten moderaattoreiden selvittämisessä. Vaikka vaikuttavuus haluttaisiin määritellä tavoitesidonnaisesti ja yhteisöllisten tarpeiden mukaan, on yksilö keskeisessä asemassa vaikuttavuuden toteutumisessa. Yhteisöllinen vaikuttavuus nimittäin tapahtuu yksilöiden kautta. Tutkimukseni esimerkiksi osoitti, että apurahan kannustava voima, velvollisuuden tunne ja työrauhan mahdollistaminen olivat merkittävässä osassa hankkeiden toteutumisessa. Näin esimerkiksi apurahan oikea ajoitus, rahoituskilvassa voittaminen, hoitokunnalle tehdyt lupaukset ja apurahansaajan henkilökohtaiset taloudelliset rajoitteet, kaikki ovat osana tulosten, vaikutusten ja vaikuttavuuden syntyyn.

Haastatteluaineisto soveltuu hyvin kokemusten tavoittamiseen. Vaikuttavuustutkimuksen syventäminen haastatteluaineiston avulla on kuitenkin epäkäytännöllistä, sillä se vie enemmän aikaa ja rahaa kuin pelkän arkistoaineiston käyttö. Haastatteluaineisto soveltuu monimuotoisen ilmiön tutkimiseen rajaavia kyselyitä ja monivalintakaavakkeita paremmin. *Kyllä tai ei* -vastauksia enemmän ilmiötä valottavat vastauksille annetut perusteet ja tapausten taustatiedot. Useimmiten vastaus kysymyksiin ei ollutkaan kyllä *tai ei*, vaan kyllä *ja ei*.

Apurahojen käyttöselvitysten avulla tavoitettu apurahansaajan ääni eroaa haastatteluaineiston avulla tavoitetusta. Intiimi tilanne yhdessä anonymiteetin kanssa kannustavat haastateltavaa pohtimaan vaikuttavuutta syvemmin, monipuolisemmin ja rehellisemmin. Samatkin teemat saavat eri painoarvon. Apurahakertomusta täyttäessään monelle apurahansaajalle on epäselvää, mitä häneltä odotetaan ja miksi hän kirjoittaa raporttia. Vastauksissa tulee helposti todisteltua toiminnan ja rahoituksen oikeutusta tai vastattua ympäripyöreästi. Aikaisemmin, kun apurahakertomukset eivät olleet strukturoituja, suurin osa raportin kirjoittajista ei tuottanut lainkaan vaikuttavuustutkimuksen kannalta hedelmällistä tekstiä. Raportteihin ja kyselyihin nähden haastatteluaineisto on herkempi yksilölliselle tulkinnalle ja uusille avauksille. Aineistostani näkyy selvästi, että kaikki

vuorovaikutus ei välity sanoina, vaan tunteina. Yhdyn Sikke Leinikin sanoihin: *Todellisuudella on muitakin kuin kielellisiä tasoja.*¹¹⁹¹

Tutkimukseni osoittaa, että rajoitteistaan ja heikkouksistaan huolimatta haastatteluaineiston käyttö on perusteltua. Sen avulla onnistuin tavoittamaan ilmiöstä sellaisia tasoja, joita ei olla saavutettu muilla metodeilla. Haastatteluaineisto toi esiin muun muassa sen, mikä tekee apurahoista ja toiminnasta vaikuttavaa, sen, miksi samanlainen apuraha on toiselle apurahansaajalle vaikuttavampi kuin toiselle, ja sen, mikä apurahansaajan näkökulmasta on tärkeintä vaikuttavuutta. Nyt, kun tämä tieto on selvitetty, on mahdollista käyttää myös muita aineistonkeruumenetelmiä.

Grounded Theory ja metatason koodaus

Analysoin haastatteluaineiston aineistolähtöisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että lähestyin tutkittavaa ilmiötä aluksi ilman poissulkevaa hypoteesia, avoimin mielin, induktiivisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä tietoa lisätään havainnoimalla ja tutkimuskohdetta pyritään kuvailemaan, sen sijaan, että etsittäisiin yleistettävää tietoa kokeellisesti. Tarkoituksena on, etteivät tiukasti rajattu tutkimusasetelma ja ennakkokäsitykset estä tekemästä ilmiön kannalta merkityksellisiä havaintoja. Tutkimuskysymys syntyy teoreettisesta viitekehyksestä, mutta useimmiten rajautuu tai tarkentuu tutkimuksen edetessä. Suunnittelin aineistonkeruun ja aineistolle esitetyt kysymykset etukäteen, mutta terävöitin niitä jatkuvasti koko tutkimuksen ajan. Aineistolähtöisen analyysin avulla, minun oli näin mahdollista reagoida jo keruuvaiheessa aineistosta löytämiini uusiin teemoihin ja yllättäviin havaintoihin.

Grounded Theory on aineistolähtöisen analyysin menetelmä. Käytin sitä työkaluna laadullisen aineiston hallintaan. Menetelmä auttoi käsittelemään ja vertailemaan laajan heterogeenisen aineiston eri teemoja yhtenäisinä kokonaisuuksina. Pidin teoriaa omaan käyttötarkoitukseeni puutteellisenä, joten lisäsin Grounded Theory -menetelmään sitä alustavan herkän tulkinnan koodausvaiheen. Nimesin tämän metatason koodausvaiheeksi. Metatason koodausvaiheessa analysoin kunkin haastattelun ensin omana kokonaisuutenaan. Tämän jälkeen aloitin varsinaisen Grounded Theory -käsittelyn. Vaiheen ansiosta jokainen havaintoyksikkö kantoi mukanaan merkinnät tulkinnoistani otteen alkuperäisessä asiayhteydessä.

Merkitystiheiden kohtien tunnistamiseen käytin apuna muun muassa piirteitä narratiivisesta analyysistä, ja erityisesti Murrayn tarinatyypipiluokituksesta. Tarinoiden yksityiskohtaisuus, ilmaisutavat ja se, mihin tarkoitukseen kertomuksia käytettiin, auttoivat paikantamaan keskeisiä kategorioita myös myöhemmissä koodausvaiheissa. Haasteita esimerkiksi esitettiin usein selviytymiskertomuksina, sankaritarinoina tai tragedioina. Satiirilla taas saatettiin kuvata

hankkeen vaikutuksia ja sen merkitystä uutta luovana toimintana. Apurahapäätöksen saaminen sijoittui usein kertomuksen käännekohtaan.

Metatason koodauksen ansiosta osasin ottaa huomioon lopullisissa tulkinnoissani ja tuloksia esittäessäni muun muassa sen, millä tavalla, missä yhteydessä ja kuinka spontaanisti, tunteellisesti, toistuvasti tai painokkaasti haastatellut kustakin teemasta kertoivat.

Tämä *näkyvätön* aineiston esikäsittelyn Grounded Theory -työvaihe oli työkalu aineiston järjestämiseksi ja analysoimiseksi varsinaista tulosten tulkintaa varten. Lopullisessa työssä se on läsnä muun muassa siinä, miten tulokset esitetään, miten tulosten ydinkategoriat ovat valikoituneet ja mitä tulkintoja tuloksista on tehty.

Satakunnan rahaston vaikutusmahdollisuudet

Kulttuurisäätiöt ovat merkittäviä kulttuuripoliittisia toimijoita Suomessa. Silti niiden merkitystä, roolia ja vaikuttavuutta on tutkittu vain vähän. Tutkimukseni täyttää tätä aukkoa.

Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto soveltuu hyvin säätiöiden kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimuksen tapaukseksi. Kulttuurirahaston maakuntarahastojärjestelmällä on pitkä historia ja vankka asema. Se on koko maan kattavana organisaationa kansainvälisestikin ainutlaatuinen yksityisen sektorin tukijärjestelmä. Maakuntarahastojärjestelmä on edistänyt kansallisessa mitta-kaavassa alueellista tasa-arvoa.

Kulttuurirahaston kokonaisuus edustaa profiililtaan arvostettuja suursäätiöitä. Kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimuksen kannalta tapaussäätiöstä tekee hedelmällisen myös se, että se jakaa poikkeuksellisen laaja-alaisesti kulttuurin aloille. Apurahojen ja niillä tuotettujen hankkeiden kirjo on laaja. Pitkän historian vuoksi sain myös ajallista perspektiiviä vaikuttavuuden tarkasteluun sekä vertailukohtia vuosien varrella vaihdelleista toiminnallisista ja jakopoliittisista linjauksista.

Vaikka säätiölaitos on Suomessa riippumaton ja itsenäinen, sen tarpeellisuus ja toimintamahdollisuudet ovat riippuvaisia valtion harjoittamasta politiikasta. Ulkomailta työskennelleet haastateltavat osasivat arvostaa säätiöjärjestelmän pohjoismaista mallia. Verrattaessa säätiöiden toimintaympäristöihin de Bromsin kansalaisyhteiskuntamallin anglosaksisessa tai reinin mallissa, suomalainen säätiölaitos näyttäytyy itsenäisenä ja vakaana. Suomessa kansalaisaktiivisuutta arvostetaan ja kolmas sektori toimii valtiota täydentävästi. Aktiivinen kansalaistoiminta vuorostaan lisää demokratiaa. Kulttuurirahasto onkin erityinen säätiö myös laajan lahjoittajapohjan ansiosta. Jatkotutkimuksessa voisi olla mielekästä tutustua tarkemmin esimerkiksi suomalaiseen kansankeräyskulttuuriin ja kansalaisten motiiveihin osallistua kulttuurin tukemiseen.

Tutkimukseni valossa Anheierin ja Dalyn nimeämät säätiöiden viisi eri roolia toteutuvat kaikki Satakunnan rahaston toiminnassa. Satakunnan rahaston toiminta on valtiota *täydentävää*, sillä se tukee julkisen tuen katveeseen jääviä aloja. Satakunnan rahasto on *ylläpitänyt* toiminnallaan häviämiskaarassa olevia kulttuurin aloja. Satakunnan rahasto on *jakelukanava*, joka suuntaa lahjoittajien varoja kulttuurityön tekijöiden tarpeisiin. Satakunnan rahasto on *sosiaalinen ja poliittinen toimija*, sillä se ottaa aktiivisesti osaa kulttuurin kentän muokkaamiseen ja pyrkii vastaamaan sen tarpeisiin. Satakunnan rahasto on myös *innovaattori* tukiessaan kokeilevaa taidetta ja riskipitoisia hankkeita. Tämä ei ole itsestään selvää. Vaikka säätiöt itse pitävät itseään juhlapuheissa innovatiivisina, joustavina, luovina, nopeasti reagoivina ja dynaamisina katalysaattoreina, tästä ei useimmiten ole näyttöä. Omassa tutkimuksessani käy selväksi, että ainakin Satakunnan rahasto on jakanut innovatiivisiin ja marginaalisiin hankkeisiin sekä osoittanut joustavuutta, ja varsinkin alkuaikoina se toimi myös alullepanijana ja aktiivisena toimijana kentällä.

Julkishallintoa edeltävänä säätiölaitos on suunnannäyttävä. Se on merkinä siitä, mikä on tärkeää yksityiselle sektorille, kansalaisille. Rahoituspäätöksillään säätiö paitsi tukee kulttuuria myös määrittelee sitä, mikä on kulttuuria, mikä on arvokasta kulttuuria ja mikä on rahoittamisen arvoista kulttuuria. Usein säätiöiden rahoituspäätökset antavat arvon marginaalikulttuurille ennen kuin se on virallisesti tunnustettua. Oma tutkimukseni vahvistaa tätä käsitystä, sillä Satakunnan rahasto päätti usein tukea uusia avauksia ja kulttuurin reuna-alueita. Pori Jazz toimii jälleen hyvänä esimerkkinä. Apurahan myönnön aikoihin 1960-luvulla jazzmusiikki oli hyvin pienen muusikkopiirin intohimo. Jazz-festivaalin saama apuraha huomioitiin kentällä, sillä seuraavina vuosina Satakunnan rahasto sai useampia jazzmusiikkiin liittyviä hakemuksia. Muutaman vuoden sisään jazzmusiikin arvostus nousi, ja ala sai näkyvyyttä myös mediassa. Satakunnan rahasto osasi siis joko ennakoida marginaalialan nousua tai oli mukana vaikuttamassa suoraan tai välillisesti sen suosion kasvuun.

Tutkimukseni osoittaa, että ollakseen vaikuttava, säätiön on oltava monipuolinen, saavutettava ja aktiivinen.

Apurahansaajien näkökulmasta säätiön vaikuttavuutta eivät ole ainoastaan yksittäisten apurahojen ja hankkeiden tuomat vaikutukset, vaan myös yleisesti kulttuurirahoituksen monipuolistaminen. Haastateltavat pitävät rikastuttavana ja tasa-arvoistavana sitä, että jaettavista varoista on päättämässä useampi eri tavoin profiloitunut taho. Julkisella sektorilla ja yksityisillä riippumattomilla säätiöillä voi samana vuonna olla eri painotuksia, jolloin yleensä aina löytyy jokin paikka, mistä hakea tukea. Monille aloille säätiörahoitus on elintärkeä. Alueellista, merkittävää ja arvostettua säätiötä tarvitaan.

Tutkimuksessani Satakunnan rahaston vaikuttavuus näyttäytyy myös siinä, miten monipuolisia toiminnan vaikutukset ovat, ja kuinka laajasti ne ovat koskettaneet satakuntalaisia. Omille haastateltavilleni Satakunnan rahasto on ennen

kaikkea toiminnan mahdollistaja. Sen tuki on ollut ratkaiseva monelle alueen kulttuuritoiminnalle.

Säätiön vaikuttavuutta on myös sen saavutettavuus. Vaikka maakunnalliset rahastot edistävät alueellista tasa-arvoa valtakunnallisella tasolla, maakunnan sisällä koetaan toisinaan, että varat jakautuvat asutuskeskittyisiin. Kentällä on uskomuksia, jotka estävät potentiaalisia saajia hakemasta. Uskomukset siitä, että Satakunnan rahasto ei ole itseä varten, johtuvat usein alueellisista ennakkoluuloista, mutta myös muista haitallisista mielikuvista ja käsityksistä. Kentällä leviävät tarinat vaikuttavat siihen, haetaanko apurahoja vai ei. Suusta suuhun kulkeutuva toinen tieto iskostuu hakijoihin lujasti ja pitkäksi aikaa. Toisinaan, vaikka säätiö muuttuu ja tiedottaa uusista linjauksista, epäviralliseen tietoon luotetaan enemmän.

Haastatteluaineistostani pistin merkille, että apurahan hakemiseen ja säätiön toimintaan ja päätöksentekoon liitetään muutenkin paljon uskomuksia. Periaatteessa tutkimukseni kaikki havainnot ovat jossain määrin havaintoja uskomuksista. Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista selvittää, minkälaiset myytit kentällä leviävät, miten ja miksi, sekä mitä myyttejä ja ilmiöitä liittyy apurahakerronnan taustalle.

Tutkimukseni tuotti jonkin verran tietoa siitä, miten uskomukset kentällä liikkuvat, ja miten sitkeää väärää tietoa vastaan voi taistella tiedotusta parantamalla. Osoitin, että säätiön on tärkeää tiedottaa hyvin ja tulla lähelle ihmistä. Esimerkiksi, kun rahaston edustajat kiersivät aktiivisesti maakunnassa kertomassa saantimahdollisuuksista ja säätiön toiminnasta, sillä oli positiivinen vaikutus asenteisiin ja tiedon lisääntymiseen. Myös asiamiehen persoonalla ja aktiivisuudella näyttäisi olevan vaikutusta siihen, millaiseksi säätiö koetaan. Onnistunut tiedotus madaltaa kynnystä hakea apurahaa ja ottaa yhteyttä säätiöön mieltä askarruttavissa asioissa. Tiedotustoiminnan tulisi olla mahdollisimman suunniteltua, selkeää ja ajantasaista.

Tiedotuksen lisäksi säätiön muukin aktiivisuus on vaikuttavaa. Säätiön on nimittäin mahdollista edistää kulttuuria muillakin resursseilla kuin apurahoilla. Etenkin taiteilijat toivovat säätiöltä aktiivisempaa roolia toiminnan alustana, välittäjänä tai alullepanijana. Kuvataiteilijat kaipaavat Satakunnan rahaston 1980-luvulle asti järjestämää jurytettyä Satakuntalaisen taiteen näyttelyä, muusikot korkealaatuisten soitinten pidempiaikaista lainaamoa sekä konserttimahdollisuuksia, ja kirjailijat satakuntalaisen kirjallisuuden osastoa valtakunnallisille kirjamessuille.

Laadukas, huolella suunniteltu säätiön oma kulttuuritoiminta saattaa joissain tapauksissa olla vaikuttavuuden maksimoinnin kannalta perusteltua. Vaikka lähivuosina Satakunnan rahasto on alkanut aktivoitua oman kulttuuritoiminnan tuottajana, haastateltavat eivät olleet tästä tietoisia. Säätiön osuutta tapahtumien järjestämisessä ei ole korostettu, vaikka siitä olisi saattanut olla hyötyä. En osaa arvioida, olisiko hyötyä ollut juuri näiden tapahtumien kohdalla,

mutta esimerkiksi Satakunnan kulttuuripäivien ja Satakuntalaisen taiteen näyttelyn painoarvoa lisäsi se, että ne olivat juuri arvostetun Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahaston järjestämiä. Säätiön nauttima arvovalta on aineetonta pääomaa, joka lisää toiminnan uskottavuutta ja vetovoimaa. Tällä tavoin aineetoman pääoman yhdistyessä aineelliseen pääomaan, vaikuttavuus on suurempaa.

Oman kulttuuritoiminnan järjestäminen vaatii asiamieheltä aktiivisuutta, markkinointitaitoja, kiinnostusta kenttään ja otetta maakuntaan, ja säätiön hoitokunnalta aloitekykyä, sitoutumista, ideoita ja työpanosta eli aikaa. Aktiivinen oma toiminta tarvitsisi todennäköisesti osa-aikaisen tai päätoimisen asiamiehen. Suurin osa haastateltavista on sitä mieltä, että säätiön oma kulttuuritoiminta ei syrjäyttäisi paikallisia toimijoita, vaan rikastuttaisi kulttuuria. On hyvä harkita sitä, missä kohdissa toimintaa kannattaa tehostaa ja missä määrin monipuolistaa, sillä sekä toiminnan tehokkuus että toimijoiden monipuolisuus ovat tavoiteltavia piirteitä.

Vaikuttavuus ja sen indikaattorit

Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tuottaa valmista vaikuttavuustutkimuksen ohjeistusta ja indikaattoreiden arsenaalia. Se on siitä huolimatta metodologisesti kantaa ottava. Tavoitteena oli osoittaa, että aikaisemmillä menetelmillä tavoitetaan vain pieni siivu vaikuttavuutta, jos sitäkään. Apurahansaajien näkökulman kautta tuottamani tieto on tästä huolimatta hyödyllistä tuleville tutkimuksille. Se auttaa tutkimuksen suunnittelussa, lähestymistavan valitsemisessa ja indikaattoreiden ideoinnissa. Haastateltavien puheesta on poimittavissa sekä hankkeiden vaikuttavuuden että apurahojen vaikutuksia tehostavien ja heikentävien tekijöiden, eli moderaattoreiden, kuvailuun käytettyjä indikaattoreita. Koska mittarit ovat laadullisia, hyödyllisempää kuin selvittää oliko indikaattorin arvo 1 vai 0, on arvioida miksi, missä määrin ja millä intensiteetillä säätiö määreitä toteuttaa.

Apurahansaajat itse arvottivat apurahaa muun muassa sen mukaan, oliko apu-raha suuri tai riittävä, takasiko se toimintamahdollisuudet tai työrauhan, auttoiko se parantamaan hankkeen laatua tai nopeuttamaan hankkeen valmistumista, saatiinko se tekijän elämäntilanteen tai hankkeen kannalta kriittisellä hetkellä, olisiko rahoitusta voinut saada muualta, tai toimiko apuraha rohkaisijana tai meriittinä. Näitä indikaattoreita voi poimia tutkimukseni tuloksista lähes loputtomasti, mutta käytännön arviointityössä lopulliset indikaattorit on kuitenkin aina laadittava tapauskohtaisesti sen mukaan, minkälaista vaikuttavuustietoa tarvitaan tai halutaan kerätä.

Jos arviointia tehdään toiminnan kehittämiseksi saattaa olla aiheellista asettaa indikaattorit vastaamaan tutkittavan organisaation strategioita ja tavoitteita. Satakunnan rahaston apurahanjaolleen asettamia pysyvämpiä linjauksia ovat olleet esimerkiksi pitkäjänteisen työskentelyn turvaaminen, riittävän suuri tuki

hankkeen toteuttamiseksi, päämäärätietoisten nuorten ja lupaavien lahjakkuuksien tukeminen, kulttuurielämän monipuolistaminen ja vilkastuttaminen sekä opiskelumahdollisuuksien ja toimintaedellytysten turvaaminen. Näiden strategioiden toteuttamisessa Satakunnan rahasto on jakotilastojen valossa onnistunut. Myös apurahansaajien arvion mukaan nämä asetetut linjaukset ovat juuri sitä, mitä apurahojen suorat vaikutukset voivat parhaimmillaan olla. Haastateltavat itse käyttivät samoja indikaattoreita vaikuttavuuden kuvailuun.

Haastateltavat arvioivat apurahan vaikuttavuutta sekä henkisin että konkreettisin mittarein. Koska tutkimuksen tarkoitus on tavoittaa nimenomaan apurahansaajan näkökulma, ovat yksilötason kokemukset, tulkinnat ja tunteet keskeisiä tuloksia. Konkreettisia ja henkisiä vaikutuksia ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan. Niiden osuutta vaikuttavuudesta ei myöskään ole mahdollista vertailla keskenään.

Alunperin nimittäin yritin visualisoida henkisten vaikutusten painottumista aineistossa piirtämällä vaikuttavuuskartan henkisten ja konkreettisten vaikutusten maininnoista, mutta se osoittautui mahdottomaksi. Vaikutusmainintojen lukumäärä ei esimerkiksi kerro siitä, miten tärkeinä haastateltavat pitävät apurahan vaikutuksia. Lisäksi ilmaisutapa vaihtelee haastateltavien välillä. Kun toinen informantti luettelee kliinisesti konkreettisia vaikutuksia, toinen kuvailee intoa puhkuen tunnelmia ja tunteita. Kummalle vaikutus on ollut suurempaa? Vaikutuksia ei myöskään saumattomasti voi jakaa henkisiin ja konkreettisiin, sillä ne kietoutuvat toisiinsa: *Alkusysäys uralle* on konkreettinen vaikutus, mutta sen syy ja seuraus voivat olla henkisiä vaikutuksia.

Vaikutuksia ei myöskään ole helppoa jakaa positiivisiksi koettuihin ja negatiivisiksi koettuihin. Vaikutukset eivät ole aina jompaakumpaa, vaan usein kumpaakin tai eivät kumpaakaan. Siksi en tehnyt vaikutuksista karttaa tai nelikenttää, vaikka se olisi saattanut auttaa hahmottamaan tuloksia.

Kaikkea tätä uhmaten jaottelin karkeasti apurahojen keskeiset vaikutukset taulukkoon 5, sillä halusin esittää vaikutukset myös helposti pureskeltavassa muodossa. Taulukko on suuntaa antava, sillä kaikista sen nimeämistä konkreettisistakin vaikutuksista syntyy tunteita. Suuren apurahan koko kasvattaa sen arvoa tunnustuksena, kannustuksena ja velvoitteena. Siitä saadaan myös enemmän näkyvyyttä ja sen saajat kohtaavat enemmän kateutta ja niin edelleen. Jotkut vaikutukset ovat samanaikaisesti positiivisia ja negatiivisia; *Velvollisuudentunne* saa aikaan hankkeen toteutumisen, mutta saattaa aiheuttaa epämiellyttävää henkistä painetta tai pelkoa epäonnistumisesta, ja vaikka *kilpailu* koetaan negatiivisena asiana, se toisaalta nostaa apurahalle annettua symbolista arvoa.

Haastateltavilleni apurahan saaminen on pääosin mieltä ylentävää, innostavaa ja tarpeellista. Se on ylpeyden ja ilon aihe, kauan odotettu tunnustus tai uskomattomalta tuntuva yllätys. Se voi myös olla itsestään selvänä pidetty tuki, jonka hakeminen ja raportointi ovat pakollisia rasitteita. Kuitenkin kummassakin

tapauksessa tuntuva apuraha on toiminnan elinehto tai sen laadun tae. Myös pieni apuraha voi olla konkreettisestikin merkittävä, jos se tulee kriittisellä hetkellä.

Väitöstutkimukseni osoittaa, että suurin osa Satakunnan rahaston rahoittamista hankkeista ei olisi toteutunut ilman apurahaa. Tämä johtuu paitsi konkreettisesta rahan tarpeesta myös henkisestä kannustuksesta. Vain kourallinen haastateltavista ei pidä apurahaa tärkeänä. Tämä johtuu osittain siitä, että he saivat apurahan silloin, kun ne olivat vielä kooltaan vaatimattomampia, mutta eivät enää niin harvinaisia, että olisivat olleet heille symboliarvoltaan merkittäviä.

Apuraha on auttanut sekä aineellisella että aineettomalla tuella hankkeita toteutumaan ja apurahansaajia toteuttamaan itseään. Rahallinen tuki arvioitiin useimmiten hankkeen toteutumisen kannalta ratkaisevaksi. Se oli hankkeen alkuunpanija, se antoi mahdollisuuden keskittyä kulttuurin tuottamiseen ja se esti saajaa velkaantumasta. Tärkeää on, että apuraha on tarpeeksi suuri, vaikka se tarkoittaisi sitä, että jaettavaa ei riitä kaikille. Apurahat ovatkin hyvin kilpailtuja. Satakunnan rahaston jakama puoli miljoonaa euroa jakovaroja kuulostaa suurelta summalta, mutta kun se jaetaan kaikkien alojen kesken, summa ei enää vaikutakaan valtavalta. Yhdellä alalla saattaa olla jaettavanaan vain 40 000 euroa, joka käytännössä tarkoittaa alle kahta kokovuotista apurahaa.

Henkinen tuki oli monelle tärkeä tekijä hankkeen toteutumisessa. Rahoittajilta saatu vihreä valo luo uskoa siihen, että tekijä on oikeilla jäljillä, ja että muutkin ymmärtävät hankkeen merkityksen ja uskovat hakijaan. Tämä rohkaisee ja innostaa. Haastateltavat kuvasivat rohkaisun olleen elintärkeä hankkeelle tai jopa aiheuttaneen ratkaisevan käännekohdan uranvalinnassa. Samalla tavalla vel-

Taulukko 5: Apurahan vaikutuksia			
Konkreettisia		Henkisiä	
Positiivisia	Negatiivisia	Positiivisia	Negatiivisia
Rahoitusaukon paikkaaminen	Käytännön ongelmat hankkeessa	Tunnustuksen saaminen	Ympäristön reaktiot: kateus/ vähättely
Elanto ja työrauha	Hakemisen työläys	Velvollisuudentunne	Pelko ja ahdistus
Toiminnan mahdollistaminen	Asema työyhteisössä tai yhteiskunnassa	Rohkeuden lisääntyminen	Kilpailu
Alkusysäys uralle	Byrokratia	Positiivinen huomio	Epävarmuus ja stressi
Meriitti	Haasteet rahoitusten yhteensovittamisessa	Motivaation lisääntyminen	Paineet onnistumisesta
Näkyvyys	Ongelmat yhteiskunnan tuissa	Oikeutus toiminnalle	Epätoivottu näkyvyys
Mahdollisuus riskinottoon ja siten uuden luomiseen	Ongelmat rahan riittämisessä	Positiiviset kokemukset: riemu, ylpeys, kiitollisuus	Huono-omatunto ja häpeä

vollisuuden tunne on toiminut moderaattorina. Kun hanke on ollut kaatumassa rahoituksen puutteeseen tai ylitsepääsemättömiltä tuntuviin vastoinkäymisiin, se on viety väkipakolla loppuun, koska apurahansaaja kunnioittaa rahoittajalle tekemäänsä lupausta.

Vastaavasti kielteinen päätös voi tuntua siltä, että hanketta ei ole syytä jatkaa tai että hakijaa ei pidetä pätevänä siitä suoriutumaan. Suhtautumisessa kielteiseen päätökseen on eroja. Yksi hakija ei loukkaannu päätöksestä, koska ajattelee, ettei panostanut hakemukseen tarpeeksi tai ymmärtää kilpailun kovuuden, toinen epäilee hoitokunnan valinnan väärin, ja kolmas kokee ohimenevän uskonpuutteen itseensä, innostus hankkeeseen lopahtaa tai hän luopuu masentuneena koko alasta.

Tulkintani mukaan se, miten paljon hoitokunnan päätöksillä on valtaa hakijan tunteisiin riippuu siitä, miten paljon hakija sen arviointikykyyn luottaa. Mitä enemmän apurahansaaja hoitokuntaa arvostaa, sitä suurempana tunnustuksena ja kannustuksena hän apurahaa pitää, ja sitä suurempi on hänen tuntemansa ylpeys. Samoin on suurempi myös kielteisestä päätöksestä johtuva pettymys. Kielteiseen päätökseen liittyy myös muita vahvoja tunteita kuten vihaa, epäluottamusta ja katkeruutta.

Apurahansaajat pitävät apurahan symbolista arvoa erittäin tärkeänä vaikutuksena. Kuitenkin usein toiveet jakopolitiikasta liittyvät ennemmin tarpeeseen kuin tunnustukseen. Apurahasta tekevät tällöin vaikuttavan esimerkiksi hakijan rahoitusvaikeudet, haastava elämäntilanne tai muut toimintamahdollisuuksien rajoitukset.

Siinä missä apuraha tuo iloa, intoa ja ylpeyttä, se tuo myös häpeää, pelkoa ja syyllisyyttä. Haastatteluaineisto paljastaa myös apurahalla toimimisen haasteita ja rajoituksia. Työskentely apurahalla poikkeaa monessa suhteessa palkkatyöstä. Saajat arvostavat vapautta ja mahdollisuutta harjoittaa ammatiaan, mutta kuten muussakin pätäkätöyssä, apurahalla työskentelyssä tärkeä taito on epävarmuuden sietäminen. Apurahalla työskentely on byrokraattista, katkonaista ja epävarmaa. Tulevaisuutta on usein mahdotonta suunnitella etukäteen ja monet arkiset asiat, kuten luottokelpoisuus tai työn ja vapaa-ajan rajaaminen voivat aiheuttaa ongelmia. Apurahat vaikeuttavat myös virastoissa asioimista. Verotuksen, eläkemaksujen, yhteiskunnan tukien ja muiden pätäkätöysuhteiden kanssa tasapainoilu on apurahansaajien mielestä haastavaa. Lisäksi jatkuva rahoituksen hakeminen vie panoksia varsinaiselta työltä.

Apuraha on kulttuurista ja sosiaalista pääomaa. Se tuo taiteilijalle ja tutkijalle uskottavuutta ja näkyvyyttä. Satakunnan rahasto ja etenkin Suomen Kulttuurirahaston päärahasto ovat kulttuuritoimijoiden kesken niin arvostettuja, että niistä myönnetyt apurahat ovat saajilleen suuri meriitti ja tunnustus. Tunnustusvaikutuksen moderaattoreita ovat esimerkiksi kilpailu ja apurahan koko. Apurahansaajat kuvaavat usein tunnustuksen konkretisoituneen myöntäjän järjestämässä juhlallisessa apurahojenjakotilaisuudessa heidän tavattuaan

lahjoittajia tai heidän nähtyään muut saajat ja kuultuaan heidän merkittäviltä vaikuttaneista hankkeistaan. He kokevat, että heidät on apurahan kautta rinnastettu ihmisiin, joita he arvostavat.

Vaikka apurahan saaneet suhtautuvat apurahaan meriittinä, he haluavat pitää siitä matalaa profilia, sillä ympäröivän yhteisön asenteet apurahaan koetaan usein alentuvina. Apurahansaaja kohtaa toisinaan myös kateutta tai muita kiusallisia tunteita. Tieteilijöillä apuraha on myös konkreettisesti laskenut asemaa tiedeyhteisössä, sillä apurahalla työskentelevällä ei ole samoja oikeuksia kuin muualta rahoituksen saaneilla ja tulotaso on muita alhaisempi. Tässä tosin on viime vuosina tapahtunut lievää parannusta, kuten sosiaaliturvan, sairausvakuutuksen ja yleiskustannuslisän lisääminen osaan apurahoista.

Myös haasteet olisivat tärkeä jatkotutkimusalue. Tutkimustulosteni valossa apurahalla työskentelevien asemaa tulisi kiireesti pyrkiä parantamaan. Kun tieto apurahansaajien kohtaamista vaikeuksista ja epätasa-arvosta sekä haitallisista asenteista lisääntyy, niitä on myös mahdollista aktiivisesti torjua. Tutkimustietoa kartuttamalla saataisiin lisäksi tuotua näkyväksi niitä asenteellisia ongelmia, mitkä vaikeuttavat säätiöiden toimintaa. Säätiöihin kohdistuvat asenteet vaikuttavat lainsäädännön ja lahjoitusten kautta säätiön toimintamahdollisuuksiin sekä säätiörahoituksella työskentelevien arvostukseen. Säätiötutkimuksessa on paljon kartoittamattomia alueita ja hedelmällisiä aihepiirejä. Pelkästään tätä tutkimusta vastaavien tutkimusten tekeminen muista kolmannen sektorin toimijoista tuottaisi arvokasta tietoa yksityisen kulttuurintuen vaikuttavuudesta. Tämän vaikuttavuuden näkyväksi tekeminen toisi työkaluja keskusteluun säätiöiden toimintaympäristön kansallisesta kehittämisestä ja säätiörahoituksella toimivien kulttuurintuottajien aseman parantamisesta.

Apurahansaaja osaa myös itse tuntea kateutta. Varsinkin, jos oma hanke jää ilman rahoitusta, tuntuvat apurahapäätökset epäreiluilta. Satakunnan rahaston apurahapäätökset tapahtuvat suljettujen ovien takana, eikä päätöksiä perustella. Monet apurahansaajat toivovat avoimuutta päätöksentekoprosessiin ja palautetta hylätyistä hakemuksistaan. Käytännössä säätiöiden salamyhkäisyys on perusteltua. Hoitokunnassa ja asiantuntijoina toimivilla vapaaehtoisilla on paljon vastuuta, ja he joutuvat kohtaavat jo nykyisellään kohtuuttomasti kritiikkiä. Säätiöillä ei myöskään ole resursseja palautteen antamiseen. Säätiöiden ei tarvitse noudattaa samanlaisia tasapuolisuuden vaatimuksia kuin julkishallinnon. Heillä on oikeus valita tuettavakseen hanke, johon he uskovat, huolimatta siitä, miten moni hakija joutuu pettymään.

Unelmien perään heittäytyminen on pelottavaa. Apurahansaaja kokee usein, ettei ole tehnyt riittävästi. Häntä painavat huono-omatunto, syyllisyys ja riittämättömyyden tunne. Apurahansaaja tuntee lisäksi pelkoa ja ahdistusta muun muassa hankkeen epäonnistumisesta tai virheen tekemisestä. Hän toivoo, että häneen oltaisiin tyytyväisiä, ja että hän osoittautuisi luottamuksen arvoiseksi.

Kun pyysin haastateltavia kuvaamaan apurahan vaikuttavuutta, he käyttivät arvioinnissaan tyypillisesti näkökulmana hankkeen onnistumista odotustensa mukaisesti tai yli odotusten. Yleisin onnistumisen mittari oli hankkeen valmiiksi saattaminen, siinä edistyminen tai konkreettinen tuotos. Onnistumista mitattiin myös hankkeen tai tuotteen laadun kautta. Apurahansaajille merkkejä onnistumisesta olivat lisäksi yleisön laajuus, positiivinen palaute ja hankkeen saama näkyvyys. Onnistumisesta kertoivat myös oma kehitys, itsensä ylittäminen ja vaikuttava elämys. Epäonnistuneiksi koetuista hankkeista haastateltavat pyrkivät löytämään positiivista: niistä oli opittu, ainakin oli yritetty tai niistä poiki jotain muuta.

Hankkeiden vaikuttavuuden kuvailuun apurahat käyttivät sekä yhteisöllisiä että henkilökohtaisia indikaattoreita. He arvioivat hankkeiden yhteisöllistä vaikuttavuutta sen mukaan, mitä vaikutuksia niillä on ollut Suomelle, Satakunnalle tai paikkakunnalle. Tämä saattaa johtua säätiön alueellisesta painotuksesta. Hankkeet ovat rikastuttaneet alueen kulttuuria, lisänneet taiteen harrastamisesta ja kokemisesta syntyviä sosiaalisia ja hyvinvointivaikutuksia, synnyttäneet jotain uutta, vahvistaneet paikallisidentiteettiä ja tuoneet alueelle näkyvyyttä ja veto-voimaa. Tieteilijät käyttävät tutkimuskentältä tuttuja mittareita: hankkeet tuovat uutta tietoa, uuden näkökulman, sovellettavia tutkimustuloksia tai yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Monet haastateltavat, erityisesti yhteisön edustajat, näkevät vaikuttavuuden kulttuurin kuluttajien kautta. Korkealle mittareissa asetetaan kulttuurin saavutettavuus ja sen tuottama ilo yleisölle ja osallistujille. Haastateltavat painottavat hankkeidensa yhteisöllisissä vaikutuksissa sosiaalisia ja kulttuurisia arvoja taloudellisten arvojen sijaan.

Haastateltavat kuvailevat hankkeen henkilökohtaisia vaikutuksia sekä prosessin että tulosten kautta. Usein taiteen ja tieteen tekeminen tai hankkeessa mukana oleminen ovat heille yhtä tärkeitä tai tärkeämpiä kuin tulos. Hankkeen vaikutukset kuvattiin pääosin positiivisiksi. Henkilökohtaisissa vaikutuksissa korostuivat jälleen tunteet, elämykset ja kokemukset. Lisäksi vaikutuksia olivat tietotaidon lisääntyminen, lisätöiden ja -hankkeiden poikiminen tai hankkeen jatkuminen, myynti ja tuotto, verkostoituminen, kansainväliset läpimurrot, näkyvyys sekä ennen kaikkea itse kulttuurin tuottaminen ja siitä saatu tyydytys.

Satakunnan rahaston vaikuttavuus koostuu kaikista sen monimuotoisista ja laaja-alaisista vaikutuksista. Hankkeet ovat tuoneet symbolista ja konkreettista pääomaa sekä tekijöille että yhteisölle. Satakunnan rahasto on ennen kaikkea toiminnan mahdollistaja. Tutkimukseni perusteella kouriintuntuvin vaikuttavuus on siinä, että ilman sen jakamia apurahoja maakunnassa olisi enemmän tyhjiä tauluja, autioita näyttämöitä ja täyttämättömiä kirjojen sivuja. Monet kulttuuri-alojen toimijat tuottavat kulttuuria intohimon voimin. Satakunnan rahasto ruokkii tätä voimaa aineellisella ja aineettomalla tuella.

Tutkimukseni tulokset syventävät kulttuurin arvosta ja kolmannen sektorin rahoituksesta käytävää keskustelua ja kehittävät kulttuurisen vaikuttavuuden

tutkimusta. Tutkimukseni tuottaa uutta tietoa säätiöiden vaikuttavuusprosessista, apurahansaajien kokemuksista ja tapaussäätiön toiminnan vaikutuksista. Lisäksi se avasi uuden aihealueen kulttuuriperinnön tutkimukselle.

Vaikuttavuustutkimuksen tekijöiden keskuudessa elää myytti inhimillisten kokemusten ja vaikuttavuusprosessin kuvaamisen mahdottomuudesta. On aika purkaa näitä asenteita ja tarttua rohkeasti ja avoimin mielin ilmiötä selittävään tutkimukseen. Arviointityöhön laadittavien ohjeiden pitäisi olla tutkimuksen työkaluja, eivät sen päämäärä. Niiden pitäisi tukea vaikuttavuustutkimusta, eikä rajoittaa sitä.

Apurahansaajat eivät ole vain tilastoja, vaan tuntevia ja kokevia ihmisiä. Kulttuurinen vaikuttavuus on ilmiö, joka koostuu ihmisten teoista ja ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista. Pitäisi olla itsestään selvää, että tällaisen ilmiön tutkimiseen sisällytetään jossain vaiheessa myös ihmislähtöinen näkökulma.

LÄHDELUETTELO

Tutkimusaineisto

Satakunnan rahaston apurahansaajien haastattelut (72 kpl). Haastatteli Suvi Heikkilä, litteroinnit ja nauhoitteet tekijät hallussa.

Koodiavain:

Tunnistenumero

Nainen (N)/ Mies (M)/ Yhteisö (Y)

Humanistiset tieteet (hum)/ yhteiskuntatieteet (yht)/ luonnontieteet (luon)/
lääketieteet (laak)/ kuvataiteet (kuv)/ säveltaiteet (sav)/ näyttämötaiteet (nayt)/
kirjallisuus (kirj)

Vuosikymmenluku/-luvut, jolloin apuraha/apurahoja on saatu

Suomen Kulttuurirahaston asiantuntijahaastattelut. Haastatteli Suvi Heikkilä, litteroinnit ja nauhoitteet tekijän hallussa.

Arjava, Antti: Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies 2004–
Helsinki 31.3.2009

Hohti, Paavo: Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies 1980–2004
Helsinki 28.4.2009

Jaakkola, Hannu: Satakunnan rahaston vpj 2014–2015 ja pj 2015–
Sähköpostihaastattelu 14.–18.9.2017.

Kiesi, Raisa: SKR:n asiamies, lakiasiat
Helsinki 1.4.2009

Laakkonen, Seppo: Satakunnan rahaston asiamies 2005–2012
Pori 26.1.2010

Lassila, Juhana: SKR:n asiamies, apurahat ja kulttuuri
Helsinki 31.3.2009

Numminen, Juhani: Satakunnan rahaston pj 2008–2009
Pori 16.12.2013

Ovaska, Paula: Satakunnan rahaston asiamies 1972–2004
Pori 5.3.2009

Pohls, Maritta: SKR:n historian kirjoittaja
Espoo 5.1.2012

Salo, Unto: Satakunnan rahaston pj 1967–1971
Turku 9.4.2009 ja 14.4.2009

Sammallahti, Leena: Satakunnan rahaston pj 2001–2007
Pori 4.11.2009

Sunell, Ralf: SKR:n asiamies, varainhoito
Helsinki 31.3.2009

Tuomi-Nikula, Outi: Satakunnan rahaston vpj 2007–2009 ja pj 2009–2015
Skype 10.6.2016

Satakunnan rahaston hoitokunnan jäsenten kyselykaavake

Hoitokunnalle osoitettu kyselylomake oli aineistona Pro Gradu -työssäni (Heikkilä 2010a). Se lähetettiin kaikille niille hoitokunnan jäsenille, joiden osoite oli tiedossa. 1960-luvun hoitokunnan jäsenistä tavoitin 20%, 1970-luvun jäsenistä 13%, 1980-luvun jäsenistä 43%, 1990-luvun jäsenistä 68% ja 2000-luvun jäsenistä 86%. Lähetetyistä kyselylomakkeista palautui 42% eli 24 kappaletta. Kyselylomakkeen avulla selvitin eri vuosikymmeninä hoitokunnassa istuneiden jäsenten näkökulmia hoitokuntatyöskentelystä ja kunakin aikana tärkeinä pidetyistä linjauksista.

Arkistoaineisto

Satakunnan Kansan arkisto

Satakunnan rahaston arkisto (SRark), Pori.
Pöytäkirjat 2003–2009

Satakunta-arkisto (SatM), Pori.

Arkno 54/2006 Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto
B:1–10 Apurahan hakijat ja saajat 1959–2001
B:11–12 Hylätyt hakemukset 1965, 1975, 1985, 1995
C:1–4 Hoitokunnan ja työvaliokunnan pöytäkirjat 1959–2002
D:1 Toimintakertomukset 1960–1999
E:1–6 Stipendikertomukset 1954–2002
G:1 Tuloslaskelmat ja taseet 1959–1999

Suomen Kulttuurirahaston arkisto (SKRark), Helsinki.
Hm SKR Asiamiespäivät 1968–2001

Hm SKR, Maakuntarahastot, Tilastot
Hm SKR, Maakuntarahastot, Yleistä
Hm SKR, Maakuntarahastot, Talouden hoidon ohjeet
Hm0.2 Maakuntarahastot, Maakuntarahastojen alkuvaiheet
Hm07.4:1 Juhlapuheet 1967-2000
Hm15.1:1 Satakunnan rahaston pöytäkirjat, Osa 125.6.1997
 kirjattu kirje ”Matti Ilmasen testamentista” Maritta Pohlsilta
 ylIASIAMIES Paavo Hohdille
 Satakunnan rahaston puheenjohtaja pankinjohtaja Jouko Rajalan juhla-
 puhe Satakunnan rahaston vuosijuhlissa Ulvilassa 31.10.1986
 Maritta Pohls, artikkeliluonnos kansallisbiografia”Kalle Kuusinen”
H1 Lahjoittajat

Lehdistöaineisto

Satakuntalaisten lehtien artikkelit, joissa mainitaan Satakunnan rahasto tai Kulttuurirahasto. Satakunnan Kansan artikkelit Satakunnan maakuntakirjaston sähköisessä arkistosta vuodesta 1988 lähtien. Materiaalin edustavuus on erityisen hyvä vuodesta 2004. Aikaisemmilta vuosilta Satakunnan rahaston leikekirja. Sis. mm. leikkeet alkuvuosista ja perustamisen yhteydessä käydystä keskustelusta. Lehtileikkeitä on kerätty vaihtelevasti vuoteen 2006 asti. Leikkeitä on useammasta satakuntalaisesta lehdestä. Aineistosta on poistettu päällekkäisyydet. Havaintoyksikköjä yhteensä 468 kappaletta: Uutisia 317 (28 etusivulla), artikkeleita 103, kolumneja 12, henkilökuvia 12, mielipidekirjoituksia 6, mainoksia 24 ja kuolinilmoituksia 4.

Lehdistöaineiston lainaukset:

26.11.1977 Satakunnan Työ
26.11.1977 Uusi Aika, Aarne Elomaa.
26.11.1977 Satakunnan Kansa
4.11.1978 Satakunnan Kansa, Pertti Ala-Outinen.
16.11.1978 Uusi Aika, Aarne Elomaa.
18.11.1979 Satakunnan Kansa, Pertti Ala-Outinen.
9.11.1982 Satakunnan Kansa, Heikki Horila.
9.11.1982 Uusi Aika.
4.11.1988 Satakunnan Kansa, Pekka Mattila.

Muu media-aineisto

26.11.2015 Yle uutiset, Kulttuuri *Finlandia*-voittaja Laura Lindstedt suomii kova-sanaisesti hallitusta.

27.11.2015 Ilta-Sanomat, Kommentti Mika Koskinen *Finlandia*-voittaja Laura Lindstedt puhui pehmeitä veroista.

Kyrö, Tuomas 2011: *Kerjäläinen ja jänis*. Viides painos 2013. Siltala. Helsinki.

Linja-aho, Vesa. Blogi Vesan Linja 27.11.2015: *Apua, nainen sai verovapaan apurahan!* blogit.image.fi/vesanlinja/apua-nainen-sai-verovapaan-apurahan/ [luettu 31.10.2016]

Mäkelä, Markku sarjakuva kuva-arkistossa www.mmakela.fi/?sivu=kuvaarkisto [luettu 31.10.2016]

Sammallahti, Tere. Blogi 27.11.2015: *Laura Lindstedt ja tekopyhyyden Finlandia*. blogbook.fi/teresammallahti/laura-lindstedt-ja-tekopyhyyden-finlandia/ [luettu 31.10.2016]

Sundell, Sami. Blogi Asian laita 29.11.2015: *Kenen leipää syöt*. sundell.me/blog/2015/11/kenen-leipaa-syot/ [luettu 31.10.2016]

5.12.2015 Iltalehti, Kommentti Jyrki Lehtola *Yhden tieto lisää toisen tuskaa*.

Watterson, Bill 19.2.1992 sarjakuva kokoelmassa *The days are just packed*, 28 tai *The Calvin and Hobbes Tenth Anniversary Book*, 166.

Kirjallisuus

Aatsinki, Ulla 2014: *Tutkimusrahoituksen turhan jännittävät käänteet!* Tieteentekijöiden liiton aktiivitoimittajien blogi ajankohtaisista yliopisto- ja tutkimusasioista. 27.1.2014. tieteentekijoidenliitto.fi/media/blogi [luettu 31.10.2016]

Ahearne, Jeremy 2009: *Cultural policy explicit and implicit. A distinction and some uses*. *International Journal of Cultural Policy* 15 (2), 141–153.

Ahponen, Pirkkoliisa 2009: *Perspectives for Cultural Political Research: Keywords from Participation through Creativity and Alienation to Self-expression and Competition*. — Pyykkönen, Miikka & Simanainen, Niina & Sokka, Sakarias (toim.) *What about Cultural Policy? Interdisciplinary Perspectives on Culture and Politics*. 2nd edition. SoPhi 114. Minerva Kustannus. Jyväskylä, 75–96.

Alapuro, Risto & Klinge, Matti & Kuusi, Matti (toim.) 1977: *Maailmankuvan muutos tutkimuksen kohteena. Näkökulmia teollistumisajan Suomeen*. Otava. Helsinki.

Alapuro, Risto & Liikanen, Ilkka & Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.) 1987: *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä. Helsinki.

Alastalo, Marja & Åkerman, Maria 2010: *Asiantuntijahaastattelun analyysi. Faktojen jäljillä*. — Ruusuvoori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.

Alasuutari, Pertti 1994: *Laadullinen tutkimus 2*. Korjattu painos. Vastapaino. Tampere.

Alasuutari, Pertti 2011: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino. Tampere.

Anheier, Helmut & Daly, Siobhan (toim.) 2005: *The Politics of Foundations: Perspectives*

from Europe and Beyond. Routledge. Lontoo.

Antaki, Charles (toim.) 1988: *Analysing Everyday Explanation. A Casebook of Methods*. Sage. Lontoo.

Antikainen, Ari & Houtsonen, Jarmo & Huotelin, Hannu & Kauppila, Juha 1996: *Living in a Learning Society. Life Histories, Identities and Education*. Knowledge, Identity and School Life Series 4. Falmer. Lontoo.

Arjava, Antti 2006: *Yliasiamiehen katsaus*. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 2005–06.

Arjava, Antti 2008: *Yliasiamiehen katsaus*. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 2007–08.

Aurora-tietokanta www.aurora-tietokanta.fi/ [luettu 31.10.2016]

Autio, Veli-Matti 1997: *Suurjärjestelmien aika koittaa 1966–1980. Hyvinvointivaltion koulutus- ja kulttuuripoliittiset visiot haasteeksi uudistuneelle opetusministeriölle. — Opetusministeriön historia VII. Vakiintuneisuudesta uusien muotojen etsimiseen 1981–1995*. Opetusministeriö. Helsinki.

Aydin, Davut 2006: *Foundations in the Republican Era*. — Bikmen, Filiz & Zincir, Rana (toim.) *Philanthropy in Turkey. Citizens, foundations and the pursuit of social justice*. tUseV. Istanbul.

Bamberg, Jarkko & Laine, Markus & Jokinen, Pekka (toim.) 2007: *Tapaustutkimuksen taito*. Gaudeamus. Helsinki.

Belfiore, Eleonora & Bennett, Oliver (2010): *Beyond the "Toolkit Approach": Arts Impact Evaluation Research and the Realities of Cultural Policy-Making*. Journal for Cultural Research, vol. 14 (2), 121–142.

Bell, David & Oakley, Kate 2015: *Cultural policy*. Key ideas in media and cultural studies. Routledge. New York.

Bennet, Tony 1995: *The Birth of the Museum. History, Theory, Politics*. Routledge. Lontoo.

Bennet, Tony 2004: *Pasts Beyond Memory. Evolution, Museums, Colonialism*. Routledge. Lontoo.

Bennett, Oliver 2004: *Review Essay. The Torn Halves of Cultural Policy Research*. International Journal of Cultural Policy 10 (2), 237–248.

Bergroth, Tom 2007: *Ritarikuntalaitos suomessa ennen vuotta 1809*. — Strömberg, John & Nuorteva, Jussi & Forssell, Christina (toim.) *Valtio palkitsee. Staten Belönar*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Bikmen, Filiz 2006: *The Landscape of Philanthropy and Civil Society in Turkey. Key Findings, Reflections and Recommendations*. tUseV. Istanbul.

Bikmen, Filiz & Zincir, Rana (toim.) 2006: *Philanthropy in Turkey. Citizens, foundations and the pursuit of social justice*. tUseV. Istanbul.

Bikmen, Filiz 2008: *The rich history of philanthropy in Turkey. A paradox of tradition and modernity*. — Macdonald, Norine & de Borms, Luctayart (toim.) *Philanthropy in Europe. A rich past, a promising future*. AlliancePublishingTrust. Hampshire.

Blake, Janet 2009: *Unesco's 2003 Convention on Intangible Cultural Heritage. The Implications of Community Involvement in "Safeguarding"* — Smith, Laurajane & Akagawa,

- Natsuko (toim.) *Intangible Heritage*. Routledge. Lontoo.
- Brown, Cedric 1993: *Patronage, Politics, and Literary traditions in England 1558–1658*. Wayne State University. Detroit.
- Bruner, Jerome 1990: *Acts of Meaning*. Harvard University. Cambridge.
- Bruner, Jerome 1991: *The Narrative Construction of Reality*. *Critical Inquiry* 18 (1), 1–12.
- Bryant, Anthony & Charmaz, Kathy 2007 (toim.): *The Sage Handbook of Grounded Theory*. Sage. Lontoo.
- Byrne, Denis 1991: *Western Hegemony in Archaeological Heritage Management*. *History and Archaeology* 5, 269–276.
- Cantaluppi, Anna & Watkiss, David 2008: *Compagnia di San Paolo. Philanthropy and banking. Four and a half centuries of service*. — Macdonald, Norine & de Borms, Luctayart (toim.) *Philanthropy in Europe. A rich past, a promising future*. AlliancePublishingTrust. Hampshire.
- Cantell, Timo 1993: *Kannattaako kulttuuri?* Helsingin kaupungin tietokeskus. Helsinki.
- Cantell, Timo 2002: *Taide luovana, kulttuurisena, sosiaalisena ja taloudellisena pääomana*. — *Taiteen mahdollisuuksista enemmän*. Taide- ja taiteilijapolitiittisen ohjelmaehdotuksen oheisjulkaisu. Opetusministeriö. Helsinki.
- Cavallo, Sandra 1995: *Charity and Power in Early Modern Italy. Benefactors and their motives in Turin 1541–1789*. Cambridge University. Cambridge.
- Charmaz, Kathy 2006: *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Trough Qualitative Analysis*. Sage. Lontoo.
- Chen, Huey-Tsyh 2005: *Practical Program Evaluation. Assessing and Improving Planning, Implementation and Effectiveness*. Sage. Thousand Oaks.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007: *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Vastapaino. Tampere.
- Coffey, Amanda & Atkinson, Paul 1996: *Making Sense of Qualitative Data*. Sage. Lontoo.
- Cronberg, Tarja 2010: *Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:6. Yliopistopaino. Helsinki.
- Crossick, Geoffrey & Kaszynska, Patrycja 2016: *Understanding the value of arts & culture. The AHRC Cultural Value Project*. Arts & Humanities Research Council. Swindon.
- Dahler-Larsen, Peter 2005: *Vaikuttavuuden arviointi*. Hyvät käytännöt Menetelmäkäsikirjat. Stakes. Helsinki.
- de Borms, Luctayart 2005: *Foundations. Creating impact in a globalized World*. John Wiley. Lontoo.
- de Lauretis, Teresa 1984: *Alice Doesn't. Feminism, Semiotics, Cinema*. Macmillan. Lontoo.
- Dickie, George 1974: *Art and the Aesthetic. An Institutional Analysis*. Cornell University. Michigan.
- Emäntä, joka lahjoitti puoli miljoonaa*. *Suomen Kuvalehti* 31/1937, 1148–1149.
- Eräsaari, Risto 2009: *Representations and Logics of Cultural Policy*. — Pyykkönen, Miikka &

- Simanainen, Niina & Sokka, Sakarias (toim.) *What about Cultural Policy? Interdisciplinary Perspectives on Culture and Politics*. 2nd edition. SoPhi 114. Minerva Kustannus. Jyväskylä, 55–72.
- Eskelinen, Teppo & Heikkilä, Suvi (toim.) 2013: *Talous ja Arvo*. SoPhi. Vantaa.
- Eskola, Seikko 1991: *Tiedettä, taidetta, aatetta. Suomen Kulttuurirahasto Suomen kulttuurissa*. Otava. Helsinki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere.
- EU:n rakennerahastojen Internet-sivusto www.rakennerahastot.fi [luettu 31.10.2016]
- Fay, Brian 1996: *Contemporary Philosophy of Social Science. A Multicultural Approach*. Blackwell. Oxford.
- Fingerroos, Outi 2003: *Refleksiivinen paikantaminen kulttuurien tutkimuksessa*. Elore 10(2), 1–12. www.elore.fi/arkisto/2_03/fin203c.html [luettu 31.10.2016]
- Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina*. Frank Median dokumentti 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi.
- Foundations in the European Union. Profiling Legal and Fiscal Environments* 2002. European Foundation Centre. Brysseli.
- Gaudiosi, Monica 1988: *The influence of the islamic law of Waqf on the development of the trust in England. The Case of Merton College*. University of Pennsylvania Law Review. Vol. 136, No. 4.
- Genette, Gérard 1980: *Narrative Discourse*. Cornell. Ithaca.
- Giddens, Anthony & Pierson, Christopher 1998: *Conversations with Anthony Giddens. Making Sense of Modernity*. Stanford University. Stanford.
- Gielen, Pascal & Elkhuisen, Sophie & van den Hoogen, Quirijn & Lijster, Thijs & Otte, Hanka 2014: *Culture. The Substructure for a European Common*. Flanders State of the Art. Brysseli.
- Giving more for research in Europe. The role of foundations and the non-profit sector in boosting R&D investment 2005*. European Commissionin raportti. Office for Official Publications of the European Communities. Brysseli.
- Glaser, Barney & Strauss, Anselm 1967: *The Discovery of Grounded Theory. Strategies For Qualitative Research*. Aldine De Gruyter. New York.
- Glaser, Barney 2001: *Grounded theory perspective. Conceptualization contrasted with description*. Sociology Press. Mill Valley.
- Glaser, Barney 2002: *The Grounded Theory Perspective II. Description's Remodeling of Grounded Theory*. Sociology Press. Mill Valley.
- Graham, Brian & Howard, Peter 2008: *Heritage and Identity* — Graham, Brian & Howard, Peter (toim.) *The Ashgate Companion to Heritage and Identity*. Ashgate. Lontoo.
- Graham, Brian & Howard, Peter (toim.) 2008: *The Ashgate Companion to Heritage and Identity*. Ashgate. Lontoo.
- Graham, Jenny & Grewal, Ini & Lewis, Jane 2007: *Ethics in Social Research. The Views of Research Participants*. National Centre for Social Research, Government Social

Research Unit. Lontoo.

- Grahn, Maarit 2010: *Teemana kulttuuriperintö. Seminaariraportti "Etsi kuvasta kulttuuriperintö. Kulttuurin, politiikan ja identiteettien risteyksessä" VI Kansatieteen päivät Turussa 19.–20.3.2010*. Elore vol. 17 – 2/2010. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. www.elore.fi/arkisto/2_10/grahn_2_10.pdf [luettu 31.10.2016]
- Gray, Clive 2010: *Analysing Cultural Policy: Incurably Plural or Ontologically Incompatible?* International Journal of Cultural Policy 16 (2), 215–230.
- Gubrium, Jaber & Holstein, James 2009: *Analyzing Narrative Reality*. Sage. Los Angeles.
- Haanpää, Riina & Tuomi-Nikula, Outi (toim.) 2013: *Ruotsinkielisten kulttuuriperintöä*. Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisut 41. Pori, 19–36.
- Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) 2006: *Etiikkaa ihmistieteille*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki
- Hannula, Antti & Kilpinen, Kai & Lakari, Torsti 2011: *Säätiö*. WSOYpro. Helsinki.
- Harrison, Rodney 2013: *Heritage. Critical Approaches*. Routledge. Lontoo.
- Hautamäki, Antti (toim.) 2009: *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. — *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:30.
- Hehenberger, Lisa & Harling, Anne-Marie & Scholten, Peter 2015: *A Practical Guide to Measuring and Managing Impact*. 2nd edition. European Venture Philanthropy Association (EVPA). Berliini.
- Heikkilä, Suvi 2010a: *Viisi vuosikymmentä vaikuttamista. Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto 1959–2009*. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja X XIV. Pori.
- Heikkilä, Suvi 2010b: *Kulttuurinen vaikuttavuus. Metodologinen pohdinta Satakunnan rahaston apurahojen kulttuurisen vaikuttavuuden kartoittamisesta*. Pro gradu -tutkielma Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma. Kulttuuriperinnön tutkimuksen oppiaine. Pori.
- Heikkilä, Suvi 2013a: *Arvokas kulttuuri? Kulttuurisen vaikuttavuuden arviointi kulttuurin arvottajana*. — Eskelinen, Teppo & Heikkilä, Suvi (toim.) *Talous ja Arvo*. SoPhi. Minerva Kustannus. Vantaa, 118–145.
- Heikkilä, Suvi 2013b: *Svenska Kulturfonden i Björneborg. Porilaisten poikamiesten perintö*. — Haanpää, Riina & Tuomi-Nikula, Outi (toim.) *Ruotsinkielisten kulttuuriperintöä*. Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisut 41. Pori, 19–36.
- Heikkilä, Suvi 2013c: *"Varat menevät Suomen Kulttuurirahastolle, minähän olen kulttuuri-ihminen!" Lahjoittaminen kulttuuriperintönä*. — Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina (toim.) *Mitä on kulttuuriperintö?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas. Helsinki, 336–360.
- Heikkinen, Merja 2007: *Valtion taiteilijatuki taiteilijan määrittelijänä. Määrittelyvallan*

ehtoja ja ulottuvuuksia pohjoismaisen tukimallin suomalaisessa muunnelmassa. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.

Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (toim.) 2015: *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet.* Tietosanoma. Helsinki.

Helander, Voitto & Laaksonen, Harri 1999: *Suomalainen kolmas sektori. Rakenteellinen erittely ja kansainvälinen vertailu.* Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Hakapaino. Helsinki.

Henige, David 1982: *Oral Historiography.* Longman. Lontoo.

Herranen, Kaisa & Saukkonen, Pasi 2010: *Cuporen selvitys.* Julkaisematon loppuraportti.

Hewison, Robert 1987: *The Heritage Industry. Britain in a Climate of Decline.* Methuen. Lontoo.

Hietala, Marjatta 2002: *Tutkimuksen julkinen rahoitus — Tommila, Päiviö (toim.) Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien.* WSOY. Helsinki.

Hill, Michael & Hupe, Peter 2002: *Implementing public policy. Governance in Theory and in Practice.* 3rd edition. Sage. Lontoo.

Hirvi-Ijäs, Maria & Kanerva, Anna (toim.) 2015: *Kulttuuriperintöpolitiikan kansainvälinen ulottuvuus.* Cuporen verkkojulkaisuja 34. Museovirasto ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore. Helsinki.

Hobsbawm, Eric & Ranger, Terence 1983: *The Invention of Tradition.* Cambridge University. Cambridge.

Hohti, Paavo 2000: *Ajankohtaisuuden perinne.* Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1999–00. Helsinki.

Hohti, Paavo & Kilpinen, Kai (toim.) 2010a: *Puheenvuoroja säätiöistä.* Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta. Helsinki.

Hohti, Paavo & Kilpinen, Kai (toim.) 2010b: *Säätiön hyvä hallinto.* Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta. Helsinki.

Holden, John 2015: *The Ecology of Culture. A Report commissioned by the Arts and Humanities Research Council's Cultural Value Project.* Art & Humanities Research Council. Swindon.

Holstein, James & Gubrium, Jaber 2000: *The Self We Live By. Narrative Identity in a Postmodern World.* Oxford University. New York.

Honkonen, Risto & Karila, Kirsti 1995: *Grounded theory ja analyyttinen induktio opiskelijatutkimuksessa.* — Nieminen, Juha (toim.) *Menetelmävalintojen viidakossa. Pohdin-toja kasvatuksen tutkimisen lähtökohdista.* Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitos, julkaisusarja B:13. Tampere.

Hoppania, Leena 2012: *Katsaus musiikkialan rahoitukseen.* Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto. Helsinki.

Huttunen, Laura 2010: *Tiheä kontekstointi. Haastattelu osana etnografista tutkimusta.* —

- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Hylland Eriksen, Thomas 2004: *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. — Maarit Forde & Anna-Maria Tapaninen (suom.) Gaudeamus. Helsinki.
- Hyvä säätiötapa*. Säätiöpalvelun Internet-sivusto www.saatiopalvelu.fi/media/tietolaari-files/julkaisut/hyvasaatiotapa_www.pdf [luettu 30.10.2016]
- Hyvärinen, Matti 1994: *Viimeiset Taistot*. Vastapaino. Tampere.
- Hyvärinen, Matti 2002: *Kirjoittaminen toimintana*. — Kinnunen, Merja & Löytty, Olli (toim.) *Tieteellinen kirjoittaminen*. Vastapaino. Tampere.
- Hyvärinen, Matti 2010: *Haastattelukertomuksen analyysi*. — Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Hyypä, Markku & Liikanen, Hanna-Liisa 2005: *Kulttuuri ja terveys*. Edita. Helsinki.
- Häikiö, Martti 2001: *Nokia oy:n historia osa 3. Globalisaatio. Telekommunikaation maailmanvalloitus 1992–2000*. Edita. Helsinki.
- Hämäläinen, Tommi-Tapio (toim.) 2009: *Kansan kädestä. Sivistyneistö ja kansakoululaiset Suomen Kulttuurirahastoa perustamassa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Hänninen, Vilma 2000: *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Häyrynen, Simo 1996: *Kulttuuripolitiikkaa syrjäseutukeskuksessa. Uuden kulttuuripolitiikan tulkintoja Joensuussa 1970-luvulla*. Yhteiskuntapolitiikan tutkimuksia. Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos, N:o 2. Joensuu.
- Häyrynen, Simo 2004: *Kulttuuristen vaikutusten arviointi kulttuuripolitiikan toimenkuvana. Lähtökohtia*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore. Helsinki University. Helsinki.
- Häyrynen, Simo (toim.) 2005: *Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät*. Kulttuuripolitiikan edistämissäätiö Cupore. Helsinki.
- Häyrynen, Simo 2006: *Suomalaisen yhteiskunnan kulttuuripolitiikka*. Minerva. Jyväskylä.
- Ihamuotila, Risto 1988: *Puheenjohtajan katsaus: Kulttuurin monipuolinen tuki tarpeen*. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1987–88. Helsinki.
- Ihamuotila, Risto 1991: *Puheenjohtajan katsaus: Kulttuuri taloudellisen laman kourissa*. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1990–91. Helsinki.
- Ilmanen, Matti 1975: nimetön artikkeli — *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975. Valtion painatuskeskus. Helsinki.
- Ilmanen, Matti & Kontuniemi, Ritva 1977: *Säätiöhakemisto*. Suomen Kulttuurirahasto. Helsinki.
- Ilmonen, Kari 1992: *Kulttuuripalvelujen käyttö ja kulttuuriarvostukset*. Jyväskylän yliopiston Chydenius-Instituutin tutkimuksia No 5. Kokkola.
- Ilmonen, Kari 1998: *Kulttuuri alueen käyttövarana. Kulttuuripolitiikan hallitsevat ja marginaaliset diskurssit Keski-Pohjanmaalla*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 32. Joensuu.

- Itkonen, Satu & Kaitavuori, Kaija (toim.) 2007: *Kansalliset kulttuurilaitokset*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Jakonen, Olli 2016: *Kulttuuri puntarissa. Kulttuuripolitiikan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi Cuporessa*. Cuporen työpapereita 2. Cupore. Helsinki.
- Jansson, Satu-Mari 2014: *Mittaamattoman arvokasta? Taiteen ja kulttuurin vaikutustutkimuksia ja -metodologioita*. Taideyliopisto, Kokos-julkaisusarja 2/2014. Helsinki.
- Jernström, Frank & Ulfvens, Levi 1987: *För Kultur och Framtid*. SKF. Helsinki.
- Jernström, Frank & Ulfvens, Levi 1987: *Att förvalta och förkorva*. SKF. Helsinki.
- Jokinen, Eeva 2005: *Aikuisten arki*. Gaudeamus. Helsinki.
- Jokinen, Elina 2010: *Vallan kirjailijat. Valtion apurahoituksen merkitys kirjailijoille vuosituhaten vaihteen Suomessa*. Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan väitöskirja. Avain. Helsinki.
- Julkunen, Raija 2004: *Hullua rakkautta ja sopimustohtoreita*. SoPhi 96. Jyväskylän yliopisto. Minerva. Jyväskylä.
- Kainulainen, Kimmo 2005: *Kunta ja kulttuurin talous. Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Tampere University. Tampere.
- Kallioniemi-Chambers, Virve & Valkeasuo, Laura & Gustafsson, Mirka 2011: *Tohtorikoulutus jatkuvuuden ja muutoksen aikana ja paikkana*. Acatiimi 9/2011.
- Kanerva, Anna & Mitchell, Ritva (toim.) 2015: *Elävä aineeton kulttuuriperintö. Hankkeen loppuraportti*. Cuporen verkkojulkaisuja 28. Museovirasto ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö Cupore. Helsinki.
- Kangas, Anita 2001: *Kulttuuripolitiikan murros. Venyvä käsite ja sen muuttuvat perustelut*. — Riukulehto, Sulevi (toim.) *Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet*. Atena. Saarijärvi.
- Kangas, Anita 2005: *Arvioinnin kontekstit kulttuuripolitiikassa*. — Häyrynen, Simo (toim.) *Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät*. Kulttuuripolitiikan edistämissätiö Cupore. Helsinki.
- Kangas, Anita & Pirnes, Esa 2015: *Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö, hallinto ja rahoitus*. — Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (toim.) *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma. Helsinki.
- Kansa nousee suomalaista kulttuurirahastoa perustamaan*. Suomen Kuvalehti 8/1937, 289–291.
- Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO:n Internet-sivusto www.cimo.fi [luettu 31.10.2016]
- Kauppinen, Tapani & Tähtinen, Vilja 2003: *Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi -käsikirja*. Aiheita 8/2003. Stakes. Helsinki.
- Kent, Francis William & Simons, Patricia & Eade, John Christopher (toim.) 1987: *Patronage, Art and Society in Renaissance Italy*. Oxford University. Oxford.
- Keskisarja, Teemu 2014: *Suuri tammi. Kertomuksia kulttuurista, rahasta ja Suomen Kulttuurirahastosta*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

- Kettunen, Pekka 2016: *Näkökulmia kulttuuripolitiikan vaikuttavuuteen*. Cuporen työpapereita 1. Cupore. Helsinki.
- Kinnunen, Merja & Löytty, Olli (toim.) 2002: *Tieteellinen kirjoittaminen*. Vastapaino. Tampere.
- Klinge, Matti 1977: *Kansanvalistus vai taideteollisuus? Fennomanian ja liberalismien maailmankuvista sata vuotta sitten*. — Alapuro, Risto & Klinge, Matti & Kuusi, Matti (toim.) *Maailmankuvan muutos tutkimuksen kohteena. Näkökulmia teollistumisajan Suomeen*. Otava. Helsinki.
- Klinge, Matti 2007a: *Suomalaiset ritarikunnat*. — Strömberg, John & Nuorteva, Jussi & Forssell, Christina (toim.) *Valtio palkitsee. Staten Belönar*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Klinge, Matti 2007b: *Aatelointi palkitsemisen muotona*. — Strömberg, John & Nuorteva, Jussi & Forssell, Christina (toim.) *Valtio palkitsee. Staten Belönar*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Konlaan, Boikum Benson 2001: *Cultural Experience and Health. The Coherence of Health and Leisure Time Activities*. Umeå University. Umeå.
- Kontkanen, Riina & Saukkonen, Pasi & Mitchell, Ritva 2012: *Vientiä, vaihtoa, vaikuttavuutta. Selvitys kulttuuri- ja tiedeinstituuttien merkityksestä Suomelle*. Cuporen verkkojulkaisuja 12. Cupore. Helsinki.
- Korpiää, Riitta 2005: *Taidemuseoiden vaikuttavuus. Esitutkimus taidemuseoalan ja taidemuseotoiminnan välillisen ja välittömän vaikuttavuuden arvioimiseksi*. Taidemuseoalan kehittämisyksikkö KEHYS. Helsinki.
- Korpiää, Riitta 2006: *Vaikuttavuuden arviointi. lähtökohtia ja käsitteitä*. Taidemuseoalan teemapäiväillä 9.–10.2.2006 Arviointi ja vaikuttavuus taidemuseotyössä. www.fng.fi/fng/rootnew/fi/kehys/Teema06/korpiää.htm [luettu 27.3.2014]
- Koski, Leena & Tedre, Silva 2003: *Sukupuolipiiloja ja -huolia. Naisten muistoja yliopistouralta*. Naistutkimus 3.
- Kuisma, Markku & Henttinen, Annastiina & Karhu, Sami & Pohls, Maritta (toim.) 1999: *Kansan talous. Pellervo ja yhteisen yrittämisen idea 1899–1999*. Kirjayhtymä. Tampere.
- Kukkasmäki, Timo 2004: *Kulttuuritoiminnan käsikirja*. Unipress. Kuopio.
- Kulttuurihankkeiden työllisyysvaikutukset. Valtakunnallinen arvio ohjelmakaudesta 1995–1999 2002. MMM:n julkaisuja 3/2002. Helsinki.
- Kulttuuritilasto 2011. Cultural Statistics*. 2012. Tilastokeskus. Helsinki
- Kulttuuritilasto 2013. Cultural Statistics*. 2014. Tilastokeskus. Helsinki
- Kuula, Arja 2006: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino. Tampere.
- Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni 2010: *Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö*. — Ruusuvoori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Labov, William & Waletzky, Joshua 1997: *Narrative Analysis. Oral Versions of Personal*

Experience. Journal of Narrative and life History 7:1–4, 3–38.

- Lakso, Timo & Kainulainen, Kimmo 2001: *Sivusta aluekehityksen ytimeen!*. — Riukulehto, Sulevi (toim.) *Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet*. Gummerus. Saarijärvi.
- Lassila, Juhana 2008a: *Aatteista tekoihin* 3/2008 Tammenlastuja, 16–17.
- Lassila, Juhana 2008b: *Maakuntarahastoille yhteinen haku aika*. Tammenlastuja 2/2008, 23.
- Latvala, Pauliina 2013: *Kerrottu politiikka. Muistitietotutkimus arjen poliittisesta kulttuurista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1393. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Laying the Foundations. 20 years of the EFC*. 2010. EFC. Alliance Publishing Trust. Hampshire.
- Leinikki, Sikke 2009: *Pelon ja toivon välissä. Pätkätyöläisen urakerronta*. Helsingin Yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan väitöskirja. Yliopistopaino. Helsinki.
- Levä, Ilkka 2001: *Sivistyneistön ja kansan uusi liitto. Suomen Kulttuurirahaston perustamiskeräykset ja kansallinen ajattelu*. Cultura, Suomen Kulttuurirahaston julkaisuja II, Libris. Helsinki.
- Linde, Charlotte 1993: *Life Stories. The Creation of Coherence*. Oxford University. New York.
- Lindgren, Liisa 2000: *Monumentum, muistomerkkien aatteita ja aikaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Lowenthal, David 2004: *The Heritage Crusade and its Contradictions*. — Page, M. & Mason, R. (toim.) *Giving Preservation a History. Histories of the Historic Preservation in the United States*. Routledge. Lontoo.
- Lumme-Sandt, Kirsi 2005: *Vanhan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa*. — Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) *Haastattelu. tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino. Tampere.
- Luomanen, Jari 2010: *Straussilainen Grounded Theory -menetelmä* — Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:30. Helsinki.
- Macdonald, Norine & de Borms, Luctayart (toim.) 2008: *Philanthropy in Europe. A rich past, a promising future*. AlliancePublishingTrust. Hampshire.
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman Internet-sivusto www.maaseutu.fi/fi/index/toimintaryhma/leader-yhteystiedot.html [luettu 31.10.2016]
- Manninen, Maarit 2005: *Säätiöt Suomessa*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen julkaisuja 7. Helsinki.
- Marsio, Leena 2014: *Aineeton kulttuuriperintö. Esimerkkejä Unescon 2003 yleissopimuksen toteuttamisesta verrokkimaissa*. Cuporen verkkojulkaisuja 24. Cupore. Helsinki.
- Mason, Jennifer 2002: *Qualitative Research*. Second edition. Sage. Lontoo.
- Miller, Gale 1997: *Studying Organizational Texts ja Toward Ethnographies of Institutional*

Discourse — Miller, Gale & Dingwall, Robert (toim.) *Context and Method in Qualitative Research*. Sage. Lontoo.

Minkkinen, Virpi 1999: *Taiteellinen työ ja apurahat. Tutkimus valtion apurahan saajista*. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.

Mullen, Edward & Streiner, David 2008: *The Evidence for and Against Evidence-Based Practice*. Brief Treatment and Crisis Intervention 4:2 Summer 2004, 111–121. citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.464.4072&rep=rep1&type=pdf [luettu 10.10.2017]

Mustonen, Riitta 2012: *Esipuhe. Tieteen vaikuttavuus*. — Vähäkylä, Leena (toim.) *Tarinoita tieteestä*. Suomen Akatemia. Helsinki.

Mäki-Kulmala, Airi 1995: *Grounded theory nuorisotutkimuksen menetelmänä* — Nieminen, Juha (toim.) *Menetelmävalintojen viidakossa. Pohdintoja kasvatuksen tutkimisen lähtökohdista*. Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitos, julkaisusarja B:13. Tampere.

Mäkinen, Jarmo 2002: *Alue ja kulttuuri maakuntarahastojen keskuudessa*. Jyväskylän Yliopisto Yhteiskuntatieteiden ja filosofianlaitos. Jyväskylä.

Mäkinen, Jarmo 2005: *Säätiö ja maakunta. Maakuntarahastojärjestelmän kentät ja verkostot*. Väitöskirja Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Mäkinen, Jarmo 2009: *Keski-Suomen rahaston 50 vuotta*. — Mäkinen, Jarmo & Kivistö, Kalevi & Kangas, Anita & Sallinen, Aino & Niemelä, Kuisma & Hohti, Paavo (toim.) *Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen kulttuurirahasto 1958–2008*. Suomen kulttuurirahaston julkaisuja. Cultura. Helsinki.

Mäkinen, Jarmo & Kivistö, Kalevi & Kangas, Anita & Sallinen, Aino & Niemelä, Kuisma & Hohti, Paavo (toim.) 2009: *Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen kulttuurirahasto 1958–2008*. Suomen kulttuurirahaston julkaisuja. Cultura. Helsinki.

Network of European Foundations for Innovative Cooperation (NEF) Internet-sivusto www.nef-europe.org [luettu 31.10.2016]

Nieminen, Juha (toim.) 1995: *Menetelmävalintojen viidakossa. Pohdintoja kasvatuksen tutkimisen lähtökohdista*. Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitos, julkaisusarja B:13. Tampere.

Nikander, Pirjo 2010: *Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti*. — Ruusuvaari, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.

Nordisk Kulturfond säätiön Internet-sivusto www.nordiskkulturfond.org. [luettu 31.10.2016]

Nuorteva, Jussi 2007: *Valtionpalkinnot* — Strömberg, John & Nuorteva, Jussi & Forssell, Christina (toim.) *Valtio palkitsee. Staten Belönar*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Opetusministeriön Internet-sivut www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/rahoitus_ja_ohjaus/?lang=fi. [luettu 31.10.2016]

Opetusministeriö 2009: *Vaikuttavuusindikaattorit kulttuuripolitiikan tietopohjan vahvista-*

jina. Opetusministeriön julkaisuja 2009:57. Helsinki.

- Otonkorpi-Lehtoranta, Katri & Ylöstalo, Hanna 2015: *Kokemuksia kokemuksista. Tutkimustiedon palauttaminen kentälle.* — Aaltonen, Sanna & Högbäck, Riitta (toim.) *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa.* Tampere University Press. Tampere.
- Paasi, Anssi 1986: *The institutionalization of regions. A theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity.* — Sack, Robert (toim.) *Human Territoriality. Its Theory and History.* Cambridge University. Cambridge.
- Page, M. & Mason, R. (toim.) 2004: *Giving Preservation a History. Histories of the Historic Preservation in the United States.* Routledge. Lontoo.
- Palmgren-konservatorion Internet-sivusto www.palmgren-konservatorio.fi/maakunnalliset-soittimet [Luettu 13.4.2016].
- Palmén, E. G. 1908: *Kansanvalistustyö. Oma Maa. Tietokirja suomen kodeille.* III nidos. Porvoo.
- Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisterin Internet-sivusto www.prh.fi/fi/saatiorekisteri.html [luettu 31.10.2016]
- Patentti- ja rekisterihallituksen Virre-tietokanta <https://virre.prh.fi/novus/frontPage?execution=e2s1> [luettu 31.10.2016]
- Patton, Michael Quinn 2002: *Qualitative Research & Evaluation Methods.* 3rd edition. Sage. Thousand Oaks.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick 1997: *Realistic Evaluation.* Sage. Lontoo.
- Pernaa, Ville 2013: *Rahalla rakennettu.* Suomen Kuvalehti, nro 10, 32–39. Otavamedia. Helsinki.
- Peura, Anni 2008: *Tohtoriksi tulemisen tarina.* Helsingin yliopisto Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 219. Yliopistopaino. Helsinki.
- Pohjavirta-hankkeen Internet-sivut <https://skr.fi/fi/pohjavirta>. [luettu 31.10.2016]
- Pohls, Maritta 1989: *Suomen Kulttuurirahaston historia.* WSOY. Helsinki.
- Pohls, Maritta & Rommi, Pirkko 1989: *Poliittisen fennomanian synty ja nousu.* — Tommila, Päiviö & Pohls, Maritta (toim.) *Herää Suomi. Suomalaisuusliikkeen historia.* Kustannuskiila. Kuopio.
- Pohls, Maritta 1999a: *Tahtojen kohtauspaikka. Suomen Kulttuurirahasto 60 vuotta.* Käsikirjoitus Internet-julkaisua varten. Tekijän hallussa.
- Pohls, Maritta 1999b: *Kansanliike Kuortaneella.* — Kuisma, Markku & Henttinen, Annastiina & Karhu, Sami & Pohls, Maritta (toim.) *Kansan talous. Pellervo ja yhteisen yrittämisen idea 1899–1999.* Kirjayhtymä. Tampere.
- Pohls, Maritta 2002: *Yksityiset tahot tutkimuksen tukijoina* — Tommila, Päiviö (toim.) *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien.* WSOY. Helsinki.
- Pressmann, Jeffrey & Wildavsky, Aaron 1973: *Implementation.* University of California Press. Berkeley.

- Purhonen, Sami 2007: *Sukupolvien ongelma. Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvi-tietoisuudesta ja suurista ikäluokista*. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia 251. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Pyykkönen, Miikka & Harding, Tobias & Karttunen, Sari & Kraatari, Eliza & Palonen, Emilia & Rautiainen, Pauli & Venäläinen, Juhana (toim.) 2015: *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 2015*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura. Helsinki.
- Pyykkönen, Miikka & Simanainen, Niina & Sokka, Sakarias 2009: *Introduction. O Culture, Where Art Thou? — Pyykkönen, Miikka & Simanainen, Niina & Sokka, Sakarias (toim.) What about Cultural Policy? Interdisciplinary Perspectives on Culture and Politics*. 2nd edition. SoPhi 114. Minerva Kustannus. Jyväskylä, 11–28.
- Pöysä, Jyrki 2010: *Asemointinäkökulma haastattelujen kerronnallisuuden tarkastelussa*. — Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Pöysä, Jyrki & Järviluoma, Helmi & Vakimo, Sinikka (toim.) 2010: *Vaeltavat metodit*. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Joensuu.
- Pöysä, Jyrki 2015: *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Joensuu.
- Raatikainen, Panu 2004: *Ihmistieteet ja filosofia*. Gaudeamus Kirja. Helsinki.
- Raehalme, Outi 1996: *Lahjakas nainen tohtoriopiskelijana*. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Rajahonka, Mervi 2013: *Vuorovaikutuksessa vaikuttamiseen. Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus. Caseja ja keinoja*. Kolmas lähde. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus. e-julkaisu <https://www.innokyla.fi/documents/859508/99cd497a-e7bc-4c11-bbac-c69200f1caa7> [luettu 27.9.2017]
- Ramazanoglu, Caroline & Holland, Janet 1999: *Tripping Over Experience. Some Problems in Feminist Epistemology*. Discourse: Studies in the cultural politics of education 20/1999, 381–392.
- Rantanen, Esa 1990: *Säätiöiden tuki taiteille. Taiteita tukevien säätiöiden kautta kanavoitunut taiteen yksityisen tuen kartoitus*. Tilastotietoa taiteesta nro 3. Taiteen keskustoimikunta. Yliopistopaino. Helsinki.
- Rastas, Anna 2010: *Haastatteluaineistojen monet tehtävät etnografisessa tutkimuksessa*. — Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Rautiainen, Pauli 2006: *Taiteilija-apurahajärjestelmän toimivuus ja koettu vaikuttavuus. Selvitys valtion taiteilija-apurahan saajista 2002–2005*. Työpapereita 45. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.
- Rautiainen, Pauli 2008: *”Emme ole voineet tänä vuonna...” Kielteisen taiteilija-apurahapäätöksen vuodelle 2006 saaneiden taiteellinen toiminta ja heidän arvionsa taiteilija-apurahajärjestelmän toimivuudesta*. Työpapereita 46. Taiteen keskustoimikunta. Helsinki.
- Rautiainen, Pauli 2014: *Valtion suoran taiteilijantuen kehitys 1960-luvun alusta 2010-luvun*

alkuun. Kulttuurintutkimus 31 (2014):2.

- Renard, Jacques 1996: *Suomen kulttuuripolitiikka*. Eurooppalaisen asiantuntijaryhmän raportti. Euroopan neuvosto. Nykypaino. Helsinki.
- Riukulehto, Sulevi 2001: *Kulttuurin vaikuttavuus*. — Riukulehto, Sulevi (toim.) *Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet*. Gummerus. Saarijärvi.
- Riukulehto, Sulevi (toim.) 2001: *Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet*. Atena. Saarijärvi.
- Rolin, Kristina 2006: *Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen perinteet*. — Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.
- Routti, Jorma 1979: *Puheenjohtajan katsaus: Uudelle vuosikymmenelle*. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1978–79. Helsinki.
- Ruusuvirta, Minna & Saukkonen, Pasi & Ruokolainen, Vilja & Karttunen, Sari 2012: *Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa. Kulttuuritoiminnan kustannukset 25 kaupungissa vuonna 2010*. Suomen kuntaliitto. Helsinki.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010a: *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010b: *Haastattelun analyysin vaiheet*. — Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino. Tampere.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005: *Haastattelu. tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino. Tampere.
- Sack, Robert (toim.) 1986: *Human Territoriality. Its Theory and History*. Cambridge University. Cambridge.
- Sairinen, Riitta (toim.) 1991: *Järjestötoiminta*. Suomen Kartasto 321. Helsinki.
- Sallinen, Aino 2009: *Maakuntarahasto, tiede ja yliopisto*. — Mäkinen, Jarmo & Kivistö, Kalevi & Kangas, Anita & Sallinen, Aino & Niemelä, Kuisma & Hohti, Paavo (toim.) *Tieteen ja taiteen vuoksi. Keski-Suomen kulttuurirahasto 1958-2008*. Suomen kulttuurirahaston julkaisuja. Cultura. Helsinki.
- Salole, Gerry 2008: *Säätiöiden yhteistyö eurooppalaisesta näkökulmasta*. European Foundation Centren toimitusjohtaja Gerry Salolen puheenvuoro. Tammenlastuja 1/2008.
- Salonen, Erkki 1965: *Kulttuurihallinto ja kuvataidepolitiikka I. — Taiteilijaseminaari 1965*. Satakunta-kokoelma. Satakunnan Maakuntakirjasto.
- Samuel, Raphael & Thompson, Paul (toim.) 2009: *The Myths We Live*. Routledge. Lontoo.
- Saresma, Tuija 2010: *Kokemuksen houkutus*. — Saresma, Tuija & Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino. Tampere.
- Satakunnan rahaston Internet-sivut <https://skr.fi/fi/rahastot/satakunnan-rahasto> [luettu 31.10.2016]
- Saukko, Paula 2003: *Doing Research in Cultural Studies: An Introduction to Classical and*

New Methodological Approaches. Sage. Lontoo.

Sayer, Andrew 2000: *Realism and Social Science*. Sage. Lontoo.

Scullion, Adrienne & García, Beatriz 2005: *What Is Cultural Policy Research?* International Journal of Cultural Policy 11 (2), 113–127.

Seppänen, Eeva-Leena 1997: *Vuorovaikutus paperilla*. — Tainio, Liisa (toim.) *Keskusteluanalyysin perusteet*. Vastapaino. Tampere.

Siisiäinen, Martti 1989: *Four studies on voluntary organizations in Finland*. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 44. University of Jyväskylä. Jyväskylä.

Siisiäinen, Martti 1991: *Järjestöjen sosiaaliset funktiot* — Sairinen, Riitta (toim.) *Järjestötoiminta*. Suomen Kartasto 321. Helsinki.

Siisiäinen, Martti & Kankainen, Tomi 2009: *Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa*. — Kankainen, Tomi & Pessala, Heli & Siisiäinen, Martti & Stranius, Leo & Wass, Hanna & Wilhelmsson, Niklas (toim.) *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:5. Opetusministeriö. Helsinki, 90–132.

Sintonen, Kirsti 2013: *Apurahatutkijoille yliopistositoumus*. Acatiimi 7/2013.

Sintonen, Kirsti 2014a: *Puitesopimus uhkaa eriarvoistaa tutkijoita*. Acatiimi 5/2014.

Sintonen, Kirsti 2014b: *Apurahatutkijoiden uudessa tukimuodossa hyvää ja huonoa*. Acatiimi 7/2014.

Sintonen, Teppo 1999: *Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina*. Yliopistopaino. Jyväskylä.

Sivula, Anna 2013: *Puuvillatehtaasta muistin paikaksi. Teollisen kulttuuriperintöprosessin jäljillä*. — Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura (toim.) *Mitä on kulttuuriperintö?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas. Helsinki.

Sivula, Anna 2014: *Teollinen kulttuuriperintö vakiintui suomalaiseen historiatietoisuuteen*. — *Tekniikan Waiheita*. Teknologian historian aikakauslehti 2. Tekniikan Historian Seura THS ry. Helsinki.

Sivula, Anna 2015: *Tilaushistoria identiteettityönä ja kulttuuriperintöprosessina. Paikallisen historiapolitiikan tarkastelua*. — Pyykkönen, Miikka & Harding, Tobias & Karttunen, Sari & Kraatari, Eliza & Palonen, Emilia & Rautiainen, Pauli & Venäläinen, Juhana (toim.) *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 2015*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura. Helsinki, 56–69.

Smeds, Kerstin 1987: *Joukkotapahtumat ja Suomi-identiteetti*. — Alapuro, Risto & Liikanen, Ilkka & Smeds, Kerstin & Stenius, Henri (toim.) *Kansa Liikkeessä*. Kirjayhtymä. Vaasa.

Smith, Laurajane 2006: *Uses of Heritage*. Routledge. Lontoo.

Smith, Laurajane & Akagawa, Natsuko (toim.) 2009: *Intangible Heritage*. Routledge. Lontoo.

Snellman, Johan Vilhelm 2002: *J.V. Snellman kootut teokset, osa 10*. Opetusministeriö. Edita. Helsinki.

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet 1990: *Basics of Qualitative Research, Grounded theory*

Procedures and Techniques. Sage. Lontoo.

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet 1998: *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. 3rd edition. Sage. Thousand Oaks, CA.

Strömberg, John & Nuorteva, Jussi & Forssell, Christina 2007: *Valtio palkitsee. Staten Belönar*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Suhteellista. Valtion talousarvioesitys 2010. Suomen Kuvalehti 48/2009.

Suomen Kulttuurirahaston hakuopas 2016 <https://skr.fi/fi/hakuopas>. [luettu 31.10.2016]

Suomen Kulttuurirahaston Internet-sivusto www.skr.fi [luettu 31.10.2016]

Suomen Kuntaliiton Internet-sivusto www.kunnat.net [luettu 31.10.2016]

Suomen lehdistön historia 3 1988. Sanomalehtien Liitto, Gummerus. Jyväskylä.

Suominen, Jaakko 2015: *Hankehakujen ja rahoituksen ohjaava vaikutus. Omaan arkistoon perustuva retrospektiivinen toimija-analyysi*. — Aaltonen, Sanna & Högbäck, Riitta (toim.) *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere University Press. Tampere.

Suvikumpu, Liisa & Tikka, Päivi & Saukkonen, Pasi 2014: *Vaikuttava säätiö! Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry*. Helsinki.

Syrjälä, Leena & Estola, Eila & Uitto, Minna & Kaunisto, Saara-Leena 2006: *Kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita*. — Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) *Etiikkaa ihmistieteille*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan Internet-sivusto www.saatiopalvelu.fi/srnk.html [luettu 2.10.2017]

Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81 1975. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Säätiötutkimushanke Internet-sivusto: www.saatiopalvelu.fi/srnk/saatiotutkimushanke.html [luettu 2.10.2017]

Taide on mahdollisuuksia. Ehdotus valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseksi ohjelmaksi 2002. Taide- ja taiteilijapoliittinen toimikunta TAO. Opetusministeriö. Helsinki.

Tainio, Liisa (toim.) 1997: *Keskusteluanalyysin perusteet*. Vastapaino. Tampere.

Taiteen mahdollisuuksista enemmän. Taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelmaehdotuksen oheisjulkaisu 2002. Opetusministeriö. Helsinki.

Taiteilijaseminaari 1965. Satakunta-kokoelma. Satakunnan Maakuntakirjasto.

Tammenlastuja 3/2008.

Tannen, Deborah 1993: *Framing in Discourse*. Oxford University. Oxford.

Terdiman, Richard 1993: *Present Past. Modernity and the Memory Crisis*. Cornell University. Cornell.

Tiitta, Allan 2015: *Säätiöiden vaikutus Suomen tieteen ja korkeimman opetuksen kehitykseen 1917–1959*. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta — Delegationen för stiftelser och fonder. Helsinki.

Tiittula, Liisa & Rastas, Anna & Ruusuvuori, Johanna 2005: *Kasvokkaisesta*

vuorovaikutuksesta tietokonevälitteiseen viestintään. *Virtuaalihaastattelun näkymiä.*
— Ruusu vuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus.* Vastapaino. Tampere.

Thompson, Paul 1988: *The Voice of the Past. Oral History.* Oxford University. Oxford.

Toiviainen, Heikki 2006: *Johdatus Suomen yksityisoikeudellisia yhteisöjä ja säätiöitä koskevaan oikeuteen.* Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. Yliopistopaino. Helsinki.

Tommila, Päiviö (toim.) 2002: *Suomen tieteen historia 4. Tieteen ja tutkimuksen yleinen historia 1880-luvulta lähtien.* WSOY. Helsinki.

Tommila, Päiviö & Pohls, Maritta (toim.) 1989: *Herää Suomi. Suomalaisuusliikkeen historia.* Kustannuskiila. Kuopio.

Tunbridge, John & Ashworth, Graham 1996: *Dissonant Heritage: The Management of the Past as a Resource in Conflict.* Wiley. Cornell.

Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura (toim.) 2013: *Kulttuuriperintökysymysten jäljillä.* — Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura (toim.) *Mitä on kulttuuriperintö?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas. Helsinki.

Tuomi-Nikula, Outi & Haanpää, Riina & Kivilaakso, Aura (toim.) 2013: *Mitä on kulttuuriperintö?* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas. Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta www.tenk.fi [luettu 31.10.2016]

Turja, Ilmari 1941: *Suomen Kulttuurirahaston syntysanat.* Suomen Kuvalehti 23/1941, 798.

Turja, Ilmari 1973: *Herrojen kanssa marjassa.* WSOY. Porvoo.

Turtiainen, Riikka 2012: *Nopeammin, Laajemmalle, monipuolisemmin. Digitalisoituminen mediaurheilun seuraamisen muutoksessa.* Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 37. Pori.

Töttö, Pertti 2005: *Syvällistä ja pinnallista. Teoria, empiria ja kausaalisuus sosiaalitutkimuksessa.* Vastapaino. Tampere.

Uotinen, Johanna 2005: *Merkillinen kone. Informaatioteknologia, kokemus ja kertomus.* Joensuun Yliopiston humanistisia julkaisuja 40. Joensuu.

Ukkonen, Taina 2000: *Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Uusitalo, Hannu 1991: *Tiede, tutkimus, tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan.* WSOY. Helsinki.

Vakimo, Sinikka 2010: *Periaatteista eettiseen toimijuuteen. Tutkimusetiikka kulttuurintutkimuksessa.* — Pöysä, Jyrki & Järviluoma, Helmi & Vakimo, Sinikka (toim.) *Vaeltavat metodit.* Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Joensuu.

Vanhala, Anna 2007: *Piiri pieni pyörii. Suomalaisten poliisipäälliköiden ammatti-identiteetti ja työelämäkerrat.* Helsingin Yliopisto. Helsinki. *Viipurin miljoonapamaus.* Suomen Kuvalehti 5/1938, 170–172.

Vestheim, Geir 2009: *The Autonomy of Culture and the Arts. From the Early Bourgeois Era to*

- Late Modern "Runaway World".* — Pyykkönen, Miikka & Simanainen, Niina & Sokka, Sakarias (toim.) *What about Cultural Policy? Interdisciplinary Perspectives on Culture and Politics.* 2nd edition. SoPhi 114. Minerva Kustannus. Jyväskylä, 31–53.
- Vilkuna, Janne 2005: *Council of Europa. Framework Convention on the Role of Heritage in Society.* <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680083746> [luettu 31.10.2016]
- Virén, Matti 2014: *Yleishyödylliset yhteisöt Suomessa. Verot, lahjoitukset ja avustukset tutkimuksen kohteena.* Forskningsrapporter från Svenska handelshögskolan 74. Hanken Svenska handelshögskolan. Helsinki.
- Virtanen, Petri 2007: *Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen.* Edita. Helsinki.
- Vähäkylä, Leena (toim.) 2012: *Tarinoita tieteestä.* Suomen Akatemia. Helsinki.
- Wagner, Gottfried 2008: *European Cultural Foundation. Promoting diversity, Europeanization and culture* — Macdonald, Norine & de Borms, Luctayart (toim.) *Philanthropy in Europe. A rich past, a promising future.* AlliancePublishingTrust. Hampshire.
- Walsh, Kevin 1992: *The representation of the Past. Museums and Heritage in the Post Modern World.* Routledge. Lontoo.
- Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan 1988: *Discourse Analysis and the Identification of Interpretative Repertoires.* — Antaki, Charles (toim.) *Analysing Everyday Explanation. A Casebook of Methods.* Sage. Lontoo.
- Wolcott, Harry 1994: *Transforming Qualitative Data. Description, Analysis and Interpretation.* Sage. Thousand Oak.
- Wyatt Knowlton, Lisa & Phillips, Cynthia 2013: *The Logic Model Guidebook. Better Strategies for Great Results.* 2nd edition. Sage. Los Angeles.
- YTJ-tietokanta www.ytj.fi [luettu 31.10.2016]

SUMMARY

LIVING THE IMPACT

THE GRANTEE'S PERSPECTIVE ON THE FUNDING FROM THE SATAKUNTA REGIONAL FUND OF THE FINNISH CULTURAL FOUNDATION

This doctoral dissertation is a case study on the cultural impact of the foundations that distribute grants for cultural purposes. I have selected to implement the humane aspect to the study. Through theme interviews I managed to learn about the experiences of the grantees of the Satakunta Regional Fund of Finnish Cultural Foundation on the grant-making process and its impact on them, their projects and the field. My study reveals the kind of significance, meanings and bearings the grantees give to the foundation, the grants and the grand-funded projects, and the kind of indicators the informants themselves use to describe the impact of the foundation and the grant-making.

Apart from generating new information about the experiences of the grantees and using unconventional method for impact study, the dissertation provides tools for the cultural foundations to develop their own impact indicators and strategies. Furthermore, it deepens the knowledge regarding the foundation institution and their influential possibilities in general. The study can be used in decision-making to promote more conscious influencing.

In Finland there are 2 850 registered independent foundations. Foundations are considered a legal person. They are charitable, non-profit organisations that are regulated by foundation laws and have tax exemptions. Foundations are legally entitled to write off their donations against tax under certain terms and conditions on some income taxes and all inheritance and gift taxes. In addition, donors are legally entitled to write off their donations against tax under certain terms and conditions. Approximately 37 percent of Finnish foundations belong to a foundation sector that supports culture, science, art, education or intellectual culture.

The largest private trust in Finland dedicated to promoting all the above, is the Finnish Cultural Foundation (FCF). One special characteristic of FCF is that it consists of a Central Fund and 17 autonomous Regional Funds that cover all of Finland. Its Satakunta Regional Fund was founded in 1959. The whole complex has nearly 800 donor funds. The other feature that makes this foundation distinct is that it was established with a significant charter collection from the population at large in 1938.

The collection was carried out by 30 000 school children who walked from door to door appealing for contribution. The collection area covered all parts of Finland and all sections of the population. The base capital was provided by 170 000 smaller donations and 18 000 greater donations collected in a separate donation collection for more affluent people, companies and non-governmental organisations (the whole population was 4,4 million). Altogether the collection generated twenty million marks, nearly seven million 2017 euros.

Methodology

The primary data consists of 72 theme interviews of the grantees of the Satakunta Regional Fund of the Finnish Cultural Foundation. In the interpretation of the data I have applied the traditional methods of qualitative analysis such as Grounded Theory.

The cultural impact study is an evaluation of the operation of the foundation. The impact indicators are determined according to the purpose of the evaluation and to the objects the organisation has set to its operations. In the case of foundations, these objects are defined in their code of conduct, in the volition of their donors and testators, in the distribution policy and strategy of the board of trustees, and in the foundation laws. The main objective of the code of conduct of the Satakunta Regional Fund is broad: the cultivation of the intellectual statute and the economic culture of Satakunta.

In this study the objective was to reach all three levels of impact: The width that indicates how many effects there are, the quality that indicates the ways in which the impact has happened, and the strength that indicates the intensity of the impact. In addition, I wanted to examine the indirect levels of impact such as the ramification. Most impact surveys have concentrated on the width of the impact. They have used the statistics to examine how many grants or euros have been awarded, and how they are divided between the fields. In my dissertation this information is in the background chapter about how the foundation has been trying to impact the culture. For this kind of approach generates more information about the alignments of the distribution policy of the board of trustees than about the impact per se. It only studies where the impact was meant to happen, not what has actually happened and how the grant has actually affected the field or the grantee.

Even if a foundation supports a year of grantees work with 22 000 euros, the value of the artist, the researcher or their work does not remain in that sum of money. To the grantee the received 22 000 euros does not mean only 22 000 currency units. Nor is the impact of a foundation equal to the resources it has distributed to the culture. Adherence to financial indicators misleads and narrows the discourse of the value of culture. Therefore, to attain a comprehensive understanding of the value it is necessary to also take into account the parallel methods for the valuation difficult to measure and define.

To examine the quality and the strength of the cultural impact of the foundation, it is necessary to draw attention to the experiences of the cultural producer, to hear the people who have been in direct contact with the funded projects. The theme interview is a prolific medium to study the subject for it lets the grantees freely describe their story.

The experiences and perceptions cannot be measured by simplified and closed graduations so the analysis requires a method such as Grounded Theory. The effects come in many incommensurable forms, and for instance, even if the project would not have achieved the set targets, it may have cultivated the intellectual statute even more effectively in its implemented form. The project may have exceeded the expectations or may have been realised in a different form. Furthermore, some of the consequences will emerge only years or decades later.

Research Data

The study bases on the theme interviews of the 72 grantees of the Satakunta Regional Fund. The Satakunta Regional Fund has awarded them altogether 172 grants. In addition to this, the research material includes other empirical data such as grant reports, archive material, expert interviews, the committee's replies to questionnaires and media material.

The interview data is collected between the years 2009–2014. Although more outlined data would have been easier to analyse and interpret I decided to gather data that covers a wide spectrum of experiences of diverse grantees. I wanted to portray more general, shared experiences. Moreover, the versatility of the operation of the foundation is one of the indicators of its impact. Interviewing the early grantees it is also possible to reach longer impact. Before the year 2014, that is during the past 54 years, the Satakunta Regional Fund has awarded 1 898 grants, all of them for a unique purpose. Even when the same project or person has received a grant repeatedly, every one of these grants is allocated differently. Hence, every grant, every project and every impact has been experienced differently.

26 of the informants were women, 27 men and 19 the representatives of an association grantee (9 men, 10 women). I reached only 18 grantees from the first operational decade of the Fund (1959–1969). Additionally the data consists of 19 grants received in the 1970's, 31 grants received in the 1980's, 29 received in the 1990's, 54 received in the 2000's, and 23 grants that were received between the years 2010–2013. The informants are from 19 different localities, also outside the Satakunta Region (23). The amount of their grant has varied from 2 000 euros to 30 000 euros (in 2013 euros). The informants are both amateurs and professionals of art and science. 32 of the informants (44 %) had received only one grant. The two informants that had received the most grants had been awarded eight times each. On average the informants had received 2,4 grants. At most there were 43 years between the grants,

but on average the grant was awarded every 5,8 years. 18 grants were received consecutive years.

One of the challenges of using the data is the subjectivity of the informants. There is a humane need to construct their history complete. One wants to be perceive their actions as relevant and meaningful. A grantee wishes to feel gratitude and to find their project successful and the promises they have given delivered. However, my results suggest that in spite of the gratitude the informants described freely there were also challenges while working or executing a project with the grant. Ultimately, this is not a study on the absolute clinical truth, but on the experiences of the grantees. The analysis bases on the tales of the informants' perceptions that they reminisce and choose to share in the instant of an interview.

Results

The foundation institution has an essential role as a vanguard for the state. It is a signal for what the private sector and the citizens consider important. Foundations not only support culture but also define the culture, and primarily define what is valuable culture. The allocation of funds for specific purposes at the expense of others shows the values of a funding institution.

For the informants the Satakunta Regional Fund was above all an enabler. Its support has been crucial for many of the culture activities in the area. A regional, significant and appreciated foundation is needed.

The accessibility affected considerably the impact of the foundation. The most apparent obstacle with the accessibility was the unofficial silent knowledge among the grantees. There are persistent stories about how the grants should be applied for and what do the board members expect, that are not necessarily equivalent to the real expectations. The false believes and conceptions sometimes sabotage the potential grantees from applying for a grant altogether i.e. if the applicant felt the grant was not at their reach. The key to prevent these false conceptions is efficient, distinct and up-to-date information policy. The fund officer gives the face for the regional fund. Their persona and activity played a substantial role for how the foundation was perceived. Furthermore, the operative activity in general is influential, for the foundation can promote culture with its intangible capital. A respected foundation has an optimal position to operate as a platform, intermediate or initiator. When the prestige of the foundation is present in the project the credence and the appeal increase.

For the informants the receiving of a grant was most often elevating, inspiring and necessary. It was a cause for pride and joy, a long desired recognition or an unimaginable surprise. For some it was a self-evident support with mandatory burdensome applying and reporting procedures. However, in all cases an adequate grant was vital for the operation or guarantee for its quality.

In the great majority of cases the informant states that the project would not

have come to fruition without the grant. This was due to both concrete monetary necessity for the grant and the emotional abetment. The financial support was mostly estimated to be crucial to the realisation of the project. Yet, the emotional support was also an important factor. The green light from the board of trustees was perceived as a sign of recognition and encouragement showing faith in that the grantee was trusted and on a right track. In addition, the grantee's responsibility prevented the renouncement of the project even when faced with lack of financing or other obstacles that seemed insurmountable. The grantee esteemed high the commitment made for the foundation. Similarly, a rejection sometimes causes renunciation even when the informant was aware of the harsh competition. A rejection can also generate strong emotions such as anger, disbelief, envy and bitterness.

The grant is psychological and intangible capital. It brings an artist and a scientist credence and visibility. The Satakunta Regional Fund and especially the Finnish Cultural Foundation are so eminent and trusted that their grants are considered a remarkable merit. Regardless the informants do not want to draw attention to their grant, because they have often experienced the attitudes of the surrounding society degrading towards grant artist and scientists. Furthermore, the scientist informants reported that receiving a grant sometimes lowered the status in work community. The scientists working with a grant funding had inferior rights in comparison with other funding and the income level was lower. In general working with a grant is fragmentary, uncertain, stressful and bureaucratic. The constant search for a funding consumes time and energy from the actual work. Nevertheless, the grantees value the freedom and flexibility, and the opportunity to practice their profession.

The grantees regard the symbolic value greatly. However, the impact was described greater when there had been a greater need. The grant was considered more important in cases where the applicant had low income, challenging life situation or the operational prospects were otherwise limited.

The impact of the funded projects are defined both through private and societal impact. The private impact is being described through both process and results. Frequently the practicing, producing and taking part in art or science were as important or more important than the results. The informants estimated the societal impact according to the effects they had had on Finland, Satakunta region or the locality. The projects are said to have enriched the local culture, generated something new, and brought visibility and appeal to the area. The indicators for societal impact of the scientists are known from the professional scene: the projects generated new information, new perspective, applicable results or social impact. Many of the informants, particularly the representatives of an association, view the impact through the consumers. They value highly the accessibility of culture and the joy it brings to the audience and participants. The informants emphasize the social and cultural values instead of the financial values.

¹ Erilaisia kulttuurin vaikutuksia ja mittaamisen ongelmia tiivistää selkeästi esimerkiksi hollantilaisen tutkimusryhmän loppuraportti *Culture. The Substructure for a European Common* (Gielen ym. 2014). Raportissa tiivistetään kulttuurin kognitiivisten, terveys-, kokemuksellisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten tutkimustieto. Suomen kielisiä perusteoksia kulttuurin vaikutusten tutkimuksen käsitteistä ja menetelmistä ovat Simo Häyrysen *Kulttuuristen vaikutusten arviointi kulttuuripolitiikan toimenkuvana. Lähtökohtia.* (2004) sekä *Kulttuurin arviointi ja vaikutusten väylät* (toim. 2005). Satu-Mari Jansson (2014) on laatinut kattavan yhteenvedon ja kirjallisuuskatsauksen kulttuurin vaikutusten tutkimuksesta. Katsauksessa keskitytään esittelemään tutkimuksia, jotka liittyvät taiteen ja kulttuurin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja hyvinvointia koskeviin vaikutuksiin.

² Esim. Scullion & García 2005; Gray 2010; Pyykkönen ym. 2009, 17–18; Bell & Oakley 2015. Mm. Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen varajohtaja dosentti Katriina Siivonen on sanonut kulttuuriperinnöstä tulleen kulttuuripolitiikan keskeinen käsite (Grahm 2010). Esim. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen julkaisulistassa on oma kategoriansa kulttuuriperinnön tutkimuksille. Kategoriassa on tosin vasta kolme teosta: Leena Marsion *Aineeton kulttuuriperintö* (2014), Maria Hirvi-Ijäksen ja Anna Kanervan toimittama *Kulttuuriperintöpolitiikan kansainvälinen ulottuvuus* (2015) sekä Anna Kanervan ja Ritva Mitchellin toimittama *Elävä aineeton kulttuuriperintö* (2015). Myös kulttuuriperinnön professori Anna Sivulan artikkeli *Tilaushistoria identiteettityönä ja kulttuuriperintöprosessina* julkaistiin Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirjassa 2015.

³ Olen käsitellyt aihetta tarkemmin artikkelissa Heikkilä 2013a, 118–145.

⁴ Kokemuksellinen näkökulma on läsnä suurimmassa osassa kulttuuriperinnön tutkimusta. Ks. esim. teokset Tuomi-Nikula ym. (toim.) 2013: *Mitä on kulttuuriperintö?*; Harrison 2013: *Heritage. Critical Approaches*.

⁵ *Kulttuuriperintö* -käsitteen muutoksesta ja kulttuuriperinnön tutkimuksen historiasta ks. Harrison 2013, passim; Lowenthal 2004, 19–44; Hobsbawm & Ranger 1983; Tuomi-Nikula ym. 2013, 19; Tuomi-Nikula ym. (toim.) 2013, passim; Walsh 1992; Bennet 1995; Bennet 2004; Giddens & Pierson 1998, 94; Byrne 1991, 269–276; Smith 2009, 95; Smith & Akagawa 2009, 6, passim; Smith 2006, 1–3, 87–114; Blake 2009; Terdiman 1993; Hewison, Robert 1987.

⁶ Sivula 2014; Sivula 2013, 163–166. Kulttuuriperintöprosessi muodostuu niistä toimista, joilla perintöä ylläpidetään, muokataan ja asetetaan tärkeysjärjestykseen. Tämä aktiivisen tuottamisen funktio ja kulttuuriperinnön prosessimaisuus ovat oleellisia piirteitä käsitteen ymmärtämisessä. (Kulttuuriperinnön prosessiluonteesta ks. esim. Smith 2006; Harrison 2013; Smith & Akagawa (toim.) 2009; Tuomi-Nikula ym. (toim.) 2013. Kulttuuriperinnön ja historian suhteesta Benton (toim.) 2010; Sivula 2014; Sivula 2013, 163–166.

⁷ Tuomi-Nikula ym. 2013, 14: Lähteessä käytetty perusteena määritelmää teoksesta Vilkuna 2005. Kulttuuriperinnön ja nykyisyyden suhteesta ks. esim. Tunbridge & Ashworth 1996, 20; Lowenthal 2004, 19–44; Graham & Howard 2008.

⁸ Jos itse kulttuuriperintöprosessi olisi väitöskirjani pääosassa, keskittyisin tarkemmin analysoimaan taustoittavassa luvussa 1 esitetyjä Satakunnan rahaston apurahapäätösten taustoja ja tämän prosessin muutosta.

⁹ Jansson 2014, 3.

¹⁰ Ennen säätiölaitoskomitean asettamista, säätiöitä koskevat tutkimukset keskittyivät niiden oikeudellisiin ongelmiin, kuten perustamis- ja lakkauttamisedellytyksiin, hallintokysymyksiin ja verotukseen. Säätiöiden toimintaa ja taloutta ei oltu tutkittu, mutta myös aineistonkeruu oli lähes mahdotonta.

¹¹ Komitean mielestä on mahdotonta selvittää kuinka suuri osuus vaikuttavuudesta on säätiölaitoksen ja kuinka suuri osuus valtion aiheuttamaa. Lisäksi säätiöiden heterogeenisyys tuotti heille päänsäryn. Komitean kohtaamista haasteista vaikuttavuustutkimuksessa ks. *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 99–100. Selvityksen mukaan sen tiedot antavat tarkan kuvan suomalaisen säätiölaitoksen rakenteesta vuonna 1971, koska maan noin 1 600 säätiöstä selvityksessä mukana oli 1 340. (emt., 94.)

¹² *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975. Valtion painatuskeskus. Helsinki. Jo he totesivat, että monia säätiölaitokseen liittyviä kysymyksiä ei voida selvittää pelkästään numeroiden avulla. He yrittivät selvittää säätiölaitoksen dynaamisuutta sekä sitä, mihin aloihin säätiöiden toiminta kohdistuu ja onko toiminta tehokasta. Sopeutumuskyvyn tutkimisessa kiinnitettiin huomio päätös- ja asiantuntijaelimien kokoonpanoon. Taloudellisen vallan käyttöä tutkittiin arvioimalla säätiöiden omaisuuden määrää, laatua ja jakautumista eri säätiöiden kesken sekä selvittämällä julkisen vallan osuus säätiöiden rahoituksessa.

¹³ Yhteiskunnallinen vaikuttavuus merkitsee kykyä tyydyttää tai vastata toiminnallaan yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin ja yhteisöllisiin tarpeisiin (Korpipää 2005, 11).

¹⁴ Tiitta 2015. Tarkoitus on kattaa vuosien 1917–2017 välinen suomalaisten säätiöiden tutkimusrahoitus. Hankkeen verkkosivu www.saatiopalvelu.fi/srnk/saatiotutkimushanke.html.

¹⁵ Herranen & Saukkonen 2010.

¹⁶ Esim. Rantanen 1990.

¹⁷ Esimerkiksi Satu-Mari Janssonin laadittua laajan kirjallisuuskatsauksen, hän huomasi, että metodologisia valintoja ”määrittävät positivistiset lähestymistavat eli kvantitatiiviset tutkimusasetelmat.” (Jansson 2014, 15.) Saman huomion on myös tehnyt mm. Jakonen 2016.

¹⁸ Hehenberger ym. 2015, 30–31.

¹⁹ Hehenberger ym. 2015, 30–31; Jakonen 2016, 4, 7; Kettunen 2016, 6. Jakonen kuitenkin muistuttaa, että kulttuuripolitiikan arvioinnit, arviointitutkimus sekä tilastoinnit ja mittarit eivät ole uusi ilmiö. Erilaisia kulttuuri-indikaattoreiden aaltoja on vuosikymmenien varrella ollut useita. (Jakonen 2016, 7.)

²⁰ Belfiore & Bennett 2010; Kettunen 2016, 6; Kontkanen ym. 2012, 9; Jansson 2014, 5; Opetusministeriö 2009, 21; Jakonen 2016, 7. Osaltaan vaikuttavuustutkimusten lisääntymistä voimisti myös 1990-luvun alun taloudellinen lama, joka pakotti edellyttämään suurempaa tuottavuutta ja saavutusten tarkempaa todentamista. (Opetusministeriö 2009, 21.)

²¹ Kettunen 2016, 11, 37; Jansson 2014, 5.

²² Hill & Hupe 2002, 41–56; Kettunen 2016, 7. Esimerkiksi the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ja Maailmanpankki ovat omaksuneet näyttöperustaisuuden.

²³ Kettunen 2016, 8; Jakonen 2016, 30–31; Mullen & Streiner 2008.

²⁴ Belfiore & Bennett 2010, 121–142.

²⁵ Kulttuurisen vaikuttavuuden indikaattoreita on yritetty kehittää lähivuosina. Vuosina 2009–2013 oli käynnissä Suomen Kuntaliiton ja Cuporen *Kuntien kulttuuripalvelujen indikaattorit* –hanke, jossa kehitettiin vuonna 2011 45 indikaattoria kuntien kulttuuripalveluiden seuraamiseen. Erityistä hankkeessa on, että kehitetyt indikaattorit ottavat huomioon myös totutuista indikaattoreista, kuten kävijämääristä ja palveluiden monipuolisuudesta, poikkeavia ja talouden ulkopuolisia arvoja, kuten kulttuurin saavutettavuuden, asiakastyytyvyyden, näkyvyyden sekä kulttuurin arvostuksen. Hanke täydentää Kuntaliiton ja Cuporen aikaisempia projekteja, jossa he yhdessä 23–25 kunnan kanssa tuottivat raportit kuntien kulttuuritoiminnan palvelurakenteesta ja kustannuksista vuosina 2007 ja 2010. Kunnat olivat esittäneet toivomuksen työkaluista palvelutuotantonsa kehittämiseksi ja päättöksenteon tueksi. (Ruusuvirta ym. 2012.) Myös Opetusministeriön vaikuttavuus-indikaattorihankkeessa (2009) esitettiin 16 pääindikaattoria ja 49 alaindikaattoria neljälle kulttuuripolitiikan vaikuttavuusalueelle (kulttuurinen perusta, luovan työn tekijät, kulttuuri ja kansalaiset sekä kulttuuri ja talous). Kulttuurisen perustan indikaattoreiksi osoitettiin esim. esitysten lukumäärä, kulttuuritarjonnan kotimaisuusaste sekä uusien tuotantojen osuus kulttuuritarjonnasta, ja kulttuuri ja kansalaiset -alueen indikaattoreiksi lukeminen, musiikin kuuntelu, kirjastossa käyminen, kulttuuriin käytetty aika sekä kulttuuritilaisuuksiin osallistuminen. (Opetusministeriö 2009, 51–65.)

²⁶ Hehemberger ym. 2015; Chen 2005; Dahler-Larsen 2005; Jansson 2014; Jakonen 2016; Kettunen 2016; Rajahonka 2013; Suvikumpu ym. 2014.

²⁷ Ks. esim. Dahler-Larsen 2005, 8–10; Kettunen 2016, 4; Suvikumpu 2014.

²⁸ Dahler-Larsen 2005, 9.

²⁹ Dahler-Larsen 2005, 10.

³⁰ Vaikuttavuuden hallinnan viisi porrasta: 1. Tavoitteen asettaminen, 2. Sidosryhmien analysoiminen, 3. Tulosten mittaaminen, 4. Vaikuttavuuden selvittäminen ja arvioiminen, 5. Seuranta ja raportointi (Hehenberger ym. 2015, 16.)

³¹ Myös Rajahonka (2013, 29) kertoo vastaavasta havainnosta. Rajahonka kertoo lisäksi, että vaikuttavuustutkimus parantaa kommunikointia sidosryhmien kanssa.

³² Töttö 2005, passim.

³³ Töttö 2005, 91–94.

³⁴ Töttö 2005, 114.

³⁵ Töttö 2005, 115–118; Pawson & Tilley 1997, 58; Sayer 2000, 13–17.

³⁶ Töttö 2005, 131.

³⁷ Muodollisesti moderaattori M voidaan ilmaista seuraavasti: Kun $M = 1$, niin jos X niin Y; Kun $M = 0$, niin jos x niin ei Y. Moderaattorilla ei kuitenkaan ole itsenäistä vaikutusta lopputulokseen. Se ei vaikuta muihin muuttujiin, vaan muiden muuttujien välisiin yhteyksiin. Moderaattori siis määrää, onko tietty kausaalisuhte olemassa vai ei.

³⁸ Dahler-Larsen 2005, 13–15; Pawson & Tilley 1997.

³⁹ Dahler-Larsen 2005, 19; Pawson & Tilley 1997.

⁴⁰ Siinä on käytetty esimerkiksi Dahler-Larsenininkin (2005, 34) yleisen ohjelmateorian kaavion käyttämiä kontekstiosioittimia ja vaikuttavuusketjun pidempää mallia, jota on käyttänyt esimerkiksi Rajahonka (2013, 13). En tiedä, kuka on alunperin piirtänyt vaikuttavuusketjun kaaviomuotoon, sillä olen nähnyt sen kymmenissä kirjoituksissa, joissa on aina ilmoitettu eri lähde.

⁴¹ Mm. Wyatt Knowlton & Phillips 2013; Chen 2005; Kettunen 2016, 14; Jakonen 2016, 24.

⁴² Wyatt Knowlton & Phillips 2013; Chen 2005; Dahler-Larsen 2005; Rajahonka 2013, 12–14, 19; Jakonen 2016, 20. Yksi näitä teorioita ja niiden soveltamista esittelevä perusteos on Lisa Wyatt Knowltonin ja Cythia Phillipsin *The Logic Model Guidebook. Better Strategies for Great Results*. (2013). Myös University of Wisconsin-Extensionin yksikkö Program Development and Evaluation on kerännyt sivustolleen tietoa muutosteoriaa käyttäneistä hankkeista. Sivustolta löytyy työkaluja ja ohjeita sekä bibliografiaa teorian hyödyntämiseen (<https://fyi.uwex.edu/programdevelopment/logic-models/>).

⁴³ Välillä esimerkiksi vaikutuksista puhutaan *”vaikuttavuutena”, ”tuloksina”, ”tehokkuutena”, ”hyötyinä”* tai *”onnistuneisuutena”*. Englannin kielessä vaikuttavuus voi olla *”effects”, ”effectiveness”, ”impact”* tai *”influence”*, vaikka määritelmä olisi sama.

⁴⁴ Mm. Hehenberger ym. 2015, 17. Jälkimmäisellä tavalla vaikuttavuuden määritteli esim. Jakonen 2016, 24.

⁴⁵ Esim. Rajahonka 2013, 14; Hehenberger ym. 2015; Kettunen 2016, 15–19.

⁴⁶ Wyatt Knowlton & Phillips 2013; Rajahonka 2013, 14; Kauppinen & Tähtinen 2003.

⁴⁷ Wyatt Knowlton & Phillips 2013.

⁴⁸ Chen 2005, 231–266, passim; Dahler-Larsen 2005, 6–7; Rajahonka 2016, 13, 19; Jansson 2014, 5.

⁴⁹ Mm. Chen 2005; Rajahonka 2013; Kettunen 2016; Kontkanen ym. 2012; Suvikumpu ym. 2014; Opetusministeriö 2009; Jakonen 2016; Korpipää 2005, 4; Virtanen 2007, 88–90; Kangas 2005, 119. Osa määrittelee vaikuttavuustutkimuksen niin, että siinä tutkitaan *sekä* tavoitteiden täyttymistä *että* vaikuttavuusprosessia kokonaisuudessaan. (Chen 2005; Dahler-Larsen 2005; Rajahonka 2013; Jakonen 2016.) Kuitenkaan tämä ei käytännön kentällä ole mitenkään säännönmukaista. Riippuen selvitetävän toiminnan laadusta, esimerkiksi Cuporen yleisissä kulttuuripolitiikan vaikuttavuuden arvioinneissa käytettiin monia muitakin lähtökohtia. (Jakonen 2016, 13.)

⁵⁰ Rajahonka 2013, 12; Kontkanen ym. 2012, 31; Kettunen 2016, 10–11.

⁵¹ Jakonen 2016, 24; Rajahonka 2013, 12. Vaikuttavuus on joka tapauksessa määriteltävä ja rajattava tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaisesti ja realistisesti. (Esim. Dahler-Larsen 2005, 9; Jakonen 2016, 23–24; Korpipää 2005.) Rajauksen avuksi ja käytännön arviointityöhön ks. esim. Rajahonka 2013, 17–18; Hehenberger ym. 2015.

⁵² Suvikumpu ym. 2014, 6: *”Esimerkiksi lääketiedettä tukevan säätöön myöntäessä apurahan alan tutkijalle vaikutus on välitön ja ilmeinen: tutkijan rahahuolet helpottavat joksikin aikaa ja tutkimushanke käynnistyy. Tämä ei kuitenkaan ole säätöön toiminnan varsinainen päämäärä. Vaikuttavuudesta voidaankin puhua vasta sitten, kun myöntöpäätöksen sisällölliset tavoitteet on saavutettu – kun esimerkiksi apurahansaaja on tuottanut uutta lääketieteellisesti relevanttia tutkimustietoa, jonka avulla potilaat paranevat entistä tehokkaammin.”* Myös mm. Jakonen (2016, 20) ja Rajahonka (2013, 14) olivat sitä mieltä, että kaikki vaikutukset eivät kuulu vaikuttavuuteen.

⁵³ Hehenberger ym. 2015, 45; Kontkanen ym. 2012, 31; Kettunen 2016, 4. Hehenberger ym. (2015, 45) mukaan vaikuttavuustutkimuksen tavoite on silloin hyvin asetettu, jos se on S.M.A.R.T., eli se on tarkoin rajattu (specific), mitattavissa oleva (measurable), saavutettavissa oleva (attainable), uskottava (realistic) ja sille on asetettu aikaraja (time bound).

⁵⁴ Mm. Kettunen 9–10; Wyatt Knowlton & Phillips 2013.

⁵⁵ Chen 2005, 198.

⁵⁶ Mm. Chen 2005, 198, 219; Rajahonka 2013, 13.

⁵⁷ Rajahonka 2013, 13; Jakonen 2016, 7. Myös Riitta Korpipään mukaan tavoitesidonnaisuus on enemmän toiminnan laadun arviointia kuin vaikuttavuustutkimusta. (Korpipää 2005.)

⁵⁸ Kettunen 2016, 4, 12–13, 35–36.

⁵⁹ Käännetty myös leviämisaikutuksiksi (Jansson 2014, 5; Jakonen 2016, 35) ja roiskevaikutuksiksi (Jakonen 2016, 35) tai sivuvaikutuksiksi (Kettunen 13).

⁶⁰ Jansson 2014, 5; Jakonen 2016, 35.

⁶¹ Sidosryhmien näkökulman mukaan ottamisesta vaikuttavuustutkimukseen ks. Dahler-Larsen 2005; Chen 2005; Hehenberger ym. 2015, 23; Rajahonka 2013, 20; Hill & Hupe 2002, 41–56. Näissä huomioidaan sidosryhmien, ja varsinkin vaikutusten kohderyhmien, kuulemisen tärkeys, mutta sitä ei esitetä ensisijaisena keinona.

⁶² Vaikuttavuus on tällöin määritelty taloudellisten indikaattorien sijaan kulttuurin käyttämisen, tekemisen ja kokemisen sekä innovatiivisuuden ja luovuuden kautta. Crossick & Kaszynska 2016, 10, 22, 133; Jakonen 2016, 30–31, 35.

⁶³ Nämä vaikuttavuuden piirteet perustuvat omaan luokitukseeni (Heikkilä 2010b).

⁶⁴ Apurahansaajana olivat Manuscript -63 ry. ja Satakuntalaisen Osakunnan Porin jazzjuhlien järjestelytoimikunta.

⁶⁵ Katsauksen Pori Jazzin vaikutuksiin ks. esim. Satakunnan rahaston historia (Heikkilä 2010a, 54–60).

⁶⁶ Kyseessä ei kuitenkaan ole erottelu *laadullisen* ja *määrällisen* tutkimuksen välillä. Kuten yhteiskuntatieteiden tutkimusmetodien professori Pertti Töttö on huomauttanut, ei ole olemassa määrällistä ja laadullista tutkimusta vaan ainoastaan erilaisia aineistoja ja erilaisia tutkimuskysymyksiä. Ollakseen tutkimus, myös määrällinen aineisto tarvitsee laadullisen tulkinnan. (Töttö 2005, 12, 158.)

⁶⁷ Ks. esim. Heikkilä 2013b, 31.

⁶⁸ Tällaisen tutkimukset olen tehnyt muun muassa Pro Graduni yhteydessä (Heikkilä 2010b, 32–46).

⁶⁹ Esim. Heikkilä 2013b, 12, 20. Myös Töttö mainitsee tällaisen molemminpuolisen kausaalisuhteen, jossa vaikutus voi olla syynsä syy ja syy vaikutustensa vaikutus, mutta teoreettisesti tässäkin on X:n täytynyt ensin vaikuttaa Y:hyn mahdollistaen mainitun *takaisinkytkennän* (Töttö 2005, 125).

⁷⁰ Otonkorpi-Lehtoranta & Ylöstalo 2015, 228.

⁷¹ Esim. Eskola 1991, 6; Esimerkiksi 1990-luvulla säätiöiden säveltaiteen tuesta Kulttuurirahaston osuus oli 27 %, kuvataiteen tuesta 40 %, kirjallisuuden tuesta 10 %, näyttämötaiteen tuesta 30 %. Joillakin taiteen aloilla merkitys on tuntuva julkiseen rahoitukseenkin verrattuna. (Rantanen 1990, 45–53.)

⁷² SKRark, Kansio HMO.2, Maakuntarahastojen alkuvaiheet, 1963 Suomen Kulttuurirahaston Säätiön säädekirja: § 1 & § 3.

⁷³ Maakuntarahastojärjestelmän perustamisen taustalla 1950–1960-luvuilla oli toive lisätä alueellista tasa-arvoa. Suomen Kulttuurirahaston alkuperäisenä tarkoituksena 1930-luvulla oli olla *koko kansan rahasto*. Suomen Kulttuurirahasto on pyrkinyt ottamaan mukaan toimintaansa jo varhain mahdollisimman monet ja erilaiset kansalaispiirit. (SKRark, emt. säädekirja: § 1 & § 3.)

⁷⁴ Suomen Kulttuurirahaston Internet-sivusto www.skr.fi [luettu 23.4.2015]. Satakunnan rahaston historiasta ks. Heikkilä 2010a. Tietoa Suomen Kulttuurirahaston historiasta löytyy mm. Pohls 1989; Keskisarja 2014. Maakuntarahastojen toiminnasta Mäkinen 2002; Mäkinen 2005. Säätiöiden taiteen tuesta Rantanen 1990.

⁷⁵ Esimerkiksi Jansson (2014, 13) määrittelee *"todelliseksi vaikuttavuustutkimukseksi"* sellaisen tutkimuksen, jossa käytetään kontrolliryhmää, joka ei altistu kulttuurin vaikutuksille samalla tavalla kuin varsinainen tutkimuksen kohderyhmä.

⁷⁶ Pawson & Tilley 1997; Kettunen 2016, 4, 15–19. Kettunen käyttää esimerkkinä tupakoinnin tutkimista. Tällöin on kysyttävä, *"miksi ihmiset tupakoivat, miten se eroaa ikäryhmittäin, sukupuolen, koulutuksen, asuinpaikan mukaan, millaisiin tilanteisiin tupakointi liittyy sekä millainen julkisuus ongelman ympärillä vallitsee."*

⁷⁷ Vastaavaa tieteellistä väitöskirja- tai post doc -tutkimusta apurahojen vaikuttavuudesta apurahansaajien näkökulmasta ei ole tehty Suomessa. Myöskään vastaavaa ulkomaista tutkimusta en ole löytänyt. Kansainvälinen vertailu olisikin hankalaa säätiökentän ja säätiöiden toimintaympäristöjen monimuotoisuuden takia. Tarkastelin kulttuurisen vaikuttavuuden tutkimisen metodeja ja aineistoja Pro gradu -työssäni *Kulttuurinen vaikuttavuus. Metodologinen pohdinta Satakunnan rahaston apurahojen kulttuurisen vaikuttavuuden kartoittamisesta* (Heikkilä 2010b). Olen tehnyt pienimuotoisemman vaikuttavuustutkimuksen samanlaisin metodein myös Svenska Kulturfonden i Björneborg -säätiölle (Heikkilä 2013b).

⁷⁸ Vähäkylä 2012.

⁷⁹ Käytin sanomalehdistöä Satakunnan rahaston medianäkyvyyden ja sen muutosten arviointiin. Valitsin mediaksi lehdistön, sillä vaikka televisio on vallannut alaa merkityksellisimpänä mediana, tarkastelemani ajanjakso (1959–2009) on 50 vuotta, jona aikana lehdistön vaikutusmahdollisuudet ja status olivat pysyvästi korkealla. (Suomen lehdistön historia 3 1988, 316, 468–469.) Satakunnassa suurimpia sanomalehtiä ovat Satakunnan Kansa, Lalli, Länsi-Suomi ja Uusi Aika. Niistä laajalevikkisin, Satakunnan Kansa, on uutisoinut eniten Satakunnan rahastosta.

⁸⁰ Miller 1997.

⁸¹ Alastalo & Åkerman 2010, 372–373.

⁸² Asiantuntijahaastatteluaineistoon sisältyy myös Satakunnan rahaston hoitokunnalle tekemäni kysely, joka ei tuottanut tietoa toivomallani tavalla. Kyselylomakkeen tarkoituksena oli kartoittaa hoitokunnan jäsenten verkottumista maakuntaan sekä hoitokunnassa työskentelyn merkitystä sen jäsenille eri aikoina. Halusin lisäksi kuulla hoitokunnan jäsenten näkemyksen säätiön vaikuttavuudesta ja jakopoliittisista linjauksista. Innoituksen kyselyn tekemiseen sain Jarmo Mäkisen (2002) väitöstutkimuksesta *Alue ja kulttuuri maakuntarahastojen keskuudessa*. Mäkisen tutkimus perustuu Kulttuurirahaston maakuntarahastojen hoitokuntien jäsenille vuonna 2000 osoitettuun kyselylomakkeeseen. Hän ei pystynyt sisällyttämään tutkimukseensa Satakunnan rahastoa sen jäsenten alhaisen vastausprosentin vuoksi. (Mäkinen 2002, 20.)

Tein Mäkisen kyselykaavaketta vastaavan kyselyn vuonna 2010 Satakunnan rahaston hoitokunnan jäsenille ja asiamiehille. Tarkoitukseni oli täydentää hänen tutkimustaan vertailemalla tuloksia Satakunnan rahastoon. Löysin 146 hoitokunnan jäsentä, joista 55 oli kuollut ja 34:ään en saanut yhteyttä. Tavoitin 1960-luvun hoitokunnan jäsenistä 20 %, 1970-luvun jäsenistä 13 %, 1980-luvun jäsenistä 43 %, 1990-luvun jäsenistä 68 % ja 2000-luvun jäsenistä 86 %. Kyselylomakkeista palautui 42 %. Lähetin kyselylomakkeen puhelimitse saadulla luvalla joko postitse tai sähköpostitse 57 henkilölle. Yhteensä sain 24 vastausta. Vastausprosenttia voitaneen pitää melko kohtuullisena, joskin vastanneista useat jättivät vastaamatta suureen osaan kysymyksistä. Kyselylomakkeen kautta en saanut yhtä paljon vastauksia kuin olisin toivonut. Kyselylomake lienee ollut liian laaja ja raskas täytettävä. Olin lisäksi muotoillut lomakkeen saatekirjeen niin, että annoin luvan olla vastaamatta kaikkiin kysymyksiin. Kyselylomake ja aineistonkeruun tarkempi esittely löytyy teoksesta Heikkilä 2010b, 68–79.

⁸³ Alastalo & Åkerman 2010, 381–382.

⁸⁴ Peura 2008, 2.

⁸⁵ Käyttämällä eri aineistoja pystyn kuvaamaan mesenaatti-instituution moninaisuutta sen eri toimijoiden näkökulmista. Eri aineistojen voidaan ajatella paitsi täydentävän ja kyseenalaistavan myös selittävän toisiaan. (Huttunen 2010, 42–43.) Jokainen käytetty aineisto tulkitsee säätiötä eri tavoin, ja tavallaan niiden voidaan ajatella tutkivan eri ilmiötä (Eskola & Suoranta 2008, 71). Ymmärtävissä ihmistieteissä on yleistä, että merkityksiä etsitään toimijoiden kokemuksista. Sosiaalisen todellisuuden kuvaamiseksi tutkijan on kuitenkin otettava kertojien näkökulman lisäksi huomioon muitakin aineistoja. (Rolin 2006, 110–113.)

⁸⁶ Ks. esim. Patton 2002, 247; Bamberg ym. 2007, 23.

⁸⁷ Ks. esim. Eskola & Suoranta 2008, 69–70.

⁸⁸ Monipaikkaisen tutkimuksen tavoitteena on valaista kohdetta useammasta näkökulmasta laajemman, aineiston piirteiden vuoksi mahdollisesti ristiriitaisenkin, pinta-alan paljastamiseksi. Monipaikkaisuuden soveltumisesta ilmiöiden tarkasteluun ks. Saukko 2003, 21–22, 25–26, 176–177, 195–196.

⁸⁹ Mm. Strauss & Corbin 1998, 13; Patton 2002, 124–129, 488–189; Ruusuvuori ym. 2010a, 354–356, 368–369; Luomanen 2010, 351–354. Ensimmäisen kerran Glaser ja Strauss esittivät teoriansa teoksessa Glaser & Strauss 1967. Muita hyviä lähteitä Grounded Theory -lähestymistavasta ovat: Bryant & Charmaz (toim.) 2007; Charmaz 2006; Coffey & Atkinson 1996; Glaser 2001; Glaser 2002; Strauss & Corbin 1998.

⁹⁰ Luomanen 2010, 351.

⁹¹ Esim. Vakimo 2010, 94.

⁹² Tutkimusetiikasta ks. esim. Clarkeburn & Mustajoki 2007; Hallamaa ym. 2006; Vakimo 2010, 79–113; Syrjälä ym. 2006, 181–202.

⁹³ Ks. esim. Tutkimuseettinen neuvottelukunta www.tenk.fi.

⁹⁴ Näin on esittänyt muun muassa Sinikka Vakimo (2010, 93) ja häntä referoinut Riikka Turtiainen (2012, 54.) Myös Leena Syrjälä, Eila Estola, Minna Uitto ja Saara-Leena Kaunisto (2006) kuvaavat tutkijan työn *ihmissuhdemoraaliin* ja *välittämisen etiikkaan* pohjautuvana toimintana.

⁹⁵ Mm. Uotinen 2005, 72.

⁹⁶ Fingerroos 2003, 1–12.

⁹⁷ Hylland Eriksen 2004, 58–59; Rastas 2010, 83.

⁹⁸ Raatikainen 2004, 121–122.

⁹⁹ Gray 2010; Bell & Oakley 2015; Scullion & García 2005; Eräsaari 2009; Pyykkönen ym. 2009; Ahearne 2009. Clive Gray kertoo esimerkkeinä, että kulttuuripolitiikan tutkimus voi käsitellä *“Community cultural development, cultural diversity, cultural sustainability, cultural heritage, the cultural and creative industries, lifestyle culture and eco-culture, planning for the intercultural city, cultural planning per se, support for national languages, ‘currently controversial issues in the wider society’, the ‘culture wars’ in the USA, ‘the production of cultural citizens’ as well as being concerned with ‘representation, meaning and interpretation’ and being a ‘transhistorical political function.’”* (Gray 2010, 218.) Kun tutkimusaihe on monialainen, syntyy turhia jännitteitä, jos muiden näkökulmia ei osata tai haluta ymmärtää. (Gray 2010; Bennet 2004.) Tulisikin hyväksyä moniäänisyys ja se, ettei ole vain yhtä oikeaa tapaa määritellä ja tutkia kulttuuripolitiikkaa. (Gray 2010; Bennet 2004; Pyykkönen ym. 2009.)

¹⁰⁰ 1990-luvun Yhdysvaltojen ja Yhdistyneiden kuningaskuntien alueella tehdyn kulttuuripolitiikan tutkimuksen paradigmoja esittelee lisäksi Oliver Bennettin *Review Essay. The Torn Halves of Cultural Policy Research* (2004).

¹⁰¹ Gray, Clive 2010, 218–221; Bell & Oakley 2015; Pyykkönen ym. 2009.

¹⁰² Vestheim 2009; Bell & Oakley 2015, 14–15.

¹⁰³ Bell & Oakley 2015, 11.

¹⁰⁴ Esimerkiksi Bell ja Oakley tutkivat kulttuuripolitiikan tutkimuksen tilaan sidonnaisuutta paikallisesti (urban), kansallisesti (national) ja kansainvälisesti (international). Tilojen tarkastelutasoja voisi olla paljon enemmänkin, esimerkiksi keho, koti, yhteisö, kaupunki, maakunta, valtio tai maailma. (Bell & Oakley 2015, 16, 18.)

- ¹⁰⁵ Pyykkönen ym. 2009, 20; Bell & Oakley 2015; Vestheim 2009. Bellin ja Oakleyn mukaan kaupunki on ollut tilana kulttuuripolitiikan tutkimuksen keskiössä ainakin viimeiset 30 vuotta. Uudenlainen kulttuuripolitiikan kansainvälisen tarkastelun innostus on kuitenkin kasvussa. Tutkijoita kiinnostaa esimerkiksi kulttuurin kaupankäynti, diplomatia, diversiteetti ja kulttuurin rooli taloudellisessa ja sosiaalisessa kehityksessä. kaupunki Kulttuurin kansainvälistymistä tutkitaan muun muassa selvittämällä missä määrin kulttuuri ylittää rajoja ihmisten ja tuotteiden mukana. (Bell & Oakley 2015, 11, 16.)
- ¹⁰⁶ Bell & Oakley 2015, 11; Pyykkönen ym. 2009, 20.
- ¹⁰⁷ Bell & Oakley 2015, 12–13; Ahponen 2009, Vestheim 2009, 50–51.
- ¹⁰⁸ "[...] a range of practices and assemblages obeying the idea of some sort of polyphonic complexity of cultural voices".
- ¹⁰⁹ Eräsaari 2009, 55–57.
- ¹¹⁰ Vestheim 2009.
- ¹¹¹ Ahponen 2009, 75–76; Kettunen 2016, 22.
- ¹¹² Eräsaari 2009, 55–57; Kettunen 2016, 22.
- ¹¹³ Kangas 2001, 18.
- ¹¹⁴ Häyrynen 2006, 65; Häyrynen 1996, 4.
- ¹¹⁵ Häyrynen 1996, 14.
- ¹¹⁶ Myös Opetusministeriö jakaa harkinnanvaraisia avustuksia kulttuurialan yhteisöille pääsääntöisesti valtakunnalliseen toimintaan. Opetusministeriö rahoittaa kulttuuritoimintaa myös EU:n rakennerahastojen, lähinnä Euroopan sosiaalirahaston ESR:n kautta. www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/rahoitus_ja_ohjaus/?lang=fi.
- ¹¹⁷ Kuntien kulttuuripalvelujen tehtävistä ks. Häyrynen 2006, 108; Kangas ja Pirnes 2015, 53; Kukkasmäki 2004, 79–81; Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 3.8.1992/728.
- ¹¹⁸ Pieniin maaseudun yleishyödyllisiin hankkeisiin voi hakea esimerkiksi Leader-rahoitusta www.maaseutu.fi/fi/index/toimintaryhma/leader-yhteystiedot.html. ESR eli Euroopan sosiaalirahasto rahoittaa kehittämishankkeita alueellisella tasolla ELY-keskuksen (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus), maakuntaliiton ja lääninhallituksen kautta. Kulttuurialan yritystoiminta voi saada tukea esimerkiksi työllisyyden edistämiseen tai syrjäytymisen ehkäisemiseen. EAKR eli Euroopan aluekehitysrahasto tukee yritysten innovaatioita ja verkostoitumista. www.rakennerahastot.fi. Rakennerahastohankkeisiin vaaditaan aina kuntarahoitusosuus, jonka käytännöt vaihtelevat kunnittain. Suomen Kuntaliiton Internet-sivusto www.kunnat.net. Maakuntaliitot tukevat lisäksi kulttuurin edistämistä omissa maakunnissaan www.reg.fi/.

¹¹⁹ Kansainvälisiä kulttuurin rahoittajia: Euroopan unioni rahoittaa kulttuurialan kansainvälistä yhteistyötä *Kulttuuri*-ohjelman kautta. Ohjelman avulla voidaan toteuttaa jopa 3–5-vuotisia hankkeita. Hankkeeseen vaaditaan yhteistyökumppaneita vähintään kolmesta maasta. www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/kulttuuri/k2007-2013/kulttuuri-ohjelma.htx. Euroopan alueellinen yhteistyö – tavoiteohjelma rakennerrahastoissa ja Euroopan naapuruus- ja kumppanuusinstrumentti ENPI rahoittavat kansainvälistä yhteistyötä valtioiden raja-alueilla. Maakuntaliitot järjestävät hankkeita. www.reg.fi. Pohjoismaisen ministerineuvoston Nordplus-ohjelma tukee Pohjoismaiden ja Baltian maiden välistä yhteistyötä. www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/nordplus/nordplus-etusivu.htx. Lisäksi esim. Pohjoismaisen kulttuurirahasto rahoittaa pohjoismaisia kulttuuriyhteistyöhankkeita www.nordiskulturfond.org. *Kansalaisten Eurooppa* -niminen ohjelma tukee mm. kulttuurivaihtoa Euroopassa. www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/kansalaisten-eurooppa/kansalaisten-eurooppa.htx. Kansainvälinen henkilövaihdon keskus Cimo toimii kansallisena yhteyspisteenä monille rahoitusohjelmille. Sen kautta löytyy lisätietoa esimerkiksi EU:n Nuorisotoimintaohjelmasta, joka on tarkoitettu 13–30-vuotiaille nuorille ja nuorten parissa toimivien yleishyödyllisten yhteisöjen kansainvälisen yhteistyön edistämiseen. www.cimo.fi/Resource.phx/cimo/youth-in-action/youth-in-action.htx.

¹²⁰ Esimerkiksi vuonna 2011 kulttuurin julkinen rahoitus vuonna 2011 oli 426 milj. euroa, josta kaksi kolmasosaa oli lakisääteisiä valtionosuuksia, joilla rahoitetaan lähinnä instituutioita. Loput kulttuuribudjetista ovat harkinnanvaraisia avustuksia. Tosin valtion taiteilija-apurahojen osuus on vain 0,8 % valtion budjetista, samaa luokkaa kuin tasavallan presidentin kanslian kokonaisbudjetti. (*Suhteellista. Valtion talousarvioesitys 2010*. Suomen Kuvalehti 48/2009, 85.)

¹²¹ Häyrynen 1996, 32–36.

¹²² Häyrynen 1996, 14.

¹²³ Häyrynen 1996, 14–16; Dickie 1974, 36.

¹²⁴ Teemasta on kiistelty ainakin jo yli 50 vuotta sitten. Vuoden 1965 Taiteilijaseminaarissa silloinen valtiotieteiden lisensiaatti Erkki Salonen pohti rahan vallan ja taiteen vapauden välistä ristiriitaa. (Erkki Salosen luento *Kulttuurihallinto ja kuvataidepolitiikka I* Taiteilijaseminaari 1965, 46.)

¹²⁵ Kolmas sektori alettiin mieltää 1970-luvun alussa omaksi kokonaisuudekseen taloudellisessa, sosiaalisessa ja oikeudellisessa mielessä. (Helander & Laaksonen 1999, 14.)

¹²⁶ Ks. esim. Sallinen 2009, 146.

¹²⁷ Helander & Laaksonen 1999, 13–14, 34, 43, 68–69. Martti Siisiäisen ja Tomi Kankaisen tutkimuksessa *”Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa.”* (2002) kartoitetaan yhdistystoiminnan historiaa ja nykytilaa. Myös heidän mukaansa suomalaisten yhdistystoiminnalla on yhteiskunnallisesti ja poliittisesti tärkeämpi rooli kuin missään muualla maailmassa.

¹²⁸ Helander & Laaksonen 1999, 74.

¹²⁹ *Giving more for research in Europe* 2005, 7, 25; *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 252; Virén 2014.

¹³⁰ Yleishyödyllisen yhteisön verovapautta käsittelevä 22§:n 1 momentin 3 kohdassa yleishyödyllisen yhteisön määritelmä on, että *se ei tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.* (*Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 260; Virén 2014.)

¹³¹ Tämä on nk. Anheierin säätiötyypittely (Anheier & Daly 2005).

¹³² *Giving more for research in Europe* 2005, 27–28. Suomessa apurahoja jakavia säätiöitä ovat esim. Emil Aaltosen Säätiö ja Kansan Sivistysrahasto. Toiminnallisia säätiöitä ovat mm. Gösta Serlachius Konststiftelse, Helsingin liiketalouden ammattikorkeakoulun säätiö ja Keski-Suomen opiskelija-asuntosäätiö. Sekatyypin säätiöitä ovat Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Svenska Litteratursällskapet i Finland ja Syöpäsäätiö. (Manninen 2005, 18, 29–30.) Säätiöt voivat tukea toimintaa myös esimerkiksi taidehankinnoin. (Rantanen 1990, 43.) Säätiöitä luokitellaan myös esim. perustajan mukaan (yksityisiin ja julkisiin), tarkoituksen mukaan (esim. hyväntekeväisyys), tulorakenteen mukaan (yksi tai monta rahoittajaa), omaisuustyyppin mukaan (lahjoitus ja/tai tuotto), roolin mukaan (valtiota täydentävä tai jatkava) tai itsenäisyysasteen mukaan. (*Giving more for research in Europe* 2005, 24.)

¹³³ Macdonald & de Borms 2008, 5–6; *Giving more for research in Europe* 2005, 7–9, 24; Manninen 2005, 10.

¹³⁴ Macdonald & de Borms 2008, 5–6.

¹³⁵ 1970-luvun alussa tehtiin selvitys Norjan, Ruotsin, Tanskan, Saksan Liittotasavallan, Sveitsin, Alankomaiden, Englannin ja Amerikan Yhdysvaltojen säätiöiden tilasta ja toimintaympäristöstä. Selvityksen tulokset löytyvät Säätiölaitoskomitean mietinnöstä (1975, 67–84).

¹³⁶ Yhdistyksen tarkoituksena on edustaa Euroopan Unionin vaikutusalueella toimivia kansainvälisiä ja ylikansallisia laitoksia ja järjestöjä, kuten Euroopan Neuvostoa, UNESCOa, sekä tarjota julkista tietoa säätiöistä ja yksityisistä rahoittajista Euroopassa. (*Laying the Foundations* 2010; Wagner 2008, 69.)

¹³⁷ www.nef-europe.org; *Giving more for research in Europe* 2005, 52.

¹³⁸ Lisätietoa Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnasta ks. esim. Manninen 2005, 62; SRNK:n Internet-sivusto www.saatiopalvelu.fi/srnk.html [luettu 23.4.2015]; Neuvottelukunta ylläpitää Aurora-tietokantaa, josta voi hakea tietoa kulttuurialan rahoitusmahdollisuuksista. www.aurora-tietokanta.fi/ [luettu 23.4.2015]

¹³⁹ Tiitta 2015.

¹⁴⁰ Nykyään Suomessa perustettavien säätiöiden nimessä täytyy esiintyä termi *säätiö* tai *stiftelse*. Ennen lakimuutosta perustettujen säätiöiden, kuten Suomen Kulttuurirahaston, ei kuitenkaan ole tarvinnut vaihtaa nimeään. (Hannula ym. 2011, 16.)

¹⁴¹ *Giving more for research in Europe* 2005, 7, 25, 48.

¹⁴² Kulttuurin arvottamista apurahapäätöksiin olen käsitellyt aikaisemmin muun muassa artikkelissa *Arvokas kulttuuri? Kulttuurisen vaikuttavuuden arviointi kulttuurin arvottajana*. (Heikkilä 2013a.)

¹⁴³ Häyrynen 1996, 32, 38–39.

¹⁴⁴ Kainulainen 2005, 152.

¹⁴⁵ Lakso & Kainulainen 2001, 36–37; *Kulttuurihankkeiden työllisyysvaikutukset* 2002, 12–13; *Taide on mahdollisuuksia* 2002, 39, 42; Ilmonen 1992, 117.

¹⁴⁶ Cantell 2002, 14–15. Sosiaalinen pääoma nousee peruskulttuurista, joka nousee historiallisesta, psykososiaalisesta ja paikallisesta me-hengestä. Muita sosiaalisen pääoman lähteitä ovat arvot, luottamus, vuorovaikutus ja solidaarisuus. (Hyypä & Liikanen 2005, 37–44, 98).

¹⁴⁷ Lisää kulttuurin sosiaalisista vaikutuksista ks. esim. *Taide on mahdollisuuksia* 2002, 42; Hyypä & Liikanen 2005, 36, 48; Korpipää 2006; Paasi 1986, 35–38; *Taide on mahdollisuuksia* 2002.

¹⁴⁸ Renard 1996, 131.

¹⁴⁹ Häyrynen 2006, 112–113; *Taide on mahdollisuuksia* 2002, 17.

¹⁵⁰ Henkinen este voi koskea osallistuvien ihmisten ikää, koulutusta tai kieltä. Henkisten rajoitusten kanssa kulttuurin demokratisoinnissa huomion kohteena voivat olla esimerkiksi lapset, maahanmuuttajat, vanhuksat tai alhaisesti koulutetut ihmiset.

¹⁵¹ Kulttuuriin osallistumisen sosiaaliset esteet ilmenevät silloin, kun yksilöllä ei ole halua osallistua oman sosiaalisen ryhmänsä ulkopuoliseen kulttuuriin. Nämä kulttuurin kulutustottumukset ovat opittuja. (Häyrynen 2006, 112–114.)

¹⁵² Enemmän kulttuurin taloudellisista vaikutuksista ks. esim. Hyypä & Liikanen 2005; Ilmonen 1998, 186–188; *Taide on mahdollisuuksia* 2002, 41–42. Taloudellisten vaikutusten olemassaolosta oltiin tietoisia jo aikaisemminkin, mutta nyt kulttuurin olemassaoloa perusteltiin rahoittajille ensimmäistä kertaa pääpainoisesti taloudellisin argumentein.

¹⁵³ Esimerkiksi Opetusministeriön teettämän kyselyn mukaan taidenautinnot auttavat jaksamaan töissä paremmin. (*Taide on mahdollisuuksia* 2002, 41–42.)

¹⁵⁴ Riukulehto 2001, 7.

¹⁵⁵ *Luova talous on palvelutalouden* seuraaja. Luovien alojen yritystoimintaa ovat viihde- ja kulttuuripalvelut, muotoilu, teolliset innovaatiot ja muut aineettomat tuotteet. Luovien alojen sektorin kasvaessa, kulttuuriin liitettiin toiveita Suomen kilpailukyvyistä. Ks. esim. Hautamäki 2009.

¹⁵⁶ Ks. esim. Häyrynen 2004, 23; Konlaan 2001, 51–60; Hyypä & Liikanen 2005, 50–51, 68, 125, 146, 148; Korpipää 2006; *Taide on mahdollisuuksia* 2002, 41–42.

¹⁵⁷ Syrjäytymistä ehkäisevistä vaikutuksista puhuu muun muassa Cantell 1993, 62–64.

¹⁵⁸ Ilmonen 1998, 186–188.

¹⁵⁹ Hyypä & Liikanen 2005, 111.

¹⁶⁰ Lahjoittamisen ja säätiölaitoksen historiasta ks. Bikmen 2006, passim; Bikmen 2008, passim; Gaudiosi 1988, 231–261; Aydin 2006, passim; *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, passim; Cantaluppi & Watkiss 2008; Cavallo 1995; Brown 1993; Kent 1987; Pohls 2002, 510; Rantanen 1990, 13–15, 19–20, 31–41; Heikkilä 2013c; Toiviainen 2006, 19–20, 27–28; Ilmanen 1975, 105, 249; Hannula ym. 2011, 9, 13–14, 43.

¹⁶¹ Esim. *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 65–66, 84–85; Pernaa 2013; Häikiö 2001, 83–92; Hietala 2002, 500, 508; Manninen 2005, 11. Esimerkiksi Säätiöiden perustamisalttiuden vaihtelua selittävät osittain yhteiskunnalliset, taloudelliset ja lainsäädännölliset muutokset. (*Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 43, 49.)

¹⁶² Katsaus eurooppalaisten maiden säätiölainsäädäntöön ja verotukseen sekä eri maiden tavat määritellä säätiöt *Foundations in the European Union. Profiling Legal and Fiscal Environments* 2002. Taulukot säätiölainsäädännön ja -verotuksen eroista eri maissa *Giving more for research in Europe* 2005, 74–75.

¹⁶³ Esimerkiksi Italian hallitus teki vuonna 2001 lakiuudistusesityksen, jonka mukaan enemmistön pankkisäätiöiden hoitokuntien jäsenistä olisi pitänyt olla paikallisten auktoriteettien edustajia. Kansainvälisen painostuksen vuoksi esitys kuitenkin hylättiin perustuslain vastaisena.

¹⁶⁴ Macdonald & de Borms 2008, 9.

¹⁶⁵ Suomalaisesta säätiöverotuksesta tarkemmin ks. *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 58–59, 63–64. Säätiölaista ja -verotuksesta Hannula ym. 2011, passim. Patentti- ja rekisterihallituksen säätiörekisteri-sivustolta ja Virre-tietopalvelusta löytyy tietoa mm. säätiöihin liittyvästä lainsäädännöstä sekä säätiöiden rekisteritietoja ja tilinpäätöksiä. www.prh.fi/fi/saatiorekisteri.html [luettu 23.4.2015] YTJ-tietokanta kertoo perustietoa säätiöistä ja verohallinnon rekistereistä. www.ytj.fi [luettu 23.4.2015]. Tietoa muista säätiötä sääntelevistä asioista ks. Hohti & Kilpinen (toim.) 2010a; Hohti & Kilpinen (toim.) 2010b. Oikeusministeriö julkaisi maaliskuussa 2011 lausuntoyhteenvedon säätiölain edellistä uudistamista koskevasta arviomuistiosta (OM Mietintöjä ja lausuntoja 15/2011).

¹⁶⁶ de Borms 2005, 40–45; Macdonald & de Borms 2008, 8–9.

¹⁶⁷ Vuonna 1975 säätiölaitoskomitea korosti sitä, kuinka tärkeää olisi hyödyntää kolmatta sektoria sen rajoittamisen sijasta (*Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, passim). Julkinen sektori onkin tehnyt yhteistyötä säätiöiden kanssa ja esimerkiksi ollut mukana perustamassa säätiöitä 13 prosentissa vuoden 1990 säätiöistä. (Rantanen 1990, 19–20.)

¹⁶⁸ 1900-luvun lopussa suurin osa (99 % markkamäärästä) säätiöiden julkisesta tuesta kohdistui laitossäätiöille, lähinnä Suomen Kansallisoopperan säätiölle, Suomen Elokuvasäätiölle, Suomen Taideakatemian säätiölle, Tampereen musiikkiopiston säätiölle, Helsingin konservatorion säätiölle, Porin teatterisäätiölle ja Hedmanska Stiftelsenille. (Rantanen 1990, 26–29; myös *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 95.) Muiden kuin laitossäätiöiden tuki on tullut lähes yksinomaan yksityiseltä sektorilta. (Rantanen 1990, 31–33.) Yksityinen tuki kohdistui harvoille asemansa vakiinnuttaneille yleisille kulttuurisäätiöille: Suomen Kulttuurirahastolle, Svenska Kulturfondenille, Jenny ja Antti Wihurin rahastolle. (Emt., 33–39.) Apurahoja, palkintoja ja avustuksia jakavat säätiöt toimivat pitkälti vain yksityisten lahjoittajien voimalla. (Emt. 41.)

¹⁶⁹ Toiviainen 2006, 19–20, 27–28.

¹⁷⁰ Lain valmistelemiseen käytettiin apuna Ruotsin vuonna 1903 valmistunutta säätiölakiehdotusta sekä saksalaista säätiökirjallisuutta. Säätiölain laatimisen tavoitteena oli kuitenkin lähinnä vakiintuneiden käytäntöjen kirjaaminen laiksi. (Ilmanen 1975, 105.) Valmistuessaan laki oli edistysellinen muihin Pohjoismaihin ja koko maailmaan verrattuna. (Emt., 249.) 1950-luvulta säätiölainsäädäntöä tarkistettiin ja tiukennettiin muutamaan otteeseen. Lisättiin muun muassa määräyksiä säätiölle luovutettavan omaisuuden minimimäärästä ja kiello käyttä säätiötä välittömän taloudellisen edun hankkimiseksi säätäjälle. Perusteellisesti uudistettu säätiölaki astui voimaan 1.1.1965. Säätiöiden valvontaa haluttiin tiukentaa, tarkoitusta säädellä ja liiketoiminnan harjoittamista rajoittaa. (*Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 49, 52.) Pienempiä muutoksia säätiölakiin on tehty toistakymmentä kertaa sen jälkeen. (Hannula ym. 2011, 13–14.)

¹⁷¹ *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 48; Hannula ym. 2011, 9, 13.

¹⁷² www.prh.fi/fi/saatiorekisteri.html.

¹⁷³ Epäitsenäinen säätiö on esimerkiksi rekisteröidyn säätiön, yhdistyksen tai yrityksen yhteyteen liitetty rahasto; *jollekin yhteisölle, yhdistykselle, yksityiselle henkilölle tai julkiselle viranomaiselle luovutetaan saajan muusta omaisuudesta erillään hallittava ja määrätarkoitukseen käytettävä rahasto tai muu omaisuuserä*. (Manninen 2005, 16–17; ks. myös Pohls 2002, 524.)

¹⁷⁴ Oikeushenkilö tarkoittaa sitä, että laki suojaa vahvasti säätiön perustamiskirjassa ilmaistua tahtoa. Sitä ei voi muuttaa enää, mikäli säätäjä, lahjoittaja tai perustaja muuttaa mieltään. Säätiön perustamiseen tarvitaan säädekirja, lupa ja vahvistetut säännöt, jotka merkitään patentti- ja rekisterihallituksen pitämään säätiörekisteriin. Säädekirjassa on oltava kirjattuna säätiön tarkoitus ja omaisuus. Säätiön lopettaminen vaatii hyvät perusteet ja valvovan viranomaisen luvan. Säätiö ei ole oikeudellisesti yhteisö, koska sillä ei ole omistajaa, eikä jäseniä, kuten yhdistyksessä. Käytännössä säätiön perustajat ovat antaneet säätiölle itsenäisen elämän. (Hannula ym. 2011, 11–12, 65; Virén 2014.)

¹⁷⁵ Vuonna 2004 Suomessa oli 50 säätiötä 100 000 asukasta kohden, keskimäärin Eurooppalaisissa maissa oli 16 säätiötä 100 000 asukasta kohden. Vain Saksassa ja Ruotsissa oli enemmän säätiöitä. (*Giving more for research in Europe* 2005, 26.)

¹⁷⁶ Manninen 2005, 28.

¹⁷⁷ Kansainvälinen Johns Hopkinsin kehittämä ICNPO-luokitus (International Classification of non-profit Organisations) jakaa säätiöt tarkoituksen mukaan seuraaviin luokkiin. Maarit Manninen on käyttänyt tätä luokitusta. Poimin prosenttiosuuden selvittämiseksi luokista ne, jotka sopivat Suomen Kulttuurirahaston, ja siten oman tutkimukseni määritelmään kulttuurista. Valitut luokat on merkitty kursivilla. 1. Kulttuuri- ja harrastustoiminta: 1100. *Kulttuurin ja taiteiden alan säätiöt*, 1200. Urheilu, 1300. Muu virkistäytyminen; 2. Koulutus ja tutkimus: 2100. Perus- ja keskiasteen koulutus, 2200. *Korkeakoulutus*, 2300. *Muu koulutus*, 2400. *Tutkimus*; 3. Terveystieteidenhuolto: 3100. Sairaalat ja kuntoutuslaitokset, 3200. Hoitokodit, 3300. Mielenterveys ja kriisipalvelut, 3400. Muut terveystieteiden palvelut; 4. Sosiaalipalvelut: 4100 Sosiaalipalvelut, 4200. Häätäpu, 4300. Tulotuki; 5. Ympäristö: 5100. Ympäristö, 5200. Eläinsuojelu; 6. Kehittäminen ja asuminen: 6100. Taloudellinen, sosiaalinen ja paikallinen kehittäminen, 6200. Asuminen, 6300. Työllisyys ja valmennus; 7. Kansalaistoiminta ja edunvalvonta: 7100. Kansalais- ja asianajo-organisaatiot, 7200. Laki- ja oikeuspalvelut, 7300. Poliittiset organisaatiot; 8. Hyväntekeväisyys ja vapaaehtoistoiminta; 9. Kansainvälinen toiminta; 10. Uskonnot; 11. Ammatti ja elinkeinotoiminta; 12. Muut. (Manninen 2005, 25–27.)

¹⁷⁸ Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan Internet-sivut www.saatiopalvelu.fi/srnk.html.

¹⁷⁹ *Kulttuuritilasto 2011. Cultural Statistics 2012*, 10. Kuusi suurinta taidetta ja kulttuuria rahoittavaa säätiötä (Svenska Kulturfonden, Suomen Kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Föreningen Konstsamfundet, Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto sekä Koneen Säätiö) jakoi apurahoja ja avustuksia yli 87 miljoonaa euroa vuonna 2012. Svenska Kulturfonden jakoi yksinään noin 40 miljoonaa euroa. Kulttuurimäärärahoja varattiin vuodelle 2013 valtion talousarviossa noin 435 miljoonaa euroa. (*Kulttuuritilasto 2013. Cultural Statistics 2014*, 10.)

¹⁸⁰ Tiitta 2015, 13, 20–21.

¹⁸¹ Macdonald & de Borms 2008, 10; *Giving more for research in Europe* 2005, 17, 29; Salole 2008: European Foundation Centren toimitusjohtaja Gerry Salolen puheenvuoro *Säätiöiden yhteistyö eurooppalaisesta näkökulmasta* Tammenlastuja 1/2008, 22; Helander ja Laaksonen 1999, 13–14.

¹⁸² *Säätiölaitoskomitean mietintö 1975:81* 1975, 85–88.

¹⁸³ Anheier & Daly (toim.) 2005.

¹⁸⁴ Helander & Laaksonen 1999, 3, 18–19, 28. Sen sijaan ammatillisten ja elinkeinoelämäjärjestöjen toimintaa on tutkittu. Järjestölaitoksesta mm. Siisiäinen 1989; Siisiäinen 1991. Suomalaisia säätiöitä yritettiin kartoittaa vuonna 2005 osana EFC:n eurooppalaista hanketta *Dimension of the Foundation Sector in the European Union*. (Manninen 2005.) Säätiölaitoksen taloudellisesta, hallinnollisesta ja historiallisesta asemasta Ilmanen & Kontuniemi 1977. Svenska Kulturfondenin historia Jernström & Ulfvens 1987.

¹⁸⁵ Toiminnan taustamuuttujia ovat esim. alueen kulttuurin rakenteet ja kehittämistarpeet, säätiön taloudelliset resurssit, henkilöresurssit ja toimijoiden intressit. Tällaisten asioiden selvittämiseksi voi tehdä toimintaympäristöanalyysin (*mikä on säätiön asema, tehtävä ja rooli alueella?*), toimija-analyysin (*minkälainen liikkumavara on päätöksissä?*), tavoitteiden ja painopisteiden analyysin (*mihin säätiö pyrkii?*), toiminnan toteutuksen ja tiedotuksen analyysin (*miten strategian voisi optimoida?*), toiminnan seuranta ja arviointia (*vastaako toiminta tavoitteita ja painopisteitä?*) tai toiminnan kehittämisen analyysin (*miten toimintaa voi parantaa?*).

¹⁸⁶ Mm. Juhana Lassilan ja Antti Arjavan haastattelut 31.3.2009; Pohls 1989; Suomen Kulttuurirahaston Internet-sivusto.

- ¹⁸⁷ Kulttuurirahaston perustamisesta ks. Pohls 1989; Keskisarja 2014; Hämäläinen 2009, 21–59, 74; Turja 1941, 798; Turja 1973, 124–125; Pohls 1999a; *Kansa nousee suomalaista kulttuurirahastoa perustamaan*. Suomen Kuvalehti 8/1937, 289–291; *Emäntä, joka lahjoitti puoli miljoonaa*. Suomen Kuvalehti 31/1937, 1148–1149; *Viipurin miljoonapamaus*. Suomen Kuvalehti 5/1938, 170–172. Suomalaisten kansankeräysperinteestä ks. esim. Pohls 1989; Pohls 2002; Palmén 1908, 558; Smeds 1987; Pohls & Rommi 1989; Pohls 1999a; Pohls 1999b, 452–453; Snellman 2002; Itkonen & Kaitavuori 2007; Heikkilä 2013d; Klinge 1977; Alapuro ym. 1987; Lindgren 2000, 29; Hietala 2002, 492; Hämäläinen 2009; Levä 2001, 9–17.
- ¹⁸⁸ Ks. esim. Eskola 1991, 67; Pohls 1989; Heikkilä 2010a.
- ¹⁸⁹ Erkki Salonen toimi Valtakunnan suunnittelutoimistossa, sekä Suomalaisuuden Liiton keskushallituksessa vuosina 1956–1957. Suomen Kulttuurirahaston yliasiamiehenä hän oli vuoteen 1980 saakka.
- ¹⁹⁰ Mm. Mäkinen 2002, 35; Eskola 1991, 67. Maakuntaliittojen kautta kulttuurirahaston tuki sidottiin maakunnan omaan taloudelliseen panostukseen.
- ¹⁹¹ Käytännössä hoitokunnassa istuu 10–12 jäsentä. Hoitokunnan jäsenen mandaatti on kolme vuotta ja sama jäsen voidaan valita kolme kertaa eli pisimmillään hoitokunnassa istutaan yhdeksän vuotta. Hoitokunnan jäsenen ja asiamiehen on kuitenkin täytynyt jättää toimensa viimeistään jäädessään eläkkeelle. Hoitokunta valitsee itse uudet jäsenensä.
- ¹⁹² Satakunnan rahaston varapuheenjohtaja 2007–2009 ja puheenjohtaja 2009–2015 Outi Tuomi-Nikulan haastattelu 10.6.2016.
- ¹⁹³ Vuoteen 1991 Satakunnan Maakuntaliitto.
- ¹⁹⁴ Paavo Hohdin haastattelu 28.4.2009. Asiasta tarkemmin teoksessa Heikkilä 2010a, 113–117.
- ¹⁹⁵ Heikkilä 2010a.
- ¹⁹⁶ Heikkilä 2010a.
- ¹⁹⁷ Outi Tuomi-Nikulan haastattelu 10.6.2016.
- ¹⁹⁸ SatM, hoitokunnan kokouspöytäkirjat 1959–2002; Hoitokunnan kyselylomakkeen vastaukset, Heikkilä 2010a.
- ¹⁹⁹ Hoitokunnan jäsenten kyselylomakkeen vastausten mukaan tässä ei ole ollut selkeää linjaa, sillä mielikuvat ulkopuolisten asiantuntijoiden käytöstä ovat hyvin vaihtelevat riippumatta tarkastelujaksosta.
- ²⁰⁰ Outi Tuomi-Nikulan haastattelu 10.6.2016.
- ²⁰¹ Satakunnan rahaston varapuheenjohtaja 2014–2015 ja puheenjohtaja vuodesta 2015 Hannu Jaakkolan haastattelu 14.–18.9.2017.
- ²⁰² Hannu Jaakkolan haastattelu 14.–18.9.2017.
- ²⁰³ Outi Tuomi-Nikulan haastattelu 10.6.2016.
- ²⁰⁴ Outi Tuomi-Nikulan haastattelu 10.6.2016; Hannu Jaakkolan haastattelu 14.–18.9.2017.
- ²⁰⁵ Satakunnan rahaston ohjesääntö vuodelta 1959, SatM.
- ²⁰⁶ Satakunnan rahaston ohjesääntö vuodelta 1959, SatM.
- ²⁰⁷ Heikkilä 2010a.
- ²⁰⁸ <https://skr.fi/fi/wozzeck-satakunnan-voimannäyte>.
- ²⁰⁹ Satakunnan rahaston hoitokunnan kokousmuistiot, SatM.
- ²¹⁰ Satakunnan rahaston hoitokunnan kokousmuistiot, SatM. Tähän, niinkuin moneen muuhunkin jakopoliittiseen linjaukseen löytyy historiallisia taustoja teoksesta Tiitta 2015.
- ²¹¹ SatM Hoitokunnan kokousmuistiot 20.10.1961, 15.10.1962, 15.10.1963, 16.10.1964 & 14.10.1966.

²¹² Tieteen hakijoilla 30 prosentilla oli kaksi suosittelijaa ja 21 prosentilla 3 tai useampi suosittelija. Taiteen hakijoilla vastaavat prosenttiyksiköt ovat 21 % ja 23 %.

²¹³ Enemmän kuin 3 aikaisempaa apurahaa oli saanut 21 % tieteen hakijoista ja 17 % taiteen hakijoista.

²¹⁴ Outi Tuomi-Nikulan haastattelu 10.6.2016.

²¹⁵ Mm. Pohls 1989.

²¹⁶ Mm. Hannula ym. 2011, 61–62.

²¹⁷ SKRark.

²¹⁸ SatM.

²¹⁹ SKRark Hm Maakuntarahastot, tilastot, Maakuntarahastojen kulut ja tuotot 1.10.1968–30.9.1969.

²²⁰ Vuoden 1964 taiteilijamatrikkelin mukaan laskettuna. Vuonna 1964 suomalaisia taiteilijoita oli yhteensä 533. Erkki Salosen luento *Kulttuurihallinto ja kuvataidepolitiikka I* Taiteilijaseminaari 1965, 47–48.

²²¹ Erkki Salosen luento *Kulttuurihallinto ja kuvataidepolitiikka I* Taiteilijaseminaari 1965, 40–41, 46–48, 53.

²²² Pohls 1999a.

²²³ Ks. esim. Heikkilä 2010a.

²²⁴ Lain astuttua voimaan kunnille alettiin myöntää valtion taloudellista tukea kulttuuritoimenjohtajan, kulttuurisihteerin ja kulttuuriohjaajan virkaan tai yhdistettyyn virkaan kuuluvista kulttuuritoimen tehtävistä aiheutuviin kustannuksiin sekä paikallisen kulttuuritoiminnan järjestämisestä ja tukemisesta aiheutuviin kustannuksiin. Nämä lisävarat näkyivät myös Satakunnan rahastolle osoitetuissa kuntien tuissa.

²²⁵ Toimintansa alkuvuosina Satakunnan rahasto oli ainoa säännöllisesti tieteen ja taiteen apurahoja jakava säätiö alueella. 1980-luvulla Turun ja Porin läänin taidetoimikunnasta oli muodostunut huomattava taiteen tukijärjestelmä ja Liikesivistysrahaston perustama maakunnallinen organisaatio alkoi toimia alueella. Lisäksi kunnat ryhtyivät jakamaan Satakunnassa omia palkintojaan ja järjestämään kilpailuja eri kulttuurin aloilla sekä tekemään taidehankintoja. Maakunnassa kehitettiin myös kunnallisten kulttuurilaitosten, kuten teattereiden, orkestereiden, kirjastojen ja museoiden toimintaa.

²²⁶ Autio 1997, 222. 15-vuotiset apurahat kuitenkin lakkautettiin jo 1990-luvun puolivälissä (Jokinen 2010).

²²⁷ Sallinen 2009, 121, 127.

²²⁸ SatM.

²²⁹ Seppo Laakkosen haastattelu 25.1.2010. Tämä sama suuntaus on ollut muissakin maakuntarahastoissa (SKRark, HMSKR Maakuntarahastot yleistä, Jarmo Mäkinen sähköposti 29.3.2001 *Selvitys: Maakuntarahastojen apurahanjaon keskeisimpiä muutoksia 90-luvulla*).

²³⁰ Suomen Kulttuurirahaston Vuosikertomus 1990–91, 2–3. Risto Ihamuotila *Puheenjohtajan katsaus: Kulttuuri taloudellisen laman kourissa*.

²³¹ Euroopan neuvoston selvityksen mukaan yksi syy Suomen yksityisen taiderahoituksen alhaiseen tasoon oli juuri yrityksille tarjottujen verohelpotusten vähyys. (Renard 1996, 54.)

²³² Suomen Kulttuurirahaston vuosijuhla 27.2.1990 Säätiön hallintoneuvoston esimies, pääjohtaja Markku Mannerkosken avaussanat (SRKark).

²³³ Frank Median dokumentti *Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina* 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi.

²³⁴ Ralf Sunellin haastattelu 31.3.2009.

²³⁵ SatM.

²³⁶ Kukin maakuntarahasto sai 100 000 markkaa käytettäväksi vähintään 10 000 markan suuruisina apurahoina koululaisten kulttuurihankkeisiin. Apurahojen saaman positiivisen vastaanoton kannustamana Kulttuurirahaston hallitus päätti jatkaa peruskoululaisten kulttuurin tukemista myös juhluvuoden jälkeen vuosittaisella 1,7 miljoonan markan avustuksella. (Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset.)

²³⁷ Antti Arjavan ja Juhana Lassilan haastattelut 31.3.2009; Seppo Laakkosen haastattelu 26.1.2010; Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset.

²³⁸ Seppo Laakkosen haastattelu 26.1.2010.

²³⁹ SatM.

²⁴⁰ Lisäksi erityismaininnan ovat saaneet hankkeet, joille jaettiin apuraha *Juhluvuoden 2014 apurahana*: Kankaanpään Taideyhdistys ry 15 000 € Juuret-näyttelyn ja -juhlaseminaarin järjestämiseen, fil. tohtori Anna Sivula, fil. tohtori Maarit Grahm ja fil. maisteri Anni Ruohomäki 20 000 € Satakunnan teollisen kulttuuriperinnön kartoittamiseen, tutkimiseen ja hyödyntämisen edistämiseen. Kärkihankkeiksi nimettiin seuraavat hankkeet: vuonna 2015 Poikkitaiteellinen yhdistys Poike ry 25 000 € Nukketeatterioopperateoksen taiteelliseen suunnitteluun ja ennakkotuotantoon, ja Satakunnan Museo 25 000 € Satakunnan historian viidennen ja samalla viimeisen osan toteuttamiseen, sekä vuonna 2016 lääket. tohtori Max Karukivi, lääket. tohtori Noora Scheinin ja lääket. lis. Jani Kajanoja 30 000 € Tunne-elämän kehittymistä käsittelevään tutkimukseen, Porin Teatterisäätiö 25 000 € Porin Teatterin historiikin kirjoittamiseen, ja fil. tohtori Anna Sivula ja työryhmä 25 000 € Satakunnan rannikkoseudun teollista kulttuuriperintöä käsittelevään tutkimukseen.

²⁴¹ Satakunnan rahaston ohjesääntö vuodelta 1959, SatM.

²⁴² Säveltaiteen apurahoista 38 % (110 kpl) myönnettiin opintoihin, 22 % (63) produktioon, 15 % (44) konserttiin, 12 % (36) työskentelyyn ja 11 % (31) instrumenttiin. Lisäksi säveltaiteet saivat 3 apurahaa materiaaleihin, ja yhden apurahan kilpailuun, näyttelyyn ja apurahoiksi nuorille soittajille.

Kuvataiteen apurahoista 52 % (153 kpl) myönnettiin työskentelyyn, 24 % (70) näyttelyn järjestämiseen, 8 % (24) sekä opintoihin että produktioihin, 7 % (20) materiaalihankintoihin, ja yksi apuraha gallerian perustamiseen.

Näyttämötaiteen apurahoista 43 % (58 kpl) myönnettiin produktioon, 39 % (52) opintoihin, 17 % (23) työskentelyyn ja kaksi apurahaa materiaaleihin.

Kirjallisuuden apurahoista 85 % (63 kpl) myönnettiin työskentelyyn, 7 % (5) produktioon, neljä apurahaa julkaisemiseen ja kaksi apurahaa opintoihin.

²⁴³ Kuvataiteet käsittävät muun muassa valokuva- ja elokuvataiteen sekä taideteollisuuden.

²⁴⁴ Taiteen aloista eniten tuettiin kuvataiteita (40 %) ja säveltaiteita (29 %). Näyttämötaiteet saivat noin neljänneksen taiteen apurahoista.

²⁴⁵ Näyttämötaiteisiin on laskettu teatteritaide, tanssitaide sekä sirkustaide.

²⁴⁶ Kuvataiteiden osuus laski 38 prosentista 33 prosenttiin ja säveltaiteiden nousi 35 prosentista 40 prosenttiin.

²⁴⁷ Satakunnan rahaston hoitokunnassa istui esimerkiksi Porin Taidemuseon johtaja Marketta Seppälä vuosina 1980–1988.

²⁴⁸ Lääketieteen hakemuksia oli yhteensä 4 kappaletta eri vuosina.

²⁴⁹ Tampereen teknillisen korkeakoulun perustettua yksikön Poriin alkoi ilmestyä teknisten tieteiden hakemuksia. Rauman opettajankoulutuslaitokselta alettiin hakea kasvatustieteen apurahoja Satakunnan rahastosta vasta 1980-luvulla, jolloin se oli siirtynyt Turun yliopiston alaisuuteen ja alkoi tuottaa tieteellistä tutkimusta.

²⁵⁰ Sallinen 2009, 127.

²⁵¹ Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1999–00, 5. Yliasiamies Paavo Hohti *Ajankohtaisuuden perinne*. Suuri vaikutus oli varmasti myös Porin yliopistokeskuksen Turun yliopiston Kulttuuriperinnön ja maisemantutkimuksen laitoksen (vuodesta 2010 koulutusohjelman) tuomalla hakupaineella.

²⁵² 21 %. Tieteen apurahoissa naisten osuus oli 17 %.

²⁵³ Vuosi oli poikkeuksellinen hakevien naisoletettujen määrän kasvettua edellisen vuoden kolmesta hakijasta neljääntoista.

²⁵⁴ Jarmo Mäkinen 1990-luvulla tekemän selvityksen mukaan maakuntarahastoissa yleensä miehet saavat naisia suurempia tieteiden apurahoja. Hän kertoo, että Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen rahastot ovat ainoat, joissa näin ei ole. Miehiä suosittiin erityisesti filosofian, lääketieteen, oikeustieteen ja teknisten tieteiden aloilla. Naiset vuorostaan saivat useammin apurahoja kielten, perinnetieteiden ja sosiaalitieteiden aloilla. Mäkinen ei mainitse sitä, mikä tilanne on ollut taiteiden apurahojen kohdalla. (SKRark, HMSKR Maakuntarahastot yleistä, Jarmo Mäkinen sähköposti 29.3.2001 *Selvitys: Maakuntarahastojen apurahanjaon keskeisimpiä muutoksia 90-luvulla.*) Satakunnan rahastossa naisoletettujen osuus apurahansaajista oli tarkastelujaksolla 55,3 % ja jakosummasta 53,8 %, joten naisoletetut saivat keskimäärin hieman miesoletettuja pienemmän apurahan.

²⁵⁵ Teemahaastattelusta ks. esim. Alasuutari 2011, 144–145; Eskola & Suoranta 2008, 86–87, Sintonen 1999, 71.

²⁵⁶ Hyvärinen 2010, 114.

²⁵⁷ Porista 29, Raumalta 9, Pohjois-Satakunnasta 5 ja muualta Satakunnasta 4, Helsingistä 5 ja muualta Uudeltamaalta 4, Turusta 6 ja muualta Varsinais-Suomesta 2, Keski-Suomesta 3, Tampereelta 1, Etelä-Pohjanmaalta 1 ja ulkomailta 1. Haastattelupaikkakunnat eivät vastaa sitä, minne apurahat on aikoinaan jaettu. Etenkin säätiön alkuaikoina monet apurahoista jaettiin maakunnan ulkopuolella asuville satakuntalaisille.

²⁵⁸ Haastateltavien saamien apurahojen määrät: 2 apurahansaajaa 8 kertaa, 1 apurahansaaja 7 kertaa, 3 saajaa 6 kertaa, 5 saajaa 5 kertaa, 6 saajaa 4 kertaa, 6 saajaa 3 kertaa, 16 saajaa 2 kertaa ja 32 saajaa yhden kerran.

²⁵⁹ Myös hän esittää, että apurahoilla työskenteleminen on epävarmaa ja raskasta, mutta apurahoja pidetään suurina meriitteinä ja kannusteina, ja ne määrittelevät kirjailijan ammatti-identiteettiä. Kirjailijoille apurahan tärkein vaikutus oli työrauhan takaaminen ja parhaimpana jakopoliittisena linjauksena pidettiin pidempien, monivuotisten, apurahakausien tukemista. (Jokinen 2010.)

²⁶⁰ Ajatuksen on ennen minua esittänyt esim. Rastas 2010, 70.

²⁶¹ Tarkka ka. 59 min.

²⁶² Pöysä 2010, 154.

²⁶³ Thompson 1988, 209–210.

²⁶⁴ Alasuutari 2011, 148.

²⁶⁵ Emt., 155.

²⁶⁶ Peura 2008, 44.

²⁶⁷ Emt. 44.

²⁶⁸ Pöysä 2010, 154.

²⁶⁹ Graham ym. 2007, 21–22; Kuula & Tiitinen 2010, 447.

- ²⁷⁰ Haastattelun valta-aspekteista puhuessaan Pertti Alasuutarikin huomauttaa, että nuori haastattelija saa helposti sukulaistytön roolin. (Alasuutari 2011, 146.) Tämä saattaa myös olla syy tarjoamiseen.
- ²⁷¹ Virtuaalihaastattelujen erityispiirteistä ks. Tiittula ym. 2005.
- ²⁷² Asemointiteoria syntyi osittain kritiikkinä aiemmalle rooliteorialle. (Pöysä 2010, 159.)
- ²⁷³ Alasuutari 2011, 146.
- ²⁷⁴ Pöysä 2010, 154.
- ²⁷⁵ Näin on esittänyt mm. Uotinen 2005, 71.
- ²⁷⁶ ks. esim. Lumme-Sandt 2005, 129; Uusitalo 1991, 64; Leinikki 2009, 20.
- ²⁷⁷ Myös asemointiteorian mukaan tavat, jolla puhujat osallistuvat keskusteluun ja vaikuttavat sen kulkuun, paljastavat heidän asemoitumisensa suhteessa toisiinsa ja puheen kohteena oleviin asioihin. (Pöysä 2010, 158.)
- ²⁷⁸ Pöysä 2010, 154.
- ²⁷⁹ Graham ym. 2007, 21–22, 29; Kuula & Tiitinen 2010, 447.
- ²⁸⁰ Pöysä 2010, 155.
- ²⁸¹ Jokinen 2005, 39.
- ²⁸² Lumme-Sandt 2005, 134.
- ²⁸³ Pöysä 2010, 154.
- ²⁸⁴ 45Nkuv8090.
- ²⁸⁵ Leinikki tukeutuu myös aikaisempien tutkijoiden samankaltaisiin havaintoihin (Leinikki 2009, 27).
- ²⁸⁶ Lumme-Sandt 2005.
- ²⁸⁷ Lumme-Sandt 2005.
- ²⁸⁸ Leinikki 2009, 27.
- ²⁸⁹ Raisa Kiesin haastattelu 1.4.2009.
- ²⁹⁰ Ks. esim. Henige 1982, 34–36.
- ²⁹¹ Ks. esim. Thompson 1988, 200–209.
- ²⁹² Hyvärinen 2010, 96.
- ²⁹³ Ks. Pöysä 2010, 328.
- ²⁹⁴ Rastas 2010, 73.
- ²⁹⁵ Eskola & Suoranta 2008, 63–64.
- ²⁹⁶ Mäki-Kulmala 1995, 157; Luomanen 2010, 354.
- ²⁹⁷ Nikander 2010, 435; Seppänen 1997, 19.
- ²⁹⁸ Ukkonen 2000, 58.
- ²⁹⁹ Nikander 2010, 433.
- ³⁰⁰ Aineistojen litterointiin ja kääntämiseen liittyvistä teoreettisista, käytännöllisistä, eettisistä ja teknisistä pohdinnoista ks. Nikander 2010.

³⁰¹ Muutamassa kohdassa olen merkinnyt näin myös pidemmän tekstipätkän poiston, kun haastateltava on palannut aikaisempaan aiheeseen.

³⁰² Saresma 2010, 61.

³⁰³ Saresma (2010, 61–62) ja Otonkorpi-Lehtoranta & Ylöstalo (2015, 223), jotka viittasivat tässä feministisen kokemuksentutkimuksen keskeiseen teokseen Ramazanoglu & Holland 1999, 3, 381–892.

³⁰⁴ Tuotetuista puhetavoista, kulttuurisista merkityksistä ja kertomuksista haastatteluissa ks. Alasuutari 1994; Alastalo & Åkerman 2010, 372.

³⁰⁵ Saresma 2010, 61–62; de Lauretis 1984.

³⁰⁶ Tällaista kertomusten kontekstualisointia kutsutaan etnografiassa *kerronnalliseksi ympäristöksi* ks. Gubrium & Holstein 2009.

³⁰⁷ Bruner 1991, 1–12, 8.

³⁰⁸ Peura 2008, 35.

³⁰⁹ Interaktionäkökulmasta ks. Alasuutari 2011, 143; Ukkonen 2000, 74.

³¹⁰ Ruusu vuori ym. 2010a, 111.

³¹¹ Anni Peura viittaa tutkimuksiin, joiden mukaan *”naiset ja miehet keskittyvät elämäntapahtumien muisteluissa erilaisiin asioihin ja käyttävät elämän kuvauksessa erityyppisiä kielikuvia. Vastaavasti ihmissuhteet, arkielämä, koti ja sisätilat on nähty naisten alueena, kun taas miehet keskittyisivät enemmän kuvailemaan ulkoista ympäristöä, omaa minää, toimintaa ja julkisen uran muutoksia”*. (Peura 2008, 36) Tämä jaottelu ei näy omassa aineistossani.

³¹² Omasta akateemisesta urastaan ja sen taustoista kertoessaan ihmistieteiden edustajat käyttävät monipuolisempaa ja yksityiskohtaisempaa kerrontaa ja sitovat asioita enemmän omaan persoonaansa ja elämänsäkuunsa kuin luonnontieteilijät. (Peura 2008, 34.) Tämä saattaa korostua silloin, kun haastateltavat tietävät tutkimuksenkin olevan humanistinen. Ihmistieteilijät tietävät, millaista aineistoa haastattelijana toivon saavani.

³¹³ Vrt. Antikainen ym. 1996, 36–52; Ruusu vuori ym. 2010a, 81; Rastas 2010, 81; Latvala 2013.

³¹⁴ Sukupolvi tietoisuudesta ja suurista ikäluokista ks. Purhonen 2007. Myös tutkijat tulkitsevat aineistojaan tietyn sukupolven edustajina. (Julkunen 2004, 13–14.)

³¹⁵ Myös 3Ykuv0010, 36Nkuv00 ja 67Nhum00 kertoivat pelkäävänsä kuulostavansa kiittämättömiltä. 36Nkuv00: *”Se voi vaikuttaa, että kritisaisin Satakunnan rahastoa, mitä en muutenkaan halua tehdä, koska heiltähän juuri olen saanut sen ällistyttävän mielestäni ällistyttävän suuren summan!”*

³¹⁶ Pöysä 2010, 153; Ruusu vuori ym. 2010a, 96–97.

³¹⁷ Huttunen 2010, 41.

³¹⁸ Narratiivisesta analyysistä ks. esim. Holstein & Gubrium 2000; Hänninen 2000. Kertomusrakenteen analyysistä ks. esim. Peura 2008, 61–66.

³¹⁹ Jyrki Pöysän tutkimus *Lähiluvun tieto. Näkökulmia muistelukerronnan tutkimukseen* (2015) avaa lähiluvun teoriaa ja käytäntöjä kirjoitetun muistelukerronnan näkökulmasta (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kilpakeruuaineistot). *Lähiluku* (close reading) on kulttuurintutkimuksessa pitkään käytetty menetelmä jolla pyritään löytämään rajatusta tutkimuskohteesta syvempiä merkityksiä yksityiskohtaisella tarkastelulla. Lähiluku sisältää useamman lukukierroksen. Ensimmäisellä lukukerralla tekstin yksityiskohdista hahmotetaan merkityksellinen kokonaisuus. Seuraavilla lukukerroilla tulkintaa tarkennetaan ja syvennetään. Prosessin aikana jokainen lukukerta tuottaa uutta tietoa. Lähiluku on menetelmänä niin intensiivinen, että se soveltuu vain lyhyiden tekstien analyysiin. Omassa tutkimuksessani esimerkiksi todellinen lähiluku olisi mahdoton, mutta käytän pienemmässä mittakaavassa metodin inspiroimia näkökulmia tekstin analyysiin ja tarkastelin myös aineiston teemoja useamman lukukerran avulla pintaa syvemmin.

³²⁰ Genette 1980.

³²¹ Hyvärinen 2010, 90–91.

³²² Ks. Esim. Hänninen 2000, 96.

³²³ Samuel & Thompson 2009, 9–10; Ukkonen 2000, 138–139.

³²⁴ Labov & Waletzky 1997, 3–38. Labov ja Waletzky huomio on heidän kehittämästään *Suullisen kertomuksen rakennemallista*, jonka mukaan tarinoissa on seuraavat vaiheet: *tiivistelmä* (mistä kertomuksessa on kyse), *orientaatio* (missä, milloin, ketkä, miksi), *mutkistuva toiminta* (mitä varsinaisesti tapahtui, usein häiriö/käännös), *lopputulos* (mihin tapahtumat päättyivät), *arviointi* (mikä oli hyvää, pahaa, erikoista, merkittävää), *lopetus* (siirtymä tapahtumien ajasta kertomisen hetkeen). (Hyvärinen 2010, 94–95; Ruusuvuori ym. 2010a, 94–95.)

³²⁵ Hyvärinen 2010, 96–97.

³²⁶ Deborah Tannen on nimennyt odotuksen osoittimiksi *poisjätön* (tavanomainen jätetään mainitsematta), *toiston* (vain yllättäviä asioita toistetaan), *korjauksen* (kertoja suhteuttaa puheensa kuulijan odotuksiin kesken lauseen), *takauman* (ajallisen järjestyksen katkeaminen, kun kertoja huomaa tapahtumien selittämisen vaativan aiemmin kerrotun täydentämistä), *varaukset* (ilmaukset, jotka täsmentävät suhdetta odotuksiin: ilmeisesti, aika, todella, joka tapauksessa.), *kiellot* (kerrotaan mitä ei tapahtunut), *kontrastoivat sidesanat* (vaan ja mutta), *modaaliverbit* (mitä piti, saattoi tai olisi voinut tapahtua) ja *arvioivan kielen* (erityiset adjektiivit ja adverbit, joiden tarkoitus muuttuu odotusten mukaan). (Tannen 1993, 41–51.)

³²⁷ Ks. esim. Bruner 1990, 39; Ruusuvuori ym. 2010a, 110; Hyvärinen 1994; Leinikki 2009, 31; Vanhala 2007, 31.

³²⁸ Hyvärinen 2010, 113.

³²⁹ Peura 2008, 69–71.

³³⁰ Strauss & Corbin 1990.

³³¹ Tämä on sanonta. Aineistosta ei tietenkään itsestään nouse mitään, vaan tutkijan valinnat ja tulkinta ohjaavat aineiston käsittelyä. (Ruusuvuori ym. 2010b, 15, 19; Wolcott 1994.)

³³² Ruusuvuori ym. 2010a, 356–357.

³³³ Ruusuvuori ym. 2010b, 9. Analyttiset kysymykset ovat avoimia kysymyksiä, sillä *kyllä* vai *ei* – kysymykset sisältävät aina ennako-oletuksen. (Ruusuvuori ym. 2010b, 16.)

³³⁴ Mm. Honkonen & Karila 1995, 136; Strauss & Corbin 1990, 37–39.

³³⁵ Mm. Ruusuvuori ym. 2010a, 96–97.

³³⁶ Mm. Luomanen 2010, 353–355.

- ³³⁷ Strauss & Corbin 1990, 97; Wetherell & Potter 1988, 168–183; Ruusuvuori ym. 2010b, 25; Ruusuvuori ym. 2010a, 356, 360.
- ³³⁸ Strauss & Corbin 1990, 108–109; Ruusuvuori ym. 2010a, 362.
- ³³⁹ Ruusuvuori ym. 2010b, 19.
- ³⁴⁰ Mason 2002; Ruusuvuori ym. 2010b, 21–22.
- ³⁴¹ Strauss & Corbin 1990, 116–117; Ruusuvuori ym. 2010a, 357, 364.
- ³⁴² Ks. esim. Alastalo & Åkerman 2010, 383.
- ³⁴³ Pienten ja paikallisten ryhmien tunnistettavuudesta ks. esim. Peura 2008, 42–43; Kuula 2006, 204–205.
- ³⁴⁴ Esim. 60Mkuv70809000.
- ³⁴⁵ Esim. 29Mhum60.
- ³⁴⁶ Rastas 2010, 83.
- ³⁴⁷ Anni Peura havaitsi, että hänen akateemiset informanttinsa varoivat kritisoidakseen omaa yhteisöään ja vaikenivat yhteisön piirissä arkaluonteisiksi luokitelluista asioista kovan sisäisen kontrollin tähden. Esimerkiksi syrjinnästä tai väärinkäytöksistä ei haluttu puhua leimautumisen pelossa. (Peura 2008, 43.) Näin mainetta varjellaan akateemisen yhteisön sisällä, mutta haastateltavat toimivat varmasti samoin myös rahoittajan edessä.
- ³⁴⁸ Graham ym. 2007, 30, 39; Kuula & Tiitinen 2010, 447.
- ³⁴⁹ Tämä sanavalinta esiintyi apurahalla työskentelyn vastinparina kahdesti. Hän kertoi olevansa sillä tavoin parempiosainen, että hänellä oli aina ollut riittävästi varallisuutta niin, ettei hän ollut tarvinnut apua. Hän koki varallisuuden myös velvoitteena, sillä hän piti tarpeellisena puolustella sitä, miksei ollut maksanut yhteisön apurahaa omasta pussistaan.
- ³⁵⁰ Hyvärinen 2002, 68.
- ³⁵¹ Satakunnan rahasto tilasi vuonna 2008 Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitokselta (vuodesta 2010 Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma) puolueettoman tutkimuksen kuluneista viidestä vuosikymmenestä. Professorit Outi Tuomi-Nikula ja Jaakko Suominen valitsivat minut tutkimuksen tekijäksi. Vaikka hankkeella oli ohjausryhmä, tutkimuksen tekemiseen minulle annettiin vapaat kädet. Aiheen rajauksen, metodologiset valinnat ja lähestymistavan ym. päätti itse.
- ³⁵² Historioihin nojautuminen aiheuttaa helposti sen, että toimijoita alkaa pitää *suurmiehinä*. Genren retoriikassa ja kirjoittamisen perinteessä nostetaan usein tapahtumia arvoon, ikään kuin olisi alusta asti ollut varmaa, että he menestyvät. Todellisuudessa myös näiden henkilöiden teot yleensä edustavat (tai on valittu edustamaan) ajan henkeä. Esim. Kulttuurirahasto on monien tekijöiden summa. Kulttuurirahaston puuhamiesten erityisyys on ennemmin siinä, että he olivat mukana yrittämässä intohimoisesti niin monessa, että osa niistä lopulta kantoi hedelmää. Tarinan opetus voisi olla, että, kun tarpeeksi yrittää, voi syntyä jotain hienoa. Kaikki heidän suuret ideansa ja ajatuksensa eivät kantaneet.
- ³⁵³ Hyvärinen 1994, 135.
- ³⁵⁴ Raatikainen 2004, 123–124. Raatikainen tukee väitettään Brian Fayn esittämiin mielipiteisiin. (Fay 1996.)
- ³⁵⁵ Mm. Patton 2002, 50–51. Tutkimus ei koskaan voi olla täysin neutraalia. Satu-Mari Janssonin mukaan *”useat vaikutustutkimuksen kriittiset äänet esittävät, että taiteen vaikutustutkimuksen tekeminen tulisi siirtää taidemyönteisiltä tekijöiltä neutraaleille tahoille”*. En esimerkiksi pidä itseäni taideneutraalina tai kulttuurineutraalina, mutta luulen, että on vaikeaa löytää tutkijaa, joka ei suhtautuisi kulttuuriin millään tavalla ja olisi silti kiinnostunut sen tutkimisesta.

³⁵⁶ 23Nyht60, 28Mhum60, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 47Mhum80.
³⁵⁷ 7Mhum00, 10Ykuv60, 23Nyht60, 45Nkuv8090, 61Mhum60, 62Yhum900010.
³⁵⁸ 47Mhum80, 61Mhum60, 62Yhum900010. 42Nyht7080: Tutkimusrahoituksessa elettiin nousu-
 kautta ennen lamaa 1980- ja 1990-luvuilla, jolloin rahoittajat lisääntyivät, mutta kilpailu ei ollut
 vielä koventunut liikaa.
³⁵⁹ 7Mhum00, 12Nhum00, 27Mlaak60.
³⁶⁰ 68Ysav90.
³⁶¹ 69Nhum10.
³⁶² 27Mlaak60, 71Mluon10.
³⁶³ 49Ysav80.
³⁶⁴ 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 71Mluon0010.
³⁶⁵ 33Msav00, 49Ysav80.
³⁶⁶ Myös 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 18Ynäyt00, 22Msav60, 32Nsav60.
³⁶⁷ 13Ynayt900010.
³⁶⁸ 8Ykuv00, 12Nhum00, 22Msav60. Apurahansaajien sosiaaliturvaa koskeva uusi lainsäädäntö astui
 voimaan 1.1.2009. Sen jälkeen vähintään neljän kuukauden yhtäjaksoiselle työskentelyajalle myön-
 netty apuraha sisältää lakisääteiset vakuutusmaksut. Henkilökohtaisen kokovuotisen apurahan saa-
 neille voidaan lisäksi myöntää lisäapuraha täydentävän henkilövakuutuksen järjestämiseksi. (Suo-
 men Kulttuurirahaston vuosikertomus 2005–06, 5. Antti Arjava *Yliasiamiehen katsaus*; Suomen Kult-
 tuurirahaston vuosikertomus 2007–08, 5. Antti Arjava *Yliasiamiehen katsaus*.)
³⁶⁹ 22Msav60.
³⁷⁰ 1Mhum8090, 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 10Ykuv60, 11Mkuv6080, 14Nnayt809000, 16Ysav00,
 18Ynayt00, 24Ysav60, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 57Nsav80900010, 61M-
 hum60, 62Yhum900010, 72Ykuv0010.
³⁷¹ 29Mhum60, 54Nkasv9000, 69Nhum10.
³⁷² 18Ynäyt00, 29Mhum60, 59Yluon8090.
³⁷³ 1Mhum8090, 7Mhum00, 18Ynäyt00, 19Nyht00, 29Mhum60, 33Msav00, 56Ysav00, 57N-
 sav80900010, 66Nhum0010, 69Nhum10, 71Mluon0010.
³⁷⁴ 46Mkuv80. Pelkkä tieto säätiön olemassaolosta mahdollisena turvaverkkona on tärkeää. (Ks.
 Heikkilä 2013b.)
³⁷⁵ 5Ysav708090, 20Nhum0010, 36Nkuv00, 67Nhum00, 72Ykuv0010.
³⁷⁶ 62Yhum900010.
³⁷⁷ 5Ysav708090.
³⁷⁸ 13Ynayt900010, 16Ysav00, 24Ysav60, 31Mhum70, 36Nkuv00, 56Ysav00, 58Yluon10.
³⁷⁹ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 20Nhum0010, 69Nhum10.
³⁸⁰ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 13Ynayt900010, 24Ysav60, 72Ykuv0010.
³⁸¹ 3Ykuv0010, 5Ysav708010, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010.
³⁸² Minkkinen 1999.
³⁸³ 2Mnayt00, 4Ylast00, 6Yhum6070. 15Ynayt9010: *"Ei se oo ku lomakkeita ja tekstin tekoo. Vastaa
 siihe, mitä kysytähä. Hehe.. yrittää esittää asian mahdollisimman fiksusti, että sais apurahaa."*
³⁸⁴ 9Nkuv708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 17Ylast00, 18Ynayt00, 23Nyht60, 31Mhum70, 58Y-
 luon10, 64Mhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10, 71Mluon0010. Joidenkin
 mielestä hakemisen työläys on este hakemiselle 49Ysav80, 50Nsav8010.
³⁸⁵ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 14Nnayt809000, 15Ynayt9010, 17Y-
 last00, 69Nhum10, 70Nkuv900010.

³⁸⁶ Suominen 2015, 270, 276.

³⁸⁷ 1Mhum8090, 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 4Ylast00, 8Ykuv00, 12Nhum00, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 18Ynäyt00, 20Nhum0010, 38Mkuv70809000, 46Mkuv80, 51Msav9000, 55Nkirj900010, 58Yluon10, 60Mkuv70809000, 65Nhum10, 71Mluon0010, 72Ykuv0010. Satakunnan rahaston hakuaika on ker-
ran vuodessa 10.1.–10.2. Se yhtenäistettiin maakuntarahastojen kesken vuonna 2010. Apurahojen-
jako on vuosijuhlan yhteydessä toukokuun lopulla.

³⁸⁸ 64Mhum00.

³⁸⁹ 40Nluon7080.

³⁹⁰ 3Ykuv0010, 5Ysav708010, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 27Mlaak60, 30Nsav60, 39Mkuv7080,
56Ysav00, 63Nhum00, 64Mhum00.

³⁹¹ 3Ykuv0010, 5Ysav708010, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010.

³⁹² 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 8Ykuv00, 12Nhum00, 67Nhum00. Suomen Kulttuurirahasto otti käyttöön
sähköisen haun vuonna 2008 haun helpottamiseksi ja hakemusten käsittelyn ja raportoinnin val-
vonnan tehostamiseksi. (*Tammenlastuja 3/2008*, 4.) Sähköiseen hakemukseen varauksella suhtau-
tuivat 9Nkuv708090 ja 53Mkuvhum8090.

³⁹³ 3Ykuv0010.

³⁹⁴ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 20Nhum0010, 51Msav9000, 65Nhum10,
66Nhum0010.

³⁹⁵ 3Ykuv0010, 15Ynayt9010, 51Msav9000.

³⁹⁶ 8Ykuv00, 15Ynayt9010, 18Ynäyt00, 33Msav00, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 63Nhum00, 66N-
hum0010, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

³⁹⁷ 64Mhum00.

³⁹⁸ 3Ykuv0010, 5Ysav708010, 8Ykuv00, 11Mkuv6080, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 17Ylast00, 20N-
hum0010, 22Msav60, 30Nsav60, 33Msav00, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 45Nkuv8090,
47Mhum80, 55Nkirj900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 72Y-
kuv0010. Muutama haastateltava kokee, että olisi tärkeämpää jakaa apurahaa mahdollisimman mo-
nelle. Tällainen näkökulma tuli esille lähinnä taiteilijoiden keskuudessa (5Ysav708010, 9N-
kuv708090, 16Ysav00).

³⁹⁹ 5Ysav708090, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 62Yhum900010: *”Ei ei ei mitään semmosia
lähteitä ole olemassa, mistä olis voinut yksistään saada niin paljon rahaa kuin tarvittiin.”* 69Nhum10.

⁴⁰⁰ 1Mhum8090, 5Ysav708090, 6Yhum6070, 10Ykuv60, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010,
16Ysav00, 23Nyht60, 24Ysav60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 30Nsav60, 33M-
sav00, 34Mnayt60, 36Nkuv00, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 45Nkuv8090,
47Mhum80, 48Nsav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 52Nsav0010, 55Nkirj900010, 57Nsav80900010,
60Mkuv70809000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 66Nhum0010, 67N-
hum00, 71Mluon0010.

⁴⁰¹ 1Mhum8090, 13Ynayt900010, 41Mkuv70, 47Mhum80, 49Ysav80, 61Mhum60.

⁴⁰² 8Ykuv00, 16Ysav00, 72Ykuv0010. 30Nsav60 sai lisäksi eräältä toiselta kansainväliseltä organi-
saatiolta.

⁴⁰³ 17Ylast00, 24Ysav60, 27Mlaak60, 29Mhum60, 30Nsav60, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 47M-
hum80, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 65Nhum10.

⁴⁰⁴ 5Ysav708090, 6Yhum6070, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 18Ynäyt00, 36Nkuv00,
39Mkuv7080, 44Nkuv708000, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 62Y-
hum900010, 66Nhum0010, 68Ysav90.

⁴⁰⁵ 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 18Ynäyt00, 20Nhum0010, 33Msav00, 39Mkuv7080,
41Mkuv70, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 53Mkuv8090, 56Ysav00, 60Mkuv70809000, 68Ysav90,
72Ykuv0010.

406 5Ysav708090, 47Mhum80, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 68Ysav90.

407 5Ysav708090, 6Yhum6070, 13Ynayt900010, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000.

408 1Mhum8090, 5Ysav708090, 12Nhum00, 27Mlaak60, 29Mhum60, 31Mhum70, 33Msav00, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 47Mhum80, 51Msav9000, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 61Mhum60, 64Mhum00, 65Nhum10, 67Nhum00, 68Ysav90.

409 Kuten säästöjä, puolison, vanhempien tai sukulaisten rahaa, palkkaa, eläkettä, opinto-, äitiys- tai työttömyystukea 1Mhum8090, 5Ysav708090, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 22Msav60, 23Nyht60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 29Mhum60, 32Nsav60, 33Msav00, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 46Mkuv80, 47Mhum80, 48Nsav80, 51Msav9000, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 68Ysav90, 72Ykuv0010. 30Nsav60 on poikkeuksellisesti saanut myös kahdelta yksityiseltä ulkopuoliselta mesenaatilta avustusta.

410 1Mhum8090, 13Ynayt900010, 29Mhum60, 32Nsav60, 59Yluon8090, 68Ysav90.

411 1Mhum8090, 6Yhum6070, 7Mhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 18Ynäyt00, 24Ysav60, 32Nsav60, 33Msav00, 38Mkuv70809000, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 68Ysav90.

412 5Ysav708090, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 18Ynäyt00, 24Ysav60, 37Nkuv70/80/00, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 46Mkuv80, 49Ysav80, 51Msav9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 58Yluon10, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 68Ysav90. 38Mkuv70809000 harjoitti myös epävirallista vaihdantataloutta: hän sai katettua valmistus- ja materiaalikustannuksia lahjoittamalla valmiita töitään näille yrityksille.

413 7Mhum00.

414 13Ynayt900010, 30Nsav60, 32Nsav60, 33Msav00, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 49Ysav80, 60Mkuv70809000, 70Nkuv900010.

415 15Ynayt9010, 18Ynäyt00, 24Ysav60, 33Msav00.

416 56Ysav00.

417 1Mhum8090.

418 49Ysav80.

419 13Ynayt900010.

420 6Yhum6070, 7Mhum00, 12Nhum00, 37Nkuv708000, 42Nyht7080 64Mhum00, 68Ysav90.

421 37Nkuv708000, 40Nluon7080, 60Mkuv70809000, 68Ysav90.

422 3Ykuv0010, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 14Nnayt809000, 24Ysav60, 37Nkuv708000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 71Mtekn0010.

423 42Nyht7080.

424 30Nsav60, 36Nkuv00, 43Mkirj70, 52Nsav0010. 18Ynäyt00 kertoo olleensa Satakunnan rahaston järjestämässä infotilaisuudessa, mutta ettei muista sieltä mitään.

425 5Ysav708090, 15Ynayt9010, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 46Mkuv80. Lisäksi 45Nkuv8090 muistaa saaneensa Satakunnan rahaston apurahan myös lähivuosina, vaikkei niin ole.

426 44Nkuv708000, 45Nkuv8090.

427 46Mkuv80.

428 4Ylast00, 71Mluon0010.

429 43Mkirj70 myös itse selittää asiaa näin.

430 5Ysav708090, 36Nkuv00, 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 55Nkirj900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 65Nhum10, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010.

431 64Mhum00, 70Nkuv900010.

⁴³² 4Ylast00, 37Nkuv708000, 40Nluon7080, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 64Mhum00, 66Nhum0010, 69Nhum10.

⁴³³ 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 42Nyht7080, 60Mkuv70809000, 64Mhum00.

⁴³⁴ 52Nsav0010, 66Nhum0010, 67Nhum00. Nimikkorahastoesitteet on liitetty apurahakirjoihin vuodesta 2009.

⁴³⁵ 63Nhum00, 71Mtekn0010. Lahjoittajien läsnäoloa toivottiin korostettavan enemmän (61Mhum60, 62Yhum900010, 71Mtekn0010).

⁴³⁶ 9Nkuv708090, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 42Nyht7080, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 60Mkuv70809000, 63Nhum00, 64Mhum00, 66Nhum0010, 67Nhum00.

⁴³⁷ 43Mkirj70, 52Nsav0010, 71Mtekn0010.

⁴³⁸ 2Mnayt00, 4Ylast00, 18Ynäyt00, 19Nyht00, 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 48Nsav80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 64Mhum00, 65Nhum10, 68Ysav90.

⁴³⁹ 41Mkuv70.

⁴⁴⁰ 40Nluon7080.

⁴⁴¹ Viittaus jätetty pois anonymiteetin takaamiseksi. Aili Nurmisen rahastosta on jaettu vain vähän apurahoja.

⁴⁴² 9Nkuv708090, 37Nkuv708000, 53Mkuvhum8090, 60Mkuv70809000, 68Ysav90.

⁴⁴³ 37Nkuv708000, 60Mkuv70809000.

⁴⁴⁴ 9Nkuv708090, 37Nkuv708000, 60Mkuv70809000.

⁴⁴⁵ 60Mkuv70809000.

⁴⁴⁶ 66Nhum0010.

⁴⁴⁷ 8Ykuv00, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 18Ynäyt00, 19Nyht00, 63Nhum00. Päättäjät eivät kiinnostaneet seuraavia haastateltavia: 1Mhum8090, 2Mnayt00, 22Msav60, 71Mtekn0010. Suurimmassa osassa haastatteluja hoitokunnan kokoonpano ei tullut puheeksi.

⁴⁴⁸ 3Ykuv0010, 5Ysav708010, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 46Mkuv80, 70Nkuv900010. 46Mkuv80: *"Kun joku lautakunta on, että millai ne nyt perehtyy jonkun yksittäisen taiteilijan.. niitten tarttis mennä itte sinne paikan päälle ja jutella ja kattella, että mitä se on tehnyt, eikä vaan kattella, että miten hienosti on kirjoitettu joku anomus."*

⁴⁴⁹ 2Mnayt00, 66Nhum0010.

⁴⁵⁰ 19Nyht00, 27Mlaak60, 37Nkuv708000, 63Nhum00, 71Mtekn0010.

⁴⁵¹ 71Mtekn0010: *"Jotenkaan mä en usko, että ne niinkun kauheen tarkkaan niinku analysoi sitä mun hakemusta, että miten niinku tieteellisesti perusteltu tai mitään se on, niin tai näin pois päin, että sitä ei semmosena niinku tieteellisenä saavutuksena kyllä voine pitää, mutta, tuntuuhan se silti ihan mukavalta."*

⁴⁵² 27Mlaak60, 37Nkuv708000, 63Nhum00. 37Nkuv708000 toivoo, että siitä myös tiedotettaisiin, mitä apurahoilla on saatu aikaiseksi.

⁴⁵³ 19Nyht00.

⁴⁵⁴ 1Mhum8090, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 18Ynayt00, 36Nkuv00, 63Nhum00.

⁴⁵⁵ 2Mnayt00, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 14Nnayt809000, 16Ysav00, 17Ylast00.

⁴⁵⁶ 5Ysav708010, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 39Mkuv7080. 9Nkuv708090, 39Mkuv7080 olettavat lisäksi, että hoitokunnan jäsenet pyrkivät jakamaan ensisijaisesti omalle paikkakunnalleen.

⁴⁵⁷ 1Mhum8090, 2Mnayt00, 4Ylast00, 8Ykuv00, 13Ynayt900010, 36Nkuv00, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 65Nhum10.

⁴⁵⁸ 13Ynayt900010, 22Msav60, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00. Vastaavassa päättävässä elimessä kertoo toimineensa 1Mhum8090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 22Msav60, 23Nyht60, 61Mhum60, 63Nhum00, 64Mhum00, 68Ysav90.

⁴⁵⁹ Hoitokunnan kyselylomakkeet Heikkilä 2010b.

⁴⁶⁰ Paavo Hohdin haastattelu 28.4.2009. Katso lisää Heikkilä 2010a.

⁴⁶¹ 5Ysav708090, 11Mkuv6080, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 54Nkasv9000, 68Ysav90.

⁴⁶² 38Mkuv70809000.

⁴⁶³ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 37Nkuv708000, 57Nsav80900010, 61Mhum60, 62Yhum900010. 9Nkuv708090: *"Jos on joku hyvät suhteet kato kyllä niitä suhteilla on viime vuosina niitä isoja saanu."* 57Nsav80900010: *"Mä satun tuntee joitakin juttuja, niinku sillai, niin sek in on mua joskus suututtanu, että siin on nyt menny jonkun muun perusteella, kun tän tän asian."* 61Mhum60: *"Se on kyllä aika raadollista hommaa se jakaminenkin. Huonolla hakemuksella ei voi yleensä pärjätä olenkaan, mutta kun hyviä hakemuksia on niin paljon, niin siinä sitten kyllä aika lailla merkitsee myös, tunnenko hänet vai hehe en."*

⁴⁶⁴ 27Mlaak60, 39Mkuv7080, 50Nsav8010, 67Nhum00, 68Ysav90.

⁴⁶⁵ 36Nkuv00, 59Yluon8090, 65Nhum10, 66Nhum0010.

⁴⁶⁶ Suomen Kulttuurirahasto on sitoutunut noudattamaan Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry:n jäsenenä Hyvää säätiötapaa, johon kuuluu se, että apurahoja tai etuja ei myönnetä hallituksen jäsenille, henkilökunnalle, toimielinten jäsenille, asiantuntijoille tai muille luottamushenkilöilleen tai näiden läheisille. (Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan Säätiöpalvelun Internet-sivusto, *Hyvä säätiötapa*, 8. www.saatiopalvelu.fi/media/tietolaari-files/julkaisut/hyvasaatiotapa_www.pdf (luetu 4.12.2015); Suomen Kulttuurirahaston Internet-sivusto <https://skr.fi/fi/suomen-kulttuurirahasto/hyva-saatiotapa>).

⁴⁶⁷ Hallituksen jäsenen tai muun vastuuhenkilön on ilmoitettava päätöksentekoon liittyvät eturistiriidat. Esteellinen vastuuhenkilö ei saa osallistua kyseisen asian käsittelyyn tai päätöksentekoon. (*Hyvä säätiötapa*, 8.)

⁴⁶⁸ 6Yhum6070, 12Nhum00, 37Nkuv708000, 68Ysav90.

⁴⁶⁹ Informanteista 43 esitti yhden tai useamman syyn saamiselle. 29 haastattelussa aihetta ei käsitellä. 15 haastateltavaa kertoi yhden syyn, 15 kertoi kaksi syytä, 7 kertoi kolme syytä, 4 kertoi neljä syytä ja 2 kertoi 5 syytä.

⁴⁷⁰ Haastateltavista 10 kertoi yhden syyn, 5 kertoi 2 syytä, 1 kertoi neljä syytä ja 1 kertoi 6 syytä.

⁴⁷¹ 50Nsav8010 epäilee, että hankkeen vaikuttavuus ei olisi ollut tarpeeksi suurta. 7Mhum00 uskoo, että koska Satakuntaa koskevaan seminaariin kutsuttiin luennoitsijoita ympäri maata, ei hanke ollut tarpeeksi satakuntalainen säätiön tarkoituksiin.

⁴⁷² Apurahahaut ajoittuivat huonosti hankkeen vaiheisiin. Liian aikaisessa vaiheessa ei voinut hakea, muttei myöskään jälkikäteen (66Nhum0010).

⁴⁷³ Hakija ei ollut uskaltanut kertoa hankkeesta tarkasti tai hakea suosittelijoita, sillä hänellä oli huonoja kokemuksia ajatusvarkauksista (1Mhum8090).

⁴⁷⁴ 7Mhum00, 9Nkuv708090, 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 14Nnayt809000, 16Ysav00, 53Mkuv8090, 60Mkuv70809000, 64Mhum00.

⁴⁷⁵ 1Mhum8090, 9Nkuv708090.

⁴⁷⁶ 3Ykuv0010.

⁴⁷⁷ Peura 2008, 77.

⁴⁷⁸ Peura viittaa tutkimuksiin Julkunen 2004, 77; Linde 1993, 141–143; Raehalme 1996, 35–37, 215.

⁴⁷⁹ Peura viittaa tutkimukseen Koski & Tedre 2003, 27–29.

⁴⁸⁰ Suomen Kulttuurirahaston hakuopas 2016 <https://skr.fi/fi/hakuopas>. Väitöskirja-apurahoissa ohjaajan lausunto on pakollinen. Kuitenkin usein saman professorin ohjattavia on hakijoina useita. Useampaa hakijaa suositellessaan lausunnonantaja joutuu asettamaan hakijat keskinäiseen järjestykseen.

⁴⁸¹ Tämä on tullut esille useammassa keskusteluissa hoitokunnan jäsenten kesken. Sen ovat myös kertoneet haastateltavistani suosituksia usein itse kirjoittaneet ja lukeneet 7Mhum00, 12Nhum00, 61Mhum60, 64Mhum00, 68Ysav90. 61Mhum60: *"Niissä ihmisen ominaisuudet on nyt yleensä kaksin verroin parempia kuin mitä ne on. Olen niitä itekin paljon kirjoittanut ja siis sillä kaavalla, mikä nyt on, elikä vain, jos on joku ihan tomppeleli hakija, niin sitä täytyy sitten kirjoittaa semmonen korrekti suositus, jossa ei käytetä ylisanoja ja ne jotka ratkasevat apurahoja niin ne nyt osaavat lukee."*

⁴⁸² 61Mhum60, 62Yhum900010, 69Nhum10.

⁴⁸³ 55Nkirj900010, 56Ysav00.

⁴⁸⁴ 22Msav60, 33Msav00, 66Nhum0010.

⁴⁸⁵ 36Nkuv00, 47Mhum80, 61Mhum60.

⁴⁸⁶ 13Ynayt900010, 58Yluon10.

⁴⁸⁷ 51Msav9000.

⁴⁸⁸ 36Nkuv00, 67Nhum00.

⁴⁸⁹ 36Nkuv00.

⁴⁹⁰ 36Nkuv00.

⁴⁹¹ 47Mhum80.

⁴⁹² 15Ynayt9010, 18Ynayt00, 38Mkuv70809000, 46Mkuv80, 68Ysav90.

⁴⁹³ 19Nyht00, 49Ysav80, 66Nhum0010, 69Nhum10.

⁴⁹⁴ 1Mhum8090, 5Ysav708010, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 20Nhum0010, 36Nkuv00, 63Nhum00, 64Mhum00.

⁴⁹⁵ Hoitokunnan kokousten pöytäkirjat, SatM.

⁴⁹⁶ Suomen Kulttuurirahaston yliasiames Antti Arjava, Frank Median dokumentti Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi.

⁴⁹⁷ Hannula ym. 2011.

⁴⁹⁸ Säätiön Patentti- ja rekisterihallitukselle vuosittain toimittamat tasekirjat ovat julkisia asiakirjoja (lukuun ottamatta tilinpäätöksen ja taseen liitetietoja), samoin säätiön säännöt ja hallituksen kokoonpano. Tiedot ovat saatavilla Patentti- ja rekisterihallituksen Virre-tietokannasta <https://virre.prh.fi/novus/frontPage?execution=e2s1>.

⁴⁹⁹ Hannula ym. 2011, 106–107.

⁵⁰⁰ *Giving more for research in Europe* 2005, 18.

⁵⁰¹ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080.

⁵⁰² Satakunnan rahaston Internet-sivut <https://skr.fi/fi/rahastot/satakunnan-rahasto>.

⁵⁰³ 3Ykuv0010, 28Mhum60. Poikkeuksellisen arvostettuna Satakunnan rahastoa pitävät 19Nyht00, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 59Yluon8090.

⁵⁰⁴ 5Ysav708090, 8Ykuv00, 9Nkuv708090.

⁵⁰⁵ 9Nkuv708090, 37Nkuv708000.

⁵⁰⁶ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 17Ylast00, 19Nyht00, 55Nkirj900010, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010. Mielikuvat juhluvuudesta ovat tulleet suurimmaksi osaksi siitä, että jakotilaisuudet ovat juhlavia (4Ylast00, 9Nkuv708090, 17Ylast00, 19Nyht00, 55Nkirj900010, 67Nhum00, 70Nkuv900010) ja että niissä on paikalla hoitokunnan jäseniä (70Nkuv900010), median edustajia (9Nkuv708090) tai lahjoittajia (67Nhum00). Tosin 69Nhum10 piti päärahaston juhlaa juhlavampana, muun muassa siitä syystä, että juhlavierailia oli siellä iltaupuvut. 69Nhum10 piti Satakunnan rahaston vuosijuhlaa hassun kevätjuhlamaisena. Juhlavuuden mielikuva johtuu myös siitä, että säätiö liittyy korkeakulttuuriin (67Nhum00).

⁵⁰⁷ 5Ysav708090.

⁵⁰⁸ 18Ynäyt00.

⁵⁰⁹ 19Nyht00.

⁵¹⁰ 35Mkuv70: *"Kyllä mä siitä käsityksestä lähdin, että Satakunnan rahasto oli arvostettu. Mullahan oli siellä [arvostetun henkilön] suosituksset ja kaikki, että kyllä sitä pidettiin tärkeänä. Ja samalla kertaahan [nimekäs paikkakuntalainen] sai apurahan, että kyllä ilman muuta se [apuraha] oli tärkeä ja sitä pidettiin tärkeänä."*

⁵¹¹ 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 19Nyht00, 36Nkuv00, 39Mkuv7080, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090.

⁵¹² 2Mnayt00, 4Ylast00, 8Ykuv00, 59Yluon8090.

⁵¹³ 49Ysav80, 50Nsav8010.

⁵¹⁴ 18Ynäyt00, 56Ysav00, 57Nsav80900010.

⁵¹⁵ 1Mhum8090, 2Mnayt00, 4Ylast00, 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 26Mluon60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 43Mkirj70, 59Yluon8090.

⁵¹⁶ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 8Ykuv00, 12Nhum00, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 19Nyht00, 24Ysav60, 27Mlaak60, 34Mnayt60, 40Nluon7080, 44Nkuv708000, 64Mhum00, 65Nhum10, 68Ysav90, 71Mtekn0010.

⁵¹⁷ Apurahojen kokoon suhtautuminen riippuu paitsi siitä, minä aikana oma apuraha on saatu, myös siitä, mihin apurahoja vertaa. Säätiön alkuaikoina jaettiin pienempiä apurahoja kuin nykyään. Ne jotka vertasivat apurahoja esimerkiksi Kulttuurirahaston päärahastoon, pitivät niitä pieninä: 3Ykuv0010, 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 68Ysav90. Suurena apurahaa pitivät 8Ykuv00, 19Nyht00, 33Msav00, 36Nkuv00, 45Nkuv8090, 59Yluon8090. *"Suurempia kuin Taidetoimikunnalta tai kaupungilta"*: 13Ynayt900010, 39Mkuv7080, 56Ysav00, 57Nsav80900010. Mutta sellaisina myös kilpaillumpia: 3Ykuv0010, 8Ykuv00, 39Mkuv7080.

⁵¹⁸ 1Mhum8090, 3Ykuv0010, 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 33Msav00, 36Nkuv00, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 66Nhum0010, 68Ysav90. 5Ysav708090: puolueettomampi ja lahjomattomampi kuin Keskusrahasto, koska aluerahasto. 18Ynäyt00 kertoo, että heille Satakunnan rahasto ei ole niin tärkeä rahoittaja, koska muista lähteistä on helpompaa saada rahaa. Hänen mielestään on tärkeää, että rahoittajan profiili on lähestyttävä, jotta *"siitä ei tehtäis sellaista liian suurta kynnystä, koska välttämättä kuvataiteilijalla ei ole sellaista samanlaista... että ei se lähde hakemaan jos se on helvetin vaikea se systeemi."*

⁵¹⁹ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 7Mhum00, 9Nkuv708090, 16Ysav00, 22Msav60, 33Msav00, 36Nkuv00, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 66Nhum0010, 68Ysav90, 69Nhum10, 70Nkuv900010.

⁵²⁰ 3Ykuv0010, 7Mhum00, 16Ysav00, 55Nkirj900010, 57Nsav80900010.

⁵²¹ 18Ynayt00, 22Msav60, 57Nsav80900010.

⁵²² 8Ykuv00 esitti kysymyksestä vastakkaisen mielipiteen. Hän uskoo, että alueellinen tasa-arvo toteutuu erinomaisesti, sillä hänen paikkakunnalleen tuli samana vuonna toinenkin suurempi apuraha.

⁵²³ Heikkilä 2010a, 122–123; SatM.
⁵²⁴ 3Ykuv0010, 5Ysav708010, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 15Ynayt9010, 36Nkuv00, 39Mkuv7080, 44Nkuv708000, 55Nkirj900010, 69Nhum10.
⁵²⁵ 16Ysav00.
⁵²⁶ 9Nkuv708090, 55Nkirj900010.
⁵²⁷ 44Nkuv708000, 69Nhum10.
⁵²⁸ 17Ylast00 haki viisi vuotta myöhemmin saamaansa apurahaa, koska vasta silloin kuuli, että yhdistyksetkin voivat hakea.
⁵²⁹ 17Ylast00, 45Nkuv8090.
⁵³⁰ 66Nhum0010, 67Nhum00.
⁵³¹ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 18Ynäyt00, 44Nkuv708000.
⁵³² 69Nhum10.
⁵³³ 5Ysav708090, 44Nkuv708000.
⁵³⁴ 51Msav9000, 66Nhum0010.
⁵³⁵ 13Ynayt900010, 17Ylast00.
⁵³⁶ Suomen Kulttuurirahaston Hallituksen puheenjohtaja 2009–2012, Hallintoneuvoston jäsen 2012–, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, professori Pirjo Ståhlen haastattelu, Frank Median dokumentti *Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina* 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi. Myös Satakunnan rahaston ohjesääntö vuodelta 1959, SatM.
⁵³⁷ Esimerkiksi 49Ysav80, 56Ysav00 ja 57Nsav80900010 muistivat säätiön edustajan kertoneen joskus, ettei Satakunnan rahasto saanut tarpeeksi laadukkaita hankkeita, joten kaikkea rahaa ei pystytty jakamaan. He pitivät tätä tilanteena tälläkin hetkellä, vaikka näin ei ole pitkään aikaan ollut.
⁵³⁸ Osa jättää hakematta, koska ei tiedä hankkeensa olevan hakukelpoinen. 3Ykuv0010, 7Mhum00, 55Nkirj900010 uskovat, että vain sellaisella hankkeella voi hakea, joka on erityisen satakuntalainen tai kattaa koko maakunnan. 59Yluon8090 on ymmärtänyt, että säätiöstä haettavan hankkeen tulisi olla yleishyödyllinen, joten sitä on haettava instituutiolle tai sen edustajana.
⁵³⁹ 2Mnayt00, 12Nhum00, 13Ynayt900010.
⁵⁴⁰ 44Nkuv708000, 51Msav9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10, 71Mtekn0010.
⁵⁴¹ 71Mtekn0010.
⁵⁴² 57Nsav80900010.
⁵⁴³ 67Nhum00.
⁵⁴⁴ 60Mkuv70809000.
⁵⁴⁵ 59Yluon8090.
⁵⁴⁶ 59Yluon8090.
⁵⁴⁷ 44Nkuv708000.
⁵⁴⁸ 5Ysav708090, 36Nkuv00, 57Nsav80900010.
⁵⁴⁹ 66Nhum0010, 67Nhum00.
⁵⁵⁰ 65Nhum10, 66Nhum0010, 69Nhum10.
⁵⁵¹ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 18Ynäyt00, 55Nkirj900010.
⁵⁵² 1Mhum8090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 22Msav60, 23Nyht60, 61Mhum60, 63Nhum00, 64Mhum00, 68Ysav90.
⁵⁵³ 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 69Nhum10.
⁵⁵⁴ 50Nsav8010.
⁵⁵⁵ 11Mkuv6080, 15Ynayt9010, 36Nkuv00, 46Mkuv80, 59Yluon8090.

556 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 65Nhum10, 69Nhum10.

557 67Nhum00. 53Mkuvhum8090 on seurannut aikanaan aktiivisesti, mutta ei enää lähivuosisikymmeninä.

558 58Yluon10.

559 69Nhum10.

560 9Nkuv708090.

561 15Ynayt9010, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090 ja 59Yluon8090 käyttävät saajalistoja hakustrategian laadintaan. 15Ynayt9010: *"Kyllä me katotaan ne läpi, et ketkä on saanu ja mihkä ne on saanu ja siinä sitte miettii, että ottaisko tosta vinkkiä vai kenties kenties."*

562 39Mkuv7080: *"Kyllähän ne [kollegat] aina huomaa, että kuka saa, kun yleensä kollegat on kans anonu ja noin niin tarkkaan ne sitä seuras, että kuka saa ja usein kollegat saikin."* 36Nkuv00 seuraa tuttaviansa kanssa erityisesti sitä, tuleeko omalle paikkakunnalle apurahoja.

563 1Mhum8090, 4Ylast00, 9Nkuv708090, 26Mluon60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 43Mkirj70.

564 40Nluon7080.

565 15Ynayt9010, 22Msav60.

566 12Nhum00, 24Ysav60, 68Ysav90, 64Mhum00.

567 15Ynayt9010, 18Ynayt00.

568 18Ynäyt00.

569 Näin kokivat esimerkiksi 9Nkuv708090, 69Nhum10.

570 8Ykuv00, 27Mlaak60, 65Nhum10.

571 15Ynayt9010, 34Mnayt60, 44Nkuv708000, 64Mhum00, 71Mtekn0010.

572 40Nluon7080.

573 2Mnayt00.

574 SKRark: HMSKR Maakuntarahastot yleistä: *Kulttuurirahaston apurahatoiminnan linjauksia 90-luvulta.*

575 39Mkuv7080, 59Yluon8090, 64Mhum00.

576 58Yluon10.

577 1Mhum8090, 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 12Nhum00, 24Ysav60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 31Mhum70, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 48Nsav80, 53Mkuvhum8090, 58Yluon10, 59Yluon8090, 71Mluon0010.

578 3Ykuv0010, 8Ykuv00, 12Nhum00, 28Mhum60, 42Nyht7080, 53Mkuvhum8090, 58Yluon10, 59Yluon8090.

579 31Mhum70, 43Mkirj70.

580 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 12Nhum00, 26Mluon60, 48Nsav80.

581 27Mlaak60, 28Mhum60, 31Mhum70, 43Mkirj70.

582 24Ysav60.

583 2Mnayt00.

584 65Nhum10.

585 71Mluon0010: *"Mul oli kokemusta kuitenkin sitten siitä, että kun on kirjoilla [Satakunnassa] niin voi saada apurahoja. Siitä se idea oikeestaan lähti."*

586 1Mhum8090, 4Ylast00, 20Nhum0010, 32Nsav60, 36Nkuv00, 38Mkuv70809000, 47Mhum80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10.

⁵⁸⁷ 29Mhum60, 40Nluon7080.
⁵⁸⁸ 4Ylast00, 17Ylast00, 32Nsav60, 38Mkuv70809000, 54Nkasv9000, 59Yluon8090, 67Nhum00, 69Nhum10.
⁵⁸⁹ 19Nyht00, 38Mkuv70809000, 46Mkuv80, 65Nhum10, 67Nhum00.
⁵⁹⁰ 4Ylast00, 13Ynabt900010, 16Ysav00, 30Nsav60, 34Mnabt60, 38Mkuv70809000, 47Mhum80, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 67Nhum00, 70Nkuv900010.
⁵⁹¹ 20Nhum0010, 38Mkuv70809000, 46Mkuv80, 65Nhum10.
⁵⁹² 4Ylast00, 6Yhum6070, 17Ylast00, 29Mhum60, 32Nsav60, 36Nkuv00, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 43Mkirj70, 49Ysav80, 50Nsav8010, 55Nkirj900010, 63Nhum00, 66Nhum0010, 69Nhum10.
⁵⁹³ 6Yhum6070.
⁵⁹⁴ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 20Nhum0010, 33Msav00, 39Mkuv7080, 45Nkuv8090, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 61Mhum60, 67Nhum00, 71Mluon0010.
⁵⁹⁵ 9Nkuv708090, 20Nhum0010, 36Nkuv00, 45Nkuv8090, 71Mluon0010.
⁵⁹⁶ 29Mhum60, 31Mhum70, 67Nhum00, 69Nhum10.
⁵⁹⁷ 1Mhum8090, 46Mkuv80, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 65Nhum10, 67Nhum00.
⁵⁹⁸ 20Nhum0010, 13Ynabt900010, 20Nhum0010, 46Mkuv80, 67Nhum00 (mainitsee pelkäävänsä kuusi kertaa haastattelun aikana).
⁵⁹⁹ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 46Mkuv80, 67Nhum00.
⁶⁰⁰ 1Mhum8090, 2Mnabt00, 4Ylast00, 5Ysav708090, 6Yhum6070, 11Mkuv6080, 12Nhum00, 13Ynabt900010, 15Ynabt9010, 16Ysav00, 17Ylast00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 22Msav60, 25Myht60, 26Mluon60, 29Mhum60, 33Msav00, 34Mnabt60, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 64Mhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
⁶⁰¹ 5Ysav708090, 6Yhum6070, 13Ynabt900010, 29Mhum60, 47Mhum80, 61Mhum60, 62Yhum900010, 66Nhum0010, 69Nhum10, 70Nkuv900010.
⁶⁰² 9Nkuv708090, 13Ynabt900010, 18Ynäyt00, 29Mhum60, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 52Nsav0010, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 68Ysav90.
⁶⁰³ 8Ykuv00, 22Msav60, 23Nyht60, 24Ysav60, 25Myht60, 28Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 41Mkuv70, 45Nkuv8090, 50Nsav8010, 54Nkasv9000, 60Mkuv70809000, 71Mluon0010.
⁶⁰⁴ 23Nyht60, 24Ysav60, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 59Yluon8090, 64Mhum00, 71Mluon0010.
⁶⁰⁵ 55Nkirj900010.
⁶⁰⁶ 64Mhum00.
⁶⁰⁷ 8Ykuv00, 24Ysav60.
⁶⁰⁸ 24Ysav60.
⁶⁰⁹ 28Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 41Mkuv70, 45Nkuv8090, 50Nsav8010, 54Nkasv9000.
⁶¹⁰ 29Mhum60, 52Nsav0010, 63Nhum00.
⁶¹¹ 9Nkuv708090, 13Ynabt900010, 18Ynäyt00, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 68Ysav90.
⁶¹² 63Nhum00, 39Mkuv7080, 40Nluon7080.
⁶¹³ 29Mhum60, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 62Yhum900010.
⁶¹⁴ 1Mhum8090, 12Nhum00, 16Ysav00, 17Ylast00, 22Msav60, 38Mkuv70809000, 44Nkuv708000, 48Nsav80, 51Msav9000, 57Nsav80900010, 70Nkuv900010.

⁶¹⁵ 38Mkuv70809000, 44Nkuv708000, 70Nkuv900010.

⁶¹⁶ 1Mhum8090, 48Nsav80.

⁶¹⁷ 16Ysav00, 47Mhum80, 57Nsav80900010, 65Nhum10, 69Nhum10, 70Nkuv900010.

⁶¹⁸ 56Ysav00.

⁶¹⁹ 13Ynayt900010.

⁶²⁰ Suominen 2015, 282–287.

⁶²¹ 3Ykuv0010, 6Yhum6070, 7Mhum00, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 17Ylast00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 24Ysav60, 25Myht60, 33Msav00, 36Nkuv00, 41Mkuv70, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 64Mhum00, 66Nhum0010, 67Nhum00, 68Ysav90, 69Nhum10, 71Mluon0010. Näistä sisällöllisesti neutraaleja mainintoja oli 12: 6Yhum6070, 12Nhum00, 17Ylast00, 19Nyht00, 24Ysav60, 25Myht60, 33Msav00, 36Nkuv00, 41Mkuv70, 44Nkuv708000, 51Msav9000, 66Nhum0010.

⁶²² 16Ysav00, 20Nhum0010, 56Ysav00, 60Mkuv70809000, 64Mhum00, 67Nhum00, 68Ysav90, 69Nhum10.

⁶²³ 13Ynayt900010. Yhdistyksen suunnitelmista pystytään toteuttamaan vain osa ja yhdistyksen työntekijät joutuvat tekemään tätä päätyötään alennetulla palkalla.

⁶²⁴ 7Mhum00, 11Mkuv6080, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 60Mkuv70809000, 67Nhum00.

⁶²⁵ 11Mkuv6080, 51Msav9000, 56Ysav00, 67Nhum00.

⁶²⁶ 7Mhum00, 53Mkuvhum8090, 60Mkuv70809000.

⁶²⁷ 20Nhum0010, 56Ysav00, 68Ysav90.

⁶²⁸ 56Ysav00.

⁶²⁹ 20Nhum0010, 69Nhum10.

⁶³⁰ 64Mhum00.

⁶³¹ 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 20Nhum0010, 33Msav00, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 46Mkuv80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 59Yluon8090, 63Nhum00, 64Mhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

⁶³² Esimerkiksi 53Mkuvhum8090 on saanut apurahan kaksikymmentä vuotta sitten hankkeeseen, joka on vielä kesken. Hän aikoo toteuttaa hankkeen voimiensa mukaan, vaikka kukaan tuskin enää odottaa tuloksia. Sisäinen motivaatio kumpuaa paitsi siitä, että hän pitää aihetta tärkeänä, myös siitä, että on luvannut suorittaa sen ja saanut työstä palkkion.

⁶³³ 55Nkirj900010.

⁶³⁴ Tämä näkyy myös apurahahakemuksissa. Kun Satakunnan rahasto ilmoitti vuonna 2012 erityispainopistealueekseen Kokemäenjokilaakson, hakijat ymmärsivät, että heidän täytyy vääntää aiheensa väkisin koskemaan Kokemäenjokea.

⁶³⁵ Lisäksi muutama haastateltava on tehnyt vilppiä tiedostamattaan. Vilppi tapahtui olosuhteiden pakosta (esim. 5Ysav708090 sepittää hakemuksiin hankkeet yksinkertaisemmiksi päästäkseen helpommalla, 60Mkuv70809000 joutui muuttamaan suunnitelmaa ja pelkää tehneensä vilppiä, vaikka konsultoi säätiötä, 67Nhum00 joutui tekemään työtä apuraha-aikana ja pelkää tehneensä väärin, vaikka on selvittänyt asian säätiön kanssa.) tai he eivät vielääkään tiedä rikkoneensa sääntöjä (esim. 43Mkirj70, 71Mluon0010 eivät tehneet varoilla sitä, mihin ne olivat tarkoitetut tai 44Nkuv708000 ei tiedä työssäoloehdosta).

⁶³⁶ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 5Ysav708090, 6Yhum6070, 7Mhum00, 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 17Ylast00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 22Msav60, 23Nyht60, 24Ysav60, 25Myht60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 30Nsav60, 31Mhum70, 32Nsav60, 33Msav00, 34Mnayt60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 46Mkuv80, 47Mhum80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 63Nhum00, 64Mhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 68Ysav90, 70Nkuv900010, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.

⁶³⁷ 5Ysav708090, 7Mhum00, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 17Ylast00, 19Nyht00, 22Msav60, 23Nyht60, 24Ysav60, 25Myht60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 30Nsav60, 31Mhum70, 32Nsav60, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 41Mkuv70, 43Mkirj70, 47Mhum80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 63Nhum00, 64Mhum00, 66Nhum0010, 67Nhum00, 68Ysav90, 70Nkuv900010, 71Mluon0010.

⁶³⁸ Minkkinen 1999.

⁶³⁹ 1Mhum8090, 18Ynäyt00, 48Nsav80, 61Mhum60, 69Nhum10.

⁶⁴⁰ 1Mhum8090.

⁶⁴¹ Em. lisäksi 24Ysav60, 42Nyht7080, 45Nkuv8090, 47Mhum80, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 71Mluon0010.

⁶⁴² Em. lisäksi 56Ysav00, 57Nsav80900010.

⁶⁴³ 28Mhum60.

⁶⁴⁴ 15Ynayt9010.

⁶⁴⁵ 24Ysav60.

⁶⁴⁶ 67Nhum00. 36Nkuv00: *"Tää on kuitenkin maakunnallinen ja sit siellä oli semmosii ihmisii päättämässä, jotka eivät sil taval tiedä mua henkilönä, sil taval ku ne [paikkakunnalla toimivan kulttuurirahoittajan päättäjät] tiesi. Niin kyl mä koen sen, että kyl mä sit varmaan olenkin jotain erityistä, kun nämäkin on sitä mieltä ja [antoivat] noin paljon hehehe."*

⁶⁴⁷ 4Ylast00, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090. 71Mluon0010: *"Jotenkaan mä en usko, että ne kauheen tarkkaan analysoi sitä mun hakemusta, että miten tieteellisesti perusteltu tai mitään, että sitä ei semmosena niinku tieteellisenä saavutuksena kyllä voine pitää, mutta, tuntuuhan se silti ihan mukavalta ja on silläkin merkitystä, että se oli satakuntalainen ja jotain tämmöstä."*

⁶⁴⁸ 24Ysav60, 57Nsav80900010, 70Nkuv900010.

⁶⁴⁹ 24Ysav60, 66Nhum0010.

⁶⁵⁰ 38Mkuv70809000. 9Nkuv708090: *"Mää oon vähän sit jääny, kun mää oon viä nainen, ja sit ko ei oo kovin helppoo ollu, ku mää oon vähän sit jääny [kollegan] varjoon. Et ei oo kovin helppoo ollu, kun se on sit kamalan hienoo, kun saa jotain tommosta omaa tunnustusta."*

⁶⁵¹ 4Ylast00, 17Ylast00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 28Mhum60, 29Mhum60, 41Mkuv70, 54Nkasv9000, 66Nhum0010.

⁶⁵² 29Mhum60, 41Mkuv70. 28Mhum60: *"Ja kyl mä oon tänä vuonna viimeks maininnu kaverille, että se oli sillon kun mää [nimekkään taiteilijan] kanssa sain samana vuonna Kulttuurirahastolta niin." Muutenkin haastateltaville jää mieleen, keitä muita on ollut samassa juhlassa vastaanottamassa apurahaa (66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10).*

⁶⁵³ 19Nyht00.

⁶⁵⁴ 17Ylast00, 35Mkuv70, 66Nhum0010.

⁶⁵⁵ 17Ylast00, 20Nhum0010, 60Mkuv70809000, 72Ykuv0010.

⁶⁵⁶ 4Ylast00, 17Ylast00, 19Nyht00, 54Nkasv9000, 66Nhum0010.

⁶⁵⁷ 4Ylast00, 17Ylast00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 26Mluon60, 28Mhum60, 29Mhum60, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 41Mkuv70, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 66Nhum0010, 67Nhum00, 70Nkuv900010.
⁶⁵⁸ 19Nyht00.
⁶⁵⁹ Eskola 1991, 22–23, 26–27.
⁶⁶⁰ 69Nhum10.
⁶⁶¹ 23Nyht60.
⁶⁶² 69Nhum10.
⁶⁶³ 65Nhum10.
⁶⁶⁴ 38Mkuv70809000.
⁶⁶⁵ 23Nyht60, 27Mlaak60, 30Nsav60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 40Nluon7080, 47Mhum80, 55Nkirj900010, 58Yluon10, 60Mkuv70809000, 64Mhum00, 71Mluon0010.
⁶⁶⁶ 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 22Msav60, 29Mhum60, 32Nsav60, 36Nkuv00, 38Mkuv70809000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 66Nhum0010, 72Ykuv0010.
⁶⁶⁷ 22Msav60, 28Mhum60, 38Mkuv70809000, 66Nhum0010, 67Nhum00, 70Nkuv900010, 71Mluon0010. Apurahan saamista pitivät helppona 17Ylast00, 27Mlaak60, 28Mhum60, 35Mkuv70, 49Ysav80, 50Nsav8010, 65Nhum10, 67Nhum00, 71Mtekn0010. Vaikeana apurahan saamista pitivät 8Ykuv00, 9Nkuv708090, 20Nhum0010, 23Nyht60, 36Nkuv00, 61Mhum60, 62Yhum900010.
⁶⁶⁸ Esimerkiksi 11Mkuv6080, 7Mhum00.
⁶⁶⁹ 38Mkuv70809000, 67Nhum00. 65Nhum10: *”Must itest tuntuu hirveen kamalalt, siis tavallaa tietää, et joku on hakenu ja ois ehkä tarvinnu viel enemmän ku minä. Ja sit semmonen ei saakaan, ni ei voi oikeen iloit sillai vapaasti. Ketä mun mielest tekee nii järjettömän hyvää tutkimusta ja on tosi viisas ja fiksu ja sit se ei saa ja mää saan ni.. sit ei oikee kehtais sanoo.”*
⁶⁷⁰ 38Mkuv70809000.
⁶⁷¹ Nuorteva 2007, 240.
⁶⁷² Jussi Nuortevan esipuhe teoksessa Strömberg ym. 2007, 6; Bergroth 2007, 34; Klinge 2007a, 122–124, 126.
⁶⁷³ Nuorteva 2007, 240.
⁶⁷⁴ Klinge 2007b, 104.
⁶⁷⁵ 9Nkuv708090, 22Msav60, 29Mhum60, 32Nsav60, 38Mkuv70809000, 55Nkirj900010, 66Nhum0010.
⁶⁷⁶ 2Mnayt00, 9Nkuv708090, 20Nhum0010, 22Msav60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 63Nhum00, 66Nhum0010, 72Ykuv0010.
⁶⁷⁷ 4Ylast00, 6Yhum6070, 17Ylast00, 29Mhum60, 32Nsav60, 36Nkuv00, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 43Mkirj70, 49Ysav80, 50Nsav8010, 55Nkirj900010, 63Nhum00, 66Nhum0010, 69Nhum10.
⁶⁷⁸ 22Msav60.
⁶⁷⁹ 47Mhum80.
⁶⁸⁰ 29Mhum60.
⁶⁸¹ 42Nyht7080.

⁶⁸² Esimerkiksi 11Mkuv6080 (uran alussa ensimmäinen apuraha), 50Nsav8010, 51Msav9000, 55Nkirj900010 (uran alussa 1. apuraha), 60Mkuv70809000 (uran alussa 1. apuraha). 22Msav60 sai pienen apurahan kauan sitten, mutta muistaa silti tarkasti yksityiskohdat, koska tämä on hänen ensimmäinen apurahansa ja poikkeuksellinen. 28Mhum60 muistaa apurahan hyvin, koska se on ainut hänen saamansa. 29Mhum60 muistaa apurahan hyvin, koska se on hänen ensimmäisensä. 34Mnayt60:lle apuraha ja hanke ovat olleet niin poikkeuksellinen kokemus, että kaikki siihen liittyvät tapahtumat ovat jääneet tarkasti mieleen. Hän kertoo useita yksityiskohtaisia kuvauksia matkalta ja muistaa siellä tapaamiensa henkilöiden nimiä ja muita yksityiskohtia hämmästyttävän hyvin. Hän kertoo muistelevansa matkaa usein 40Nluon7080 muistaa tarkkaan apurahan, sillä hänelle oli tärkeää, että hän oli ensimmäinen kyseisestä nimikkorahastosta apurahan saanut.

⁶⁸³ Esimerkiksi 71Mluon0010 ja 39Mkuv7080 muistavat apurahan olleen huomattavasti pienempi. 45Nkuv8090 muistaa saaneensa Satakunnan rahaston apurahan myös lähivuosina, vaikkei ollut. 36Nkuv00 ei muista apurahan vuotta tai summaa kunnolla, mutta muistaa lahjoittajan nimen ja tunteen saamisesta sekä vuosijuhlissa olemisesta. 1Mhum8090, 21Myht60, 36Nkuv00, 44Nkuv708000, 46Mkuv80 (luuli saaneensa apurahan Alfred Kordelinin säätiöltä), 68Ysav90 eivät muistaneet aluksi apurahaa ollenkaan, mutta muistivat hankkeen. 15Ynayt9010, 39Mkuv7080, 41Mkuv70 (aikaa on kulunut paljon), 43Mkirj70 (aikaa on kulunut paljon), 45Nkuv8090, 46Mkuv80, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 64Mhum00 (paljon toimintaa), 68Ysav90 (paljon toimintaa, yksityiskohdat palaavat mieleen haastattelun aikana) eivät muista hanketta kunnolla, tai sitä, mihin apuraha on käytetty. Heistä apurahan silti muistaa hyvin 15Ynayt9010, 41Mkuv70, 52Nsav0010. 43Mkirj70 ei halunnut muistella epäonnistunutta hanketta.

⁶⁸⁴ Esimerkiksi 60Mkuv70809000:lla on ollut 250 eri hanketta yli 40 vuoden aikana. Kun apurahoja, toimintaa ja pätärahoitusta on paljon, yksittäiset apurahat eivät jää mieleen (38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 48Nsav80, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010).

⁶⁸⁵ 36Nkuv00, 64Mhum00, 67Nhum00.

⁶⁸⁶ 9Nkuv708090, 20Nhum0010, 36Nkuv00, 45Nkuv8090, 71Mluon0010.

⁶⁸⁷ 9Nkuv708090, 60Mkuv70809000, 64Mhum00, 67Nhum00, 69Nhum10.

⁶⁸⁸ 3Ykuv0010, 9Nkuv708090, 51Msav9000, 60Mkuv70809000. 15Ynayt9010: *"Kun jostain on yritetty ja tehty hirveesti töitä ja sivutolkulla pantu meneen paperia ja sepustusta, eikä oo saatu latin latia, nii on turhautunu siihen. [...] Siis on sellasia kanavia, et on yritetty hirveesti rahaa ja tehty hirveesti töitä ja esiselvityksiä ja sepustuksia ja sit on niinku todennu, et voi voi et hukkaan meni tuokin, että senki kun ois tehny jotain muuta sitte."*

⁶⁸⁹ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 10Ykuv60, 20Nhum0010.

⁶⁹⁰ 64Mhum00, 67Nhum00.

⁶⁹¹ 67Nhum00.

⁶⁹² 20Nhum0010.

⁶⁹³ 9Nkuv708090, 64Mhum00, 67Nhum00.

⁶⁹⁴ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 19Nyht00, 36Nkuv00.

⁶⁹⁵ Vuonna 2006 kielteisen taiteilija-apurahapäätöksen saajien joukosta yksi prosentti oli sellaisia hakijoita, jotka hakivat valtion taiteilija-apurahaa ensimmäistä kertaa ja hakijoista viisi prosenttia ei ollut koskaan saanut minkäänlaista apurahaa taiteelliseen toimintaan. (Rautiainen 2008, 19–20) Lomakekyselyn otanta sisälsi 712 taitelijaa, joista 454 vastasi kyselyyn. (Rautiainen 2008, 18.)

⁶⁹⁶ Vastaajat muun muassa pohtivat syitä kielteiseen päätökseen. Useimmiten syinä pidettiin oman taiteellisen työn laatuun tai tyyliin liittyviä syitä tai kilpailun määrää. Kuudesosa arvioi kielteisen päätöksensä johtuvan suhteiden puutteesta. Myös Rautiaisen aineistossa uskoivat, että oli olemassa kirjoittamaton sääntö, jonka mukaan useampaa apurahaa ei voi saada peräkkäin. (Rautiainen 2008, 24–28.) Lisäksi Rautiaisen informantit arvioivat apurahajärjestelmän toimivuutta. Myös he arvostelivat päätöksenteon läpinäkyvyyttä. (Emt. 42.)

⁶⁹⁷ Rautiainen 2008, 40.

⁶⁹⁸ Emt. 57.

⁶⁹⁹ Esimerkiksi 26 prosenttia rahoitti taiteellisen toimintansa sosiaaliturvalla tai toimeentulotuella. (Rautiainen 2008, 29–30.)

⁷⁰⁰ Emt. 36.

⁷⁰¹ Emt. 41.

⁷⁰² Emt. 58.

⁷⁰³ Emt. 57.

⁷⁰⁴ 7Mhum00, 9Nkuv708090, 12Nhum00, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 19Nyht00, 23Nyht60, 24Ysav60, 26Mluon60, 28Mhum60, 33Msav00, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 41Mkuv70, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 45Nkuv8090, 49Ysav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 67Nhum00, 68Ysav90, 72Ykuv0010.

⁷⁰⁵ 2Mnayt00, 13Ynayt900010, 30Nsav60, 39Mkuv7080, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 51Msav9000, 71Mluon0010.

⁷⁰⁶ 9Nkuv708090, 23Nyht60, 28Mhum60, 33Msav00 35Mkuv70, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 41Mkuv70, 45Nkuv8090, 52Nsav0010, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00.

⁷⁰⁷ 9Nkuv708090.

⁷⁰⁸ 33Msav00.

⁷⁰⁹ 19Nyht00, 33Msav00, 59Yluon8090, 67Nhum00.

⁷¹⁰ 33Msav00, 37Nkuv708000.

⁷¹¹ 59Yluon8090.

⁷¹² 12Nhum00, 19Nyht00, 23Nyht60, 24Ysav60, 26Mluon60, 33Msav00, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 42Nyht7080, 45Nkuv8090, 49Ysav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 67Nhum00, 68Ysav90, 72Ykuv0010. 71Mluon0010 oli sitä mieltä, että hänen alallaan ansioluettelossa apurahoja säätiöistä, jotka eivät ole tieteellisesti tunnustettuja, ei katsota ansioiksi. 30Nsav60 uskoo, että muut ansiot ovat tärkeämpiä. 47Mhum80 epäili, että aikaisemmat apurahat saattaisivat vaikuttaa, muttei halunnut sanoa asiaa varmaksi. 2Mnayt00 ja 44Nkuv708000 eivät olleet ajatelleet asiaa.

⁷¹³ 2Mnayt00, 9Nkuv708090, 12Nhum00, 20Nhum0010, 22Msav60, 24Ysav60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 43Mkirj70, 51Msav9000, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 66Nhum0010, 72Ykuv0010.

⁷¹⁴ 7Mhum00, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 23Nyht60, 34Mnayt60, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 41Mkuv70, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090, 67Nhum00.

⁷¹⁵ 51Msav9000.

⁷¹⁶ 51Msav9000.

⁷¹⁷ 2Mnayt00, 13Ynayt900010, 30Nsav60, 47Mhum80.

⁷¹⁸ 39Mkuv7080, 57Nsav80900010.

⁷¹⁹ 2Mnayt00, 39Mkuv7080.

⁷²⁰ Suuren osan maininnoista ovat tuoneet uutisoinnit seuraavista apurahansaajista: Liisa Nojosen tanssikoulu, Palmgren konservatorio, Pori Jazz, Euran arkeologiset kaivaukset ja Talli-projekti. Taiteen apurahoista uutisoidaan enemmän kuin tieteen apurahoista, vaikka 1990-luvulta lähtien apurahojen osuudet ovat olleet tasaiset. Alakohtaisesti uutisoidaan eniten tanssitaiteista, kuvataiteista sekä lasten- ja nuorisokulttuurista.

⁷²¹ Jonkin verran mainintoja on hoitokunnan jäsenten henkilökuvin ja henkilöstövaihdoksissa. Asiamiehen ja yliasiamiehen vaihdoksista on uutisoitu, mutta esimerkiksi puheenjohtajamuutoksista ei. Myös tämä kertoo asiamiehen vastuullisesta roolista säätiön keulakuvana.

⁷²² Heikkilä 2010b.

⁷²³ 4Ylast00, 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 20Nhum0010, 23Nyht60, 25Myht60, 28Mhum60, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 51Msav9000, 52Nsav0010, 55Nkirj900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 66Nhum0010, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

⁷²⁴ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 20Nhum0010, 25Myht60, 28Mhum60, 51Msav9000, 52Nsav0010, 55Nkirj900010, 58Yluon10, 61Mhum60, 62Yhum900010, 66Nhum0010, 72Ykuv0010.

⁷²⁵ 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 13Ynayt900010, 17Ylast00, 22Msav60, 27Mlaak60, 35Mkuv70, 48Nsav80, 61Mhum60, 62Yhum900010.

⁷²⁶ 2Mnayt00, 25Myht60, 39Mkuv7080, 51Msav9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 65Nhum10, 66Nhum0010, 69Nhum10.

⁷²⁷ 3Ykuv0010, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 29Mhum60, 30Nsav60, 66Nhum0010.

⁷²⁸ 9Nkuv708090, 43Mkirj70, 66Nhum0010, 67Nhum00, 68Ysav90.

⁷²⁹ 43Mkirj70.

⁷³⁰ 67Nhum00: *"Kaikki luuli, että sain ekan kerran, vaik tää oli nytten neljäs. Sillä oli tosi iso vaikutus, kun oli kuva lehdessä et kaikki huomasi."* 9Nkuv708090: *"Ennehän oli kato sillai, et jäätii sinne eteen seisomaan, ja sit Satakunnan Kansas oli ain kuva niist apurahan saajista. Se oli niin juhlevaa sitte."* 68Ysav90: *"Paikallinen lehti teki kyllä ihan merkittävän jutun, ja nää meidän nuoret pääsi kuviin mukaan ja semmosta, et se oli heille semmonen tunnustus."*

⁷³¹ 17Ylast00.

⁷³² 9Nkuv708090, 39Mkuv7080, 43Mkirj70, 45Nkuv8090, 58Yluon10, 59Yluon8090.

⁷³³ Heikkilä 2010b.

⁷³⁴ 5Ysav708090, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 39Mkuv7080, 58Yluon10, 61Mhum60, 62Yhum900010, 68Ysav90.

⁷³⁵ 11Mkuv6080.

⁷³⁶ 5Ysav708090, 13Ynayt900010, 39Mkuv7080, 68Ysav90.

⁷³⁷ 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 38Mkuv70809000.

⁷³⁸ 4Ylast00, 13Ynayt900010.

⁷³⁹ 15Ynayt9010, 68Ysav90.

⁷⁴⁰ 15Ynayt9010.

⁷⁴¹ Yksi haastateltava puhui haasteista 21 kertaa (13Ynayt900010), yksi 17 kertaa (67Nhum00), yksi 11 kertaa (1Mhum8090), yksi 10 kertaa (57Nsav80900010), kaksi 9 kertaa, yksi 7 kertaa, kolme 6 kertaa, kuusi 5 kertaa, neljä 4 kertaa, kahdeksan 3 kertaa, yksitoista 2 kertaa, kymmenen 1 kerran ja siis 22 haastateltavaa ei puhunut haasteista lainkaan. Lisäksi 42 kertaa (12 tietee 30 taiteet) kertoja palasi jo mainitsemaansa haasteeseen. Eräässä haastateltava palasi häntä vaivanneeseen haasteeseen jopa viisi kertaa. Näitä toistoja ei ole laskettu mukaan haastekuvauksiin.

⁷⁴² Haasteita kuvaa 16/17 kuvataiteilijasta (94%), 5/6 näyttämötaiteilijasta (83%) ja 12/15 säveltäjästä (80%). Tieteilijöistä eniten haasteita kuvaavat humanistit (10/17, 59%) ja yhteiskuntatieteilijät (4/7, 57%). Luonnontieteilijöistä haasteita kuvaa 1/5 (20%). Haastattelen vain yhtä lääketieteen edustajaa, joka mainitsee haasteista kolme kertaa sekä kahta lastenkulttuurin apurahansaajaa, joista toinen kuvaa haasteita ja toinen ei.

⁷⁴³ 67Nhum00.

⁷⁴⁴ 12Nhum00, 20Nhum0010, 31Mhum70, 67Nhum00.

⁷⁴⁵ 12Nhum00, 20Nhum0010, 66Nhum0010.

⁷⁴⁶ 27Mlaak60.

⁷⁴⁷ 1Mhum8090, 66Nhum0010.

⁷⁴⁸ 20Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10.

⁷⁴⁹ 20Nhum0010, 69Nhum10.

⁷⁵⁰ 69Nhum10.

⁷⁵¹ 69Nhum10.

⁷⁵² 20Nhum0010.

⁷⁵³ 2Mnayt00, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 14Nnayt809000, 15Ynayt9010, 20Nhum0010, 27Mlaak60, 33Msav00, 39Mkuv7080, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 45Nkuv8090, 48Nsav80, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010. Kaksi haastateltavaa on lisäksi nostonut työskentelyapurahaa niin, että ovat olleet muualla töissä samanaikaisesti. Tämä ei ole sallittua, mutta haastatteluista käy ilmi, että he eivät ole tietoisia tällaisesta rajoitteesta, joten tietoista vilppiä ei ole tapahtunut. (19Nyht00, 55Nkirj900010.) 30 haastateltavaa kertoo hankkeen olleen sellainen, että se ei ole vaatinut irtautumista päivätyöstä. Näissä kyse on pienemmistä hankkeista, vaatimattomammista vanhoista apurahoista tai yhteisöhankeista. (1Mhum8090, 3Ykuv0010, 4Ylast00, 5Ysav708010, 6Yhum6070, 7Mhum00, 8Ykuv00, 10Ykuv60, 12Nhum00, 16Ysav00, 19Nyht00, 23Nyht60, 24Ysav60, 25Myht60, 28Mhum60, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 64Mhum00, 71Mluon0010.)

⁷⁵⁴ 57Nsav80900010.

⁷⁵⁵ 63Nhum00.

⁷⁵⁶ 65Nhum10.

⁷⁵⁷ Vuodesta 2009 henkilökohtaisiin työskentelyapurahoihin on tietyin edellytyksin sisältynyt apurahansaajan velvollisuus vakuuttaa oma työskentelynsä Maatalousyrittäjien eläkelaitokseen, joka hoitaa apurahansaajien sosiaaliturvaa eläke-, tapaturma- ja ryhmähenkivakuutuksen osalta.

⁷⁵⁸ Suomen Kulttuurirahasto on myöntänyt lähivuosina kokovuotisten työskentelyapurahojen saajilleen lisäapurahana henkilövakuutuksen, joka sisältää tapaturma-, sairauskulu- ja henkivakuutukset. Tämä on suuri edistysaskel apurahansaajien asemassa, mutta se koskee valitettavasti vain hyvin harvoja apurahalla Suomessa työskenteleviä tieteilijöitä ja taiteilijoita.

⁷⁵⁹ Leinikki 2009.

⁷⁶⁰ Leinikki 2009, 13–15.

⁷⁶¹ Leinikki 2009, 13–14, 163.

⁷⁶² Leinikki 2009, 165.

⁷⁶³ Leinikki 2009, 9, 165–166.

⁷⁶⁴ Leinikki 2009, 10, 13–14, 167–168. Myös Virve Kallioniemi-Chambers, Laura Valkeasuo ja Mirka Gustafsson teettämän kyselyn mukaan rahoitus ja sen puute tai pätkittäisyys on tärkeä osa tutkijoiden hyvinvointia. Se vaikuttaa työn sisältöön, yksityiselämän hallittavuuteen, tulevaisuudenuskoon ja ammatilliseen itsetuntoon. (Kallioniemi-Chambers ym. 2011, 36–38.) Lisäksi myös Anni Peuran tohtoriksi väitelleitä koskenut tutkimus osoitti, että rahoituksen ja elämäntilanteen vastoinikäymisistä seuraa ongelmia työn etenemiselle. (Peura 2008.)

⁷⁶⁵ Leinikki 2009, 163.

⁷⁶⁶ Leinikki 2009, 167–168.

⁷⁶⁷ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 10Ykuv60, 13Ynabt900010, 17Ylast00, 51Msav9000, 60Mkuv70809000.

⁷⁶⁸ 9Nkuv708090, 36Nkuv00, 46Mkuv80.

⁷⁶⁹ 46Mkuv80.

⁷⁷⁰ 9Nkuv708090, 46Mkuv80.

⁷⁷¹ 3Ykuv0010, 45Nkuv8090.

⁷⁷² 3Ykuv0010, 13Ynabt900010, 45Nkuv8090, 51Msav9000, 53Mkun8090, 57Nsav80900010.

⁷⁷³ 13Ynabt900010.

⁷⁷⁴ 30Nsav60.

⁷⁷⁵ 44Nkuv708000, 50Nsav8010.

⁷⁷⁶ 30Nsav60, 33Msav00.

⁷⁷⁷ 9Nkuv708090, 30Nsav60, 51Msav9000, 60Mkuv70809000, 69Nkuv10.

⁷⁷⁸ 20Nhum0010, 65Nhum10, 67Nhum00.

⁷⁷⁹ 67Nhum00, 71Mluon00.

⁷⁸⁰ 67Nhum00, 72Ykuv0010.

⁷⁸¹ 18Ynabt00.

⁷⁸² 69Nhum10.

⁷⁸³ 71Mluon0010.

⁷⁸⁴ 67Nhum00.

⁷⁸⁵ Hannula ym. 2011, 171.

⁷⁸⁶ 63Nhum00, 67Nhum00, 69Nhum10.

⁷⁸⁷ 31Mhum70.

⁷⁸⁸ 20Nhum0010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.

⁷⁸⁹ Kompensaatiolla haastateltava tarkoitti sitä, että *”käytännössä on saatettu tehdä esimerkiksi sillai, että jos on saanu jonkun apurahan, mikä on täyspäiväselä työlle, ja se on paljon parempi se palkka. [...] Niin se [pomo] tekee sellasia järjestelyjä, että on maksettu esimerkiksi sen apurahan ja sen oikeen palkan erotus myöhemmin.”*

⁷⁹⁰ Kallioniemi-Chambers ym. 2011, 36–38; Sintonen 2014, 17.

⁷⁹¹ Sintonen 2014, 17.

⁷⁹² Aatsinki 2014.

⁷⁹³ Kallioniemi-Chambers ym. 2011, 36–38; Sintonen 2013, 24.

⁷⁹⁴ Sintonen 2013, 24.

⁷⁹⁵ Sintonen 2014a, 17; Sintonen 2014b, 18; Aatsinki 2014.

⁷⁹⁶ Sintonen 2014b, 18.

⁷⁹⁷ 19Nyht00.

⁷⁹⁸ Rautiainen 2008, 96–97; Cronberg 2010; Hoppania 2012, 6–7; Rautiainen 2014, 26–40.

⁷⁹⁹ 9Nkuv708090, 10Ykuv60, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 17Ylast00, 18Ynayt00, 24Ysav60, 44Nkuv708000, 54Nkasv9000. Esim. 13Ynayt900010: "[Paikkakunnan] tuki [alalle] on pieni. Turussa [alaa] arvostetaan enemmän." tai 54Nkasv9000: "Työnantaja ei sillä tavalla arvosta, mitä ois voinu arvostaa, että ois voinu rahallisesti esimerkiksi jotenki arvostaa."

⁸⁰⁰ 19Nyht00, 47Mhum80, 65Nhum10. 53Mhum8090: "Enkä mä ole enää mittää mistään anonu, mää... mää en pyytele keneltäkään, kun tääl [Satakunnassa] on niin nihkeetä kaikki ollu" ja 68Ysav90: "Sillon oli just se tilanne, että käytiin sit näit happamii kirjoituksii, et jokainen [hanke] maksaa [paljon], et he ei tarvi tällästä näin. [...] ja ihan siis mielettömiä kaikkii tommosii näin et oli tosi raskasta aikaa."

⁸⁰¹ 47Mhum80, 54Nkasv9000, 57Nsav80900010.

⁸⁰² 9Nkuv708090, 45Nkuv8090, 57Nsav80900010, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00.

⁸⁰³ Yle uutiset 26.11.2015, Kulttuuri, *Finlandia-voittaja Laura Lindstedt suomii kovasanaisesti hallitusta.*

⁸⁰⁴ Tere Sammallahden blogi 27.11.2015 *Laura Lindstedt ja tekopyhyiden Finlandia* blogbook.fi/tere-sammallahti/laura-lindstedt-ja-tekopyhyiden-finlandia/; Vesa Linja-ahon blogi Vesan Linja 27.11.2015 *Apua, nainen sai verovapaan apurahan!* blogit.image.fi/vesanlinja/apua-nainen-sai-verovapaan-apurahan/; Ilta-Sanomat 27.11.2015 Kommentti Mika Koskinen *Finlandia-voittaja Laura Lindstedt puhui pehmeitä veroista* www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1448589727262.html; Sami Sundellin blogi Asian laita 29.11.2015 *Kenen leipää syöt* sundell.me/blog/2015/11/kenen-leipaa-syot/; Iltalehti 5.12.2015 Kommentti Jyrki Lehtola *Yhden tieto lisää toisen tuskaa* www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1449196143948.html.

⁸⁰⁵ Paljon huomiota ja vastineita herättäneestä Piraattipuolueen vuoden 2015 eduskuntavaaliedokkaan Tere Sammallahden blogikirjoituksesta *Laura Lindstedt ja tekopyhyiden Finlandia.*

⁸⁰⁶ Kyrö, Tuomas 2011: Kerjäläinen ja jänis. Viides painos 2013. Kustannusosakeyhtiö Siltala. Helsinki, 68.

⁸⁰⁷ Watterson Bill 2/19/1992 kokoelmassa *The days are just packed*, 28 tai *The Calvin and Hobbes Tenth Anniversary Book*, 166.

⁸⁰⁸ Kuvat ovat Internet-osoitteesta www.mmakela.fi/?sivu=kuvaarkisto.

⁸⁰⁹ 1Mhum8090, 9Nkuv708090, 20Nhum0010, 33Msav00, 39Mkuv7080, 45Nkuv8090, 57Nsav80900010, 61Mhum60, 67Nhum00, 71Mluon0010. 54Nkasv9000 kertoo, että itse apuraha ei ole aiheuttanut kateutta, mutta hanke sen sijaan on. Myös 1Mhum8090 ja 56Ysav00 näkevät hankkeen sa aiheuttaneen kateutta.

⁸¹⁰ 1Mhum8090.

⁸¹¹ 57Nsav80900010.

⁸¹² 31Mhum70, 58Yluon10, 69Nhum10.

⁸¹³ 31Mhum70.

⁸¹⁴ 30Nsav60, 32Nsav60, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 44Nkuv708000, 49Ysav80, 60Mkuv70809000, 70Nkuv900010.

⁸¹⁵ 5Ysav708090, 30Nsav60, 32Nsav60, 48Nsav80, 49Ysav80, 68Ysav90.

⁸¹⁶ 13Ynayt900010, 32Nsav60.

⁸¹⁷ 17Ylast00, 32Nsav60, 38Mkuv70809000, 57Nsav80900010, 68Ysav90.

⁸¹⁸ 57Nsav80900010, 68Ysav90.

⁸¹⁹ 38Mkuv70809000.

⁸²⁰ 22Msav60, 24Ysav60, 30Nsav60, 33Msav00.

⁸²¹ 1Mhum8090, 16Ysav00 (kaksi eri hanketta), 46Mkuv80.

⁸²² 1Mhum8090, 11Mkuv6080, 16Ysav00, 53Mhum8090, 56Ysav00.

⁸²³ 57Nsav80900010.

824 38Mkuv70809000.

825 13Ynayt900010.

826 13Ynayt900010, 69Nhum10.

827 13Ynayt900010, 72Ykuv0010.

828 15Ynayt9010, 58Yluon10.

829 27Mlaak60.

830 31Mhum70, 67Nhum00.

831 16Ysav00.

832 67Nhum00.

833 53Mhum8090, 65Nhum10.

834 50Nsav8010.

835 20Nhum0010, 33Msav00, 53Mkuvhum8090, 62Yhum900010.

836 Apuraha oli vain pieni osuus hankkeen tai toiminnan rahoituksesta 24 haastateltavalle (3Ykuv0010, 5Ysav708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 26Mluon60, 29Mhum60, 33Msav00, 35Mkuv70 37Nkuv708000, 45Nkuv8090, 46Mkuv80, 47Mhum80, 48Nsav80, 51Msav9000, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 63Nhum00, 65Nhum10, 68Ysav90, 72Ykuv0010). Apuraha oli kattanut huomattavan osan kuluista seitsemässä hankkeessa (16Ysav00, 18Ynäyt00, 52Nsav0010, 58Yluon10, 62Yhum900010, 67Nhum00, 66Nhum0010). Apurahan osuutta hankkeen rahoituksesta ei kysytty kaikilta ja samalla haastateltavallakin on usein monta hanketta, joten ympäripyöreät vastaukset eivät anna tarkkoja arvoja vertailtavaksi. Muistitietoaaineistossa mielestäni oleellisempaa on ollut selvittää apurahan merkitys kuin sen konkreettinen osuus.

837 33Msav00, 54Nkasv9000, 63Nhum00, 65Nhum10.

838 2Mnayt00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 32Nsav60, 33Msav00, 34Mnayt60, 35Mkuv70, 46Mkuv80, 49Ysav80, 51Msav9000, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 58Yluon10, 62Yhum900010, 69Nhum10, 72Ykuv0010.

839 56Ysav00.

840 16Ysav00, 29Mhum60, 32Nsav60, 36Nkuv00, 38Mkuv70809000, 43Mkirj70, 51Msav9000, 55Nkirj900010, 60Mkuv70809000, 68Ysav90, 72Ykuv0010.

841 1Mhum8090, 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 15Ynayt9010, 23Nyht60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 30Nsav60, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 45Nkuv8090, 61Mhum60, 68Ysav90 70Nkuv900010, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.

842 20Nhum0010, 55Nkirj900010, 61Mhum60, 63Nhum00.

843 28Mhum60, 41Mkuv70, 68Ysav90.

844 60Mkuv70809000.

845 35Mkuv70, 41Mkuv70, 45Nkuv8090, 55Nkirj900010, 60Mkuv70809000, 61Mhum60.

846 32Nsav60, 55Nkirj900010, 65Nhum10, 66Nhum0010.

847 19Nyht00, 36Nkuv00, 49Ysav80, 50Nsav8010, 60Mkuv70809000.

848 Esim. Suomen Kulttuurirahaston Hallituksen puheenjohtaja 2009–2012, Hallintoneuvoston jäsen 2012–, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, professori Pirjo Stähle Frank Median dokumentissa *Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina* 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi.

849 3Ykuv0010, 11Mkuv6080, 13Ynayt900010, 20Nhum0010, 22Msav60, 30Nsav60, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 45Nkuv8090, 47Mhum80, 58Yluon10, 65Nhum10, 66Nhum0010, 72Ykuv0010. Tosin 22Msav60 ja 38Mkuv70809000 huomauttavat, että suurien summien jakamisessa on myös suurempi riski.

⁸⁵⁰ 1Mhum8090, 4Ylast00, 6Yhum6070, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 20Nhum0010, 22Msav60, 25Myht60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 33Msav00, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 49Ysav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00.

⁸⁵¹ 4Ylast00, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 63Nhum00, 67Nhum00.

⁸⁵² 4Ylast00, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 18Ynäyt00, 29Mhum60, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 62Yhum900010, 63Nhum00, 67Nhum00, 70Nkuv900010. Esimerkiksi 8Ykuv00 ja 29Mhum60 mielestä säätiörahoituksella toimiva tutkija pysyy riippumattomampana, koska apuraha ei sisällä mitään ehtoja. Lisäksi apuraha muun muassa nopeutti 28Mhum60:n ja 40Nluon7080:n väitöskirjojen valmistumista. Myös 25Myht60, joka koki apurahan riittäväksi, uskoo kuitenkin, että hän olisi valmistunut aikaisemmin, jos apuraha olisi ollut suurempi.

⁸⁵³ 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 13Ynayt900010, 18Ynäyt00, 49Ysav80, 52Nsav0010, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 68Ysav90.

⁸⁵⁴ 1Mhum8090, 2Mnayt00, 9Nkuv708090, 10Ykuv60, 11Mkuv6080, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 17Ylast00, 34Mnayt60, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 41Mkuv70, 45Nkuv8090, 47Mhum80, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 60Mkuv70809000, 63Nhum00, 67Nhum00, 68Ysav90, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 71Mluon0010.

⁸⁵⁵ 2Mnayt00, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 34Mnayt60, 41Mkuv70, 51Msav9000, 57Nsav80900010, 58Yluon10.

⁸⁵⁶ 41Mkuv70, 68Ysav90.

⁸⁵⁷ 16Ysav00, 17Ylast00, 53Mkuvhum8090.

⁸⁵⁸ 58Yluon10.

⁸⁵⁹ 32Nsav60, 65Nhum10, 66Nhum0010.

⁸⁶⁰ 55Nkirj900010.

⁸⁶¹ 67Nhum00, 70Nkuv900010.

⁸⁶² 20Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10.

⁸⁶³ 54Nkasv9000, 70Nkuv900010.

⁸⁶⁴ 70Nkuv900010.

⁸⁶⁵ 36Nkuv00.

⁸⁶⁶ 1Mhum8090, 4Ylast00, 8Ykuv00, 12Nhum00, 16Ysav00, 20Nhum0010, 24Ysav60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 35Mkuv70, 42Nyht7080, 47Mhum80, 53Mkuv8090, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 68Ysav90, 72Ykuv0010.

⁸⁶⁷ 42Nyht7080.

⁸⁶⁸ 58Yluon10.

⁸⁶⁹ 29Mhum60.

⁸⁷⁰ 16Ysav00.

⁸⁷¹ 1Mhum8090, 4Ylast00, 12Nhum00, 53Mkuv8090.

⁸⁷² 68Ysav90.

⁸⁷³ 55Nkirj900010.

⁸⁷⁴ 8Ykuv00.

⁸⁷⁵ 16Ysav00.

⁸⁷⁶ 12Nhum00, 53Mkuv8090, 72Ykuv0010.

⁸⁷⁷ 20Nhum0010, 27Mlaak60, 28Mhum60.

⁸⁷⁸ 20Nhum0010, 54Nkasv9000, 65Nhum10.

⁸⁷⁹ 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 20Nhum0010, 24Ysav60, 25Myht60, 32Nsav60, 47Mhum80, 52Nsav0010, 56Ysav00, 57Nsav80900010. 60Mkuv70809000 esittää tosin asian päin vastoin. Hän kokee, että on ollut helpompaa ottaa riskejä silloin, kun toimeentulo on tullut vakaasta päätyöstä päätettävien apurahaelannon sijaan.

⁸⁸⁰ 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 7Mhum00, 9Nkuv708090, 16Ysav00, 20Nhum0010, 22Msav60, 25Myht60, 28Mhum60, 30Nsav60, 33Msav00, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 44Nkuv708000, 46Mkuv80, 47Mhum80, 50Nsav8010, 54Nkasv9000, 57Nsav80900010, 61Mhum60, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

⁸⁸¹ 20Nhum0010, 25Myht60, 28Mhum60, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 63Nhum00, 66Nhum0010.

⁸⁸² 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 16Ysav00, 47Mhum80, 54Nkasv9000, 57Nsav80900010, 65Nhum10, 69Nhum10, 70Nkuv900010.

⁸⁸³ 63Nhum00.

⁸⁸⁴ 7Mhum00, 61Mhum60.

⁸⁸⁵ 20Nhum0010, 29Mhum60, 69Nhum10.

⁸⁸⁶ 57Nsav80900010.

⁸⁸⁷ 9Nkuv708090, 39Mkuv7080, 42Nyht7080, 70Nkuv900010.

⁸⁸⁸ 2Mnayt00, 5Ysav708090, 9Nkuv708090, 14Nnayt809000, 18Ynäyt00, 20Nhum0010, 30Nsav60, 32Nsav60, 33Msav00, 38Mkuv70809000, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 67Nhum00, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

⁸⁸⁹ 9Nkuv708090, 18Ynäyt00, 20Nhum0010, 32Nsav60, 33Msav00, 50Nsav8010, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

⁸⁹⁰ 9Nkuv708090.

⁸⁹¹ 53Mkuv8090.

⁸⁹² 5Ysav708090.

⁸⁹³ Mahdollistamisesta puhuivat ainakin 5Ysav708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 18Ynäyt00, 29Mhum60, 33Msav00, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 58Yluon10, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 66Nhum0010, 70Nkuv900010.

⁸⁹⁴ 1Mhum8090, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 23Nyht60, 26Mluon60, 28Mhum60, 32Nsav60, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 41Mkuv70, 46Mkuv80, 47Mhum80, 49Ysav80, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 68Ysav90.

⁸⁹⁵ 15Ynayt9010, 16Ysav00, 26Mluon60, 51Msav9000, 57Nsav80900010. Kolme heistä nimeää apurahan tärkeimmäksi vaikutukseksi elannon saamisen ja/tai hankkeen toteuttamisen (15Ynayt9010 hanke 2, 16Ysav00, 26Mluon60). Yhdelle opiskelun rahoitus on ollut kaikkina muina hetkinä kovan työn takana. Kontrastina tähän apurahan arvo korostui. (57Nsav80900010.) Viidennelle apurahassa parasta oli konkreettinen apu soittimen hankinnassa (51Msav9000).

⁸⁹⁶ 1Mhum8090, 49Ysav80, 53Mkuvhum8090, 68Ysav90.

⁸⁹⁷ 23Nyht60, 28Mhum60, 32Nsav60, 35Mkuv70, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 41Mkuv70, 46Mkuv80, 47Mhum80, 60Mkuv70809000, 61Mhum60.

⁸⁹⁸ 28Mhum60, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 61Mhum60.

⁸⁹⁹ 60Mkuv70809000.

⁹⁰⁰ 35Mkuv70.

- ⁹⁰¹ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 22Msav60, 27Mlaak60, 31Mhum70, 32Nsav60, 34Mnayt60, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 46Mkuv80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 70Nkuv900010, 71Mluon0010. Näistä määritteli oman rahansa vaikuttavaksi tätä kautta 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 22Msav60, 27Mlaak60, 31Mhum70, 34Mnayt60, 40Nluon7080, 44Nkuv708000, 50Nsav8010, 51Msav9000, 57Nsav80900010, 70Nkuv900010. Näistä määritteli apurahansaamisen yleisen vaikuttavuuden tätä kautta 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 32Nsav60, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 43Mkirj70, 46Mkuv80, 49Ysav80, 51Msav9000, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 71Mluon0010.
- ⁹⁰² 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 32Nsav60, 43Mkirj70, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010.
- ⁹⁰³ 22Msav60, 27Mlaak60, 31Mhum70, 39Mkuv7080, 40Nluon7080, 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 50Nsav8010, 51Msav9000, 54Nkasv9000.
- ⁹⁰⁴ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 20Nhum0010, 44Nkuv708000, 54Nkasv9000.
- ⁹⁰⁵ Paavo Hohti Frank Median dokumentissa *Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina* 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi.
- ⁹⁰⁶ 2Mnayt00, 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 12Nhum00, 20Nhum0010, 22Msav60, 24Ysav60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 37Nkuv708000, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 41Mkuv70, 43Mkirj70, 51Msav9000, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 66Nhum0010, 72Ykuv0010. 27Mlaak60 toivoo, ettei nuorille tutkijoille annettu tuki ohjattaisiin väitöskirjan ohjaajien kautta, jotta rahankäyttöä pystyttäisiin kontrolloimaan paremmin.
- ⁹⁰⁷ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 38Mkuv70809000, 41Mkuv70, 51Msav9000, 52Nsav0010, 57Nsav80900010.
- ⁹⁰⁸ 38Mkuv70809000, 41Mkuv70, 51Msav9000.
- ⁹⁰⁹ 9Nkuv708090, 57Nsav80900010.
- ⁹¹⁰ 28Mhum60, 64Mhum00.
- ⁹¹¹ 11Mkuv6080.
- ⁹¹² 28Mhum60.
- ⁹¹³ Esim. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1978–79, 6. Jorma Routti *Puheenjohtajan katsaus: Uudelle vuosikymmenelle* kertoi Kulttuurirahaston jakavan ensisijaisesti nuorille ja vuoden 1997 asiantuntijaohjeessa kehoitettiin jakamaan valtaosa apurahoista ”kyvykkäille nuorille, yksityishenkilöille tieteellisen ja taiteelliseen työhön.” Jakoperusteissa lisättiin kokeilevuuden ja innovatiivisuuden rinnalle myös riskipitoisuus. Tieteissä pyrittiin suosimaan kokovuotisia stipendejä ja järjestelmällisiä jatko-opintoja.
- ⁹¹⁴ 1990-luvulla 20–39-vuotiaiden apurahaosuus kaikista jaetuista apurahoista laski 62 prosentista 50 prosenttiin ja 40–59-vuotiaiden apurahaosuus nousi 29 prosentista 40 prosenttiin.
- ⁹¹⁵ SKRark: HMSKR Maakuntarahastot yleistä: Jarmo Mäkisen sähköposti 29.3.2001: *Selvitys: Maakuntarahastojen apurahanjaon keskeisimpiä muutoksia 90-luvulla*.
- ⁹¹⁶ SKRark: HMSKR Maakuntarahastot yleistä: *Kulttuurirahaston apurahatoiminnan linjauksia 90-luvulta*; Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1978–79, 6. Jorma Routti *Puheenjohtajan katsaus: Uudelle vuosikymmenelle*.
- ⁹¹⁷ Olli Järvisen puhe apurahansaajille Suomen Kulttuurirahaston vuosijuhlassa 26.2.1989 *Pyhäkuteet päällä jostain syystä*. (SKRark.)
- ⁹¹⁸ Myös 9Nkuv708090, 11Mkuv6080 ja 30Nsav60 kokevat, että säätiöiden pitäisi jakaa ensisijaisesti ammattilaisille.
- ⁹¹⁹ Erkki Salosen luento *Kulttuurihallinto ja kuvataidepolitiikka I* Taiteilijaseminaari 1965, 53–54.
- ⁹²⁰ 59Yluon8090.
- ⁹²¹ 68Ysav90.

⁹²² 5Ysav708090.

⁹²³ Heikkilä 2010a, 66, 111; Satakunnan rahaston hoitokunnan pöytäkirjat (SatM) & Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset (SKRark).

⁹²⁴ Heikkilä 2010a, 78, 108; Pohls 1989, 321–322; Lassila 2008, 16–17.

⁹²⁵ Asiamies Juhana Lassilan ja yliasiamies Antti Arjavan haastattelut 31.3.2009.

⁹²⁶ Lassila 2008a, 16–17; Kulttuurirahaston yliasiamies Antti Arjava Frank Median dokumentissa Fennomanian lapsi – Suomen Kulttuurirahaston tarina 25.12.2013 klo 16:35 www.katsomo.fi; Lassila 2008b, 23.

⁹²⁷ Heikkilä 2010a, 53, 111.

⁹²⁸ Heikkilä 2010a, 111–112.

⁹²⁹ Satakunnan Työ 26.11.1977; Aarne Elomaan kritiikki, Uusi Aika 26.11.1977.

⁹³⁰ Satakunnan Kansa 26.11.1977.

⁹³¹ *"Satakuntalaisen taiteen näyttely antaa taas kerran aihetta tuntea huolta tason heikkoudesta. [...] yleisilme oli kovin kirjava ja hajanaisen tuntuinen [...] Ripustus oli lisäksi silmiinpistävän ahdas. Päätynyt näyttely koostui teoksista, jotka kaikki olivat lähellä eriasteista realismia tai naivismia, joukossa jokin abstrahoidumpi työ tuomassa vaihtelua."* (Aarne Elomaa, Uusi Aika 16.11.1978) Samankaltainen näkemys oli myös Satakunnan Kansan kritiikolla, Pertti Ala-Outisella (4.11.1978). Vastakkaisen näkemyksen omaa Satakunnan Työn artikkeli: *"Näyttelyn valitsijaraati on kelpuuttanut mukaan taiteilijoita ympäri maakuntaa ja kun katsoo töiden taiteellista tasoa, tuntee tyytyväisyyttä siitä, että hyvää taidetta tehdään laajalti, eikä vain kaupungeissa. [...] tämän jälkeen myös tuntemattomammat saavat tuntijoita ja tunnustusta. [...] osa tauluista on jo myyty, mikä sekin jossain määrin kuvaa töitten tasoa. [...] Satakuntalaisen taiteen näyttely on kulttuuritapaus, jossa on kunniakasta olla mukana."*

⁹³² Pertti Ala-Outila, joka sai itse kunnian tuomaroida vuoden 1979 näyttelyä kirjoittaa kritiikissään Satakunnan Kansassa 18.11.1979: *"päälimmäinen vaikutelma on tuttu tämän vuosikymmenen loppupuolen näyttelyistä: työt eivät anna oikeata kokonaiskuvaa tämän hetken satakuntalaisesta taiteesta, sillä useita tekijöitä puuttuu edelleenkin näyttelystä. [...] tason kohoaminen jatkuu tässä nyt jo kokonaisuutena varsin miellyttävässä ja hyvätasoisessa katselmuksessa."*

⁹³³ Heikki Horila, Satakunnan Kansa 9.11.1982: *"Satakuntalaisen taiteen näyttelyssä Rauman taidemuseossa näkyy juryn työskentelyn linja. On haluttu kannustaa rohkeita yrityksiä. [...] Sisäänottokynnyks on pidetty korkealla, jopa niin että tyhjille seinille on jouduttu ottamaan joitakin ilmiselviä myönnetyksiä. [...] Mitään syvällisen omaperäistä ei myöskään näyttelystä löytynyt, mutta sitä ei nuorissa voida pitää puutteena."* (Samankaltainen kritiikki myös Uusi Aika -lehdessä 9.11.1982.)

⁹³⁴ Heikkilä 2010a, 110–112.

⁹³⁵ Heikkilä 2010a, 112–113; Valtion kuvataidetoimikunnan puheenjohtaja Raimo Heinon juhlaesitelmä Satakunnan rahaston vuosijuhlassa 28.10.1978 (SKRark).

⁹³⁶ Paula Ovaskan haastattelu 5.3.2009.

⁹³⁷ Heikkilä 2010a, 95–96.

⁹³⁸ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 41Mkuv70, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 53Mkuvhum8090, 60Mkuv70809000.

⁹³⁹ 39Mkuv7080, 70Nkuv900010.

⁹⁴⁰ 11Mkuv6080, 44Nkuv708000.

⁹⁴¹ 9Nkuv708090, 60Mkuv70809000, 70Nkuv900010.

⁹⁴² 9Nkuv708090, 60Mkuv70809000.

⁹⁴³ 9Nkuv708090, 70Nkuv900010.

⁹⁴⁴ 44Nkuv708000.

⁹⁴⁵ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080.

⁹⁴⁶ 11Mkuv6080.
⁹⁴⁷ 41Mkuv70, 70Nkuv900010.
⁹⁴⁸ 60Mkuv70809000.
⁹⁴⁹ 45Nkuv8090, 53Mkuvhum8090.
⁹⁵⁰ 9Nkuv708090, 41Mkuv70, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 60Mkuv70809000.
⁹⁵¹ 41Mkuv70.
⁹⁵² 9Nkuv708090, 53Mkuvhum8090.
⁹⁵³ 9Nkuv708090.
⁹⁵⁴ 9Nkuv708090, 11Mkuv6080, 41Mkuv70, 45Nkuv8090, 53Mkuvhum8090, 60Mkuv70809000, 70Nkuv900010. Näyttelyä on kaivattu myös julkisesti. Porin Taiteilijaseuran puheenjohtaja Pekka Mattila esitti Satakunnan Kansassa 4.11.1988 toivomuksen, että ”*Satakunnan rahasto voisi jälleen järjestää avoimen näyttelyn apurahojen jakotilaisuuden yhteyteen.*”
⁹⁵⁵ 44Nkuv708000.
⁹⁵⁶ 41Mkuv70, 45Nkuv8090.
⁹⁵⁷ 53Mkuvhum8090.
⁹⁵⁸ 45Nkuv8090.
⁹⁵⁹ 45Nkuv8090, 70Nkuv900010.
⁹⁶⁰ Pohjavirta-hanke Suomen Kulttuurirahaston Internet-sivut <https://skr.fi/fi/pohjavirta>.
⁹⁶¹ 70Nkuv900010.
⁹⁶² 3Ykuv0010.
⁹⁶³ Tämänkaltaista näkyvyyttä Kulttuurirahasto on tuonut perustamalla helmikuussa 2015 blogin, jossa esitellään keskusrahaston apurahansaajia ja heidän työtään: www.tieteestajataiteesta.fi.
⁹⁶⁴ 53Mkuvhum8090.
⁹⁶⁵ 45Nkuv8090.
⁹⁶⁶ Soitinpankin tarkoituksena on luovuttaa Kulttuurirahaston omistamia arvo- ja laatusoittimia kahden vuoden määräajaksi nuorten lahjakkaiden muusikkojen ja musiikinopiskelijoiden käyttöön. Soitinpankki on keskusrahaston ja Satakunnan rahaston alueella soittimia lainaa Suomen Konservatorioliiton nimeämä Satakunnan soittoimikunta. Maakunnalliset soittimet eivät siis ole maakuntarahaston toimintaa. Satakunnassa hallinnoidut soittimet ovat viulu, Silvestre, Ranska 1838, sello, Jaakko Mäkelä 1995, alttoklarinetti, Buffet Prestige, C-trumpetti, kullattu Bach Spada sekä sopraanosaksofoni, Henri Selmer serie III. (Mäkinen 2009, 54; Palmgren-konservatorion Internet-sivusto www.palmgren-konservatorio.fi/maakunnalliset-soittimet/ [Luettu 13.4.2016].)
⁹⁶⁷ 49Ysav80.
⁹⁶⁸ 30Nsav60.
⁹⁶⁹ 16Ysav00.
⁹⁷⁰ 16Ysav00, 22Msav60, 30Nsav60, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 52Nsav0010.
⁹⁷¹ 16Ysav00, 30Nsav60, 50Nsav8010.
⁹⁷² 51Msav9000.
⁹⁷³ 16Ysav00, 49Ysav80, 50Nsav8010.
⁹⁷⁴ 49Ysav80.
⁹⁷⁵ 23Nyht60, 28Mhum60, 39Mkuv7080, 47Mhum80, 72Ykuv0010.
⁹⁷⁶ 24Ysav60, 28Mhum60, 64Mhum00.
⁹⁷⁷ 22Msav60, 49Ysav80, 50Nsav8010.
⁹⁷⁸ 55Nkirj900010.
⁹⁷⁹ 30Nsav60, 32Nsav60, 49Ysav80, 55Nkirj900010.

⁹⁸⁰ 30Nsav60, 32Nsav60, 49Ysav80.
⁹⁸¹ 30Nsav60.
⁹⁸² 22Msav60, 24Ysav60, 33Msav00.
⁹⁸³ 24Ysav60.
⁹⁸⁴ 50Nsav8010.
⁹⁸⁵ 1Mhum8090, 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 6Yhum6070, 8Ykuv00, 10Ykuv60, 15Ynayt9010, 23Nyht60, 24Ysav60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 33Msav00, 42Nyht7080, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 47Mhum80, 49Ysav80, 50Nsav8010, 51Msav9000, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Yluon8090, 61Mhum60, 63Nhum00, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.
⁹⁸⁶ 17Ylast00, 25Myht60, 29Mhum60, 31Mhum70, 44Nkuv708000, 64Mhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010.
⁹⁸⁷ 1Mhum8090, 16Ysav00, 19Nyht00, 20Nhum0010, 23Nyht60, 28Mhum60, 36Nkuv00, 41Mkuv70, 42Nyht7080, 43Mkirj70, 46Mkuv80, 53Mkuvhum8090, 59Yluon8090.
⁹⁸⁸ 2Mnayt00, 6Yhum6070, 23Nyht60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 47Mhum80, 54Nkasv9000, 57Nsav80900010, 63Nhum00, 64Mhum00, 65Nhum10, 67Nhum00, 70Nkuv900010.
⁹⁸⁹ 3Ykuv0010, 47Mhum80, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
⁹⁹⁰ 2Mnayt00, 65Nhum10, 67Nhum00.
⁹⁹¹ 64Mhum00.
⁹⁹² 51Msav9000, 54Nkasv9000, 56Ysav00.
⁹⁹³ 8Ykuv00, 55Nkirj900010.
⁹⁹⁴ 1Mhum8090, 6Yhum6070, 10Ykuv60, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 33Msav00, 49Ysav80, 56Ysav00.
⁹⁹⁵ 1Mhum8090, 6Yhum6070, 10Ykuv60, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 56Ysav00.
⁹⁹⁶ 6Yhum6070, 10Ykuv60, 15Ynayt9010, 56Ysav00.
⁹⁹⁷ 10Ykuv60.
⁹⁹⁸ 3Ykuv0010, 33Msav00, 49Ysav80, 56Ysav00, 71Mluon0010.
⁹⁹⁹ 49Ysav80.
¹⁰⁰⁰ 3Ykuv0010, 33Msav00, 49Ysav80, 56Ysav00.
¹⁰⁰¹ 1Mhum8090, 8Ykuv00, 17Ylast00, 44Nkuv708000, 56Ysav00, 61Mhum60, 64Mhum00.
¹⁰⁰² 1Mhum8090, 24Ysav60, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 56Ysav00, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹⁰⁰³ 24Ysav60, 47Mhum80, 56Ysav00.
¹⁰⁰⁴ 44Nkuv708000, 70Nkuv900010.
¹⁰⁰⁵ 72Ykuv0010.
¹⁰⁰⁶ 1Mhum8090, 3Ykuv0010, 16Ysav00, 42Nyht7080, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹⁰⁰⁷ 67Nhum00, 69Nhum10.
¹⁰⁰⁸ 69Nhum10.
¹⁰⁰⁹ 1Mhum8090, 72Ykuv0010.
¹⁰¹⁰ 29Mhum60, 56Ysav00.
¹⁰¹¹ 56Ysav00.
¹⁰¹² 72Ykuv0010.
¹⁰¹³ 2Mnayt00.
¹⁰¹⁴ 56Ysav00, 70Nkuv900010.
¹⁰¹⁵ 56Ysav00.
¹⁰¹⁶ 1Mhum8090.

¹⁰¹⁷ 15Ynayt9010.
¹⁰¹⁸ 56Ysav00.
¹⁰¹⁹ 24Ysav60.
¹⁰²⁰ 25Myht60, 29Mhum60, 31Mhum70, 44Nkuv708000.
¹⁰²¹ 65Nhum10, 66Nhum0010.
¹⁰²² 17Ylast00.
¹⁰²³ 31Mhum70, 64Mhum00.
¹⁰²⁴ 31Mhum70.
¹⁰²⁵ 20Nhum0010.
¹⁰²⁶ 42Nyht7080, 46Mkuv80.
¹⁰²⁷ 19Nyht00.
¹⁰²⁸ 20Nhum0010.
¹⁰²⁹ 25Myht60, 28Mhum60.
¹⁰³⁰ 53Mkuv8090.
¹⁰³¹ 1Mhum8090, 16Ysav00, 43Mkirj70.
¹⁰³² 43Mkirj70.
¹⁰³³ 1Mhum8090.
¹⁰³⁴ 16Ysav00.
¹⁰³⁵ 16Ysav00.
¹⁰³⁶ 1Mhum8090, 3Ykuv0010, 4Ylast00, 5Ysav708090, 10Ykuv60, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 17Ylast00, 23Nyht60, 24Ysav60, 25Myht60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 33Msav00, 35Mkuv70, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 47Mhum80, 52Nsav0010, 53Mkuv8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 60Mkuv70809000, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.
¹⁰³⁷ Kaikki muut paitsi 10 haastateltavaa (7Mhum00, 9Nkuv708090, 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 19Nyht00, 23Nyht60, 41Mkuv70, 46Mkuv80, 51Msav9000, 61Mhum60) puhuvat hankkeen henkilökohtaisista vaikutuksista.
¹⁰³⁸ Joitakin henkilökohtaisista vaikutuksista olen kysynyt suoraan.
¹⁰³⁹ 7Mhum00, 9Nkuv708090, 19Nyht00, 41Mkuv70, 46Mkuv80, 51Msav9000.
¹⁰⁴⁰ 41Mkuv70, 46Mkuv80.
¹⁰⁴¹ 19Nyht00. Myös 62Yhum900010 esittää hankkeen vaikutukseksi sen, että rahoittaja pääsee toteuttamaan tarkoitustaan, vaikkakin hänelle hankkeella on monia muitakin vaikutuksia.
¹⁰⁴² 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 10Ykuv60, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 17Ylast00, 24Ysav60, 33Msav00, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 62Yhum900010, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.
¹⁰⁴³ 1Mhum8090, 12Nhum00, 23Nyht60, 25Myht60, 26Mluon60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 35Mkuv70, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 47Mhum80, 53Mkuv8090, 54Nkasv9000, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 61Mhum60, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00.
¹⁰⁴⁴ 1Mhum8090, 4Ylast00, 10Ykuv60, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 18Ynayt00, 24Ysav60, 32Nsav60, 33Msav00, 35Mkuv70, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10.
¹⁰⁴⁵ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 5Ysav708090, 10Ykuv60, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 24Ysav60, 33Msav00, 47Mhum80, 52Nsav0010, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

¹⁰⁴⁶ 3Ykuv0010, 5Ysav708090.
¹⁰⁴⁷ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 56Ysav00, 60Mkuv70809000.
¹⁰⁴⁸ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 10Ykuv60, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 60Mkuv70809000, 62Yhum900010.
¹⁰⁴⁹ 62Yhum900010.
¹⁰⁵⁰ 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 55Nkirj900010, 60Mkuv70809000, 62Yhum900010.
¹⁰⁵¹ 3Ykuv0010, 5Ysav708090, 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 60Mkuv70809000.
¹⁰⁵² 10Ykuv60, 12Nhum00, 24Ysav60.
¹⁰⁵³ 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 16Ysav00, 17Ylast00 33Msav00, 53Mkuv8090, 62Yhum900010.
¹⁰⁵⁴ 24Ysav60.
¹⁰⁵⁵ 10Ykuv60, 17Ylast00, 33Msav00, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.
¹⁰⁵⁶ 10Ykuv60, 13Ynayt900010, 16Ysav00.
¹⁰⁵⁷ 17Ylast00, 33Msav00, 52Nsav0010, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010.
¹⁰⁵⁸ 17Ylast00.
¹⁰⁵⁹ 1Mhum8090, 28Mhum60, 31Mhum70, 35Mkuv70, 47Mhum80, 54Nkasv9000, 58Yluon10, 59Yluon8090, 61Mhum60, 63Nhum00, 66Nhum0010.
¹⁰⁶⁰ 26Mluon60, 65Nhum10, 67Nhum00.
¹⁰⁶¹ 23Nyht60, 25Myht60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 35Mkuv70, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 54Nkasv9000, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 65Nhum10, 67Nhum00.
¹⁰⁶² 31Mhum70.
¹⁰⁶³ 28Mhum60.
¹⁰⁶⁴ 58Yluon10.
¹⁰⁶⁵ 54Nkasv9000, 65Nhum10, 67Nhum00.
¹⁰⁶⁶ 35Mkuv70, 54Nkasv9000.
¹⁰⁶⁷ 40Nluon7080.
¹⁰⁶⁸ 27Mlaak60.
¹⁰⁶⁹ 1Mhum8090, 29Mhum60, 47Mhum80.
¹⁰⁷⁰ 1Mhum8090, 12Nhum00, 28Mhum60, 35Mkuv70, 54Nkasv9000, 59Yluon8090, 61Mhum60.
¹⁰⁷¹ 1Mhum8090, 53Mkuv8090, 57Nsav80900010, 61Mhum60, 65Nhum10.
¹⁰⁷² Ks. esim. Mustonen 2012, 4–5.
¹⁰⁷³ 4Ylast00, 10Ykuv60, 16Ysav00, 24Ysav60, 33Msav00, 55Nkirj900010, 58Yluon10.
¹⁰⁷⁴ 1Mhum8090, 10Ykuv60, 16Ysav00, 24Ysav60, 56Ysav00, 57Nsav80900010.
¹⁰⁷⁵ 4Ylast00, 10Ykuv60, 24Ysav60, 35Mkuv70.
¹⁰⁷⁶ 10Ykuv60, 13Ynayt900010.
¹⁰⁷⁷ 32Nsav60.
¹⁰⁷⁸ 12Nhum00, 24Ysav60.
¹⁰⁷⁹ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 5Ysav708090, 17Ylast00, 33Msav00, 56Ysav00, 68Ysav90.
¹⁰⁸⁰ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 5Ysav708090, 17Ylast00, 56Ysav00.
¹⁰⁸¹ 3Ykuv0010.
¹⁰⁸² 4Ylast00.
¹⁰⁸³ 17Ylast00.
¹⁰⁸⁴ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 72Ykuv0010.
¹⁰⁸⁵ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 18Ynayt00, 56Ysav00, 72Ykuv0010.

¹⁰⁸⁶ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 56Ysav00, 69Nhum10, 72Ykuv0010.
¹⁰⁸⁷ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 13Ynayt900010, 69Nhum10, 72Ykuv0010.
¹⁰⁸⁸ 72Ykuv0010.
¹⁰⁸⁹ 72Ykuv0010.
¹⁰⁹⁰ 3Ykuv0010.
¹⁰⁹¹ 56Ysav00.
¹⁰⁹² 55Nkirj900010.
¹⁰⁹³ 52Nsav0010.
¹⁰⁹⁴ 54Nkasv9000, 57Nsav80900010, 66Nhum0010.
¹⁰⁹⁵ 3Ykuv0010, 15Ynayt9010, 17Ylast00, 52Nsav0010, 55Nkirj900010.
¹⁰⁹⁶ 1Mhum8090, 2Mnayt00, 8Ykuv00, 12Nhum00, 21Myht60, 25Myht60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 31Mhum70, 32Nsav60, 33Msav00, 42Nyht7080, 47Mhum80, 50Nsav8010, 54Nkasv9000, 60Mkuv70809000, 63Nhum00, 65Nhum10, 66Nhum0010, 67Nhum00, 70Nkuv900010, 71Mluon0010, 72Ykuv0010.
¹⁰⁹⁷ 27Mlaak60, 32Nsav60, 54Nkasv9000, 63Nhum00, 65Nhum10, 71Mluon0010.
¹⁰⁹⁸ 20Nhum0010, 27Mlaak60, 29Mhum60, 31Mhum70, 40Nluon7080, 47Mhum80, 50Nsav8010, 54Nkasv9000.
¹⁰⁹⁹ 54Nkasv9000, 65Nhum10, 67Nhum00, 69Nhum10.
¹¹⁰⁰ 29Mhum60.
¹¹⁰¹ 27Mlaak60.
¹¹⁰² 31Mhum70.
¹¹⁰³ 20Nhum0010, 54Nkasv9000.
¹¹⁰⁴ 50Nsav8010.
¹¹⁰⁵ 40Nluon7080.
¹¹⁰⁶ 65Nhum10.
¹¹⁰⁷ 67Nhum00, 69Nhum10.
¹¹⁰⁸ 67Nhum00.
¹¹⁰⁹ 54Nkasv9000.
¹¹¹⁰ 31Mhum70.
¹¹¹¹ 1Mhum8090, 12Nhum00, 31Mhum70, 33Msav00, 42Nyht7080, 63Nhum00.
¹¹¹² 63Nhum00.
¹¹¹³ 28Mhum60.
¹¹¹⁴ 27Mlaak60, 31Mhum70, 32Nsav60, 54Nkasv9000.
¹¹¹⁵ 1Mhum8090, 54Nkasv9000, 63Nhum00, 65Nhum10.
¹¹¹⁶ 35Mkuv70, 47Mhum80, 54Nkasv9000, 61Mhum60, 63Nhum00.
¹¹¹⁷ 61Mhum60, 63Nhum00.
¹¹¹⁸ 2Mnayt00, 8Ykuv00, 42Nyht7080, 60Mkuv70809000.
¹¹¹⁹ 60Mkuv70809000.
¹¹²⁰ 42Nyht7080.
¹¹²¹ 2Mnayt00.
¹¹²² 1Mhum8090, 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 4Ylast00, 8Ykuv00, 12Nhum00, 17Ylast00, 24Ysav60, 27Mlaak60, 28Mhum60, 29Mhum60, 32Nsav60, 33Msav00, 35Mkuv70, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 40Nluon7080, 45Nkuv8090, 47Mhum80, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 58Yluon10, 59Yluon8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 64Mhum00, 66Nhum0010, 68Ysav90, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.

¹¹²³ 1Mhum8090, 12Nhum00, 29Mhum60, 47Mhum80, 53Mkuvhum8090, 61Mhum60, 62Yhum900010, 63Nhum00, 66Nhum0010, 72Ykuv0010.
¹¹²⁴ 2Mnayt00, 27Mlaak60, 28Mhum60, 32Nsav60, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 66Nhum0010, 72Ykuv0010.
¹¹²⁵ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 33Msav00, 36Nkuv00, 37Nkuv708000, 45Nkuv8090, 52Nsav0010, 68Ysav90, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹¹²⁶ 12Nhum00, 40Nluon7080, 61Mhum60, 63Nhum00, 64Mhum00, 72Ykuv0010.
¹¹²⁷ 3Ykuv0010, 4Ylast00, 8Ykuv00, 11Mkuv6080, 17Ylast00, 24Ysav60, 33Msav00, 52Nsav0010, 56Ysav00, 58Yluon10, 68Ysav90, 72Ykuv0010.
¹¹²⁸ 11Mkuv6080, 24Ysav60, 33Msav00, 56Ysav00.
¹¹²⁹ 3Ykuv0010, 52Nsav0010, 56Ysav00.
¹¹³⁰ 4Ylast00, 11Mkuv6080, 68Ysav90.
¹¹³¹ 8Ykuv00, 24Ysav60, 56Ysav00, 72Ykuv0010.
¹¹³² 56Ysav00.
¹¹³³ 72Ykuv0010.
¹¹³⁴ 11Mkuv6080, 24Ysav60. 24Ysav60 hankkeessa tämä näkyy selvästi myös Satakunnan rahaston kyseisen marginaalialan hakemusten lisääntymisessä toiminnan alettua.
¹¹³⁵ 8Ykuv00.
¹¹³⁶ 55Nkirj900010.
¹¹³⁷ 59Yluon8090.
¹¹³⁸ 2Mnayt00, 3Ykuv0010, 12Nhum00, 16Ysav00, 20Nhum0010, 22Msav60, 29Mhum60, 34Mnayt60, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 45Nkuv8090, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000, 63Nhum00, 64Mhum00, 66Nhum0010, 69Nhum10, 72Ykuv0010.
¹¹³⁹ 1Mhum8090, 6Yhum6070, 8Ykuv00, 11Mkuv6080, 12Nhum00, 15Ynayt9010, 16Ysav00, 28Mhum60, 29Mhum60, 30Nsav60, 39Mkuv7080, 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 47Mhum80, 49Ysav80, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 58Yluon10, 59Yluon8090, 63Nhum00, 68Ysav90, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹¹⁴⁰ 43Mkirj70, 44Nkuv708000, 47Mhum80, 65Nhum10.
¹¹⁴¹ 11Mkuv6080, 12Nhum00, 28Mhum60, 30Nsav60, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 49Ysav80, 53Mkuv8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 59Yluon8090, 68Ysav90, 69Nhum10, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹¹⁴² 54Nkasv9000, 56Ysav00, 63Nhum00, 72Ykuv0010.
¹¹⁴³ 56Ysav00, 59Yluon8090, 69Nhum10, 70Nkuv900010.
¹¹⁴⁴ 70Nkuv900010.
¹¹⁴⁵ 11Mkuv6080, 28Mhum60, 30Nsav60, 45Nkuv8090, 70Nkuv900010.
¹¹⁴⁶ 12Nhum00, 59Yluon8090, 49Ysav80, 53Mkuv8090, 54Nkasv9000, 55Nkirj900010, 56Ysav00, 59Yluon8090.
¹¹⁴⁷ 1Mhum8090, 16Ysav00, 29Mhum60, 56Ysav00, 68Ysav90, 72Ykuv0010.
¹¹⁴⁸ 8Ykuv00, 11Mkuv6080, 49Ysav80, 53Mkuvhum8090, 59Yluon8090, 72Ykuv0010.
¹¹⁴⁹ 59Yluon8090.
¹¹⁵⁰ 12Nhum00.
¹¹⁵¹ 70Nkuv900010.
¹¹⁵² 69Nhum10.
¹¹⁵³ 11Mkuv6080, 15Ynayt9010, 49Ysav80.
¹¹⁵⁴ 8Ykuv00, 11Mkuv6080.

¹¹⁵⁵ 11Mkuv6080, 37Nkuv708000, 39Mkuv7080, 44Nkuv708000, 45Nkuv8090, 53Mkuv8090. Tosin
 53Mkuv8090 tuotteen myynnistä hän ei ole itse ansainnut, vaan tuotto on mennyt instituutiolle.
¹¹⁵⁶ 55Nkirj900010, 59Yluon8090.
¹¹⁵⁷ 37Nkuv708000.
¹¹⁵⁸ 59Yluon8090.
¹¹⁵⁹ 44Nkuv708000.
¹¹⁶⁰ 29Mhum60.
¹¹⁶¹ 34Mnayt60. Myös 56Ysav00.
¹¹⁶² 56Ysav00.
¹¹⁶³ 1Mhum8090, 3Ykuv0010, 12Nhum00, 17Ylast00, 33Msav00, 37Nkuv708000, 42Nyht7080,
 47Mhum80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 59Y-
 luon8090, 68Ysav90, 72Ykuv0010.
¹¹⁶⁴ 37Nkuv708000, 42Nyht7080, 47Mhum80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 53Mkuv8090, 56Ysav00,
 57Nsav80900010, 65Nhum10, 67Nhum00, 68Ysav90, 69Nhum10, 72Ykuv0010.
¹¹⁶⁵ 3Ykuv0010, 12Nhum00, 17Ylast00, 33Msav00, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 68Ysav90. 72Y-
 kuv0010: *"Suurin hyöty [osallisille] on ollu se yhteisöllisyys siinä ja se just se yhdessä tekemisen voima".*
¹¹⁶⁶ 42Nyht7080, 47Mhum80, 56Ysav00.
¹¹⁶⁷ 42Nyht7080, 47Mhum80, 56Ysav00, 67Nhum00, 69Nhum10, 72Ykuv0010.
¹¹⁶⁸ 56Ysav00, 72Ykuv0010.
¹¹⁶⁹ 37Nkuv708000, 42Nyht7080, 47Mhum80, 50Nsav8010, 52Nsav0010, 72Ykuv0010.
¹¹⁷⁰ 1Mhum8090, 42Nyht7080, 47Mhum80, 52Nsav0010, 57Nsav80900010.
¹¹⁷¹ 53Mkuv8090.
¹¹⁷² 42Nyht7080.
¹¹⁷³ 2Mnayt00, 5Ysav708090, 12Nhum00, 16Ysav00, 17Ylast00, 18Ynäyt00, 20Nhum0010, 22M-
 sav60, 25Myht60, 29Mhum60, 33Msav00, 34Mnayt60, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 42-
 Nyht7080, 47Mhum80, 48Nsav80, 52Nsav0010, 53Mkuvhum8090, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57N-
 sav80900010, 60Mkuv70809000, 66Nhum0010, 67Nhum00, 68Ysav90, 69Nhum10, 70N-
 kuv900010, 72Ykuv0010.
¹¹⁷⁴ 2Mnayt00, 12Nhum00, 16Ysav00, 22Msav60, 25Myht60, 29Mhum60, 33Msav00, 34Mnayt60,
 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 42Nyht7080, 47Mhum80, 48Nsav80, 50Nsav8010, 52Nsav0010,
 53Mkuv8090, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹¹⁷⁵ 2Mnayt00, 17Ylast00, 20Nhum0010, 22Msav60, 29Mhum60, 33Msav00, 34Mnayt60, 42-
 Nyht7080, 47Mhum80, 48Nsav80, 50Nsav8010, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 60Mkuv70809000,
 70Nkuv900010, 72Ykuv0010.
¹¹⁷⁶ 57Nsav80900010.
¹¹⁷⁷ 38Mkuv70809000.
¹¹⁷⁸ 34Mnayt60.
¹¹⁷⁹ 20Nhum0010, 29Mhum60, 40Nluon7080, 69Nhum10.
¹¹⁸⁰ 20Nhum0010, 29Mhum60.
¹¹⁸¹ 40Nluon7080, 69Nhum10.
¹¹⁸² 5Ysav708090, 12Nhum00, 16Ysav00, 22Msav60, 29Mhum60, 34Mnayt60, 38Mkuv70809000,
 40Nluon7080, 42Nyht7080, 56Ysav00, 57Nsav80900010, 72Ykuv0010.
¹¹⁸³ 5Ysav708090, 22Msav60, 29Mhum60, 34Mnayt60, 38Mkuv70809000, 40Nluon7080, 42-
 Nyht7080, 47Mhum80, 48Nsav80, 50Nsav8010, 56Ysav00.
¹¹⁸⁴ 22Msav60.

¹¹⁸⁵ 16Ysav00, 29Mhum60, 34Mnayt60, 42Nyht7080, 48Nsav80, 54Nkasv9000, 56Ysav00, 57N-sav80900010, 60Mkuv70809000, 68Ysav90.

¹¹⁸⁶ 16Ysav00.

¹¹⁸⁷ 34Mnayt60.

¹¹⁸⁸ Tiitta 2015, 39–42, 46.

¹¹⁸⁹ Saresma 2010, 59–61.

¹¹⁹⁰ Saresma 2010, 61–62.

¹¹⁹¹ Leinikki 2009, 17.